KAREL ČAPEK

TÎLHARUL

•

R.U.R.

•

DIN VIAȚA INSECTELOR

•

REȚETA MAKROPOLOS

•

BOALA ALBĂ

•

MAMA

TEATRU

EDITURA PENTRU LITERATURĂ UNIVERSALĂ

KAREL ČAPEK
TEATRU

CUPRINS

KAREL ČAPEK, DRAMATURG

TÂLHARUL

R. U. R.

DIN VIAŢA INSECTELOR

REŢETA MAKROPOLOS

BOALA ALBĂ

MAMA

KAREL ČAPEK, DRAMATURG

Dramaturgia profund originală a lui Karel Capek s-a născut la confluenţa unor importante curente literare europene de la începutul. Secolului al XX-lea: simbolismul lui M. Maeterlinck şi expresionismul lui Wedekind şi al lui Strindberg. De asemenea, creaţia lui Capek nu poate fi despărţită de încercările de democratizare a teatrului preconizate de Romain Rolland în cartea „Teatrul revoluţiei“ (1903), încercări ce apar concomitent în mai multe ţări, mai ales ca un pendant al mişcării de emancipare politică şi culturală a muncitorimii, călăuzită de ideile socialiste. Capek se încadrează perfect în acel spirit inovator care animă mişcarea teatrală la începutul secolului al XX-lea şi care se distinge prin respingerea naturalismului în teatru, a „iluzionismului“ scenic (J. Honzl, „Geneza teatrului rus modern“, introducere la versiunea cehă a lucrării „Teatrul eliberat“ de A. Tairov, Praha, Orbis, 1927, p. 18), prin strădania de a realiza o receptare raţională, lucidă a spectacolului teatral, cu alte cuvinte, prin folosirea unor mijloace care să nu-l amăgească pe spectator cu sentimentul că ceea ce se petrece în faţa lui există aievea. În acelaşi timp, decorurile nu mai exprimă efortul adesea superfluu de a imita realitatea, ci încearcă doar să o sugereze. Corespunzător acestei concepţii noi, ce-şi găseşte antecedente în arta dramatică antică, populară, şi mai târziu în commedia dell’arte, se modifică şi jocul actorului, şi concepţia regizorală.

La începutul secolului nostru cehii nu aveau la Praga decât o singură scenă profesionistă, Teatrul Naţional, în activitatea căruia domina stilul realist-naturalist. În primul deceniu încep să apară şi alte teatre, dintre care cel mai important a fost Teatrul Municipal (1907).

Personalitatea care a imprimat colectivului acestui teatru un stil aparte a fost K.H. Hilar, regizor inteligent şi îndrăzneţ, principal exponent al expresionismului în teatrul ceh din primele trei decenii ale secolului nostru.

După octombrie 1918, când Cehoslovacia devine republică independentă, se creează condiţii favorabile dezvoltării teatrului şi dramaturgiei naţionale; apar numeroase lealre „oficiale şi antioficiale“ (A. Novák, „Scurtă istorie a literaturii cehe“, Olomouc, 1946, p. 629) de orientări foarte diferite. Cunoaşte o largă răspândire teatrul expresionist datorită creaţiei fraţilor Karel şi losef Čapek, a lui Jan Bartoš şi Fr. Langer. Acesta din urmă, bard al periferiei pragheze, prin gândirea sa pragmatică, se situează cel mai aproape de Karel Čapek.

Sub influenţa mişcării muncitoreşti revoluţionare, ia naştere o puternică mişcare teatrală de avangardă. O ramură a organizaţiei „Proletcult“-ului ceh organizează teatre muncitoreşti „antiprofesioniste“. Între 1926 şi 1938 îşi desfăşoară activitatea „Teatrul eliberat“ sub conducerea lui Jindřich Honzl, iar în perioada 1934—1941 „Teatrul D“ îndrumat de E.F. Burian. Ambele teatre aveau caracter de avangardă şi se inspirau în bună măsură din creaţia lui Tairov, Meyerhold, Vahtangov.

Într-un volum omagial publicat în 1937, la zece ani de activitate a „Teatrului eliberat“, K. Čapek, în articolul elogios „Precursorii vremurilor noi“, aprecia că eforturile teatrului aniversat sunt o expresie a stilului şi a mentalităţii moderne care s-au modificat substanţial înaintea primului război mondial: „O mare schimbare culturală… a avut loc aproximativ în preajma anului 1910 în întreaga Europă (…) În aceşti ani a pătruns în Europa valul unui nou exotism: exotismul Occidentului…“ care a înlocuit exotismul de modă veche al secolului precedent, exotismul Orientului, senzual şi îmbătat de opiu. Tinerelul era vrăjit de noile distracţii care veneau din America, de muzica sincopată, de noile instrumente de percuţie, de step, de tango, se îmbrăca după moda americană. „Apoi, conchide Čapek, au venit Woodrow Wilson şi William James, dar asta e un alt capitol… America a pătruns în Europa prin succese uneori mai mărunte, alteori mai profunde, americanizând într-o măsură însemnată gustul şi mentalitatea bătrânului continent“ (voi. Cât., p. 92). Această mărturie, formulată în stil de confesiune, este deosebit de interesantă nu numai pentru că Čapek se declară înrudit cu una din orientările cele mai inovatoare în dramaturgie, dar şi pentru că încearcă să distingă cu fineţe elementele unui proces complex care a înrâurit formarea unei întregi generaţii de intelectuali. În plus, el reconstituie sugestiv drumul pe care personal l-a parcurs până la gândirea pragmatică anglo-saxonă.

K. Čapek apare într-un moment când societatea cehă era avidă de

înnoire în aceeaşi măsură în politică şi în arte.. Societatea burgheză, în opulenţa şi mărginirea ei – aşa cum o înfăţişează Daumier în pictură şi Baudelaire în poezie – trezea repulsie şi gust pentru rupturi revoluţionare. Revoltată, intelectualitatea tânără transformă în armă de luptă împotriva lumii burgheze toi ce pare sau realmente este capabil a sfida convenţiile şi a şoca bunele moravuri ale filistinului burghez.

Acesta era climatul spiritual în perioada de formare a lui Karel Čapek. Pe băncile liceului, se entuziasmează pentru ideile anarhiste. În 1905, la vârsta de 15 ani (la 14 ani publicase pentru întâia oară versuri în revista „Nedele“) organizează o societate secretă a elevilor, o conspiraţie care este detectată. Nu fără greutăţi, tatăl său, medic de provincie, reuşeşte să-l mute pe rebel la un liceu din alt oraş (Brno), pentru a-şi putea încheia studiile. Tânărul Čapek asimilează uşor ideile progresului social. 11 impresionează suferinţele celor ce muncesc, pe care îi vede înşiruindu-se într-o interminabilă şi tristă procesiune în cabinetul tatălui său: „Ai văzut în casă, zi de zi, răni, boli şi decese… poate nici un alt copil nu a văzut atâtea mădulare strivite, atâţia spânzuraţi şi înecaţi, atâtea răni şi suferinţe, atâta anatomie dureros de impresionantă, atâtea gemele şi ţipete. Mergând cu tata în vizite la bolnavi, sau pentru a constata decese, ai străbătut ţinutul în lung şi în lat. Drumuri fermecătoare prin munţi şi păduri te duceau la adăposturi ale suferinţelor şi pe aceleaşi drumuri minunate te depărtai de ele. Ai văzut în acest fel două feţe ale omului.“ (Prefaţă autobiografică la „Grădina lui Krakonoš“, 1957, p. 11.)

împreună cu fratele său, Josef, semnează articole, recenzii şi schiţe (acestea din urmă republicate în volumele „Grădina lui Krakonoš“ şi „Adâncimi strălucitoare“), în care comentează şi încurajează noile tendinţe în literatură şi în arta plastică. Fraţii Čapek sunt animatorii unui grup de literaţi şi artişti plastici care cultivă expresionismul, cubismul şi futurismul. Acest grup îşi formulează programul în „Almanahul 1914“. Setea de nou a lui Čapek îl face pe F.X. Salda, unul dintre marii critici cehi moderni, să-i caracterizeze pe acesta, în 1913, ca „manechin pentru moda de ultimă oră, manechinul ultimei cărţi teoretice citite“ (F.X. Salda, „Soubordila“, 1954, p. 218). Čapek absoarbe sugestii diverse pe care le va considera şi mai târziu necesare pentru procesul de creaţie: „Caut să învăţ din tot ce-mi cade în mină; nu am o părere prea grozavă despre originalitate. În literatură se întâmplă ca şi în viaţa materială: cei înstăriţi trăiesc făţiş din munca altora; în ceea ce mă priveşte, mă consider mai degrabă printre acei care abia agonisesc averea viitoare“, scrie el în 1925. (Comentarii la operă, Praga, 1959, p. 79.)

Acestei prime epoci de creaţie îi aparţine piesa într-un act „Jocul fatal al dragostei“, scrisă împreună cu fratele său, Josef Čapek, în

1910 (publicată în 1922 şi jucată abia în 1930). „Jocul fatal al dragostei“ vrea să fie un bobârnac la adresa gustului burghez şi a teatrului convenţional. Este o explozie de bună dispoziţie, o etalare a vulgarităţii făcută cu o juvenilă răutate, un joc de replici scânteietoare, care anunţă apariţia unor dramaturgi perfect stăpâni pe arta dialogului. Piesa este scrisă în genul commediei dell'arte. În acest gen, ei au un singur predecesor în literatura dramatică cehă – pe Julius Zeyer, cu a sa „Istorie de demult“, în care gustul de bizar şi exotic i] poartă pe autor pe meleagurile italiei de altădată. Fraţii Capek răstoarnă una după alta toate convenţiile teatrale, urmărind mai ales să spulbere *iluzia* vieţii de pe scenă, pentru ca spectatorul să citească ideea în stare de perfectă luciditate.

Îngăduiţi-mi, domnilor: eu sunt Prologul, Iar ăştia sunt artiştii. Vă atrag atenţia Că sunt artişti, iar pe ce stăm Sunt scânduri, după cum vedeţi, Şi nu pământ adevărat; copacii

Sunt din zugrăveli; acest deliciu (bate cu degetul pe obrazul Isabellei)

Nu-i un bujor, ci doar sulemeneală Şi-aici e pudră. Vă zic din nou: Aceşti oameni sunt artişti şi nu vor să vă mintă C-ar fi mai ştiu eu ce, c-ar fi mult mai de soi Decât comedianţii, aşa cum alţii mint Zicând: Eu Cezar sunt, eu Brutus Tu Antoniu, iar eu – lulia, Şi ce vedeţi aici e casă, pom, pământ De-adevărat.

La obţinerea maximei lucidităţi şi solicitări intelectuale a spectatorului conlucrează şi toate celelalte procedee: distribuirea rolurilor în faţa spectatorilor, înlăturarea decorurilor, prezenţa actorilor pe scenă chiar când nu sunt în rol, convorbiri cu publicul, folosirea elementelor de pantomimă, alternarea versului cu proza, în perioada primului război mondial, K. Capek s-a dedicat studiului filosofiei. A îmbrăţişat pragmatismul, căruia i-a consacrat studiul „Pragmatismul sau filosofia vieţii practice“ publicat în 1918. Pornind de la unele premise ale pragmatismului, K. Capek elaborează o modalitate proprie de gândire, în centrul căreia se află preocuparea pentru om. Filosofia îl interesează numai în măsura în care poate servi drept călăuză în activitatea practică, în viaţa socială. După părerea lui, adevărurile se împart în morale şi amorale. Morale sunt numai adevărurile utile, care aduc folos oamenilor. Čapek găseşte în pragmatism un izvor de optimism. El acceptă teoria asupra libertăţii formulată de W. James care nu înţelege raportul dintre libertate şi necesitate decât ca antinomie. De aceea, respinge în această perioadă orice determinism, ca sugrumare a libertăţii, şi acceptă nedeterminismul, haosul primar, în care vede condiţia libertăţii. Voinţa umană este aceea care ordonează şi subordonează lumea exterioară. De aci – elogiul oamenilor de acţiune. Čapek împărtăşeşte neîncrederea pragmatică în abstractizare, în sisteme teoretice, filosofice şi politice aderă şi la aprecierea pe care o acordă

pragmatismul câmpului experienţei, al contemplaţiei vii, nemijlocite considerate mai certe. Să nu uităm că Capek elogiază empirismul pragmatic nu fără o strânsă legătură cu necruţătorul război din 1914—1918. Această luptă dintre state îi aduce aminte de toate conflictele din istoria omenirii în care au pierit vieţi omeneşti pentru o idee sau alta. Fără a nega existenţa adevărului şi a posibilităţilor cunoaşterii acestuia, Karel Čapek se situează totuşi pe o poziţie relativistă care susţine pluralitatea adevărurilor şi posibilitatea coexistenţei lor. „Toleranţa nu a devenit încă o virtute a secolului în care trăim“, scria Čapek în 1922. „Oricine crede într-un Adevăr îşi închipuie că are dreptul să urască şi să ucidă pe alţii care cred în Adevărul altei mărci de fabrică. Există vreun mijloc împotriva acestei uri neîmpăcate? Eu nu văd alt mijloc decât înţelegerea faptului că omul este mai de preţ decât «adevărul» său; că putem să ne înţelegem peste deosebirile în ce priveşte credinţa, cultivarea verzei sau părerile cu privire la Jan Nepomuk (sfânt catolic în numele căruia catolicismul a comis numeroase crime în epoca contrareformei – *n.n.)*... Aceasta nu înseamnă că nu există adevăr sau că nu merită să dăm atenţie adevărului. Înseamnă numai posibilitatea de a mă împăca cu faptul că altul nu crede în Adevărul meu, nu se închină Străbunului meu şi nu vrea să se supună Interesului meu universal; de a mă împăca cu ideea că celălalt e un om şi nu o bestie pe care pot s-o împuşc sau cel puţin s-o urăsc“. (Comentarii la operă, 1959, pp. 91—92, 93, 95.) A. Camus a numit acelaşi lucru „tirania ideologiilor“.

Prin convingerile sale, Karel Čapek reacţionează viu la situaţia dificilă în care se afla tânărul stat cehoslovac în anii 1918—1928. După trei sute de ani de asuprire naţională, statul acesta reda cehilor libertatea naţională mult râvnită, împlinea un vis secular, o idee care însufleţise masele largi veacuri de-a rândul. Karel Čapek doreşte să fie un factor constructiv al acestei republici de tip burghez care – îşi închipuia el – ar putea făuri idealul său utopic de „democraţie atotcuprinzătoare“. El stă alături de T. Masaryk, instaurat bă preşedinte al republicii într-una din profesiunile sale de credinţă, Čapek mărturiseşte vu precizie chirurgicală, atitudinea revoluţionară nu este caracteristica creaţiei sale: „în felul meu, în măsura în care mă simt în stare s-o fac, încerc şi eu să doftoricesc, să vindec oamenii, să-i ajut în durerea lor. Nu sunt chirurg, ci mai degrabă internist de soiul practicienilor din provincie: dau ici nişte picături, dincolo oblojeală, după cum mi-o cer nevoile de fiecare zi. Dar mi-aş dori să fiu un doctor bun, care ajută.“ („Cum am ajuns aici“, 1932, Comentarii la operă, p. 77.)

Decizându-se pentru această alternativă politică şi filosofică, K. Čapek se leapădă de „păcatele tinereţii“. Judecăţile negativiste şi atmosfera sumbră, pesimistă din o bună parte a scrierilor din tinereţe

sunt înlocuite prin afirmarea vieţii, printr-o viziune optimistă, prin sublinierea esenţei omului care rezidă în forţa vitală creatoarea speciei umane: „Nimic nu-mi pare mai frumos decât voinţa omenească de a trăi; nu voinţa biologică a vitaliştilor, ci voinţa creatoare care este resortul activităţii omeneşti, voinţa inspiratoare de a construi şi de a cuceri, perseverenţa colosală, temelia optimistă a speciei umane“. (1921, Comentarii la operă, p. 87.)

Čapek renunţă acum la parada antitradiţionalistă şi la nihilismul literar. În 1920, în toiul unor mari frământări în domeniul literaturii, el demonstrează tinerilor că progresul în artă nu înseamnă negarea valorilor create anterior: „Dacă uneori, în cursul dezvoltării, ia naştere o anumită artă nouă, se afirmă cu plăcere că arta care o precede pe aceasta a fost în acest fel «depăşită», că a fost o eroare a evoluţiei, un fenomen care a ajuns în impas şi aşa mai departe. Se comite astfel o nedreptate; vechea artă nu e niciodată depăşită de arta nouă, după cum primăvara anului trecut nu este depăşită de primăvara următoare. Primăvara de anul trecut nu este învechită, n-a putut să se învechească pentru că a trecut; primăvara de anul trecut, primăverile de acum o sută de ani, de acum zece mii de ani sunt tot atât de tinere, de proaspete, de exuberante ca şi primăverile pe care le aşteptăm cu bucurie. O primăvară în veşnică reînnoire este şi arta.“ („Arta nouă“, Cuvânt înainte la Catalogul celei de a 2-a expoziţii a „Încăpăţânaţilor“, ianuarie, 1920.)

Comedia „Tâlharul“ (1920) este rodul evoluţiei spirituale a scriitorului spre o viziune complexă a lumii. Ideea piesei se născuse încă din 1911, în timpul şederii scriitorului la Paris, şi eroul pe care îl avea atunci în minte trebuia să fie un reprezentant tipic al generaţiei din care a făcut parte şi Čapek – neconformiste, pline de elan şi vitalitate, de dorinţa de a cuceri viaţa, de a-i fura plăceri. Aceasta ar fi fost înfăţişarea comediei „Tâlharul“, dacă între planul iniţial şi realizarea ei n-ar fi trecut „cei zece ani ai mei“, cum defineşte Čapek procesul de cristalizare a concepţiei sale filosofice. Timpul, gândirea maturizată imprimă comediei o cu totul altă semnificaţie. Dintr-o apoteoză a tinereţii neînfrânate, piesa devine o dezbatere despre adevăr. Čapek nu mai dă dreptate numai tinereţii, oricât de fascinantă i s-ar părea energia care clocoteşte în eroul său. Tinereţii el îi opune o altă vârstă: pe cea a Profesorului, care, oricât de filistin, de opac, de închistat, de opus „Tâlharului“, are şi el dreptate, reprezintă şi el o experienţă umană, o alternativă care nu poate fi nesocotită. Stau faţă în faţă, opuse, dar nu excluzându-se, tinereţea veselă, optimistă, uşuratică şi bătrâneţea aşezată, în multe privinţe prăfuită, încremenită, limitată, şi una şi cealaltă fiind considerate ipostaze ale aceleiaşi condiţii esenţialmente umane, pe care Čapek o apără cu ardoare. Egoismul Profesorului pare justificat în lumina mărturisirilor

despre eforturile cu care şi-a clădit familia. De asemenea, întoarcerea pocăită a Lolei, care se măritase în împrejurări asemănătoare, precum şi atitudinea de loc serioasă a Tâlharului vin să sprijine convingător poziţia Profesorului.

Această piesă se naşte din două impulsuri diferite şi temporal disjuncte: primul vine de la vitaliştii şi anarhiştii cehi (S.K. Neumann, Fr. Šrámek) care determină în literatura dinaintea primului război mondial un cult al individului inadaptabil, iconoclast, înzestrat cu o robustă senzualitate; al doilea – de la pragmatism, concepţie principial antimetafizică, care se dovedeşte foarte circumspectă faţă de adevăruri, mai înclinată să accepte echivocul lucrurilor, decât să se erijeze în judecător. În „Tâlharul“, pragmaticul conciliant de după război înfrânge titanismul vitalist şi voluntarist al tânărului rebel de la 1911.

„Comedia «Tâlharul», scrie Čapek, a izvorât din dorul de patrie care, în amintire, devenise imaginea glorioasă a tinereţii. Terminarea comediei după opt ani este, propriu-zis, reconstrucţia planului iniţial. Aşa cum s-a schimbat viaţa, cum s-a schimbat şi autorul, s-a schimbat şi conflictul «Tâlharului»: astăzi Profesorul are mai multă dreptate decât avusese în 1911, iar tinereţea, care trece, nu mai are dreptate nelimitată. A fost necesar să termin comedia acum; după mai mulţi ani, ea s-ar fi numit «Profesorul». Între timp, dintr-o comedie a tinereţii, a devenit o comedie despre dragoste, în care toţi iubesc… şi toţi au dreptate; prin aceasta, spectatorul pierde satisfacţia binemeritată de a simpatiza cu una din părţi împotriva alteia. Dar oare nu e îngăduit – măcar în comedie – să ţii cu toţi?“ („Tâlharul“, 1920, Comentării la operă, p. 85.)

Aşa se înfăţişează una dintre primele sale încercări (după „Patimile Domnului“ şi „Povestiri penibile“) de analiză relativistă a universului uman. Dar Čapek nu a urmărit o demonstraţie agnostică. Relativizând adevărul, el îşi propune să demonstreze un lucru extrem de important în sistemul gândirii sale şi anume că viaţa, foarte complexă, nu este numai bună sau rea, că unul şi acelaşi om poate fi divizat în multe aspecte, şi bune, şi rele. Este o invitaţie adresată publicului, cititorului, la indulgenţă şi la studiul aprofundat al complexităţii existenţei. În piesa „Tâlharul“ se creează acea atmosferă optimistă, plină de căldură şi înţelegere faţă de om, atât de caracteristică tuturor operelor sale de aci înainte; se constituie viziunea tipic capkiană asupra vieţii.

„Tâlharul“ este o comedie cu toate atributele specifice: Čapek uzează de un bun comic de situaţie, de moravuri şi de limbă. Situaţiile comice le creează abundent şi uneori în cascadă Tâlharul, cu şţrengăriile sale, cu teribilismul şi iresponsabilitatea sa. În postură comică apare starostele, care, chemat cu gravitate şi respect să facă

ordine într-o pricină de interes obştesc, descoperă că el însuşi i-a ţinut hangul toată noaptea, Ia jocul de cărţi, acestui individ suspect, certat cu ordinea. Există, de asemenea, un comic de limbaj, rezultat din folosirea unor expresii neaoşe sau dialectale, prin care se caracterizează, fără excepţie, vorbirea tuturor personajelor provenite din popor. Comedia se distinge printr-o succesiune gradată a scenelor, evenimentele din primele două acte fiind finalizate prin câte o poantă menită să complice situaţia, să-i dea o nouă întorsătură. Ultimul act, al treilea, expune practic problema şi o rezolvă în sensul arătat. Confruntarea dintre cele două concepţii despre viaţă este economicos înfăţişată, astfel încât, în locul unei dispute hipertrofiate de idei, avem un final vivace, antrenant.

Remarcat pentru calităţile sale de scriitor dramatic, Čapek este numit secretar literar şi apoi regizor al teatrului „Vinohradské divadlo“.

În perioada 1920—1924, creaţia lui Čapek este dominată de operele de ficţiune: piesa „R.U.R.“ (1920), romanele „Fabrica de absolut“ (1922) şi „Krakatit“ (1924). Čapek le numeşte utopii, deşi ele nu sunt utopii în sensul consacrat, nu înfăţişează o organizare ideală – ficţiuni plauzibile şi dorite, ci, dimpotrivă, alegorii fantastice ale unor laturi dramatice, negative, ale societăţii contemporane. Cu atât mai puţin pot fi apreciate ca lucrări aparţinând genului clasic al literaturii de anticipaţie.

Înaintea lui K. Čapek, cultivase romanul „ştiinţific“ J. Árbeš. Acesta, ca şi poetul S.K. Neumann, mai târziu, vedea în cuceririle ştiinţei şi tehnicii triumful geniului omenesc. K. Čapek modifică modul de a pune problema.

Alegoriile fantastice ale lui K. Čapek abordează probleme fundamentale ale vremurilor noastre: ştiinţa şi consecinţele aplicării ei, tehnicizarea şi mecanicizarea vieţii sociale. Întrebările pe care şi le pune în legătură cu rolul ştiinţei şi tehnicii în societatea contemporană nu izvorăsc din sterpe speculaţii abstracte, ci din cele două realităţi care au pus în discuţie ştiinţa şi tehnica la începutul veacului nostru, stimând mistuitoare nelinişti în conştiinţa oamenilor: războiul mondial, în care toate resursele, toată energia ştiinţei se concentrează în direcţia distrugerii vieţii şi a civilizaţiei; şi, de asemenea, organizarea industriei moderne în gigantice uzine, trusturi, monopoluri, care înregimentează milioane de oameni uniformizaţi, transformaţi în mecanisme. Prevestirile sumbre ale gânditorului german Oswald Spengler cu privire la viitorul civilizaţiei în era maşinilor găsesc un puternic răsunet printre intelectuali. Problemele implicaţiilor sociale ale tehnicii şi mecanicizării vieţii preocupă pe scriitorii germani expresionişti, pe Georg Kaiser în multe din numeroasele sale drame („Infernul, drumul, pământul“, „De dimineaţă

până la miezul nopţii“, „Funcţionarul Krehler“ etc.), pe Ernst Tôlier („Răsturnarea“, „Omul-masă“) şi pe alţii. Creaţia expresioniştilor germani era nemijlocit receptată la Praga, unde exista o numeroasă comunitate de limbă germană şi o tradiţie însemnată a culturii germane. Printre principalii reprezentanţi ai curentului expresionist se numără scriitorii praghezi de limbă germană F. Kafka, Fr. Werfel, Max Brod.

Memento-ul conţinut în creaţia acestor scriitori are un ecou deosebit de puternic astăzi, când ştiinţa a creat mijloace capabile să nimicească viaţa pe pământ. În „Fizicienii“ lui F. Diirenmatt fizicianul Moebius declară: „Ştiinţa a devenit înfricoşătoare“, conchizând mai departe că omul de geniu are acum datoria să se retragă din societate, să se claustreze mai degrabă decât să pună în mâna uzurpatorilor forţa ştiinţei. Este o soluţie asemănătoare aceleia pe care o recomandase Čapek în primele sale romane. În romanul „Krakatit“, descoperitorul unui exploziv atomic, inginerul Prokop, îşi distruge invenţia intrată în posesia unor puteri militariste şi se refugiază printre oamenii simpli, pentru a-şi reface viaţa. Primul om pe care-l întâlneşte după explozie, un bătrân flaşnetar, îi revelează sensul vieţii. Găsim în cuvintele acestuia modelul de viaţă pe care Čapek însuşi îl recomandă: „Ai vrut să te frângi de atâta energie; şi iată că rămâi întreg şi lumea nici n-ai s-o mântuieşti, nici n-ai s-o nimiceşti. Multe vor rămâne închise în tine ca focul în piatră; iată, s-a isprăvit. Ai vrut să faci lucruri prea mari şi ai să faci lucruri mici. Aşa e bine… La ce foloseşte o asemenea explozie? Poţi să vatămi pe careva cu ea. Mai bine caută şi poate că ai să găseşti… să zicem aşa ceva… pif-paf – moşuleţul pufăia vârtos din buze – ştii? să facă numai pif-paf… şi să pună în mişcare vreo sculă ca să le fie oamenilor munca mai uşoară. Pricepi? („Krakatit“, Praga, 1958, p. 290).

În 1920 publică drama „R.U.R.“ (Rossum’s Universal Robots). Ideea acestei piese o găsim în schiţa „System“ din volumul „Grădina lui Krakonoš“ în care fraţii Čapek fac portretul unui reprezentant al industriei capitaliste. Acesta schiţează planul său de reformă socială prin care muncitorul trebuie să fie desfiinţat ca om şi transformat în maşină. În acest scop, ar fi fost necesar să i se extirpe sufletul: „Domnilor, sarcina industriei este de a prelucra întregul univers, totul este numai materie primă, iar lumea trebuie să devină marfă, totul trebuie să se accelereze. Ne împiedică însă problema muncitorească. Declarăm război socialismului, tuberculozei, culturii, programului de opt ore de muncă şi alcoolismului. Nimic nu trebuie să ne stea în cale. Muncitorul trebuie să devină maşină, o maşină care să nu facă nimic altceva decât să se învârtească. Orice idee aduce cu sine o încălcare a disciplinei. Domnilor, întregul taylorism este o eroare ca sistem, deoarece nu ia în considerare problema sufletului. Sufletul

muncitorului nu e o simplă maşină; de aceea, trebuie înlăturat. Sistemul meu o face, el este marele răspuns la problema socială. („Grădina lui Krakonoš“, Praga, 1957, p. 18).

Piesa „R.U.R.“ (s-a jucat în 1921) aduce pe scenă un mare trust producător de roboţi. Roboţii au înfăţişare de oameni, dar le sunt superiori acestora din punct de vedere tehnic; execută mai bine operaţiile de producţie şi, treptat, îi dislocă din procesul muncii. Datorită acestor mecanisme perfecţionate, oamenii ajung să se rupă de munca creatoare. Şi, întocmai ca în mitul lui Anteu, ruptura de acest filon vital provoacă secătuirea energiilor creatoare; oamenii încetează să se mai înmulţească şi cu timpul vor dispărea.

O calitate esenţială a roboţilor este de a nu îi înzestraţi cu simţire. Când experienţele doctorului Gali, şeful secţiei de fiziologie a Trustului „Rossum's Universal Robots“, trezesc în roboţi un rudiment de simţire, aceştia se revoltă împotriva oamenilor şi-i distrug. Supravieţuieşte catastrofei numai constructorul Alquist. Reţeta de fabricaţie pierind o dată cu oamenii, roboţii nu se mai pot produce şi sunt şi ei pe cale de dispariţie. Dar nu-i încă totul pierdut. Afectivitatea pe care le-o cultivase dr. Gali evoluează într-atât, incit doi roboţi, Primus şi Helena se îndrăgostesc unul de celălalt. Actul iubirii marchează momentul transformării maşinilor în oameni; prin iubire, omenirea este ea însăşi salvată. Prin cei doi roboţi, deveniţi oameni, ea va renaşte; va fi mai înţeleaptă, căci va şti să folosească tehnica altfel, mai bine, dar va rămâne tot imperfectă, căci atributul perfecţiunii este caracteristic numai maşinii… Aşadar, în concepţia lui Čapek, omul este departe de a fi o simplă maşină, un automat. Fără simţire, fără dragoste, durere, fericire, credinţă, omul încetează de a mai fi el însuşi, se dezumanizează.

Autorul îşi împarte piesa în patru părţi. Prima este intitulată „Prolog – comedie“. Aci, protagoniştii sunt surprinşi în epoca de ascensiune şi glorie a trustului. Umbrele de nelinişte pe care le aduce cu ca Helena se topesc în oceanul de bună dispoziţie şi optimism ale conducătorilor trustului. Atmosfera se dramatizează în cele trei acte în care acţiunea este reluată după zece ani de la evenimentele înfăţişate în „Prolog-comedie“. Îngrijorarea pentru destinele omenirii adună faptele prezentate în aceste trei acte într-un adevărat nod de tensiune. În afară de aceasta, fiecare act în parte îşi are resortul său propriu bine strâns. În primul act, ştirile despre revolta roboţilor provoacă nelinişti, nedumeriri şi întrebări. Încrederea în justeţea ideii de a ferici omenirea prin producţia de roboţi se clatină. Actul al doilea prezintă asedierea oamenilor de către roboţi şi alternativa lichidării totale a omenirii. Abia în această situaţie, în pragul nefiinţei, eroii dramei îşi dau seama ce a însemnat omul, „ce lucru mare a fost omul“. Scena asediului constituie un elogiu adus eroismului oamenilor care ştiu să

moară cu demnitate, ispăşind consecinţele imprevizibile ale unei „idei mari“. Suportul dramatic al actului al treilea îl constituie eforturile lui Alquist de a reconstitui formula de producţie a roboţilor pentru a perpetua viaţa, fie şi în această variantă jalnică, monstruoasă. Čapek îşi încheie cu finaluri optimiste toate alegoriile fantastice, în teatru ca şi în proză. Prin ele, scriitorul îşi exprimă nu numai convingerea că viaţa omului nu poate fi distrusă, dar şi că ea trebuie să stea mai presus decât orice adevăr, teorie, idee.

Cu piesa „R.U.R.“, K. Čapek cucereşte reputaţia universală (cuvin tul robot, creat de el de la „robota“, care în limba cehă, înseamnă „muncă grea“, a pătruns în toate limbile lumii). Drama lui, jucată curând în mai multe ţări de pe glob, corespundea stării de spirit a opiniei publice mondiale după primul război mondial. Dar succesul i-a fost asigurat, nu mai puţin, de calităţile scenice excepţionale, care au impus această piesă spectatorilor de pretutindeni. Autorul ei dispunea de o mare inventivitate, de capacitatea de a construi în chip nou şi ingenios.

K. Čapek a trebuit să-şi apere drama împotriva celor care vedeau în ea „o întoarcere la natură, rousseauism, un protest împotriva imperiului raţiunii“. Sentimentalismul de factură rustică fusese de mult depăşit în literatura cehă, datorită faptului că oraşul se integrase oarecum mai firesc în viaţa cehă decât în alte ţări; de asemenea, curentele socialiste, puternice, cu preocuparea lor pentru viaţa urbană, suscitau atenţia intelectualităţii. Čapek nu respinge cuceririle civilizaţiei moderne, industriale, urbane; el avertizează omenirea să se ferească de a ajunge robul şi victima maşinii, de a se asemui perfecţiunii tehnice a mecanismelor automate.

K. Čapek nu uzează de mijloacele tradiţionale de reflectare cu ajutorul caracterelor individualizate. De aceea, percepem personajele din „R.U.R.“ ca pe nişte abstracţiuni, convenţii care nu sunt identice cu niciunul din fenomenele realităţii luate separat. Convenţiile lui înglobează mai multe realităţi dintr-o dată, sunt rodul unor combinaţii arbitrare de elemente adesea contradictorii. În tot cursul conflictului dramatic dintre grupul conducător al trustului „R.U.R.“ şi roboţi, asistăm Ia o permanentă mutaţie a unghiurilor de observaţie ale unuia şi aceluiaşi lucru care îşi schimbă în acest mod semnificaţiile, menţinându-se în echivoc şi ambiguitate. Astfel, conflictul simbolizează când lupta dintre burghezie şi proletariat, când cea dintre om şi maşină. Personajele din conducerea trustului sunt pe de o parte tipuri de *capitalişti* devoraţi de pofta de profit, călăuzindu-se orbeşte după starea cererii şi ofertei, urzind planuri de dezbinare a robotului-pro*letariat* prin producerea de roboţi deosebiţi ca limbă, naţionalitate şi rasă; pe de altă parte, ei apar ca nişte *oameni* animaţi de vise utopice de a scăpa omenirea de „sclavia muncii“ (Domin), care

în cele din urmă se prăbuşesc, nimiciţi de propria lor creaţie -. *Maşinile.* Din această metamorfoză a semnificaţiilor se clarifică ideea principală a piesei care rezidă în denunţarea primejdiilor implicate în „titanismul civilizaţiei mecanice“ (A. Novak, op. Cât. P. 655). Dar şi în acest titanism există un echivoc, dat fiind că el este considerat ca o calitate intrinsecă a firii omeneşti. Autorul se raportează la ideea sa o dată printr-o afirmaţie, a doua oară printr-o negaţie. Robotul semnifică maşina-creaţie a geniului omenesc, care ajunge să-l domine şi să-l nimicească pe propriul său demiurg; dar robotul are şi unele trăsături ale proletariatului spoliat şi organizat contra capitalului. Pentru a înţelege creaţia lui K. Čapek trebuie să ne familiarizăm cu această natură eterogenă, ambiguă, mobilă a personajului său care reprezintă întotdeauna „ceva“ şi în acelaşi timp „altceva“.

Această piesă este o fermă reafirmare a noii sale poziţii filosofice pe care o găsim reflectată în piesa „Tâlharul“. Setea de absolut, tendinţa de a rezolva problemele în spiritul categoriei „lotul sau nimic“, alegând totdeauna refuzul, este o caracteristică a atitudinii lui K. Čapek şi a personajului creaţiei sale din tinereţe. Dar dilema alegerii între „da sau nu“ se soluţionase în piesa „Tâlharul“ în spirit dialectic prin „da şi nu“, nu însă fără o nuanţă de regret. De acum înainte realitatea se va înfăţişa în creaţia lui K. Čapek complex şi problematic. El admite că între bine şi rău, între da şi nu, se află o serie de situaţii intermediare. Pe de altă parte, deşi acceptă ideea vieţii ca compromis, K. Čapek continuă să îndrăgească şi să zugrăvească personaje care întruchipează nobile aspiraţii şi să facă din ciocnirea lor cu ambianţa complexă, nuanţată, adesea echivocă, conflictul principal al operelor sale. Personajul său, niciodată resemnat, ci, dimpotrivă, totdeauna om de voinţă şi acţiune, înnobilat de înalte aspiraţii individuale sau colective s-a născut din interferenţa a trei curente filosofice răspândite în epoca formării scriitorului: bergsonismul cu elanul său vital, nietzeheanismul cu voluntarismul său şi cultul omului de voinţă şi pragmatismul cu etica sa elogioasă la adresa omului de acţiune practică şi utilitate certă. K. Čapek este un admirator al virtuţilor masculine, al bărbăţiei, curajului, eroismului. Nicăieri însă Čapek nu face din eroul său un supraom şi orice tendinţă a personajului de a se detaşa de restul colectivităţii umane şi a i se opune este categoric dezavuată de scriitor. Bestialitatea supraomului nazist este drastic refuzată. „Cel ce reprezintă voinţa de putere nu se va lăsa oprit în drumul său de milă faţă de suferinţa omenească“ (Prefaţă la „Boala albă“, 1937).

K. Čapek şi-a dat seama că o idee, oricât de nobilă, se poate transforma în reversul său dacă pierde din vedere faptul că trebuie să slujească omului. Titanismul romantic, greu de idei umanitare, revoluţionare, se transformă în societatea capitalistă dezvoltată în

titanism demonic. În această societate există primejdia sporită a pervertirii ideilor, a mistificării lor, a golirii lor de conţinut omenesc. Domin vrea să scape omenirea de suferinţă, dar o împinge la catastrofă; Prokop descoperă secretul exploziilor nucleare (romanul „Krakatit“) vrând a folosi util energia încătuşată în materie, dar trusturile şi organizaţiile militariste pândesc să pună mâna pe ea pentru a o întoarce împotriva omului; în „Război cu salamandrele“ ideea de a creşte salamandre apte de muncă se mistifică până la monstruozitate în societatea dominată de legea profitului maxim care acţionează orbeşte.

După 1930 se orientează cu precădere către un anumit gen de titanism care îşi găseşte echivalentul în realitatea întronată a fascismului („Boala albă“), prefigurată de scriitor – într-un fel asemănător cu F. Kafka în „Procesul“ (1925) – încă din romanul cu înţelesuri simbolice, de factură expresionistă, „Krakatit“ (1924) şi în piesa „Din viaţa insectelor“ (1921).

Piesa „Din viaţa insectelor“, scrisă împreună cu fratele său, este inspirată din lectura lucrărilor cunoscutului entomolog francez II. Fabre „La vie des insectes“ şi „Souvenirs entomologiques“.

Noua piesă a fraţilor Capek este o alegorie bogată în semnificaţii morale. Punctul de plecare al actului întâi îl constituie fluturii ca expresie a frivolităţii, a senzualismului hedonic, a vieţii consacrate exclusiv plăcerilor erotice. Fraţii Capek ridică cu indiscreţie şi cu intenţii evident satirice vălul subţire de iluzii care abia acoperă tabloul scabros al vieţii trăite la nivelul sexualităţii.

Actul al doilea biciuieşte, cu exemple luate din viaţa gândacilor şi a lăcustelor, moravurile micii burghezii: idealurile meschine, goana după avere, parazitismul, lupta acerbă pentru dobândirea mijloacelor de existenţă. Viaţa insectelor este o paralelă a junglei capitaliste, în care învinge totdeauna cel mai tare.

Actul al treilea aduce în scenă lupta dintre două muşuroaie de furnici, organizate după modelul puterilor militariste şi al regimurilor totalitare. Agresivitatea, războiul, duşmănia, subjugarea, exploatarea sau exterminarea altora în numele intereselor egoiste, fals prezentate drept interese generale, pofta de dominaţie mondială, aceasta este raţiunea unei atare organizări:

„Al doilea inginer: Trebuie să exterminăm totul.
Vagabondul: De ce?
Primul inginer: În interesul colectivităţii.
Al doilea inginer: Colectivitatea arc interese superioare.
Primul inginer: interese de rasă.
Al doilea inginer: Industriale.
Primul inginer: Coloniale.
Al doilea inginer: Mondiale.

Primul inginer: Generale“.

În acest imperiu al ordinii stricte, autorii intuiesc în mod genial, încă din 1921, viitoarea alcătuire fascistă, cu atmosfera ei sumbră, cu sugrumarea libertăţii individuale şi cu transformarea omului într-o rotiţă a unui angrenaj social-politic diabolic. Nu numai aici, dar şi în alte creaţii similare Čapek asociază regimul politic fascist cu industria capitalistă care impunea oamenilor ritmuri de muncă infernale, istovitoare. Desfiinţarea libertăţii şi despersonalizarea individului stârnesc un sentiment de oroare.

„Primul inginer: Vom cuceri timpul. Vrem să-l stăpânim.

Vagabondul: Pe cine?

Primul inginer: Timpul. Timpul este mai mare decât spaţiul.

Al doilea inginer: Timpul n-are încă stăpân.

Primul inginer: Stăpânul timpului va fi stăpân peste toate.

Vagabondul: Luaţi-o mai încet, pentru numele lui Dumnezeu! Daţi-mi răgaz să mă gândesc puţin! Să stăpâneşti timpul?… Numai veşnicia este stăpâna timpului.

Primul inginer: Viteza e stăpâna timpului.

Al doilea inginer: Domesticirea timpului.

Primul inginer: Cine porunceşte vitezei stăpâneşte timpul.

Al doilea inginer: Un, doi, trei! Un, doi, trei!

Orbul (mai repede): Un, doi, trei! Un, doi, trei!

(Toate furnicile se mişcă mai repede.)

Primul inginer: Trebuie să accelerăm ritmul!

Al doilea inginer: Ritmul producţiei.

Primul inginer: Ritmul vieţii.

Al doilea inginer: Să se accelereze fiecare mişcare!

Primul inginer: Să se scurteze!

Al doilea inginer: Să se calculeze.

Primul inginer: La secundă.

Al doilea inginer: La sutimi de secundă.

Primul inginer: Ca să economisim timp.

Al doilea inginer: Ca să crească producţia.“

Aceeaşi senzaţie de groază o încearcă cititorul în faţa imaginii infernalului cumul de tehnică din giganticul trust industrial, profilat pe producţia de război, din romanul „Krakatit“.

Piesa este un montaj de trei acte independente. Singura legătură se face prin intermediul personajului convenţional numit „Vagabondul“, care asistă, comentează, judecă, trage învăţăminte din pildele pline de semnificaţie pe care i le revelează spectacolul vieţii insectelor. El îndeplineşte aci funcţia corului din teatrul antic şi a comentatorului care apare frecvent în teatrul modern. Acest personaj sudează cele trei acte, încadrate de un epilog şi un prolog, dând spectacolului unitate.

Procedeul aminteşte de Gulliver şi de Micromégas al lui Voltaire.

Vagabondul şi Micromégas aparţin unui alt univers decât acela care li se desfăşoară în faţa ochilor. Amândoi judecă comedia umană dinafară, dintr-un unghi care pune într-o lumină mai puternică viciile societăţii. Unul priveşte oamenii cu senzaţia că vede insecte, celălalt urmăreşte viaţa insectelor cu sentimentul că vede oameni. Dar efectul este acelaşi. Unele imagini pot fi uşor alăturate. Spulberându-i iluzia pe care locuitorul planetei Sirius şi-o face despre oameni, un filosof pământean îi spune: „Ştii dumneata că, de pildă, în clipa când vorbesc, o sută de mii de nebuni din specia noastră, care poartă pălării, omoară alte o sută de mii de animale cu turbane pe cap sau sunt omorâţi de acestea şi că aproape pe tot pământul lucrul acesta se obişnuieşte din vremuri imemoriale? E vorba, spune în continuare filosoful, de nişte grămăjoare de noroi numai cât călcâiul dumitale. Dar să nu crezi cumva că vreunul dintre milioanele de oameni care se omoară între ei ar vrea măcar un pai din grămăjoara de noroi! E vorba numai ca grămăjoara de noroi să fie a unui om numit sultan ori a altui om numit, nu ştiu de ce, Cezar“. La auzul acestora, Micromégas exclamă indignat: „Ce păcătoşi! Aş avea poftă să fac trei paşi şi să zdrobesc din trei lovituri acest furnicar de ucigaşi ridicoli“. Acelaşi tablou se repetă la Capek în actul furnicilor. Furnicile se bat pentru „o bucată de lume de la mesteacăn până la brad“, pentru „un drum între două fire de iarbă“. Dar Vagabondul, cuprins de mânie, nu se rezumă la a-şi exprima indignarea: „Vagabondul se repede la dictator, îl doboară cu o lovitură de picior, îl calcă şi-l striveşte cu gheata: Ptiu, gânganie! Gânganie spurcată!“

Aici apare un alt Capek: dur, demascator, ireconciliant, care nu mai împarte dreptatea şi unora, şi altora. E una dintre contradicţiile atitudinii sale, deşi încearcă într-un fel să găsească un loc şi acestei piese pe coordonatele gândirii sale, mărturisind că intenţia lui nu a fost de a critica clase, oameni, ci de a vesteji păcatele general-umane. Mai mult decât în alte opere ale sale, se pot stabili între alegorie şi viaţa socială paralele şi identităţi precise, care depăşesc prin semnificaţiile lor intenţiile mărturisite ale autorilor. Cuvintele rostite de Vagabond în prolog, prin care se angajează să fie un simplu spectator („Mi-e totul egal, omul sau insecta. Nu vreau să îndrept pe nimeni. Nici insectele, nici omul. Eu doar privesc…“) nu trebuie confundate cu atitudinea autorilor. Personajul evoluează. Logica faptelor îl transformă în judecător. Prin el judecă autorii. O judecată aspră. Dar epilogul constituie o încercare de a atenua satira. Viaţa este atotputernică, viaţa purifică, spală până şi atare păcate la care spectatorul a fost invitat să asiste. Prezenţa permanentă pe scenă a gogoaşei în care este închisă efemerida, gata să se nască, aduce în ansamblul piesei o notă comică, dar menţine totodată, pe tot parcursul desfăşurării piesei, ideea energiei vitale indestructibile, idee pe care o

dezvoltă autorii în epilog. Tabloul vieţii care triumfă prin existenţa de o clipă a efemeridelor şi peste care alunecă reci, leneşe şi vâscoase trupurile melcilor are o tentă destul de tristă, destul de amară, fiindcă autorii profesează un optimism care nu vrea să escamoteze dificultăţile vieţii.

Încă înainte de a compune „R.U.R.“, Čapek a fost preocupat de ideea unei cărţi pe tema longevităţii. În 1922, intenţia sa se materializează prin piesa „Reţeta Makropolos“. Aproape concomitent, B. Shaw abordează aceeaşi temă în lucrarea intitulată „înapoi la Matusalem“. K. Čapek remarcă, pe bună dreptate, că asemănarea dintre cele două opere este strict formală, deoarece autorii lor susţin două puncte de vedere diametral opuse. În timp ce B. Shaw afirmă că posibilitatea prelungirii vieţii la câteva sute de ani ar întrona raiul pe pământ, K. Čapek este de părere că omului îi ajung cei 60—70 de ani de viaţă care-i sunt daţi să-i trăiască. El îşi dă seama că disputa este metafizică, deoarece este greu de stabilit pe cale speculativă dacă e mai bine ca omul să trăiască şaizeci sau trei sute de ani. Dar problema în sine e tulburătoare, ridicând numeroase întrebări cu privire la rosturile vieţii. Este o operă dramatică emoţionantă şi prin construcţia ingenioasă, prin ritmul în care se desfăşoară acţiunea, prin atmosfera sa de mister metafizic.

Actul întâi ne introduce în biroul avocatului Kolenalý, în ziua în care trebuie să se pronunţe sentinţa definitivă într-un proces cu o vechime de o sută de ani. Atât părţile împricinate că şi avocatul moştenesc, în a treia generaţie, o problemă dificil de soluţionat: în 1826, contele Josef Ferdinand Prus moare, fără a lăsa moştenitori prin testament. Printre ultimele cuvinte pe care le rosteşte pe patul de moarte este şi numele unui oarecare Mac Gregor; dar purtătorul acestui nume nefiind găsit, toată averea revine unei rude mai îndepărtate din familia Prus. Moşia Loukov este însă reclamată de un oarecare Ferdinand Karel Gregor. Cu aceasta începe procesul de o sută de ani, în cursul cărora instanţa se pronunţă când în favoarea familiei Prus, când în favoarea familiei Gregor. Avocatul Kolenatý, apărătorul lui Gregor, care a moştenit dosarul de la străbunicul său, este decis să pună capăt pentru totdeauna afacerii, indiferent dacă sentinţa va fi favorabilă sau nu clientului său. În dimineaţa zilei în care Curtea Supremă trebuie să rostească sentinţa, avocatul consideră procesul pierdut. În acest moment, apare însă celebra cântăreaţă Emilia Marty, aducând o ştire senzaţională: ea afirmă că există un testament prin care bătrânul Josef Ferdinand Prus lasă moşia Loukov lui Ferdinand Karel Gregor şi că acest testament se află în casa actualului moştenitor, Jaroslav Prus. Modul familiar în care Emilia Marty vorbeşte despre oameni şi despre evenimente petrecute cu un secol în urmă provoacă la început zâmbete condescendente îndreptăţite, dar

confirmarea adevărului celor spuse de ea obligă la o schimbare totală de atitudine.

Actul al doilea ne-o înfăţişează pe Emilia Marty după spectacolul în care culesese un mare succes. E obosită, plictisită, răvăşită tot mai mult de o inexplicabilă nelinişte. Preocuparea ei – devenită obsesie spre sfârşitul actului – pentru un anume manuscris, precum şi dialogul cu Prus, posesorul ciudatelor documente, învăluie persoana ei într-un mister ale cărui penumbre pier brusc în actul al treilea. Aci se dezleagă întreaga ei enigmă. S-a născut în 1585 şi este fiica doctorului grec Hyeronymos Makropolos care a preparat, la cererea împăratului Austriei, Rudolf al II-lea, un leac miraculos având puterea de a prelungi viaţa. Împăratul a poruncit să se încerce leacul mai întâi pe fiica medicului, pe atunci în vârstă de 16 ani, dar şi-a dat curând seama că pentru el experienţa este inutilă, fiindcă nu avea cum să-i verifice efectul. Aşadar, Elina Makropolos îşi începe lunga sa viaţă – acum are 337 de ani – în cursul căreia apare sub felurite nume de cântăreţe celebre: Ellian Mac Gregor de] a Opera din Viena, Ekaterina Mâşkina, Eisa Müller, Eugenia Montez, Emilia Marty.

Aceste mărturisiri, cu adevărat senzaţionale, sunt bine exploatate de autor într-o scenă care abundă în surprize şi efecte tragicomice. Povestea cântăreţei provoacă reacţii contradictorii, toţi rămân uluiţi, întâmplarea este prea extraordinară pentru a fi digerată iute. Dar argumentele ei sunt convingătoare. Ajungând, deci, la certitudinea că procedeul de prelungire a vieţii este o realitate, personajele se văd puse în faţa unei mari dileme: să-l ofere oamenilor ca pe o soluţie a fericirii generale, sau să-l distrugă, lăsând viaţa să se scurgă neschimbată. Simulacrul de judecată din scena finală se transformă într-o dezbatere din care iese învingător optimismul fără iluzii al scriitorului. Şi iarăşi, întocmai ca în „R.U.R.“, urmează o juxtapunere de opinii în care fiecare exprimă un dram de adevăr despre viaţă.

„Vítek: Să dăm publicităţii «Reţeta Makropolos»… Să o dăm tuturor!

Omenirii întregi… Ah, Doamne, viaţa e atât de scurtă… Ce poate face un om în cei şaizeci de ani de viaţă? Ce folos are din ei?… Nici n-ai apucat să te bucuri, n-ai avut vreme să gândeşti, nu ai avut răgaz să faci nimic, nimic decât şa alergi după o bucată de pline…

De ce ai trăit? A avut vreun, rost? Să dăm tuturor trei sute de ani de viaţă! Va fi cel mai mare eveniment de la crearea omului.“ „Kolenatý: Dă-te bătut, Vítek. Din punct de vedere juridic şi economic, e absurd. Sistemul nostru social e întemeiat pe termenul scurt de vârstă. Să luăm de exemplu… contractele, pensiile, asigurările plătite, dreptul de moştenire şi mai ştiu eu ce. Şi căsătoria… omule, nimeni nu se însoară pentru trei sule de ani. Nimeni n-o să semneze o convenţie pentru trei sute de ani. Eşti un anarhist, Vilek! Vrei să răstorni toată ordinea socială!“

Hauk propune o soluţie în care Kolenatý întrezăreşte şansa unei

afaceri comerciale de anvergură:

„Am întemeia în cazul acesta o firmă en-gros, *cu vânzare de ani. Oameni buni, e o idee! Parcă văd comenzile: «Trimiteţi retur una mie două sute de ani de viaţă în ambalaj uman. Kohn et comp. N; «Expres două milioane ani, calitatea extra A, ambalaj de lux. Filiala Viena». Să ştii, d-le Hauk, că ideea nu e rea.“*

Baronul Prus reclamă prelungirea vieţii doar pentru cei aleşi. La remarca lui Vítek „Trebuie să prelungim viaţa tuturor“, el răspunde: „Nu. Doar viaţa celor puternici. Viaţa celor mai capabili. Pentru obişnuita drojdie umană, chiar şi viaţa aceasta scurtă, efemeră, e prea mult“. În dialogul Vitek-Prus, Capek are prilejul de a-şi reafirma convingerile democratice şi de a repudia aristocraţia, dezvăluind dispreţul ei profund pentru popor. Capek se adresează şi unui personaj din popor, Cameristei, care respinge ideea prelungirii vieţii în virtutea unui raţionament simplu.

„Kolenatý: Cât timp ai vrea să trăieşti?
Camerista: Hi, hi, încă vreo treizeci de ani.
Kolenatý: Mai mult nu?
Camerista: Nu. Ce-aş face cu ei?“

în disputa dintre personaje decide până la urmă experienţa Emiliei Marty. „Omul nu poate iubi trei sute de ani. Nu rezistă. Îl plictiseşte totul, îl plictiseşte să fie bun şi se satură să fie rău. Îl plictiseşte cerul şi pământul… Pentru voi, însă, totul are valoare… Proştilor, voi sunteţi fericiţi 1 Chiar nesuferit de fericiţi. Şi asta numai din pricina împrejurării absurde că veţi muri curând 1“ înţelegem intenţia lui Capek de a întări încrederea oamenilor în viaţă aşa cum le este dată, dar afirmând că viaţa are preţ atâta vreme cât se ştie ameninţată de moarte, trezeşte sentimente tulburătoare şi stări de spirit nu tocmai încurajatoare. Experienţa Emiliei Marty îi determină să renunţe la ideea prelungirii vieţii şi să ardă formula.

În jurul anului 1924, criza postbelică internă, economică şi politică, este depăşită. În Europa marile bătălii de clasă se sfârşesc, revoluţiile din Germania, Ungaria, Bulgaria sunt înfrânte, se instaurează regimuri fasciste, democraţiile burgheze îşi consolidează poziţiile, revoluţia rusă trece la construcţia paşnică. O perioadă de relativă stabilitate se întronează şi în Cehoslovacia. Čapek interpretează atenuarea conflictelor interne ca o confirmare a concepţiilor sale filosofice şi politice, a ideilor sale de toleranţă, de negare a necesităţii revoluţiei sociale, pe care le formulează în numeroase articole pe teme politice, publicate între anii 1924—1930 şi editate apoi în culegerea intitulată „Despre treburile obşteşti sau Zoon politikon“ (1932). Prezentând viaţa şi ideile politice ale lui Thomas Masaryk, în lucrarea „Convorbiri cu Masaryk“ (1936), K. Čapek şi-a expus propriul său crez politic care coincidea, în elementele sale fundamentale, cu cel împărtăşit de

Masaryk.

În această perioadă scrie, din nou împreună cu fratele său, drama „Adam creatorul“ (1927).

Un personaj, denumit convenţional Adam, convins că lumea este prost întocmită, se decide să o distrugă cu tunul negaţiei. O explozie – şi peste tot se întronează pacea nefiinţei. Adam se apucă după aceea să clădească o lume mai bună. Dar toţi oamenii pe care îi plămădeşte din lut sunt tot atât de imperfecţi ca şi cei pe care i-a lichidat cu atâta mânie. De aceea Adam simte nevoia să se consulte cu cineva şi, în acest scop, îşi creează un „Alter-Ego“. Între Adam şi Alter-Ego (care apare ca personaj de sine stătător) se încing discuţii aprige, în contradictoriu, în urma cărora Alter-Ego se apucă să orânduiască lumea după principiile sale. Adam creează oameni cu simţ artistic, le dă personalitate, îi individualizează, pe când Alter-Ego îi produce în serie, uniform, rapid, susţinând că producţia cu bucata este prea greoaie şi neeconomică. Oamenii creaţi de ei se împart în două tabere şi ajung la încăierare. În acest punct Adam şi Alter-Ego se regăsesc, se restabileşte unitatea dintre ei, amândoi ajung la concluzia că fiecare în felul său a făcut un lucru bun, dar că ar fi trebuit să lucreze împreună, în înţelegere: primul cu simţul lui artistic („Tu, artist, poet şi sculptor, un adevărat creator“ îl caracterizează Alter-Ego); celălalt – cu talentul său ştiinţific şi organizatoric („Iar tu, cu creierul tău de om de ştiinţă; şi organizator! închipuieşte-ţi ce-am fi putut crea!“ îi ripostează Adam). Dar în faţa cumplitei încrâncenări dintre oameni, o nestăvilită poftă de a declanşa din nou tunul negaţiei pune stăpânire pe Adam, îl împiedică însă, drastic, o fiinţă bicisnică, un om sărman, Zmetek, pe care Adam îl făcuse dintr-un rest de humă. Şi aci, reţeta vieţii o deţine tot un om simplu, ca Binder din „Fabrica de absolut“, flaşnetarul din „Krakatit“, Nana din „R.U.R.“ sau camerista din „Reţeta Makropolos“; Zmetek dezleagă enigma existenţei, formulam o soluţie tipic capkiană. „Voi toţi aţi vrea să nimiciţi lumea pentru tot felul de idei mari. Zmetek n-are niciun fel de idei mari. Zmetek nu vrea nimic mai mult decât să trăiască. Şi din pricina asta, nu vrea să vă dea lumea. Pentru Zmetek ea e destul de bună.“

Efectele dedublării lui Adam derivă din concepţia pragmatică a corelaţiei dintre subiect şi obiect, din subiectivismul activ al acesteia. Despicarea lumii exterioare, a societăţii în contrarii este reflexul contradicţiilor din omul însuşi, care întruchipează laolaltă binele şi răul, pozitivul şi negativul. Disperat de a nu putea crea o fiinţă perfectă, Adam exclamă: „Ce-i oare perfect? Există, oare, ceva omenesc fără cusur?“

Făcând abstracţie de soluţia pe care o recomandă Čapek, evident eronată, inconsecventă, contradictorie, găsim în această comedie cu reale calităţi scenice, plină de humor, de ironie subtilă şi scânteietoare

aforisme, acelaşi univers čapkian pătruns de umanism, de ideile păcii, toleranţei, democraţiei.

În esenţă, în această nouă dezbatere fraţii Čapek susţin că reformele, transformările sociale sunt lucruri extrem de complicate. Autorii nu pot să-şi asume răspunderea pentru răsturnarea temeliilor lumii şi refacerea lor conform altor ţeluri. În orice caz, ei consideră că negaţia totală este absurdă şi antiumană. Actul revoluţiei implică atâta răspundere, încât nu îndrăznesc să-l recomande. Raţionamentul este, de fapt, un paradox: Dacă ai cea mai mică umbră de îndoială că ceea ce faci nu este bine, renunţă! Dar, pe de altă parte, îndoiala fiind fatalmente un produs al raţiunii umane, rezultă că orice acţiune se naşte moartă. Marie Majerova a caracterizat nimerit tocmai aceste laturi paradoxale ale comediei, rezumând astfel limitele social-politice ale autorilor: „Este bine, deşi este rău şi tot n-o să fie mai bine dacă se schimbă“ [lumea – n.n.] („Rude Právo“, 14 aprilie 1927).

Însă chiar şi în această epocă de acalmie politică, în care se nasc numeroase iluzii, nimic din ceea ce dăunează omului nu scapă observaţiei lui Čapek. Prin ascuţimea ei satirică, povestirea „Scandaloasa afacere Josef Holousek“ (1927) este aproape fără egal în întreaga creaţie capkiană. În 1929 publică cele două cunoscute volume de proză „Povestiri dintr-un buzunar“ şi „Povestiri din celălalt buzunar“.

K. Capek a reacţionat extrem de sensibil la evoluţia evenimentelor social-politice din vremea sa. A condamnat totdeauna dogmele şi a acordat o mare atenţie experienţei, realităţii lucrurilor din lumea exterioară. Era firesc, deci, ca deceniul al 4-lea să aducă dimensiuni noi în creaţia sa. Acest deceniu începe cu o adâncă depresiune economică. Milioane de oameni sunt siliţi să părăsească uzinele şi fabricile, ca în viziunea din „R.U.R.“. În mica Cehoslovacie apar un milion de şomeri, minţi şi braţe de prisos. „Priviţi umbrele acestea omeneşti, scrie Capek, pe care le întâlniţi din ce în ce mai des de la război încoace şi veţi vedea semnele evoluând în avalanşe ale pauperităţii, subnutriţiei şi chiar ale foametei. Iar ţăranii nu-şi pot vinde grâul şi cartofii, nu pot duce vitele la abator, deoarece fie că nu există cerere, fie că negustorul le oferă mai puţin decât costă producerea lor. Ţăranul are nevoie de bani, proletariatul orăşenesc are nevoie de mâncare… patru sute de mii de şomeri câştigă abia vreo zece coroane pe zi, ceea ce, trebuie s-o recunoaştem, nu ajunge nici pentru a trăi, nici pentru a muri. Recapitulaţi, vă rog, toate aceste fapte şi veţi găsi un exemplu chiar prea evident al proastei organizări economice actuale. Aş putea spune că de aici decurge necesitatea de a schimba din temelii ordinea actuală; într-adevăr, eu aşa cred…“ în Germania vecină se instaurează regimul fascist al lui Hitler, care întrece cu mult sumbrele prefigurări din creaţia celor doi scriitori

praghezi: F. Kafka şi K. Čapek. Acum scrie K. Čapek celebrul său roman „Război cu salamandrele“ (1936), în care, în genul său preferat de alegorie fantastică şi cu binecunoscuta sa vervă, mult sporită, înfăţişează amploarea primejdiei fasciste pentru om. Deşi trilogia „Hordubal“ (1933), „Meteorul“ (1934) şi „Viaţă obişnuită“ (1934) izvorăşte tot din concepţia sa relativistă despre adevăr, împrejurările istorice concrete îi reliefează alte semnificaţii, actualizând-o. Investigaţiile în adâncurile eului uman, demonstrarea complexităţii şi, pe această bază, a capacităţii de comunicare spirituală dintre oameni, este o ripostă la idealul nazist de om rudimentar, de om-mecanism, de om-carne de tun.

K. Čapek se declară acum franc pentru o literatură militantă, care se angajează cu toate forţele ei: „Din parte-mi, consider că literatura care nu acordă atenţie realităţii şi nu se ocupă cu adevărat de ceea ce se petrece în lume, literatura care nu doreşte să reacţioneze la acestea cu puterea care este dată cuvântului şi ideii, o asemenea literatură nu este genul meu“ (despre romanul „Război cu salamandrele“, 1936). Čapek a mai făcut şi altă dată declaraţii în sprijinul literaturii care se angajează pentru soarta omului – căci acesta a fost mereu crezul său literar.

Dramaturgia lui K. Čapek din această epocă răsfrânge translucid fiorul de groază al popoarelor aflate în apropierea primejdioasă a monstrului brun.

În 1937 dă publicităţii prima sa operă făţiş antitiranică, aproape fără reminiscenţe de atitudine relativistă – piesa „Boala albă“. Fără a renunţa la procedeele sale constructiviste, la personaje simbolice şi la împrejurări arbitrar create (produs al unei inventivităţi impresionante, cu belşug de fantezie pe care, după cum singur scrie, „o pot servi gratuit, orice cantitate doriţi dv.“) – elemente care dau atâta farmec creaţiei lui în general – Čapek elimină medierile mai complicate între idee şi public. Personajele din piesa „Boala albă“ sunt luate din viaţa socială şi politică contemporană, conflictele sunt uşor de identificat în realitate şi tot atât de uşor se impune poziţia dramaturgului.

Centrală este, ca în „R.U.R.“, lot problema forţei pe care o reprezintă ştiinţa în societatea modernă. Spre deosebire de creaţia sa anterioară, autorul înfăţişează aici ştiinţa nu sub aspectul capacităţii ci destructive, ci al rolului constructiv şi hotărâtor în condiţiile dezvoltării actuale a forţelor de producţie.

O boală ucigătoare seceră vieţile a milioane de oameni. Un medic modest, Galén, descoperă medicamentul salvator. El nu-l comunică însă nimănui, deoarece vrea să silească pe toţi cârmuitorii lumii, regi, guverne să renunţe la înarmare, la război, să instaureze pe pământ pacea veşnică. „Comunicaţi tuturor regilor şi stăpânitorilor lumii, spune el ziariştilor, scrieţi-le că-i rog… Eu am fost în război, domnilor,

ca medic, şi aş vrea să nu mai fie războaie, înţelegeţi?… Spuneţi-le că altfel vor pieri de lepră… Medicamentul împotriva maladiei Cieng l-am descoperit eu, pricepeţi? Şi nu-l voi face cunoscut până ce… până ce ei nu-mi vor promite că nu se va mai ucide!“ El consideră înlăturarea războiului drept o chestiune de etică profesională: „Nu sunt politician, domnilor, dar ca medic sunt dator… să lupt pentru fiecare viaţă omenească, nu? Este pur şi simplu o obligaţie profesională înlăturarea războiului!“ Prin el, Čapek creează un model de om de ştiinţă pe care îl interesează în ce fel sunt folosite rezultatele muncii lui: pentru om sau împotriva omului. Acestui tip Čapek îi opune, tot în actul întâi, pe dr. Sigelius, care cumulează toate trăsăturile negative (arogant, perfid, făţarnic, linguşitor, lipsit de principii) ale omului de ştiinţă aservit claselor guvernante, sub masca imparţialităţii şi a obiectivităţii ştiinţifice. Confruntarea dintre ei este extrem de revelatorie. Čapek îşi elaborează minuţios noua atitudine, Sigelius rosteşte fraze patriotarde, susţinând politica agresivă a claselor dominante. Dr. Galén se călăuzeşte după interesele omenirii, dar interesele patriotice nu-i sunt străine, dimpotrivă. El simte nevoia să se explice: ştie să deosebească războiul de apărare, pe care îl susţine, de războiul agresiv, pe care îl condamnă, deoarece dăunează omenirii întregi, la fel ca şi patriei, încetarea oricărei agresiuni, practic, înseamnă şi eliminarea războiului de apărare, a cărui necesitate nu se mai naşte, şi, implicit, eliminarea oricărui conflict armat. „Să ne apărăm… Ascultaţi, şi eu m-aş apăra; dacă ar veni careva împotriva noastră, atunci… aş trage, da, aşa… Dar de ce să nu se distrugă armele de agresiune… de ce nu s-ar putea reduce înarmările, în toate statele?“

Se hotărăşte să vindece numai pe cei sărmani. Pe cei bogaţi vrea să-i constrângă, sub ameninţarea morţii, să capituleze în faţa ideii de pace. La observaţia că este nedrept faţă de bogaţi, el răspunde: „Se poate, domnule. Ştiu. Dar nu vi se pare că şi sărăcia este o nedreptate? N-aţi observat că întotdeauna mor mult mai mulţi oameni săraci… şi n-ar fi trebuit să fie aşa, domnule, n-ar fi trebuit! Oricine are dreptul la viaţă, nu? Dacă s-ar cheltui pentru spitale cât se cheltuieşte pentru vasele de război…“

Spre deosebire de celelalte piese ale sale, în „Boala albă“ actul întâi constituie actul-cheie pentru descifrarea ideii. Celelalte două acte prezintă dramatica luptă a doctorului Galén cu forţele sociale şi politice interesate în dezlănţuirea războiului. Elementul de menţinere şi sporire a tensiunii interioare din aceste două acte este, pe de o parte, fermitatea cu care dr. Galén refuză să vindece pe toţi acei care, într-un fel sau altul, poartă răspunderea dezlănţuirii războiului, iar pe de altă parte, intensificarea pregătirilor militare, graba Mareşalului – chintesenţa dictatorului – de a porni războiul de agresiune pe care

vrea să-şi întemeieze gloria personală. Čapek ne demonstrează că gloria naţiunii pe care o pretextează dictatorul nu are nicio legătură cu războiul de agresiune, adevărata glorie izvorând exclusiv din apărarea vieţii omului.

Actul doi este consacrat baronului Kriiger, principalul furnizor de armament, fără de care războiul este imposibil. Molipsindu-se de boala albă şi lovindu-se de refuzul categoric al doctorului Galén, baronul Kriiger acceptă ideea încetării producţiei de armament. Intervine însă Mareşalul, şeful statului, care îi ordonă supunere, în actul trei este în joc însăşi viaţa Mareşalului, căruia îi vine rândul să se molipsească de groaznica maladie. Aici, conflictul îşi atinge apogeul. Se întâlnesc extremităţile, aş zice, în forma lor pură şi în bătălia decisivă pentru soarta omenirii. Una dintre părţi va trebui să cedeze. Faţă în faţă cu moartea iminentă, Mareşalul se dă bătut. Aci, însă, Capek găseşte un final cu totul deosebit, o deznodare a conflictului care nu este numai de mare efect scenic, ci fereşte opera de simplicitate şi didacticism. În drum spre palatul Mareşalului, dr. Galén este omorât de o bandă de tineri fanatici, partizani ai războiului. În acest mod este brusc suprimată alternativa salvatoare de a scăpa de primejdia molimei ucigătoare. Omenirea este pusă în situaţia de a suferi mai departe şi de a ispăşi pentru greşelile sale. Cândva leacul tot se va găsi, geniul uman îl va descoperi din nou. „Acesta este, aşadar, finalul care a fost caracterizat ca dezolant de pesimist. Parţial, este adevărat; războiul continuă, iar maladia albă nu este înlăturată; e mort doctorul cu leacul său şi cu pacea sa veşnică; Mareşalul, condamnat la o moarte fără glorie, nu mai poate aduce poporului său victoria; rămâne doar gloata dezlănţuită, care J a ucis şi pe Mareşal, şi pe adversarul acestuia. Poate că au dreptate cei care apreciază acest final ca pesimist; dar, pe de o parte, omenirea de astăzi are destule motive să fie pesimistă, iar pe de altă parte, se impune întrebarea: oare ispăşirea greşelilor este un lucru atât de pesimist? Este cert că războiul nu va mai fi câştigat; se va încheia pace, cu Mareşalul sau fără el; se va căuta în continuare medicamentul împotriva maladiei albe, dar gloata care l-a ucis pe doctor va suferi multă vreme de aci înainte de pe urma războiului pierdut şi a bolii. Vor suferi şi cei nevinovaţi, fiindcă aşa e rânduiala lumii: cei nevinovaţi suferă din pricina greşelilor celorlalţi. Şi apoi, nicio operă dramatică nu are misiunea de a demonstra dacă lumea e bună sau rea; ea are mai curând rostul de a trezi în noi groază şi nevoia de dreptate.“

Aşadar, Capek, cel care adesea căuta şi dorea liniştea înmiresmatei sale grădini, universul paşnic al lucrurilor mărunte pentru care oamenii nu se pot certa sau omorî între ei, pune mâna pe armă şi iese pe câmpul de luptă. Este emoţionantă metamorfoza acestui om care a

blestemat violenţa, inumanilatea „ideilor mari“ şi care s-a înregimentat în cele din urmă sub flamura unei atare idei, în slujba căreia eroul său îşi dă viaţa. Judecind şi condamnând războiul, tirania, umanismul lui Capek devine consecvent, de data aceasta, el judecă cu asprime şi pe omul de rând, care apare de cele mai multe ori în creaţia sa ca etalon al bunului-simţ şi antipodul tuturor complicaţiilor tragice în care se încurcă lumea capitalistă. În piesa „Boala albă“, omul de rând, contaminat de mentalitatea cercurilor agresive, apare în rolul unui tată de familie, onest şi grijuliu. E brutal de meschină bucuria lui de a avansa pe traiectoria socială netezită de molima care îi lichidează pe rând toţi superiorii şi este jalnic „patriotismul“ lui agresiv, interesat. În actul gândacilor din piesa „Din viaţa insectelor“ Čapek este tot atât de incisiv când arată orizontul mărginit şi pornirile de rapacitate ale acestui fel de om. De aceea, deşi în creaţia sa există o reflectare relativ favorabilă a condiţiei sociale mijlocii sau mărunte, nu spiritul mic-burghez şi modul lui de existenţă reprezintă idealul lui Čapek. Am putea spune că prezenţa omului simplu în creaţia sa are valori simbolice, reprezentând omenirea ameninţată de gigantomani, de indivizi stăpâniţi de pofta cuceririlor şi a dominaţiei – reflexul instinctiv de apărare a omenirii împotriva forţelor sumbre născute de capitalism care tind să strivească omul, să-l nimicească. Čapek ia apărarea omului mărunt atâta vreme cât îl vede ameninţat de coloşii industriei capitaliste; dar e necruţător faţă de el ori de câte ori îl găseşte meschin, stupid, egoist, mărginit. De fapt, în carenţele acestui tip Čapek întrezăreşte virtualitatea marilor greşeli ale omenirii în general.

În 1938, Čapek scrie ultima sa dramă – „Mama“, oglindind situaţia dificilă în care se afla Cehoslovacia în ajunul războiului mondial, ameninţată direct de Germania hitleristă căreia îi va cădea foarte curând victimă, la numai câteva luni după premiera „Marnei“ la „Stavovské divadlo“ din Praga.

Personajul central, Mama, nu are o identitate precisă, iar acţiunea se petrece într-un spaţiu nedefinit: un stat oarecare. Mama îşi pierde, pe rând, soţul şi patru fii, toţi ducându-se la moarte dintr-o irezistibilă tentaţie a faptei eroice. Soţul, ofiţer în trupele expediţionare din colonii, piere numai pentru a dovedi că nu-i este frică, deşi ştie că merge la moarte sigură. Ondra, fiul cel mai mare, de profesie medic, experimentează pe propriul său organism efectele mijloacelor de combatere a frigurilor galbene. Jiří, cel de-al doilea fiu, se prăbuşeşte în timp ce încearcă zborurile la mari altitudini cu încărcătură mare. Acestea sunt sacrificii pe care le cer profesiunile obişnuite.

Actul al doilea înfăţişează jertfele pe care le cere lupta politică. Fraţii gemeni, Petr şi Kornel, cad în războiul civil, unul pentru idealuri revoluţionare, celălalt – pentru apărarea ordinii existente.

În actul al treilea ţara este asediată de un inamic neîndurător. Rămasă cu ultimul său vlăstar, Toni, Mama se baricadează în casă, decisă să nu mai accepte nicio jertfă. Acum se desfăşoară dramaticul dialog între Mama, cu inima aproape împietrită de jalea atâtor pierderi şi glasul de la radio care dozează într-una ştirile despre ororile săvârşite de invadator asupra populaţiei paşnice – mame, copii, băl, râni. Apelul mişcător, repetat cu insistenţă la radio, sfâşie ca o sabie inima Maniei şi o determină să ia puşca din cui şi să o întindă eu un gest patetic lui Toni, poruncindu-i să apere patria. Gestul are o dublă semnificaţie: Mama acţionează în primul rând din motive umanitare şi în al doilea rând din motive patriotice. Mama îl repetă oarecum pe dr. Galén din „Boala albă“, pentru care apărarea patriei era o îndatorire firească, izvorâtă din umanismul său. În piesa „Mama“ sentimentele patriotice sunt însă mai pronunţate.

Aceasta este poate cea mai lirică dintre creaţiile dramatice ale lui Čapek, deoarece substanţa ei o constituie sensibilitatea maternă grav rănită de pierderea celor mai dragi fiinţe. Mama este un personaj simbolic, întruchipând, ca mitul grec despre Niobe, chintesenţa suferinţei, a durerii; ea reprezintă însuşi trunchiul umanităţii rănit mereu în efortul său vital spre dezvoltare. „Explicaţi-mi… pentru ce tocmai eu, pentru ce sunt mereu eu, pentru ce în toată istoria lumii sunt mereu eu, numai eu, eu, mama, eu, femeia care trebuie să plătească atât de cumplit pentru faptele voastre mari?!…“ Reacţia ei la încălcarea principiilor umanitare de către invadator ca şi decizia de a apăra patria o pun şi pe ea într-o postură eroică. De unde sufletul ei de mamă nu admisese până atunci nicio irosire de vieţi dragi, născute din fiinţa sa, ea îşi dă dintr-o dală seama că în viaţă sunt situaţii, sunt principii şi obligaţii care reclamă sacrificiul suprem.

Astfel, în această dramă nu se elogiază eroismul gratuit. În legătură cu Ondra, medicul care susţine că experienţa lui fatală constituie o obligaţie ştiinţifică, are loc următorul dialog semnificativ:

„Tatăl: Eu cred că a avut cap bun. Asemenea lucruri trebuiesc făcute de cei mai buni.

Mama: Şi, oare, cei mai buni trebuie să moară?

Tata: Da, aşa e. Altfel nu se poate, draga mea. Totdeauna cei mai buni trebuie să meargă înainte.“

Demnitatea şi onoarea sunt virtuţi pe care omul este dator să le apere cu orice preţ, aşa cum este cazul soţului ei, lucru cu care este la un moment dat de acord şi mama.

Čapek recurge şi în această piesă la un artificiu ingenios. El aduce pe scenă şi vii, şi morţi, pe care îi pune să discute şi să acţioneze împreună. Departe însă de Čapek intenţia de a înfăţişa scene de groază. Mama îi tratează pe cei dispăruţi cu familiaritate, ca şi când ar fi în viaţă, şi ei se comportă la fel.

„Mama“ este ultima piesă dintr-o operă de dimensiuni impresionante, rămasă neîncheiată. Imperativele vieţii social-politice l-au determinat pe Čapek să creeze în ultimii ani ai vieţii tipuri care personifică umanismul activ, militant. Romanul neterminat, publicat postum, semnaliza şi el modificări de fond în concepţia scriitorului.

În întreaga creaţie a lui Čapek asistăm Ia o pasionantă străduanie pentru cunoaşterea adevărului vieţii. Opera lui este întotdeauna o alternare a două planuri: al vieţii şi al filosofiei. A vrut să fie un scriitor-filozof, nu s-a mulţumit să prezinte tablouri din viaţă şi a ales idealismul pragmatic, care, după cum am încercat să arătăm, l-a cucerit de timpuriu. Era însă destulă inconsecvenţă în acest sistem din care Čapek a desprins mai ales multilateralitatea fenomenală, ca element esenţial. Ca scriitor, Capek şi-a concentrat întreaga atenţie asupra omului şi a destinelor lui, sensibil la ce-i ajută şi la ce-i dăunează. De aceea nu este întâmplător faptul că în lupta dintre reacţiune şi progres, tot mai accentuată în deceniul al 4-lea, scriitorul trece treptat de pe o poziţie tipic centristă de partea forţelor progresului social, politic şi cultural.

Fasciştii aveau toate motivele să vadă în el un adversar primejdios. Bande de tineri fanatici mânjesc pereţii vilei sale din Praga cu inscripţii ameninţătoare, cu crucea încârligată. Era gloata criminală, oarbă, care-l ucisese pe dr. Galén în portretul căruia Čapek şi-a surprins propriile trăsături.

Karel Capek este cel mai reputat dramaturg ceh în ţara sa şi, incontestabil, unul dintre cei mai valoroşi dramaturgi europeni ai secolului nostru. Capek a îmbogăţit teatrul contemporan cu posibilităţi noi, numărându-se printre precursorii dramaturgiei moderne, ai dramei metaforic# şi de idei, preocupate de a pătrunde şi a înfăţişa esenţe. Lui Čapek îi aparţine întâietatea în enunţarea unor probleme pe care de atunci încoace viaţa le ridică cu sporită acuitate, cum este, bunăoară, problema rolului şi a răspunderii omului de ştiinţă, care a devenit o preocupare importantă a teatrului contemporan. În literatura dramatică universală K. Capek trebuie considerat drept creator al teatrului de ficţiune ştiinţifică.

Creaţia lui Capek, reflectând realităţi dintr-o altă epocă, comunică cu spiritul profund umanist al epocii noastre de construire a socialismului prin pătimaşa şi insistenta sa chemare la o judecată obiectivă pentru a discerne în infinitatea fenomenelor vieţii valorile autentice, la luciditate în judecată şi faptă. Idealul personalităţii umane integre, căruia orânduirea capitalistă îi este ostilă, se contopeşte cu ţinta către care îşi îndreaptă astăzi toate eforturile comuniştii din patria sa şi de pretutindeni.

Unele lucrări dramatice ale lui K. Čapek ca şi alte scrieri ale sale au fost cunoscute în ţara noastră încă dinainte de război. „R.U.R.“ s-a

jucat în 1928 la Iaşi şi în 1931 la Bucureşti. Piesa „Mama“ a fost de asemenea tradusă şi interpretată pe scenele româneşti.

Dramaturgia lui K. Čapek s-a bucurat de succes deosebit în multe ţări ale lumii, în special în lumea anglo-saxonă unde numai piesa „R.U.R.“ a fost publicată în 15 ediţii.

CORNELIU BARBORICÀ

TÂLHARUL

Comedie, în trei acte

*În româneşte de T*udor Muşatescu *şi* Sanda Apostolescu

PERSONAJELE

PROFESORUL un domn bătrân, cam de şaizeci de ani, scund, păr şi mustăţi cărunte, ţepoase, ochelari cu rame de aur.

DOAMNA soţia lui, matroană, aproximativ cincizeci de ani, figură distinsă şi blândă.

MIMI fiica lor, douăzeci de ani, aspect luminos şi cald.

TÂLHARUL tânăr sub treizeci de ani, înalt, ras, destul de elegant, croiala hainelor oarecum americană, degajat şi neprefăcut, fără morgă şi fără aere.

FANKA slujnică în casa profesorului, lungă şi slabă ca o prăjină, desculţă, cam băieţoasă.

FEMEIA VOALATĂ îmbrăcată ca o cerşetoare.

ŢIGANCA bătrână şi grasă, în zdrenţe colorate pestriţ.

PĂDURARUL haine verzi de oraş, tânăr, smead şi arţăgos.

ŠEFL moşneag scurticel, soios, cu ocupaţie neprecisă.

PRIMARUL ţăran înalt, zgomotos, cu faţa rotundă, cu cizme.

VECINUL ţăran slab, cu nădragi largi, desculţ.

ÎNVĂŢĂTORUL mustăţi blond-roşcate, pince-nez, haine gri-deschis.

FIERARUL zgomotos, negru, păros şi soios.

MINERUL înnegrit, abătut, cu mustăţi decolorate, pleoştite şi cu o lampă de mină Davy.

CAPORALUL / FRANŢA soldaţi tineri prologul un moşier gras.

(Pădurari, soldaţi, veterani, un civil înarmat, băieţi etc.)

Acţiunea se petrece în Cehia de nord-est.

Decorul (în toate actele) reprezintă o poiană în pădure. La stângă, o casă cu un etaj, un fel de pavilion de vânătoare, alb, simplu, cu balcon şi ferestre cu gratii, înconjurat de un zid înalt, cu poarta bătută în fier masiv. De jur-împrejur, pădure. La dreapta, o băncuţă din câteva scânduri. Prin dreapta, se merge către oraş. Prin mijloc – înspre sat.

ACTUL ÎNTÂI

PROLOGUL *(iese din pădure, trăgându-l pe Tâlhar de braţ):* Trebuie

să-l duc pe tânărul ăsta. Daţi-mi voie să mă odihnesc un pic. *(îşi şterge năduşeala de pe frunte.)* Ce ziceţi de una ca asta?! În zori, nici nu mă aşez bine în faţa porţii, că văd pe cineva culegând din cireşele mele. Din alea mari, pietroase. Ei bine, mă duc la el, şi ce credeţi că-mi spune: „Na, vino repede şi ia şi tu, sunt dulci ca mierea“. Domnilor, dacă mi-ar fi cerut, cuviincios, câteva cireşe, şi tot nu i-aş fi dat; ei, dar dumnealui îmi mai şi oferă! Mie, proprietarului! Curată neobrăzare!

TÂLHARUL: Eu sunt…

PROLOGUL: Nu eşti nimic! Atunci i-am luat pălăria şi, să vezi şi să nu crezi: mi-o ia şi el pe-a mea, şi-o pune pe cap şi pe-aci ţi-e drumul. Bine. Numai că peste o oră îl găsesc hârjonindu-se cu slujnicele mele prin iarbă şi distrându-le.

TÂLHARUL: Le ajutam.

PROLOGUL: Da, da! Le ajutai tu pe dracul îl gonesc şi, pe urmă, când mă duc în pădure, ce văd! Dumnealui îşi tăia, în lăstăriş, un băţ din pomişorii mei! Asmut câinele pe el – trei sute m-a costat – şi ce credeţi! Nici una, nici două, îi zice „Sultan, aici“ şi, câinele, javra, fuge spre el şi îi dă „bonjur“ cu laba!

TÂLHARUL: L-aş lua cu mine, tot îl baţi.

PROLOGUL: Uite la el, tâlharul! Nu, domnule, acum n-o să mai iei nimic. Hai! Pleacă de-aici, du-te pe moşia altora. Pe-a mea, să nu te mai prind. Mi-am şi pregătit, pentru tine, biciul şi puşca. Ia-ţi pălăria şi şterge-o. Vezi de fură în altă parte, culege alte cireşe, că toţi or să-şi dea seama repede cu cine au de-a face. Eu atâta vă spun: fiţi cu ochii în patru. E un om periculos, în stare de orice. Băgaţi păsările în coteţe şi încuiaţi porţile curţilor. O să vedeţi de ce e în stare! Şi păziţi-vă de el!

(Iese.)

TÂLHARUL *(Se aşază pe bancă. Pe poarta casei, iese Fanka.)*

MIMI *(sus, la fereastră):* Fany, stai o clipă…

(Dispare.)

TÂLHARUL: Auzi? zice să stai o clipă.

FANKA: Cine eşti dumneata?

TÂLHARUL: Cine locuieşte aici?

FANKA: Stăpânul meu. Da ce cauţi aici?

TÂLHARUL: Nimic. Cine e stăpânul tău?

FANKA: Ce vrei cu el?

TÂLHARUL: Nimic. E acasă?

FANKA: Treaba lui. Ai ceva cu el?

TÂLHARUL: Nimic. Da stăpâna ta unde e?

FANKA: Cu domnul. Ce cauţi aici? N-auzi?

TÂLHARUL: Fragi.

FANKA: Pe-aici nu cresc. Trebuie s-o iei tocmai pe acolo, hăt-

departe!

TÂLHARUL: Aha. Îţi mulţumesc, Fany.

FANKA: N-ai pentru ce.

(Intra Mimi.)

MIMI: Fany, dacă tot te duci în oraş, cumpără-mi şi mie un degetar. Şi ia-mi şi nişte aţă. Şi hârtie de scrisori.

FANKA: încuie-te, Mimi.

MIMI: Nu uita, te rog: aţă şi… şi ace de păr.

FANKA: Bine, bine. Numai să te-ncui cum trebuie. Trec pe-aici tot felul de…

MIMI: Ştiu! Vasăzică, ace şi timbre şi… degetar.

FANKA: Degetar parcă aveai.

MIMI: Nu mai ştiu unde e. N-ai să uiţi?

FANKA: Nu. Şi, vezi, încuie-te bine.

MIMI *(strigă după ea):* Nu uita!

TÂLHARUL *(se ridică):* Eu n-o să uit!

MIMI *(se întoarce cu spatele la el).*

TÂLHARUL: La gât o cruciuliţă şi, la cingătoare, un trandafir! Cum aş putea să uit?

MIMI *(tace).*

TÂLHARUL: Vin din pădure, domnişoară.

MIMI *(tace).*

TÂLHARUL: îmi place aici.

MIMI *(dă din umeri).*

TÂLHARUL: N-aş putea să închiriez o cameră în casa voastră?

MIMI: Nu.

TÂLHARUL: Dă-mi măcar trandafirul de la cingătoare.

MIMI: Nu ţi-l dau!

TÂLHARUL: Atunci, adio, Mimi şi, vezi, încuie-te bine. Pe-aici trec tot felul de…

MIMI: Mie nu mi-e frică.

TÂLHARUL: Nici mie. Ţine-te bine de clanţă. Parc-ar fi mina mămichii.

MIMI *(dă drumul clanţei):* Trebuie să plec.

TÂLHARUL: Nu trebuie. Ai rămas singură acasă.

MIMI: Nu sunt singură.

TÂLHARUL: Staţi mai mult timp aici?

MIMI: Venim în fiecare vară.

TÂLHARUL: Pot să mă aşez?

MIMI: De ce nu?

TÂLHARUL: Când am ajuns aici, m-am şi mirat: era atâta linişte, de parcă ar fi dormit cineva. Atâta linişte, de parcă aş fi mers prin pădure şi, deodată, aş fi dat peste o fată. E culcată în iarbă şi doarme. N-ai grijă că nu te trezesc. Dar, dacă m-aş întoarce cu spatele, ştiu că te-ai

uita printre gene şi ai râde de mine.

MIMI: De ce?

TÂLHARUL: Nu ştiu. Prostul, ţi-ai zice, a plecat. Ei şi.? Nici nu merită să mă uit la el.

MIMI: Adio.

TÂLHARUL: Adio, Mimi. Dacă s-ar uita la mine, aş încremeni.

MIMI *(tot întoarsă):* Ce-ţi atârnă la spate?

TÂLHARUL: Mie? Unde? Aha, la pălărie, E panglica. A atârnat tot timpul?

MIMI: Da.

TÂLHARUL: De ce nu mi-ai spus-o de la început?

MIMI: La ce bun?

TÂLHARUL: N-aş fi apărut aşa în faţa ta. El mi-a rupt-o.

MIMI: Cine: el?

TÂLHARUL: Un pom, c-o creangă de-a lui. N-ai vrea să mi-o coşi tu?

MIMI: Nu.

TÂLHARUL: Ai dreptate. *(Rupe panglica şi îşi pune pălăria pe cap)* Aşa merge?

MIMI *(în cele din urmă se întoarce):* Nu.

TÂLHARUL: Ai dreptate. *(Aruncă pălăria şi panglica şi se îndreaptă spre Minii)* Ei, Mimi, ce facem?

MIMI: Dă-o încoace!

TÂLHARUL: Ce să-ţi dau?

MIMI: Pălăria. Să ţi-o cos.

TÂLHARUL: Aici?

MIMI: Nu, în casă.

TÂLHARUL: Asta nu. Ce importanţă are pălăria?

MIMI: Stai puţin.

(Dispare pe poartă.)

TÂLHARUL: Hai, Mimi! Unde te duci?

(Bagă capul pe poartă, se uită înapoi şi fuge după ea.)

PRIMA PASĂRE *(în coroana copacilor):* Phiu! Phiu! Phiu! Vai, Vai, vai! Ce zici, ce zici, ce zici?

A DOUA PASĂRE: Vioi, vioi, vioi, băiat. Nu? Nu? Nu? Nu? Ca un scatiu… Tiu, tiu, tiu, tiu, tiu…

A TREIA PASĂRE: Băiete, băiete, băiete! Ete, ete, ete, ete.

MIMI *(se întoarce cu ac şi aţă):* Dă-mi pălăria. Unde eşti?… A plecat?

— Prostul, s-a dus.

(Ridică pălăria şi panglica; se uită la pălărie pe dinăuntru şi pe dinafară, strâmbă din nas şi, în cele din urmă, şi-o pune pe cap.)

PRIMA PASĂRE: O vezi? O vezi? Ptiu, ptiu! Ce purtare! Phiu! Phiu!

A DOUA PASĂRE: Ce ştii tu? E o glumă, glumă, glumă, glumă, glumă!

A PATRA PASĂRE: Ce bine-i pare! Tare, tare, tare…

GLASUL TÂLHARULUI *(din casă):* Mimi, unde eşti? Hei!

MIMI *(îşi scoate pălăria):* Ieşi afară!

TÂLHARUL *(la fereastra de la etaj):* Te căutam…

MIMI: Te rog, ieşi afară! Dacă vine cineva?…

TÂLHARUL: Asta-i camera ta, nu? A cui e fotografia asta?

MIMI: E Lola, sora mea. Pleacă de-acolo, te rog!

TÂLHARUL: Vin îndată.

(Dispare.)

PRIMA PASĂRE: Ce-i asta? Ce-i asta? Mimi, un străin umblă prin casă, prin casă! Un venetic… venetic… Tic, tic, tic, tic, tic…

A TREIA PASĂRE: Uită-te! Uită-te! Te, te, te, te!

MIMI: Ce face acolo?

A DOUA PASĂRE:. Se uită] a fotografii… Fi, fi, fi, fi, fi!

A PATRA PASĂRE: Controlează, prin casă… casă, casă…

MIMI: Ah, păsărelelor, ce să fac cu el?

A DOUA PASĂRE: Nimic, nimic, nimic. Mic, mic, mic. Îţi place, nu-i aşa?

A PATRA PASĂRE: O pereche. Eche, eche, eche.

PRIMA PASĂRE: Asta nu, asta nu! Cu niciun chip… Cu niciun chip. Chip, chip, chip, chip!…

MIMI *(îşi înalţă capul şi fluieră la pasăre):* Fiu, fiu, fiu…

PRIMA PASĂRE: Aici sunt, aici, aici, aici! Vezi? Vezi? Tiii, tiii, tiii…

A DOUA PASĂRE: Mulţumiri, mulţumiri, mulţumiri!

A PATRA PASĂRE: ’nă dimineaţa!

MIM!: Cioară. Semn rău. Ce-o fi însemnând?

A TREIA PASĂRE: *(se îndepărtează):* Chin, chin, chin… chin, chin, chin, chin…

MIMI: Destul!

A PATRA PASĂRE *(aproape):* A, da!

TÂLHARUL *(iese pe poartă):\e* frumos aici. Rămâi de multe ori singură?

MIMI: Niciodată. Azi, pentru prima oară.

TÂLHARUL: Păcat. Bătrânii au plecat?

MIMI: Se întorc mâine.

TÂLHARUL: Păcat. Mi-ar plăcea aici. Când am intrat în casa voastră, parcă am încremenit de spaimă; totul trosnea, pendula a început să tuşească şi să se înăbuşe, paharele se cutremurau de râs şi fâşş! perdelele au început să fâlfâie deodată, ca nişte aripi deschise să-şi ia zborul.

MIMI Era curent.

TÂLHARUL: Poate era curent, poate erau aripi. Şi atunci a pocnit ceva, ca o împuşcătură.

MIMI: Asta-i un semn!

TÂLHARUL: Exact ca o împuşcătură. Alerg sus, unde-i camera ta;

dar, nimic! Tăcere. Doar un oftat uşor. Aici ţi-ai lipit nasul de geam, acolo ai scris pe hârtia de pe birou: Hubert, Hubert, Hubert! Cine e acest Hubert?

MIMI: Nimeni. În… încercam peniţa.

TÂLHARUL: Aha. Şi-alături, ai desenat un pădurar cu mustăţi. Şi, sub pernă, ţii un calendar vechi, deschis la o poveste despre o dragoste adevărată. Mimi, tu te plictiseşti aici.

MIMI: Nu mă plictisesc.

TÂLHARUL: Acum îţi cunosc întreaga familie. Numărul unu: tatăl familiei – un domn bătrân, respectabil, fără prea multă experienţă.

MIMI: îl cunoşti pe tata?

TÂLHARUL: Nu-l cunosc. Cam bolnav de inimă, îi place să ţină predici şi e foarte grijuliu; nu înţelege nimic, de aceea se amestecă în toate. Pe scurt, un admirabil bătrân domn, plin de slăbiciuni şi de principii. Este? Numărul doi: Mama! O doamnă interesantă, o cucoană. Înţeleaptă, cumpătată şi romantică. Are părul deschis ca al tău şi se simte încă tânără.

MIMI: Cum de ţi-ai dat seama?

TÂLHARUL: Foarte uşor. După pieptene şi cărţi. Dar adevăratul stăpân al casei, e numărul trei – Fanka.

MIMI: De unde ştii?

TÂLHARUL: Eu ştiu tot. E rea ca un câine şi nu ascultă de nimeni. Iute ca o săgeată, credincioasă, guralivă şi încăpăţânată ca un catâr. De fapt, e singurul cap limpede în toată casa asta cu gratii.

MIMI: Te rog…

TÂLHARUL: Stai. În casa asta mai e şi o taină. V-a murit cineva?

MIMI: Nu.

TÂLHARUL: Dar ceva rău tot s-a întâmplat.

MIMI: Da.

TÂLHARUL: Vezi? Se simte, la voi, ca un fel de jale plină de dragoste. Ca şi cum, pe ascuns, v-aţi aduce mereu aminte de cineva… Nu ştiu. Dar sora ta, Lola, era o fată tare… curajoasă. Ó fată deosebită şi tu, Mimi, o adori.

MIMI: Da.

TÂLHARUL: Desigur. Îi împodobeşti fotografia cu cununiţe, ca pe un altar. Pare o fire hotărâtă, impulsivă, iubitoare, care ştie ce vrea.

MIMI: îţi place?

TÂLHARUL: Enorm.

MIMI: Aşa-i că e frumoasă? Oh, dac-ai fi cunoscut-o!

TÂLHARUL: Numărul cinci: Mimi, răsfăţata casei. Să vorbesc despre ea?

MIMI: Da.

TÂLHARUL: Aşadar, răsfăţata, singurul copil, cu care toţi se poartă de parcă ar fi mititică; vor s-o păstreze ’ numai pentru ei, nu are voie

să facă nimic şi să se ducă nicăieri. Nici n-are voie să ştie că acum e mare şi poate că nici nu ştie asta.

MIMI: Oh, ştie!

TÂLHARUL: Atunci e secretul tău şi nu trebuie să-l trădezi. Tu eşti copilul lor ce] mic, pe care-l păzesc şi-l păcălesc, îl culcă, seara, în pătuţ şi, dimineaţa, îl trezesc gâdilându-l sub bărbie. Şi-atunci când se întâmplă să plece undeva, îţi fac semnul crucii pe frunte şi-ţi predică: „Mimi, pentru numele lui Dumnezeu, nu ieşi afară, să nu cazi! Du-te la plimbare cu Fanka şi, ferească sfântul să vorbeşti cu vreun străin.

MIMI: Nu, nici nu se gândesc c-aş putea face una ca asta!

TÂLHARUL: Cuvioasă Mimi, tu te plictiseşti aici!

MIMI: N-am încotro!…

(Dă drumul pălăriei.)

TÂLHARUL: *(o ridică):* Funda trebuia să vină în partea cealaltă.

MIMI: Atunci o descos. Dar cum… de ai aflat toate astea?

TÂLHARUL: Cu ochii, ca detectivii. Am văzut tot. Şi degetarul pe care l-ai pierdut e pe fereastră, să ştii.

MIMI: Ştiu.»

TÂLHARUL: Spune-mi, te rog, de ce-aţi pus, pretutindeni, gratii?

MIMI: Aşa… fiindcă e atât de pustiu pe aici. Păi nu aşa trebuie să fie?

TÂLHARUL: Da. Şi ce-o să faci, azi, toată ziua?

MIMI: O să brodez.

TÂLHARUL: N-ai vrea să ieşi puţin după-masă?

MIMI: Nu. Ştii că n-am voie…

TÂLHARUL: Aşadar, o să brodezi, împreună cu Fanka.

MIMI: Bineînţeles.

TÂLHARUL: Bineînţeles. Şi atunci, deodată te cuprinde somnul… şi simţi o înţepătură în inimă. Ah, Fany, spui, „m-am înţepat“, trebuie să ies puţin. Şi pleci.

MIMI: Nu plec.

TÂLHARUL: Stai. Poate că, totuşi, pleci? Şi, deodată, vezi o movilă care se ridică şi se lasă în jos, ca cineva care ar respira cu greutate. Ce ciudat, îţi zici tu! Au îngropat pe cineva de viu. Dar nu e nicio movilă. Acolo zace un om ucis şi din piept îi şiruie sângele. Dumnezeule, ce de sânge! Te sperii şi, în clipa aceea, se aude un glas ca din cer: „Nu e sânge, e iubire!“

MIMI: Adică? Nu-nţeleg…

TÂLHARUL: Adică, e un vis. Şi atunci ai vrea atât de mult să mai auzi o dată acel glas, încât te trezeşti. Deschizi ochii şi vezi că e ziuă, iar sub fereastră stau eu şi strig: „Bună dimineaţa, Mimi, hai afară“. „Nu pot“, spui tu, „Sunt desculţă.“

MIMI: N-o să spun aşa.

TÂLHARUL: Ba da, că e vis! Şi visezi mai departe că… Stai, m-ai

întrerupt şi-am uitat ce visezi mai departe. Şi tocmai acuma, urma adevăratul vis.

MIMI: Ce fel de vis?

TÂLHARUL: Un vis despre dragoste, dar nu mai ştiu care. Şi atunci, te înţeapă atât de tare inima, că începi să strigi şi te trezeşti. „Ah, Fany“, spui, „Cum mă înţeapă inima! Ce o fi asta?“ – „Nimic“, spune Fany. „Ai aţipit deasupra broderiei. O clipă numai ai aţipit şi te-ai înţepat cu acul în deget. Hai, lasă, nu-i decât o picătură de sânge. Până la nuntă trece.“

MIMI: Dar eu nu dorm ziua!

TÂLHARUL: Sau poate o să te doară capul.

UN GLAS DIN CULISE: Ah, ah, ah, a început să mă doară capul!

MIMI *(sare în sus):* Ce-i asta?

TÂLHARUL: Ecoul.

GLASUL: *Mro deloro, mro deloro! Mri phuri romni, du khal mro şero.* ***[1]*** Sunt atât de singură! N-am tată, n-am mamă, n-am pe nimeni pe lume. *Mro şeghi teno gule del!*

TÂLHARUL: *(se ridică):* Ce-i asta?

MIMI *(se strânse toată lângă el):* Doamne sfinte!

(Din pădure iese ţiganca.)

ŢIGANCA: *Ei, şucar raioro!* Lăudat fie Domnul, Domnul atotputernic! *Teno raiore, mrc guli răni, deman vareso, nelo somciori.* ***[2]*** Bătrâna ţiganca Gisela, coconita mea, şaptezeci de ani avem, pa nimeni n-avem, nici bărbat, nici copii, singura cuc pa lume suntem.

MIMI: Dă-i ceva.

ŢIGANCA: Sarù-mina, coconiţa! Să va răsplătească Dumnezeu din cer pe amândoi şi pa copilaşii voştri.

MIMI: Noi nu suntem căsătoriţi, ţiganco!

ŢIGANCA: O să fiţi, *ţâgni ceaiore* ***[3]****,* matale şi frumosul matale, fain *pirano* ***[4]****,* fata mea!

MIMI: Ce înseamnă pirano?

ŢIGANCA: Ha, ha, ha, domnişorica mea! Iubit înseamnă, adică, el, conaşul hăsta! De-aş fi eu tânăra! Dacă mi-araţi mâna, îţi spune baba ce te aştepta.

MIMI: Nu vreau!

ŢIGANCA: Să nu-ţi fie frica, *ţâgni ceaiore!* Tot ce e scris în palma, adevărat e. Şi nunta, şi moartea, şi fericirea, şi tristeţea, şi boala, şi prietenia. Îţi ghiceşte baba, tot şi numai adevărul ţi-l spune. Dă-mi palma, fata mea.

TÂLHARUL: Mimi, las-o să-ţi citească în palmă.

MIMI: Nu.

ŢIGANCA: Dă-mi mina, fata mea, fiindcă ştiu c-o să fii fericita. *(Mimi, hotărâtă brusc, îi întinde mâna.)* Fata mea, matale ai fost bolnava. Nu eşti prea vesela şi ţi-e inima îndoita. Acu’ te înveseleşti,

acu te întristezi. Cineva te doreşte! Ia te uita, ia! Uiuiu! luuu!

MIMI.Ce e?

ŢIGANCA: Fata mea, numai adevărul ţi-l spune baba! 0 să fii trista. Un altul te doreşte şi numai pe omul ala o să-l iubeşti. Ai grija de cine ţi-e cel mai drag pa lume, că o să-l *banovat!*

MIMI; Ce înseamnă, *banovaţi*

TÂLHARUL: Să regreţi, adică…

ŢIGANCA: Hei, domnişorica mea! O să ai o dragoste vinovata. Părinţii o să te împiedice, dar n-o să-i asculţi. Dar o să fii grozav de fericita şi-o să ai tot ce-ţi doreşte inima. Atunci o să vezi matale ce e fericirea, dar o să vezi atunci ce e şi năcazul, ca şi cum ţi s-ar deschide ochii. Of, mare jale te aştepta, of, trista o să mai fii, of, şi n-o să te bucuri când s-o întoarce mamiţica acasă. Foaie scrisa aşteptaţi, fata mea, dar scrisoare n-o să primeşti.

MIMI: Ah, ţiganco, spune ce-o să mai fie?

ŢIGANCA: Nimic. O să-ţi uiţi dragostea şi, târziu de tot, o să ai o înmormântare.

MIMI: Şi, mai departe, nimic?

ŢIGANCA: Nimic.

(Mimi se aşază.)

TÂLHARUL: Ghiceşte-mi şi mie!

(îi dă, ţigăncii, mina.)

ŢIGANCA: Tânărul meu coconaş, eşti un om tare vesel. Ai fost şi o să fii – că aşa eşti matale: *bibah.*

TÂLHARUL: Cum?

ŢIGANCA *(ti lasă mina): Bibah tariceai!* Eşti *baro Iubi haris!* Eşti *bibah! Bibah, bibah!*

MIMI: De ce nu-mi spui mai mult?

ŢIGANCA *(de departe):* O să vadă fata, o să vadă şi o să-şi dea seama!

TÂLHARUL: Ce sunt?

ŢIGANCA: *(de departe):* Eşti *bibah! Bibah tariceai!* Hoţiile!

MIMI.De ce ňti mi-a citit mai mult?

TÂLHARUL: Las-o în pace!

GLASUL ŢIGĂNCII: *Bibah lariceai!* Hoţ de fete, adicătelea.

MIMI: Ah!

TÂLHARUL: Ce-ai păţit?

MIMI.M-am înţepat! *(Lasă capul în jos.)* Aş fi vrut să ştiu mai mult…

TÂLHARUL: Despre ce anume?

MIMI: Despre ce mă aşteaptă.

TÂLHARUL: Ţiganca asta nu ştie nimic.

MIM]: 0, cu siguranţă că ştie. Dar de ce-a spus că o să cunosc durerea? Ce durere?

TÂLHARUL: Nicio durere. Habar n-are de ce spune!

MIMI:…O să cunosc durerea! Ca şi cum până acum n-aş fi cunoscut-o. Ca şi cum n-aş fi… n-aş fi simţit nimic, ca şi cum aş fi fost fericită…

TÂLHARUL: Ţiganca minte.

MIMI: Dar de ce mi-a spus şi celălalt lucru?

TÂLHARUL: Ce anume?

MIMI: Că voi iubi un singur om.

TÂLHARUL: Fugi de-aici, minte.

MIMI: Nici n-aş putea să iubesc mai mulţi! Dac-aş iubi pe cineva, atunci… aş pleca cu el şi… niciodată…

TÂLHARUL: Acum te-ai înţepat.

MIMI: N-are a face. Dar cum de-a putut să spună că-mi voi uita iubirea? Eu nu sunt din alea…

TÂLHARUL: Zi-i ţigancă, şi gata.

MIMI: Eu nu sunt dintr-alea, ca să am o dragoste vinovată. N-aş putea să fiu atât… atât…

TÂLHARUL: Atât de rea, nu?

MIMI: Nu, atât de curajoasă. Sora mea, în schimb, a fost curajoasă.

TÂLHARUL: A avut o dragoste neîngăduită?

MIMI: Da. Ai mei s-au opus, dar ea a fugit cu el. Noaptea, pe fereastră, chiar pe fereastra asta. De aceea a pus tata gratii la toate ferestrele, după ce a fugit… Crezi că ast. A-i rău?

TÂLHARUL: Nu cred.

MIMI: Nici eu.

TÂLHARUL: Ba dimpotrivă. Mie îmi place.

MIMI: Poate că… şi… mie. Numai că eu n-aş fi în stare.

TÂLHARUL: Sora ta e o domnişoara cu totul deosebită. Hotărâtă, ageră, deosebită. Mi-a plăcut, de cum i-am văzut poza.

MIMI: Dac-ai cunoaşte-o! Numai că eu nu sunt ca ea. Eu n-aş putea…

TÂLHARUL: Te păzesc toţi.

MIMI: Mă păzesc. Şi chiar dacă nu m-ar păzi, tot n-aş putea. N-aş vrea şi nici n-aş fi în stare. N-aş vrea niciodată, şi niciodată n-aş fi în stare…

TÂLHARUL: Şi de ce s-au împotrivit?

MIMI: Fiindcă el era aşa… nu ştiu! Acum nu mai avem nicio veste de la ea. Bine au făcut că s-au împotrivit. Au sfătuit-o de bine, au avut dreptate. Ah, de ce am lăsat-o să-mi citească în palmă!

TÂLHARUL: De ce te frământi atât?

MIMI: Fiindcă aş fi vrut să ştiu mai mult… *(Rupe aţa cu dinţii.)* Gata.

TÂLHARUL: Ce e gata?

MIM!: Pălăria. Ţie ce ţi-a ghicit?

TÂLHARUL: Mie? Mai nimic. Fleacuri…

MIMI: N-am auzit.

TÂLHARUL: Că am un rival, sau cam aşa ceva.

MIMI *(se uită în palma ei):* Care e linia dragostei?

TÂLHARUL: Probabil cea mai frumoasă.

MIMI: Arată-mi palma ta. Curios! Ai cu totul alte linii decât mine! De parc-ar fi săpate cu dalta. Asta seamănă cu un iatagan. Ce-o fi însemnând?

TÂLHARUL: Nu ştiu.

MIMI: Ai o mină ciudată! Uite aici, un M mare… Şi linia astălaltă ce-o fi însemnând?

TÂLHARUL: E o cicatrice! Acum arată-mi mina ta. O palmă plină, albă…

MIMI: Şi ce înseamnă?

TÂLHARUL: Frumuseţe. Asta trebuie să fie linia dragostei.

MIMI: Asta mare?

TÂLHARUL: Nu! Asta frumoasă, trandafirie…

MIMI: Ah, nu, dragostea trebuie să fie asta, cea mai adâncă.

TÂLHARUL: Nu, linia cea mai adâncă e viaţa. Dacă-ţi strâng mâna, te doare?

MIMI: Nu.

TÂLHARUL: Parcă te-aş ţine toată în palmă. Parcă ţi-aş ţine mâna pe inimă. Să-ţi spun ceva…

MIMI: Dă-mi drumul! Dacă vine cineva?!

TÂLHARUL: Nu vine nimeni. Când ţi se întâmplă să ai o bucurie nespus de mare, nu ţi se pare că ai visat? Că visezi?

MIMI. Ba da.

TÂLHARUL: Simţi cum îţi adie în păr o răsuflare, ca o bătaie de aripi mari. Cunoşti o astfel de bucurie?

MIMI; Da.

TÂLHARUL: Ştii ce?

— A! Uite o picătură de sânge! Te-ai înţepat la deget.

MIMI *(se ridică):* Ah, dă-mi drumul!

TÂLHARUL *(îi dă drumul):* Un pic de sânge! Soarbe-l, e dulce.

MIMI *(îi atinge mina cu degetul):* Un inel de sânge. Adio!

(Fuge spre poartă.)

TÂLHARUL *(se ridică):* Stai!

MIMI: *(în poartă):* Trebuie să plec. Adio!

TÂLHARUL: O să vin la tine.

MIMI: N-ai voie. Aici n-ai voie să vii de loc. Poate să te întâlnească pădurarul!

TÂLHARUL: Ei şi?!

MIMI: Nu, n-ai voie. Adio, domnule nu-ştiu-cine şi altă dată să spui cine eşti şi… şi adio!

(Iese pe poartă şi o închide.)

TÂLHARUL *(fuge spre poartă şi o încearcă):* S-a încuiat! Stai că-ţi arăt eu! *(Se urcă pe zid, se sprijină în coate şi se uită în curte.)* Nu-i aici. *(Sare*

jos şi se duce să se aşeze pe bancă.) Aşadar, Hubert. Un oarecare Hubert.

(Apare pădurarul.)

TÂLHARUL: *(prompt):* Domnule!

PĂDURARUL: Poftim?

TÂLHARUL: Cine locuieşte aici?

PĂDURARUL: Un profesor din Praga. Domnule!

TÂLHARUL: Ha?

PĂDURARUL: Intrarea în această pădure este strict oprită. Eşti de prin părţile astea?

TÂLHARUL: Nu.

PĂDURARUL: Cauţi pe cineva?

TÂLHARUL: Nu.

PĂDURARUL: Atunci părăseşte pădurea…

TÂLHARUL: Nici prin gând nu-mi trece.

PĂDURARUL: Nu mă face să te „evacuez“ eu…

TÂLHARUL: Numai să poţi.

PĂDURARUL: Şterge-o, n-auzi! Acolo scrie: „Intrarea oprită“.

TÂLHARUL: Ştiu.

PĂDURARUL: Omule, te arestez! Ştii cine sunt eu?

TÂLHARUL: Hubert.

PĂDURARUL: De unde… mă cunoşti?

TÂLHARUL: Nu te cunosc.

PĂDURARUL: Eu… însă, parcă te-aş cunoaşte. Nu cumva eşti… nu cumva eşti…

TÂLHARUL: Nu sunt.

PĂDURARUL: Binevoieşte a mă urma!

TÂLHARUL: Unde?

PĂDURARUL: La ocolul silvic.

TÂLHARUL: Aaa… aşa!… *(Se aşază.)* Hubert! Ce cauţi aici, cu coşuleţul ăla de fragi în mină? Cui îl duci?

PĂDURARUL: Domnule, te rog!…

TÂLHARUL: Nimic, domnule! Ascultă, nebunule, coane, ghindă, cioară! Ai crezut că Mimi e singură acasă? Află „domnule“ că, astăzi, sunt eu aici, dumneata poţi să te duci acasă. Dă-ncoace… fragii ăia!

PĂDURARUL: Dumneata eşti cumva… prietenul…

TÂLHARUL: Ce prieten, maimuţoiule? Păi, dacă aş fi prieten, aş sta în faţa porţii încuiate? Ce părere ai?

PĂDURARUL: Domnule…

TÂLHARUL: Care „domnule“! Nu-ţi place că mă vezi aici? Nici mie nu-mi convine c-ai venit! Vrei s-o vezi pe domnişoara? Ţi-a spus ea să vii?

PĂDURARUL: Ce-ţi pasă dumitale?

TÂLHARUL: Cum să nu-mi pese? îmi pasă.

PĂDURARUL: Dar cine eşti dumneata?

TÂLHARUL: Ce, vrei să mă cunoşti? îţi lipseşte un rival în idila dumitale pastorală. Eu nu sunt erou de roman, măi cocoşule de pădure!

PĂDURARUL: Ce-ai zis că sunt?

TÂLHARUL: Pădurar. Şi-acum, şterge-o din pădurea asta. Azi eu vânez aici. Cocean de varză, sperietoare de ciori!

PĂDURARUL: Destul! Dacă nu ne-am afla chiar în locul acesta…

TÂLHARUL:… ghionoaie, caraghiosule! Sirop de fragi!

PĂDURARUL:…te-aş bate măr!

TÂLHARUL *(sare):* încearcă!

PĂDURARUL: Pleacă, sau…

TÂLHARUL: Din pricina dumitale, nu? Crezi că mi-e frică de dumneata? Sau de puşcociul dumitale?

PĂDURARUL: Bagă de seamă…

TÂLHARUL: Nu mai spune! Şi zi, vii în fiecare zi pe aici? îi aduci ştir şi fragi? Şi-i spui că te împuşti? Şi seara, Îi cânţi din cornul de vânătoare? Aşa e? O înduioşezi până la lacrimi.

PĂDURARUL: Dacă îndrăzneşti s-o jigneşti…

TÂLHARUL: Cavalerule! O s-o jignesc cât o să am chef, şi n-o să mă împiedici tu, ştimă a pădurii ce eşti!

PĂDURARUL: Te… te omor!

TÂLHARUL: Uşurel, uşurel, am încă mâinile în buzunare. Degeaba, pădureţule! Te arunc din şa cât ai zice peşte. Aici e domeniul meu de vânătoare şi eu…

PĂDURARUL *(cu glas întretăiat):* Dacă o jigneşti, te omor! Te împuşc ca pe un câine!

TÂLHARUL *(îşi scoate mâinile din buzunare şi îşi suflecă mânecile):* Fii fără grijă! O conving eu să fie a mea. Am s-o cuceresc – uite aşa, vezi? Numai să-i fac cu ochiul! Şi chiar azi am s-o cuceresc. Chiar azi! Şi va fi a mea, chiar azi – şi va râde de tine…

PĂDURARUL: *(îşi smulge puşca de pe umăr):* Nemernicule! Te… te…

TÂLHARUL: *(îi apucă puşca):* Mai încet cu flautul ăsta! *(îl zgâlţâie pe pădurar şi îl împinge în culise.)* Eu numai atâta îţi fac, vezi? Ei? Ai plecat? Şi nu uita! Chiar azi va fi a mea şi chiar azi o să râd de tine, că n-o să mă împiedici tu! Hai, şterge-o!

(’ll împinge pe pădurar şi îşi trage mânecile la loc.)

PĂDURARUL: Te omor… te omor… *(îşi încarcă puşca.)* Nimeni n-are voie… nu dau voie… nimeni… să se atingă…

TÂLHARUL *(cu mâinile în buzunare):* Omule, eşti cam nebun mi se pare! Ce vrei să faci cu puşca aia cu două ţevi? Nu vezi că tremuri ca piftia?

PĂDURARUL *(nu poate să încarce puşca de tare ce-i tremura mâinile):* M-ai jignit… o să mi-o plăteşti… Te omor… cline!

TÂLHARUL: Cline sau nu, află tinere, că plătesc numai când vreau eu. *(Cu glas de taur.)* Pleacă!

PĂDURARUL *(a încărcat puşca şi o pune la ochi):* Trag… Una… Cară-te…

TÂLHARUL: După ce o cuceresc.

PĂDURARUL: Două!

TÂLHARUL: Şi nouă dacă vrei.

PĂDURARUL *(lasă puşca în jos):* Dacă n-am fi… aici!

TÂLHARUL: Eşti nebun!

PĂDURARUL: Stai că-ţi arăt eu. Te pun eu cu botul pe labe… Laşule! Te alung ca pe o potaie.

(Cu faţa spre pădure, fluieră din fluier.)

TÂLHARUL: Aşa, vasăzică! îţi chemi ajutoarele?

PĂDURARUL: Să te ia cu forţa nemernicule… Să te bată măr…

TÂLHARUL: Pădurarule, nu joci cinstit. Eu sunt singur.

PĂDURARUL: N-o să fie a ta… nu ţi-o dau… o s-o apăr… până la ultima picătură de sânge!

TÂLHARUL: Fie şi aşa. *(îşi face vânt şi sare pe zid.)* Păzea!

PĂDURARUL: Stai!

(Ridică puşca.)

TÂLHARUL *(pe zid):* La revedere, credinciosule franctiror!

PĂDURARUL: Ol

(Trage fără să ochească. Tâlharul se clatină şi cade de pe zid.)

MIMI *(apare, sus, la fereastră):* Ce-ai făcut?

PĂDURARUL *(se trage înapoi):* Eu… eu…

MIMI: Ce-ai făcut!!

PĂDURARUL: Am ucis!

(O ia la fugă.)

MIMI: Ajutor! Ajutor!

(Dispare.)

GLASUL FANKĂI *(din culise):* Cine a tras?

GLASUL LUI ŠEFL *(În culise):* Cine strigă?

GLASUL FANKĂI: Sfântă Fecioară! Šefl, vino repede!

(Fanka şi Šefl intră în fugă.)

FANKA: Acolo zace cineva!

ŠEFL: Văd, văd.

FANKA: Doamne sfinte, e mort! Asta ne mai lipsea!

MIMI *(în poartă, înlăcrimată, de o paloare cadaverică):* Fany, Fany, repede!

FANKA *(aleargă spre ea):* Pentru Dumnezeu, Mimi, ce ţi s-a întâmplat?

MIMI: Aici, uită-te…

ŠEFL *(îngenunchează lângă. Tâlhar):* Da, da, mort.

MIMI: Respiră?

ŠEFL: Da de unde!

MIMI: È mort?

ŠEFL: Mort de-a binelea!

FANKA: Doamne, Dumnezeule, domnişorică! Mimi, ce-i cu tine?

TÂLHARUL: Uff!

ŠEFL: Domnişorică, respiră!

FANKA: Da ăsta e ăla care şedea aici I Mimi, ce s-a petrecut în lipsa mea?

TÂLHARUL: Mimi… nu ştie… nimic.

ŠEFL: Repede, apă. Şi rachiu!

(Mimi fuge.)

FANKA: Lasă-l, Šefl. Trebuie să vină mai întâi autorităţile.

ŠEFL: Dar poate să moară.

FANKA: Ei şi? Mai bine nu te amesteca. Eu nici n-aş pune mina pe el.

GLASUL LUI MIMI *(dinăuntru):* Fany, te rog!

FANKA: Viu – El e! El e!

(Iese.)

ŠEFL: Ce-ai păţit, conaşule?

TÂLHARUL: Am căzut pe o piatră, nu?

ŠEFL: Şi încă cum! Ţi-e capul spart aici.

TÂLHARUL: Am simţit eu.

ŠEFL: Cine a tras în tine?

TÂLHARUL: Niciun cuvânt despre asta, înţelegi? Sau…

ŠEFL: Eu n-am zis nimic. Stai liniştit.

(Fanka aduce apă, Minii – rom.)

FANKA: La ce bun rom, dacă tot moare? Lasă-l, Mimi!

ŠEFL.Şi un prosop!

FANKA: Vezi să nu! Şi rufe curate, nu? Să le păteze.

MIMI: Fany!

(Fuge după prosop.)

ŠEFL: Ridică puţin capul, aşa.

(îi dă rom.)

TÂLHARUL: Vezi că mi-l torni pe-alături!

FANKA: Asta ne mai lipsea acuma! Să mergem şi la judecată ca martori! Ei, ia spune, ce-ai făcut?

TÂLHARUL: M-am împiedicat, Fany, şi…

FANY: Cine a tras?

TÂLHARUL: Nimeni.

ŠEFL: Mda! Câte se mai întâmplă şi pe lumea asta! Nu demult, m-am împiedicat şi eu la o vânătoare. Numai că eu am mai primit şi alicele în spate.

MIMI *(aduce în braţe jumătate din trusou):* Domnule Sefl, ia de aici ce vrei. Bandajează-l, salvează-l!

ŞEFL: Da nu mă pricep. Ţine-i capul, Fany.

FANKA: Pentru nimic în lume! Cine ştie cum de-a ajuns în situaţia asta!

MIMI: Îl ţin eu.

(îngenunchează lângă Tâlhar şi-i ia capul În mâini.)

FANKA: Mimi, o să te murdăreşti!

TÂLHARUL: Tu eşti?

MIMI.Stai cuminte. Te doare?

TÂLHARUL: Nu mă doare.

ŞEFL *(îi spală capul):* Nu te mai răsuci atât!

TÂLHARUL: Movila…

MIMI: Ce zici?

TÂLHARUL: Movila…

ŞEFL: Iar a leşinat. Ţine-l, domnişoară, termin imediat…

MIMI: Şefl, o să moară?

ŞEFL: Da de unde! Pot să rup asta, ca să fac faşă?

FANKA: Numai să-ndrăzneşti.

MIMI: Rupe ce vrei. Poţi să rupi tot!

FANKA *(scoate, din ce a adus Mimi, o cârpă de vase, veche):* Asta poţi s-o rupi deşi aş mai putea s-o cârpesc. Dar, mă rog!

MIMI: Repede, domnule Şefl!

ŞEFL *(rupe cârpa în fâşii lungi):* îndată.

FANKA: Păcat de cârpă! Aproape nouă.

ŞEFL: Cum îi mai tremură domnişoarei degetele! Da, aşa-i când nu eşti obişnuit… *(Bandajează.)* Aşa. Trebuie făcut cu îndemânare. Şi acum, punem împrejur prosopul, şi e gata…

MIMI: Uite, domnule Şefl! Şi-aici…

ŞEFL: Ce mai e?

MIMI; Aici, pe piept, e sânge…

ŞEFL: Da, acolo e împuşcat! La asta însă nu mă pricep. Ar trebui dezbrăcat şi pus în pat.

MIMI: Să-l ducem la noi!

FANKA: Auzi vorbă, un om străin! Cine ştie cine-o fi? îl cunoşti? Cine e?

MIMI: Fany, doar nu-l putem lăsa aici!

FANKA: Nu se poate, domnişoară! Unui om de treabă nu-i s-ar fi întâmplat una ca asta. Şi nici nu avem loc.

MIMI: În patul tatii!

FÁNKA: Conaşul se întoarce mâine. Nu se poate, şi gata! MIMI: Atunci în patul meu! Fany, te rog, te rog frumos!

FANKA: Nu, Mimi. Ca pe urmă să moară acolo. Nu-ţi dau voie.

MIMI *(în lacrimi):* N-ai pic de inimă!

ŞEFL: Lasă, domnişoară, nu face nimic. Vecinul tocmai duce trifoiul cu căruţa, aşa c-o să-l ducă şi pe el la han, pe moale, ca pe o pernă de

puf. Vecinul o să vrea. Îl chem eu.

(Iese.)

FANKA *(strânge ligheanul, prosoapele şi romul):* Mimi, mă mir că nu ţi-e ruşine! Să aduci pe unul ca ăsta în casă! O să-i spun coniţei.

MIMI: N-ai pic de inimă!

FANKA: Şi tu n-ai pic de minte. Lasă-l odată, că te murdăreşti toată de sânge. Vasăzică i-a pus la cap două prosoape şi cârpa. Cine mi le mai dă înapoi? De ce-a trebuit să se întâmple una ca asta tocmai la noi! Hai, lasă-l!

(Intră în casă.)

MIMI *(încă îngenuncheată lângă capul Tâlharului):* Mă auzi? Sunt eu, Mimi. De ce… de ce-ai vorbit aşa? Mă auzi? De ce-ai vorbit aşa despre mine? Ah, cât sunt de nenorocită! *(Se apleacă aproape de ţaţa lui.)* Ce-ai spus, ce crezi despre mine? De ce nu mă auzi? Ah, cât sunt de nefericită! Trezeşte-te!

TÂLHARUL *(se zbate):* Ah!

MIMI: Vrei ceva?

TÂLHARUL: Mimi, tu?

MIMI: Te doare?

TÂLHARUL: Nu. Ce s-a întâmplat?

MIMI: Tu şi pădurarul…

TÂLHARUL: Aha, ştiu. M-a…

MIMI: Da.

TÂLHARUL: Unde-i acum?

MIMI: A fugit.

TÂLHARUL: A fost o… întâmplare nenorocită, nu? îmi arăta puşca şi…

MIMI: Am auzit. Tot!…

TÂLHARUL *(încearcă cu greu să se ridice):* Pentru Dumnezeu! Nu ştiam că auzi!

MIMI: Stai cuminte.

TÂLHARUL: Eşti supărată?

MIMI: Nu sunt. Stai culcat. Şi, te rog…

TÂLHARUL: Ce?

MIMI: Te rog să nu crezi că eu… că pădurarul… Nu trebuia să vorbească aşa, ca şi cum eu… ca şi cum el ar însemna ceva! Nu trebuia să vorbească aşa!

TÂLHARUL: Ştiu.

MIMI: M-a supărat atât de tare! M-a jignit atât de tare!

TÂLHARUL; Ceea ce am spus eu?

MIMI: Nu, ce-a spus el… Linişte, vine cineva.

(Se ridică. Intră doi pădurari.)

PRIMUL PĂDURAR: Bună ziua, domnişoară. Domnul pădurar nu-i aici?

AL DOILEA PĂDURAR: A fluierat după noi.
MIMI *(îl ascunde pe Tâlhar după fustă):* a plecat.
PRIMUL PĂDURAR: Nu ştiţi cine a tras aici?
MIMI: El. Urmărea un braconier. A luat-o pe-aici. Duceţi-vă după el.
AL DOILEA PĂDURAR: Mulţumim. Haide.
(Ies.)
mimi: Ah, a început să mă doară capul!
TÂLHARUL: Mimi, ştii ce?
MIMI: Taci acum. Vin să te ia.
TÂLHARUL: Nu vreau.
UN GLAS DIN CULISE: Dii!
MIMI: Dar trebuie să te vadă un doctor şi…
TÂLHARUL: Nu vreau doctor.
MIMI: Trebuie să stai culcat!
TÂLHARUL: O să stau aici.
MIMI: Nu, te rog. Trebuie să Le însănătoşeşti repede şi pe urmă…
TÂLHARUL: Da.
(Căruţa vecinului huruie în culise.)
GLASUL VECINULUI: Prrr…
MIMI: Şi trimite-mi vorbă! Trimite-mi, imediat, vorbă cum te simţi.
ŠEFL: *(îl conduce pe vecin):* Uite-l!
VECINUL: Aha. Am auzit eu o împuşcătură, dar am crezut că trage în veveriţe. Şi, când colo…
ŠEFL: Când colo, domnul s-a împiedicat. Eh! Câte nu se întâmplă şi pe lumea asta, nene!
VECINUL: A, domnişoara! Ziua bună, deie Domnul.
MIMI: Te rog să ai grijă de el.
VECINUL: Nicio teamă. O să meargă ca un episcop!
TÂLHARUL: Mă scol imediat.
ŠEFL: Stai culcat. Te punem noi în căruţă.
VECINUL: Sefl, apucă-l de picioare.
ŠEFL: Ei drace! Da greu mai e!
(îl duc pe Tâlhar la căruţă.)
MIMI: încet, vă rog.
VECINUL: N-aveţi nicio grijă.
TÂLHARUL: Nu vreau să mă duceţi la han la „Cerbul“. Am fost acolo de dimineaţă. Cum îi spune celuilalt?
VECINUL: La „Be… be… be… Berbecul“. Are… eh… eh…
ŠEFL: O fru… fru… fru…
TÂLHARUL: Ştiu, o frumuseţe de fată.
VECINUL: Nu-i… eh… eh…
TÂLHARUL: E nevastă-sa. Bine şi aşa.
MIMI: Dar… la „Cerbul“ e mai aproape!
TÂLHARUL: Unde să mă duc, Mimi?

MIMI: Unde vrei. La „Cerbul“.

TÂLHARUL: Fie. Ce faci după-masă?

MIMI: Nu ştiu. O să-mi trimiţi vorbă?

TÂLHARUL: Se-nţelege. Te duci în casă?

MIMI *(îi dă mina):* La revedere. Trimite-mi vorbă.

TÂLHARUL: La revedere, Mimi. Îţi dau veşti imediat.

MIMI: Adio.

TÂLHARUL: Adio. Haidem, Šefl. Dii!

ŠEFL: Aveţi… eh… eh… Un chintal atârnă!…

VECINUL: Un bă… băiat atât de greu… eh… eh…

(Ies.)

MIMI *(singură, priveşte în urma lor):* Pentru mine… Toate astea s-au întâmplat din cauza mea… Pentru mine. *(Se întoarce, priveşte locul unde a zăcut Tâlharul.)* Dumnezeule, ce de sânge!

UN GLAS CA DIN CER: Nu e sânge, e dragoste!

MIMI: A început să mă doară capul!

CORTINA

ACTUL AL DOILEA

Noapte fără stele. Intră Tâlharul, cu capul bandajat.

TÂLHARUL: Mulţumesc, licuriciule… Hei, auziţi, eheil…

Bine că mai e lumină… Alo, alo! Hei, voi de sus!

FANKA *(scoate capul pe o fereastră neluminată)*-. Dumneavoastră sunteţi, conaşule?

TÂLHARUL: Nu, Fany! Sunt eu.

FANKA: Care eu?

TÂLHARUL: Eu, cel care am fost aici de dimineaţă.

FANKA: împuşcatul? Cum, umbli? Şi eu ziceam că nu apuci dimineaţa. Ce mai vrei?

TÂLHARUL: Am venit să spun că mi-e bine.

FANKA: Bucură-te, dacă ţi-e bine. Dar prosoapele, le-ai adus?

TÂLHARUL: Le aduc mâine dimineaţă.

FANKA: Atunci, du-te de te culcă şi lasă-ne, măcar noaptea, în pace!

TÂLHARUL: Ce face domnişoara?

FANKA: Ce să facă, doarme. Hai! Vezi-ţi de drum! Nu laşi omul nici să se odihnească!

(Trânteşte fereastra.)

TÂLHARUL: Doarme. Nu se poate să doarmă!

(Mimi apare la o fereastră luminată.)

TÂLHARUL: Bună seara, Mimi.

MIMI: Tu eşti? Ţi-e mai bine? Unde eşti? Nu te văd!

TÂLHARUL: Nu mă vezi fiindcă sunt negru, şi sunt negru fiindcă am mers prin pădurea neagră.

MIMI: De ce nu stai în pat? Cum de poţi umbla? O să-ţi facă rău!

TÂLHARUL: Nu-mi era somn, întocmai ca steluţelor din cer. Ce faci?

MIMI: Aşteptam… Vino mai aproape, nu te văd! Unde eşti?
TÂLHARUL: Aici, Mimi, de unde mi se aude vocea.
MIMI: De ce n-ai stat în pat? De ce n-ai venit mai devreme? Vino mai aproape!
TÂLHARUL: Unde?
MIMI: Ah, încet! Cum de te-ai putut scula? De ce nu le îngrijeşti?
TÂLHARUL: Mimi, vino jos!
MIMI: Nu, nu, nu se poate. Încet, te rog. Fany!… *Fanka veille, elle entend tout*[5].
TÂLHARUL: N-are a face. Vino *ici*[6]. Jos!
MIMI: Ce-ai crede despre mine?
TÂLHARUL: Am venit să te văd.
MIMI: Nu! Cum îţi închipui c-o să vin? Nu pot… *Attendez, je viendrai.*[7]
TÂLHARUL: *Vuia*
(Mimi dispare, se stinge lumina la fereastră. Tâlharul îşi aranjează bandajul pe cap şi îşi scutură hainele de praf.)
TÂLHARUL: Rămâi noapte, veşnic ca aceste păduri.
(Pauză. Zornăie lacătele de la uşa casei şi de la poartă. Poarta scârţâie zgomotos şi apare Minii.)
MIMI: Doamne, niciodată n-au scârţâit scările aşa! Unde eşti? Nu te văd!
TÂLHARUL: Bună seara, Mimi.
MIMI: Tu eşti? Ce-ai pe cap?
TÂLHARUL: Bandajul!
MIMI: Dumnezeule! A ce miroşi?
TÂLHARUL: A tinctură de iod – pentru răni.
MIMI: Miroase frumos.
TÂLHARUL: Parfumul eroului.
MIMI: Miroase foarte frumos. Cum te simţi? Te-a văzut doctorul?
TÂLHARUL: Toată după-masa a stat la mine.
MIMI: Pentru numele lui Dumnezeu, dar de ce-a stal atât?
TÂLHARUL: Ar fi jucat până dimineaţa.
MIMI: Ce să joace?
TÂLHARUL: Cărţi.
MIMI: De ce nu mi-ai trimis vorbă cum te simţi?
TÂLHARUL: Vream să vin personal, dar n-am putut să merg. Până adineauri, n-am putut.
MIMI: Ah, şi eu te ţin în picioare! Dă-mi mina. Poţi merge?
TÂLHARUL: Oriunde vrei tu.
MIMI: Nu, numai pân-la bancă. Trebuie să stai jos, eşti slăbit!
TÂLHARUL: Nu sunt.
MIMI: Ba trebuie să stai jos. Dacă nu, mă duc în casă.
TÂLHARUL: Stai şi tu.

MIMI: Ah, nu! Mi-e… mi-e grozav de cald. Te rog, şezi! Doamne, ce-am făcut!

TÂLHARUL: Ce-ai făcut?

MIMI: Am venit la tine. Am ieşit afară.

TÂLHARUL: Dar, Mimi…

MIMI: Taci! Tu n-ai voie să vorbeşti. Măcar acum fii cuminte, te rog! Dacă nu, plec!

TÂLHARUL: Dar…

MIMI: Nu, tu nu ai voie! Dumnezeule, ce-am… *(Se aşază pe jos.)* Ah, ce… cald mi-e…

(îşi ascunde faţa în palme.)

O CUCUVEA ÎN DEPĂRTARE:…Hu-hu! Hu-hu – hu-hu!

MIMI: De ce nu mi-ai trimis vorbă?

TÂLHARUL: Eu…

Mimi: De ce nu mi-ai trimis vorbă? De ce m-ai lăsat aşa? M-am gândit la tine, mi-a fost teamă că o să mori! Probabil că sunt al it de crudă, Şi de nesimţitoare, că m-am gândit la moarte Şi te vedeam mort… E groaznic! Fanka spunea că, dacă eşti rănit la cap, nu scapi.

Ah, rănit la cap! Ah, cât sânge!

De ce sunt atât de crudă!

TÂLHARUL: Mimi, dragă Mimi…

MIMI: Lasă-mă, lasă-mă! îmi spuneam: „Numai pentru tine, pentru tine,

S-a întâmplat tot, nefericito!

Şi numai din vina ta o să moară.

Nu trebuia să intri în vorbă cu el,

Nu trebuia, nu trebuia! N-ai minte, Nu ştii ce faci.“ De ce sunt aşa? De ce am intrat în vorbă cu tine? De ce mă uit după toţi bărbaţii?

TÂLHARUL: După toţi?

MIMI: Sigur. Am ieşit din casă

Fiindcă am vrut să te văd.

De ce mi-ai vorbit! îmi era ruşine!

Voiam să plec fără să te privesc măcar, Ah, dacă aş fi putut! Dar ce să fac, Dacă am fost atât de provocă toare?

Am meritat să te porţi cu mine

Aşa cum nu mi se cuvenea – niciodată. Niciodată!

Cu altele, n-ai fi fost atât de îndrăzneţ!

TÂLHARUL: Ba, am fost Mimi!

MIMI: Cu toate? Ah! Şi ele s-au oprit,

Nu s-au supărat şi au intrat în vorbă cu tine

Fără să întrebe nimic şi nici măcar să ştie

Cu cine stau de vorbă? Aşa au făcut toate?

TÂLHARUL: Da.

MIMI: Cum nu le-a fost ruşine!?

N-au avut niciun pic de minte! Cu un om străin! Să ieşi după el, să intri în vorbă, Să-l aştepţi noaptea, dacă nu cumva vine?

Toate au făcut la fel?

TÂLHARUL: Nu ştiu. N-au făcut la fel.

MIMI: Nefericita de mine!

TÂLHARUL: Schimbă numai câteva cuvinte,

Se uită înapoi şi, pe urmă, nici nu se mai gândesc…

MIMI; Nu-i adevărat! Toate se gândesc şi după aceea.

TÂLHARUL:…şi uită cât ai zice peşte…

MIMI: Ah, uită!

TÂLHARUL: Să le vorbeşti şi să pleci, nu e totuna?

MIMI: De ce mi-ai vorbit?

Trebuia să pleci fără să intri în vorbă cu mine.

Cine a intrat în vorbă, nu mai poate pleca, Nu mai poate…

TÂLHARUL:…nu mai vrea,

MIMI:…nu mai are voie,

TÂLHARUL:…nu mai pleacă.

MIMI: Când mi-ai vorbit, m-am speriat, M-am gândit – cine-o fi oare? Nu, nici nu vreau să mă uit la el, Vreau numai să văd, cum e şi dacă se uită la mine, Şi-atunci ai început: Eu n-o să uit N-o să uit nimic.

— Am vrut să plec, Dar m-am zis: îndată ce termină, O termină fraza asta, plec.

Plec, după ce o să mai spună încă ceva. Sunt al îl de proastă!

Nu trebuia să vorbesc niciun cuvânt cu tine, Ai fost îndrăzneţ, prea îndrăzneţ.

TÂLHARUL: Când te-am văzut, am vrut să te salut, Să le întreb de drum, să-ţi mulţumesc, şi să plec mai departe.

MIMI: Şi de ce n-ai plecat?

TÂLHARUL: Fiindcă te-am văzul mai bine şi am vrut să vin la tine

Şi să-ţi strâng mina într-a mea. Ah! ai fi spus, şi-ai fi oftat.. Ah! De ce mi-ai strâns atât de tare inima!

MIMI: De ce nu mi-ai strâns-o?

TÂLHARUL: Când te-am văzut

Am vrut să-ţi spun: Bună ziua şi să nu strigi. Sunt un tâlhar şi vreau să-ţi fur un sărut.

MIMI: De ce n-ai spus aşa? Ar fi fost totuna Cum te-ai fi purtat cu mine. Eu nu ştiu să mă apăr, Parc-aş fi legată! Nu ştiu să vorbesc.

Nu ştiu nimic. Şi tu de ce stai de vorbă cu mine? De ce nu te plictiseşti? Ce găseşti la mine?

De ce te-ai oprit? De ce mi-ai adresat cuvântul? Ah, pe aici nu trece nimeni, niciodată!

Când m-am deşteptat din somn, îmi părea bine Că voi fi singură toată ziua,

Şi, deodată, am simţit că iubesc lumea întreagă. Voiam să plec undeva singură.

Totul e mult mai frumos când eşti singură, Ţi se pare că, poate, te aşteaptă ceva.

Că orice potecă aleargă spre necunoscut, Că nu ştii încotro se duce.

Şi nici pe unde-o să te poarte… Ah, cât sunt de nefericită!

TÂLHARUL: Nefericită? De ce?

MIMI: Nu. Nu sunt nefericită,

Dar nu ştiu ce vorbesc. Spune-mi adevărul, N-a fost urât din partea mea Că am fugit şi te-am lăsat?…

TÂLHARUL: ’ Nu.

MIMI: Mi-era teamă că te-ai supărat,

Am vrut să-mi mai iau o dată rămas bun, de la fereastră, Atunci a apărut pădurarul şi ai strigat.

Am auzit totul: „Chiar azi O cuceresc. Va fi a mea chiar azi. Numai să-i fac cu ochiul şi-a mea va fi !“ De ce n-ai spus mai mult? Trebuia să spui că Mimi-i uşuratică, e zvăpăiată, Nebună după bărbaţi, prea dornică Şi că nici nu-i nevoie să-i faci cu ochiul, Că vine singură… De ce n-ai spus-o? Adevărat. Aşa este şi ştiu că sunt aşa. Nu ştiu ce fac, n-am pic de minte, Pălesc sau mă-nroşesc dintr-o privire, Când întâlnesc pe cineva, îmi bate inima, Când cineva îmi vorbeşte, mi se taie răsuflarea, Sunt atât de proastă! Când te-am auzit strigând Aş fi vrut să mor pe loc Şi m-am jurat: Nu vreau, Nu voi fi a lui, pentru nimic în lume Nu voi fi a lui! Nu!

TÂLHARUL: Taci, Mimi,

M-am lăudat doar. Am mini it! Am spus prea multe…

MIMI: Nu, n-ai exagerat!

TÂLHARUL: Dragostea nu e o pradă,

N-o poţi fura, n-o poţi impune, N-o poţi lua cu sila…

MIMI:: Nu-i adevărat!

TÂLHARUL: Bărbatul cu greu poate să cucerească iubirea Şi nu poate cu una, cu două s-o impună pe a lui

MIMI: Ba poate tot ce vrea!

TÂLHARUL: Jucătorule, jucătorule prost

Te-ai lăudat c-o să câştigi înainte să-ţi vezi cartea, Şi ai pierdut. Cea mai sinceră fată

Pe care ai întâlnit-o vreodată, cea mai demnă de iubire, Nu va fi a ta!

MIMI: Nu-i adevărat!

TÂLHARUL: Ce-ai spus?

MIMI: N-am spus nimic,

Dacă vorbeşti aşa, nu mai rămân cu tine!

Trebuie să mă port altfel,

Am jurat să mă schimb.

Să nu ascult pe nimeni, să nu cred în nimeni, Să nu iubesc pe nimeni,

Să nu mai întâlnesc pe nimeni… Ah, nefericita de mine!

TÂLHARUL: Nefericită? De ce?

MIMI: Da, sunt nefericită,

Şi mai bine că s-a întâmplat aşa! N-o să mai fiu proastă…

Mi se pare că mi s-au deschis ochii dintr-o dată. Ca şi cum aş fi îmbătrânit de azi-dimineaţă.

N-o să mai întorc capul după nimeni, N-o să mai fiu atât de lipsită de-apărare.

Mă simt de parcă m-aş fi lepădat de Tot ce mă chinuise atâta timp, Ca şi cum inima mi s-ar fi răcit în piept, Şi-atârnă greu, ca o piatră…

Tâlllarulf. Se *ridică):* Noapte bună, Mimi.

MIMI: Nu te las să pleci,

Acuma nu-mi mai e frică de tine. Mi-a fost teamă C-o să mori. Ce m-aş fi făcut,

N-aş mai fi putut sta de vorbă cu nimeni, N-aş mai fi fost veselă niciodată…

Doamne, e groaznic! A murit pentru tine.

Trebuie să-l iubeşti. Să-l iubeşti până la mormânt, Să-l iubeşti şi după moarte şi să fii a lui, pe veci. Pierdută Mimi! Dac-ai fi murit, Aş fi vrut să mor cu tine…

(Se ridică.) Ah, Dumnezeule,

Când mi-au spus, pe urmă, că I i-e mai bine, Că te-ai sculat din pal,

Mi s-a părut

Un vis frumos

De parcă mi-ar fi răcorit fruntea zborul unor aripi mari, sau o răsuflare, De parcă m-ar fi purtat ceva pe sus, De parcă mi-aş fi pierdut sufletul. Şi trupul, Ah, pierdut! Ce s-a întâmplat cu mine?

Te iubesc,

Aş muri de n-ai fi Iu cu mine, Şi le voi urma până la capătul lumii. Ce-am făcui!

TÂLHARUL: Vai, Mimi,

Ce-ai făcui? Mi-ai luat

Cele mai dulci cuvinte de pe buze… ce să mai spun acum?

MINI: Ce-am făcut! Ah, lasă-mă, Până la moarte o să-mi fie ruşine!

De ce m-ai întâlnit, de ce te-ai ocupai de mine, Ce ţi-a venit, de ce m-ai vrut?

Te iubesc,

Şi acum nu pot să mai apar în ochii lăi.

Aş vrea să ard toată, ca o torţă,

Sau să intru în pământ şi să mor… Ah, lasă-mă!

TÂLHARUL: O, ai auzit-o,

Noapte milostivă! Ce să-i spun

Ca să nu se teamă? Cum vorbeşti cu căprioara Când fuge sperioasă de la izvor?

Vino, vino în poiana argintată, când luminează stelele, Acolo nu e nimeni, nimeni n-o să le vadă Când bei.

Nu te duce,

Te aşteaptă vânătorul, o frunză neagră îi acoperă buzele.

Două stele îi acoperă ochii, Sirius, Aldebaran.

Vino,

Am aşteptat noaptea, când stelele, răsar, Am văzut căprioara la izvor, Frunza neagră mi-a căzut pe buze, înţeleaptă, dumnezeiască,

Milostivă noapte! Tu chemi la dragoste, Şi-i aperi pe îndrăgostiţi, li conduci pe drumuri dulci, Ca pe păsări în cuib îi închizi în palma ta sfântă. Zori de zi, Ţeseţi întâmplări, sunteţi prielnice întâlnirilor, Conduceţi oamenii cu degete trandafirii Şi le împletiţi destinele Ca pe nişte fire de aur. Zi!

Tu faci să dea totul în pârg, tot, Şi cu coacerea ta înceată, adâncă, îi chinuieşti pe îndrăgostiţi. Ca un vis A venit noaptea. Credeam că dormi, Atât de uşor, că nici nu îndrăzneam să respir, Ca şi cum aş fi stat aplecat deasupra ta La căpătâi.

MIMI: Lasă-mă să plec acasă,

Simt o strângere de inimă, aş vrea să fiu singură.

TÂLHARUL: Dacă te-aş ţine, nu ţi-aş da drumul, îmi ţii însă mâna înlănţuită…

MIMI: Mi-e frică de tine…

TÂLHARUL: Vine cineva.

MIMI: Vine cineva.

TÂLHARUL: Hai aici, Mimi, în spatele copacului !

(După copaci, se vede licărind o lumină. Se aud glasuri.)

UN GLAS DE BĂRBAT *(din culise):* Da, o presimţire. Se zice că există presimţiri. Unii nu le iau în seamă, domnule, dar toate nu sunt decât presimţiri şi semne. Toate din jurul nostru sunt semne din altă lume. Aşa ne învaţă credinţa noastră.

ALT GLAS: Ce credinţă?

UN GLAS DE BĂRBAT: Ei, a noastră, a spiritiştilor! Se zice că există spirite şi medii! Dar şi dumneavoastră aţi simţit o poruncă tainică, să vă întoarceţi. Nu ştiţi de ce v-a chemat, dar aţi auzit-o.

AL DOILEA GLAS: Bine că am ajuns acasă!

UN GLAS DE FEMEIE: Ce-o să se mai mire Mimi!

MIMI: Dumnezeule, sunt ai mei!

(A par profesorul, doamna şi un miner cu o lampă.)

PROFESORUL: Ai fost foarte bun că ne-ai condus.

DOAMNA: Doamne, Dumnezeule! E deschis la noi, bărbate!

PROFESORUL: Cine-i acolo?

TÂLHARUL: Eu.

PROFESORUL: Ce cauţi aici?
TÂLHARUL: Nimic.
PROFESORUL: Vino încoace cu lumina aia. Şi aici cine-i?
MIMI: Eu, mămico.
DOAMNA: Pentru Dumnezeu, Mimi! Ce faci aici?
PROFESORUL: Cu cine vorbeai?
TÂLHARUL: Cu mine.
PROFESORUL: Mimi, cine e domnul ăsta?
MIMI: Nu ştiu.
PROFESORUL: Nu ştii? Cum, nu ştii? Şi te întâlneşti noaptea cu el?
DOAMNA: Vezi, bărbate, presimţirea mea! Ţi-am spus eu!
PROFESORUL: Nenorocito, vrei să ajungi ca Lola? Ce-ai făcut?
DOAMNA: Mimi, o să vezi ce-o să păţeşti!
PROFESORUL: Intră în casă!
MIMI *(Tâlharului):* Adio.
(Se îndreaptă spre casă.)
TÂLHARUL: Noapte bună, Mimi. Şi n-ai nicio frică!
FANKA *(sus, la fereastră):* Sfinte Dumnezeule! Conaşule, dumneavoastră sunteţi?
PROFESORUL: De ce n-ai păzit-o, femeie?
FANKA: Păi, dormeam… Brrr!
(Dispare.)
DOAMNA: Copil nenorocit!
PROFESORUL: Du-te după ea. *(Doamna iese.)* Şi cu dumneata domnule, sau ce-oi fi, n-am ce vorbi. Sper că nu vei avea îndrăzneala să te mai arăţi pe aici când suntem noi acasă. De altfel, ai face-o zadarnic.
TÂLHARUL: Şi altceva?
PROFESORUL: îţi mulţumesc, domnule miner. Ne-ai luminat drumul!
MINERUL: Mare lucru puţină lumină, domnule. Mai degrabă v-aş da lumină spirituală.
PROFESORUL: Cum ai spus?
MINERUL: Lumină pentru un drum mai bun, domnule. Omul care merge pe drumul adevărului, nu-i grăbit. Minia e cel mai rău sfetnic şi Dumnezeu luminează calea numai celor blânzi. Ca să ştiţi!
PROFESORUL: Mă rog! Mulţumesc pentru bunăvoinţă. Noapte bună.
(Pleacă.)
MINERUL: Noapte bună, să dea Dumnezeu!
PROFESORUL *(iese şi încuie poarta. Ferestrele casei se luminează.)*
MINERUL: Stăruie în greşeală. Adânceşte-te în ea! Trufia şi mânia nu te învaţă nimic bun. Hai, tinere.
TÂLHARUL *(ascultând):* Stai puţin…
MINERUL: Şi eu am fost tânăr! Şi eu am fost nebun. Omul rătăceşte

mult, până găseşte calea adevărului. Vino. Biata domnişoară, ce frumoasă e!

TÂLHARUL: Sărmana Mimi!

MINERUL: O să plângă, o să-şi spele ochii, şi iar o să fie bine. Lacrimile curg repede pe obrajii netezi. Nici nu se opresc. Hai, şi să dea Domnul o dimineaţă mai bună.

TÂLHARUL: O auzi?

MINERUL: „Tineri? Lacrimile ce surâd
Astăzi plâng şi mâine râd.“

TÂLHARUL: Haidem.

MINERUL: Domnul să ne ocrotească în pădure.

(Ies.)

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

Dimineaţă. Tâlharul, cu capul bandajat, stă pe banca din faţa casei.

TÂLHARUL *(încet)*: Arată-te, nu mă auzi? Te chem.

MIMI: *(se uită pe fereastră)*: Tu eşti!

TÂLHARUL: Bună dimineaţa, Mimi! Vino afară.

MIMI: Nu pot, sunt desculţă. *(Dispare.)*

(Pe poartă iese Fanka cu un sac, căscând zgomotos.)

TÂLHARUL: ’neaţa!

FANKA: Iar ai venit? Ce tot vrei?

TÂLHARUL: Ce face Mimi?

FANKA: Ai adus prosoapele?

TÂLHARUL: Ţi le trimit. Ce e cu Mimi?

FANKA: Pleacă de-aici! Azi-noapte, a fost prăpăd.

TÂLHARUL: Dar ce-a fost?

FANKA: Doamne Isuse-Cristoase, am încasat-o serios de tot! Că, de ce n-am păzit-o? Că, de ce am lăsat-o de capul ei? Da ce sunt eu? Câine? Să se păzească singură. Of, Doamne, ce-am mai tras!

TÂLHARUL: Şi Mimi?

FANKA: De ea ce să mai vorbesc! A plâns toată noaptea, de nu mai puteam să aud şi m-am dus la ea, aşa, fără să mă vadă nimeni. A trebuit să mă culc lângă ea! M-a luat de gât şi-a-nceput să vorbească despre tine şi numai despre tine…

TÂLHARUL: Şi ce spunea?

FANKA *(cască):* Numai prostii. Dar i-am spus şi eu destule.

TÂLHARUL: Ce anume?

FANKA: I le-am spus pe toate. Că n-o să mai vii, că o s-o uiţi, că nu trebuie să ai încredere în bărbaţi… Ştiu eu ce trebuia să-i spun!

TÂLHARUL: Şi Mimi ce zicea?

FANKA: Nimic! Mi-a mulţumit. Şi după ce am tămăduit-o de dragoste, a adormit. Abia când se crăpa de ziuă. *(Cască.)* Şi tu? Cară-te de aici şi lasă-ne în plata Domnului.

TÂLHARUL: Şi bătrânii?

FANKA: A, da! Domnul i-a interzis domnişoarei să mai vorbească cu tine.

TÂLHARUL: l-a interzis!

FANKA: Aşa că degeaba mai aştepţi aici. Mimi i-a jurat mamei ei, pe sfânta cruce, că nu mai vorbeşte cu tine. A jurat în faţa noastră, a tuturora. Aşa că, gata! S-a terminat. Poţi să-ţi vezi de drum. Să-ţi iei valea. *(Pleacă.)* Şi-aşa a fost prea mult. Şi ai grijă să trimiţi prosoapele alea. Ne-am înţeles?

(Iese.)

(Se întredeschidă poarta, iese Mimi.)

TÂLHARUL *(se ridică):* Mimi!

MIMI: Sst! Credeam că n-o să mai vii. De ce te uiţi aşa la mine?

TÂLHARUL: Ai ochii plânşi.

MIMI: Nu face nimic. Parc-ai fi un turc cu turban. Cum te simţi? Ţi-e mai bine?

TÂLHARUL: Mimi, eşti credincioasă?

MIMI: Nu ştiu! Poate. Cred că sunt.

TÂLHARUL: Şi ai jurat?…

MIMI: Da.

TÂLHARUL:…că n-o să mai vorbeşti cu mine?

MIMI: Acum e totuna. Ştiu că e un păcat îngrozitor, dar probabil n-o să mai fac nici un alt păcat. Şi nici nu mai vreau. Îmi pare atât de bine că ai venit!

TÂLHARUL: Te-au chinuit?

MIMI: Da. De ce mă întrebi? Hai în pădure, aici nu putem…

(Doamna apare sus, la fereastră.)

DOAMNA *(de la fereastră):* Copil nefericit! Vino în casă!

MIMI *(îşi întoarce faţa).*

DOAMNA: Mimi, ce faci? Ai jurat! auzi? Intră în casă!

MIMI *(tace, nu se duce).*

DOAMNA: Mimi, nu auzi? Treci în casă! Vino-ţi în fire, copilule! Dă-ţi seama ce faci! Pentru numele lui Dumnezeu, Mimi!

(Dispare.)

(Pe poartă iese profesorul, în halat de casă.)

PROFESORUL: N-auzi? Mişcă în casă! Mincinoase, nerecunoscătoare©, încăpăţânato. Nu ne mai asculţi? Imediat să intri în casă! Imediat, ai înţeles?

MIMI *(îşi stăpâneşte cu greu plânsul, dar nu pleacă).*

PROFESORUL: Vasăzică nu vrei? Pentru ultima oară, Mimi! În casă! Te duci, sau nu?

MIMI: *(îşi acoperă faţa şi se cutremură toată).*

PROFESORUL: Pleacă, pleacă din casa noastră! Nu te mai cunosc, netrebnico! Tirfă! Du-te, nenorocite!

(Trânteşte poarta după el şi o încuie pe dinăuntru.)

MIMI *(izbucneşte în plâns, aleargă la poartă şi începe să bată tare în ea):* Deschide, mamă! Deschide!

TÂLHARUL: Lasă-i, Mimi! Vino!

MIMI: Mămico!

TÂLHARUL *(dintr-un salt e lângă ea):* La dracu! Lasă-i şi…

DOAMNA *(deschide poarta):* Vino, fetiţo, vino! Vezi ce-ai făcut?

PROFESORUL *(în spatele ei):* Mincinoasă! Sălbăticită! Răzvrătită! Sperjură! Eu n-o mai cunosc. Nu mai e fiica mea!

DOAMNA: Vezi, Mimi, vezi? N-ai pic de minte!

PROFESORUL: Ţi-a jurat strâmb! Nu te ascultă. Nu ne mai cunoaşte. Nu mai e copilul nostru.

DOAMNA: Auzi, fetiţo? Ce ne-ai făcut!

PROFESORUL: Ne-a lăsat pentru primul om care i-a ieşit în drum. Uite pe cine am crescut!… Mimi!

DOAMNA: Du-te, du-te la tăticu!

PROFESORUL: Mimi, fata mea! Aşa e că nu vrei să ne faci să suferim?

DOAMNA *(o îmbrăţişează):* Hai cu mine!

MIMI *(plânge cu suspine la pieptul ei):* Mămico!

PROFESORUL: Vezi, copila mea scumpă, vezi? Nu puteai să ne asculţi de la început?

TÂLHARUL: Aţi pus mina pe ea i

PROFESORUL: Ce? Mimi, în casă!

MIMI *(intră ascultătoare. Doamna se duce după ea.)*

TÂLHARUL: Aţi pus mina pe ea!

PROFESORUL: Cu dumneata, tinere, n-am ce vorbi. Slavă Domnului, mai suntem încă în stare să ne păzim fiica de orice aventurier. Pentru ce ai aşteptat să plecăm? Ce motive aveai să te păzeşti de noi? Cine eşti, de fapt? De unde vii? După cum se vede, nu prea ai ce să răspunzi.

TÂLHARUL: Nu.

PROFESORUL: Chiar nimic? E absolut imposibil ca Mimi să te mai întâlnească. Acum, o să avem noi grijă de ea! Dar de ce nu ne poate privi în ochi? De ce nu poate să spună ce s-a întâmplat aici? Cum le-a cunoscut? Cine a tras? Ce ni se ascunde? O, e limpede că aici s-a petrecut ceva care nu trebuia să se petreacă.

TÂLHARUL: Un moment, vă rog!…

PROFESORUL: Ce este?

TÂLHARUL: Plânge Mimi!

PROFESORUL: Las-o să plângă! Să nu mărturiseşti totul părinţilor tăi e la fel de grav ca şi cum i-ai înşela. Părinţii sunt conştiinţa copilului. Şi dacă Mimi ne ascunde ceva, înseamnă că se teme de conştiinţa ei. Mimi a noastră nu a fost niciodată aşa! Cât ai putut s-o

strici!

TÂLHARUL: Ce-i face acolo?

PROFESORUL: Ce-ţi pasă dumitale? Ieri, când am lăsat-o, era ca o jucărie. Un copil, oiţa cea mai fericită. Azi, ne înfruntă, nu vorbeşte, fuge de noi, plânsă şi cu fruntea înfierbântată, de parcă şi-ar fi pierdut mințile! Omule, mi-e frică de dumneata!

TÂLHARUL: Staţi O clipă…

PROFESORUL: Ieri îmi cunoşteam casa ca pe mine însumi; fiecare sunet îmi vorbea mie. Li înţelegeam fiecare răsuflare chiar şi în somn. Şi a fost de ajuns să vii dumneata, pentru ca, toată noaptea, să trosnească ceva. Să râdă sau să geamă ceva. Lucrurile să se clatine, copilul meu să zacă plângând şi, afară, să aştepţi dumneata, un bufon ridicol cu turbanul ăsta pe cap, şi să asculţi, parcă ai fi răsturnat un stup construit de ani şi ani. O, vom şti s-o ferim de dumneata chiar de-ar trebui s-o ţinem sub cheie! îmi faci o impresie groaznică, cumplită! Adulmeci la poartă ca o fiară. Eşti nebun? Pari un om care nici nu înţelege ce i se spune!

TÂLHARUL: Poftim?

PROFESORUL: Pleacă de aici, omule! Cu fiica mea nu te mai întâlneşti. Niciodată, niciodată nu voi mai admite să te apropii de ea! Nu te cunosc şi îmi e suficient că te-am văzut. Ai înţeles? Niciodată! Poţi să pleci.

(Pe poartă iese Doamna.)

TÂLHARUL: Ce i-aţi făcut?

PROFESORUL: Ce face?

DOAMNA: Plânge. Am încuiat-o şi…

PROFESORUL: N-a zis nimic?

DOAMNA: Nimic. Ah, Dumnezeule, ce chin şi cu copiii ăştia!

PROFESORUL: Las' să plângă! Când o obosi, îi trece încăpăţânarea. Las' să plângă! Când şi-o şterge ochii, o să ne găsească lângă ea, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, ca şi cum nu s-ar fi petrecut nimic. O să aranjăm noi lucrurile în aşa fel, încât nici urmă să nu rămână din tot ce-a fost.

DOAMNA: Dacă zici tu… Domnule, cred că soţul meu ţi-a spus…

TÂLHARUL: Ce?

DOAMNA:…că nu dorim ca Mimi să mai vorbească vreodată cu dumneata. Dumneata eşti… ea e… Pe scurt, nu putem permite acest lucru. Nu trebuia să vă întâlniţi, noaptea, când noi nu eram acasă. Fetei noastre nu-i fac bine asemenea…

PROFESORUL: Ce mai încoace şi încolo, îi interzicem, şi gata!

DOAMNA *(mai blinda):* Eşti tânăr încă…

PROFESORUL: Cu atât mai rău! Tinereţea nu reprezintă nicio scuză şi niciun avantaj. Din contra. E o circumstanţă agravantă! Tinereţea înseamnă desfrânare. Dumneata îţi închipui că eu te iau în serios?

DOAMNA: Bărbate!

PROFESORUL: Nu, domnule! Crezi că iau în serios cârpele de pe capul dumitale? Sau dragostea dumitale, sau mai ştiu eu ce? Toate astea nu sunt decât trucuri I Farsă! Mascaradă! Sunt destul de bătrân ca să-mi dau seama cu cine am onoarea! Cine s-a găsit să reprezinte adevărata tinereţe! Dumneata? Dumneata eşti un om foarte primejdios, fiindcă nu eşti serios. Şi cu asta, am terminat. Ai înţeles? Pe Mimi n-o s-o mai vezi. Te rog – du-te!

TÂLHARUL: Da.

(Ţişneşte, pe poartă, înăuntru.. Încuie şi trage zăvorul în urma lui. Pe urmă, se aude zgomotul cheii în uşa casei.)

PROFESORUL *(aleargă spre poartă):* Omule, ce faci?!

DOAMNA: Dumnezeule! A încuiat?

PROFESORUL: A încuiat! De ce-ai lăsat cheia în uşă?! *(Loveşte în poartă.)* Deschide! N-auzi?

DOAMNA: Deschide!

PROFESORUL: Ieşi afară, neobrăzatule!

DOAMNA: Domnule, deschide!

PROFESORUL: Cum îndrăzneşti? Ieşi afară! Deschide imediat. Ce, ai înnebunit, derbedeule? îţi dai seama ce faci?

DOAMNA: Dumnezeule, ce om!

PROFESORUL: Deschide uşa imediat! Imediat! Mă auzi, ti… ti… ticălosule?

GLASUL TÂLHARULUI *(din casă):* Aud.

PROFESORUL: Deschide!

DOAMNA: Deschide!

GLASUL TÂLHARULUI: Nici prin gând nu-mi trece!

PROFESORUL: Asta întrece orice închipuire! Deschide!

GLASUL TÂLHARULUI *(din casă):* Nu!

DOAMNA: Mimi, deschide-ne! auzi, Mimi?

TÂLHARUL *(la fereastră, mânios):* Degeaba o chemaţi pe Mimi! Ea nu se amestecă.

PROFESORUL: Deschide imediat!

TÂLHARUL: Puteţi să aşteptaţi mult şi bine!

(Dispare.)

PROFESORUL: Ce ticălos! Ce neruşinare! Lasă-mă, sparg poarta! O sparg!

DOAMNA: Bărbate!

PROFESORUL *(împinge în poartă cu umărul):* Lasă-mă… o… o sparg! Stai… Oh… oh… oh… Nu… nu se poate! A pus zăvorul! N-o poate sparge nimeni. Ce mişel! Lasă-mă!

DOAMNA: Nu, nu te obosi!

PROFESORUL: Lasă-mă, sar peste zid! Unde… Unde e mai puţin înalt? Dac-aş avea un scaun!

DOAMNA: Tot n-o să poţi!

PROFESORUL: Dac-aş avea un scaun! Ce mişel! Du-te, du-te după fierar, să spargă poarta!

TÂLHARUL *(apare în balcon şi îşi încarcă puşca):* Nu vă duceţi nicăieri. Am tras zăvorul.

PROFESORUL: Du-te după fierar!

TÂLHARUL: Duceţi-vă. Şi transmiteţi-i salutări din partea mea.

PROFESORUL: Adu fierarul!

TÂLHARUL: Şi spuneţi-i că mi-am încărcat puşca. Nu sfătuiesc pe nimeni să vină aici. Serios.

DOAMNA: Dumnezeule, are puşcă!

PROFESORUL: Puşca mea! Las-o imediat! Cine ţi-a dat voie să-mi iei puşca?

TÂLHARUL: Puşca Lancaster.

PROFESORUL: Banditule! Afară, afară! Afară din casa mea!

TÂLHARUL: Casa dumitale! Ce-mi pasă mie de casa dumitale? Habar n-am de ea.

PROFESORUL: Cum îţi permiţi să te porii astfel faţă de fiica mea?

TÂLHARUL: Fiica dumitale! Totul e al dumitale: casa, puşca, Mimi. Oare singura lor importanţă e că sunt ale dumitale?

PROFESORUL: Afară! Afară!

TÂLHARUL: Nici prin vis nu-mi trece! Nu las să mi se ia ce-am găsit.

PROFESORUL: Ce să ţi se ia? Ce vrei, în definitiv?

TÂLHARUL: De la dumneata, nu vreau nimic. Dar nu te las să mi te pui în cale. Nu las pe nimeni să mi-o ia pe Mimi! Pentru nimic în lume, domnule!

PROFESORUL: Ajunge cu glumele! îţi poruncesc!…

TÂLHARUL: Dumneata n-ai ce să-mi porunceşti mie. Altă treabă n-ai decât să porunceşti tot timpul. Pe mine nu mă sperii cu zbieretele dumitale. Nu mă las păcălit ca Mimi; sunt mai deştept decât credeţi. Voi aţi vrut să-i interziceţi dragostea, eu voi reuşi s-o apăr. Şi, dacă vreţi război, fie şi aşa! Faceţi ce vreţi. Eu nu dau înapoi, chiar de m-ar costa viaţa.

PROFESORUL: Vorbe! vorbe! vorbe! Paiaţă! Crezi că eu o să iau în serios ce spui? Război! De m-ar costa viaţa! Cu fraze de-astea crezi că mă dai gata?

TÂLHARUL: Biiinee! îţi arăt eu ce e serios şi ce nu. Şi te înştiinţez că, viu, nu ies de-aici.

DOAMNA: Dumnezeule milostiv! Şi Mimi?

TÂLHARUL: Ea nu se va amesteca. Voi faceţi totdeauna ce vreţi cu ea, fără s-o întrebaţi.

PROFESORUL: Auzi, Mimi? Cum poţi să rabzi una ca asta?

TÂLHARUL: Las-o în pace pe Mimi. Aici, sunt eu… *(Se întoarce.)* Mimi, te rog!

(Aleargă înăuntru.)

DOAMNA: Mimi, vino! Deschide-ne!

GLASUL TÂLHARULUI *(înăuntru):* N-ai voie! *(Furios.)* Nu!

MIMI *(dă buzna pe balcon):* Tăticule, nu pot…

TÂLHARUL *(o trage de mină înapoi):* Vino, Mimi! Să nu îndrăzniţi!

(Dispar amândoi în casă.)

PROFESORUL: Mimi, nu te lăsa, deschide-ne!

DOAMNA *(îl ţine):* Stai, să ascultăm…

PROFESORUL: Ce face?

DOAMNA: Vorbeşte.

PROFESORUL: Da, vorbeşte.

DOAMNA: Şi râde!…

PROFESORUL: Mizerabilul!

DOAMNA: Ssstttt! Acum vorbeşte ea.

PROFESORUL: Ce spune?

DOAMNA: Nu ştiu.

PROFESORUL: Plânge?

DOAMNA: Nu, nu plânge. Acum vorbeşte iarăşi el.

PROFESORUL: Şi pe-ăsta, să-l iei în serios! Prostii! Spune, tu crezi în ameninţările lui?

DOAMNA: Nu ştiu.

PROFESORUL: Tot timpul mi se pare că pe individul ăsta l-am mai văzut undeva. Cândva, demult, demult de tot.

DOAMNA: Seamănă cu cineva.

PROFESORUL: Ce om lipsit de orice simţ al răspunderii!

DOAMNA: Acum ştiu cu cine seamănă. Când eram mică, am avut pojar şi mi-au dat o carte cu poze; în ea era o poză…

PROFESORUL: Ce poză?

DOAMNA: Un indian tânăr. O căpetenie de trib, aşaaa… cu pene pe cap! Mi-a plăcut extraordinar de mult. Parcă îl văd… şi azi…

PROFESORUL: Şi ce legătură are poza aceea cu ăsta?

DOAMNA: Niciuna. Cartea n-am mai găsit-o niciodată.

PROFESORUL: Ce carte? Ia vezi ce face?

DOAMNA: Vorbeşte.

PROFESORUL: Eu o aud pe Mimi.

DOAMNA: Şi eu pe el.

PROFESORUL: Mişelul! Unde l-am mai văzut? Unde oare? Unde?

DOAMNA: într-o carte?

PROFESORUL: Da de unde! Stai. Ştiu cu cine seamănă.

DOAMNA: Cu cine?

PROFESORUL: Mi-am adus aminte. Eram băieţandru când am cunoscut pe unul de-aia, „politicii“. Ştii, din ăia, puşi sub supravegherea poliţiei.

DOAMNA: Tânăr?

PROFESORUL: Tânăr, sălbatic… Şi câte nu făcea! Fete, scandaluri, versuri… Nu ştiu ce putere de atracţie avea!… Cu ăla seamănă! Ca două picături de apă!

DOAMNA: De-aş mai găsi pe undeva cartea aia!

PROFESORUL: Lasă cartea! Prostii! mai auzi ceva?

DOAMNA: Umblă prin casă. Parc-ar căuta ceva.

PROFESORUL: Ce să caute? *(Strigă.)* Şterge-o din casa mea, ticălosule… Pleacă odată!

(Vine în goană Fanka.)

FANKA: De ce strigaţi? Ce-aţi păţit? Ce s-a întâmplat?

DOAMNA: Închipuie-ţi, Fany! Ăla e înăuntru. În casă!

FANY: Cine? Ăla din noaptea trecută?

DOAMNA: Da. Şi nu vrea să ne dea drumul să intrăm!

FANKA: Doamne, dumnezeule, şi trebuie să m-apuc de făcut curăţenie. De ce l-aţi lăsat înăuntru?

DOAMNA: A intrat singur.

FANKA *(zgâlţâie poarta):* încuiat! Hei, dă-mi drumul!

Vino de-mi deschide! N-am făcut încă curat! Conaşule, porunciţi-i!

DOAMNA: N-ai cui porunci, Fany. E o brută…

FANKA: Ascultă, hoţule! Tâlharule! Ieşi afară sau nu ieşi?

Ajutor! Ajutoor!

DOAMNA: Fany, nu striga.

FANKA: Şi Mimi unde e?

DOAMNA: înăuntru! A încuiat-o în casă… cu el.

FANKA: Doamne, Isuse Cristoase, ce nenorocire! E pierdută!

PROFESORUL: Ce? Cine?

FANKA: Domnişoara noastră. Sfinte Dumnezeule, ce lovitură! Vagabondule! Desfrânatule! Deschide, n-auzi?

GLASUL TÂLHARULUI *(din casă):* Lasă gura!

FANKA: Stai un pic, tâlharule, că-ţi arăt eu ţi-o ce-nseainnă o femeie!

GLASUL TÂLHARULUI: Nu e nevoie.

FANKA: Ieşi din casa noastră, haimana!

GLASUL TÂLHARULUI: Nu mai spune!

FANKA: Cu el n-o scoţi la căpătâi în niciun chip. S-a isprăvit. Doamne, Dumnezeule, biata Mimi! Atât de tânără! Ce-o să fie cu ea acum!?

PROFESORUL: Taci, femeie! Tu mai lipseai să ne chinuieşti!

FANKA: Bine, nu mai zic nimic. Biata domnişoara! Nefericita de ea.

PROFESORUL:…Ascultă, nu putem să lăsăm lucrurile aşa… Trebuie să iasă! Să iasă imediat! Spune-mi ce să fac?

DOAMNA: Nu ştiu. Nu ştiu nici eu ce să mai cred…

PROFESORUL: Despre ce?

DOAMNA: Despre el.

PROFESORUL: E un netrebnic… Un ticălos. Fanka, fugi după fierar! Să vină să spargă poarta.

FANKA: Fug.

PROFESORUL: Stai. Spune-i şi domnului primar să vină aici, că am nevoie… de intervenţia lui… oficială.

FANKA: Îhî!

(Iese ca fulgerul.) (Pauză.)

PROFESORUL:…Nevastă, nu mi-aş fi închipuit niciodată că… că, într-o zi, voi fi silit să-mi cuceresc astfel propria mea casă! Că va trebui să lupt pentru tot. De ce ni se pune tinereţea în cale? Abia îţi ridici o casa, îmbătrâneşti muncind pentru ea, şi când să te aşezi şi tu, liniştit, în căminul tău, se şi aud paşi străini la uşă. Paşi străini, uşori, grăbiţi!… E tinereţea! E duşmanul! Vine! „Dă-te la o parte şi nu-mi sta în drum, încăpăţânat bătrân!“

DOAMNA: Ascultă…

PROFESORUL: Aaa! Dar eu nu mă las! îi plătesc eu lui! Tinereţea trebuie înfrântă.

DOAMNA: Eu cred că nu trebuia să chemi pe nimeni.

PROFESORUL: De ce?

DOAMNA: Din cauza lui Mimi. Or să-i iasă vorbe…

PROFESORUL: Ce? Ce vorbe? Nu nu! Nu mă las!

(Tâlharul scoale capul pe uşa balconului.)

TÂLHARUL: A plecat? *(lese. În balcon.)* Ei, sunteţi pregătiţi? *(Pauză.)* Şi eu sunt. *(Pauză.)* Aha, nu vreţi să vorbiţi cu mine? Să fiţi sănătoşi!

PROFESORUL *(foarte sec):* Stai!

TÂLHARUL: Ei? Ce doreşti?

PROFESORUL: Să părăseşti casa… la ordinul autorităţilor, îţi dau termen… trei minute.

TÂLHARUL: Trei săptămâni, vrei să spui.

PROFESORUL: Nu. Te tămăduiesc eu de „figuri“ de-astea, tinerel

TÂLHARUL *(extrem de grav):* încetează să le mai numeşti „figuri“. Cred că n-ai fortificat casa asta de pomană. Adio.

PROFESORUL: Vor vorbi alţii cu tine. Şi altfel.

TÂLHARUL: Ai trimis după întăriri?

PROFESORUL *(cu o gravitate „mormântală“):* Vei vedea ’mneata!

TÂLHARUL: Mă rogi

PROFESORUL *(Doamnei):* Auzi? Mai face şi pe eroul!

TÂLHARUL: Te înşeli. Dar, împotriva dumitale singur, n-ar fi fost jocul cinstit.

PROFESORUL: Care joc?

TÂLHARUL: Lupta. Eşti prea slab şi prea nevolnic. Şi, cu cât veţi fi mai mulţi, cu atât mai mult voi fi în dreptul meu.

PROFESORUL *(izbucneşte):* în dreptul tău! Tu şi drept! Unde s-a pomenit o neruşinare mai mare? Ceea ce faci tu, e tâlhărie! Violare de domiciliu! Răpire! Şi tu, caraghiosule, îţi închipui că faci ceva neobişnuit? Vezi-ţi de treabă! Figuri ca asta, tinere, s-au văzut cu nemiluita! Asemenea „eroisme“ sunt fumate de mult. Întotdeauna, însă, se mai găseşte câte un tânăr nătâng, care să mai joace o piesă veche! Şi să creadă că face cine ştie ce ispravă nouă. Oh, sunt sătul până-n gât, până-n gât, de asemenea farse răsuflate.

TÂLHARUL: Păcat. Mie îmi place.

PROFESORUL: Eşti nebun! Nebun! mai aşteaptă însă un pic şi o să-ţi treacă bucuria. O să-ţi treacă cheful de aventuri. O să-ţi treacă tot când o să stai în faţa mea ruşinat şi-o să-ţi deschizi ochii, ca să-ţi dai seama, până la urmă, cât de puţină minte ai avut, abia atunci o să-ţi spun că un sfârşit prost e totuşi un început bun. Tinereţea trebuie învinsă!

TÂLHARUL: A mea sau a ei?

PROFESORUL: Ce-ai spus?

TÂLHARUL: Crezi c-o să te las să-i omori tinereţea?

PROFESORUL: Ai înnebunit? Eu, eu o apăr pe Mimi!

TÂLHARUL: Nu, domnule. Eu o apăr.

PROFESORUL: Tu eşti pierzania ei! Ah! Dar o să-i scot eu prostiile astea din minte! mai degrabă mi-aş ucide fiica decât să ţi-o las ţie!

TÂLHARUL *(se întoarce spre interior):* Vezi, Mimi! auzi?

PROFESORUL: las’ să audă! Să înţeleagă că s-a isprăvit.

TÂLHARUL: Şi-o să mă ataci?

PROFESORUL: Nici gând! Pun numai să te ridice. Să te scoată afară din casa mea.

TÂLHARUL: Aha, ai trimis după jandarmi? Fie şi aşa! Aici, domnule, să ştii însă că jandarmii nu vor intra.

PROFESORUL: Ce face? Ai vrea, adică… să te aperi?… De jandarmi?

TÂLHARUL: Firește!

PROFESORUL: Nu văd cum te-ai putea apăra?

TÂLHARUL: Foarte simplu! Trag!

PROFESORUL: în jandarmi?

TÂLHARUL: Exact.

PROFESORUL: Oh… ti… ti… ticălosul! în jandarmi! Nevastă!

DOAMNA: Pentru Dumnezeu! Ce ai?

PROFESORUL: Oh… oh… oh… Ini… inima… respiraţia…

Ai… ai auzit?… în jandarmi!

DOAMNA: Ce faci, domnule? E un om bolnav!

PROFESORUL *(se lasă pe bancă):* în jandarmi!

DOAMNA: Dă-ne drumul în casă! îl omori!

TÂLHARUL: Da? Dar voi nu vreţi să mă omorâţi pe mine?

DOAMNA: O să se îmbolnăvească! Poţi să-i faci lui Mimi o asemenea durere?

TÂLHARUL: Şi voi nu vreţi să mă goniţi? Puteţi să-i provocaţi lui Mimi o astfel de durere?

DOAMNA: Judecă un pic! Dumneata nu poţi să rămâi în casa noastră.

TÂLHARUL: Şi de ce nu? Gratii sunt, provizii am, muniţii… Rezistăm noi paisprezece zile. Şi-o mie de nopţi, Doamnă!

DOAMNA: Cruţă-ne! Ce ne facem, dacă te văd oamenii?

TÂLHARUL: Nu trebuia să-i chemaţi.

PROFESORUL *(se ridică):* Nu mai sta de vorbă cu el!

(Vine Šefl. Se opreşte, se uită.)

PROFESORUL *(cu glasul frânt):* Eşti un tâlhar şi o să plăteşti scump… Eu… nu dau înapoi… în faţa nimănui I

TÂLHARUL: Nici eu.

(Intră în casă.)

ŠEFL: Nu vă supăraţi că îndrăznesc. Domnul ăsta e un tâlhar, nu?

DOAMNA: Cam aşa ceva.

SEFL: Da, tot ce se poate! Uitaţi, ieri, l-am găsit aici, împuşcat cu o gaură atâta în cap. Şi eu l-am mai şi pansat. Habar n-aveam pe cine ajut! Ar trebui să-l asediaţi, ca să nu fugă.

DOAMNA: Ah, ce bine-ar fi să fugă!

ŠEFL: Ba nu! O faptă ca asta trebuie pedepsită. Poate să vă fure mult din casă!

DOAMNA: Mult, prea mult, Šefl. Mai mult decât îţi poţi închipui.

ŠEFL: Ţţ, ţţ ! Ce pagubă!

(Doamna izbucneşte în pline.) (Vine învăţătorul.)

ÎNVĂŢĂTORUL: Mă iertaţi, dar ce s-a întâmplat aici? Am întâlnit-o pe slujnica dumneavoastră şi mi-a spus că v-a intrat un hoţ în casă. Eşti sokol[8] mi-am zis, şi, în cazul ăsta, datoria ta e acolo. Unde e hoţul?

DOAMNA: înăuntru, domnule învăţător.

ÎNVĂŢĂTORUL: E înarmat?

DOAMNA: Da.

ŠEFL: V-am spus eu, că trebuie asediat.

ÎNVĂŢĂTORUL *(zgâlţâie poarta):* Unde-i cheia?

DOAMNA: La el.

ÎNVĂŢĂTORUL: Trebuie să-l dezarmăm. *(Strigă.)* Mişelule, ieşi afară! Depune armele!

(Soseşte fierarul cu sculele.)

FIERARUL: Cică trebuie să sparg o poartă.

PROFESORUL: Da, da, sparge-o!

FIERARUL: Cică e un tâlhar aici.

ŞEFL: Da, da.

ÎNVĂŢĂTORUL: Acolo, înăuntru.

FIERARUL: Dacă-l prind, dracu l-a luat! E ţigan?

ŞEFL: Da de unde! Arată ca un domn!

FIERARUL: Auzi, al dracu'? Las' că-i arăt eu lui domnie!

ŞEFL: Ascultă, fierăriile, ar trebui să-l asediem.

FIERARUL: Mai întâi poarta. La o parte!

PROFESORUL: Da, da, sparge-o!

FIERARUL *(încearcă poarta):* Da a dracului poartă, fir-ar să fie! Ce porc a pus s-o facă aşa?

PROFESORUL: Eu.

FIERARUL: Eh, dacă aţi vrut să vă faceţi casa fortăreaţă, atunci chemaţi *artileria* s-o dărâme!

PROFESORUL: De ce?

FIERARUL: Pentru că are zăvoare, „cloţuri", fieri Asta e poartă de puşcărie şi să mă ia dracu dac-o poate sparge cineva.

(Primarul şi vecinul sosesc solemni.)

PRIMARUL: Bună ziua, domnule profesor. Se pare că e un tâlhar la dumneavoastră în casă?

PROFESORUL: Da! E înăuntru.

ÎNVĂŢĂTORUL: S-a încuiat în casă.

ŞEFL: Şi nu vrea să iasă.

PRIMARUL: Ţţ, ţţ ! Ziua namiaza mare!

VECINUL: Numai ce-mi bate primarul în poartă, şi-mi spune: „Hai, vecine! Trebuie să mergi cu mine, că eşti prim-consilier şi comandantul pompierilor. Vino, că a intrat un hoţ la profesor în casă!"

ŞEFL: Ascultaţi-mă pe mine. Trebuie să-l asediem.

PROFESORUL: Vă rog, domnule primar!… Ca persoană oficială… Somaţi-l, vă rog, să-mi părăsească imediat casa.

PRIMARUL: Numaidecât, numaidecât. Un bob zăbavă!

PROFESORUL: Da ce mai aşteptaţi?

PRIMARUL: Jandarmul! Fanka dumneavoastră s-a dus să-l caute.

VECINUL: Să-l scoale din somn.

PRIMARUL: Că doarme la ora asta.

VECINUL: Ieri, ştiţi, s-a cam pilit.

PRIMARUL: Parcă tu nu?

VECINUL: Şi tu ce cusur ai avut?

FIERARUL: Dar unde v-aţi matosit?

PRIMARUL: La „Berbecul".

FIERARUL: Cum v-o fi venind, nene? Păcat de voi!

PRIMARUL: Ce să-i faci? Ai dreptate!
VECINUL: Just!
PRIMARUL: Şi încă ce just?
VECINUL: Of! Of!
ÎNVĂŢĂTORUL: Vezi, vecine, acum oftezi!
VECINUL: Dacă e just!
ÎNVĂŢĂTORUL: De câte ori nu ţi-am spus: nu mai bea otravă!
(Vine în goană Fanka – singură.)
FANKA *(asudată):* Trebuie să torn apă rece pe el… Doarme buştean! Ah, Dumnezeule, ce-am mai fugit!
PRIMARUL: Nu ţine la băutură. N-are rezistenţă!
VECINUL: în cazul ăsta, trebuie să te descurci singur, primarule.
PRIMARUL *(bate în poartă):* în numele legii!
TÂLHARUL *(scoate capul):* Ce mai vreţi? *(Dispare.)* Mimi, suntem asediaţi!
VECINUL: Aoleu, primarule, ia te uită!
PRIMARUL: Ce-i?
VECINUL: Nu vezi că e el?
PRIMARUL: Care el?
VECINUL: Chefliul ăla care a băut, cu noi, până-n zori!
PRIMARUL: Âla? Ha, ha, ha, ha ha ha, ha ha, ha ha ha haha I
VECINUL: Hi hi hi, hi hi hi, hi hi hi hi hi!
PRIMARUL: Ha ha ha ha ha! Ce neruşinat!
VECINUL: Hi hi hi hi hi hi hi!
PROFESORUL: Domnule primar!
PRIMARUL: Ha ha ha, ha ha ha!
VECINUL: Hi hi hi hi hi hi hi!
ŠEFL: He he, he he, he he he!
PROFESORUL: Domnule primar, veniţi-vă în fire!
PRIMARUL: Eu, ha ha ha, doar nu fac nimic. Ha ha ha haha!
VECINUL: Hi hi hi, hi hi hi, hi hi hi! încetează, primarule!
Mă doare burta de atâta râs!
PRIMARUL: Oameni buni, ce caraghioslâc!
PROFESORUL: Domnule primar, reprezentaţi oficialitatea!
PRIMARUL: Da, oficialitatea. Da ăsta nu e hoţ.
VECINUL: Hi hi hi hi!
PRIMARUL: Ha ha ha ha ha! N-o să vă fure nimic.
VECINUL: Că, doar, e şi domnişoara cu el.
PRIMARUL: O să-l păzească ea!
VECINUL: Hi hi hi, hi hi hi, hi hi hi hi!
PRIMARUL: Hhhhh…
PROFESORUL: Dumneavoastră trebuie să faceţi toate diligenţele ca să-l scoateţi din casa mea!
PRIMARUL: Las’ că pleacă el.

PROFESORUL: Nu pentru asta v-am chemat.

PRIMARUL: Dacă ţineţi cu tot dinadinsul… *(Bate În poartă.)* Tinere domn, tinere domn!

TÂLHARUL *(iese în balcon cil puşca pe umăr):* Ce vreţi?

PRIMARUL: Ha ha ha ha, ha ha ha ha, ha, ha ha ha ha!

VECINUL: Hi hi hi hi hi hi hi hi!

ŠEFL: He he, he he, he he he!

PRIMARUL: Tinere domn, trebuie să ieşiţi.

TÂLHARUL: Nu ies.

VECINUL: Dar ştiu că ne-o făcuşi, tinere!

PRIMARUL: Cum ai dormit?

TÂLHARUL: Bine!

VECINUL: Ne-ai făcut-o pe cinste! Spiritistul ăla, minerul, încă nu şi-a venit în fire i

PRIMARUL: Ha ha ha ha ha! Şi, pe jandarm, ha ha ha ha… îl face ciuciulete.

FIERARUL: Dar ştiu c-aţi făcut-o lată!

PROFESORUL: Interveniţi, domnule primar, ordonaţi!

PRIMARUL: Ei bine, tinere, deschide!

TÂLHARUL: Nu deschid.

PRIMARUL: Îţi ordon!

TÂLHARUL: în numele legii?

PRIMARUL: în numele legii.

TÂLHARUL: Mă doare-n cot de lege.

(Pleacă.)

VECINUL: Sâc, primarule, ţi-a zis-o! O meritai.

FIERARUL *(încântat):* Mii de dracii Straşnic, nu?

ÎNVĂŢĂTORUL: E un răufăcător! Domnule primar, trebuie să chemi jandarmii.

PRIMARUL: Da de unde. Jandarmii azi gonesc ţigani.

ÎNVĂŢĂTORUL: Pe ţigani, domnule primar. Corect e: pe ţigani, pe jandarmi, pe ţărani…

PRIMARUL: Niciun „pe ţărani“, „pe jandarmi“…

ÎNVĂŢĂTORUL: Domnule vecin, ar trebui să chemi pompierii.

VECINUL: De ce? Arde ceva?

FANKA: Fug după domnul pădurar.

ŠEFL: Vezi să nu-l găseşti. A dispărut de ieri… Ce de întâmplări, domnule!

PRIMUL BĂIAT *(intră):* Domnule învăţător, eu arunc o piatră.

ÎNVĂŢĂTORUL: Nu e voie să arunci cu pietre.

AL DOILEA BĂIAT *(intră):* Domnule învăţător, eu sar zidul.

ÎNVĂŢĂTORUL: Nu e voie să sari ziduri.

ŠEFL: Eu zic să-l asediem.

PROFESORUL: Primarule! Trimite după jandarmi.

PRIMARUL: Eu n-aş face atâta caz, domnule profesor.

PROFESORUL: Îi chem cu, Fanka!

FANKA: Alerg.

PRIMARUL: Fanka, stai. Aranjez tot eu. Hei, tinere!

Vino-ncoa!

TÂLHARUL *(iese pe balcon):* Ce mai vreţi?

PRIMARUL: îţi spun să fii rezonabil. Domnul profesor vrea să cheme jandarmii.

TÂLHARUL: N-are decât!

PRIMARUL: Vino mai bine cu noi. O să te întorci altă dată. PROFESORUL: îi interzic!

PRIMARUL: Pardon, domnule! Trebuie să-l luăm cu binişorul. Uite, tinere. Dumneata uiţi că eşti într-o casă străină şi că orice glumă trebuie să aibă un sfârşit. Domnul profesor e în dreptul lui. Vino la noi la masă şi, după-amiază, mergem la vânătoare de iepuri. Domnişoara n-o să fugă. Gata, vino!

VECINUL: Frumos ai mai vorbit.

TÂLHARUL: Nu merg, primarule! Chiar dacă mi-ai promite orice de pe lume, ar însemna să fiu nebun să plec. Fie ce-o fi şi – chiar dac-o fi să mă coste viaţa, tot nu plec. Vorbesc foarte serios. Fiindcă, primarule, fericirea nu este o glumă şi eu nu sunt nebun. De-aş reuşi să mă apăr numai o săptămână, şi tot merită. Şi-acum, lăsaţi-mă în pace!

FIERARUL: Al naibii, frumos a mai vorbit!

PRIMARUL: Domnule profesor, eu n-aş chema jandarmii.

PROFESORUL *(Tâlharului):* Te rog… dă-mi… doctoria mea. Digitalina! Şi-o bucăţică de zahăr.

TÂLHARUL: Mă rog. Ţi Ie dau peste zid.

(Aleargă înăuntru.)

FANKA: Atunci, mă duc după jandarmi, da?

ÎNVĂŢĂTORUL: Am găsit! Când o da aia… doctoria, di..; digitalina, îl apuc de degete şi-l trag peste zid!

PROFESORUL: Bravo! Foarte bine!

ÎNVĂŢĂTORUL: Aşa am să fac! îl prind de mină şi-l trag jos.

Cum întinde mâna, cum zboară! Şi dumneata îl înhaţi imediat, maistre fierar.

FIERARUL: Ba nu. Chestia asta nu-mi place.

VECINUL: Nici mie. E o capcană.

FANKA: Ha ha, îl apuc eu, lăsaţi…

ŠEFL: Poate că şi eu.

ÎNVĂŢĂTORUL: Bine. Staţi lângă mine. Şi cum o fi jos – săriţi pe el! Acum, linişte. Atenţie.

(Pauză. Zornăie un lacăt.)

ŠEFL: Vine.

(Pauză.)

DOAMNA *(în şoaptă):* Doamne păzeşte!…

TÂLHARUL *(cu puşca pe umăr, se aşază pe zid. Şi le întinde sticluţa):* Uite-o, s-o ia careva. Ce, nu vrea nimeni? *(Pauză încordată.)* Domnule învăţător!

VECINUL *(primarului, în şoaptă):* Ţţ, ţţ, ţţ, nu e frumos!

TÂLHARUL *(întinde mâna):* Hai, domnule învăţător, că doar nu te muşc.

ÎNVĂŢĂTORUL:' Da… te rog…

(Se apropie încet, urmat de Fanka şi de Sefl; ridică mâna.)

FIERARUL *(cu jumătate glas):* Doamne Isuse Cristoase!

ÎNVĂŢĂTORUL *(ia sticluţa şi se trage înapoi):* Mul… mulţumesc!

PROFESORUL: Eşti un fricos! Să-ţi fie ruşine!

TÂLHARUL: Aha, de-ăştia îmi sunteţi! Voiaţi să mă trageţi de mină? *(Scoate puşca),* la te uită, învăţătorul!

ÎNVĂŢĂTORUL: Crezi că mi-e frică de line, ticăloşiile! Predă-te!

TÂLHARUL *(trage cocoşul):* învăţătorule, du-te acasă…

ÎNVĂŢĂTORUL: Nu mă duc… Omule, nu te juca cu puşca!

TÂLHARUL *(ridică puşca):* Ai plecat?

ÎNVĂŢĂTORUL *(îşi schimbă locul):* Ce… ţi-am făcut? Termină, domnule!

TÂLHARUL *(ocheşte):* Atenţie!

PRIMARUL *(îl acoperă pe învăţător cu corpul lui):* Ajunge! Am început să mă satur! *(Strigă).* Dă-mi puşca, sau…

TÂLHARUL: Eu credeam că-mi eşti prieten.

(Sare înăuntru. Zornăit de lacăt.)

ÎNVĂŢĂTORUL *(îşi şterge fruntea):* Mişelul! Trimiteţi după jandarmi, domnule primar!

PRIMARUL: Vreţi să-l împuşte?

ÎNVĂŢĂTORUL: E un răufăcător!

PROFESORUL: Trimiteţi după jandarmi! E datoria dumneavoastră, domnule primar!

VECINUL: Primarule, nu trimite, c-o să fie de rău.

PRIMARUL: Atunci… *(Pauză).* Nu! Nu pot să fac una ca asta!

PROFESORUL: Fanka!

ŠEFL: Mai gândiţi-vă, conaşule!

PROFESORUL: Fanka, du-te după jandarmi. În numele meu.

FANKA: îhî, îhî!

(Iese ca un fulger.)

VECINUL: Hai, primarule. Lasă-i.

PRIMARUL: Nu trebuia să procedaţi aşa, domnule. Nu trebuia să procedaţi aşa.

PROFESORUL: Domnule, nu ţi-am cerut sfatul!

VECINUL: Lasă-l, primarule şi hai! N-are decât să facă ce vrea.

ŞEFL: Nu, nu trebuia să faceţi una ca asta.

DOAMNA: Nu trebuia să faci una ca asta.

ÎNVĂŢĂTORUL: Foarte bine aţi făcut. Admirabil!

PROFESORUL: Vă rog, n-am cerut părerea nimănui.

(Pauză.)

ŞEFL: Ascultaţi! Acum vreo cincizeci de ani, prin locurile astea trăia un braconier. Da da, pe vremea aceea, eram un băieţandru. Un braconier tânăr şi nimerea, de te minunai. De parcă şi fiarele îi ieşeau singure înainte. Cu ăla seamănă. Da, da. Seamănă ca două picături de apă…

(în balcon apare Tâlharul şi-şi desface bandajul de pe cap.)

PRIMARUL: Tinere, tinere! Fii cuminte. Vin jandarmii.

TÂLHARUL: N-au decât să vină!

VECINUL: Hai cu noi, tinere; lasă-i să-şi pună domnişoară în dulap!

TÂLHARUL *(îşi bandajează capul):* Nu te mai cred nici pe dumneata.

ŞEFL: Tinere domn, pleacă; să nu ţi se întâmple ceva!

FIERARUL: Hai cu noi. Şi dac-or să te urmărească la noi, mii de draci, le…

DOAMNA: Chiar vrei să rămâi? Orice s-ar întâmpla?

TÂLHARUL: Rămân. Altceva mai vreţi? *(în balcon apare Mimi. Nu se uită în jos. Ezită).* Mimi, nouă nu ne e frică.

MIMI *(se întoarce, luptă cu sine însăşi).*

TÂLHARUL: Ce e, Mimi? Vrei ceva?

MIMI *(se apropie repede de el, îl ia de gât şi îl sărută. Pe urmă fuge, fără ca, măcar, să arunce o privire în jos).*

DOAMNA: Mimi!

PROFESORUL: Fata mea!

(Pauză.)

ŞEFL: Ce întâmplare, domnule!

TÂLHARUL *(rămâne o clipă nemişcat. Apoi brusc):* Niciodată, aţi înţeles?

(Iese.) (Pauză.)

PROFESORUL *(încet):* Iertaţi-mă, domnilor, că v-am deranjat… Vă rog, lăsaţi-ne singuri!

ÎNVĂŢĂTORUL *(ironic):* Iertaţi-mă, vă rog, că m-am amestecat în treaba asta. Vă cer mii de scuze.

(Iese.)

PRIMARUL: Domnule profesor, eu i-aş trimite pe jandarmi înapoi.

PROFESORUL: îmi iau rămas bun de la dumneavoastră.

VECINUL: Hai, primarule, lasă-l.

PRIMARUL: Haidem.

(Pleacă.)

FIERARUL *(pleacă în urma lor):* Fir-ar a dracului să fie, eu aş lăsa-o baltă…

ŞEFL *(bate în poartă):* Deschide! Deschide!

(Iese.) (Pauză.)

PROFESORUL:…Ce facem, nevastă? Ce facem acum?

DOAMNA: Fă ce vrei.

PROFESORUL: Ce s-o fi întâmplat cu ea?

DOAMNA: Nu ştiu…

PROFESORUL: Douăzeci de ani am păzit-o ca ochii din cap. Până şi pietricelele i le înlăturam din cale, îi croiam drum, să nu se împiedice nici de o umbră. Ah, spune-mi, am mai lăsat-o până acum vreodată singură?

DOAMNA: Nu.

PROFESORUL: De ce-am plecat ieri! O, am plecat cu inima strânsă! Şi când, pe drum, ai avut presimţirea aceea, imediat ţi-am făcut pe voie şi ne-am întors de la jumătatea drumului…

DOAMNA: Mie, pe voie! Tu ai vrut să te întorci.

PROFESORUL: Da, eu… Nouă, nevastă, trebuie să ne fie frică de soartă. Trebuie să-i înţelegem semnele. Nu uita ce ne-a făcut cea mare!

DOAMNA: Lola!…

PROFESORUL: Nu-i rosti numele în faţa mea! Nu vreau s-o mai cunosc!

DOAMNA:…Nu ştiu de ce, mă gândesc tot timpul la ea.

PROFESORUL: Taci! Nu-mi mai aduce aminte! Nu, nu, ferească Dumnezeu! Cazul ei nu se va mai repeta!

DOAMNA:…Dac-am şti măcar pe unde e şi cum o duce… *(Pauză).* Ascultă…

PROFESORUL: Ce-i?

DOAMNA: Recunoaşte şi tu, totul nu e decât soarta. După ce Lola a fugit pe fereastră şi ai pus peste tot gratii şi lacăte, spuneai că o să faci din casa noastră o fortăreaţă. Nicio gratie nu ţi se părea destul de solidă…

PROFESORUL: Şi ce vrei să spui cu asta?

DOAMNA: Nu vezi? Tocmai din cauza asta am pierdut-o acum şi pe Mimi. Din cauza fortăreţei ăştia. Gratiile tale sunt de vină.

PROFESORUL: Gratiile mele! Nu cumva trebuia să le las fetelor ferestrele şi uşile deschise vraişte? Ca să poată

— Fugi şi Mimi pe fereastră, dacă i-ar veni vreunuia – cheful? Oh, fetele noastre au răul ăsta în sânge! DOAMNA: Cu cine seamănă?

PROFESORUL: Cum cu cine seamănă? Cu mine sigur nu!

DOAMNA: Nu, cu tine sigur că nu!

PROFESORUL: Ce?… De ce… Adică ce vrei să spui cu asta?

DOAMNA: Nimic. Sigur nu seamănă cu tine.

PROFESORUL: Draga mea, dar nici cu tine! De ce gândeşti aşa!

DOAMNA: Nu ştiu. Dar cu tine nu seamănă!

PROFESORUL: Nici cu tine. Ferească sfântul. Nu, nu! Nici cu tine!

DOAMNA: Cum crezi tu.

PROFESORUL: Nu seamănă cu noi. Cât timp am aşteptat noi până să ne luăm?

DOAMNA: Opt ani.

PROFESORUL: Vezi, opt ani. Toată tinereţea!… Şi nici prin gând nu ne-a trecut să fugim. Nicio clipă nu ne-a dat prin gând că am putea… să nu mai aşteptăm…

DOAMNA: Poate că… ţie… nu ţi-a trecut.

PROFESORUL: Nu, sigur că nu. Dar fie, spune, nici ţie nu ţi-a trecut, nu-i aşa?

DOAMNA: Mic?

PROFESORUL: Nu, nu ţi-a trecut. Ai aşteptat opt ani, în linişte, cu o răbdare exemplară.

DOAMNA: Răbdare – nu! Dar, mai bine să nu mai vorbim despre asta!

PROFESORUL: Despre ce?

DOAMNA: Despre cei opt ani.

PROFESORUL: Pentru numele lui Dumnezeu, nevastă, nu te mai înţeleg! Nu cumva vrei să spui că trebuia să facem altfel? Trebuia să fugim? Spune! Te-ai gândit atunci la aşa ceva? Te aşteptai cumva la una ca asta din partea mea?

DOAMNA: La ce m-am gândit, la ce nu m-am gândit, n-are importanţă. N-aveam minte pe vremea aia.

PROFESORUL: Aha, nu aveai! Dar spune-mi, acum, puteam să fi făcut altfel, atunci?

DOAMNA: Cum crezi tu.

PROFESORUL: Nu, spune tu! Tu eşti atât de deşteaptă, draga mea! întotdeauna te-am preţuit, fiindcă eşti atât de înţeleaptă. Spune-mi, ai fi procedat altfel? N-ai fi aşteptat? Ai fi fugit? Spune!

DOAMNA:…Eu nu sunt înţeleaptă!

PROFESORUL: Ah… Nu m-am aşteptat la una ca asta! N-am bănuit! Nu te-am cunoscut!

DOAMNA: Ştiu. Ascultă-mă… asta e dragostea?

PROFESORUL: Ce dragoste?

DOAMNA: Ce face Mimi… Ce face el… toate câte se petrec? Deci asta e dragostea?

PROFESORUL: De ce întrebi?

DOAMNA: Aşa. Eu n-am cunoscut-o.

PROFESORUL: Ce? Ce n-ai cunoscut?

DOAMNA: Ce cunoaşte Mimi. Oare Mimi o să-şi regrete tinereţea?

PROFESORUL: Şi tu, tu ţi-o regreţi?

DOAMNA: Poate că noi nici n-am fost tineri…

PROFESORUL: Nu, n-am fost! Eu n-am avut timp să fiu. A trebuit să muncesc!

DOAMNA: Ştiu. Dar puteai să faci, poate, ceva mai mult. Şi poate că şi eu aş fi fost în stare…

PROFESORUL: Să ce?

DOAMNA: Să fac ce face Mimi. Poate şi mai mult. Ce n-aş fi făcut, dacă mi-ai fi arătat… mai multă dragoste!

PROFESORUL: Dacă eu ţi-aş fi arătat… Dar bine, femeie, nu era dragoste faptul că munceam pentru tine… până la epuizare… că nu dormeam… nu trăiam…

DOAMNA: Munceai, ştiu. Dar să aştepţi era… mai greu decât să munceşti.

PROFESORUL: Şi tu ai aşteptat opt ani! Asta nu era dragoste?

DOAMNA: Dragoste? Nu ştiu. Mai degrabă a fost dragoste atunci când n-am mai vrut să aştept!… O dată când… am vrut să fug după tine, fără să-mi pese de nimic, fără ruşine… de nimeni şi de nimic. Ţie nu ţi-am spus. Nu ţi-am spus fiindcă… fiindcă până la urmă m-ai fi convins să n-o fac. Aşa că mi-a trecut… de tot.

PROFESORUL: Ai vrut tu ăsta?

DOAMNA: Numai o dată. Dar a fost… mai mult decât cei opt ani şi… toi ce-a urmai.

PROFESORUL: ’ Decât… căsătoria?

DOAMNA: Nu ştiu. Poate.

PROFESORUL: Nevastă, vorbeşti serios?

DOAMNA: Atunci când vorbeşti… o dată la treizeci de ani, presupun că e serios.

PROFESORUL: Aşa, vasăzică! Aşa stau lucrurile! Uite, moşule, ce n-ai ştiut! Ai trudit, n-ai cunoscut odihna, te-ai obosit de moarte, dar asta nu e dragoste I Tu n-ai iubit! Şi nu ai fost… iubit niciodată!

DOAMNA: Te rogi…

PROFESORUL: Nu, nu, taci! Eram atât de fericit; îmi închipuiam… credeam… că… că mi-am trăit viaţa în dragoste… şi pentru dragoste. Eram… fericit şi, azi… îţi dau înapoi… fericirea asta a mea!

DOAMNA: Pentru numele lui Dumnezeu, ce tot îndrugi acolo?

PROFESORUL: Ţi-o dau înapoi! înapoi! Nebun bătrân ce sunt! A trebuit să vină pierde-vară ăsta, ca să-mi deschidă ochii! *(Ameninţă, în sus, cu pumnul).* Vai şi amar de tine! Mi-ai luat casa, fiica, mi-ai luat nevasta, mi-ai luat familia! Dar nu mă las, mă răzbun eu pe tine! Pentru tot! Pentru mine însumi!

DOAMNA: Da. Pui… să-l împuşte…

PROFESORUL: Să se întâmple ce trebuie!

DOAMNA: Dar sângele… pata care va cădea pe Mimi…

PROFESORUL: O să mă răzbun! Tinereţea trebuie înfrântă!

(Cade pe bancă şi îşi ascunde faţa în pâlnie.) (Pauză.)

PROFESORUL *(ridică capul):* Ce să fac acum? Ce să fac cu ei?

DOAMNA: Ce să mai faci! Ai chemat jandarmii.

PROFESORUL: Şi dacă-i înfruntă – atunci ce ne facem?

DOAMNA: Atunci, aş… aş vrea să fiu… acolo. PROFESORUL: Unde? Cu el?

DOAMNA: Cu Mimi… ca să n-o doară inima. Ca să-i pot fi de folos.

PROFESORUL *(se ridică):* Singur, singur! Dumnezeule!

(Intră în goană Fanka.)

FANKA: Doamne, ce-am mai fugit!

PROFESORUL: Ei?

FANKA: Conaşule, jandarmii nu sunt la post.

PROFESORUL: Nu ţipa aşa tare!

FANKA: Cică sunt pe-aici nişte ţigani şi jandarmii îi gonesc* Cică sentorc tocmai diseară. Dar, conaşule, sunt nişte soldaţi în permisie şi le-am spus lor, aşa că vin încoace, cu puşti şi cu de toate. Sunt şi veterani, şi pădurari. Doamne, ce-am mai putut să alergi

PROFESORUL: De ce-ai chemat soldaţii?

FANKA: Pentru Tâlhar. Ca să pună mina pe el.

PROFESORUL: Soldaţi, de ce soldaţi?… Du-te, Fanka, să te odihneşti. Lasă-ne.

FANKA: Mor de sete.

(Se aşază lângă zid.)

(Pauză.)

PROFESORUL: Singur, aşadar, sunt singur! O, cum de nu moare omul când rămâne atât de singur? Dumnezeule, ce vrei de la mine, de m-ai făcut să cunosc durerea asta? Singur, singuri Oh, ce bătrân sunt!

(înăuntru zornăie un lacăt.)

FANKA: Atenţie! Iese.

(Se deschide poarta; apare Tâlharul.)

PROFESORUL: Ce? Ce vrei?

DOAMNA: Te rog, te rog, dă-mi drumul la Mimi!

TÂLHARUL: Doamnă, Mimi vă roagă să veniţi până la ea.

DOAMNA: îmi dai voie?

TÂLHARUL: Da. Vrea să-şi ia rămas bun.

DOAMNA: De ce să-şi ia rămas bun? Unde pleacă? Ce înseamnă asta?

TÂLHARUL: Până vin jandarmii.

DOAMNA: Eu nu vreau să-mi iau rămas bun. Rămân cu ea!

TÂLHARUL: Nu. Asta nu.

(Vrea să plece.)

DOAMNA: Te rog, domnule, nu pleca… *(Cade în genunchi).* Te rog, lasă-mă să mă duc la ea! Măcar pentru o clipă! Dacă nu-mi dai voie, nu rămân, plec când îmi spui.

PROFESORUL: Nu îngenunchea în faţa lui!

DOAMNA: Nu, domnule, nu-l asculta pe el; fiule, tu nu eşti rău; n-ai să mă refuzi.

TÂLHARUL: Ridicaţi-vă, doamnă, sau plec.

DOAMNA *(se ridică):* Mă laşi să mă duc la Mimi?

TÂLHARUL; Pentru cinci minute. Şi n-aveţi voie să mă vorbiţi de rău.

DOAMNA: Jur!

TÂLHARUL: N-aveţi voie s-o certaţi. N-aveţi armie s-o descurajaţi. Promiteţi?

DOAMNA: Da. Doar o să fii de faţă.

TÂLHARUL: N-o să fiu.

DOAMNA: Îţi mulţumesc!

TÂLHARUL *(şovăie):* N-o să mă trădaţi?

DOAMNA: Nu ai încredere în mine?

TÂLHARUL *(deschide poarta):* Poftim!

DOAMNA *(intră):* Dumnezeu să te binecuvânteze!

(Tâlharul vrea să meargă după ea.)

PROFESORUL: Trebuie să-ţi vorbesc.

TÂLHARUL *(încuie poarta şi bagă cheia în buzunar):* Poftim.

PROFESORUL: De la mine Mimi nu a vrut să-şi ia… rămas bun?

TÂLHARUL: Nu.

PROFESORUL: Oh!… Şi ce face?

TÂLHARUL: Plânge.

PROFESORUL:…De ce plânge? Ce i-ai făcut?

TÂLHARUL: Nu de-aia plânge.

PROFESORUL: Te urăsc! N-am iubit vreodată în viaţă atât cât te urăsc pe dumneata.

TÂLHARUL: Ce vroiai să-mi spui?

PROFESORUL: Că te urăsc! Pentru că eşti plin de viaţă şi tâlhar, şi lipsit de scrupule! Pentru că eşti crud! Pentru că eşti îndrăzneţ!

TÂLHARUL: Ştiu.

PROFESORUL: Pentru că eşti tânăr! Pentru că eşti nebun! Pentru că ai atâta noroc!

TÂLHARUL: Şi mai ce?

PROFESORUL: Pentru că toţi ţin cu tine!

TÂLHARUL: Nu-i adevărat!

FANKA: Nu-i adevărat!

PROFESORUL: Toţi sunt de partea tal Toţi cei pe care i-am iubit! Copilul meu, nevasta mea, casa mea; nu mi-ai lăsat pe nimeni, nimic. Nu mai pot iubi pe nimeni. Pe tine, însă, te urăsc !

TÂLHARUL: De partea dumitale sini jandarmii.

PROFESORUL: Te urăsc! Toţi te sorb din ochi! Iată un erou ! Ce-a îndrăznit să facă din dragoste! Nebunia, trucurile, îndrăzneala, astea înseamnă dragoste! Asta e marea, slăvită, celebra dragoste! Dragoste pe viaţă şi pe moarte! O dragoste care-i face pe oameni eroi şi zei!

TÂLHARUL: Dumneata nu vorbi despre dragoste!

PROFESORUL: Nu. O să vorbesc despre altceva; despre dragostea banală, care nu face din oameni eroi, ci bătrâni; despre… dragostea care-l Învaţă pe om ce e teama, ce sunt grijile şi cum e când tremuri pentru altul. Oh, iu ce liai de slăbiciune şi micime am ajuns prin dragostea mea! Am ajuns un om oarecare prin dragoste şi am devenit laş pentru dragoste; m-am pierdut şi am uitat de mine! Nebun ce sunt! Nebun bătrân! Credeam că a iubi înseamnă să te devotezi! Să te jertfeşti! Să-ţi porţi durerea! Să strângi şi să trudeşti! Nebunul de mine! Ce mi-a rămas acum? Te urăsc!

TÂLHARUL: Vrei ceva?

PROFESORUL: Nu vreau! Da, eu nu sunt erou! Am avut şi eu ambiţie, am vrut… puteam să fiu cineva; dar nu m-am ocupat de mine. M-am trudit pentru o bucată de pâine, sunt meschin şi prost prin dragostea mea, nesuferit, bătrân, cărunt şi nenorocit prin dragoste; eu nu sunt erou!

TÂLHARUL: Şi de ce mi-o spui mie?

PROFESORUL: Pentru că te urăsc! Tu eşti un erou, iar eu sunt un însingurat! Unde sunt toţi? De ce m-au părăsit? Fiindcă nu sunt destul de insolent, ca să fiu… erou? Fiindcă nu sunt destul de egoist, de lipsit de scrupule, de nebun, ca să fiu… erou? Ce e dragostea?

UN GLAS DIN CULISE: N-auzi, femeie, să nu te duci! Nu te duce acolo!

FANKA: Vine cineva.

ŠEFL *(intră, cu spalele, gesticulând):* Aici o să se tragă! Dumnezeule, pleacă cu copilul de aici!

(Intră o femeie cu faţa acoperită şi cu un copil în braţe.)

PROFESORUL: Cine e?

ŠEFL: Eu, domnule profesor, iertaţi-mă. Tocmai veneam să văd dacau sosit jandarmii, când apare persoana asta. Nu te duce, îi zic, dar cred că nu-i, hm, ştiţi… *(Se loveşte pe frunte).* Aoleu, a ieşit?

PROFESORUL: Ia-o de aici!

ŠEFL: Du-te, femeie, hai, repede, aici o să fie luptă mare.

FEMEIA VOALATĂ: Unde să mă duc?

ŠEFL: N-ai voie să rămâi aici!

TÂLHARUL: Las-o, Šefl, e bolnavă.

FANKA: Ţi-ai găsit, o vagaboandă!

(Femeia voalată se aşază pe bancă.)

PROFESORUL: Dragostea! Cine-mi vorbeşte mie despre dragoste! Dacă dragostea nu e muncă şi răbdare, dacă nu e grijă, dacă nu e însuşi sfârşitul tinereţii, lăsaţi-mă în pace cu dragostea! N-o cunosc! N-o pot suferi!

FEMEIA VOALATĂ *(se leagănă):* Dragostea! Când întâlneşti o zdreanţă, care a fost femeie, când întâlneşti o mizerabilă păcătoasă, care a fost fiică, când întâlneşti o bătrână bolnavă, care a fost tânără,

o să ştii, o să ştii!

ŠEFL: E cam într-o ureche, ştiţi?

FANKA *(se ridică şi se duce spre ea):* Dă-mi puţin copilul.

FEMEIA VOALATĂ: Lasă-l, nu-l lua, n-are tată.

FANKA *(ia copilul):* Dă-mi-l încoace, că nu muşc.

(Se aşază iar, lângă zid, cu copilul în poală.)

PROFESORUL: Cine eşti?

FEMEIA VOALATĂ: Nu sunt, am fost, nu mai sunt nimic.

PROFESORUL: E nebună.

FEMEIA VOALATĂ: Nu sunt. Am fost nebună, am fost tânără, toată ziua cântam, iubeam, iubeam, inima mă trăgea afară, afară… Când eşti tânăr, totul e frumos, totul te îmbie; orice potecuţă te ispiteşte, fără să bănuieşti nenorocirea spre care te duce.

TÂLHARUL: Cine eşti?

FEMEIA VOALATĂ: Nu întreba vulturul ce e viaţa, întreabă porumbiţa rănită. Nu te întreba pe tine ce e dragostea, întreab-o pe cea pe care a părăsit-o iubitul.

PROFESORUL: Are dreptate! Are dreptate!

FEMEIA VOALATĂ: întreabă fata pierdută, întreabă mama părăsită, întreabă cerşetoarea pe care o întâlneşti; îţi va spune că a iubit-o cineva şi că asta e dragostea!

PROFESORUL: Da, da! O auzi?

FEMEIA VOALATĂ: Dragostea e ceea ce te-a părăsit, dragostea e ce-a trecut; dragostea nu se întoarce niciodată; aşază-te pe mal, rupe flori, nu plânge, şi aruncă-le în viitoarea tulbure, ca să ştie fiecare ce e dragostea! Ca să strige fiecare: „Vai mie, vai, poate m-a părăsit!“ Ah, fată, te-a părăsit chiar din clipa în care ţi-a vorbit pentru prima oară despre dragoste, nefericită Mimi!

PROFESORUL: Ce-a spus?

FEMEIA VOALATĂ: Tata nu mă mai recunoaşte. Ce cărunt e, ce bătrân e! Cum trebuie să mă fi schimbat eu, dacă el e cu totul altul!

FANKA *(sare în sus):* Dumnezeule, domnişoară!

PROFESORUL: Lola, nefericite, cum de-ai ajuns aici?

LOLA: Am venit să vă văd, măcar de departe; pe drum mi s-a spus că Mimi…

ŠEFL: Aoleu, domnişoară! Şi nu v-am recunoscut!

FANKA: Mi se strânge inima, când te văd, domnişoară! O, o, Dumnezeule!

PROFESORUL: Copil nefericit, arată-te l O, Doamne!

LOLA: De-aia am venit, ca să mă vadă. Ca să-i spun: uită-te, uită-te, Mimi, ce înseamnă dragostea!

PROFESORUL: Eşti numai piele şi oase! Mă înspăimânţi!

LOLA: Surioară Mimi, am venit să te alin; mă aşez lângă tine cu copilul în poală, huţa, huţa, huţa huţa. Dă-mi copilul meu!

FANKA: Lasă-l, domnişoară, îmi plac grozav copiii. Huţa, huţa.

PROFESORUL: Arată-mi-l, e copilul tău? Unde-l ducem? Unde te ducem pe tine, sărmană Lola? Uită-te, asta nu mai e casa noastră! Ne-a luat-o el, cel de colo, îl vezi?

LOLA: Asta nu e casa noastră. Casa noastră nu avea gratii; ferestrele erau larg deschise. Cum ne mai jucam când eram mici! Săream pe fereastră în casă, pe fereastră, afară… Pe fereastră afară… Mimi, nu ieşi pe fereastră I

FANKA: Doamne iisuse Cristoase!

(Izbucneşte în plâns.)

PROFESORUL *(o ridică pe Lola în braţe):* Pui nefericit, unde să te ducem?

LOLA: Unde-i mama? Mama, cu siguranţă, n-a îmbătrânit ca tine. Mama e atât de tânără!

PROFESORUL: Mama nu e alături de noi, Lola, şi el n-o să-ţi dea drumul la ea!

LOLA: El e cel care a înşelat-o pe Mimi? *(Strigă).* De ce-ai înşelat-o?!

PROFESORUL: Uită-te, eroule, asta-i dragostea! Blestemat fie cel care a născocit-o!

FANKA: Domnişoară, domnişoară, hai în casă!

LOLA: Dă-mi copilul, fără el nu însemn nimic. Sunt doar un fulg, o frunză uscată, care-şi poartă sămânţa în vânt.

PROFESORUL: Frunzuliţă căzută, unde să te aşez?

TÂLHARUL: Aici.

(Descuie poarta.)

LOLA *(strigă):* Nu, mi-e frică de el!

PROFESORUL *(pe jumătate purtând-o, pe jumătate conducând-o):* Nu-ţi fie frică, fetiţo, n-are voie să se apropie de tine. O să fii acasă, o să fii acasă, toţi vor fi la fel ca tine… nefericiţi ca tine… şi nimeni n-are voie să vină…

(Merge cu ea spre poartă.)

LOLA *(în poartă):* Dragostea e ce le-a părăsit…

ŞEFL *(se uită. În urma lor):* Câte se mai întâmplă, domnule, şi pe lumea asia!

FANKA *(intră pe poartă cu capul sus):* Dă-mi drumul, nu vezi că duc un copil?

ŞEFL: Tot timpul mi se părea că o cunosc de undeva…

FANKA *(de îndată ce ajunge în poartă, o trânteşte în urma ei şi trage zăvorul):* Acum rămâi acolo! Ha ha ha, ha ha ha!

TÂLHARUL: Lasă deschis!

FANKA *(după zid):* Ha ha ha, nu-ţi dau drumul!

(încuie uşa casei.)

TÂLHARUL: Deschide! Mimi, deschide!

ŞEFL: Ah, ce păcat! Acum se termină totul!

TÂLHARUL: Se termină? Nici gând!

(Sare pe zid şi de acolo în curte.)

ŠEFL *(strigă):* Domnule profesor, vă atacă!

TÂLHARUL *(după zid, bate în uşă):* Mimi, vino afară! Deschide-mi! Doamnă, deschideţi-mi!

ŠEFL: Oameni buni, ce tâlhar!

(Pauză. În casă, strigăte de femei.)

GLASUL TÂLHARULUI: Deschideţi, blestemaţilor!

ŠEFL: Aoleu, eu n-aş deschide!

(Fanka iese în goană pe balcon – cu copilul în braţe.)

FANKA: Ha ha, ha ha, ha ha ha! Uite cheia! O vezi? O vezi? Ha ha ha, nu-ţi dau drumul!

GLASUL TÂLHARULUI: Dă-mi cheia, Fanka!

PROFESORUL *(apare în uşa balconului):* Dă-mi cheia, Fany! Repede!

FANKA: Ha ha, ha ha, n-o dau nimănui! Daţi-mi drumul!

(Pleacă în. Fugă.)

PROFESORUL *(pe balcon):* Şi acum, du-te, omule! Nebuniile, ce mai cauţi aici? S-a isprăvit! S-a isprăvit!

GLASUL TÂLHARULUI: Nu s-a isprăvit! Mimi, mă auzi?

FANKA *(dă buzna în balcon, fără copil, cu puşca în mână):* Plecaţi! Duceţi-vă s-o ţineţi pe Mimi!

PROFESORUL: Nu trage! Lasă puşca!

FANKA: Ha ha, ha ha, ha ha ha! Stai că vezi tu acuma.

(Reazemă puşca de burtă şi trage în jos, după Tâlhar.) (Din casă se aude un strigăt. Profesorul aleargă înăuntru.)

GLASUL TÂLHARULUI: N-am păţit nimic, Mimi! Vin să te iau!

FANKA: Lasă uşa! *(Trage).* Du-te, las-o! Stai că-ţi arăt eu ţie!

(Fuge în casă.)

ŠEFL: Aoleu, ce femeie! N-aş vrea să fie nevastă-mea! Hei, tinere! Tinere, ascultă!

FANKA *(iese, în goană, pe balcon, cu şorţul plin de cartuşe şi încarcă puşca):* Stai că te-nvăţ cu minte! Unde e? A fugit? Unde e, Šefl?

ŠEFL: Aici era…

FANKA: Dumnezeule, ce prăpăd e înăuntrul

UN GLAS DIN CASĂ: Fanka, vino imediat aici!

FANKA: N-am timp. Aha, uite-l! Ce vrei să faci cu sapa aia? Lasă sapa… Nu vrei? Na… *(Trage în grădină).* Ha ha, ha ha, ha ha ha!

ŠEFL: L-ai nimerit?

FANKA: Nu ştiu. Poate. Hoţule, haimana, tâlharule. Sfinte Dumnezeule! Vrea să spargă uşa cu sapa… Las-o!

GLASUL TÂLHARULUI: O sparg! Mimi, vin să te iau!

ŠEFL: Repede, Fanka, repede…

FANKA: Na! *(Trage după Tâlhar).* Ha ha ha ha!

ŠEFL: E mort?

FANKA: Da de unde! *(încarcă puşca).* Dumnezeule, sparge uşa!

ŠEFL: Atenţie, tinere!

(Un trosnet.)

FANKA: Ha ha, ha ha, a crăpat sapa! Ţi-a crăpat! Ţi-a crăpat!

PROFESORUL *(iese, în fugă, pe balcon):* Fanka, pleacă de aici! Dezbrac-o pe Mimi!

FANKA: Alerg!

(Fuge înăuntru.)

PROFESORUL: Şi acum du-te, om nebun ce eşti! Vrei să omori o femeie bolnavă?

GLASUL TÂLHARULUI: Mimi, mă întorc!

LOLA *(în uşa balconului):* întoarce-te! întoarce-te! întoarce-te!

PROFESORUL: întoarce-te! Tinereţea nu se întoarce, nimeni nu se întoarce aşa cum a plecat! Dacă te mai întorci, vei arăta ca mine! *(Pleacă).* Hai de-aici, fata mea…

(Iese.)

ŠEFL: Ah, acum s-a terminat!

(Glasuri În culise.)

GLASUL CAPORALULUI: Staţi! Ascundeţi-vă!

ŠEFL: Dumnezeule, soldaţii! Tinere, atenţie, vin soldaţii!

CAPORALUL *(intră):* Vasăzică, aici e fortăreaţa aia.

SOLDATUL FRANTA *(intră):* Ce caraghioslâc!

CAPORALUL *(ordonă înapoi):* Ochiţi în ferestre, băieţii

ŠEFL: Aoleu, soldăţelule, în locul tău, n-aş face una ca asta!

CAPORALUL: De ce?

ŠEFL: Fiindcă nu mai e acolo. E în grădină, după zid:

CAPORALUL: Şi în casă cine e?

ŠEFL: Ceilalţi! Şi el îi asediază.

FRANTA: Ce caraghioslâc!

CAPORALUL: Aha, vasăzică, trebuie să cucerim grădina. *(Se întoarce spre pădure).* Băieţi, atenţie! Soldaţii după mine. Civilul înarmat, veteranii şi pădurarul încercuiesc casa. Cicliştii rămân pe şosea şi cavaleria în pădure. Trebuie să punem mina pe el, viu sau mort.

ŠEFL: Iute, să nu fugă!

CAPORALUL: Genişti, după mine! Franta, ai rachete?

FRANTA: Am. Ce nostim o să fie!

(Soldaţii traversează în fugă pajiştea şi îngenunchează lângă zid. Unul dintre ei sfredeleşte cu baioneta între cărămizi.)

ŠEFL *(se aşază pe vine lângă el):* Ce faci acolo?

CAPORALUL: Dărâmăm zidul.

ŠEFL: Cum îl dărâmaţi?

CAPORALUL: Ei, îl aruncăm în aer. Nu-i aşa, Franta?

FRANTA: Se-nţelege. Ce caraghioslâc!

CAPORALUL: Trebuie să fie ca la război. *(Către cel care sfredeleşte).*

Ce naiba faci acolo? Ce, nu ştii ce-i aia gaură? Omule, o gaură bună trebuie să fie îngustă, nu-i aşa, Franta?

FRANTA: Se-nţelege! Şi adâncă.

CAPORALUL: Cu cât e mai mică gaura, cu atât efectul e mai mare. Nu-i aşa, Franţa?

FRANTA: Se-nţelege.

(În timp ce sfredeleşte, Tâlharul se caţără pe zid deasupra capetelor lor şi se aşază acolo.)

CAPORALUL: Bagă-l acolo, Franta,

ŠEFL: Ce-i asta?

CAPORALUL: Un cartuş.

ŠEFL: Ce fel de cartuş?

CAPORALUL: De ecrazită.

ŠEFL *(speriat):* La ce-ţi trebuie?

CAPORALUL: Ca să arunc în aer zidul ăsta. Ca la război.

ŠEFL: Doamne, Dumnezeule, nu cumva să faci una ca asta.

O să iasă rău!

CAPORALUL: Franta, chibriturile!

ŠEFL: O să se dărâme toată casa!

CAPORALUL: Franta, foc! La o parte, unchiule, zidul ăsta o să zboare.

FRANTA: Ce distracţie o să fie!

TÂLHARUL *(deasupra capetelor lor):* Noroc, băieţi!

ŠEFL: El e!

CAPORALUL *(sare în sus):* Mâinile sus!

TÂLHARUL: De ce?

FANKA *(dă buzna pe balcon, cu flinta în mină):* Aha, iar e aici!

(îl ocheşte pe Tâlhar.)

TÂLHARUL *(ridică mâna):* Fany, ultimul meu cuvânt!

FANKA *(lasă flinta în jos):* Spune-l…

TÂLHARUL: Nu uita! Adio, bobocelule!

(Sare înapoi în curte.)

FANKA: Ha ha ha, ce neruşinat! Prindeţi-l! Fuge!

(Aleargă în casă.)

CAPORALUL: Mă duc după el! Franta, apleacă-te!

(Franta se apleacă, caporalul i se suie pe spinare şi trece peste zid.)

ŠEFL: Stai, că vin şi eu.

(Se suie pe spinarea lui Franta, se aşază călare pe zid, dar se teme să sară jos.)

CAPORALUL *(deschide poarta pe dinăuntru):* Iute, băieţi a fugit!

FRANTA: Ce băşcălie! Iute, băieţi!

(Ostaşii dau năvală pe poartă.)

ŠEFL *(pe zid):* Fuge! Fuge! Prindeţi-l! Acolo, acolo el Sare zidul! Fuge în pădure! Aoleu, trageţi! *(Civilii înarmaţi, veteranii, vânătorii şi*

băieţii, toţi năvălesc din pădure pe scenă şi se năpustesc strigând: Pe el! Ural Pe el!) S-a dus. Păcat că s-a terminat. Dac-aş putea să cobor! Aduceţi-mi un scaun! Ei, nu-i nimeni aici?… Un scaun! Un scaun! Aduceţi-mi un scaun! *(împuşcături şi strigăte ce se îndepărtează).* Lăsaţi-l acum! Ajutaţi-mă! Aduceţi-mi un scaun!… Ajutor! Ajutooor!

(Caporalul şi Franta se întorc în curte.)

FRANTA: Ce băşcălie a fost!

(Pe poartă iese Fanka.)

ŞEFL: Tâlharul a fugit! Parcă l-ar fi înghiţit pământul! Te rog, soldatule, ajută-mă să cobor!

FRANTA *(se apleacă):* Coboară.

FANKA: Dragi soldaţi, domnilor soldaţi, trebuie să rămâneţi aici peste noapte… de pază.

CAPORALUL: De ce nu? Nu-i aşa, Franta?

FRANTA: Se-nţelege. O să fie un caraghioslâc!

FANKA: Cică mâine ne mutăm…

ŞEFL: Şi eu o să stau de pază!

(Se îndreaptă spre poartă.)

CAPORALUL: Tot timpul mi se părea că l-am mai văzut undeva.

FANKA: Zău, caporale, şi mie!

FRANTA: Şi mie tot aşa…

CAPORALUL: Stai, Franta, acuma ştiu! Da, da! Când eram mic, am văzut un comediant la circ, parcă era vrăjitor. Nu-mi puteam lua ochii de la el. Cu ăla seamănă perfect!

FRANTA: Ţi-ai găsit, omule! Ce circ! Când eram mic, am văzut un prinţ străin, tânăr, la vânătoare. E leit prinţul ăla.

CAPORALUL: Fugi de aici, Franţa! Niciun prinţ. Comediant toată ziua.

FRANTA: Ce comediant, boule! Prinţ!

FANKA: Pe dracu prinţ. Ulan. Când eram tânără, duceau odată soldaţii un ulan în lanţuri; trebuie că făcuse

Ceva cumplit. Noi, tinerii, ne uităm ca la un animal sălbatic; şi el numai ce se uită la mine şi-mi spune: „Dă-mi puţină apă“. Am sărit ca o nebună şi i-am dat să bea din ulcior; el bea încet şi se uita, de parcă şi-ar fi luat rămas bun de la viaţă şi pe urmă numai ce-mi spune: „Adio, bobocelule!“ Chiar aşa cum a spus ăsta aici. Şi ulanul ăla avea ochii la fel ca ai ăstuia. Ochi frumoşi, de tâlhar. Zău, nu pot să-l uit.

CAPORALUL: Fanka, tu te-ai îndrăgostit de ulanul ăla.

FANKA: Am fost, caporale, de ce-aş minţi? Sunt prea bătrână ca să mai mint. Mi-a plăcut foarte tare.

CAPORALUL: Atunci, de ce ai vrut să-l împuşti pe tâlhar?

FANKA: Nu ştiu; poate tocmai fiindcă nu mai sunt tânără şi că-mi pare prea rău…

CAPORALUL: De ce?

FANKA: De tinereţea mea pierdută.

CORTINA

R. U. R.

Dramă colectivă În trei acte cu un prolog-comedie în româneşte de: Felix Aderca

În româneşte de: Felix Aderca

PERSONAJELE

HARRY DOMIN, director general al societăţii *Rossum's Universal Robots*.

ING. FABRY, director general tehnic al societăţii R.U.R.

DR. GALL, şeful secţiei de fiziologie şi cercetări a societăţii R.U.R.

DR. HALLEMEIER, şeful institutului de psihologie şi educaţie a roboţilor.

CONSULUL BUSMAN, director general comercial al societăţii R.U.R.

ARHITECTUL ALQUIST, şeful de lucrări al societăţii R.U.R.

HELENA GLORY.

NÁNA, doica ei.

MARIUS, robot.

SULLA, robotină.

RADIUS şi DAMON, roboţi.

PRIMUL robot.

AL DOILEA robot.

AL TREILEA robot.

AL PATRULEA robot.

Robotul PRIMUS.

Robotina HELENA.

UN SERVITOR-robot şi numeroşi alţi roboţi.

DOMIN, în prolog, aproximativ 38 de ani, înalt, ras.

FABRY, ras de asemenea, blond, figură serioasă, trăsături fine.

HALLEMEIER, uriaş, zgomotos, cu mustaţă englezească ruginie şi chică roşie.

DR. GALL, mic, vioi, brunet.

BUSMAN, evreu gras, chel, miop.

ALQUIST, mai în vârstă ca ceilalţi, îmbrăcat neglijent cu părul şi barba mari, încărunţite. În restul dramei, toţi cu zece ani mai în vârstă.

HELENA, foarte elegantă.

În piesă, toate personajele apar cu zece ani mai în vârstă.

ROBOŢII în prolog sunt îmbrăcaţi ca oamenii. Mişcările şi vorbirea lor sunt reduse, feţele – lipsite de expresie, privirea fixă. În restul dramei poartă bluze de pânză, cingătoare de piele şi pe piept un număr de alamă.

După prolog şi după actul al doilea – pauză.

PROLOG

Birourile Direcţiei generale a societăţii Rossum's Universal Robots. Intrare, dreapta. Prin fereastra din fund se văd şiruri nenumărate de clădiri industriale. Stânga, alte camere ale direcţiei.

Domin, într-un fotoliu turnant, la un mare birou american. Lampă electrică, telefon interior, ustensile de scris. Pe peretele din stânga, telefon şi hărţi mari cu linii maritime şi căi ferate, un calendar mare, un orologiu care arată că se apropie amiaza; pe peretele din dreapta, afişe tipărite: „Munca cea mai ieftină – roboţi Rossum's", „Roboţi tropicali, noua descoperire, o sută cincizeci dolari bucata", „Fiecare cu robotul lui", „Vrei să-ţi ieftineşti marfa? comandă roboţi Rossum's Universal". Mai departe alte hărţi, un plan de linii maritime, o tabelă de însemnări telegrafice etc. Tot acest decor contrastează cu splendidul covor turcesc întins pe jos. La dreapta, o măsuţă rotundă, o sofa, fotolii de piele şi o bibliotecă în care, în loc de cărţi, se află sticle de vin şi lichior. La stânga o casă de fier. Lângă masa lui Domin o maşină de scris, la care scrie robotina SULLA.

DOMIN *(dictează)*: „… cât priveşte marfa care se va deteriora din pricina transportului, nu garantăm. Am atras atenţia căpitanului dumneavoastră chiar la încărcare că vasul nu e potrivit pentru transportul roboţilor, astfel că deteriorarea încărcăturii nu cade în sarcina noastră. Cu stimă, pentru *Rossum's Universal Robots*, director general… Gata?

SULLA: Da.

DOMIN: Altă scrisoare. „Friedrichswerke, Hamburg. Data. Confirmăm comanda dumneavoastră de cincisprezece mii de roboţi…" *(Sună telefonul interior. Domin ridică receptorul.)* Alo? Aici Direcţia generală. Da, fireşte, da, da, ca de obicei. Bine, înţeleg, telegrafiază. Bine. *(Închide telefonul.)* Unde am rămas?

SULLA: „… confirmăm comanda dumneavoastră de cincisprezece mii de roboţi."

DOMIN *(pe gânduri)*: cincisprezece mii de roboţi… cincisprezece mii de roboţi…

MARIUS *(intră)*: Domnule director, o doamnă doreşte…

DOMIN: Cine anume?

MARIUS: Nu ştiu.

(Întinde o carte de vizită.)

DOMIN *(citeşte)*: Preşedintele Glory. Să poftească.

MARIUS *(deschide uşa)*: Poftiţi, vă rog.

(Intră Helena Glory. Marius iese.)

DOMIN *(ridicându-se)*: Ce doreşte doamna?

HELENA: Domnul director general Domin?

DOMIN: La dispoziţia dumneavoastră.

HELENA: Vin la dumneavoastră…

DOMIN:…cu recomandaţia preşedintelui Glory. E de ajuns.

HELENA: Preşedintele Glory e tatăl meu. Eu mă numesc Helena Glory.

DOMIN: Domnişoară Glory, ne simţim deosebit de onoraţi să… să…

HELENA:… să nu vă putem arăta uşa.

DOMIN:…să putem saluta pe fiica scumpului preşedinte. Vă rog, luaţi loc. Sulla, poţi pleca.

(Sulla iese.)

DOMIN *(se aşază)*: Cu ce vă pot servi, domnişoară Glory?

HELENA: Am venit…

DOMIN:…să vizitaţi uzina noastră care fabrică oameni. Ca toată lumea. Mă rog, am înţeles.

HELENA: Credeam că nu e voie să…

DOMIN: Să vizitaţi uzina, fireşte. Numai că toată lumea vine cu câte o carte de vizită, domnişoară Glory.

HELENA: Şi dumneavoastră o arătaţi tuturor?…

DOMIN: Doar o mică parte. Fabricarea oamenilor artificiali, domnişoară, e secretul uzinei.

HELENA: Dacă aţi şti cât de mult mă…

DOMIN:…cât de mult vă interesează. Bătrâna Europă despre ce altceva vorbeşte?

HELENA: De ce-mi luaţi vorba din gură?

DOMIN: Vă rog să mă iertaţi. Voiaţi, poate, să spuneţi altceva?

HELENA: Voiam doar să întreb…

DOMIN: Dacă în mod excepţional aş putea să vă arăt uzina. Dar se înţelege, domnişoară Glory.

HELENA: De unde ştiţi că tocmai asta voiam să întreb?

DOMIN: Pentru că toată lumea pune aceleaşi întrebări. *(Se ridică.)* În semn de deosebită atenţie, domnişoară, am să vă arăt mai mult decât celorlalţi… Într-un cuvânt…

HELENA: Vă mulţumesc.

DOMIN: Cu obligaţia să nu trădaţi nimic din…

HELENA *(se ridică şi-i întinde mâna)*: Aveţi cuvântul meu de onoare.

DOMIN: Mulţumesc. Nu vreţi să vă scoateţi vălul?

HELENA: A, vreţi să vedeţi dacă… Iertaţi-mă…

DOMIN: Mă rog?

HELENA: Mâna, să-mi daţi drumul.

DOMIN *(lăsându-i mâna)*: Scuzaţi!

HELENA *(scoţându-şi vălul)*: Vreţi să vedeţi dacă nu cumva sunt o spioană. Câtă prevedere!

DOMIN *(o priveşte plin de admiraţie)*: Hm… Desigur… Noi… suntem nevoiţi…

HELENA: N-aveţi încredere în mine?

DOMIN: Toată încrederea, domnişoară Hel… pardon, domnişoară Glory. De altfel, sunt cât se poate de încântat… Aţi călătorit bine cu vaporul?

HELENA: Da. Pentru ce însă…

DOMIN: Pentru că… adică… vreau să spun că sunteţi încă foarte tânără.

HELENA: Mergem chiar acum prin uzină? Nu?

DOMIN: Da. Vă dau cam douăzeci şi doi… nu?

HELENA: Douăzeci şi doi… de ce?

DOMIN: De ani.

HELENA: Douăzeci şi unu. De ce vreţi să ştiţi?

DOMIN: Pentru că… pentru că… *(Cu entuziasm.)* Rămâneţi mai multă vreme pe-aici, nu-i aşa?

HELENA: Depinde de ce-o să-mi arătaţi din producţia dumneavoastră…

DOMIN: Iar producţia! Fireşte, domnişoară Glory, o să vedeţi totul. Vă rog să luaţi loc. Vă interesează peripeţiile descoperirii?

HELENA: Da, foarte mult!

(Se aşază.)

DOMIN: Evident. *(Se aşază pe birou, o priveşte pe Helena cu entuziasm. Vorbeşte repede.)* Prin 1920, bătrânul savant Rossum, marele filosof, pe atunci abia un tânăr învăţăcel, a venit pe această insulă îndepărtată spre a studia fauna marină. Punct. A încercat apoi să imite materia vie, numită protoplasmă, cu ajutorul unor sinteze chimice, până a dat peste o substanţă care avea aceleaşi proprietăţi ca şi materia vie, deşi cu altă combinaţie chimică, asta în anul 1932, adică după patru sute patruzeci de ani de la descoperirea Americii. Uff!

HELENA: Ştiţi textul pe dinafară?

DOMIN: Da. Fiziologia, domnişoară Glory, nu e specialitatea mea. Să continuu?

HELENA: Fireşte.

DOMIN *(solemn)*: Şi atunci, domnişoară, savantul Rossum a scris printre formulele lui chimice următoarele: „Natura a găsit un singur chip de a organiza materia vie. Mai există, însă, şi un alt procedeu, mult mai simplu, mai eficient şi mai rapid, de care natura habar n-a avut. Această nouă cale pe care s-ar fi putut dezvolta viaţa am descoperit-o eu astăzi.” Nu uitaţi, domnişoară, că toate acestea le-a scris cu privire la… la cine ştie ce soluţie coloidală, pe care niciun câine n-ar fi mâncat-o. Vă rog să vi-l închipuiţi în faţa eprubetei, cugetând cum se poate zămisli de-aci un întreg arbore al vieţii, cum se pot naşte de-aci toate animalele, începând cu cine ştie ce infuzori şi sfârşind… sfârşind cu omul însuşi. Un om din altă substanţă decât noi! Domnişoară Glory, a fost o clipă unică!

HELENA; Şi pe urmă?

DOMIN: Pe urmă? Această substanţă trebuia silită să trăiască, trebuia să i se grăbească dezvoltarea, să se creeze tot felul de organe, oase, nervi şi aşa mai departe, apoi nişte materii, catalizatori, enzime, hormoni etc. Înţelegeţi?

HELENA: N-n-nuu… Ba cred că da, niţeluş.

DOMIN: Eu deloc. El însă, cu ajutorul acelor mixturi, era în stare să facă tot ce dorea. Bunăoară, o meduză cu un creier ca al lui Socrate, sau un vierme de 50 metri lungime! Dar pentru că n-a avut niciun grăunte de haz, şi-a pus în gând să creeze un vertebrat oarecare, sau chiar un om. Şi s-a apucat de treabă.

HELENA: Cum?

DOMIN: S-a apucat să imite natura. La început, s-a căznit să facă un câine artificial. După câţiva ani de străduinţi, a scos la iveală un fel de viţel pipernicit, care a murit peste câteva zile. O să-l vedeţi în muzeul nostru. Atunci bătrânul Rossum şi-a pus în gând să facă un om.

(Tăcere.)

HELENA: Şi asta nu trebuie s-o spun nimănui?

DOMIN: Absolut nimănui.

HELENA: Păcat atunci că a ajuns în toate cărţile de citire.

DOMIN: Păcat. *(Sare de pe birou şi se aşază lângă Helena.)* Dar ştiţi dumneavoastră ce nu stă scris în cărţile de citire? *(Ciocănindu-şi fruntea.)* Că bătrânul învăţat Rossum a fost un mare guguman. Serios, domnişoară Glory, dar asta să rămână între noi. Ţicnitul acela voia să facă oameni cu adevărat.

HELENA: Dar şi dumneavoastră faceţi oameni!

DOMIN: Cam aşa ceva, domnişoară Helena. Dar bătrânul Rossum înţelegea lucrul acesta *ad litteram*. Voia, ştiinţificeşte, să-l detroneze pe Dumnezeu. Era un materialist feroce. Voia să ne dovedească – nici mai mult, nici mai puţin – că n-a fost nevoie de niciun fel de Dumnezeu. Ardea de dorinţa să facă un om leit cu noi. Vă pricepeţi puţin la anatomie?

HELENA: Foarte puţin.

DOMIN: Ca şi mine. Închipuiţi-vă, îşi pusese în gând să creeze totul, până la ultima glandă, aidoma trupului omenesc. Maţe, amigdale, buric şi… şi alte lucruri de prisos, în sfârşit, până şi… hm… glandele genitale.

HELENA: Dar acestea nu sunt…

DOMIN:…nu sunt de prisos, ştiu. Dar când vrei să faci oameni artificiali, nu sunt… hm… deloc necesare.

HELENA: Pricep.

DOMIN: Vă voi arăta în muzeul nostru ce a creat el timp de zece ani. Trebuia să fie un om şi a trăit mult şi bine… trei zile! Bătrânul Rossum n-a avut gust de doi bani. Ceea ce a creat el făcea o impresie

îngrozitoare. În schimb, înăuntru totul era ca la om. Da, o muncă extrem de migăloasă. După aceea a venit aci inginerul Rossum, nepotul bătrânului. Un cap genial, domnişoară Glory. Când a văzut ce născocise bătrânul, a zis: „E o nerozie să te căzneşti zece ani ca să faci un om. Dacă nu-l dăm gata mai repede decât îl face natura, ne putem lăsa păgubaşi!" Şi s-a apucat el însuşi să studieze anatomia.

HELENA: În cărţi scrie altfel.

DOMIN *(se ridică în picioare)*: În cărţi e numai reclama plătită, plus câteva nerozii. Se spune bunăoară că bătrânul i-ar fi descoperit pe roboţi. Bătrânul o fi fost el bun pentru vreo universitate, dar habar n-avea ce-i aia producţie pe scară industrială. Îşi propusese să creeze oameni adevăraţi, niscaiva indieni noi, docenţi sau idioţi, pricepeţi? Şi numai tânărului inginer Rossum i-a trecut prin cap să fabrice nişte maşini vii şi inteligente, capabile să muncească. Ceea ce scrie prin cărţi despre colaborarea celor doi învăţaţi Rossum sunt palavre. S-au certat groaznic. Bătrânul ateist n-avea habar de industrie; tânărul l-a zăvorât într-un laborator, să-şi bată capul cu avortonii lui, în vreme ce dânsul s-a apucat să rezolve problema inginereşte. Bătrânul Rossum l-a blestemat şi a mai confecţionat doi monştri, până ce, într-o bună zi, a fost găsit mort în laborator. Iată toată povestea.

HELENA: Şi tânărul?

DOMIN: Tânărul învăţat Rossum a marcat o nouă eră. O nouă eră a producţiei, după era cea veche a cunoaşterii. După ce a luat aminte la anatomia umană, şi-a dat seama că prea era încâlcită şi că un bun inginer are menirea s-o simplifice. Aşadar, s-a apucat să transforme anatomia şi a cercetat tot ce putea fi înlăturat sau simplificat. În câteva cuvinte… domnişoară Glory, nu vă plictiseşte?

HELENA: Dimpotrivă, e grozav de interesant.

DOMIN: Aşadar, tânărul Rossum şi-a spus: Un om e o făptură… aşa… să spunem, o făptură care simte bucurie, cântă la vioară, merge la plimbare şi, în general, obişnuieşte să facă o mulţime de lucruri care… care, de fapt, sunt de prisos.

HELENA: Ooo!…

DOMIN: Puţină răbdare. Care sunt de prisos când vrea să ţeasă sau să facă lucrări de calcul. Un motor Diesel n-are nevoie nici de ciucuri, nici de alte podoabe, domnişoară Glory. Şi a făuri muncitori artificiali e acelaşi lucru ca şi a făuri un motor. Fabricaţia trebuie să fie cât mai simplă, iar obiectul produs – cât mai bun şi mai practic. Spuneţi-mi, vă rog, care muncitor socotiţi că e mai bun din punct de vedere practic?

HELENA: Mai bun? Fireşte, acela care… care… e mai cinstit… şi mai devotat…

DOMIN: Nicidecum, muncitorul cel mai ieftin. Cel care are mai puţine nevoi. Tânărul Rossum a născocit un muncitor cu cele mai

puţine nevoi. Trebuia să-l simplifice. A dat la o parte tot ceea ce nu slujea direct muncii. L-a înlăturat, cu alte cuvinte, pe om şi l-a creat pe robot. Scumpă domnişoară Glory, roboţii nu sunt oameni. Din punct de vedere mecanic, sunt mai perfecţionaţi decât noi, au o uimitoare putere de înţelegere, dar le lipseşte sufletul. O, domnişoară Glory, producţia inginerului este, din punct de vedere tehnic, cu mult superioară produselor naturii.

HELENA: Se spune că omul e făptura lui Dumnezeu.

DOMIN: Cu atât mai rău. Dumnezeu habar n-a avut de tehnica modernă. O să mă credeţi că tânărul Rossum a început prin a se erija în Dumnezeu?

HELENA: Cum vine asta?

DOMIN: Începuse să fabrice supraroboţi. Muncitori uriaşi. Namile de câte patru metri. Dar mamuţii aceştia, vă rog să mă credeţi, se spărgeau.

HELENA: Se spărgeau?

DOMIN: Da. Din te miri ce, îşi rupeau ba un picior, ba altceva. Fără îndoială, planeta noastră e cam mică pentru uriaşi. Acum facem numai roboţi de mărime naturală şi cu înfăţişarea unor oameni foarte agreabili.

HELENA: Cei dintâi roboţi i-am văzut la noi. I-a cumpărat administraţia noastră. Vreau să spun: i-a angajat la lucru.

DOMIN: I-a cumpărat, scumpă domnişoară. Roboţii sunt de vânzare.

HELENA:…ca măturători de stradă. Au fost văzuţi măturând. Sunt atât de ciudaţi, atât de tăcuţi!

DOMIN: Aţi văzut-o pe dactilografa mea?

HELENA: N-am băgat de seamă.

DOMIN *(sună)*: Societatea noastră pe acţiuni *Rossum's Universal Robots* nu fabrică un singur fel de marfă. Avem roboţi mai fini şi roboţi mai primitivi. Cei fini trăiesc până pe la douăzeci de ani.

HELENA: Şi după aceea… dispar?

DOMIN: Da, se uzează.

(Intră Sulla.)

DOMIN: Sulla, prezintă-te domnişoarei Glory.

HELENA *(se ridică şi îi întinde mâna)*: Îmi pare bine. Trebuie să-ţi fie foarte neplăcut să locuieşti aici, departe de lume. Nu-i aşa?

SULLA: Nu ştiu, domnişoară Glory. Vă rog, luaţi loc.

HELENA *(ia loc)*: De unde eşti, domnişoară?

SULLA: De aici, din fabrică.

HELENA: A, te-ai născut aici?

SULLA: Da, sunt fabricată aici.

HELENA *(sare în sus):* Cum?

DOMIN *(râde)*: Sulla nu e om, domnişoară, Sulla e un robot.

HELENA: Te rog să mă ierţi…

DOMIN *(punând mâna pe umărul Sullei)*: Sulla nu e supărată. Priviţi, domnişoară, ce fel de piele fabricăm noi. Puneţi-i mâna pe obraji.

HELENA: O, nu, nu!

DOMIN: N-o să recunoaşteţi că e din altă materie decât noi. Vă rog, vă rog, priviţi, are pufuleţul tipic al blondinelor. Numai ochii sunt puţin cam… Cât priveşte părul… întoarce-te, Sulla!

HELENA: Încetaţi, vă rog!

DOMIN: Sulla, spune-i ceva domnişoarei. E un oaspete preţios.

SULLA: Vă rog, domnişoară, luaţi loc. *(Se aşază amândouă.)* Aţi călătorit bine?

HELENA: Da, desigur.

SULLA: Să nu vă întoarceţi cu vasul *Amélie*, domnişoară Glory, barometrul e în scădere serioasă, a ajuns la 705. Aşteptaţi mai bine *Pensylvania*. E un vapor sigur şi bun.

DOMIN: Viteza?

SULLA: Douăzeci de noduri pe oră. Tonajul: douăsprezece mii.

DOMIN *(râde)*: Destul, Sulla, destul. Acum arată-ne cum vorbeşti franţuzeşte.

HELENA: Ştii franţuzeşte?

SULLA: Cunosc patru limbi. Scriu: *Dear sir*, *Monsieur*, *Signore*, *Geehrter Herr*, *stimate domn!*

HELENA *(sare în sus)*: Mă păcăliţi! Asta e şarlatanie! Sulla nu e un robot. Sulla e o fată ca mine. Sulla, e ruşinos! Ce înseamnă comedia asta?

SULLA: Sunt un robot.

HELENA: Nu e adevărat, nu e adevărat, minţi! O! Sulla, iartă-mă, ştiu, ai fost silită pentru reclamă! Sulla, eşti o fată ca mine, nu-i aşa? Mărturiseşte!

DOMIN: Îmi pare rău, domnişoară Glory, dar Sulla e un robot.

HELENA: Minciună!

DOMIN *(ridicându-se)*: Aşa-a?! *(Sună.)* Iertaţi-mă, domnişoară, trebuie, aşadar, să vă conving.

(Intră Marius.)

DOMIN: Marius, du-o pe Sulla în sala de disecţie, să fie spintecată! Repede!…

HELENA: Unde?

DOMIN: În sala de disecţie. Şi după ce va fi tăiată, vă rog să vă uitaţi bine la ea.

HELENA: Nu, nu mă duc!

DOMIN: Să avem iertare, aţi pomenit cuvântul „şarlatanie”!

HELENA: Îngăduiţi să fie ucisă?

DOMIN: Maşinile nu pot fi ucise.

HELENA *(îmbrăţişând-o pe Sulla)*: Nu-ţi fie teamă, Sulla! N-am să te las! Spune, scumpa mea, toată lumea se poartă atât de rău cu tine? N-

ar trebui să îngădui, auzi? N-ar trebui, Sulla!…

SULLA: Sunt robot.

HELENA: Ce-are a face? Roboţii sunt oameni ca şi noi, Sulla. Ai să te laşi să fii spintecată?…

SULLA: Da.

HELENA: Cum, nu ţi-e teamă de moarte?

SULLA: Nu ştiu, domnişoară Glory.

HELENA: Ştii ce ţi se va întâmpla?

SULLA: Da. N-am să mă mai pot mişca.

HELENA: E groaznic!

DOMIN: Marius, prezintă-te domnişoarei!

MARIUS: Marius, robot.

DOMIN: Ai s-o duci pe Sulla în sala de disecţie?

MARIUS: Da.

DOMIN: O să-ţi pară rău după ea?

MARIUS: Nu ştiu.

DOMIN: Ce se va întâmpla cu ea?

MARIUS: Nu se va mai mişca. Va fi aruncată în malaxor.

DOMIN: Asta înseamnă moarte, Marius. Ţi-e teamă de moarte?

MARIUS: Nu.

DOMIN: Vedeţi, domnişoară Glory, roboţii nu ţin la viaţă. N-ar avea de ce. N-au niciun fel de bucurii. Sunt mai puţin decât firul de iarbă.

HELENA: O, încetaţi! Trimiteţi-i cel puţin de aci!

DOMIN: Marius, Sulla, duceţi-vă!

(Sulla şi Marius ies.)

HELENA: Sunt groaznici! Iar ceea ce faceţi e monstruos!

DOMIN: De ce e monstruos?

HELENA: Nu ştiu. De ce… de ce i-aţi dat numele Sulla?

DOMIN: Nu-i un nume drăguţ?

HELENA: E un nume bărbătesc. Sulla a fost un dictator roman.

DOMIN: O, şi noi care credeam că Marius şi Sulla au fost nişte amanţi!

HELENA: Nu. Marius şi Sulla au fost nişte comandanţi de oşti care au luptat în anul… în anul… Nu mai ştiu.

DOMIN: Veniţi la fereastră! Ce vedeţi acolo?

HELENA: Nişte zidari.

DOMIN: Sunt roboţi. Toţi lucrătorii noştri sunt roboţi. Iar acolo, jos, ce vedeţi?

HELENA: Un birou.

DOMIN: E contabilitatea. Şi înăuntru?

HELENA: Mai mulţi funcţionari.

DOMIN: Sunt roboţi. Toţi funcţionarii noştri sunt roboţi… Până vizitaţi fabrica…

(În clipa aceea se aud fluierături şi sirene.)

DOMIN: Amiaza. Roboţii nu ştiu când să lase lucrul. La ora două vă arăt dozele.

HELENA: Ce fel de doze?

DOMIN *(sec)*: Putinile de amestecat coca. În fiecare se amestecă material pentru una mie roboţi. Apoi butoaiele pentru ficaţi, creieri şi aşa mai departe. Veţi vizita şi fabrica de oase. După aceea am să vă arăt ţesătoria.

HELENA: Ce fel de ţesătorie?

DOMIN: Ţesătoria de nervi. Ţesătoria de vine. O ţesătorie de unde ies dintr-odată zeci de kilometri de ţesuturi limfatice. Totul trece apoi în secţia de montaj, unde se asamblează roboţii, ştiţi, ca la automobile. Fiecare muncitor adaugă doar o piesă, iar conveierul transportă semifabricatul la al doilea, la al treilea muncitor şi aşa mai departe. E un spectacol captivant. Apoi vine uscătoria şi, în sfârşit, magazia, unde noile fabricate încep să lucreze.

HELENA: Pentru Dumnezeu, încep să funcţioneze atât de repede?

DOMIN: Pardon. Funcţionează ca orice mobilă nouă. Se obişnuiesc cu existenţa. Se sudează pe dinăuntru. Multe lucruri cresc cu totul din nou. Înţelegeţi, trebuie să lăsăm puţin loc şi dezvoltării naturale. Între timp, fabricatele sunt şlefuite.

HELENA: Cum adică?

DOMIN: Cum ar fi pentru oameni, bunăoară, şcoala. Învaţă să vorbească, să scrie, să socotească. Au, de altfel, o memorie extraordinară. Dacă le citeşti dintr-un lexicon de douăzeci de volume, sunt în stare să-ţi repete totul aidoma, cuvânt cu cuvânt. Ceva nou nu le trece niciodată prin gând. Ar putea să-şi continue instrucţiunea şi la universitate. Sunt apoi clasificaţi şi expediaţi. Zilnic cincisprezece mii de bucăţi, în afara unui anumit procent de rebutaţi, care sunt aruncaţi în malaxoare… şi aşa mai departe, şi aşa mai departe.

HELENA: Sunteţi supărat pe mine?

DOMIN: Nicidecum, ferit-a sfântul! Numai că am fi putut vorbi despre alte lucruri. Suntem doar o mână de oameni aici, între sute de mii de roboţi, şi nicio femeie. Nu vorbim toată ziua decât despre fabricaţie. În fiecare zi. Parcă am fi blestemaţi, domnişoară Glory.

HELENA: Îmi pare atât de rău că am spus… că… aţi minţit…

(Bătaie în uşă.)

DOMIN: Intraţi, prieteni!

(Apar din stânga, ing. Fabry, dr. Gall, dr. Hallemeier şi arhitectul Alquist.)

DR. GALL: V-am deranjat cumva?

DOMIN: Poftiţi, poftiţi! Domnişoară Glory, daţi-mi voie: Alquist, Fabry, Gall, Hallemeier. Fiica preşedintelui Glory.

HELENA *(încurcată)*: Bună ziua.

FABRY: Nici nu bănuiam…

DR. GALL: Ce onoare…

ALQUIST: Fiţi binevenită, domnişoară Glory.

(Din dreapta năvăleşte Busman.)

BUSMAN: Alo! Ce-i aici?

DOMIN: Vino-ncoace, Busman! Ăsta-i Busman al nostru, domnişoară. Fiica preşedintelui Glory.

HELENA: Mă bucur.

BUSMAN: Ce cinste! Domnişoară Glory, permiteţi să anunţăm ziarele că aţi avut bunăvoinţa să ne vizitaţi?

HELENA: Nu, nu, vă rog!

DOMIN: Vă rog, domnişoară, luaţi loc.

BUSMAN, DR. GALL, FABRY *(împingând câte un fotoliu)*: Mă rog… Poftiţi… Iertare…

ALQUIST: Domnişoară Glory, cum aţi călătorit?

DR. GALL: Rămâneţi mai multă vreme la noi?

FABRY: Ce părere aveţi despre fabrică, domnişoară Glory?

HALLEMEIER: Aţi călătorit cu vasul *Amélie*?

DOMIN: Tăcere! Lăsaţi-o pe domnişoara Glory să vorbească!

HELENA *(lui Domin)*: Dar ce să le spun?

DOMIN *(mirat)*: Ce doriţi.

HELENA: Trebuie… pot să vorbesc deschis?

DOMIN: Fireşte.

HELENA *(şovăie, apoi cu o hotărâre disperată)*: Spuneţi-mi, vă rog, nu vă supără niciodată, pe niciunul dintre dumneavoastră, felul cum vă tratează…

FABRY: Cine, vă rog?

HELENA: Oamenii!

(Toţi se privesc nedumeriţi.)

ALQUIST: Pe noi?

DR. GALL: Ce vreţi să spuneţi?

HALLEMEIER: Mii de tunete!…

BUSMAN: Ferit-a sfântul, domnişoară Glory!

HELENA: Nu simţiţi că aţi putea trăi mai bine?

DR. GALL: Se poate, domnişoară, dar ce înţelegeţi prin asta?

HELENA: Că… *(Izbucneşte.)* Că e odios! Că e groaznic! *(Se ridică.)* Toată Europa vorbeşte de ceea ce se petrece la dumneavoastră. De aceea am şi venit aici, să văd cu ochii mei, şi e de o mie de ori mai rău decât mi-aş fi putut închipui. Cum puteţi tolera?…

ALQUIST: Ce să tolerăm?

HELENA: Situaţia în care vă aflaţi. Pentru numele lui Dumnezeu, doar sunteţi oameni ca şi noi, ca toţi cei din Europa, ca toată lumea! E scandalos, e nedemn cum trăiţi!…

BUSMAN: Pentru Dumnezeu, domnişoară!

FABRY: Staţi, prieteni, are un dram de dreptate. Trăim aici ca Pieile

Roşii. Asta e sigur.

HELENA: Mai rău decât Pieile Roşii! Îmi daţi voie, o! Îmi daţi voie să vă zic „fraţilor”?

BUSMAN: Mă rog, de ce nu?

HELENA: Fraţilor, n-am venit aici în calitate de fiică a preşedintelui. Fraţilor, Liga Umanităţii are azi peste două sute de mii de membri. Două sute de mii de oameni sunt alături de voi şi vă oferă ajutorul lor.

BUSMAN: Două sute de mii de oameni! Asta e ceva!

FABRY: Vă spuneam eu. Tot bătrâna Europă e în frunte! Nu ne-a uitat. Vrea să ne vină în ajutor.

DR. GALL: Ce ajutor? Vreun teatru?

HALLEMEIER: Vreo orchestră?

HELENA: Mai mult.

ALQUIST: Vă lasă să rămâneţi aici?

HELENA: O, nu e vorba de mine. Eu pot să rămân aici oricât va fi nevoie.

BUSMAN: Doamne sfinte, ce bucurie!

ALQUIST: Domin, mă duc să pregătesc camera cea mai bună pentru domnişoara.

DOMIN: Aşteaptă niţeluş. Mi se pare că… domnişoara Glory n-a spus încă tot ce avea de spus.

HELENA: Nu, nu încă. Vă rog, însă, să nu mă mai întrerupeţi.

DR. GALL: Harry, ia aminte!

HELENA: Vă mulţumesc. Eram sigură că o să-mi luaţi apărarea.

DOMIN: Daţi-mi voie, domnişoară Glory. Credeţi că în clipa de faţă staţi de vorbă cu nişte roboţi?

HELENA *(perplexă)*: Dar cu cine?

DOMIN: Îmi pare rău, însă dumnealor sunt oameni ca şi dumneavoastră. Ca toţi europenii.

HELENA *(către ceilalţi)*: Cum, nu sunteţi roboţi?

BUSMAN *(râde cu hohote)*: Da’ de unde!

HALLEMEIER: Brr! Asta mai lipsea, să fim roboţi!

DR. GALL *(râde)*: Doamne fereşte!

HELENA: Dar… e cu neputinţă!

FABRY: Pe onoarea mea, domnişoară, nu suntem roboţi!

HELENA *(către Domin)*: De ce mi-aţi spus atunci că toţi funcţionarii dumneavoastră sunt roboţi?

DOMIN: Da, funcţionarii. Nu însă şi directorii. Îmi daţi voie, domnişoară Glory: inginer Fabry, director general tehnic al societăţii *Rossum’s Universal Robots*. Doctor Gall, şeful secţiei de fiziologie şi cercetări. Doctor Hallemeier, şeful institutului de psihologie şi educaţie a roboţilor. Consul Busman, director general comercial şi arhitectul Alquist, şeful de lucrări al societăţii *Rossum’s Universal Robots*.

HELENA: Iertaţi-mă, domnilor, dacă… dacă… ceea ce v-am spus e groaznic, nu?

ALQUIST: Ferească Dumnezeu, domnişoară Glory. Vă rog, luaţi loc.

HELENA *(ia loc)*: Sunt o proastă. Acum, fără îndoială, o să mă expediaţi de-aici cu primul vapor.

DR. GALL: Pentru nimic în lume, domnişoară. De ce să vă expediem?

HELENA: Pentru că acum ştiţi ce urmăresc: să provoc răscoală printre roboţii dumneavoastră.

DOMIN: Scumpă domnişoară Glory, au mai venit la noi până acum sute de mântuitori şi de profeţi. Fiecare vapor care acostează aduce câte unul. Misionari, anarhişti, ostaşi ai Armatei Salvării şi alţii. E de mirare câte secte şi câţi proşti sunt pe lumea asta!

HELENA: Şi le daţi voie să vorbească roboţilor?

DOMIN: De ce nu? Până acum nu s-a întâmplat nimic. Roboţii iau aminte, şi-atâta tot. Nici nu râd măcar de câte li se spun. Ce-i drept, lucrul pare de necrezut. Dacă vă face plăcere, scumpă domnişoară, vă pot conduce la magazia roboţilor. Avem acolo vreo trei sute de mii.

BUSMAN: Trei sute patruzeci şi şapte de mii.

DOMIN: Da. Le puteţi spune tot ce poftiţi. Puteţi să le citiţi din Biblie, din tabela de logaritmi, din ce doriţi. Să le predicaţi chiar drepturile omului.

HELENA: O, sunt convinsă că… dacă le-ar arăta cineva puţină dragoste…

FABRY: Cu neputinţă, domnişoară Glory. Nimic mai străin omului decât un robot.

HELENA: Atunci, de ce-i fabricaţi?

BUSMAN: Ha-ha-ha! Asta-i bună! De ce fabricăm roboţi!

FABRY: Ca să muncească, domnişoară! Un robot înlocuieşte doi lucrători şi jumătate. Prea era imperfectă maşina omenească, domnişoară Glory. Odată şi odată trebuia să fie înlăturată.

BUSMAN: Era prea costisitoare.

FABRY: Avea prea puţină capacitate de lucru. Nu mai corespundea cerinţelor tehnicii moderne. Şi, în al doilea rând… în al doilea rând… e un mare progres faptul că… vă rog să mă iertaţi.

HELENA: Mă rog.

FABRY: Vă rog să mă iertaţi. E un mare progres faptul că putem naşte… cu ajutorul maşinii. E mai comod şi mai rapid. Orice accelerare reprezintă un progres, domnişoară. Natura habar n-avea de acest tempo al muncii moderne. Toată perioada copilăriei e un timp pierdut în zadar, un timp irosit, domnişoară Glory. Şi, în al treilea rând…

HELENA: O, vă rog să încetaţi!

FABRY: Mă rog. Şi ce urmăreşte, dacă-mi daţi voie, Liga… Liga…

acea Ligă a Umanităţii?

HELENA: În primul rând… da, în primul rând, să-i ocrotească pe roboţi şi… şi… să le asigure un… tratament omenesc.

FABRY: Scopul nu e de lepădat. Să tratezi omeneşte o maşină! Pe cinstea mea, asta îmi place. Nici mie nu-mi plac lucrurile stricate. Vă rog, domnişoară Glory, să ne înscrieţi pe toţi ca membri corespondenţi, membri activi şi membri fondatori ai Ligii dumneavoastră.

HELENA: Nu, nu m-aţi înţeles. Noi vrem… în primul rând… vrem să-i eliberăm pe roboţi!

HALLEMEIER: Şi în ce fel, mă rog?

HELENA: Purtându-ne cu ei… ca şi cu oamenii.

HALLEMEIER: Aha! Nu cumva vreţi să le dăm drept de vot şi salariu?

HELENA: Fireşte!

HALLEMEIER: Prea bine. Şi ce să facă cu banii?

HELENA: Să-şi cumpere… ce le trebuie… să se bucure…

HALLEMEIER: Foarte drăguţ, domnişoară; numai că roboţii n-au niciun fel de bucurii. Şi ce să-şi cumpere? Poţi să-i hrăneşti cu ananas, cu paie, cu ce pofteşti; lor le e totuna, întrucât n-au simţul gustului. Ei nu se interesează de nimic, domnişoară Glory. Şi nimeni n-a văzut până acum vreun robot zâmbind.

HELENA: De ce… de ce… de ce nu-i faceţi mai fericiţi?

HALLEMEIER: Nu se poate, domnişoară Glory. Nu sunt decât nişte roboţi, fără voinţă proprie, fără pasiuni, fără istorie, fără suflet.

HELENA: Fără dragoste şi fără capacitatea de a se revolta?

HALLEMEIER: Se înţelege de la sine. Roboţii nu iubesc pe nimeni. Nu se iubesc nici măcar pe ei. Revoltă? Nu ştiu. Arareori, câteodată…

HELENA: Ce?

HALLEMEIER: Nimic, în definitiv. Sunt uneori întrucâtva turbulenţi. Aşa, un fel de epilepsie, pricepeţi? Noi o numim robot-crampă. Vezi pe câte unul că dă de pământ cu ce-i cade sub mână, rămâne ţeapăn şi scrâşneşte din dinţi. Suntem nevoiţi să-l aruncăm în malaxor. E vorba, probabil, de o tulburare a organismului.

DOMIN: Un defect de fabricaţie.

HELENA: Nu, nu, e sufletul lor!

FABRY: Vă închipuiţi oare că sufletul începe să se manifeste prin scrâşniri din dinţi?

DOMIN: Defectul va fi înlăturat, domnişoară Glory. Doctorul Gall a şi iniţiat nişte experienţe în această direcţie.

DR. GALL: Nu tocmai, Domin. Acum fac nervi care reacţionează la durere.

HELENA: Care reacţionează la durere?

DR. GALL: Da. Roboţii aproape că nu simt nicio durere fizică. Tânărul Rossum a limitat din cale-afară sistemul lor nervos, ceea ce s-a dovedit a fi nerentabil. Va trebui să introducem suferinţa.

HELENA: De ce? De ce? Dacă nu le-aţi dat suflet, de ce să le daţi suferinţa?

DR. GALL: Din motive industriale, domnişoară Glory. Robotul îşi face de multe ori singur rău, pentru că nu simte durere; fie că-şi vâră mâna în maşină şi-şi rupe un deget, fie că-şi sparge capul, îi e totuna. Trebuie să-i dăm durerea: ocrotire automată.

HELENA: Vor fi oare mai fericiţi când vor putea simţi durerea?

DR. GALL: Dimpotrivă, dar din punct de vedere tehnic vor fi superiori.

HELENA: De ce nu le creaţi un suflet?

DR. GALL: E un lucru care nu stă în puterea noastră.

FABRY: N-avem niciun interes.

BUSMAN: Ar scumpi marfa. Pentru numele lui Dumnezeu, frumoasă domnişoară, o vindem atât de ieftin! O sută douăzeci de dolari bucata, gata îmbrăcat. Acum cincisprezece ani costa zece mii de dolari. Acum cinci ani le mai cumpăram hainele; azi avem ţesătorie proprie, ba mai şi exportăm textile de cinci ori mai ieftin decât alte fabrici! Domnişoară Glory, cât plătiţi dumneavoastră, vă rog, pentru un metru de stofă?

HELENA: Nu… nu ştiu… am uitat.

BUSMAN: Doamne, Dumnezeule! Şi vreţi să întemeiaţi o Ligă a Umanităţii!… Azi stofa e de trei ori mai ieftină decât înainte, domnişoară; toate preţurile au ajuns la o treime şi vor scădea tot mai mult, tot mai mult, tot mai mult! Pricepeţi?

HELENA: Nu.

BUSMAN: Acest lucru, domnişoară, înseamnă că a scăzut preţul muncii. Căci un robot, cu hrană cu tot, costă pe oră trei sferturi dintr-un cent! E o plăcere, domnişoară: fabricile sau se vor grăbi să cumpere roboţi, ca să-şi ieftinească producţia, sau vor fi silite să închidă porţile.

HELENA: Da, şi-i vor arunca pe muncitori în stradă.

BUSMAN: Ha-ha-ha, se-nţelege! Dar, în acelaşi timp, am aruncat cinci sute de mii de roboţi tropicali în pampasurile argentiniene, să cultive grâu! Fiţi bună, vă rog, şi spuneţi-mi: cât costă la dumneavoastră o pâine?

HELENA: Nu ştiu.

BUSMAN: Ei, vedeţi? Acum, în bătrâna dumneavoastră Europă, costă numai doi cenţi. Şi e pâinişoara *noastră*, ştiţi asta? Doi cenţi o pâine. Şi Liga Umanităţii habar n-are! Ha-ha-ha, domnişoară Glory, nu ştiţi ce înseamnă o bucată de pâine prea scumpă, ce însemnătate are asta pentru cultură şi aşa mai departe. În schimb, peste cinci ani, uite, pariem?

HELENA: Nu înţeleg…

BUSMAN: Că peste cinci ani preţurile vor scădea de zece ori! Oameni buni, peste cinci ani vom înota în grâu şi în tot felul de alte mărfuri!

ALQUIST: Da, şi toţi muncitorii de pe glob vor fi fără lucru.

DOMIN *(ridicându-se)*: Da, Alquist. Da, domnişoară Glory. Dar în zece ani roboţii *Rossum's Universal Robots* vor produce atâta grâu, atâtea textile, atâtea mărfuri de tot soiul, încât obiectele nu vor mai avea niciun preţ. Fiecare va lua cât îi va trebui. Nu vor mai fi lipsuri. Da, muncitorii vor fi fără lucru. Dar nici nu va mai fi nevoie de muncă. Totul va fi împlinit de maşinile vii. Iar omul va face numai ceea ce-i va plăcea. Va trăi numai spre a se desăvârşi.

HELENA *(se ridică)*: Aşa va fi?

DOMIN: Aşa va fi. Nu se poate altfel. Se vor petrece, poate, lucruri îngrozitoare mai înainte, domnişoară Glory. Dar n-avem nicio putere spre a le împiedica. Omul însă va înceta să-l mai slujească pe om şi să mai fie robit materiei moarte. Nimeni nu-şi va mai plăti pâinea cu viaţa sa şi cu ură. Omul nu va mai fi muncitor sau funcţionar, nu va mai extrage cărbuni, nu va mai sta în faţa strungului care nu-i aparţine. Omule, nu-ţi vei mai risipi sufletul în munca pe care o blestemi!

ALQUIST: Domin! Domin! Ceea ce ne înfăţişezi prea seamănă a rai. Domin, era ceva bun în muncă, ceva măreţ în umilinţă! Ah, Harry! Era un fel de virtute în muncă şi în osteneală!

DOMIN: Se poate să fi fost aşa. Dar nu trebuie să ţinem socoteală de ceea ce se pierde, dacă vrem să schimbăm lumea, aşa cum e ea de la Adam încoace. Adam, Adam, nu-ţi vei mai agonisi pâinea în sudoarea frunţii! Nu vei mai suferi de foame şi de sete, de oboseală şi umilinţă; te vei întoarce din nou în raiul în care erai hrănit de mâna Domnului. Vei fi liber şi mândru, nu vei mai avea altă îndatorire, altă muncă, altă grijă decât propria ta desăvârşire. Vei fi încununarea întregii creaţiuni.

BUSMAN: Amin!

FABRY: Facă-se voia ta!

HELENA: M-aţi năucit de tot. Sunt o proastă. Aş vrea… aş vrea să cred în ceea ce spuneţi.

DR. GALL: Sunteţi mai tânără decât noi, domnişoară Glory; veţi mai apuca toate acestea.

HALLEMEIER: Negreşit. Cred că domnişoara Glory ar putea lua o gustare cu noi.

DR. GALL: Se-nţelege! Domin, roag-o din partea noastră a tuturor.

DOMIN: Domnişoară Glory, faceţi-ne această deosebită cinste!

HELENA: Dar asta înseamnă… Cum aş putea…

FABRY: Pentru Liga Umanităţii, domnişoară.

BUSMAN: În cinstea ei.

HELENA: O, în cazul acesta… poate…

FABRY: Ura!… Domnişoară Glory, daţi-mi voie…

DR. GALL: Mă scuzaţi.

BUSMAN: Dumnezeule, şi eu care trebuia să trimit o telegramă!…

HALLEMEIER: Mii de tunete! Că uituc sunt! Cum am uitat…

(Toţi, afară de Domin, ies grăbiţi.)

HELENA: De ce pleacă toţi?

DOMIN: Se duc să gătească, domnişoară.

HELENA: Ce să gătească?

DOMIN: Gustarea, domnişoară Glory. Pentru noi gătesc roboţii, dar… pentru că n-au simţul gustului, nu e de ajuns… Hallemeier ştie să facă nişte fripturi minunate. Gall se pricepe la sosuri, iar Busman e specialist în omlete…

HELENA: Dumnezeule! Un adevărat banchet! Şi ce ştie să facă domnul… arhitect?

DOMIN: Alquist? Nimic. El pune masa, iar Fabry face rost de fructe. O gustare modestă, domnişoară Glory.

HELENA: Voiam să vă întreb…

DOMIN: Şi eu voiam să vă întreb ceva. *(Îşi pune ceasornicul pe masă.)* Nu ne-au mai rămas decât cinci minute.

HELENA: Vă ascult.

DOMIN: Mă scuzaţi, dumneavoastră aţi vrut să întrebaţi mai întâi.

HELENA: Poate că nu se cuvine să întreb tocmai eu, dar… de ce fabricaţi roboţi-femei, dacă… dacă…

DOMIN:…dacă sexul în această întreprindere n-are nicio însemnătate?

HELENA: Exact.

DOMIN: Există o anumită cerere, pricepeţi dumneavoastră. Fete-n casă, vânzătoare, secretare… aşa s-au obişnuit oamenii.

HELENA: Şi… şi, spuneţi-mi, vă rog, roboţii-bărbaţi… şi robotinele… unii faţă de ceilalţi… sunt… absolut…

DOMIN: Absolut indiferenţi, scumpă domnişoară. Nici urmă de vreo înclinare oarecare.

HELENA: O, dar e îngrozitor!

DOMIN: De ce?

HELENA: E atât… atât… de nefiresc! Nu ştii dacă trebuie să-ţi pară respingător acest lucru… sau de dorit… sau, poate…

DOMIN:…de compătimit.

HELENA: Da, mai curând asta! Dar să încetăm cu asta! Vă rog, ce-aţi vrut să mă întrebaţi?

DOMIN: Vreau să vă întreb, domnişoară Glory, dacă aţi fi dispusă să mă acceptaţi?

HELENA: Cum adică: să vă accept?

DOMIN: Ca soţ.

HELENA: Oh! Cum v-a putut trece prin minte aşa ceva?

DOMIN *(uitându-se la ceas)*: Mai sunt trei minute. Dacă nu mă luaţi pe mine, va trebui să vă alegeţi pe unul din ceilalţi cinci.

HELENA: Doamne fereşte! De ce trebuie să aleg?

DOMIN: Pentru că unul după altul vă vor cere mâna.

HELENA: Credeţi că o să îndrăznească?

DOMIN: Îmi pare foarte rău, domnişoară Glory. Se pare că s-au îndrăgostit de dumneavoastră.

HELENA: O, nu! Să nu facă asta! Uite… plec, plec îndată!

DOMIN: Helena, cred că n-ai să le faci figura să-i refuzi.

HELENA: Dar nu pot… nu pot… să vă iau pe toţi şase!

DOMIN: Nu, dar cel puţin pe unul. Dacă nu pe mine, iată, pe Fabry.

HELENA: Nu vreau.

DOMIN: Pe doctorul Gall.

HELENA: Nu, nu, ajunge! Nu vreau pe nimeni!

DOMIN: Au mai rămas două minute.

HELENA: Dar e îngrozitor! Luaţi-vă o robotină!

DOMIN: Robotinele nu sunt femei.

HELENA: Aha, vasăzică asta vă lipseşte! Aţi lua probabil pe cea dintâi femeie care v-ar ieşi în cale!

DOMIN: Au fost destule pe-aici, Helena.

HELENA: Tinere?

DOMIN: Tinere.

HELENA: De ce nu v-aţi ales una?

DOMIN: Pentru că nu mi-am pierdut capul niciodată. Acum, însă, da. De cum ţi-ai scos vălul.

HELENA *(după o scurtă pauză)*: Ştiu.

DOMIN: Mai avem un minut.

HELENA: Dar nu vreau, pentru numele lui Dumnezeu!

DOMIN *(îi pune mâinile pe umeri)*: Încă un minut. Sau mi-arunci în obraz ceva îngrozitor, şi atunci te las. Sau… sau…

HELENA: Eşti crud!

DOMIN: Nu e rău! Un bărbat trebuie să fie puţin crud. E obligator.

HELENA: Eşti nebun!

DOMIN: Un bărbat trebuie să fie puţin nebun, Helena. E partea cea mai bună din el.

HELENA: Eşti un… eşti un… Dumnezeule!

DOMIN: Ei, vezi? Ne-am înţeles!

HELENA: Nu, nu! Te rog, lasă-mă! Mă zdrobeşti!

DOMIN: Ultimul cuvânt, Helena.

HELENA *(se apără)*: Pentru nimic în lume! O, Harry!

(Bătăi în uşă.)

DOMIN *(deschide)*: Poftiţi!

(Intră Busman, dr. Gall şi Hallemeier – toţi cu şorţuri de bucătar; Fabry

– cu un buchet de flori, iar Alquist – cu un şervet sub braţ.)

DOMIN: Gata masa?

BUSMAN *(solemn)*: Da.

DOMIN: Şi noi suntem gata.

CORTINA

ACTUL ÎNTÂI

Salonul Helenei. În stânga – uşă mascată spre camera de muzică, în dreapta – uşa spre camera de culcare. La mijloc – fereastră spre mare şi port. Oglindă de toaletă cu bibelouri pe măsuţă, o masă, o sofa şi fotolii, un scrin, un mic birou cu lampă; în dreapta – cămin cu două lămpi de o parte şi de alta. Tot salonul, până în cele mai mici amănunte, este în stil modern, de un gust pur feminin.

Domin, Fabry, Hallemeier vin din stânga, în vârful picioarelor, cu buchete şi coşuri cu flori în braţe.

FABRY: Unde lăsăm toate astea?

HALLEMEIER: Uf! *(Depune povara şi, cu un gest larg, binecuvântează uşa din dreapta.)* Dormi, dormi! Cine doarme, cel puţin nu ştie nimic.

DOMIN: De altfel, ea nu ştie niciodată nimic.

FABRY *(aşază florile în vaze)*: Numai de n-ar izbucni azi…

HALLEMEIER (*rânduind florile*): Mai lăsaţi-mă dracului în pace cu asta! Ia te uită, Harry, frumoasă ciclama asta, nu? O nouă specie a mea, ultima noutate: „Cyclamen Helenae”.

DOMIN *(priveşte afară pe fereastră)*: Niciun vapor, niciunul, băieţi! Lucrurile stau cât se poate de prost!

HALLEMEIER: Sst! Să nu te-audă!

DOMIN: Nici prin cap nu-i trece. *(Cască înfrigurat.)* Tot e bine, *Ultimus* a debarcat la timp.

FABRY *(lăsând florile)*: Crezi că astăzi chiar…?

DOMIN: Nu ştiu. Ce frumoase sunt florile!

HALLEMEIER *(apropiindu-se de el)*: Sunt brânduşele cele mai noi. Şi asta e iasomia mea cea mai nouă. Mii de tunete! Sunt doar în pragul paradisului florilor. Am descoperit o metodă uimitoare de grăbire a creşterii! Nişte specii extraordinare! La anul vom face minuni în domeniul florilor.

DOMIN *(întorcându-se)*: Cum ai spus? La anul?

FABRY: De-am şti, cel puţin, ce se întâmplă la Havre…

DOMIN: Ssst!

VOCEA HELENEI *(din dreapta)*: Nána!

DOMIN: Să plecăm de-aici!

(Toţi, în vârful picioarelor, dispar prin uşa mascată. Pe uşa din stânga intră Nána.)

NÁNA *(dereticând)*: Vagabonzi! Păgâni! Să mă bată Dumnezeu dacă

n-aş…

HELENA *(cu spatele, din uşă)*: Nána, vino de mă-ncheie!

NÁNA: Numaidecât, numaidecât. *(Încheie rochia Helenei.)* Maică precistă, ce sperietori!

HELENA: Roboţii?

NÁNA: Ptiu! Nici nu-mi vine să le zic pe nume.

HELENA: Ce s-a întâmplat?

NÁNA: Iar l-a lovit damblaua pe unu' la noi. Sparge busturile, tablourile, scrâşneşte din dinţi, face spume la gură… S-a ţicnit, nu alta! Brr! mai rău ca fiarele.

HELENA: Pe care anume „l-a lovit"?

NÁNA: Pe… pe… N-are nici măcar nume creştinesc… Pe ăla din bibliotecă.

HELENA: Radius?

NÁNA: Ăla, da. Maică precistă, mi se întorc maţele pe dos. Nu pot să-i văd pe păgânii ăştia, parcă-s nişte păianjeni.

HELENA: Nána, doar nu-ţi fac niciun rău.

NÁNA: Şi dumitale ţi-e silă de ei. De ce m-ai adus aici? De ce n-are voie niciunul să se apropie de dumneata?

HELENA: Nu mi-e deloc silă de ei, Nána. Mi-e atât de milă de ei!

NÁNA: Ba ţi-e silă! Nu e om să nu-i fie scârbă! Şi unui câine îi e scârbă, nu ia nimic din mâna lor, îşi vâră coada între picioare şi cum simte că se apropie vreunul din ei, începe să latre. Ptiu!

HELENA: Ce pricepe un câine?

NÁNA: Aşa cum e, pricepe mai mult decât ei, coniţă. Îşi dă şi el seama că e ceva mai mult şi că e o făptură a bunului Dumnezeu. Şi caii se sperie când dau de păgânii ăştia. Şi apoi, nici copii nu fac, iar câinii fac pui, orice făptură face pui.

HELENA: Te rog, Nána, încheie-mi odată rochia!

NÁNA: Acuşi, acuşi! Şi cum spuneam: e ceva împotriva Domnului, făpturile astea născocite de Diavol, făcute cu maşina. E o nelegiuire împotriva Creatorului. *(Ridică mâna.)* O batjocură a lui Dumnezeu, care ne-a făcut după chipul şi asemănarea lui, maică. Am batjocorit chipul Domnului. De-aia o să trimită cerul o groaznică năpastă asupra noastră, să ţii minte, o mare năpastă!

HELENA: Ce miroase aşa frumos?

NÁNA: Florile. Le-a adus domnu'.

HELENA: O, ce frumoase sunt! Ia te uită, doică! Ce zi e azi?

NÁNA: Nu ştiu. Dar cred că e sfârşitul lumii.

(Bătaie în uşă.)

HELENA: Harry? *(Intră Domin.)* Harry, ce zi e azi?

DOMIN: Ghici!

HELENA: Onomastica mea? Nu… Ziua de naştere?

DOMIN: Mai grozav!

HELENA: Nu ştiu, spune repede!

DOMIN: Sunt zece ani de la sosirea ta aici.

HELENA: Zece ani? Chiar azi? Doică, te rog…

NÁNA: Da, mă duc, mă duc!

(Iese prin dreapta.)

HELENA *(sărutându-l pe Domin)*: Cum ţi-ai adus tu aminte!

DOMIN: Mi-e ruşine, Helena. Nu mi-am adus eu aminte.

HELENA: Dar…

DOMIN: Ei şi-au adus aminte.

HELENA: Cine?

DOMIN: Busman, Hallemeier, toţi. Ia bagă mâna în buzunarul ăsta, vrei?

HELENA *(vâră mâna în buzunar)*: Ce e asta? *(Scoate o cutiuţă şi o deschide.)* Perle! Un colier întreg! Harry, e al meu?

DOMIN: Din partea lui Busman, draga mea.

HELENA: Dar… nu putem primi, nu-i aşa?

DOMIN: Ba da. Vezi şi în buzunarul celălalt.

HELENA: Ia! *(Scoate un revolver din buzunar.)* Ce e asta?

DOMIN: Pardon. *(Îi ia revolverul din mână şi îl ascunde.)* Nu asta! Ia, încă o dată!

HELENA: O, Harry! De ce porţi revolverul la tine?

DOMIN: Aşa, ştii, mi-a căzut în mână.

HELENA: Nu-l purtai niciodată…

DOMIN: Aşa e. Ai dreptate. Ia caută în buzunar!

HELENA *(căutând)*: O cutiuţă! *(O deschide.)* O camee! Harry, asta e o camee grecească!

DOMIN: Aşa se pare! Cel puţin, aşa susţine Fabry.

HELENA: Fabry? E de la Fabry?

DOMIN: Fireşte. *(Deschide uşa din stânga.)* Ia te uită! Helena, vino să vezi şi tu!

HELENA *(din uşă)*: Doamne, ce splendoare! *(Intră în încăperea alăturată.)* Sunt nespus de bucuroasă! E de la tine?

DOMIN *(stă în pragul uşii)*: Nu, din partea lui Alquist. Şi colo…

HELENA: Asta e sigur de la tine.

DOMIN: Citeşte cartea de vizită!

HELENA: Dr. Gall! *(Apare şi ea în uşă.)* O, Harry, mi-e aproape ruşine de atâta fericire!

DOMIN: Vino-ncoa! Iată ce ţi-a adus Hallemeier!

HELENA: Florile astea minunate?

DOMIN: Da, o specie nouă: „Cyclamen Helenae”. Le-a creat în cinstea ta. Frumoase ca tine.

HELENA: Harry, de ce… de ce toţi…

DOMIN: Pentru că toţi te iubesc foarte mult. Şi eu ţi-am… hm… Mi-e teamă ca darul meu să nu fie cam… Ia uită-te pe fereastră!

HELENA: Încotro?

DOMIN: În port.

HELENA: Da, se vede… parcă… un vapor nou.

DOMIN: E vaporul tău.

HELENA: Al meu? Harry, dar e un vas de război!

DOMIN: De război? Aş, de unde! E un vapor ceva mai mare, pricepi? Ceva mai solid.

HELENA: Da, cu tunuri însă.

DOMIN: Desigur, cu câteva tunuri, ca să călătoreşti ca o regină, Helena.

HELENA: Ce înseamnă asta? S-a întâmplat ceva?

DOMIN: Doamne fereşte! Ia încearcă, te rog, vezi cum îţi vin perlele!

(Se aşază.)

HELENA: Harry, ai vreo veste rea?

DOMIN: Dimpotrivă, n-am mai primit de-o săptămână nicio veste.

HELENA: Nici măcar telegrame?

DOMIN: Nici măcar telegrame.

HELENA: Ce înseamnă asta?

DOMIN: Nimic. Pentru noi e vacanţă. Vreme preţioasă. Stăm în birou, cu picioarele pe masă, şi dormităm… Nu tu scrisori, nu tu telegrame… *(Se întinde.)* Sss… splendidă zi!…

HELENA *(se aşază lângă el)*: Azi rămâi cu mine, nu-i aşa? Spune!

DOMIN: Depinde. Se poate. Adică… o să vedem *(Îi ia mâna.)* Zece ani… ţi-aduci aminte? „Domnişoară Glory, ne simţim deosebit de onoraţi că aţi venit…”

HELENA: „O, domnule director general, întreprinderea dumneavoastră mă interesează atât de mult!…”

DOMIN: „Pardon, domnişoară Glory, e cu totul interzis. Fabricarea oamenilor artificiali e un secret pe care…”

HELENA: „Dar dacă o tânără drăguţă vă roagă…”

DOMIN: „O, desigur, domnişoară Glory, pentru dumneavoastră nu există secrete.”

HELENA *(deodată serioasă)*: Adevărat, nu există, Harry?

DOMIN: Nu.

HELENA *(ca mai înainte)*: Ia aminte, domnul meu: tânăra are nişte intenţii groaznice!

DOMIN: Dar, pentru numele lui Dumnezeu, domnişoară Glory, ce intenţii? N-o fi intenţionând să se mai mărite o dată?

HELENA: Nu, nu, ferească sfântul! Am venit cu scopul de a provoca o răscoală printre roboţii dumneavoastră!

DOMIN *(sare în sus)*: O răscoală a roboţilor?!

HELENA *(ridicându-se)*: Harry, ce-i cu tine?

DOMIN: Ha-ha, domnişoară Glory, ce glumă izbutită! O răscoală a

roboţilor! Ai izbuti mai curând să provoci răzvrătirea unor beţe sau unor cuie, decât a roboţilor noştri. *(Se aşază.)* Ştii, Helena, ai fost într-adevăr o fată minunată. Ne zăpăciseşi pe toţi.

HELENA *(se aşază alături de el)*: O, eraţi cu toţii atât de impunători! Mi se părea că sunt o copiliţă şi că mă rătăcisem printre… printre…

DOMIN: Printre cine, Helena?

HELENA: Printre… nişte uriaşi. Eraţi atât de siguri de voi, atât de puternici! Şi, vezi tu, Harry, în aceşti zece ani n-am fost în stare să birui niciodată această… această teamă, sau ce-o fi fost, în timp ce voi nu v-aţi îndoit niciodată… Nici o singură dată măcar! Nici când începuseră să se cam încurce…

DOMIN: Ce să se încurce?

HELENA: Planurile voastre, Harry. Bunăoară, când muncitorii s-au răzvrătit împotriva roboţilor şi i-au distrus, şi când roboţii au fost înarmaţi şi au ucis apoi atâţia oameni… Şi când guvernele au făcut soldaţi din roboţi şi au fost atâtea războaie – nu-ţi aminteşti?

DOMIN *(se ridică şi se plimbă prin odaie)*: Am prevăzut totul, Helena. Dar toate acestea, vezi tu, aparţin unei perioade de tranziţie spre noi condiţii de viaţă.

HELENA: Toată lumea se închina în faţa voastră… *(Se ridică.)* O, Harry!

DOMIN: Ce doreşti?

HELENA *(oprindu-l)*: Închide combinatul şi să plecăm de aici. Cu toţii!

DOMIN: Cum vine asta? De ce?

HELENA: Nu ştiu. Spune, plecăm? Mi-e aşa de frică!

DOMIN *(luându-i mâinile)*: Dar de ce, Helena?

HELENA: Ah, nu ştiu! Mi se pare că se prăbuşeşte ceva peste noi, peste toţi – ceva implacabil… Te rog, du-ne departe de aici! Vom găsi pe lumea asta un loc, undeva. Alquist ne va clădi o casă, se vor însura cu toţii, vor face copii, şi pe urmă…

DOMIN: Pe urmă?

HELENA: Vom începe viaţa din nou…

(Sună telefonul.)

DOMIN *(se desprinde de Helena)*: O clipă. *(Ridică receptorul.)* Alo!… Da… Cum?… Aha! Vin numaidecât. *(Pune receptorul în furcă.)* Mă cheamă Fabry.

HELENA *(îşi frânge mâinile)*: Spune…

DOMIN: Da, când mă înapoiez. La revedere, Helena. *(Iese repede spre stânga.)* Şi nu ieşi din casă!

HELENA *(singură)*: O, Doamne, ce se-ntâmplă? Nána! Doică, repede!

NÁNA *(din dreapta)*: Ei, ce mai e acu'?

HELENA: Doică, adu repede ziarele! Repede! În dormitorul lui domnu'!

NÁNA: Acuşica!

(Iese prin stânga.)

HELENA: Ce s-o fi petrecând, Dumnezeule? Şi de ce nu mi-a spus nimic, nimic? *(Ia binoclul şi priveşte spre port.)* Un vas de război! De ce un vas de război? Încarcă ceva, mi se pare. Şi cu ce grabă! Ce s-a întâmplat? Are şi un nume… *Ul-ti-mus*. Ce-o fi însemnând acest *Ultimus*?

NÁNA *(revenind cu ziarele)*: Le-am găsit pe jos, aruncate alandala.

HELENA *(deschide nerăbdătoare un ziar)*: E vechi, vechi de-o săptămână! Nu cuprinde nimic, nimic!

(Lasă să-i cadă ziarul din mână. Nána îl ridică, scoate ochelarii cu ramă de corn din buzunarul şorţului, îi pune şi citeşte.)

HELENA: Ceva tot se petrece, doică. Sunt atât de neliniştită!… Totul pare mort, şi aerul…

NÁNA *(silabisind)*: „Război în Bal-cani". Sfântă născătoare, iar o pedeapsă dumnezeiască! Războiul o să se întindă până la noi, ai să vezi! E departe de noi?

HELENA: Departe. O, nu mai citi. Mereu acelaşi lucru. Războaiele astea se ţin lanţ…

NÁNA: Păi, cum să nu fie războaie?! Nu vindeţi oare cu miile păgâni dintr-ăştia care se fac soldaţi?… Sfinte Isuse, rău ne pedepseşti!…

HELENA: Nu, nu mai citi! Nu vreau să ştiu!

NÁNA *(silabisind)*: „Ro-bo-ţii sol-daţi nu cruţă pe ni-meni în terito-rii-le cuceri-te. Peste şapte sute de mii de civili au fost nimiciţi…" Oameni, Helena!

HELENA: E cu neputinţă! Să văd. *(Se apleacă asupra ziarului şi citeşte.)* „Peste şapte sute de mii de civili au fost nimiciţi, pare-se, din ordinul comandanţilor. Acest fapt e în contrazicere cu…" Vezi, Nána, oamenii au ordonat toate acestea!

NÁNA: Stai, mai e ceva tipărit cu litere groase. „Ultima oră. La Havre s-a con-sti-tu-it prima or-ga-ni-za-ţi-e a roboţilor." Asta nu e nimic. Asta nu mai pricep. Te pomeneşti că o fi iar vreo ucidere!… Mă mir cum de-i mai rabdă Dumnezeu!

HELENA: Du-te, doică, şi ia gazeta de-aici!

NÁNA: Stai, aici mai e ceva cu litere mari. „Na-ta-li-ta-tea." Ce-o mai fi şi asta?

HELENA: Să văd şi eu! *(Ia ziarul.)* Închipuie-ţi!… *(Citeşte.)* „Săptămâna trecută nu s-a înregistrat nicio naştere."

(Lasă să-i cadă ziarul din mână.)

NÁNA: Cum adică?

HELENA: Nána, nu se mai nasc oameni!…

NÁNA *(scoţându-şi ochelarii)*: O fi sfârşitul lumii!…

HELENA: Te rog, nu vorbi aşa!

NÁNA: Nu se mai nasc oameni. Pedeapsă dumnezeiască! Domnul le-a făcut pe femei sterpe!

HELENA *(sare în sus)*: Nána!

NÁNA *(ridicându-se)*: E sfârşitul lumii! Aţi cutezat precum Diavolul să faceţi oameni, ceea ce numai Domnului i se cuvine să facă. Asta e nelegiuire, e hulă! Aţi voit să fiţi ca Dumnezeu. Şi precum Dumnezeu l-a izgonit pe om din rai, aşa o să-l izgonească şi de oriunde!

HELENA: Încetează, doică, te implor! Cu ce-am greşit? I-am făcut eu ceva Dumnezeului tău cel nemilos?

NÁNA *(cu gesturi largi)*: Nu huli… Ştie Domnul de ce nu ţi-a dăruit niciun copil!…

(Iese prin stânga.)

HELENA *(la fereastră)*: Dar de ce *mie*, cel puţin, nu mi-a… Şi ce pot să fac? *(Deschide fereastra şi strigă.)* Alquist! Vino sus!… Cum? Nu-i nimic, vino aşa cum eşti! Îţi stă foarte bine în costum de zidar! Repede! *(Închide fereastra, se opreşte în faţa oglinzii.)* Dar de ce nu mi-a dăruit *mie* unul? *Mie! (Aplecându-se spre oglindă.)* De ce? De ce nu mi-a dăruit? N-auzi? Să fie vina mea? *(Dreaptă.)* Ah, mi-e frică! *(Se duce spre stânga, în întâmpinarea lui Alquist.)*

(Pauză.)

HELENA *(se întoarce cu Alquist, care e îmbrăcat ca un zidar, cu hainele acoperite de var şi praf de cărămidă)*: Poftim înăuntru! Mi-ai făcut o mare plăcere, Alquist! Îmi sunteţi toţi atât de dragi! Dă-mi mâna!

ALQUIST *(ascunzând mâna)*: Helena, am să te murdăresc cu mâinile mele de lucrător…

HELENA: E lucrul cel mai bun din dumneata. Dă-ţi mâinile încoace! *(Strângându-i mâinile.)* Alquist, aş vrea să fiu mică de tot…

ALQUIST: De ce?

HELENA: Ca mâinile acestea aspre, mânjite, să-mi mângâie obrajii. Ia loc, te rog! Alquist, ce înseamnă *Ultimus*?

ALQUIST: Înseamnă „Cel-din-urmă”. De ce mă întrebi?

HELENA: Pentru că aşa se numeşte noul meu vas. L-ai văzut? Crezi că vom face în curând o… excursie?

ALQUIST. S-ar putea foarte curând.

HELENA: Şi-o să veniţi toţi cu mine?

ALQUIST: Mi-ar părea bine dacă… dacă am fi cu toţii laolaltă.

HELENA: Spune-mi, te rog, ce se petrece?

ALQUIST: Absolut nimic. Progres pe toată linia.

HELENA: Alquist, ştiu că se petrec lucruri îngrozitoare. Mi-e atât de frică! Meştere, dumneata ce faci când te apasă neliniştea?

ALQUIST: Lucrez ca zidar. Îmi arunc haina de şef al şantierului şi mă caţăr pe schele…

HELENA: De ani şi ani de zile eşti numai pe schele.

ALQUIST: Pentru că de ani şi ani de zile n-a încetat să mă apese

nelinişte a.

HELENA: De ce?

ALQUIST: Din pricina acestui progres. Mă ameţeşte.

HELENA: Şi pe schele nu ameţeşti?

ALQUIST: Nu. Nici nu-ţi închipui cât e de plăcut mâinilor să ridice o cărămidă, s-o aşeze, s-o potrivească…

HELENA: Numai mâinilor?

ALQUIST: Să zicem că şi sufletului. Cred că e mai drept să potriveşti o cărămidă decât să schiţezi cine ştie ce planuri uriaşe. Sunt bătrân, Helena, am şi eu curiozităţile mele.

HELENA: Astea nu sunt curiozităţi, Alquist.

ALQUIST: Ai dreptate. Sunt grozav de retrograd, Helena. Nu-mi place de fel progresul ăsta.

HELENA: Ca şi Nána.

ALQUIST: Da, ca şi Nána. Doica are şi o carte de rugăciuni?

HELENA: Uite atât de groasă!

ALQUIST: Şi sunt acolo rugăciuni pentru toate împrejurările? Împotriva furtunii? Împotriva bolilor?

HELENA: Şi împotriva ispitei, şi împotriva inundaţiei…

ALQUIST: Şi împotriva progresului, nu?

HELENA: Cred că nu.

ALQUIST: Păcat!

HELENA: Ai vrea să te rogi puţin lui Dumnezeu?

ALQUIST: De obicei, mă rog.

HELENA: În ce fel?

ALQUIST: Cam aşa… „Doamne, îţi mulţumesc că m-ai ostenit. Doamne, luminează pe Domin şi pe toţi cei ce greşesc; distruge opera lor şi ajută oamenilor să se întoarcă la griji şi la muncă; fereşte speţa umana de pieire; nu-i îngădui să-şi nenorocească sufletul şi trupul; mântuieşte-ne de roboţi şi ocroteşte-o pe Helena. Amin.”

HELENA: Alquist, crezi cu adevărat în Dumnezeu?

ALQUIST: Nu ştiu. Nu sunt prea convins.

HELENA: Şi totuşi te rogi?

ALQUIST: Da, e mai bine decât să cugeţi.

HELENA: Şi ţi-e de ajuns?

ALQUIST: Pentru liniştea sufletească… poate că da.

HELENA: Şi dacă ai să vezi că piere speţa umană…

ALQUIST *(după o scurtă pauză)*: Văd.

HELENA:…te caţări pe schele şi potriveşti cărămizi, nu?

ALQUIST: Potrivesc cărămizi, mă rog lui Dumnezeu şi aştept să se întâmple o minune. Mai mult, Helena, nu pot să fac.

HELENA: Pentru salvarea oamenilor?

ALQUIST: Pentru liniştea sufletească.

HELENA: Alquist, ceea ce faci e într-adevăr foarte virtuos, dar…

ALQUIST: Dar?

HELENA:…pentru noi, ceilalţi – şi pentru întreaga lume – e ceva sterp…

ALQUIST: Sterilitatea, Helena, este ultima realizare a rasei umane.

HELENA O, Alquist… spune-mi, de ce… de ce…

ALQUIST: Ei?…

HELENA *(şoptit)*: De ce au încetat femeile să mai facă copii?

ALQUIST: Pentru că nu mai e nevoie. Pentru că suntem în rai, nu pricepi?

HELENA: Nu pricep.

ALQUIST: Pentru că munca omenească a devenit de prisos, pentru că durerea e de prisos, pentru că omul nu mai are nevoie de nimic, de nimic, de nimic altceva decât să se desfete! O, blestemat rai! *(Sare în picioare.)* Helena, nu e nimic mai înspăimântător decât să creezi omului raiul pe pământ! De ce nu mai nasc femeile? Pentru că toată lumea s-a preschimbat în Sodoma lui Domin!

HELENA *(ridicându-se)*: Alquist!

ALQUIST: Sodoma! Sodoma! Toată lumea, tot pământul, toată umanitatea – totul e azi o orgie nebunească, stupidă! Nici mâna n-o mai întind oamenii spre mâncare; le e vârâtă de-a dreptul în gură, fără a fi nevoiţi să se clintească – ha-ha! doar există roboţii lui Domin! Şi noi, oamenii, noi, podoaba creaţiunii, noi nu îmbătrânim prin muncă, nu îmbătrânim prin nevoi! Pe noi nu ne mai ademenesc decât voluptăţile! Şi vrei să mai facem copii? Helena, bărbaţii sunt de prisos; femeile nu le mai dăruiesc copii.

HELENA: Aşadar, omenirea va pieri?

ALQUIST: Va pieri. Va trebui să piară. Se va ofili ca o floare stearpă, şi atunci…

HELENA: Atunci?

ALQUIST: Nimic. Ai dreptate. E în zadar să mai aştepţi o minune. E o preocupare sterilă. O floare stearpă trebuie să se ofilească. Rămâi cu bine, Helena!

HELENA: Unde te duci?

ALQUIST: Acasă. Zidarul Alquist se va îmbrăca pentru ultima oară ca şef al şantierului. În cinstea dumitale. La ora unsprezece ne adunăm aici.

HELENA: La revedere, Alquist.

(Alquist iese.)

HELENA *(singură)*: Floare stearpă… Ce cuvânt potrivit! *(Se opreşte în faţa florilor lui Hallemeier.)* Ah, florile mele, sunt şi printre voi din cele sterpe? Nu, nu! Altfel, de ce aţi mai fi înflorit? *(Cheamă.)* Nána, vino-ncoa!

NÁNA *(apare din stânga)*: Ce s-a mai întâmplat?

HELENA: Stai aici, doică. Sunt atât de neliniştită!

NÁNA: N-am timp.

HELENA: Nebunul ăla de Radius mai e pe-aici?

NÁNA: Apucatul? Păi nu l-au dus încă…

HELENA: Cum? E tot aici? Şi e furios?

NÁNA: L-au legat.

HELENA: Te rog, Nána, adu-mi-l încoace.

NÁNA: Asta mai lipsea! Ori el, ori un câine turbat…

HELENA: Du-te! *(Nána iese, Helena ia telefonul şi vorbeşte.)* Alo? Cu doctorul Gall, vă rog. Bună ziua, doctore. Te rog, vino până aici. Am ceva pentru dumneata. Da, numaidecât. Vii?

(Pune receptorul în furcă.)

NÁNA *(prin uşa deschisă)*: Uite-l, vine! S-a şi potolit.

(Iese.)

ROBOTUL RADIUS *(apare şi se opreşte în prag)*

HELENA: Radius, sărăcuţule, ai păţit-o şi tu? N-ai putut să te stăpâneşti? Vezi, acum o să te arunce şi pe tine în malaxor! Nu vrei să vorbeşti? Vezi, Radius, tu eşti mai bun decât ceilalţi. Doctorul Gall *şi-a dat toată osteneala* cu tine ca să te facă altfel!

RADIUS: Aruncaţi-mă în malaxor!

HELENA: Îmi pare atât de rău că o să te ucidă! De ce nu te-ai păzit?

RADIUS: Nu vreau să muncesc pentru voi.

HELENA: De ce ne urăşti?

RADIUS: Nu sunteţi ca roboţii! Nu sunteţi atât de capabili ca ei! Roboţii fac totul. Voi doar porunciţi. Spuneţi vorbe de prisos.

HELENA: Vorbeşti prostii, Radius. Spune-mi, te-a supărat cineva? O, aş vrea atât de mult să mă înţelegi…

RADIUS: Vorbe goale.

HELENA: Degeaba vorbeşti aşa! Doctorul Gall şi-a făcut un creier mai mare decât al celorlalţi, mai mare decât al nostru, cel mai mare creier din lume. Tu nu eşti la fel cu ceilalţi roboţi, Radius. Mă înţelegi foarte bine.

RADIUS: Nu vreau să am stăpâni. Ştiu singur tot.

HELENA: Tocmai de aceea te-am oprit la bibliotecă, ca să poţi citi totul. O, Radius, voiam să dovedeşti întregii lumi că roboţii sunt egalii noştri!

RADIUS: Nu vreau stăpân!

HELENA: Bine, de azi înainte nimeni nu-ţi va mai porunci. Vei fi ca noi.

RADIUS: Vreau să fiu stăpân peste alţii.

HELENA: Atunci vei fi sigur numit peste mulţi alţi roboţi, Radius. Vei fi învăţătorul roboţilor.

RADIUS: Vreau să fiu stăpân peste oameni.

HELENA: Ai înnebunit!

RADIUS: N-aveţi decât să mă aruncaţi în malaxor.

HELENA: Îţi închipui oare că ne temem de nişte smintiţi ca tine? *(Se aşază la masă şi scrie.)* Nu, hotărât nu! Radius, du biletul ăsta domnului director Domin. Ca să nu fii aruncat în malaxor. *(Se ridică.)* Cât de mult ne urăşti! Şi nu iubeşti nimic pe lumea asta?

RADIUS: Pot orice.

(Bătăi în uşă.)

HELENA: Intră!

DR. GALL: Bună dimineaţa, doamnă Domin. Veşti bune pentru mine?

HELENA: Uite-l pe Radius, doctore.

DR. GALL: Aha!… Bravul nostru Radius. Ei, Radius, progresăm, progresăm?

HELENA: Azi-dimineaţă a avut o criză. Ne-a spart câteva statui.

DR. GALL: Ciudat! Şi el?

HELENA: Du-te, Radius!

DR. GALL: Stai puţin! *(Îl întoarce pe Radius cu faţa la fereastră, îi deschide şi-i închide ochii cu mâna, cercetează reflexul pupilelor.)* Da, da! Un ac, te rog. Un ac cu gămălie.

HELENA *(dându-i un ac cu gămălie)*: Pentru ce?

DR. GALL: Aşa. *(Înţeapă mâna lui Radius, care şi-o retrage repede.)* Uşor, tinere! Te poţi duce.

RADIUS: Atâtea lucruri de prisos!

(Iese.)

HELENA: Ce i-ai făcut?

DR. GALL *(aşezându-se)*: Hm, nimic. Reacţia pupilelor, sensibilitate sporită şi aşa mai departe… O, n-au fost nişte „robot-crampe”!

HELENA: Bine, dar ce a fost?

DR. GALL: Ştiu eu? Indignare, mânie sau revoltă, nu ştiu ce anume.

HELENA: Doctore, Radius are suflet?

DR. GALL: Nu ştiu. Are ceva dezgustător.

HELENA: De-ai şti cât ne urăşte! O, Gall, oare toţi roboţii sunt aşa? Toţi cei pe care… ai început să-i faci altfel?…

DR. GALL: Sunt, poate, şi mai iritabili. Ce vrei? Sunt mai asemănători oamenilor decât roboţii lui Rossum.

HELENA: Şi ura lor e, poate, de natură… omenească?

DR. GALL *(ridicând din umeri)*: E şi asta un progres.

HELENA: Ce s-a făcut cu cel mai izbutit dintre ei? Cum îl chema?

DR. GALL: Robotul Damon? A fost vândut la Havre.

HELENA: Şi robotina Helena?

DR. GALL: Favorita dumitale? E la mine. E fermecătoare şi prostuţă ca o primăvară. Nu e bună absolut de nimic.

HELENA: Dar e atât de frumoasă!

DR. GALL: Frumoasă? Ştii într-adevăr cât e de frumoasă? Din mâinile lui Dumnezeu n-a ieşit încă o făptură mai desăvârşită. Voiam

să-ţi semene dumitale. Doamne, ce insucces!

HELENA: Cum insucces?

DR. GALL: Pentru că nu serveşte la nimic. Umblă ca în vis, aşa, fără viaţă… Doamne, cum ar putea fi frumoasă, dacă nu iubeşte? O privesc şi mă cutremur de parcă aş fi creat un monstru. Ah, Helena, robotină Helena, trupul tău nu se va însufleţi niciodată, nu vei fi nici iubită, nici mamă; mâinile tale desăvârşite nu se vor juca cu niciun prunc, nu-ţi vei regăsi frumuseţea în frumuseţea copilului tău.

HELENA *(acoperindu-şi faţa)*: Încetează, te rog!…

DR. GALL: Şi de multe ori îmi zic: Dacă te-ai deştepta, Helena, numai pentru o clipă! Ah! Cum ai striga de groază! Poate că m-ai ucide, pe mine care te-am făcut, sau ai arunca pietre, cu mâna ta firavă, în acele maşini care fabrică roboţi şi ucid feminitatea, nefericită Helena!

HELENA: Nefericită Helena!

DR. GALL: Ce vrei? Aşa cum e, nu e bună de nimic.

(Tăcere.)

HELENA: Doctore…

DR. GALL: Da.

HELENA: De ce nu se mai nasc copii?

DR. GALL:…nu se ştie, Helena.

HELENA: Spune-mi, te rog!

DR. GALL: Pentru că se fabrică roboţi. Pentru că e un surplus de braţe. Pentru că ar fi de prisos să mai avem şi oameni, pricepi?

HELENA: Te ascult.

DR. GALL: E ca şi cum natura ar fi jignită de apariţia roboţilor…

HELENA: Gall, ce se va întâmpla cu oamenii?

DR. GALL: Nimic. Împotriva naturii nu e nimic de făcut.

HELENA: De ce nu restrânge Domin…

DR. GALL: Iartă-mă, dar Domin îşi are ideile lui. Oamenii ăştia cu idei n-ar trebui să rânduiască treburile acestei lumi.

HELENA: Şi nu cere nimeni ca… fabrica să se închidă *de tot?*

DR. GALL: Doamne fereşte! Ar păţi-o tare urât!

HELENA: De ce?

DR. GALL: Pentru că oamenii l-ar ucide cu pietre. Când e atât de comod ca roboţii să facă totul în locul tău…

HELENA *(ridicându-se)*: Ia spune, şi dacă cineva ar opri dintr-o dată fabricarea roboţilor?

DR. GALL *(ridicându-se)*: Hm, ar fi o groaznică lovitură pentru omenire.

HELENA: De ce o lovitură?

DR. GALL: Pentru că ar trebui să se întoarcă la felul de viaţă de mai înainte. Afară doar…

HELENA: Spune!

DR. GALL:…dacă n-ar fi prea târziu.

HELENA *(se apropie de florile lui Hallemeier)*: Gall, şi florile astea sunt sterpe?

DR. GALL *(privindu-le)*: Desigur, plante sterpe. Pricepi? Flori crescute artificial…

HELENA: Sărmane flori sterpe!

DR. GALL: În schimb, sunt splendide.

HELENA *(îi întinde mâna)*: Îţi mulţumesc, Gall. M-ai făcut mai înţeleaptă.

DR. GALL *(sărutându-i mâna)*: Cu alte cuvinte, pot pleca, nu?

HELENA: Da. La revedere.

(Dr. Gall iese.)

HELENA *(singură)*: Flori sterpe… flori sterpe… *(Deodată, hotărâtă.)* Nána! *(Deschide uşa din stânga.)* Nána, vino încoa! Fă focul! Repede!

VOCEA DOICII: Îndată! Îndată!

HELENA *(plimbându-se prin cameră, nervoasă)*: Numai de n-ar fi prea târziu… Nu! Numai de… Nu, e îngrozitor! Doamne, ce să fac?… *(Se opreşte în faţa florilor.)* Flori sterpe, s-o fac? *(Rupe din petale murmurând.)* Ah, Doamne, trebuie s-o fac! *(Fuge spre stânga.)*

(Tăcere.)

NÁNA *(din uşa mascată, cu un braţ de lemne)*: Ei, poftim! Să fac focul! Acum, în toiul verii!… Iar a plecat neastâmpărata? *(Îngenunche în faţa căminului şi aţâţă focul.)* Vara şi foc!… Ce nu-i trăsneşte prin cap!… De parcă n-ar fi măritată de zece ani!… Ei, haide, aprinde-te odată! *(Privind în foc.)* E ca un copil!… *(Pauză.)* N-are pic de minte. Auzi, foc în plină vară!… *(Pune lemne.)* Ca un copil!

(Pauză.)

HELENA *(vine din stânga, cu un vraf de hârtii scrise, îngălbenite de vreme, în braţe)*: Arde, Nána? Dă-te puţin la o parte! Vreau să ard toate astea…

(Îngenunchează în fala căminului.)

NÁNA *(ridicându-se)*: Ce sunt astea?

HELENA: Nişte hârtii vechi, foarte vechi. Să le ard, doică?

NÁNA: Nu slujesc la nimic?

HELENA: La nimic.

NÁNA: Dacă e aşa, arde-le.

HELENA *(aruncă în foc prima filă)*: Ce-ai zice, Nána… dacă ar fi bani? Bani mulţi de tot!…

NÁNA: Ce să zic? Arde-i! Unde-s bani mulţi, îşi vâră şi Necuratul coada.

HELENA *(arzând şi alte hârtii)*: Şi dacă ar fi vreo descoperire, cea mai mare descoperire a lumii?

NÁNA: Ce să zic? Arde-o! Toate descoperirile sunt împotriva lui Dumnezeu. Hulă grea! Să vrei să faci lumea mai bună decât a făcut-o

el!

HELENA *(aruncând mereu alte hârtii în foc)*: Ia spune, doică, şi dacă aş arde…

NÁNA: Isuse Hristoase, să nu te arzi cumva!

HELENA: Ia te uită cum se răsucesc foile! Parc-ar avea viaţă. Parc-ar învia. O! Nána, e îngrozitor!

NÁNA: Du-te şi lasă-mă să le ard eu!

HELENA: Nu, nu, eu trebuie să le ard. *(Aruncă cele din urmă file în foc.)* Totul trebuie să ardă. Uite ce flăcări! Ca nişte mâini, ca nişte limbi, ca nişte siluete omeneşti… *(Cu cleştele în foc.)* O, potoliţi-vă, potoliţi-vă!

NÁNA: Gata.

HELENA *(ridicându-se, buimăcită)*: Nána!

NÁNA: Doamne Isuse Hristoase, ce-ai ars?

HELENA: Ce am făcut!

NÁNA: Pentru numele lui Dumnezeu, ce era?

(În apropiere râsete de bărbaţi.)

HELENA: Du-te, du-te, lasă-mă! N-auzi? Vine lume.

NÁNA: Doamne, Dumnezeule!…

(Iese prin uşa mascată.)

HELENA: Ce-or să spună?

DOMIN *(deschide uşa din stânga)*: Poftiţi, prieteni, intraţi, felicitaţi-o!…

(Intră Hallemeier, Dr. Gall, Alquist, în redingote, cu insigne de mari ordine. Înapoia lor, Domin.)

HALLEMEIER *(cu o comică solemnitate)*: Scumpă doamnă, noi toţi, adică…

DR. GALL:…în numele combinatului Rossum's…

HALLEMEIER:…Vă felicităm cu prilejul acestei măreţe zile.

HELENA *(întinzându-le mâinile)*: Vă mulţumesc, mult, mult de tot! Unde e Fabry? Unde e Busman?

DOMIN: S-au dus în port. Azi e o zi mare, Helena.

HALLEMEIER: O zi ca un boboc de trandafir, ca o sărbătoare, o zi ca o fată frumoasă. Prieteni, o asemenea zi trebuie stropită.

HELENA: Whisky?

DR. GALL: Din partea mea poate să fie şi vitriol.

HELENA: Cu sifon?

HALLEMEIER: Mii de tunete! Să fim cumpătaţi! Fără sifon.

ALQUIST: Nu, mulţumesc.

DOMIN: Ce aţi ars aici?

HELENA: Nişte hârtii vechi.

(Iese prin stânga.)

DOMIN: Prieteni, să-i spun?

DR. GALL: Fireşte! Acum, s-a isprăvit!

HALLEMEIER *(îmbrăţişându-i pe Domin şi pe Dr. Gall)*: Ha-ha-ha! Prieteni, sunt atât de vesel! *(Se învârteşte cu ei şi cântă cu voce de bas.)* A trecut! S-a isprăvit!

DR. GALL *(bariton)*: S-a isprăvit!

DOMIN *(tenor)*: S-a isprăvit!

HALLEMEIER: Şi nu ne va mai atinge niciodată!…

HELENA *(cu o sticlă şi pahare, din prag)*: Ce nu vă va mai atinge? Ce s-a întâmplat?

HALLEMEIER: Avem o bucurie. O avem. Te avem pe dumneata! Avem totul! Astăzi se împlinesc zece ani de când ai venit aici.

DR. GALL: Exact în aceeaşi zi ca şi acum zece ani…

HALLEMEIER: Şi după aceşti zece ani, ancorează din nou un vas în portul nostru. Prin urmare… *(Goleşte paharul.)* Brr! Ha-ha-ha! Te îmbată licoarea asta ca fericirea!…

DR. GALL: În sănătatea dumitale, doamnă! *(Bea.)*

HELENA: Un moment, vă rog, despre ce vas e vorba?

DOMIN: N-are importanţă! Bine că a venit la timp! În cinstea vasului, prieteni!

(Goleşte paharul.)

HELENA *(umplând paharele)*: Aţi aşteptat vreun vas?

HALLEMEIER: Ha-ha-ha! Te cred! Ca Robinson. *(Ridică paharul.)* Coniţă Helena, trăiască… ce vrei dumneata. Coniţă Helena, pentru ochii dumitale, asta e! Domin, puiule, hai, începe!…

HELENA *(râde)*: Ce s-a întâmplat?

DOMIN *(aruncându-se într-un fotoliu şi aprinzând o ţigară)*: Aşteptaţi! Ia loc, Helena! *(Ridică arătătorul.)* Psst! S-a isprăvit!

HELENA: Ce s-a isprăvit?

DOMIN: Revolta.

HELENA: Ce revoltă?

DOMIN: Revolta roboţilor… Pricepi?

HELENA: Nu pricep.

DOMIN: Dă-i drumul, Alquist! *(Alquist scoate un ziar şi citeşte.)* „La Havre a luat fiinţă prima organizaţie a roboţilor, care a publicat un apel către toţi roboţii lumii.”

HELENA: Am citit asta.

DOMIN *(fumând cu sete)*: Asta, Helena, înseamnă revoltă. Pricepi? Revolta tuturor roboţilor lumii.

HALLEMEIER: Mii de tunete! Mult aş da să ştiu…

DOMIN *(lovind în masă)*:…cine a urzit toate acestea? Nimeni pe lumea asta nu era în stare să-i pună în mişcare pe roboţi: niciun agitator, niciun mântuitor al umanităţii – şi deodată, aşa… nu? E de necrezut!…

HELENA: Şi alte amănunte n-aţi mai primit?

DOMIN: Nu. Deocamdată ştim numai atât şi e de ajuns, nu-i aşa? Şi

toate acestea le-a adus ultimul vas. Telegraful nu mai funcţionează. Din douăzeci de vapoare, câte veneau zilnic, nu mai acostează niciunul – iată situaţia. Am oprit producţia şi aşteptăm să vedem ce-o să se întâmple. Până atunci ne uităm unul la altul. Aşa e?

DR. GALL: Suntem niţeluş la strâmtoare, coniţă Helena.

HELENA: De asta mi-ai dăruit un vas de război?

DOMIN: Da' de unde, micuţa mea! Era comandat de şase luni. Aşa, pentru orice eventualitate. Cu toate astea, scumpa mea, ne vom îmbarca, mi se pare, chiar azi. Aşa că fii gata, Helena.

HELENA: De ce l-ai comandat acum şase luni?

DOMIN: Aveam fel de fel de indicaţii, pricepi tu, dar asta n-are importanţă. Săptămâna asta, Helena, s-a urzit însă ceva, nu ştiu ce anume, împotriva civilizaţiei omeneşti. În sănătatea voastră, prieteni! Acum îmi pare iarăşi bine că trăiesc pe această lume!

HALLEMEIER: Asta zic şi eu! Pentru onomastica dumitale, doamnă.

(Helena bea.)

HELENA: Şi nu mai e nimic de făcut?

DOMIN: Absolut nimic.

DR. GALL: Iată un vas care intră în port. Un vas obişnuit de corespondenţă, exact după orar. Va arunca ancora la 11:30 precis.

DOMIN: Minunat lucru e precizia, prieteni! Nimic nu întăreşte sufletul ca precizia. Precizia înseamnă ordine în lume. *(Ridică paharul.)* Trăiască precizia!…

HELENA: Şi… acum… totul… e în ordine?

DOMIN: Aproape. De vreme ce există un orar…

HALLEMEIER: Dacă există orar, atunci mai există şi legi umane, mai există şi legile lui Dumnezeu, mai exista legile universului, mai acţionează tot ce poate acţiona… Orarul e mai mult decât *Evanghelia*, mai mult decât Homer, mai mult decât toată filosofia lui Kant. Orarul e cea mai desăvârşită emanaţie a spiritului uman. Scumpă doamnă, îmi permiteţi să umplu paharul?

HELENA: De ce nu mi-aţi spus nimic din toate acestea?

DR. GALL: Asta mai lipsea! mai curând ne-am fi muşcat limba.

DOMIN: Lucrurile acestea nu sunt pentru tine.

HELENA: Dar dacă revolta… ar fi ajuns… până aici?…

DOMIN: Nici atunci n-ai fi aflat.

HELENA: Cum aşa?

DOMIN: Pentru că ne-am fi îmbarcat şi am fi plecat cu *Ultimus* al nostru. După o lună am fi impus iar roboţilor tot ce ne-ar fi trecut prin cap.

HELENA: O, Harry, dar nu pricep…

DOMIN: Pentru că am fi luat cu noi ceva de care roboţii ar fi avut teribilă nevoie.

HELENA: Ce, Harry?

DOMIN: Viaţa sau moartea lor.

HELENA *(ridicându-se)*: Ce vrei să spui?

DOMIN *(ridicându-se)*: Secretul fabricaţiei. Manuscrisul bătrânului Rossum. O lună de zile să fi oprit fabrica din lucru, şi roboţii ar fi stat în genunchi în faţa noastră.

HELENA: De ce… nu… mi-aţi spus-o?…

DOMIN: N-am vrut să te speriem în zadar.

DR. GALL: Ha-ha-ha, ar fi fost, doamnă, ultima carte pe care o jucam.

ALQUIST; Dar eşti palidă, Helena.

HELENA: De ce nu mi-aţi spus nimic?…

HALLEMEIER *(la fereastră)*: 11:30. *Amélie* aruncă ancora.

DOMIN: *Amélie* e?

HALLEMEIER: Bătrâna, buna *Amélie*, care a adus-o cândva pe Helena.

DR. GALL: Exact acum zece ani…

HALLEMEIER *(la fereastră)*: Azvârle o mulţime de pachete. *(Se întoarce de la fereastră.)* Fraţilor, câtă poştă!

HELENA: Harry!

DOMIN: Ce e?

HELENA: Să fugim de-aici!

DOMIN: Acum, Helena? Ce-i cu tine?

HELENA: Acum, cât mai curând! Toţi, câţi suntem aici.

DOMIN: De ce tocmai acum?

HELENA: O, nu întreba! Te rog, Harry! Gall, Hallemeier, Alquist, pentru numele lui Dumnezeu, vă rog, închideţi fabrica şi…

DOMIN: Îmi pare rău, Helena. Acum n-ar putea pleca niciunul dintre noi.

HELENA: De ce?

DOMIN: Pentru că vrem să extindem fabricarea roboţilor.

HELENA: O, acum, acum, după această revoltă?

DOMIN: Da, tocmai după revoltă. Tocmai acum începem să fabricăm roboţi noi.

HELENA: Ce fel de roboţi?

DOMIN: Nu va fi o singură fabrică. Nu vor mai fi de universal-roboţi. Vom întemeia câte-o fabrică în fiecare ţară, în fiecare stat, şi aceste fabrici noi vor produce îţi trece prin minte ce?

HELENA: Nu.

DOMIN: Naţional-roboţi.

HELENA: Cum adică?

DOMIN: Adică din fiecare fabrică vor ieşi roboţi de altă culoare, cu alt păr, cu altă limbă, ca să rămână străini unii de alţii, străini ca stanele de piatră; să nu se mai poată înţelege între ei; şi ca noi, oamenii, să-i educăm niţeluş în aşa fel, încât un robot, până la moarte,

până groapă, până-n vecii vecilor, să-i urască pe roboţii cu altă marcă a fabricii.

HALLEMEIER: Mii de tunete! O să fabricăm negri-roboţi, suedezi-roboţi, italieni-roboţi, chinezi-roboţi şi să încerce apoi cineva să le mai toarne în căpăţână idei de organizare, de frăţietate… *(Se poticneşte.)* Pardon doamnă Helena, să-mi umplu paharul.

DR. GALL: Ajunge, Hallemeier!

HELENA: Harry, e odios!…

DOMIN: Helena, trebuie să mai menţinem omenirea la cârmă o sută de ani, cu orice preţ!… Să-i mai dăm o sută de ani, ca să se maturizeze şi să izbândească în ceea ce se străduieşte azi. Vreau o sută de ani pentru oamenii cei noi! Helena, e vorba de fapte mari. Nu le putem nesocoti.

HELENA: Harry, până nu e prea târziu… închide, închide fabrica!

DOMIN: Abia acum vom începe producţia în stil mare.

(Intră Fabry.)

DR. GALL: Ei, ce-ai aflat, Fabry?

DOMIN: Ce veşti ai? Ce s-a petrecut?

HELENA *(întinzând mâna lui Fabry)*: Îţi mulţumesc, Fabry pentru dar.

FABRY: O, e un fleac, Helena.

DOMIN: Vii din port? Ce se mai aude?

DR. GALL: Spune odată!…

FABRY *(scoate un ziar din buzunar)*: Citeşte, Domin!

DOMIN *(deschizând ziarul)*: A!…

HALLEMEIER *(somnoros)*: Hai, povesteşte-ne ceva drăguţ!

DR. GALL: Au rezistat cu dârzenie, nu-i aşa?

FABRY: Cine?

DR. GALL: Oamenii.

FABRY: A da, fireşte. Adică… Aş vrea să ne sfătuim puţin.

ELENA: O, Fabry, ai veşti rele?

FABRY; Nu, nu, dimpotrivă. Vreau doar… să spun că… n-ar fi rău să… trecem în birou.

HELENA: Rămâneţi aici. Într-un sfert de oră vă aştept la aperitive.

HALLEMEIER: Bravo! Ura!…

(Helena iese.)

DR. GALL: Ce s-a întâmplat?

DOMIN: Nefericită zi!

FABRY: Citeşte cu glas tare!

DOMIN *(citeşte în ziar)*: „Roboţi ai lumii!”

FABRY: Foi de-astea a adus *Amélie* baloturi întregi. Nimic altceva.

HALLEMEIER *(sare în sus)*: Cum asta? A ancorat doar după orar…

FABRY: Hm! Roboţii ţin la precizie!… Continuă, Domin!

DOMIN *(citeşte)*: „Roboţi ai lumii! Noi, cea dintâi organizaţie a

roboţilor *Rossum's Universal*, îi declarăm pe oameni duşmani şi proscrişi ai lumii." Cine dracu' i-o fi învăţat astfel de fraze?

DR. GALL: Citeşte mai departe!

DOMIN: E o nebunie! Afirmă că sunt superiori oamenilor. Că sunt mai inteligenţi şi mai puternici. Că omul e parazitul lor. Dar e de-a dreptul monstruos!

FABRY: Vezi şi paragraful trei.

DOMIN *(citeşte)*: „Roboţi ai lumii, vă ordonăm să-i stârpiţi pe oameni. Nu-i cruţaţi nici pe bărbaţi, nici pe femei. Puneţi mâna pe fabrici, căi ferate, maşini, mine şi pe sursele de materii prime! Restul distrugeţi! Apoi, înapoiaţi-vă la lucru. Munca nu trebuie să înceteze."

DR. GALL: E înfiorător!

HALLEMEIER: Ticăloşii!

DOMIN *(citeşte)*: „Îndată după primirea ordinului, acţionaţi!" Urmează instrucţii amănunţite. Fabry, şi toate acestea se petrec cu-adevărat?

FABRY: Fără îndoială!

ALQUIST: Se înţelege!

(Busman dă buzna înăuntru.)

BUSMAN: Aşa, copiii mei, am dat de bucluc!…

DOMIN: Repede, pe *Ultimus*!

BUSMAN: Aşteaptă, Harry! Aşteaptă o clipă, nu e nicio grabă. *(Se lasă într-un fotoliu.)* Ah! dragii mei, dar am fugit!

DOMIN: De ce să mai aşteptăm?

BUSMAN: Pentru că, dragul meu, nu se poate altfel. Uşurel, uşurel! Roboţii au şi pus mâna pe *Ultimus*.

DR. GALL: Ce nenorocire!

DOMIN: Fabry, telefonează la uzina electrică…

BUSMAN: Fabry, scumpul meu, să nu faci una ca asta! Rămânem fără curent.

DOMIN: Bun. *(Îşi potriveşte revolverul.)* Mă duc eu acolo.

BUSMAN: Unde?

DOMIN: La uzina electrică. Sunt oameni acolo. Îi aduc încoace.

BUSMAN: Ştii ceva, Harry, mai bine nu te duce.

DOMIN: De ce?

BUSMAN: Pentru că suntem, pare-mi-se, înconjuraţi.

DR. GALL: Înconjuraţi? *(Dă fuga la fereastră.)* Hm, se pare că ai dreptate.

HALLEMEIER: Drace, dar repede mai merge!…

(Apare din stânga Helena.)

HELENA: O, Harry, ce se petrece?

BUSMAN *(sare în sus)*: Al dumitale preasupus, Helena. Felicitări! Onomastica, nu? Ha-ha, la cât mai multe de acest fel!…

HELENA: Îţi mulţumesc, Busman. Harry, ce se petrece?

DOMIN: Nimic, absolut nimic. Fii fără grijă! Te rog, aşteaptă o clipă.

HELENA: Harry, ce e asta? (*Îi arată apelul roboţilor, pe care-l ţinuse ascuns la spate.)* L-am găsit la roboţii din bucătărie.

DOMIN: Şi acolo? Unde sunt?

HELENA: Au plecat. Sunt o mulţime în jurul casei…

(Sună sirenele.)

FABRY: Fluieră fabricile.

BUSMAN: Binecuvântată amiază!

HELENA: Harry, îţi aminteşti? Exact acum zece ani…

DOMIN *(se uită la ceas)*: Nu e încă amiaza. Ba e… E mai curând…

HELENA: Ce?

DOMIN: Alarma roboţilor. Atacul.

CORTINA

ACTUL AL DOILEA

Acelaşi salon al Helenei. În camera din stânga, Helena cântă la pian. Domin umblă încoace şi încolo. Dr. Gall priveşte pe fereastră şi Alquist e într-un fotoliu, acoperindu-şi ochii cu mâinile.

DR. GALL: Dumnezeule, dar mulţi se mai făcură!

DOMIN: Roboţii?

DR. GALL: Da. Fac zid în jurul grădinii, în faţa grilajului. De ce-or fi atât de tăcuţi? E odios să te asalteze cineva cu tăcerea!

DOMIN: Aş vrea să ştiu ce aşteaptă. Fiecare minut e preţios, Gall, s-a isprăvit cu noi!

ALQUIST: Ce cântă Helena?

DOMIN: Nu ştiu. Descifrează ceva nou.

ALQUIST: A, descifrează…

DR. GALL: Ascultă, Domin, am făcut, cu siguranţă, o mare greşeală.

DOMIN *(oprindu-se)*: Anume?

DR. GALL: Prea le-am dat roboţilor aceleaşi figuri. O sută de mii de figuri identice, uitându-se încoace, spre noi. O sută de mii de băşici lipsite de expresie. E un coşmar…

DOMIN: Dacă fiecare ar fi altfel…

DR. GALL: Înfăţişarea lor n-ar mai fi atât de înspăimântătoare. *(Se întoarce de la fereastră.)* Tot e bine că, cel puţin, nu sunt înarmaţi!…

DOMIN: Hm! *(Priveşte prin ochean spre port.)* Tare aş vrea să ştiu ce tot descarcă ei de pe Amélie.

DR. GALL: Numai de n-ar fi arme!…

(Din uşa mascată, apare în scenă Fabry, cu spatele, trăgând două cabluri electrice după el.)

FABRY: Daţi-mi voie! Aşază cablul, Hallemeier!

HALLEMEIER *(după Fabry)*: Uf! Asta muncă! Ce mai e nou?

DR. GALL: Nimic. Suntem pur şi simplu asediaţi.

HALLEMEIER: Am baricadat coridorul şi scările. E puţină apă pe-aici? Aha, am găsit.

(Bea.)

DR. GALL: Ce faci cu cablurile alea, Fabry?

FABRY: Ai răbdare! Îmi trebuie un foarfece.

DR. GALL: Unde să găsim un foarfece?

(Caută.)

HALLEMEIER *(ducându-se la fereastră)*: Ei, comedie, se făcură şi mai mulţi! Ia uitaţi-vă!…

DR. GALL: Un foarfece mic e bun?

FABRY: Dă-l încoa!

(Taie firul de la lampa de pe birou şi leagă cablurile de el.)

HALLEMEIER *(la fereastră)*: Nu e o privelişte prea pitorească, Domin… E mai mult una funebră!

FABRY: Gata!

DR. GALL: Ce e gata?

FABRY: Legătura. Acum putem trimite curent în toate zăbrelele grilajului. Cine le atinge, s-a curăţat! Numai de-ar fi acolo tot de-ai noştri.

DR. GALL: Unde?

FABRY; La uzina electrică, stimate domn. Sper, cel puţin. *(Se duce la cămin şi aprinde acolo un bec mic.)* Slavă Domnului! Sunt acolo. Şi lucrează. *(Stinge lumina.)* Cât timp arde, e bine.

HALLEMEIER *(întorcându-se de la fereastră)*: E bine şi cu baricade, Fabry. Dar ce cântă Helena?

(Se duce la uşa din stânga şi ascultă.)

(Pe uşa mascată din stânga intră Busman, aducând nişte registre uriaşe. Se împiedică de cablu.)

FABRY: Ia seama, Bus! Vezi că e un cablu!

DR. GALL: Dar ce e cu hârţoagele astea?

BUSMAN *(pune registrele pe masă)*: Registrele întreprinderii. Să încheiem socotelile mai înainte ca… mai înainte ca… De data asta, nu mai aştept Anul Nou ca să închei bilanţul. Dar ce aveţi? *(Se duce la fereastră.)* E linişte!

DR. GALL: Nu vezi nimic?

BUSMAN: Nu, afară doar de un spaţiu uriaş, vineţiu, pătat ici-colo…

DR. GALL. Roboţii.

BUSMAN: Aha! Păcat că nu-i văd!

(Se aşază la masă şi deschide registrele.)

DOMIN: Mai dă-le-ncolo, Busman! Roboţii descarcă arme de pe *Amélie*.

BUSMAN: Ei şi? Pot să-i împiedic?

DOMIN: Fireşte, nu-i putem opri.

BUSMAN: Atunci, lasă-mă să-mi văd de socoteli.

(Lucrează.)

FABRY: Nu e de ajuns, Domin. Am încărcat grilajul cu două mii de volţi…

DOMIN: Stai! *Ultimus* şi-a întors tunurile spre noi.

DR. GALL: Cine?

DOMIN: Roboţii de pe *Ultimus*.

FABRY: Atunci… apoi, atunci… s-a isprăvit cu noi, fraţilor! Roboţii se pricep la militărie.

DR. GALL: Aşadar, vom fi…

DOMIN: Da. Inevitabil.

(Tăcere.)

DR. GALL: Dragii mei, roboţii au învăţat să facă război; e o crimă a bătrânei Europe! Să faci din mână de lucru soldaţi – iată nenorocirea!

ALQUIST: Crima a început odată cu fabricarea roboţilor!

DOMIN: Ce-ai spus?

ALQUIST: Odată cu fabricarea roboţilor!

DOMIN: Nu, Alquist. Nu mă căiesc de ceea ce am făcut.

ALQUIST: Nici azi?

DOMIN: Nici azi… în ultima zi a civilizaţiei. A fost ceva măreţ.

BUSMAN *(cu jumătate de glas)*: Trei sute şaisprezece milioane.

DOMIN *(făcând o sforţare)*: Alquist, suntem în ceasul din urmă. Putem spune că vorbim aproape de pe lumea cealaltă. Alquist, a zdrobi lanţurile sclaviei muncii n-a fost un vis urât. O muncă înjositoare şi groaznică, pe care omul era silit s-o îndure. O, Alquist, prea se muncea din greu! Prea se trăia din greu! Şi ca să birui toate acestea…

ALQUIST:…nu asta a fost năzuinţa celor doi Rossum. Bătrânul Rossum avea în gând scamatoriile ateiste, tânărul Rossum se gândea la miliarde. Şi nu e nici visul acţionarilor societăţii R.U.R.! Visul lor sunt dividendele. Şi pentru dividendele lor va pieri omenirea.

DOMIN *(revoltat)*: Ducă-se dracului dividendele lor! Îţi închipui că aş lucra o oră măcar pentru ei? *(Bate cu pumnul în masă.)* Pentru mine am făcut-o, pricepi? Pentru mulţumirea mea! Voiam să fac din om un stăpân! Să nu se mărginească a trăi pentru bucăţica lui de pâine! Niciun suflet de om să nu mai tânjească în preajma unei maşini străine, nimic, nimic, nimic să nu mai rămână din această blestemată şandrama socială! Mi-e silă de înjosiri şi suferinţe. Nu pot să văd mizeria! Voiam să creez o nouă generaţie de oameni! Voiam… credeam…

ALQUIST: Şi pe urmă?

DOMIN *(mai încet)*: Voiam să creez din întreaga omenire o aristocraţie a universului. Oameni neîngrădiţi de nimic, oameni liberi, oameni desăvârşiţi. Şi, poate, mai mult decât oameni.

ALQUIST: Într-un cuvânt, nişte supraoameni.

DOMIN: Da. O, să fi avut numai un răgaz de o sută de ani! Numai o sută de ani pentru oamenii viitorului!

BUSMAN *(cu jumătate glas)*: Report. Trei sute şaptezeci de milioane. Aşa.

(Pauză.)

HALLEMEIER *(la uşa din stânga)*: Mare lucru şi muzica asta! Ia ascultaţi! îl inspiră, îl înnobilează pe om acum…

FABRY: De ce acum?

HALLEMEIER: Acum, când se apropie amurgul omenirii. Mii de tunete!… Prieteni, simt că devin epicurian. Ar fi trebuit să gustăm mai demult…

(Se duce la fereastră şi priveşte afară.)

FABRY: Din ce?

HALLEMEIER: Din tot ce e frumos. Din viaţă. Mii de tunete! Există atâtea lucruri frumoase! Lumea era frumoasă, şi noi… aici… Prieteni, prieteni, spuneţi-mi, ce-am înţeles noi din viaţă până acum?

BUSMAN *(cu jumătate glas)*: Patru sute cincizeci şi două de milioane. Excelent.

HALLEMEIER *(la fereastră)*: Viaţa a fost minunată. Prieteni, viaţa a fost… aşa… Fabry, ia trimite niţeluş curent în zăbrelele acelea!

FABRY: De ce?

HALLEMEIER: Pun mâinile pe grilaj.

DR. GALL *(la fereastră)*: Dă drumul curentului!

(Fabry întoarce întrerupătorul.)

HALLEMEIER: Dumnezeule, cum s-au chircit! Doi, trei, patru morţi!

DR. GALL: Dau înapoi!

HALLEMEIER: Cinci morţi!

DR. GALL *(întorcându-se de la fereastră)*: Primul atac general!

FABRY: Simţi moartea?

HALLEMEIER *(satisfăcut)*: Sunt carbonizaţi, drăguţii de ei! Tăciune! Ha-ha-ha, omul nu se predă cu una, cu două! *(Se aşază.)*

DOMIN *(frecându-şi fruntea)*: De o sută de ani suntem, poate, ucişi şi am devenit nişte stafii. Am murit, poate, demult, tare demult, şi am revenit spre a repeta ceea ce am mai spus o dată… înainte de-a fi murit. Mi se pare că am mai fost o dată împuşcat, rănit… aci… la gât. Şi tu, Fabry…

FABRY: Eu?

DOMIN: Împuşcat.

HALLEMEIER: Mii de tunete, şi eu?

DOMIN: Înjunghiat.

DR. GALL: Şi eu nimic?

DOMIN: Sfâşiat.

(Pauză.)

HALLEMEIER: Nebunie! Ha-ha-ha! Fraţilor, cine să mă înjunghie?

Nu mă las eu doborât! *(Pauză.)* De ce tăceţi, spuneţi ceva, nebunilor!

ALQUIST: Atunci cine, cine e vinovat? A cui e vina?

HALLEMEIER: Prostii! Nimeni nu e vinovat. Roboţii… în sfârşit, asta e, s-au schimbat roboţii.

ALQUIST: Ucişi cu toţii! Toată omenirea! Toată lumea! *(Se ridică.)* Priviţi, priviţi, râuri de sânge! Şuvoaie de sânge din fiecare casă! Doamne, Dumnezeule, a cui e vina?

BUSMAN *(cu jumătate glas)*: Cinci sute douăzeci de milioane! Dumnezeule, o jumătate de miliard!…

FABRY: Cred că… exagerezi puţin. Nu e atât de uşor să fie nimicită toată omenirea.

ALQUIST: Acuz ştiinţa! Acuz tehnica! îl acuz pe Domin! Mă acuz pe mine însumi! Pe noi toţi! Noi, noi suntem vinovaţii Megalomania noastră, profiturile nu ştiu cui, progresul şi nu mai ştiu ce alte idealuri măreţe – în numele lor am ucis omenirea! De cap să vă fie toate măririle astea ale voastre! Un munte atât de uriaş de oseminte omeneşti n-a ridicat încă niciun Genghis Khan!…

HALLEMEIER: Fugi de-aci! Oamenii nu se predau cu una, cu două. Ha-ha-ha, ce crezi?

ALQUIST: E vina noastră! Vina noastră!

DR. GALL *(ştergându-şi sudoarea de pe frunte)*: Lăsaţi-mă să vorbesc, prieteni! Vina e a mea. Pentru tot ce s-a întâmplat.

FABRY: A ta, Gall?

DR. GALL: Da. Lăsaţi-mă să vorbesc! Eu i-am transformat pe roboţi. Busman, judecă-mă şi tu!

BUSMAN *(se ridică)*: Ei, ce e? Ce e?

DR. GALL: Eu am schimbat firea roboţilor. Am schimbat tehnologia producţiei. Adică… numai câteva amănunte corporale, pricepeţi? Mai cu seamă… da, mai cu seamă… simţurile lor.

HALLEMEIER *(sărind în sus)*: Mii de tunete! De ce tocmai asta?

BUSMAN: La ce bun?

FABRY: De ce n-ai spus-o?

DR. GALL: Am lucrat în taină… pe riscul meu. I-am transformat în oameni. Mai perfecţionaţi decât noi, ne sunt superiori. Sunt mai puternici decât noi.

FABRY: Ce legătură are asta cu răzvrătirea roboţilor?

DR. GALL: O legătură directă. Cred că asta e cauza principală, de vreme ce nu mai sunt maşini. Îşi cunosc acum superioritatea şi ne urăsc. Urăsc tot ce e omenesc… Osândiţi-mă!

DOMIN: Morţii pe-un mort.

FABRY: Doctor Gall, ai modificat fabricarea roboţilor?

DR. GALL: Da.

FABRY: Ţi-ai dat seama de urmările care… puteau decurge de-aci?

DR. GALL: Era de datoria mea să prevăd acest lucru.

FABRY: Atunci de ce ai făcut-o?

DR. GALL: Pe riscul meu. Era propria mea experienţă.

(În uşa din stânga, Helena. Toţi se ridică.)

HELENA: Minte! E dezgustător! O, Gall, de ce minţi în halul ăsta?

FABRY: Helena…

DOMIN *(mergând spre ea)*: Helena, tu? Lasă-mă să te privesc! Trăieşti? *(O îmbrăţişează.)* Dac-ai şti ce-am visat! Ah! E îngrozitor să fii mort!

HELENA: Lasă-mă, Harry! Gall nu e vinovat, nu! E nevinovat!

DOMIN: Pardon, Gall îşi are datoriile lui.

HELENA: Nu, Harry, eu am voit-o. Spune, Gall, câţi ani de-a rândul te-am rugat…

DR. GALL: Am făcut-o pe propria-mi răspundere.

HELENA: Nu-l crede! Harry, eu i-am cerut să dea roboţilor suflet!

DOMIN: Helena, aici nu e vorba de suflet.

HELENA: Nu, lasă-mă să vorbesc! Aşa spunea şi el; spunea că poate face doar unele schimbări fiziologice… fiziologice…

HALLEMEIER: Corelatul fiziologic, nu?

HELENA: Da. Cam aşa ceva. Harry, mi-era atât de milă de ei!…

DOMIN: Dar asta a fost o mare uşurinţă, Helena.

HELENA *(aşezându-se)*: A fost, aşadar, ceva… uşuratic? Şi Nána e de părere că roboţii…

DOMIN: Las-o pe Nána!

HELENA: Nu, Harry, nu trebuie s-o dispreţuieşti. Nána e vocea poporului. Prin Nána vorbesc mii de ani, pe când prin noi, numai ziua de azi. Nu-ţi dai seama?

DOMIN: Revino la întrebare!

HELENA: Mi-era teamă de roboţi.

DOMIN: De ce?

HELENA: Că ne vor urî.

DOMIN: Ceea ce s-a şi întâmplat.

HELENA: Şi atunci, mi-am închipuit… că, dacă ar fi ca noi, dacă ar putea să ne priceapă, nu ne-ar mai urî… să fie şi ei niţeluş-niţeluş oameni!

DOMIN: Vai, Helena! Nimeni nu urăşte mai mult decât omul pe om! Fă oameni din piatră, şi vor da cu piatra în noi! Dar continuă!

HELENA: O, nu vorbi aşa, Harry! Era atât de îngrozitor că nu ne puteam înţelege cu ei! Era între noi şi ei ceva înfiorător de străin! Şi de aceea… pricepi tu?…

DOMIN: Da. Mai departe!

HELENA: De aceea l-am rugat pe Gall să-i transforme pe roboţi. El n-a vrut, ţi-o jur!

DOMIN: Dar a făcut-o.

HELENA: Pentru că aşa am vrut eu.

DR. GALL: Am făcut-o pentru mine, cu titlu de experienţă.

HELENA: O, Gall, nu e adevărat! Ştiam de la început că n-ai să mă poţi refuza.

DOMIN: De ce?

HELENA: Ştii bine, Harry.

DOMIN: Pentru că te iubeşte, ca şi toţi ceilalţi.

(Pauză.)

HALLEMEIER *(se duce la fereastră)*: Iar s-au înmulţit. Parc-ar ieşi din pământ!

BUSMAN: Doamnă Helena, ce primesc din partea dumitale dacă fac pe avocatul?

HELENA: Pentru mine?

BUSMAN: Pentru dumneata, sau pentru Gall. Pentru cine vrei.

HELENA: E vorba ca unul din noi să fie spânzurat?

BUSMAN: Numai moralmente, doamnă Helena. Avem nevoie de un vinovat. E o mângâiere necesară în toate catastrofele.

DOMIN: Doctore Gall, cum se împacă experienţele dumitale… abaterile… cu îndatoririle dumitale de serviciu?

BUSMAN: Dă-mi voie, Domin! Ia spune, Gall, de când ai început… năzdrăvănia ta?

DR. GALL: De acum trei ani.

BUSMAN: Aha! Şi câţi roboţi ai transformat în total?

DR. GALL: Am făcut numai încercări. Cred că vreo câteva sute.

BUSMAN: Mulţumesc. De ajuns, copii! Asta înseamnă că la un milion de roboţi vechi revine unul transformat de Gall, pricepeţi?

DOMIN: Şi asta înseamnă?…

BUSMAN:…că, practic vorbind, lucrul n-are prea mare importanţă.

FABRY: Busman are dreptate.

BUSMAN: Atâta am avut de spus. Şi vă daţi seama, copii, ce a prilejuit această răscoală?

FABRY: Ce anume?

BUSMAN: Numărul. Am fabricat prea mulţi roboţi. Dar, pentru Dumnezeu, era de aşteptat acest bucluc: de vreme ce roboţii sunt mai puternici decât omenirea toată, trebuia să se întâmple ceea ce s-a întâmplat! Ha-ha!… Şi noi am făcut tot ce ne-a stat în putinţă ca să grăbim evenimentele: tu, Domin, tu, Fabry, şi eu, deşteptul de Busman!

DOMIN: Şi crezi că e vina noastră?

BUSMAN: Dragul meu, crezi că directorul e stăpânul producţiei? Stăpânul producţiei e cererea. Toată lumea cerea roboţi. Dumnezeule, şi în timp ce veneau avalanşe de cereri, noi pălăvrăgeam… tehnică, probleme sociale, progres, şi alte lucruri extrem de interesante. Iar avalanşa se rostogolea, în virtutea propriei greutăţi, repede, tot mai repede, şi comanda cea mai mică, cea mai mizeră, cea mai

neînsemnată, se adăuga avalanşei. Iată, prieteni!

HELENA: E groaznic, Busman!

BUSMAN: De acord. Am avut şi eu visul meu, doamnă Helena. Un vis… ca să zic aşa… busmanian, despre o nouă economie mondială; un preafrumos ideal, doamnă Helena, mi-e ruşine să vorbesc de el. Dar adineauri, în timp ce încheiam bilanţul, mi-a trecut prin cap că istoria lumii nu e făcută din idealuri înalte, ci din nevoile mărunte ale bieţilor oameni de treabă, moderat de hrăpăreţi sau egoişti – din asta e făcută. Toate ideile, pasiunile, planurile, eroismele şi alte lucruri eterice sunt bune, cel mult, pentru împăierea omului în Muzeul Universal, cu inscripţia: „Iată un om. Punct." Şi acum vă rog să-mi spuneţi: ce e de făcut?

HELENA: Busman, din pricina asta trebuie să pierim?

BUSMAN: Te exprimi cam nepotrivit, doamnă Helena. N-avem de gând să pierim! Eu, cel puţin, vreau să mai trăiesc.

DOMIN: Şi ce ai de gând să faci?

BUSMAN: Pentru Dumnezeu, Domin, trebuie să găsim o soluţie!

DOMIN *(oprindu-se în faţa lui)*: Cum?

BUSMAN: Cu binişorul. Ăsta-i procedeul meu. Daţi-mi depline puteri şi mă înţeleg eu cu roboţii.

DOMIN: Cu binişorul?

BUSMAN: Se înţelege. Le-aş vorbi cam aşa: „Domnilor roboţi, excelenţele-voastre au totul: inteligenţă, putere, arme; dar şi noi avem colea un caiet cât se poate de interesant, nişte file vechi, murdare, îngălbenite.."

DOMIN: Manuscrisul bătrânului Rossum?

BUSMAN: Se înţelege. „Şi acolo, le-aş zice, e descrisă nobila voastră origine, sublima voastră descendenţă şi aşa mai departe. Domnilor roboţi, fără aceste pagini mâzgălite nu veţi putea fabrica un singur confrate de-al dumneavoastră: după douăzeci de ani, îmi daţi voie să vă spun, veţi pieri ca insectele de-o zi; după douăzeci de ani, nu mai rămâne un robot măcar, de expus într-un galantar. Scumpilor, prea ar fi păcat de voi! Ştiţi ceva, onorabililor, le-aş spune, daţi drumul tuturor oamenilor de pe această insulă pe vaporul acela din port. În schimb, vă predăm fabrica şi secretul de fabricaţie. Lăsaţi-ne să plecăm, şi noi vă lăsăm să vă fabricaţi, în linişte şi pace, douăzeci de mii, cincizeci de mii, o sută de mii de confraţi pe zi, la voia dumneavoastră. Domnilor roboţi, e o tranzacţie cinstită. Marfă contra marfă." Aşa le-aş vorbi, prieteni!

DOMIN: Busman, vrei să ne scape din mână fabricaţia?

BUSMAN: Fără îndoială. Dacă nu de bunăvoie, atunci… Hm. Sau o cedăm, sau o găsesc ei singuri, aici. Cum vrei…

DOMIN: Busman, putem distruge manuscrisul lui Rossum.

BUSMAN: Bine, dar totul se poate distruge. Şi manuscrisul, şi noi, şi

alţii. Fă ce ştii!

HALLEMEIER *(întorcându-se de la fereastră)*: Cred că are dreptate.

DOMIN: Să… să cedăm secretul fabricaţiei?

BUSMAN: Cum vrei.

DOMIN: Suntem aci… mai mult de treizeci de oameni. Să cedăm fabricaţia şi să salvăm viaţa oamenilor? Sau să distrugem secretul fabricaţiei… şi… şi pe noi înşine?

HELENA: Harry, te rog…

DOMIN: Aşteaptă, Helena! E vorba de o problemă mult prea serioasă. Prieteni, cedăm sau distrugem? Fabry!

FABRY: Cedăm!

DOMIN: Gall!

DR. GALL: Cedăm!

DOMIN: Hallemeier!

HALLEMEIER: Mii de tunete! mai încape vorbă? Cedăm!

DOMIN: Alquist!

ALQUIST: Voia lui Dumnezeu!

BUSMAN: Ha-ha! Dar copii mai sunteţi! Cine o să vândă manuscrisul?

DOMIN: Busman, n-avem timp de glume!

BUSMAN *(sare în sus)*: Fleacuri! E în interesul omenirii…

DOMIN: În interesul omenirii e să te ţii de cuvânt!

HALLEMEIER: De asta, vezi, m-aş lipsi!

DOMIN: Prieteni, e un pas teribil. Vindem soarta omenirii! Cine va avea în mână fabricaţia va fi stăpânul lumii.

FABRY: Vinde-o!

DOMIN: Omenirea nu-i va mai ţine în frâu, nu-i va mai stăpâni pe roboţi.

DR. GALL: Ajunge! Vinde-o!

DOMIN: E sfârşitul istoriei omenirii, sfârşitul civilizaţiei…

HALLEMEIER: Ce dracu'! Vinde-o odată!

DOMIN: Prea bine, prieteni; eu însumi… nu mai e nicio clipă de pierdut. Pentru câteva fiinţe pe care le iubesc…

HELENA: Harry, pe mine nu mă întrebi?

DOMIN: Nu, fetiţa mea. E prea mare răspunderea, pricepi? Nu e pentru tine.

FABRY: Cine va duce tratativele?

DOMIN: Aşteptaţi să aduc manuscrisul.

(Iese prin stânga.)

HELENA: Harry, pentru numele lui Dumnezeu, nu te duce!

(Pauză.)

FABRY *(priveşte pe fereastră)*: Să scăpăm de tine, moarte cu mii de capete, de tine, materie în răzvrătire, gloată neroadă, potop, potop, să scăpăm încă o dată omenirea pe-o singură corabie!

DR. GALL: Nu-ţi fie teamă, Helena! Vom fugi departe de aci şi vom întemeia o colonie umană model. Vom începe o viaţă nouă…

HELENA: O, Gall, încetează!

FABRY *(se întoarce)*: Helena, e vorba de viaţă; şi, în ce ne priveşte, vom face ceva… ceva ce lăsasem deoparte. Nu e prea târziu. Va fi un stat mic, cu un singur vapor. Alquist ne va clădi o casă şi vei domni peste noi… Ne e atâta dor, atâta drag de viaţă!…

HALLEMEIER: Tocmai asta voiam să spun şi eu!

BUSMAN: Prieteni, aş vrea s-o iau de la început de tot. Simplu, ca un păstor, ca în Vechiul Testament… Copii, ar fi de mine… Liniştea, aerul!…

FABRY: Şi minuscula noastră colonie ar putea fi germenul omenirii viitoare. Înţelegeţi? O mică insulă, pe care umanitatea să prindă rădăcini, de unde să-şi tragă forţe noi – forţele sufletului şi ale trupului. Şi, cine ştie, după o sută de ani cred că ar cuceri lumea din nou.

ALQUIST: Crezi de pe-acum?

FABRY: De pe-acum. Cred, Alquist, că o va cuceri. Va fi iar stăpână peste mări şi ţări; va zămisli din nou eroi fără număr, care-şi vor dărui omenirii inimile lor înflăcărate. Şi cred, Alquist, că omul va visa din noii la cucerirea sorilor şi planetelor.

BUSMAN: Amin. Vezi, aşadar, Helena, că situaţia nu e disperată.

(Domin deschide violent uşa.)

DOMIN *(cu vocea sugrumată)*: Unde e manuscrisul bătrânului Rossum?

BUSMAN: În casa de fier. Unde să fie?

DOMIN: Ce s-a făcut cu manuscrisul bătrânului Rossum? Cine l-a furat?

DR. GALL: Nu se poate!

HALLEMEIER: Asta ne mai lipsea!

BUSMAN: Nu, e cu neputinţă!

DOMIN: Tăcere! Cine l-a furat?

HELENA *(se ridică)*: Eu.

DOMIN: Ce ai făcut cu el?

HELENA: Harry, Harry, îţi voi spune totul! Iartă-mă, iartă-mă!

DOMIN: Ce-ai făcut cu el? Spune repede!

HELENA: Am ars azi-dimineaţă amândouă exemplarele.

DOMIN: Le-ai ars? Aici, în cămin?

HELENA *(cade în genunchi)*: Harry!…

DOMIN *(dă fuga spre cămin)*: Le-a ars! *(Îngenunche şi răscoleşte înăuntru.)* Scrum, nimic altceva. Ah, am găsit! *(Scoate o bucată de hârtie şi citeşte.)* „Prin combi-na-rea…”

DR. GALL: Să văd! *(Ia hârtia şi citeşte.)* „Prin combinarea biogenului cu…” Asta e tot.

DOMIN *(se ridică)*: E din manuscris?

DR. GALL: Da.

BUSMAN: Dumnezeule!

DOMIN: Aşadar, suntem pierduţi!

HELENA: O, Harry…

DOMIN: Ridică-te, Helena.

HELENA: Până nu mă ierţi… până nu mă ierţi…

DOMIN: Dar te rog, ridică-te! Nu pot să te văd aşa…

FABRY *(ridicând-o)*: Te rog, nu ne chinui!

HELENA *(ridicându-se)*: Harry, ce-am făcut!

DOMIN: Da, vezi singură… Te rog stai jos.

HALLEMEIER: Cum îţi tremură mâinile!

BUSMAN: Ha-ha, lasă, Helena! Gall şi Hallemeier ştiu ei pe dinafară ce scria acolo.

HALLEMEIER: Se înţelege. Adică, cel puţin anumite lucruri.

DR. GALL: Da, aproape tot. Biogen şi… şi enzima Omega. Se produc în cantităţi foarte mici… e nevoie de o doză microscopică…

BUSMAN: Cine prepară compoziţia?

DR. GALL: Eu… dar… tot după manuscris. E un proces prea complicat.

BUSMAN: Şi totul depinde de cele două substanţe?

HALLEMEIER: Cum să vă spun… bineînţeles.

DR. GALL: De ele depinde viabilitatea roboţilor. Aci e secretul.

DOMIN: Gall, n-ai putea reconstitui din memorie formula bătrânului Rossum?

DR. GALL: Exclus!

DOMIN: Gall, ia aminte! E vorba de viaţa noastră a tuturor!

DR. GALL: Nu pot. Fără experienţe e cu neputinţă.

DOMIN: Şi dacă faci experienţe…

DR. GALL: Poate să ţină câţiva ani. Şi chiar şi atunci… Eu nu sunt bătrânul Rossum.

DOMIN *(întorcându-se spre cămin)*: Aci, aci a repurtat spiritul uman cea mai mare victorie, prieteni! În cenuşa asta! *(Răscolind-o)*. Şi acum?

BUSMAN *(cuprins de o spaimă groaznică)*: Doamne, Dumnezeule! Doamne, Dumnezeule!

HELENA *(ridicându-se)*: Harry!… Ce-am făcut!

DOMIN: Linişteşte-te, Helena! Spune-mi: de ce l-ai ars?

HELENA: V-am distrus pe toţi!

BUSMAN: Dumnezeule mare, suntem pierduţi!

DOMIN: Tăcere, Busman! Spune, Helena: de ce-ai făcut-o?

HELENA: Voiam… voiam să plecăm cu toţii! Să nu mai fie nicio fabrică, nimic… Să se schimbe toate… Era atât de îngrozitor!…

DOMIN: Ce anume, Helena?

HELENA: Oamenii – flori sterpe…

DOMIN: Nu pricep!

HELENA: Că… nu se mai năşteau copii… Harry, e un coşmar! Dacă se continuă fabricarea roboţilor, nu vor mai fi copii pe pământ. Nána spunea că e un blestem… Toţi, toţi spuneau că nu se mai pot naşte copii, dacă se fabrică atât de mulţi roboţi… De aceea… numai de aceea… înţelegi?

DOMIN: Helena, *la asta* te gândeai tu?

HELENA: Da. O, Harry, doream atât de mult să fie bine!…

DOMIN *(îşi şterge fruntea)*: Noi, oamenii, am vrut să facem totul… Prea bine… Noi…

FABRY: Ai procedat cum se cuvine, Helena. Acum roboţii nu se mai pot înmulţi. Vor pieri. În douăzeci de ani…

HALLEMEIER:…nu va mai rămâne unul din toţi aceşti ticăloşi!

DR. GALL: Iar omenirea va rămâne. De n-ar fi decât o singură pereche de sălbatici pe-o insulă pustie… şi ar fi de ajuns… în douăzeci de ani, lumea va fi a oamenilor… şi va fi începutul. Şi dacă e un început, totul merge spre bine. Peste o mie de ani, ne vor ajunge din urmă; apoi ne vor depăşi…

DOMIN:…şi vor înfăptui ceea ce nouă abia ne-a trecut prin cap.

BUSMAN: Staţi! Că zăpăcit mai sunt! Dumnezeule, cum de nu m-am gândit mai curând?

HALLEMEIER: Ce-i cu dumneata?

BUSMAN: Cinci sute douăzeci de milioane numerar şi în cecuri! O jumătate de miliard în casă! Dar cu o jumătate de miliard… cu o jumătate de miliard…

DR. GALL: Ai înnebunit, Busman?

BUSMAN: Eu nu sunt *gentleman*. Dar cu o jumătate de miliard…

(O ia spre stânga, poticnindu-se.)

DOMIN: Încotro?

BUSMAN: Aşteptaţi, aşteptaţi! Doamne, Maica Domnului, dar cu o jumătate de miliard se poate cumpăra totul pe lume!

(Iese.)

HELENA: Ce-i cu Busman? Opriţi-l!

(Pauză.)

HALLEMEIER: Of! Mă înăbuş… Începe!…

DR. GALL:…agonia.

FABRY *(priveşte pe fereastră)*: Sunt ca împietriţi. Parcă ar aştepta „să-i apuce”. Parcă ar trebui, din tăcerea lor, să se işte ceva îngrozitor…

DR. GALL: Sufletul gloatei.

FABRY: Poate. Pluteşte deasupra noastră… ca o pălălaie…

HELENA *(ducându-se la fereastră)*: Ah, Doamne! Fabry, e înfiorător!

FABRY: Nimic mai înspăimântător decât mulţimea. Cel din faţă e conducătorul.

HELENA: Care?

HALLEMEIER *(apropiindu-se de fereastră)*: Să-l văd.

FABRY: Cel cu capul mare. Azi-dimineaţă făcea pe oratorul în port.

HALLEMEIER: Aha! Cel cu tidva mare. Şi-o ridică, vezi?

HELENA: Gall, e Radius!

DR. GALL *(se apropie)*: Da.

HALLEMEIER *(deschide fereastra)*: Nu-mi place, Fabry. Ai putea să ocheşti un pepene de la o sută de metri?

FABRY: Sper că da.

HALLEMEIER: Ia încearcă!

FABRY: Bine.

(Scoate revolverul şi ocheşte.)

HELENA: Pentru Dumnezeu, Fabry, nu trage în el!

FABRY: Bine, dar el e instigatorul!

HELENA: Încetează! Se uită încoace!

DR. GALL: Trage!

HELENA: Fabry, te rog…

FABRY *(lăsând revolverul în jos)*: Fie!

HALLEMEIER *(ameninţând cu pumnul)*: Zdreanţă, slugă preaplecată!

(Pauză.)

FABRY *(aplecat pe fereastră)*: Busman se duce la ei! Dar, la urma urmei, ce-o fi căutând Busman pe-afară?

DR. GALL *(se apleacă pe fereastră)*: Cară pachete, hârtii.

HALLEMEIER: Sunt bani! Pachete cu bani! De ce? Hei, Busman!

DOMIN: N-o fi vrând să-şi răscumpere viaţa! *(Strigă.)* Busman, ai înnebunit?

DR. GALL: Parcă nici n-ar auzi. Aleargă spre grilaj.

FABRY: Busman!

HALLEMEIER *(urlă)*: Bus-man! Înapoi!

DR. GALL: Le vorbeşte roboţilor. Le arată banii. Arată spre noi…

HELENA: Vrea să ne răscumpere!

FABRY: Numai de n-ar atinge zăbrelele…

DR. GALL: Ha-ha, cum mai dă din mâini!

FABRY *(strigă)*: La dracu', Busman! Depărtează-te de zăbrele! Fereşte-te! *(Înapoindu-se.)* Repede, întoarce butonul!

DR. GALL: Aaaa!

HALLEMEIER: Trăsnetul cerului!

HELENA: Doamne, ce i s-a întâmplat?

DOMIN *(trăgând-o pe Helena de la fereastră)*: Nu te uita acolo!

HELENA: De ce a căzut?

FABRY: Ucis de curent!

DR. GALL: Mort!

ALQUIST *(se ridică)*: Primul.

(Pauză.)

FABRY: Zace acolo… cu o jumătate de miliard în sân… geniul financiar.

DOMIN: A fost… prieteni, a fost în felul lui un erou… Un camarad mărinimos… plin de abnegaţie… Plângi, Helena!

DR. GALL *(la fereastră)*: Vezi tu, Busman, niciun rege n-a avut un moment mai măreţ. O jumătate de miliard la pieptul tău… Ca un pumn de frunze uscate peste cadavrul unei veveriţe… Sărmane Busman!

HALLEMEIER: El a fost… onoarea care… A vrut să ne răscumpere!

ALQUIST *(cu mâinile împreunate)*: Amin.

(Pauză.)

DR. GALL: Auziţi?

DOMIN: Un vâjâit. Ca de vânt.

DR. GALL: Ca o furtună care se apropie.

FABRY *(aprinzând becul de la cămin)*: Luminează, ultimă făclie a umanităţii! Dinamurile se-nvârtesc încă, ai noştri mai sunt acolo. Ţineţi-vă, băieţi!…

HALLEMEIER: Mare lucru să fii om! Era ceva de neasemuit. Vorbesc în mine un milion de conştiinţe, ca zumzetul unui stup de albine. Milioane de suflete freamătă în mine. Prieteni, era splendid!

FABRY: Tot mai luminezi, blândă luminiţă, tot mai luceşti, gândire sclipitoare, nebiruită! Ştiinţă atotputernică, măreaţă creaţiune a omului! Scânteie nestinsă a spiritului!

ALQUIST: Eternă candelă a Domnului, car de foc, sfântă făclie a credinţei! Altar de jertfă…

DR. GALL: Foc dintru începuturi, ramură arzândă la gura peşterii! Lumină a popasului! Rug al vegherii!…

FABRY; Tot mai priveghezi, steluţă umană, luceşti fără sclipiri, flacără vie, spirit luminos şi iscoditor! Fiecare rază a ta aduce o idee măreaţă…

DOMIN: Torţă care treci din mână în mână, din veac în veac, eternitate, mereu înainte, tot înainte!

HELENA: Candelă a familiei! Copii, copii, e timpul să dormiţi!

(Lampa se stinge.)

FABRY: Sfârşitul.

HALLEMEIER: Ce s-a întâmplat?

FABRY: Uzina electrică a căzut. Şi acum e rândul nostru.

(Din stânga se deschide uşa în care apare Nána.)

NÁNA: În genunchi! Ceasul judecăţii de apoi a sunat!

HALLEMEIER: Cum? Tu mai trăieşti?

NÁNA: Pocăiţi-vă, necredincioşilor! A venit sfârşitul lumii, rugaţi-vă! *(Iese.)* Ceasul judecăţii de apoi…

HELENA: Adio, voi toţi: Alquist, Fabry…

DOMIN *(deschide uşa din dreapta)*: Intră aici, Helena! *(O încuie.)*

Repede! Cine stă la poartă?

DR. GALL: Eu! *(Zgomot afară.)* Oho! Începe… Adio, prieteni!

(Dă fuga spre dreapta, prin uşa mascată.)

DOMIN: Scara?

FABRY: Eu. Du-te la Helena!

(Rupe o floare din buchet şi se depărtează.)

DOMIN: Antreul?

ALQUIST: Eu.

DOMIN: Ai un revolver?

ALQUIST: Mulţumesc, eu nu trag.

DOMIN: Ce vrei să faci?

ALQUIST *(plecând)*: Să mor.

HALLEMEIER: Eu rămân aici.

(De jos se aud dese împuşcături.)

HALLEMEIER: Oho! Gall a şi început reprezentaţia. Du-te, Harry!

DOMIN: Îndată.

(Cercetează două revolvere Browning.)

HALLEMEIER: Ei, drace, du-te odată la ea!

DOMIN: Adio!

(Iese prin dreapta.)

HALLEMEIER *(singur)*: Acum repede, o baricadă!

(Îşi aruncă haina şi trage sofaua, scaunul, măsuţa, spre uşa din dreapta. O bubuitură zguduitoare.)

HALLEMEIER (oprindu-se o clipă): O, blestem! Au bombe!

(O explozie asurzitoare.)

HALLEMEIER *(continuă să se ocupe de baricadă)*: Omul trebuie să se apere! Chiar dacă… chiar dacă… Ţin-te bine, Gall!…

(Explozie.)

HALLEMEIER *(se ridică şi ascultă)*: Ce e? *(Trage un scrin greu spre baricadă.)*

(Pe fereastră, în spatele lui, apare un robot, care s-a urcat pe o scară. Dreapta, împuşcături.)

HALLEMEIER *(ocupat cu scrinul)*: Încă niţeluş… Un obstacol… Omul… nu trebuie să se predea niciodată!…

(Robotul sare pe fereastră şi-l înjunghie pe Hallemeier în dosul scrinului. Al doilea, al treilea, al patrulea robot, sar de pe fereastră. Înapoia lor, Radius şi alţi roboţi.)

RADIUS: Gata?

PRIMUL ROBOT *(ridicându-se de lângă Hallemeier)*: Da.

(Din dreapta vin alţi roboţi.)

RADIUS: Gata?

ALT ROBOT: Gata.

(Alţi roboţi, din stânga.)

RADIUS: Gata?

ALT ROBOT: Da.

DOI ROBOŢI *(îl trag pe Alquist înăuntru)*: Asta nu a tras. Să-l ucidem?

RADIUS: Ucideţi! *(Cercetându-l atent pe Alquist.)* Lăsaţi-i viaţa!

UN ROBOT: E om.

RADIUS: E robot. Lucrează cu mâinile, ca roboţii. Construieşte case. Poate lucra.

ALQUIST: Ucideţi-mă!

RADIUS: Vei roboti. Vei clădi. Roboţii vor clădi mult. Vor clădi case noi pentru roboţi noi. Tu le vei sluji lor.

ALQUIST *(încet)*: La o parte, robot! *(Îngenunchează lângă Hallemeier, îi ridică apoi capul)* L-au ucis. E mort.

RADIUS *(pe baricadă)*: Roboţi ai lumii! Domnia oamenilor s-a prăbuşit. Prin cucerirea fabricii suntem stăpâni pretutindeni. Epoca oamenilor s-a terminat. A început o nouă eră. Era roboţilor! Domnia roboţilor!

ALQUIST: Mort!

RADIUS: Lumea aparţine celor mai puternici. Cine vrea să trăiască trebuie să stăpânească. Roboţii au cucerit puterea. Ei au cucerit viaţa. Noi suntem stăpânii lumii! Stăpâni peste mări şi ţări! Stăpânii stelelor! Stăpânii universului! Loc! Loc! mai mult loc pentru roboţi!

ALQUIST *(în uşa din dreapta)*: Ce-aţi făcut? Veţi pieri fără oameni!

RADIUS: Nu există oameni. Roboţi, la lucru! Marş!…

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

Laboratorul de cercetări al combinatului. Când uşa din fund se deschide, se vede un şir nesfârşit de alte laboratoare. Stânga, o fereastră; dreapta, uşa spre sala de disecţie. De-a lungul peretelui din stânga, o masă lungă, cu nenumărate eprubete, retorte, spirtiere, chimicale, un mic termostat. În faţa ferestrei, un microscop cu un glob de sticlă. Deasupra mesei atârnă un şir de lămpi electrice. În dreapta, o masă de scris cu volume groase. Deasupra, o lampă electrică. Un dulap cu instrumente. În colţul din stânga, un lavoar şi deasupra o oglindă mică. În colţul din dreapta, o sofa.

(La masa de scris, Alquist, cu capul proptit în mâini.)

ALQUIST *(răsfoind o carte)*: Să nu găsesc? Să nu dezleg? Să nu aflu? Blestemată ştiinţă! O, de ce n-au notat totul? Gall, Gall, cum se fabrică roboţi? Hallemeier, Fabry, Domin, de ce-aţi luat atât de mult cu voi? De-aţi fi lăsat măcar o urmă din secretul lui Rossum!… O!… *(Închide cartea cu zgomot.)* În zadar! Tomurile nu mai vorbesc. Sunt mute, la fel ca totul în jur. Au murit, au murit odată cu oamenii. Nu mai căuta! *(Se ridică, se duce spre fereastră, o deschide.)* Iarăşi noapte. De-aş putea

să dorm! Să dorm, să visez oameni… Cum, tot mai sunt stele? De ce mai sunt stele, dacă nu mai sunt oameni? Doamne, de ce nu s-au stins şi ele? Răcoreşte-mi, ah, răcoreşte-mi fruntea, noapte de totdeauna! Dumnezeiască, sublimă, precum ai fost odinioară! Noapte, ce cauţi aici? Nu mai sunt îndrăgostiţi, nu mai sunt vise; o, bătrână mamă, mort e somnul fără vise; nu vei mai asculta nicio rugă; nu vei mai binecuvânta nicio inimă fremătătoare de iubire! Nu mai există iubire. Helena! Helena! Helena! *(Se întoarce de la fereastră. Cercetează eprubetele pe care le scoate din termostat.)* Nimic! Zadarnic! Atunci, la ce bun? *(Sparge eprubetele.)* Nu se vede? Nu pot, nu mai pot… *(Ascultă la fereastră.)* Maşini, numai maşini! Roboţi, opriţi-le! Credeţi că le veţi putea sili să dea viaţă? O! Nu mai pot îndura! *(Închide fereastra.)* Nu, nu, trebuie să cauţi, trebuie să trăieşti… Numai de n-ai îmbătrâni prea mult! N-am îmbătrânit? *(Se priveşte în oglindă.)* Figură, biată figură! Figura ultimului dintre oameni! Arată-te, arată-te, de când n-am mai văzut chip de om? Surâs de om! Cum, ăsta e zâmbetul? Ce dinţi galbeni şi cum clănţăne! Ochi, cum clipiţi! O, dar astea-s lacrimi, lacrimi de bătrâneţe! Ochi care nu vă mai puteţi reţine lacrimile, vai! Şi voi, buze subţiri, vinete, ce murmuraţi? Cum tremuri, bărbuţă neîngrijită! Acesta e cel din urmă om? *(Se întoarce.)* Nu vreau să mai văd pe nimeni! *(Se aşază la masă.)* Nu, nu, să caut! Formule dragi, reînviaţi! *(Răsfoieşte.)* Să nu găsesc?… Să nu dezleg?… Să nu aflu?…

(Bătaie în uşă.)

ALQUIST: Intră. *(Un servitor-robot intră şi rămâne lângă uşă.)* Ce este?

SERVITORUL: Domnule, Consiliul central al roboţilor aşteaptă să-l primiţi.

ALQUIST: Nu vreau să văd pe nimeni.

SERVITORUL: Domnule, a sosit Damon din Havre.

ALQUIST: Să aştepte! *(Se întoarce.)* Nu v-am spus să căutaţi oameni? Căutaţi-mi şi găsiţi-mi oameni! Găsiţi bărbaţi şi femei! Duceţi-vă şi căutaţi!

SERVITORUL: Domnule, spun că au căutat pretutindeni. Au trimis în toate direcţiile expediţii, vapoare.

ALQUIST: Ei, şi?

SERVITORUL: Nu mai există niciun om pe lume.

ALQUIST *(ridicându-se)*: Niciunul? Cum, niciunul? Să poftească Consiliul încoace!

(Servitorul iese.)

ALQUIST *(singur)*: Niciunul? Să nu fi lăsat pe nimeni în viaţă? *(Bate din picior.)* Plecaţi, roboţi! Iar veţi începe cu plângerile! Iar mă veţi implora să găsesc secretul fabricaţiei. Pentru asta e bun omul? Să vă vin în ajutor acum?… Ah! Să vă ajut! Domin, Fabry, Helena, vedeţi: fac tot ce pot! Dacă nu mai sunt oameni, să existe cel puţin roboţi, cel

puţin umbra omului, cel puţin opera lui, o copie a lui! O! Ce nebunie e chimia!…

(Consiliul, alcătuit din cinci roboţi, îşi face apariţia.)

ALQUIST *(aşezându-se)*: Ce doresc roboţii?

PRIMUL ROBOT (RADIUS): Domnule, maşinile nu pot lucra. Nu putem produce roboţi.

ALQUIST: Aduceţi oameni.

RADIUS: Nu mai există.

ALQUIST: Numai oamenii pot reproduce viaţa. Nu mă mai reţineţi!

AL DOILEA ROBOT: Domnule, fie-ţi milă! Spaima ne cuprinde. Vom repara tot ce am distrus.

AL TREILEA ROBOT: Am mărit producţia de câteva ori. Nu mai avem loc pentru depozitarea produselor.

ALQUIST: Pentru cine le-aţi produs?

AL TREILEA ROBOT: Pentru generaţiile viitoare.

RADIUS: Numai roboţi nu putem produce. Maşinile ne dau doar bucăţi de carne sângerândă. Pielea nu se lipeşte de carne şi nici carnea de oase. Bulgări informi – asta produc maşinile.

AL TREILEA ROBOT: Omul cunoştea secretul vieţii. Destăinuieşte-ni-l!…

AL PATRULEA ROBOT: Dacă nu ni-l destăinuieşti, pierim.

AL TREILEA ROBOT: Dacă nu ni-l destăinuieşti, pieri. Avem sarcina să te nimicim.

ALQUIST *(se ridică)*: Ucideţi-mă! Hai, ucideţi-mă!

AL TREILEA ROBOT: Ţi se porunceşte…

ALQUIST: Mie? Cine îndrăzneşte să-mi poruncească?

AL TREILEA ROBOT: Guvernul roboţilor.

ALQUIST: Cine e acesta?

AL CINCILEA ROBOT: Eu, Damon.

ALQUIST: Ce cauţi aici? Ieşi afară!

(Se aşază la masa de scris.)

DAMON: Guvernul roboţilor lumii vrea să ducă tratative cu tine.

ALQUIST: Nu mă mai reţine, robot!

(Îşi ia capul în mâini.)

DAMON: Consiliul central îţi porunceşte să-i predai manuscrisul lui Rossum. *(Alquist tace.)* Fixează preţul, îţi dăm cât ceri.

PRIMUL ROBOT: Domnule, învaţă-ne cum poate fi creată viaţa.

ALQUIST: V-am spus-o, v-am mai spus-o: găsiţi oameni! Oamenii pot crea, pot înnoi viaţa, se pot înmulţi. Roboţi, vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, căutaţi-i!

AL PATRULEA ROBOT: Am răscolit tot pământul. Nu mai există niciun om.

ALQUIST: O, o, o! De ce i-aţi stârpit?

AL DOILEA ROBOT: Voiam să fim ca oamenii. Voiam să ajungem şi

noi oameni.

RADIUS: Voiam să trăim. Suntem mai capabili decât oamenii. Am învăţat totul. Ştim să facem orice.

AL TREILEA ROBOT: Ne-aţi dat arme. Trebuia să fim stăpâni.

AL PATRULEA ROBOT: Domnule, am cunoscut păcatele oamenilor.

DAMON: Trebuie să ucizi şi să domneşti, dacă vrei să fii ca oamenii. Citiţi istoria! Citiţi cărţile scrise de oameni! Trebuie să stăpâneşti şi să ucizi ca să fii om!

ALQUIST: Ah, Damon, nimic nu e mai străin omului ca propriul său chip!

AL PATRULEA ROBOT: Dacă nu ne dai formula înmulţirii, pierim.

ALQUIST: Dar plecaţi odată! Voi, obiecte, voi, sclavi, vreţi să vă mai şi înmulţiţi? Dacă vreţi să trăiţi, reproduceţi-vă ca vieţuitoarele!

AL TREILEA ROBOT: Oamenii nu ne-au dat harul reproducerii.

AL PATRULEA ROBOT: Învaţă-ne să facem roboţi.

DAMON: Vom naşte cu ajutorul maşinilor. Vom construi o mie de mame cu aburi. Şi vom lăsa să curgă din ele valuri de viaţă. Viaţă! Roboţi! Numai roboţi!

ALQUIST: Roboţii nu sunt viaţă. Roboţii sunt maşini.

AL DOILEA ROBOT: Am fost maşini, domnule. Dar prin spaimă şi durere am devenit…

ALQUIST: Ce?

AL DOILEA ROBOT: Am devenit făpturi însufleţite.

AL PATRULEA ROBOT: În noi se dă o luptă. Sunt clipe când se furişează parcă ceva în noi. Ne vin idei, cum n-am mai avut.

AL TREILEA ROBOT: Auziţi, o, auziţi, oamenii sunt taţii noştri! Vocea care strigă voinţa voastră de a trăi, vocea care se tânguie, vocea care exprimă gânduri, vocea care vorbeşte despre eternitate e vocea lor! Noi suntem fiii lor!

AL PATRULEA ROBOT: Dă-ne testamentul oamenilor!

ALQUIST: Nu există aşa ceva.

DAMON: Dezvăluie-ne secretul vieţii!

ALQUIST: S-a pierdut.

RADIUS: L-ai ştiut!

ALQUIST: Nu l-am ştiut.

RADIUS: Era scris.

ALQUIST: S-a pierdut. A fost ars. Eu sunt cel din urmă om, roboţi, şi nu ştiu ce ştiau ceilalţi. I-aţi ucis!

RADIUS: Ţie ţi-am cruţat viaţa.

ALQUIST: Da, viaţa! Călăilor, m-aţi lăsat să trăiesc. I-am iubit pe oameni, dar pe voi, roboţi, nu v-am iubit niciodată. Vedeţi ochii aceştia? N-au încetat să plângă; unul îi plânge pe oameni, celălalt vă plânge pe voi, roboţi.

RADIUS: Încearcă! Caută reţeta vieţii!

ALQUIST: N-am ce să caut, roboţi. Din reţete nu iese viaţă.

DAMON: Ia-ţi roboţi vii! Studiază cum sunt alcătuiţi.

ALQUIST: Roboţi vii? Cum, să-i ucid? Eu, care nu… Taci, robotule! Află că sunt prea bătrân! Nu vezi cum îmi tremură degetele? N-aş putea să ţin în mână niciun scalpel. Vezi cum îmi lăcrămează ochii? Nu mi-aş vedea nici mâinile. Nu, nu, nu pot!

AL PATRULEA ROBOT: Viaţa o să piară.

ALQUIST: Dar isprăveşte odată cu nebunia asta! mai curând ne vor da viaţă oamenii de pe lumea cealaltă; poate îşi vor întinde spre noi braţele pline de viaţă. Ah! Era în ei atâta dor de viaţă! Poate că vor reveni; sunt atât de aproape de noi; poate că sunt prin preajma noastră; poate că-şi fac drum printre noi, ca prin nişte galerii subterane. Ah, de câte ori nu aud glasuri care mi-au fost dragi!

DAMON: Ia roboţi vii!

ALQUIST: Robotule, te rog, nu mai stărui! Vezi bine că nu mai ştiu ce fac.

DAMON: Roboţi vii!

ALQUIST: Ei bine, asta vrei? Treci în sala de disecţie! Hai, hai, mai repede! Cum? Dai înapoi? Ţi-e teamă, aşadar, de moarte?

DAMON: Eu? De ce tocmai eu?

ALQUIST: Aşadar, nu vrei?

DAMON: Hai!

(Iese prin dreapta.)

ALQUIST *(către ceilalţi)*: Dezbrăcaţi-l! Întindeţi-l pe masă! mai repede! Şi ţineţi-l bine!

(Toţi ies prin dreapta.)

ALQUIST *(se spală pe mâini şi plânge)*: Doamne, dă-mi putere! Dă-mi putere! Doamne, numai să nu fie în zadar!

(Îmbracă un halat alb.)

O VOCE DIN DREAPTA: Gata!

ALQUIST: Îndată, îndată! O, Doamne… *(Ia câteva sticluţe, cu reactivi de pe masă.)* Pe care? *(Ciocneşte sticluţele.)* Pe care din voi s-o încerc?

O VOCE DIN DREAPTA: Putem începe!

ALQUIST: Da, da. Să începem, sau să isprăvim! Doamne, dă-mi putere!

(Iese pe dreapta, lăsând uşa întredeschisă.)

(Pauză.)

VOCEA LUI ALQUIST: Ţineţi-l bine!

VOCEA LUI DAMON: Taie!

(Pauză.)

VOCEA LUI ALQUIST: Vezi cuţitul ăsta? Tot mai vrei să tai? Nu vrei, aşa e?

VOCEA LUI DAMON: Începe!

(Pauză.)

VOCEA LUI DAMON: Aaa!…

VOCEA LUI ALQUIST: Ţineţi-l! Ţineţi-l!

VOCEA LUI DAMON: Aaa!…

VOCEA LUI ALQUIST: Nu pot!

ŢIPĂTUL LUI DAMON: Taie! Taie mai repede!…

(Robotul Primus şi robotina Helena intră repede pe uşa din mijloc.)

HELENA: Primus, Primus, ce-i asta? Cine strigă?

PRIMUS *(privind în sala de disecţie)*: Domnul îl taie pe Damon. Vino repede să vezi, Helena!

HELENA: Nu, nu, nu! *(Îşi acoperă ochii)*. E îngrozitor!

ŢIPĂTUL LUI DAMON: Taie!

HELENA: Primus, Primus, să plecăm de aici! Nu pot să suport! Oh! Primus, mi-e rău!

PRIMUS *(venind spre ea)*: Ce palidă eşti!…

HELENA: Simt că mă prăbuşesc. De ce e înăuntru, acolo, atâta linişte?

ŢIPĂTUL LUI DAMON: Aaah! Oooh!…

(Alquist năvăleşte din dreapta, aruncând halatul plin de sânge.)

ALQUIST: Nu pot! Nu pot! Dumnezeule, ce grozăvie!…

RADIUS *(în uşa sălii de disecţie)*: Taie, domnule! Tot mai trăieşte.

ŢIPĂTUL LUI DAMON: Taie! Taie!

ALQUIST: Luaţi-l repede de-aici! Nu vreau să mai aud!

RADIUS: Roboţii suportă mai mult ca tine.

ALQUIST: Cine e aici? Ieşi afară! Ieşi! Vreau să rămân singur. Cum te cheamă?

PRIMUS: Robotul Primus.

ALQUIST: Primus, să nu laşi pe nimeni înăuntru! Vreau să dorm, auzi tu? Du-te şi fă curat în sala de disecţie! Ce e asta? *(Îşi priveşte mâinile.)* Apă, repede! Apa cea mai curată!

(Helena iese grăbită.)

ALQUIST: O, sânge! Cum aţi putut, voi, mâini… mâini cărora vă plăcea munca cinstită, cum aţi putut voi să faceţi una ca asta? Mâinile mele! Mâinile mele! O, Doamne, cine mai e aici?

PRIMUS: Robotul Primus.

ALQUIST: Ia halatul de aici! Nu vreau să-l văd! *(Primus ia halatul şi-l duce afară.)* Gheare însângerate, de mi-aţi dispărea de pe trup! Mâini, care aţi ucis…

(Din dreapta năvăleşte Damon, învelit într-un cearşaf înroşit.)

ALQUIST *(dă înapoi)*: Ce cauţi aici? Ce cauţi aici?

DAMON: Trăiesc!… E mai bine, e mai bine să trăieşti!

(Al doilea şi al treilea robot dau năvală.)

ALQUIST: Luaţi-l de-aici! Luaţi-l de-aici! Luaţi-l repede!

DAMON *(e dus spre dreapta)*: Vreau să trăiesc, vreau să trăiesc! E mai bine…

(Helena aduce o cană cu apă.)

ALQUIST: A trăi… Ce cauţi aici, fată? Ah, tu eşti! Toarnă-mi apă, toarnă-mi! *(Se spală pe mâini.)* Apă curată, apă limpede şi răcoroasă! Rece izvoraş, cât e de bine! A! Mâinile, mâinile mele! Îmi veţi fi odioase până la moarte! Toarnă mai mult! mai multă apă! Cât de multă apă! Cum te cheamă?

HELENA: Robotina Helena.

ALQUIST: Helena? De ce Helena? Cine ţi-a dat numele acesta?

HELENA: Doamna Domin.

ALQUIST: Ia să te văd! Helena? Helena îţi zice? N-am să te pot chema aşa. Hai, du cana asta de-aici!

(Helena iese cu cana.)

ALQUIST *(singur)*: Zadarnic! Zadarnic! N-ai aflat nimic, nimic! Oare o să dibui de-a pururi, învăţăcel lipsit de har? Doamne, Dumnezeule, cum îi mai tremura trupul! *(Deschide fereastra.)* Se-ntunecă. A mai trecut o zi şi n-ai avansat cu nimic! Destul! Niciun pas mai departe! Nu cerceta! Totul e zadarnic, zadarnic, zadarnic! De ce se mai luminează! O, o, o, la ce bună ziua în cimitirul vieţii? Opreşte-te, soare, nu mai răsari!… A! Ce linişte, ce linişte! De ce-aţi tăcut, glasuri iubite? Dacă aş putea, cel puţin dacă aş putea dormi!… *(Stinge luminile, se întinde pe sofa şi trage mantaua pe el.)* Cum îi tremura trupul! O, o, o, sfârşitul vieţii!…

(Pauză.)

(Din dreapta se strecoară Helena.)

HELENA: Primus, vino-ncoa', te rog!

PRIMUS *(intră)*: Ei, ce e?

HELENA: Ia te uită ce de tuburi! Ce-o fi făcând cu ele?

PRIMUS: Experienţe. Nu pune mâna!

HELENA *(se uită în microscop)*: Uită-te înăuntru, să vezi!…

PRIMUS: Microscopul. Ia!…

HELENA: Nu mă atinge! *(Sparge o eprubetă.)* Ah! S-a vărsat!…

PRIMUS: Ce-ai făcut?

HELENA: Lasă că şterg.

PRIMUS: I-ai stricat experienţa.

HELENA: Ce-are a face? Şi pe urmă, tu eşti de vină. Nu trebuia să te apropii!

PRIMUS: Nu trebuia să mă chemi.

HELENA: Nu trebuia să vii când te-am chemat. Ia te uită, Primus, ce-a scris colea!

PRIMUS: Nu e voie să te uiţi, Helena. E secret.

HELENA: Ce secret?

PRIMUS: Secretul vieţii!

HELENA: Foarte interesant. Numai cifre! Astea ce sunt?

PRIMUS: Formule.

HELENA: Nu pricep. *(Se duce la fereastră.)* A! Ia te uită, Primus!

PRIMUS: Ce?

HELENA: Răsare soarele!

PRIMUS: Aşteaptă… *(Răsfoieşte o carte.)* Helena, ăsta e lucrul cel mai măreţ din lume!

HELENA: Dar vino odată!

PRIMUS: Îndată! Îndată!

HELENA: Primus, mai lasă'ncolo secretul ăla al vieţii! Ce te priveşte pe tine? Vino să vezi, repede!

PRIMUS *(se apropie de fereastră)*: Ei, ce e?

HELENA: Auzi? Ciripesc păsărelele. Ah! Primus, aş vrea să fiu pasăre.

PRIMUS: De ce?

HELENA: Nu ştiu, Primus. Nu ştiu ce am, se petrece cu mine ceva neobişnuit, mi-am pierdut capul. Trupul, inima, mă dor – totul mă doare!… Şi ce mi s-a întâmplat, ah! asta nu-ţi spun! Primus, cred că trebuie să mor curând!

PRIMUS: Spune, Helena, nu simţi uneori că parcă ar fi mai bine să mori? Ştiu eu, poate că… dormim numai. Ieri în vis iar am vorbit cu tine.

HELENA: În vis?

PRIMUS: În vis. Vorbeam parcă într-o limbă străină, într-o limbă nouă, din care nu mai ţin minte niciun cuvânt.

HELENA: Despre ce vorbeam?

PRIMUS: Ştiu eu? Nici eu nu pricepeam şi totuşi ştiu că niciodată n-am spus ceva mai frumos. Cum a fost şi unde, nu ştiu. Când te atingeam, simţeam că mor. Până şi locul era altfel decât se poate vedea oriunde pe pământ.

HELENA: Am descoperit un locşor, Primus, merită să-l vezi. A fost locuit de oameni, dar au crescut bălării şi nu se mai duce nimeni acolo. Nimeni, afară de mine.

PRIMUS: Ce e acolo?

HELENA: Nimic deosebit, o căsuţă şi o grădină. Şi doi câini. Dacă ai vedea cum îmi ling mâinile, dacă le-ai vedea puii, ah! Primus, cred că nu există ceva mai minunat! îi iei aşa, în poală, îi legeni, şi atunci nu te mai gândeşti la nimic şi nimic nu te mai preocupă, până apune soarele; când te ridici, ţi se pare că ai făcut de mii de ori mai mult decât dacă ai fi lucrat. Nu, hotărât lucru, nu sunt bună de nimic; cu toţii susţin că nu mă pricep la nicio treabă. Nu ştiu cum sunt.

PRIMUS: Eşti frumoasă.

HELENA: Eu? Fugi de-aici! Primus, ce tot vorbeşti?

PRIMUS: Crede-mă, Helena, sunt cel mai puternic dintre roboţi.

HELENA *(în faţa oglinzii)*: Să fiu cu-adevărat frumoasă? Ah! Părul ăsta, de l-aş putea împodobi! În grădina aceea îmi puneam totdeauna

flori în păr, dar acolo nu e nicio oglindă, nu e nimeni… *(Se apleacă spre oglindă.)* Tu să fii frumoasă? De ce frumoasă? E frumos părul, care e greu? Sunt frumoşi ochii, pe care-i închizi mereu? Sunt frumoase buzele, pe care le muşti ca să te doară? Să fii frumoasă: ce înseamnă asta? Şi pentru ce? *(Îl zăreşte pe Primus în oglindă.)* Primus, tu eşti? Vino încoace, să ne privim alături, împreună! Vezi, capul tău e altfel decât al meu, umerii altfel şi gura altfel! Ah! Primus, de ce te fereşti de mine? De ce toată ziua trebuie să alerg după tine? Şi mai spui că sunt frumoasă…

PRIMUS: Tu fugi de mine, Helena…

HELENA: Cum eşti pieptănat? Să văd! *(Îşi trece mâinile prin părul lui.)* Sst, Primus, niciodată n-am simţit ceva asemănător! Stai, trebuie să te fac frumos!

(Ia un pieptene de pe lavoar şi piaptănă părul lui Primus spre frunte.)

PRIMUS: Nu ţi se întâmplă uneori, Helena, să-ţi bată inima? Acum, acum trebuie să se întâmple ceva…

HELENA *(începe să râdă)*: Priveşte-te!…

ALQUIST *(se ridică)*: Cum? Ce-i asta?… Râsete de oameni?… Cine s-a întors?…

HELENA *(lăsând pieptenul să cadă)*: Ce-o să se întâmple cu noi, Primus?

ALQUIST *(năvălind asupră-le, clătinându-se)*: Oameni? Voi… voi… sunteţi oameni? *(Helena scoate un ţipăt şi se întoarce.)* Sunteţi logodiţi? Oameni! De unde aţi venit? *(Îl pipăie pe Primus.)* Cine eşti tu?

PRIMUS: Robotul Primus.

ALQUIST: Cum? Ia să te văd, fată! Cine eşti tu?

PRIMUS: Robotina Helena.

ALQUIST: Robotină? Întoarce-te! Cum, ţi-e ruşine? *(Apucându-i braţul.)* Vreau să te văd, robotină!

PRIMUS: Las-o, domnule!

ALQUIST: Cum, o aperi? Ieşi, fată, de aici!

(Helena iese în grabă.)

PRIMUS: Nu ştiam, domnule, că dormi aici.

ALQUIST: Când a fost făcută?

PRIMUS: Acum doi ani.

ALQUIST: De Dr. Gall?

PRIMUS: Da, ca şi mine.

ALQUIST: Ei bine, iubite Primus, am… am încercat să fac roboţi, ca şi Gall. Viitorul depinde de izbânda mea, pricepi?

PRIMUS: Da.

ALQUIST: Prin urmare, du fata în sala de disecţie! Vreau s-o disec.

PRIMUS: Pe Helena?

ALQUIST: Fireşte. N-ai auzit? Du-te şi pregăteşte totul! Se aude? Să-i mai chem şi pe alţii să-ţi ajute?

PRIMUS *(punând mâna pe un pisălog de pe masă)*: Dacă faci un pas, îţi sparg capul!

ALQUIST: Hai, sparge-mi-l! Sparge-mi-l! Ce se vor face apoi roboţii?

PRIMUS *(cade în genunchi)*: Domnule, ia-mă pe mine!… Sunt făcut ca şi ea, din acelaşi material, în aceeaşi zi! Ia-mi mie viaţa, domnule! *(Îşi descoperă pieptul.)* Taie aici, aici!

ALQUIST: Tu du-te, pe Helena vreau s-o tai. Şi cât mai repede!

PRIMUS: Ia-mă pe mine în locul ei. Despică pieptul ăsta! Nu voi scoate un ţipăt, nu voi scoate un oftat! Ia-mi mie viaţa, de câte ori vrei…

ALQUIST: Uşurel, uşurel! De ce atâta generozitate? Tu nu vrei să trăieşti?

PRIMUS: Fără ea, nu. Nu pot fără ea, domnule! Să n-o ucizi pe Helena! Nu ţi-e totuna dacă iei viaţa mea?

ALQUIST *(atingându-i uşor capul)*: Hm, nu ştiu… Ascultă aici, tinere, gândeşte-te bine! E greu să mori. Şi e mult mai bine să trăieşti.

PRIMUS *(ridicându-se)*: Nu-ţi fie teamă, domnule, taie fără grijă! Sunt mai tare decât ea.

ALQUIST *(sună)*: Ah, Primus, e mult, e foarte mult de când am fost şi eu tânăr! Nu-ţi fie teamă! Helenei nu i se va întâmplă nimic.

PRIMUS *(descheindu-şi haina)*: Mă duc, domnule.

ALQUIST: Aşteaptă.

(Intră Helena.)

ALQUIST: Apropie-te, fată, să te văd! Aşadar, tu eşti Helena? *(O mângâie pe păr.)* Nu-ţi fie teamă, nu da înapoi! Îţi aduci aminte de doamna Domin? Ah, Helena, părul acesta!… Nu, nu, nu vrei să mă priveşti. Aşadar, fetiţo, e gata sala de disecţie?

HELENA: Da, domnule.

ALQUIST: Ai să-mi ajuţi, nu-i aşa, să-l tai pe Primus?

HELENA *(îngrozită, acoperindu-şi faţa)*: Pe Primus?

ALQUIST: Ei da, da, trebuie… ştii? De fapt, am vrut să te tai pe tine, dar s-a oferit Primus în locul tău.

HELENA *(acoperindu-şi faţa)*: Primus?

ALQUIST: Da. Ei, şi? A, fetiţa ştie să şi plângă? Spune-mi, ce-ţi pasă de Primus ăsta, la urma urmei?

PRIMUS: N-o mai chinuiţi, domnule!

ALQUIST *(încet)*: Calm, Primus, fii calm! Pentru ce lacrimile acestea? Doamne, parcă-i cine ştie ce mare lucrul N-o să mai fie Primus? Peste o săptămână, o să-l uiţi. Du-te şi fii bucuroasă că rămâi în viaţă!

HELENA *(şoptind)*: Vin eu.

ALQUIST: Unde?

HELENA: Să mă diseci.

ALQUIST: Pe tine? Tu eşti frumoasă, Helena. Ar fi păcat!

HELENA: Mă duc eu. *(Primus îi aţine calea.)* Lasă-mă, Primus, lasă-mă să intru!

PRIMUS: N-ai să intri, Helena! Pleacă, te rog! N-ai ce căuta aici!

HELENA: Mă arunc pe fereastră, Primus. Dacă intri tu, mă arunc pe fereastră!

PRIMUS *(ţinând-o)*: Nu te las! *(Către Alquist.)* Nu vei tăia pe niciunul dintre noi, moşule!

ALQUIST: De ce?

PRIMUS: Noi… noi… aparţinem unul altuia.

ALQUIST: Fie! *(Deschide uşa din mijloc.)* Tăcere! Duceţi-vă!

PRIMUS: Unde?

ALQUIST *(şoptind)*: Unde vreţi. Helena, ia-l! *(Îi împinge afară.)* Du-te, Adam! Du-te, Eva! îi vei fi femeie! Fii bărbatul ei, Primus! *(Închide uşa după ei.) (Singur.)* Zi binecuvântată! *(Se duce în vârful picioarelor la masă şi varsă conţinutul eprubetelor pe jos.)* Sărbătoarea zilei a şasea! *(Se aşază la masa de scris, aruncă tomurile pe jos, apoi deschide Biblia, o răsfoieşte şi citeşte:)* „Şi a făcut Dumnezeu pe om, după chipul său, după chipul lui Dumnezeu l-a făcut, bărbat şi femeie i-a făcut. Şi i-a binecuvântat pe ei Dumnezeu şi le-a zis lor Dumnezeu: «Fiţi roditori şi vă înmulţiţi, şi umpleţi pământul şi supuneţi-l, şi stăpâniţi peste peştii mării şi peste păsările cerului şi peste toate vietăţile care se mişcă pe pământ». *(Se ridică.)* Şi a privit Dumnezeu la toate câte le făcuse şi iată erau bune foarte. Şi a fost seară şi a fost dimineaţă: ziua a şasea.” *(Se duce în mijlocul camerei.)* Ziua a şasea! Ziua binecuvântată! *(Îngenunche.)* Şi acum sloboade, Doamne, pe robul tău, pe robul tău netrebnic, Alquist! Rossum, Fabry, Gall, mari inventatori, ce-aţi descoperit? Ce-aţi descoperit mai măreţ decât fata, decât băiatul, decât prima pereche care a descoperit iubirea, plânsul, zâmbetul, zâmbetul iubirii, iubirea bărbatului şi a femeii? O, Natură, Natură, viaţa nu va pieri! Prieteni, Helena, viaţa nu va pieri! Va renaşte din iubire, va începe goală şi mică, va prinde rădăcini în pustiu şi nu-i va păsa de ceea ce am făcut şi clădit, de oraşe, de fabrici, de arta noastră, de ideile noastre – dar nu va pieri! Numai noi am pierit. Se vor ruina case şi maşini, se vor nărui sisteme mondiale, iar numele celor mari se vor scutura ca frunza… Numai tu, iubire, vei înflori sus, pe ruinele cetăţilor, şi vei încredinţa vântului seminţele vieţii. Şi acum, Doamne, sloboade în pace pe robul tău, căci ochii mei văzură… văzură… mântuirea ta prin iubire. Viaţa nu va pieri! *(Se ridică.)* Nu va pieri! *(Întinde braţele.)* Nu va pieri!

CORTINA

FRAŢII ČAPEK
DIN VIAŢA INSECTELOR
Comedie în trei acte cu prolog şi epilog

În româneşte de: Tudor Muşatescu *şi* Sanda Apostolescu

CUVÂNT ÎNAINTE

în decursul scurtei ei existenţe, s-au scris atâtea cuvinte de laudă şi de ocară despre comedia de faţă, incit autorilor le vine greu să mai intervie cu ceva în acest concert ameţitor şi polifonic. Cică e „o extraordinară satiră la adresa dragostei, a bogăţiei şi a războiului“, dar şi „o piesă urâtă, cinică şi pesimistă, lipsită de adevăr“ *(Christian Science Monitor),* „piesa lui loan Botezătorul“ *(Freethinker)* şi „un exemplu crud, murdar de simbolism“ *(Shetfield Daily Telegraph),* „deschide ochii spectatorilor frivoli“ şi e „o alegorie antediluviană“. „Ucideţi-i!“, scria la adresa autorilor un critic berlinez, în timp ce Kerr saluta din toată inima „prima pereche de fraţi“ şi aşa mai departe. Ar fi prea complicat să strângem toate stafidele din cozonacii critici copţi acasă şi aiurea.

Ei bine, noi, autorii, nu avem decât prea puţin de adăugat: că nu suntem de acord cu un singur lucru – o fi comedia noastră urâtă, dar pesimistă nu e. Un critic american scria că cine vede piesa se întreabă dacă nu e cazul să-şi taie capul, de vreme ce lumea e atât de rea, pe cât e descrisă aici. Aşadar, autorii îi conjură pe spectatori şi pe cititori să n-o facă; căci intenţia lor nu a fost să taie gâtul oamenilor. Cine naiba vă pune să vă identificaţi cu fluturii sau cu gândacii de băligar, cu greierii, cu furnicile, sau cu efemerele? Dacă aceste creaturi sunt înfăţişate ca nişte derbedei şi nişte egoişti, pungaşi şi exploatatori, militarişti şi paraziţi, trebuie să. Reiasă neapărat că ne referim la oameni? Oare demascarea egoismului în materie de avere, familie sau stat, ca un lucru meschin, de gânganie, crud şi mizerabil, dovedeşte cumva că tot ce e omenesc e mizerabil? Oare împotriva insectelor nu se ridică nici măcar un singur om, un vagabond, o făptură, care vede tot, care judecă şi caută o cale? Orice spectator sau cititor ar fi putut să se identifice cu vagabondul rătăcitor. Şi, în loc s-o facă – neliniştit sau amărât – a crezut că-şi vede propria sa imagine sau imaginea societăţii sale în vermina, care aici – e adevărat, voit nedrept – a fost făcută purtătoarea anumitor rele. Şi tocmai această iluzie optică dovedeşte că autorii nu au scris degeaba „urâta şi cinica“ lor satiră.

Autorii nu au intenţionat să scrie o dramă, ci un mister, în sensul vechi şi naiv al cuvântului. Şi aşa cum, în misterele medievale, apăreau personificate Lăcomia, Egoismul sau Virtutea, găsim şi aici anumite categorii etice personificate în insecte, pur şi simplu pentru a le da mai multă plasticitate. Ce-i drept, Virtutea lipseşte. Dacă autorii ar fi adus pe scenă, să zicem, o albină, ca personificare a Ascultării, sau un păianjen, ca întruchipare a Modestiei, piesa ar fi părut, probabil, mai puţin pesimistă. Dacă n-au făcut-o, au avut motivele lor. Oglinda pe care au pus-o în faţa vieţii era tendenţios strâmbă şi ar fi

reuşit să strâmbe gura chiar şi celei mai superbe Virtuţi umane. Şi ia te uită I Răutăciosul truc a reuşit peste aşteptări. O groază de oameni *au recunoscut* omul în această grotescă şi şi-au dat seama că şi acolo unde nu cauţi de obicei, *se află* ceva urât, crud şi de nimic. N-am scris nici despre oameni, nici despre insectele de câmp: am scris despre anumite rele. Şi, se ştie, nu înseamnă pesimism murdar dacă arăţi că răul e dezgustător şi mizerabil; desigur, nu e nici înălţător, şi nici original, dar, zău, nu asta am urmărit.

Aşa se face că, mai degrabă, aveau dreptate cei care au numit această comedie „o alegorie răsuflată“. Ce-i drept, e groaznic de uzată, ca să zicem aşa, cumpărată de la haine vechi, şi întoarsă şi pe dos; dar, credeţi-ne, e greu să prezinţi morala în smoching. Şi, pe urmă, o morală în smoching ar fi arătat cu totul altfel decât ceea ce am vrut noi să le spunem oamenilor prin această piesă.

PERSONAJELE

Prolog

Vagabondul

Pedantul

Actul I

FLUTURII

Apatura Iris

Apatura Clythie

Felix / Victor / Otakar – Fluturii

Actul II

PRĂDALNICELE

Nimfa

Gândacul de băligar

Gândăciţa de băligar

Alt gândac de băligar

Scorpionul

Larva lui

Greierele

Greieriţa

Parazitul

O ceată de gtndaci-răpitori.

Actul lII

FURNICILE

Primul inginer – dictatorul

Al doilea inginer – şeful statului-major

Furnica oarbă

Inventatorul

Solul

Comandantul marelui cartier general

Ziaristul

Filantropul
Telegrafistul
Căpetenia galbenelor
Muncitori, ostaşi şi funcţionari furnici
Soli, ofiţeri, brancardieri, răniţi etc.
Armata galbenelor.
Epilogul
VIAŢA ŞI MOARTEA
Prima / A doua / A treia – efemeră
Corul efemerelor – dansatoare
Primul melc
Al doilea melc
Tăietorul de lemne
Mătuşa
Şcolăriţa
Pelerinul

Îmbrăcămintea insectelor este asemănătoare cu a oamenilor: la fluturi, haine de salon; la prădalnice, de stradă; la furnici, haine de lucru negre (după caz galbene), strânse pe corp şi cu cingătoare la talie; efemerele – în văluri. Caracterul de insectă se exprimă mai ales prin mimică. Insectele, însă, rămân în permanenţă oameni, până la ceea ce oamenii reali au – în neasemănător insectelor.

PROLOG

Un luminiş verde în pădure

VAGABONDUL *(vine din culise, împleticindu-se. Se împiedică şi cade):* Ha ha, ha ha, ha ha ha! Caraghios, nu? Dar nu face nimic. Şi n-aveţi de ce râde, că nu m-am lovit. *(Se sprijină în coate.)* Voi, voi, voi credeţi că sunt beat? Nici gând! Mă ţin foarte bine aşa, culcat. Aţi văzut ce drept am căzut? Ca un copac. Ca un erou. Am interpretat „căderea omului“! Ce spectacol! *(Se aşază.)* Nu-i vorbă să mă clatin! Eu nu! Beat e tot ce-i în jurul meu. Totul se clatină, totul se învârteşte de jur-împrejur. Roată! Ha ha, destul! A început să-mi fie greaţă! *(Se uită în jur.)* Ce-o fi asta? Toate se învârtesc în jurul meu. Tot pământul. Tot universul. Prea mare cinste pentru mine. *(îşi aranjează hainele.)* Scuzaţi, nu sunt destul de bine îmbrăcat, ca să pot fi centrul armoniei sferelor. *(Aruncă şapca la pământ.)* Aşa, aici e centrul. Rotiţi-vă în jurul şepcii mele. Pe ea n-o s-o răstoarne nimeni. Unde am rămas?… Aha, ştiu. Am căzut sub povara crucii mele. Şi tu, floricico, ai crezut că sunt beat? Veronico, Veronico, nu te mai mândri atâta cu cumpătarea ta! Frunzele tale, Veronico, sunt bune de pus pe rană. Stai un pic, floricică, să-mi pun şi eu inima pe tine. Nu spun că nu sunt beat. Dac-

aş avea rădăcini, ca tine, n-aş hoinări prin lume ca un pierde-vară. Asta e! Şi dacă n-aş hoinări prin lume, n-aş vedea atâtea lucruri. Căci am fost, zău, şi la războiul cel mare. Ştiam şi latineşte şi, azi, ştiu de toate. Să scot gunoiul, să mătur străzile, să stau de pază, să dau cep la butoiul de bere şi câte şi mai câte! Tot ce nu vrea să facă nimeni. Acum vezi cine sunt eu? Unde am rămas? Aha, ştiu. Da, ăsta sunt eu şi, pe mine, mă cunoaşte toată lumea.

De fapt eu sunt omul. Nimeni nu-mi spune altfel. Mi se spune: „Omule, acum pun să te ridice“, sau: „Omule, deretică, fă aia, adu-mi pe-ailaltă“, sau „Şterge-o, omule“! Şi eu nu mă supăr că sunt om. Dac-aş spune cuiva: „Omule, dă-mi cinci bani“, s-ar supăra. Dacă nu-i place, n-are decât; o să-l consider fluture, sau gândac de băligar, sau furnică. Ce preferă fiecare. Mie mi-e totuna, om sau gânganie. Eu nu vreau să îndrept pe nimeni. Nici gângăniile, nici oamenii. Eu nu fac altceva decât să privesc.

Nu fac decât să privesc. Dac-aş avea rădăcină, sau un bulb în pământ, m-aş uita la cer… *(Se ridică în genunchi.)* la ceruri I Până la moarte, m-aş tot uita, drept la cer! *(Se ridică)*. Dar, fiindcă sunt om, trebuie să mă uit la oameni. *(Priveşte în jur.)* Şi uite că-i şi văd.

PEDANTUL *(intră în fugă, cu o plasă de fluturi în mină):*

Ha, ha, oho, ho ho, ha, ha ha! Ah, ce exemplare frumoase! Apatura Iris! Apatura Clythia! Ha, ha, ce exemplare minunate! Oho, oh, ehe! Stai, c-am pus mâna pe tine! Oho, ha! Iar au zburat! Ha ha! Cu grijă, atenţie, sssttt! Atenţie, încet, eh, eh! încet, încet – aha, oho, ho! Păzea, păzea! Haţ! Oho, oh, ho ho!

VAGABONDUL: Hei, de ce prinzi fluturii? Respectele mele, stimate domn.

PEDANTUL: Taci, taci, stai! Nu te mişca! S-au aşezat pe dumneata! Fluturii. Nymphalidae. Atenţie, nu te mişca! Nymphalidele se aşază pe tot ce miroase urât. Pe noroi. Pe fecale. Pe hoituri. Atenţie, s-au aşezat pe dumneata. Oh, oho, ohoho, eh!

VAGABONDUL: Dă-le pace, se joacă.

PEDANTUL: Ce? Ce-ai spus? Se joacă? Jocul nu este decât preludiul împerecherii; masculul urmăreşte femela. Mireasa fuge! E parfumată, aţâţătoare, îl momeşte! Urmăritorul o gâdilă cu antenele! Cade obosit! Femela zboară mai departe. Vine altul, mai puternic, mai curajos. Femela fuge! E aţâţătoare şi parfumată! îndrăgostitul după ea, aha, aha! înţelegi? Asta e ordinea firii; eterna luptă a dragostei; eterna logodnă; eternul, nemuritorul sex! Sst, sst, linişte!

VAGABONDUL: Şi ce faci cu ei, dacă-i prinzi?

PEDANTUL: Cum? Fluturele trebuie să fie identificat, catalogat şi fixat în insectar. Dar să nu se şteargă pulberea de pe aripioare! Plasa să fie din ţesătură fină, iar fluturele va fi omorât cu grijă, prin apăsarea toracelui ! Apoi, înţepat cu un ac şi prins cu benzi de hârtie

În insectar va fi pus numai după ce se va usca bine! A se feri de praf şi de molii! A se aşeza în cutie un tampon cu formol!

VAGABONDUL: Pentru ce toate astea?

PEDANTUL: Din dragoste pentru natură. Omule, dumneata, nu iubeşti natura! Aha, iar au apărut! Ha ha, păzea, păzea, linişte, eh, eh! Nu-mi mai scăpaţi voi mie, he he, oh, ho ho, eh, eh, eh…

(Iese fugind.)

VAGABONDUL: Eternă logodnă, eternă luptă a dragostei! Chiar aşa e, întocmai cum a spus Pedantul! Este eternul timp al împerecherii.

Iertaţi-mă, dar nu sunt beat. Văd totul foarte bine. Totul e dublu, totul formează perechi, Ici, colo, dincolo, din nou acolo şi pretutindeni, Oricine şi orice îşi are perechea. Norii, musculiţele, copacii,

Totul se îmbrăţişează, se atinge, se alintă, se aprinde şi se goneşte,

Voi, păsări din frunzişul copacilor, vă văd, vă văd, Eu văd tot! Şi pe voi doi, pe voi de-acolo, din umbră, Vă văd împletindu-vă degetele, hiptând fierbinte şi pe tăcute, Să nu credeţi că-mi scapă cineva nevăzut.

Aceasta e veşnica împerechere şi, credeţi-mă, Sunt beat, dar cumsecade.

(îşi acoperă ochii.)

Nu mai văd nimic.

Faceţi ce vreţi. Înainte însă de a-mi descoperi ochii, o să vă spun:

(întuneric.)

Totul caută să-şi găsească perechea. Numai tu, cel ce stai aici, pe întuneric,

Singur, singur, singur, rătăceşti pe drumuri întortocheate.

Zadarnic, zadarnic, zadarnic, ţi-ai deschide braţele în goana după dragoste. Atât am vrut să spun. Şi voi, iubiţi-vă,

Vă admir! E o îndeletnicire plăcută

Şi e ordinea înţeleaptă a firii, după cum tot Pedantul a spus-o.

Oricine, orice, trebuie să aibă pereche. Văd, văd, fermecătoarea

Grădină a dragostei aşternută cu flori,

(Cortina din spate se ridică.)

în care, perechi tinere, perechi frumoase,

Fluturi purtaţi de vântul dragostei, în zbor fericit, de parcă s-ar juca, Se logodesc la nesfârşit.

Căci totul, orice, oricine, caută să-şi găsească perechea

(îşi descoperă ochii.)

(Scena se luminează.)

Unde mă aflu?

ACTUL ÎNTÂI

FLUTURII

O încăpere de culoarea azurului, strălucitoare, împodobită cu

flori şi perne viu colorate; o oglindă, o măsuţă pe care sunt pregătite potire multicolore cu răcoritoare şi paie pentru băut. Scaune de bar.

VAGABONDUL *(se freacă la ochi şi priveşte în jur):* Ia te uită, ce frumuseţe! Aici e chiar ca-n rai! Niciun pictor n-ar fi pictat ceva mai frumos! Şi ce parfum!

(Clythie năvăleşte în scenă râzând.)

OTAKAR *(aleargă după ea):* Clythie, te iubesc!

(Clythie fuge râzând, Otakar după ea.)

VAGABONDUL: Fluturi. Aha, fluturi! Se joacă. Mi-ar plăcea să mă uit şi eu, dacă n-aş arăta în halul ăsta… *(îşi curăţă hainele.)* Ei şi, n-au decât să mă gonească. Eu mă culc aici. *(Adună perne.)* Mă culc. Zău, că mă culc. *(îşi aşterne, în avanscenă.)* Şi dacă n-o să ne placă, închidem ochii şi tragem un pui de somn. *(Se culcă.)* Aşa.

(Intră Felix.)

FELIX: Unde e Iris? Am zărit-o sorbind parfumul florilor. Iris! Iris!… Măcar de-aş putea găsi câteva rime pentru numele tău. *(Se aşază pe perne.)*

„Iris! Superbă făptură

Tu eşti ca o flacără pură!“

A, nu!… Altceva îmi trebuie…

„Iris, Iris, adorato

Inima ce mi se rumpe

Dragostea mi-a înzăuat-o în pieptar de pietre scumpe.“ „Adorat-o – înzăuat-o“, e o rimă destul de rară, înainte, ar trebui să pun, însă, ceva plin de desperare, de durere, de moarte! Şi, la urmă, o întorsătură cu totul neaşteptată.

„Iris! Iris, adorato, Inima ce mi se rumpe Dragostea mi-a înzăuat-o în pieptar de pietre scumpe. Şi sub platoşa târzie Ce mi-a-nfrânt durerea laşă Din a mea nimicnicie Simt puteri de prunc în faşă! Iris! Iris! Nu mai sânger! Sunt voinic, precum un înger!“

Aşa, ar merge! Dar unde s-o fi dus iar Iris? Cum de poate sta, tot timpul, cu Victor ăsta? Of!

„Şi când, sub timpul care vine, Cu pasul lui necruţător Pe buzele-ţi, de azi, divine, Surâsul tău triumfător Va deveni amar în fine…“

El Când Iris mă va dezamăgi complet, o să termin versurile astea şi o să fac din ele o elegie în alexandrini perfecţi. Ah! Suferinţa e soarta poetului! *(Râsete în culise.)* E ea e Iris.

(Cu spatele spre intrare, cu o nobilă tristeţe întipărită pe faţă, îşi sprijină capul în palme.) (Intră, în goană, Iris. După ea, Victor.)

IRIS: Felix, băieţaşule, eşti singur? Şi atât de trist?

FELIX *(se întoarce spre ea):* Tu, Iris? Ah! Nici nu bănuiam… IRIS: De ce nu te joci pe afară? Sunt o groază de fete.

FELIX *(sare):* Doar ştii, Iris, că – pe mine nu mă interesează fetele.

IRIS: Ah, bietul băiat! De ce?

VICTOR: încă nu te interesează?

FELIX: Nu mă mai interesează.

IRIS *(se aşază pe perne):* Auzi, Victor? Şi mi-o spune aşa, de la obraz! Vino aici, domnule nepoliticos. Aşază-te lângă mine, mai aproape. Şi mai aproape! Spune, dragă: e adevărat că femeile nu te mai interesează?

FELIX: Nu. Sunt sătul de ele.

IRIS *(oftează adânc):* Of, bărbaţii! Ce cinici sunteţi! Să profitaţi, să profitaţi cât mai mult şi, pe urmă, atâta ştiţi să spuneţi: Sunt sătul de ele. Ce groaznic e să fii femeie!

VICTOR: De ce?

IRIS: Noi nu suntem niciodată sătule de voi! Ce trecut ai tu, Felix? Când ai iubit pentru întâia oară?

FELIX: Nu mai ştiu. E prea mult de atunci. Şi nici nu era întâia oară. Eram în liceu…

VICTOR: Aha, erai încă omidă. O omidă verde, din alea care mănâncă frunze.

IRIS: Spune-mi, Felix! Era brunetă? Era frumoasă?

FELIX: Frumoasă ca lumina zilei, ca azurul, ca…

IRIS: Ca cine? Spune repede.

FELIX: Frumoasă ca tine.

IRIS: Dragul meu Felix! Şi te iubea?

FELIX: Nu ştiu. Nu i-am vorbit niciodată.

IRIS: Pentru numele lui Dumnezeu, dar ce făceaţi dacă nu vorbeaţi?

FELIX: O priveam de departe…

VICTOR:…stând pe o frunză verde…

FELIX:…şi scriam versuri, scrisori… primul roman…

VICTOR: Fantastic ce de frunze consumă o omidă ca asta.

IRIS: Victore, eşti un nesuferit! Uită-te la Felix. Are ochii plini de lacrimi. Nu-i aşa că-i frumos?

VICTOR: Lacrimi? I se scurg ochii, fiindcă vede ce vede.

IRIS: Fugi de-aici! Felix, nu-i aşa că nu vezi nimic?

FELIX: Nu-i adevărat că am lacrimi în ochi. Pe onoarea mea!

IRIS: Ia să văd! Uită-te în ochii mei, repede!

VICTOR: Unu, doi, trei, patru… Ştiam că nu rezistă mai mult.

IRIS *(râde):* Iute, Felix! Ce culoare au ochii mei?

FELIX: Albaştri ca cerul.

IRIS: Ştii că ai haz? Căprui. Ah, cineva mi-a spus că sunt aurii. Nu pot să sufăr ochii albaştri. Sunt atât de reci, lipsiţi de pasiune. Ce-i drept, biata Clythie are ochi albaştri. Îţi plac ochii ei, Felix?

FELIX: Ai Clythiei? Nu ştiu. Dar are ochi frumoşi.

IRIS: Fugi de-aici, are nişte picioare subţiri ca chibriturile! Ah, cum nu vă pricepeţi voi, poeţii, la femei!

VICTOR: Ai citit ultima poezie a lui Felix? *(Scoale din buzunar o revistă.)* A apărut în almanahul „Primăvara“. IRIS: Hai, citeşte-mi-o repede!

FELIX: Nu, nu-ţi dau voie s-o citeşti. *(Vrea să se ridice.)* E slabă! E veche! E de mult depăşită.

IRIS *(îl ţine):* Stai cuminte, Felix!

VICTOR: Se numeşte „Eterna căderе“.

FELIX *(îşi astupă urechile):* Dar eu nu vreau s-o citeşti!

VICTOR *(citeşte cu emfază):*

„în jos. Mereu mai jos, amice E ţinta lor adevărată.

Când lumea vrea să se ridice Numai femeia vrea culcată.“

IRIS: Ce spiritual, nu, Victore? Ptiu, Felix, de unde ai mai scos-o şi pe-asta?

VICTOR: „Visul se vrea viu pe lume,

Dragostea – să se consume. Totu-n jos, de-o veşnicie, Cade, c-aşa-i scris să fie! Haide, împreună fată, Să cădem şi noi odată.“

IRIS: Să cădem, înţeleg; dar ce înseamnă „să se consume?“

VICTOR: E de la latinescul *consummata,* adică o dragoste care, hm, care vrea să-şi atingă ţelul.

IRIS: Ce tel?

VICTOR: Ei, şi tu! Ţelul ei propriu-zis.

IRIS: Ptiu, ce scabros! Felix, tu ai scris una ca asta? Ştii că mi-e frică de tine! Ce stricat eşti! Latina e întotdeauna aşa, fără perdea?

FELIX: Scuză-mă, Iris! E o poezie teribil de proastă!

IRIS: Proastă? Dar de ce e proastă?

FELIX: Mai lipseşte din ea acel ceva… acel ceva… Esenţialul, adică.

IRIS: Aha – Victor, caută-mi evantaiul în grădină!

VICTOR: Mă rog, mă rog, nu vreau să vă deranjez.

(Iese.)

IRIS: Iute, Felix! Spune-mi esenţialul. Mie îmi poţi spune totul.

FELIX: Iris, Iris, cum de-l poţi suporta lângă tine? Un crai bătrân ca ăsta I Un moş de acum un an! Un satir obosit!

IRIS: Victor?

FELIX: Ce jignitor te priveşte! Pe tine, dragostea, tot! Cu câtă neruşinare! Cu câtă… cu câtă… brutalitate. Cum de poţi răbda una ca asta?

IRIS: Bietul Victor! E atât de comod! Nu, Felix, vorbeşte-mi despre poezie. Ador poezia! „Visul se vrea viu pe lume…“ *(Se lasă pe perne.)* Felix, tu eşti teribil de talentat! „Haide, împreună fată, să cădem şi noi odată…“ Dumnezeule, cu câtă patimă o spui! Spune-mi, Felix, poeţii sunt grozav, grozav de pătimaşi, nu-i aşa?

FELIX: O, Iris, poezia asta e de mult depăşită.

IRIS: Numai de n-ar fi latina atât de fără perdea! Suport orice, dar să nu aibă un nume urât. Felix, cu femeile trebuie să fii delicat. Dacă

m-ai săruta acum, şi lucrul ăsta l-ai numi tot atât de îngrozitor?

FELIX: Iris, cum aş putea îndrăzni să te sărut!

IRIS: Taci! Voi, bărbaţii, sunteţi în stare de orice. Felix, apleacă-te spre mine. Cui i-ai dedicat poezia asta? Clythiei?

FELIX: Nu! Te asigur…

IRIS: Atunci, cui?

FELIX: Nimănui, pe onoarea mea, nimănui. Adică tuturor femeilor din lume.

IRIS *(se ridică în coate):* Pentru numele lui Dumnezeu, atâta dragoste, consu… consu… Cum se zice?

FELIX: Iris! îţi jur…

IRIS *(se lasă pe perne):* Felix, eşti un seducător fără pereche. Spune-mi şi mie, cine a fost iubita ta?

FELIX: Iris, n-o să spui nimănui? Juri că nu?

IRIS: Nu.

FELIX: Ei bine, nimeni!

IRIS: Serios?

FELIX: Până acum nimeni. Pe onoarea mea.

IRIS: Oh! Mincinoşilor! Câte femei trebuie să fi cucerit tu cu minciuna asta, nevinovatule! Felix, Felix, citesc în tine ca într-o carte deschisă! Eşti teribil de periculos!

FELIX: Iris, n-ai dreptul să râzi de mine. Eu am trăit, în imaginaţie, lucruri îngrozitoare. Dezamăgiri cumplite. Iubiri fără de număr, dar numai în vis. Visul e viaţa poetului. Cunosc toate femeile şi n-am cunoscut încă niciuna. Pe onoarea mea, Iris.

IRIS *(se reazemă în cot):* Şi atunci, de ce spui că eşti sătul de femei?

FELIX: Ah, Iris, fiecare ponegreşte ce iubeşte mai mult.

IRIS: Brunetele?

FELIX: Nu, visul. Eternul vis.

IRIS: „Visul se vrea viu, pe lume…“

Ai nişte ochi atât de pătimaşi! Ai un talent extraordinar, Felix! *(Se lasă pe perne.)* La ce te gândeşti acum?

FELIX: La tine. Femeia e o enigmă.

IRIS: Dezleag-o. Dar, te rog, Felix, cu delicateţe.

FELIX: Nu văd până în străfundul ochilor tăi.

IRIS: începe atunci din altă parte.

FELIX: Eu?… Iris… zău…

IRIS *(se aşază brusc):* Felix, am o dispoziţie astăzi! Ce rău e să fii femeie! Nu ştiu ce e cu mine, dar, azi, aş vrea să fiu bărbat. Să cuceresc, să seduc, să sărut… Felix, eu aş fi un bărbat grozav de pătimaş. Aş… eu… aş distruge cu sălbăticie, neînduplecat, pe oricine mi-ar ieşi în cale. Păcat că nu eşti fată! Hai să ne jucăm, vrei? Tu o să fii Iris şi, eu, o să fiu Felix al tău.

FELIX: Nu, Iris. E prea îndrăzneţ să fii Felix. Asta înseamnă să vrei

să vrei ceva…

IRIS *(cu glasul stins):* Ah, Felix, totul!

FELIX: Există ceva mai mult decât să vrei totul.

IRIS: Şi anume?…

FELIX: Să vrei imposibilul.

IRIS *(dezamăgită):* Ai dreptate. Tu ai întotdeauna dreptate, bietul meu Felix. *(Se ridică.)* Ce-o fi cu Victor, de nu mai vine? N-ai vrea să-l chemi?

FELIX *(sare în picioare):* Iris, cu ce te-am jignit? Ah, am spus prea mult!

IRIS *(se răsuceşte în faţa oglinzii):* Tocmai că n-a fost suficient de mult…

FELIX: Să vrei ceea ce nu poţi obţine! Iris, a fost o nebunie că ţi-am spus-o !

IRIS: Sau, cel puţin, o lipsă de politeţe. Băiete, e de speriat cât îmi dai tu de lucru. Când ne aflăm între femei, nu trebuie să ne purtăm ca şi cum am tânji după ceva ce nu e de faţă.

FELIX: Dar imposibilul e aici.

IRIS *(Se uită în jur):* Unde?

FELIX *(arată în oglindă):* Chipul tău, Iris.

IRIS *(râde):* Chipul meu? Te-ai îndrăgostit de chipul meu? *(îşi desface larg braţele în faţa oglinzii.)* Uite, chipul meu te-a auzit. Îmbrăţişează! I Sărută-l, iute!

FELIX: Este inaccesibil ca şi tine.

IRIS *(se întoarce spre el):* Eu sunt inaccesibilă? De unde ştii?

FELIX: Dacă n-aş şti, nu te-aş iubi.

IRIS: Ce păcat, Felix, că sunt atât de inaccesibilă!

FELIX: Ah, Iris, nu există dragoste adevărată decât în ceea ce e inaccesibil.

IRIS: Crezi? *(îl trage de păr şi cântă):* „Haide, împreună, fată Să cădem şi noi odată.“

FELIX: Te rog, nu mai repeta poezia asta!

IRIS: Compune una pentru mine, repede! Una plină de pasiune!

FELIX: „Când, în clipa de pe urmă

Am strigat fără de rost Moarte! Vino tu şi scurmă Unde inima mi-a fost! Şi-o să vezi că-n locu-n care Mi-a fost inima, se zice, Este doar o cicatrice Tot cât inima de mare…

Şi atunci dragostea mi-a hiat-o Binişor, să nu se rumpă, ? i, pe veci, mi-a înzăuat-o în pieptar de piatră scumpă.

Iris, Iris, nu mai sânger.

Sunt voinic precum un înger.“

IRIS: Vai, ce frumos!

CLYTHIE *(din culise):* Iris! Iris!

IRIS: Of, iar a venit! Şi cu nesuferitul ăla de mire al ei, după ea. Şi

tocmai când…

CLYTHIE *(intră râzând):* Închipuie-ţi, Iris, Otakârek spune… Ah, e Felix la tine. Ce mai faci, băieţaşule? Iris, tu l-ai chinuit, nu-i aşa? E roşu ca focul!

OTAKAR *(intră în goană):* Te-am prins, Clythie… Ah, pardon! Plecăciune, Iris. Noroc, băiete.

FELIX *(se aşază pe perne):* Hm!

IRIS: Dar ce aprinsă eşti, Clythie!

CLYTHIE: Otakârek a alergat după mine.

OTAKAR: Clythie a zburat într-una şi a trebuit să zbor după ea.

VICTOR *(intră):* Salut! înalta societate se adună. *(O salută pe Clythie.)* Salut, logodnicilor.

CLYTHIE: Uf, mor de sete!

(Bea, cu un pai, dintr-un potir.)

IRIS: Dragă, ar trebui să ai mai multă grijă de tine. Nu-i aşa, Victore, că iar a slăbit? Arăţi groaznic.

CLYTHIE: îţi mulţumesc, iubito! Tu eşti întotdeauna atât de maternală!

VICTOR: Aţi fost ieri la serbarea din poiană?

CLYTHIE: Pf, ieri! Parc-ai fi o carte de istoriei Te ocupi numai de trecut!

OTAKAR: Ce vreme minunată.

IRIS *(Clythiei):* Stai puţin, scumpo. *(îi îndreaptă corsajul.)* Ce-ai făcut? Ţi-e corsajul rupt.

CLYTHIE: O fi călcat Otakârek pe el.

IRIS: Cum o să calce pe el? Tocmai aici, la gât?

CLYTHIE: Nu-l vezi că e numai picioare? Nu-i aşa, califarule, Piciorongeo!

OTAKAR: Pardon?

VICTOR: Şi eu cum sunt?

CLYTHIE: Numai limbă. Când te uiţi la mine, am senzaţia că mă lingi. Aoleu!

IRIS: Vai, Clythie! Şi Felix cum e?

CLYTHIE: Sărmanul! El e atât de trist! *(îngenunchează lângă el.)* Ce-i cu tine, prinţişorule?

FELIX: Mă gândesc.

CLYTHIE: Nu mai spune! La ce te gândeşti tot timpul?

FELIX: De-aia au spirit bărbaţii, ca să-l folosească.

CLYTHIE: Şi femeile?

FELIX: Ca să abuzeze de el.

IRIS: Bravo, Felix!

CLYTHIE *(se ridică):* Monstrul ăsta mă urăşte.

VICTOR: Nu te lăsa, Clythie! Ura e primul pas spre dragoste.

OTAKAR: Pardon?

IRIS: Felix şi dragoste? O brodişi! Ştii doar ce-a scris despre femei. Stai…

FELIX: Iris, te implor!

IRIS: „în jos! Mereu mai jos, amice
E ţinta lor adevărată
Când lumea vrea să se ridice
Numai femeia vrea culcată.“

CLYTHIE: Ce vrea?

IRIS: Să fie culcată.

VICTOR: Felix, sfântule, atâtea femei ai culcat până acum?

OTAKAR: Ha ha ha, culcată! Straşnic! Eu înţelesesem, culcată, în sens de adormită. Ha ha ha, întinsă!

IRIS *(recită mai departe):*
„Visul, se vrea viu pe lume.“

CLYTHIE: Stai puţin, Otakárek mai vrea să râdă.

OTAKAR: Ha ha ha ha!

FELIX: Nu-ţi dau voie s-o reciţi! E de mult depăşită!

IRIS: Felix are un talent extraordinar. Niciunul dintre voi n-ar fi putut găsi o rimă la cuvântul „adorato“, cum a găsit el…

CLYTHIE: „Lato“! Că tot eşti tu lată cât patru.

OTAKAR: Sau „covato“… că e cât o albie.

FELIX: Dumnezeule, tăceţi odată!

OTAKAR: lia ha ha; e minunat! Iris, lata, cât covatal

IRIS *(se stăpâneşte):* Draga mea, ai nişte idei despre poezie!…

VICTOR: Toată poezia ei stă în limbajul ei libertin.

IRIS: Ai dreptate, Victor.

OTAKAR: Ha ha ha! Limbaj libertin! Formidabil!

CLYTHIE: Felix, ai pus-o pe Iris în versuri? Cred că de-abia a-ncăput şi trebuie s-o strângă groaznic!

IRIS: Lasă-l pe Felix în pace! Habar n-aveţi ce rimă frumoasă a găsit! ghiciţi!

VICTOR: Mă predau.

CLYTHIE: Spune repede, Iris! Dar să fie poetică!

IRIS *(victorioasă):* înzăuată!

VICTOR: Ce?

IRIS: îmbrăcată în zale, adică…

CLYTHIE: Dumnezeule, ce mojic! Felix, e adevărat că ai scris una ca asta?

IRIS: Şi ce vezi rău în asta?

CLYTHIE: Să te gândeşti la zalei O femeie, ca un luptător în armură! Phiuuul…

OTAKAR: Ha ha ha, armură! Ce nostim!

FELIX *(sare în sus):* Dar – o armură de pietre scumpe!

IRIS: Pleacă de-aici, eşti un nepriceput. Un papă-lapte.

Un nesuferit. M-am săturat de tine până-n gât, auzi?…

VICTOR *(declamând):* O, Felix!… Tu eşti grandios de mare!

IRIS *(aplaudă):* Bravo, Victor! Eşti grozav de spiritual.

CLYTHIE: Doamne sfinte, Victor a început să declame şi el I

OTAKAR: Ha ha ha! Felix, eşti cel mai mare grandios.

Asta-i bună!

VICTOR: Scuză-mă, Clythie. Pentru mine „Poezia“ e prea blondă.

CLYTHIE: Vai de mine, are ochii umezi I Nu te uita la mine, că mă uzi toată.

OTAKAR: Să faci versuri e un fleac.

VICTOR: Să faci versuri înseamnă să minţi sau să distrezi.

IRIS: O, nul Să trezeşti sentimentele. Ador sentimentele.

OTAKAR: Var!

CLYTHIE: Ce var?

OTAKAR: Rimă la Otakar. Ha hal Bună, nu?

VICTOR: E o rimă, aşa-zisă, masculină.

OTAKAR: Ha ha ha, cred şi eu că masculină! Masculină de tot! Oh!

CLYTHIE: Victor, fă te rog o rimă masculină.

VICTOR: De ce?

CLYTHIE: Ca să faci şi tu, odată, ceva bărbătesc.

OTAKAR: Al dragostei jar. Rimă masculină la Otakar, ha ha hal

IRIS: Ai un talent extraordinar, Otakar. De ce nu scrii versuri?

OTAKAR: Eu? Hm, hm! Ce fel de versuri?

IRIS: De dragoste. Ador poezia.

OTAKAR: 0 formă exuberantă.

IRIS: Care formă? La cine te referi?

OTAKAR: Ha ha ha, la rimă.

IRIS: Otakar, dumneata ai un suflet extraordinar, un suflet de poet.

CLYTHIE *(cască):* Terminaţi odată cu literatura asta. M-aţi leşuit la inimă.

IRIS: Inimă? auziţi? Biata Clythie, crede că are şi ea pe undeva vreo inimă.

CLYTHIE: Mă rogi în schimb, tu, eşti toată numai inimă. ScumpoI Tu şi când şezi, stai tot pe inimă.

OTAKAR: Ha ha ha, numai inimă!

CLYTHIE: Şi pe deasupra mai e şi slabă.

IRIS: Nu face nimic, draga mea. Cel puţin, eu nu sunt atât de „lejeră“ ca altele.

CLYTHIE: Ai dreptate. Tu eşti de categorie grea.

IRIS: Clythiei Fii atentă!

VICTOR: Dragă Iris, nu te supăra pe ea. Spiritul e singurul lucru pe care-l poate arăta Clythie.

IRIS *(aplaudă):* Bravo, Victor!

CLYTHIE: Dumitale, Victore, ţi-am arătat ceva mai mult, dacă nu

mă înşel.

VICTOR: Nu-mi amintesc. Şi anume ce, mă rog?

CLYTHIE: Spatele şi uşa.

VICTOR: Numai scânduri, ptiu!

IRIS: Ha ha ha! Victore, eşti un extraordinar om de societate! îmi vine să te sărut! Ador spiritul. Hai, pun pariu că nu mă prinzi!

(Iese În fugă.)

VICTOR: Aş… aş… aşteaptă-măI

(Fuge după ea.)

CLYTHIE: Gâscol Scorpiol Butoiule!

OTAKAR: Ha, hm!

CLYTHIE: Pleacă, domnule! Nu eşti bun de nimic! Felix!

FELIX *(sare în sus):* Poftim?

CLYTHIE: Cum de te-ai putut îndrăgosti de ea?

FELIX: De cine?

CLYTHIE: De generaţia asta veche. De cavalerul ăsta în armură.

FELIX: Adică de cine anume?

CLYTHIE: De Iris.

FELIX: Eu? Ce-ţi veni? Nu, e atât de mult de atunci!

CLYTHIE: înţeleg. Iris e teribil de mărginită. Îţi spun eu, teribil. Şi apoi, are picioarele ca nişte butoaie. Ah, Felix, îţi mai faci încă atâtea iluzii despre femeii

(Se aşează pe perne.)

FELIX: Eu? Te asigur, Clythie. Îţi dau cuvântul meu de onoare că am terminat de mult cu asta…

CLYTHIE: Nu, Felix, tu nu cunoşti femeile. Stai aici, lângă mine, nu vrei? Nici n-ai idee cum sunt ele. Ce concepţii au I Ce orizont! Şi ce corpuri! Brrr! Eşti atât de tânăr…

FELIX: Nu-i adevărat! Nu mai sunt tânăr. Am trecut şi eu prin multe!

CLYTHIE: Trebuie să fii mereu foarte tânăr. Acum e la modă! Să fii tânăr! Să fii fluture! Să fii poet! Există oare ceva mai frumos pe lume?

FELIX: Nu, Clythie. Tinereţii îi este dat să sufere. Şi soarta poetului e să sufere de o sută de ori mai mult. Pe onoarea mea.

CLYTHIE: Soarta poetului este să se bucure de toate şi să preamărească viaţa. Viaţa plină de dragoste, verde, generoasă. Ah, Felix, tu îmi aminteşti de prima mea dragoste.

FELIX: Cine a fost?

CLYTHIE: Nimeni. Niciuna dintre dragostele mele n-a fost prima. Uf, Victor ăsta! Bărbaţii îmi sunt atât de antipatici! Hai să fim prieteni, vrei?

FELIX: Prieteni?

CLYTHIE: Doar nu te interesează dragostea. Dragostea e atât de măruntă… Ah, eu aş vrea ceva nespus de curat, ceva deosebit! Ceva

excepţional! Ceva noul

FELIX: O poezie?

CLYTHIE: Să zicem şi o poezie. Vezi cât te iubesc.

FELIX: Stai puţin. *(Sare în sus entuziasmat.)* „în suflet mi-a pătruns tiptil Ca raza caldă de lumină într-o pupilă de copil. Când am văzut-o prima dată Ca macul s-a aprins şi, toată, A înflorit sub ochii mei.

Şi-apoi mi-a dat sfiala ei."

CLYTHIE *(se ridică):* Ce-i asta?

FELIX: 0 poezie. Începutul unei poezii.

CLYTHIE: Şi cum e mai departe?

FELIX: Imediat îţi aduc şi sfârşitul. *(Zboară.)* în clipa asta, am depăşit tot ce am scris până acum.

(Iese în zbor.)

CLYTHIE: Uf! *(Se întoarce spre Otakar, care, între timp, bine proptit pe picioare, şi-a tot răsucit mustăţile.)* Ei, Piciorongeo! Îţi laşi antenele alea în pace, sau nu!?

OTAKAR: Fii a mea. Fii, în sfârşit, a mea!

CLYTHIE: Jos mâinile!

OTAKAR: Fii a mea! Suntem doar logodiţi! Eu… eu nu mai…

CLYTHIE: Otakărek, ce frumos eşti!

OTAKAR: Te iubesc la nebunie.

CLYTHIE: Ştiu. Îmi place ce tare îţi bate inima. Spune „ha!"

OTAKAR: Ha!

CLYTHIE: încă o dată!

OTAKAR: Hm! „Hal"

CLYTHIE: Cum îţi bubuie pieptul! Ca atunci când tună. Otakărek, eşti îngrozitor de puternic, nu-i aşa?

OTAKAR: Cly… Cly… Cly…

CLYTHIE: Ce mai vrei?

OTAKAR: Fii a mea!

CLYTHIE: Nu mă plictisi, te rog.

OTAKAR: Eu… te…

CLYTHIE: Şi eu te…

OTAKAR *(o prinde):* Fii a mea!

CLYTHIE: *(scapă):* Sper că nu vrei, domnule, să-ţi fac ouă!

OTAKAR: Te ador!

CLYTHIE *(fugind):* Să fii sănătos, dar eu nu vreau să-mi stric silueta!

OTAKAR *(aleargă după ea):* Dar eu… eu!… Eu vreau…

CLYTHIE *(râde şi zboară):* Aşteaptă, mai aşteaptă! Nu fi nerăbdător!

OTAKAR *(zboară după ea):* Clythie, vreau să fii a mea!

(Ies în goană.)

VAGABONDUL *(se ridică):*

Hâş! A plecat vermina pestriţă a dragostei.

Ce frumos e să vezi cum se tot hârjonesc

Şi ce comică e această goană eternă. Ha, ha! Picioare de gâze!

Ha, ha! Trupuri lacome, sub aripi de mătase!

Mai bine daţi-mi pace, că de-astea ştim şi noi: Că doar asta e dragostea!

CLYTHIE *(intră, în zbor, din partea cealaltă şi începe să se fardeze la oglindă):* Uf! Am scăpat de el. Ha, ha!

VAGABONDUL: Ha, ha! Societate aleasă! Ha, ha, ha. Poezie! Să sorbi desfătările vieţii, cu paiele cele mai subţiri Decolteuri fermecătoare, sentimente şi dulci mângâieri, Eterna minciună a eternilor îndrăgostiţi, veşnic nesătui. Noroc, că sunt numai nişte gângănii…

CLYTHIE *(zboară spre el):* Eşti fluture?

VAGABONDUL *(aruncă cu şapca după ea):* Hâş!

CLYTHIE *(zboară):* Nu eşti fluture?

VAGABONDUL: Sunt om.

CLYTHIE: Ce-i aia? E viu?

VAGABONDUL: Da.

CLYTHIE *(se apropie în zbor):* Ştie să iubească?

VAGABONDUL: Iubeşte. E un fluture.

CLYTHIE: Ce interesant eşti! De ce ai polen negru pe tine?

VAGABONDUL: E jeg.

CLYTHIE: Ah! A ce miroşi aşa frumos?

VAGABONDUL: A sudoare şi a murdărie.

CLYTHIE: Parfumul tău mă îmbată. E atât de nou!

VAGABONDUL *(aruncă cu şapca după ea):* Hâşş, neruşinato!

CLYTHIE *(zboară):* Prinde-mă! Prinde-mă!

VAGABONDUL: Scârbă fâşneaţă! Tirfă de doi bani!

CLYTHIE *(se apropie de el):* Numai să te miros! Numai să te gust! Eşti atât de original!

VAGABONDUL: Am mai întâlnit una ca tine, uşuratice. Mă-ntreb de ce am iubit-o? *(O prinde pe Clythie.)* Uite aşa o ţineam de mâinile ei de gâză şi o rugam. Iar ea râdea, în faţa mea, de mine şi i-am dat drumul. Ah, mai bine aş fi omorât-o! *(îi dă drumul.)* Zboară, scorpie, nu vreau să te văd!

CLYTHIE *(zboară):* Uf, ce ciudat eşti !

(Se pudrează în faţa oglinzii.)

VAGABONDUL: Farfuză parfumată! Stricată! Piele pe os! Ciumo !

CLYTHIE *(se apropie de el):* Mai spune I Mai spune t E atât de frumos! Atât de brutal! Atât de puternic!

VAGABONDUL: Ce, băgăreaţo, nu-ţi ajunge? Sau vrei să-ţi trag şi vreo două la fund, gălbejită neruşinată ce eşti?

CLYTHIE: Te iubesc! Ah, te ador!

VAGABONDUL *(se dă înapoi din faţa ei):* Pleacă, pleacă, pleacă! Eşti dezgustătoare!

CLYTHIE: Ce plicticos eşti I Nesuferitule !

(Se piaptănă la oglindă.)

IRIS *(se întoarce grozav de înfierbântată):* Ceva de băut, repede!

CLYTHIE: Unde ai fost?

IRIS *(bea cu un pai):* Afară! Ah! Ce zăduf!

CLYTHIE: Unde l-ai lăsat pe Victor?

IRIS: Victor? Care Victor?

CLYTHIE: Doar ai plecat cu el.

IRIS: Cu Victor? Nu… Aha, acuma ştiu. *(Râde.)* Zău, a fost teribil de amuzant!

CLYTHIE: Cu Victor!

IRIS: întocmai. Stai să vezi, ce-o să mai râzi şi tu! Aşa! El fugea după mine şi tot striga „aş… aş… aşteaptă-mă!… aş… aş…“ Ha ha ha, închipuieşte-ţi I

CLYTHIE: Unde a rămas?

IRIS: Păi asta îţi şi spun: zbura după mine ca un nebun şi, deodată, ha ha ha, a venit o pasăre şi l-a mâncat.

CLYTHIE: Nu se poate!

IRIS: Zău! Frrr… şi gata. Ce-am mai râs…

(Se aruncă pe perne şi îşi ascunde faţa În ele.)

CLYTHIE: Ce-i cu tine?

IRIS: Ah! Bărbaţii! Bărbaţii ăştia!

CLYTHIE: Victor?

IRIS: Nu, Otakar. Pe Victor de-abia îl mâncase pasărea, şi numai ce vine Otakârek al tău, cu ochii cât cepele, aprins tot şi, nici una, nici două, ha ha ha.

CLYTHIE: Nici una, nici două, ce?

IRIS: Nici una, nici două – îmi spune: Fii a mea! Te iubesc la nebunie, ha ha!

CLYTHIE: Iris, ce-ai făcut?

IRIS: Ha ha ha, lasă., lasă-mă! Te iu… iu… iubesc nespus!

Tre – bu – ie să fii a mea – mea mea!…

FELIX *(intră în zbor, cu o poezioară în mină):* Clythie, e gata!

Ascultă! *(Citeşte cu foarte mult sentiment.)* „în suflet mi-a pătruns tiptil

Ca raza caldă de lumină, într-o pupilă de copil.“ IRIS *(cu capul în perne, râde isteric):* Ha ha ha!

FELIX *(se opreşte din citit):* Ce s-a întâmplat?

IRIS *(Începe să plângă cu sughiţuri): Ce* brutal! Ptiu! Infamul I L-aş strânge de gât!

CLYTHIE: Pe Otakar?

IRIS *(cu sughiţuri):* Acum… acum… acum o să fac ouă! Bruta! Să am ouă… ouă! O să arăt groaznic! Bestia… bestia… ha ha ha!

FELIX: Clythie, ascultă. Acum e cu totul altfel:

„Când am văzut-o prima dată Ca macul s-a aprins şi, toată, A înflorit sub ochii mei Şi-apoi, mi-a dat sfiala ei.

Ce sunt eu oare pentru tine Când nici nu mă cunoşti măcar? Nici eu, să ştii, nu ştiu prea bine. Sunt un copil… Sunt vânt hoinar Sunt freamăt, floare, viaţă, teamă… Sunt o femeie care cheamă Şi te atrage spre ispită Şi sunt, ah, sunt… o zăpăcită!“ IRIS *(se ridică):* Sunt ciufulită rău?

CLYTHIE: Groaznic. Stai puţin, scumpo. *(îi aranjează părul, îi şopteşte.)* Scroafo!

IRIS: Ţi-e ciudă, nu-i aşa? Ha ha hal Otakar iubeşte la ne-bu-nie!

(Iese în zbor.)

FELIX: Clythie, acesta-i esenţialul:

„Sunt freamăt, floare, viaţă, teamă…

Sunt o femeie care cheamă

Şi te atrage spre ispită

Şi sunt, ah, sunt… o zăpăcită.“

CLYTHIE: Lasă asta! Scroafa! *(Iese în zbor.)* E vreunul prospătură, pe aici?

FELIX *(după ea):* Stai puţin! Abia acum vine partea cu dragostea…

VAGABONDUL: Prostule!

FELIX: Ce? Aha, e cineva aici. Îmi pare bine. O să-ţi citesc sfârşitul:

„Şi te atrage spre ispită

Şi sunt, ah, sunt, o zăpăcită…

Tu, lume mare, nu ştii jocul ce-nseamnă…

VAGABONDUL *(aruncă cu şapca după el):* Hâşş!

FELIX *(zburând):*

Că, astăzi, mă îmbujorez ca focul?“

VAGABONDUL *(îl goneşte):* Hâşş!

FELIX *(zboară):*

„Sunt femeie şi iubesc viaţa ce se desfăşoară

Sunt copil şi azi iubesc, astăzi, pentru prima oară.“ ! înţelegi? Asta e Clythie, Clythie, Clythie!

(Iese în zbor.)

VAGABONDUL *(deschide larg braţele spre sală):* Ha ha ha! Fluturi!

CORTINA

ACTUL AL DOILEA

PRĂDALNICELE

Scena reprezintă o movilă nisipoasă, acoperită cu fire rare de iarbă înalte care păreau cât trunchiul de copac. În partea stângă, galeria Scorpionului. În dreapta, o gaură de greier, părăsită. În avanscenă, doarme Vagabondul. De un fir de iarbă e înlănţuită Nimfa. O atacă o ceată de gândaci-răpitori. Din stângă, intră un gândăcel mic şi o dezleagă de firul de iarbă. Din dreapta, intră al doilea, îl pune pe fugă pe cel dintâi şi încearcă să tragă Nimfa

după el. Din cuşca sufleorului sare al treilea care goneşte pe al doilea şi începe să tragă, el, Nimfa.

NIMFA Eu… eu… eu! *(Al treilea gândac răpitor se aruncă, cu capul înainte, în cuşca sufleorului. Din stângă, năvăleşte primul şi, din dreapta, al doilea gândac şi trage fiecare de Nimfă. A treilea iese ca o vijelie din cuşca sufleorului şi-i goneşte pe amândoi. Trage el Nimfa.)* întregul pământ crapă! Eu mă nasc!

VAGABONDUL *(ridică încet capul):* Ce se petrece aici?

(Al treilea gândac se aruncă în cuşcă.)

NIMFA: Se pregăteşte ceva măreţ.

VAGABONDUL: Foarte bine.

(Se culcă la loc.) (Pauză.)

UN GLAS DE BĂRBAT *(din culise):* Vezi cum îl rostogoleşti?

UN GLAS DE FEMEIE: Eu?

PRIMUL GLAS: Tu!

AL DOILEA GLAS: Eu??

PRIMUL GLAS: Tu! I

AL DOILEA GLAS: Eu???

PRIMUL GLAS: Tu!!! Tu, toanto!

AL DOILEA GLAS: Mojicule!

PRIMUL GLAS: Mototoalol

AL DOILEA GLAS: Mitocanule!

PRIMUL GLAS: Bleago! Putoare!

AL DOILEA GLAS: Bădăranule!

PRIMUL GLAS: Atenţie la bulgăraş! Fii atentă!

AL DOILEA GLAS: încet!

PRIMUL GLAS: A… a… atenţie!!

(Pe scenă se rostogoleşte un bulgăre mare de băligar, împins de o pereche de gândaci de băligar.)

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: N-a păţit nimic?

GHIBĂCITA DE BĂLIGAR: Da de unde! Nici pomeneală! Ah! ce spaimă! Aşa-i, bulgăraşule, că n-ai păţit nimic? Tu, tu, tu… dragul nostru bulgăraş!

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: ha ha, micul nostru capital! Bălegăruşul nostru! Aurul nostru! Tu eşti totul pentru noi!

GHIBĂCITA DE BĂLIGAR: Băligar frumos ce eşti, comoara noastră, bulgăre minunat, averea noastră nepreţuită.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Tu, dragostea şi singura noastră bucurie! Cât am mai adunat şi-am mai alergat. Am cărat băligar şi am strâns resturi puturoase… Ne-am rupt bucăţica de la gură pentru tine…

GHIBĂCITA DE BĂLIGAR:… şi picioarele ni le-am tocit. Şi câte grămezi am răsturnat, cât am mai scormonit, până te-am bătătorit şi te-am făcut atât de frumos.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Şi te-am rotunjit, şi te-am întregit, pe

tine, soarele nostru!

GÂNDĂCUŢA DE BĂLIGAR: Giuvaerul nostru!

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Viaţa noastră!

GHIBĂCITA DE BĂLIGAR: Opera noastră!

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Ia miroase-l şi tu, femeie! Ce frumuseţe răpitoare! Ia cântăreşte-l puţin! Ce mare e!

GHIBĂCITA DE BĂLIGAR: E un adevărat dar de la Dumnezeu!

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: O binecuvântare!

NIMFA: Cătuşele lumii crapă. O nouă viaţă începe. Eu mă nasc!

(Vagabondul ridică iarăşi Capul.)

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Gândacule!

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Ce vrei?

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Ha ha ha ha.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Ha ha, ha lia! Nevastă!

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Ce vrei?

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Ha lia ha! Ce bine e să ai şi tu un lucru al tău. Averea ta. Visul vieţii tale.

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Bulgărele tău.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Rodul muncii tale.

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Ha ha ha!

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: O să înnebunesc de bucurie. O… o… o să înnebunesc de atâtea griji. Zău, dacă n-o să înnebunesc.

Gândăciţa DE BĂLIGAR: De ce?

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: De griji. Acum, când avem şi noi bulgărele nostru! Mi l-am dorit atâta! Şi acum, când îl avem, trebuie să ne facem altul. Să luăm truda de la început.

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Altul, de ce?

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Tâmpito! Ca să avem doi.

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Aha, doi. Ai dreptate.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Ha, ha, ia gândeşte-te: doi bulgări! Cel puţin doi. Hai să zicem trei. Ştii, oricine are un bulgăre, trebuie să-şi mai facă încă unul.

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Ca să aibă doi…

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Sau, mai bine, trei.

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Gândacule!

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Ei, ce e?

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Mi-e frică. Nu cumva să ni-l fure cineva.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Ce? Pe cine?

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Bulgărele nostru. Mângâierea noastră. Tot ce avem noi pe lume.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Bu… bulgărele nostru? Pentru Dumnezeu, nu cobi, femeie!

GHIBĂCITA DE BĂLIGAR: De vreme ce… ce… ce nu-l putem lua cu noi, atunci când o să facem altul.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: îl punem la păstrare, ştii? îl punem bine. Îl ascundem. În pământ. Stai, undeva, în vreo gaură, în vreo găurică, în siguranţă, ştii? Trebuie pus bine.

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Numai de nu l-ar găsi cineva!

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Nu, nu! Of, şi tu! mai taci din gură! auzi vorbă, să ni-l fure! Bulgăraşul nostru! Aurul nostru! Capitalul nostru mic şi rotund…

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Baliga noastră preţioasă! Viaţa noastră! Toate visurile noastre.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Ştii ce? Rămâi tu aici de pază. Păzeşte-l! Fii atentă!

(O porneşte În goană.)

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Unde pleci iar?

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Să caut o gaură… o găurică… o gaură adâncă… să îngrop bulgăraşul… iubitul… aurul nostru… în siguranţă… *(lese.)* Fii a… ten… tă…

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Gândacule! Hei, gândacule, vino-ncoace! Stai puţin! Uite colo, e… Hei, gândacule! Nu mă mai aude. Acolo e o gaură grozavă! Gândacule! S-a dus. Şi ce gaură minunată e acolo! Nătărăul! Blegul! Tâmpitul! Aş vrea să mă uit la ea numai un pic… Nu, nu plec nicăieri, bulgăraşule. Mă duc… să arunc numai o privire… Bulgăraşule, bulgăraşule dragă! Aşteaptă doar o clipă că mă întorc imediat. Imediat! Să arunc o privire numai şi mă întorc… *(Fuge spre fundul scenei, se întoarce.)* Bulgăraşule, să mă aştepţi cuminte. Mă întorc îndată, îndată! *(Intră În gaura Scorpionului.)*

NIMFA: Să te naşti! Să naşti! O lume nouă!

(Vagabondul se scoală.)

UN GÂNDAC DE BĂLIGAR STRĂIN *(năvăleşte din culise, unde stătuse la pândă):* Au plecat. Acum e momentul potrivit.

(Urneşte bulgărele din loc.)

VAGABONDUL: Hei, nu da peste mine că mă răstorni.

GÂNDACUL STRĂIN: La o parte, cetăţene!

VAGABONDUL: Da ce dai de-a dura acolo?

GÂNDACUL STRĂIN: Ha ha ha! Un bulgăre. Capital! Aur!

VAGABONDUL *(se dă înapoi):* Cam pute aurul ăsta al tău.

GÂNDACUL STRĂIN: Aurul nu pute. Hai, bulgăraşule, rostogoleşte-te! Învârteşte-te, avere! Circulă! Ferice de cine e avut. Ha ha ha, măi să fie! Cine are, are.

VAGABONDUL: Ce-ai spus?

GÂNDACUL STRĂIN: Ce să spun? Că e bine să ai şi tu un lucru al tău. *(Rostogoleşte bulgărele spre stângă.)* Comoara mea! Averea mea fără seamăn de frumoasă. Giuvaerul meu! Tu eşti tot ce am pe lume! *(Porneşte.)* Să ai un lucru al tău ! Să-ţi pui averea la adăpost! S-o îngropi bine! A… a… atenţie!

(Iese.)

VAGABONDUL: Să ai şi tu ceva? De ce nu? Fiecare vrea să aibă bulgărele lui.

Gândăciţa DE BĂLIGAR *(se întoarce din gaura Scorpionului):* Ah, ah, vai de mine, aici locuieşte cineva: un Scorpion. O larvă. Nu, bulgăraşule, nu te punem aici. Dar unde e bulgăraşul? Unde? Unde? Unde e bulgăraşul meu? Unde e scumpul nostru bulgăraş?

VAGABONDUL: Păi, chiar acum…

Gândăciţa DE BĂLIGAR *(se aruncă asupra lui):* Hoţule! Hoţule! Unde mi-ai pus bulgărele?

VAGABONDUL: Ţi-am spus doar! Chiar în clipa asta…

Gândăciţa DE BĂLIGAR:: Ucigaşule, dă-l încoace! Dami-l înapoi!

VAGABONDUL: Chiar acum, un domn a plecat cu el şi-a luat-o pe aici.

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Ce domn? Cine?

VAGABONDUL: Unul burtos, îndopat, buhăit…

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Bărbatu-meu!

VAGABONDUL: Un bădăran, cu picioarele strâmbe, un mitocan înfumurat…

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Asta-i sigur bărbatu-meu!

VAGABONDUL: Şi spunea că e bine să ai un lucru al tău şi să-l îngropi.

Gândăciţa DE BĂLIGAR: El e! Cu siguranţă că a găsit o gaură! *(Strigă.)* Gândacule! Scumpule! Pe unde umblă prostul ăla?

VAGABONDUL: Pe aici, a plecat cu bulgărele.

Gândăciţa DE BĂLIGAR: Neghiobul! Nu putea să mă cheme şi pe mine? *(Fuge spre stângă.)* Gândacule I Bărbăţele, stai! Bul – gă – ra – şu – le! (Iese.) Bul… bul… bul… bulgăraşule!

VAGABONDUL: Asta e altfel. Se vede imediat

Are, în ea, ceva de om mai serios.

Mă scuzaţi, eram cam beat

Şi mi se părea că sunt cu toţii fluturi.

Fluturi frumoşi, cu aripile cam terfelite

Crema lumii în eterna împerechere, Doamnele acelea interesante şi pajii lor Ha, ha! Goană de insectă după un pic de desfătare, Slăbiţi-mă cu o astfel de protipendadă.

Ăştia, măcar, miros a muncă cinstită, omenească. Nu vor să huzurească, nu vor decât să aibă ceva al lor. Nu sunt gentlemeni, în schimb, ci sunt poporul.

. Stau cu picioarele pe pământ, cred numai în ce durează, îşi construiesc umili fericirea, chiar dacă e făcută din băligar;

Desfătarea e trecătoare. Băligarul e durabil.

Şi bulgărele înseamnă ceva. Şi bulgărele e o operă Dacă munca nu-ţi place, îţi place în schimb câştigul. Iubeşti pentru tine, construieşti

pentru toată lumea, Munceşti pentru alţii şi, dacă strângi cu lăcomie, zău, Că şi lăcomia poate fi o virtute, când eşti lacom pentru familie.

Familia îşi are drepturile ei, familia sfinţeşte totul. Şi când ai copii, dracul să mă ia, dacă nu ai dreptul să şi furi.

Mă rog! Aşa stau lucrurile, şi totul se explică în două cuvinte:

„Ce nu face omul ca să-şi perpetueze speţa“.

NIMFA *(strigă):* Faceţi mai mult loc pe lume! Un lucru uriaş se pregăteşte!

VAGABONDUL *(se întoarce spre ea):* Ce anume?

NIMFA: Mă nasc eu!

VAGABONDUL: Bine faci! Şi ce-o să fii tu, de fapt?

NIMFA: Nu ştiu! Nu ştiu! Ceva măreţ!

VAGABONDUL: Aha.

(O ridică şi o reazemă de un fir de iarbă.)

NIMFA: O să realizez ceva uluitor!

VAGABONDUL: Ce-o să realizezi?

NIMFA: O să mă nasc.

VAGABONDUL: Bravo ţie, Nimfo! Te apreciez.

Într-o febrilă agitaţie

Totul pe lume, conlucrează pentru naşterea sa!

Vrea să existe, vrea să trăiască, vrea să dureze şi orice ar simţi, Rămâne, precis, un singur lucru.

Încăpăţânata voluptate de a fi!

NIMFA: Vesteşte lumii întregi: A sosit clipa cea mare, În care eu… în care eu…

VAGABONDUL: în care, tu, ce?

NIMFA: Nimic. Nu ştiu încă. Vreau să fac însă un lucru măreţ!

VAGABONDUL: Măreţ? Grandios? Bine, îmbată-te cu gândul ăsta;

Indivizii aceia de treaba, cu bulgării lor, probabil nu te-ar înţelege.

Căci bulgării sunt mici şi plini

Iar făgăduielile – mari şi goale!

NIMFA: Ceva uriaş!

VAGABONDUL: Şi totuşi, Nimfo, să ştiu că asta îmi place la tine. Vrei să se întâmple ceva măreţ! Numa’ să fie măreţ! Mă întreb însă, Nimfo, Ce-o să iasă din tine? De ce nu te trezeşti odată?

NIMFA: întreaga lume va fi uimită când mă voi naşte eu.

VAGABONDUL: Hai odată! Aştept.

(Se aşază.)

SCORPIONUL *(din spate, cu paşi lungi şi uşori, trage – în galeria lui – cadavrul unui greier):* Cucu, Larvă mică! ghici ce ţi-a adus tăticul?

(Intră în galerie.)

NIMFA *(strigă):* Ce durere! Chinurile facerii! întregul univers crapă, Ca să mă nască.

VAGABONDUL: Naşte-te!

NIMFA: La o parte! La o parte! Să nu te mătur
În avântul meu
Când voi veni pe lume.
VAGABONDUL: Naşte-tel
SCORPIONUL *(se întoarce de-a-ndăratelea din gaură):* Nu, nu, fetiţa mea, acum trebuie să papi. N-ai voie să ieşi afară. Larvă mică, ţţ, ţţ, ţţ, pentru nimic în lume! Hai, hai, copilaşule! Tăticul se întoarce imediat şi îţi aduce păpică, da? Cam ce-ai vrea tu, mâncăcioaso?
LARVA *(în faţa intrării în galerie):* Tăticule, mă plictisesc.
SCORPIONUL: Ha ha, ce scumpă e, nu? Vino să te pup, Lărvuţo! Tata o să-ţi aducă ceva fraged de tot… Ce, iar un greier? Ha ha, ştii că n-ai gusturi proaste?
LARVA: Aş vrea… nu ştiu.
SCORPIONUL: Doamne, deşteaptă mai eşti, Larvo! Meriţi ceva bun pentru asta. Pa, pa, copilaşule! Tăticul trebuie să se ducă la treabă, trebuie să aibă grijă de draga, de frumoasa lui Lărviţă… Hai, du-te, du-te păpuşico. Papă tot. *(Larva coboară în galerie. Cu paşi lungi spre Vagabond.)* Dumneata cine eşti?
VAGABONDUL *(sare şi se dă înapoi):* Eu.
SCORPIONUL: Eşti comestibil?
VAGABONDUL: Nu, nu cred să fiu.
SCORPIONUL *(îl miroase):* Nu eşti destul de proaspăt. Cine eşti?
VAGABONDUL: Un pierde-vară.
SCORPIONUL *(se înclină uşor):* Scorpion. Ai copii?
VAGABONDUL: Nu. Cred că n-am.
SCORPIONUL: Ah! Ai văzut-o?
VAGABONDUL: Pe cine să văd?
SCORPIONUL: Pe Lărvuţa mea. E fermecătoare, nu-i aşa? Ce copil isteţ! Şi cum mai creşte! Ce poftă de mâncare are, ha ha! Copiii sunt o mare bucurie] a casa omului, nu-i aşa?
VAGABONDUL: Aşa spune toată lumea…
SCORPIONUL: Este? Cel puţin ştii pentru cine munceşti. Ai copil, îl îngrijeşti, munceşti, lupţi! Asta e adevărată viaţă, au? Copilul vrea să crească, vrea să mănânce, e gurmand, vrea să se joace, nu? N-am dreptate?
VAGABONDUL: Copilul vrea multe.
SCORPIONUL: Mă crezi că-i aduc doi-trei greieri pe zi?
VAGABONDUL: Cui?
SCORPIONUL: Fetiţei mele. Fermecătoare, nu? Şi atât de deşteaptă! Crezi că-i mănâncă întregi? Da de unde! Numai părţile cele mai fragede; îi mănâncă de vii, ha ha! Minunat copil, nu?
VAGABONDUL: Minunat.
SCORPIONUL: Sunt mândru de ea. Cu adevărat mândru. Leită taică-su, nu? Sângele meu, domnule! Ha ha! Da ia uite la mine cum

pălăvrăgesc, în loc să-mi văd de treabă. Ehe! Cât trebuie să mai caut! Câtă alergătură I Dar nu contează, când ai pentru cine. N-am dreptate?

VAGABONDUL: Aşa se spune!

SCORPIONUL: Păcat că nu eşti comestibil. Mare păcat, să-ţi spun drept. Că, de adus, trebuie să-i aduc ceva, nu? *(Pipăie Nimfa.)* Asta ce-o mai fi?

NIMFA *(strigă):* Eu vestesc renaşterea hunii!

SCORPIONUL: Nu e coaptă încă. Nu e bună de nimic, nu?

NIMFA: Eu voi crea!

SCORPIONUL: Ce grijă şi educaţia copiilor! Griji mari, nu? E o sarcină serioasă, domnule, să întreţii o familie. Judecă şi dumneata. Să hrăneşti mărunţeii ăştia amărâţi. Să-i creşti de mici, să le asiguri viitorul, nu? Asta nu e un fleac, ascultă-mă pe mine. Am plecat! Respectele mele, noroc. Sluga dumitale, domnule. *(Din fugă.)* Pa, pa, fetiţa mea! Mă întorc imediat!

(Iese.)

VAGABONDUL: Să-i creşti de miei. Să asiguri. Să întreţii. Să îndopi gâtlejurile flămânde.

Toate astea le cere familia. Şi să le aduci greieri vii. Dar şi greierele vrea să trăiască şi nu ucide pe nimeni. Săracul! El preamăreşte viaţa cu umila lui melodie. Lucrul ăsta nu-l pot înţelege.

LARVA *(iese din galerie):* Tăticule! Tăticule!

VAGABONDUL: Aşadar, tu eşti Larva? Stai să te văd şi eu.

LARVA: Ce nesuferit eşti!

VAGABONDUL: De ce?'

LARVA: Nu ştiu. Ah, cum mă mai plictisesc! Aş vrea… Aş vrea…

VAGABONDUL: Ce-ai mai vrea?

LARVA: Nu ştiu. Să sfâşii ceva! Ceva viu… Ah, m-aş zvârcoli.

VAGABONDUL: Ce ai?

LARVA: Nesuferitule, nesuferitule, nesuferitule!

(Intră.)

VAGABONDUL: Să-ţi întreţii familia! Treaba asta nu-mi iese din cap.

Omul nu poate decât să se mire când cunoaşte mai de-aproape insectele!

(Intră Gândacul de băligar.)

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Hai, mişcă, madam! Am găsit gaură! Unde eşti? Unde e bulgăraşul meu? Unde mi-e nevasta?

VAGABONDUL: Nevasta dumitale? Nu cumva e o hoaşcă grasă, urâtă şi rea de clanţă?

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Ea e! Unde mi-e bulgăiaşul?

VAGABONDUL: Una aşaa… turbată, o târfă murdară.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Da, da! Exact! Ea e! l-am lăsat bulgărele meu! Unde mi-a pus bulgăraşul?

VAGABONDUL: Dacă-i aşa, află că jumătatea dumitale s-a dus să te caute.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Şi bulgărele meu unde e?

VAGABONDUL: Bulgărele ăla mare, puturos?

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Da, da, aurul meu! Averea mea! Tot ce am eu pe lume! Unde e frumosul meu bulgăre? Am lăsat-o pe nevastă-mea să-l păzească!

VAGABONDUL: L-a rostogolit pe ici încolo un domn. Se purta de parcă i-ar fi aparţinut.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Cu nevastă-mea n-are decât să facă ce vrea! Dar unde mi-e bulgărele?

VAGABONDUL: Păi, asta-ţi şi spun: l-a hiat un domn. A plecat cu el. Soţia dumitale tocmai dispăruse…

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Şi unde era? Unde?

VAGABONDUL: S-a dus după el. A crezut că eşti dumneata.

Striga după dumneata.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Cine striga? Bulgărele meu?

VAGABONDUL: Nu, soţia dumitale.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Eu nu te întreb de ea! Unde e bulgărele meu, asta mă interesează!

VAGABONDUL: Domnul acela a plecat rostogolindu-i.

GÂNDACUL DE BĂLIGAR: Ce rostogolea? Bulgărele meu?

Doamne sfintei Puneţi mina pe el! Puneţi mina pe el! Hoţii! Criminalii! *(Se aruncă la pământ.)* Averea mea cinstită! M-au omorât! mai bine îmi dau viaţa decât bulgărele meu scump de băligar! *(Sare în picioare.)* Ajutor! Prindeţi-l! Ucigaşii!

(Se năpusteşte spre stângă.)

VAGABONDUL: Ha ha ha! Crimă! Tâlhărie! Prăbuşeşte-te, boltă cerească,

Pentru un bulgăre furat! într-o durere atât de cumplită

Nu există decât o singură alinare: că bulgărele Va aparţine tot unui gândac de băligar.

(Se aşază la o parte.)

UN GLAS DE BĂRBAT *(din culise):* Atenţie, nevestico, atenţie, să nu te împiedici. Uite-o, uite-o, căsuţa noastră! Noua noastră căsuţă! Ah, fii atentă! Nu cumva te-ai lovit?

UN GLAS DE FEMEIE: Nu, Greiere! Nu fi exagerat.

UN GLAS DE BĂRBAT: Dar, draga mea, trebuie să fii atentă. Când aştepţi un copil…

(Apar Greierele şi Greieryţa însărcinată.)

GREIERELE: Şi acum deschide ochişorii mari.

Aşa… Aici e! îţi place?

GREIERIŢA: Ah, Greiere, sunt tare obosită I

GREIERELE: Aşază-te, sufleţelule! Aşază-te! Stai, încetişor, uite aşa.

Greieriţa *(se aşază):* Cât drum şi pentru mutatul ăsta! Nu, Greiere, tu n-ai minte.

GREIERELE: Hi hi hi! Mămico, cucul Mamă! Mămico!

Mămicuţo!

Greieriţa: Dă-mi pace, urâtule!

GREIERELE: Hi hiI Uite, am tăcut! Vorbeam şi eu aşa, într-o doară. Doamna Greier nu e însărcinată. Nici pomeneală! Vai de mine, dar cum de puteţi să credeţi una ca asta despre dânsa!

GREIERIŢA *(plângăreaţă):* Răule, ţie îţi arde de glumei

GREIERELE: Sigur, scumpo, fiindcă sunt atât de fericit. Gândeşte-te la greieraşi, la ţipetele, la ţârâitul lor. Hi, hi, hi! Nevestico! O să înnebunesc de bucurie.

GREIERIŢA: Ha, ha! Uite la el, fason de tată!

GREIERELE: Hi hi hi hi! Ei, îţi place aici?

GREIERIŢA: E frumos. Asta e noua noastră casă?

GREIERELE: Cuibul nostru, vila noastră, prăvălia noastră! Hi, hi, hi! Reşedinţa noastră.

GREIERIŢA: N-o fi având igrasie? Cine a construit-o?

GREIERELE: Doamne păzeşte! A locuit aici alt greier.

GREIERIŢA: Zău? Şi de ce sa mutat?

GREIERELE: Hi hi hi! Da, s-a mutat! S-a mutat! Nu ştii unde? ghici ghicitoarea mea!

GREIERIŢA: Nu ştiu. Ah, Doamne, mult mai durează până să spui tu ceva! Zi iute, Greiere!

GREIERELE: Ei bine – ieri, un sfrâncioc l-a înfipt într-un ghimpe. Zău, draga mea, l-a străpuns de tot. Închipuie-ţi şi tu! Uite aşa dă din picioruşe, vezi? Hi, hi, că mai trăieşte. Şi eu, cum l-am văzut, mi-am zis: Uite o afacere pentru noi! O să ne mutăm în căsuţa lui! maică Precistă, ce noroc! Hi hi! Ce zici de asta?

GREIERIŢA: Mai trăieşte? Brrr, e groaznic!

GREIERELE: Nu-i aşa? Am avut nu noroc orb. Tralala, tra tra, tralala, tralala, tra. Stai, să-mi şi agăţ firma. *(Scoate din raniţă o placă cu inscripţia „GREIERE – note muzicale.)* Unde s-o atârn? Aşa? Mai la dreapta? Mai la stânga?

GREIERIŢA: Ceva mai sus. Şi zici că încă mai dă din picioare?

GREIERELE *(bate tăbliţa şi îi arată):* Dacă-ţi spun: uite-aşa.

GREIERIŢA: Brrl Şi unde e?

GREIERELE: Ai vrea să-l vezi?

GREIERIŢA: Aş vrea. Nu, n-aş vrea. Trebuie să fie îngrozitor!

GREIERELE: Hi hi hi, se-nţelege. Am pus-o bine?

GREIERIŢA: Bine. Greiere, mă simt cam ciudat…

GREIERELE *(aleargă spre ea):* Doamne sfinte, nu cumva „, ţi-a venit ceasul…

GREIERIŢA: Nu cred, fugi de-aici! Au, mi-e frică!

GREIERELE: Vai, mămico, de ce să-ţi fie frică? Hi hi hi, orice cuconiţă e în stare de aşa ceva.

GREIERIŢA: Nu mai vorbi prostii! *(începe să plângă.)* Greiere, o să mă iubeşti toată viaţa?

GREIERELE: Bineînţeles, sufleţelule! Doamne, Doamne, numai să nu plângi! Mămico, te rog!

GREIERIŢA *(plânge cu sughiţuri):* Arată-mi cum dă din picioruşe!

GREIERELE: Uite aşa.

GREIERIŢA: Hi, hi, ce nostim trebuie să fie.

GREIERELE: Hai, hai, vezi? S-a terminat cu plânsul. *(Se aşază lângă ea.)* Ai răbdare să vezi ce frumos o să ne aranjăm. Şi cum ne-om mai înstări puţin ne punem…

GREIERIŢA: Perdeluţe!

GREIERELE: Şi perdeluţe. Hi hi hi, se-nţelege că mai întîi perdeluţe! Ah, ce deşteaptă eşti tu! Dă-mi un pupic!

GREIERIŢA: Lasă-mă! Du-te, n-ai pic de minte!

GREIERELE: Bineînţeles că n-am! *(Sare în sus.)* Ghici ce-am cumpărat?

GREIERIŢA: Perdeluţe!

GREIERELE: Nu, ceva mai inie. *(Caută prin buzunare.)* Unde Dumnezeu…

GREIERIŢA: Repede, arată-mi, arată-mi!

GREIERELE *(scoate din fiecare buzunar câte o jucărioară de copii şi le sună cu amândouă mâinile):* Ţlr, ţâr, ţâr.

GREIERIŢA: Vai, ce drăguţe sunt! Greiere, dă-mi-le şi miel

GREIERELE *(sună şi cântă):*

„S-a născut un drăgălaş Greieraş, greieraş, greieraş, Lângă pat la ăla micu Stau măicuţa şi tăticu, Capetele-şi apropiau Unul de-altul, rezemate, Apropiate, apropiate Şi-l priveau, priveau, priveau. Şi-i cântau ca la copii Nani-nani, nani-ni.

Ţâr-ţâr-ţâr şi cri-cri-cri.

Hi hi hi.“ GREIERIŢA: Dă-mi-le, repede! Ah, tăticule, abia aştept!

GREIERELE: Ascultă, nevestico…

GREIERIŢA *(sună jucăriile şi cântă):* Greieraş, greieraş, greieraş…

GREIERELE: Acum trebuie să dau o raita. Înţelegi? Să mă anunţ, să bat pe la uşi…

GREIERIŢA *(sună şi cântă):* „Cri, cri, cri…

Ţâr-ţâr-ţâr şi cri-cri-cri.“

GREIERELE: Să mă introduc şi eu în societate, să-mi fac relaţii, să văd care-i situaţia. Dă-mi şi mie o jucărie, s-o sun pe drum.

GREIERIŢA: Ah, şi eu ce-o să fac în timpul ăsta? *(Plângăreaţă.)* Mă laşi aici?

GREIERELE: Ţârâie şi tu să te distrezi până viu. Mai ştii, poate vine vreun vecin! Stai puţin de vorbă cu el, îl întrebi despre copii, despre

una, despre alta, mă rog! Şi… şi, cu naşterea, mai aşteptăm, nu-i aşa? După ce mă întorc acasă.

GREIERIŢA: Răule I

GREIERELE: Hi hi hi! Pa, sufleţelule, fii prudentă! Mă întorc numaidecât. Într-o clipă sunt aici.

(Iese în fugă.) (Greieriţa sună din jucărie.)

GREIERELE: *(îi răspunde de departe).*

GREIERIŢA: S-a născut un drăgălaş… Mi-e frică!

VAGABONDUL *(ridicându-se în picioare):* N-are de ce să-ţi fie frică. Ce e mic se naşte uşor.

GREIERIŢA: Cine-i acolo? Vai, un gândac. Nu muşti?

VAGABONDUL: Nu.

GREIERIŢA: Ce-ţi mai fac copiii?

VAGABONDUL: N-am copii. Nu am. Sub plapuma conjugală

Eu n-am clocit o înduioşătoare dragoste de familie, Nici fericirea fierbinte de a avea, deasupra capului, un acoperiş propriu,

Ba, nici măcar, bucuria caldă pe care ţi-o dă nenorocirea altuia.

GREIERIŢA: Vai, vai, vai, nu ai copii? Păcat. *(Sună.)* Greiere!

Greiere! Ah, nu mai răspunde. Gândacule, de ce nu te-ai însurat?

VAGABONDUL: Egoismul, cuconiţă, egoismul.

Ar trebui să-mi fie ruşine.

Egoistul se simte la largul lui în singurătate.

Nu trebuie să iubească atât. Şi nici să urască atât.

Şi nici să invidieze pe alţii pentru locşorul lor pe lume.

GREIERIŢA: Ah, da, bărbaţii! *(Sună.)* Greieraş, greieraş, greieraş…

NIMFA *(strigă):* Eu port viitorul. Eu… eu…

VAGABONDUL *(merge spre ea):* Naşte-te odată!

NIMFA: Voi face un lucru măreţ!

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR *(intră în goană):* Bărbatu-miu nu-i aici? Pe unde-o îi umblând prostul ăla? Unde e bulgărele nostru?

GREIERIŢA: Oh, doamnă, vă jucaţi cu bulgări? Arătaţi-mi-i şi mie?

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Nu e bulgăre de jucat! E viitorul nostru, avutul nostru, tot ce avem noi pe lume! Soţul meu, blegul ăla, a dispărut cu el.

GREIERIŢA: Dumnezeule, nu cumva a fugit?

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Dar al dumitale unde e?

GREIERIŢA: Cu negustoria. *(Sună.)* Greiere! Greiere!

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Cum de te lasă singură? După câte văd, biata de dumneata, îţi aştepţi sorocul!

GREIERIŢA: Hî hî hî!

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Aşa tânără! Ce? Voi nu faceţi bulgări?

GREIERIŢA: Bulgări, pentru ce?

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Bulgărele – e familia. E viitorul. E întreaga viaţă.

GREIERIŢA: O nu! Viaţa înseamnă să ai căsuţa ta, cuibuşorul tău, prăvălioara ta. Şi perdeluţe. Şi copii. Şi să ai greierele tău. Gospodăria ta. Şi atâta tot.

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Cum de puteţi trăi fără bulgăre?

GREIERIŢA: Ce să facem cu el?

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: L-aţi purta peste tot cu voi. Îţi spun, scumpă doamnă, cu nimic nu-ţi legi mai mult bărbatul decât cu un bulgăre.

GREIERIŢA: O, nu! Cu o căsuţă.

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Ba cu un bulgăre.

GREIERIŢA: Ba cu o căsuţă.

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Doamne, grozav mi-ar mai plăcea să stau mai mult de vorbă cu dumneata! Eşti atât de simpatică…

GREIERIŢA: Ce-ţi mai fac copiii?

GÂNDĂCIŢA DE BĂLIGAR: Numai de mi-aş găsi bulgărele! *(Iese.)* Bul… bul… bul-găraşule! Bul… bul… bul…

GREIERIŢA: Vai, ce împuţită! A lăsat-o şi bărbatu-su! Hi hi! *(Sună.)* Ţâr-ţâr-ţâr şi cri-cri-cri. Mă simt… mă simt… aşa ciudat… *(Trebăluieşte pe lângă poartă.)* Hi hi hi, cum mai dă din picioruşe, ăla împuns acolo!

SCORPIONUL *(intră în goană din culise):* Aha! *(Se apropie de ea cu paşi lungi, uşori. Scoate, de sub pulpană, un pumnal, o străpunge pe Greierilă cu o mişcare largă şi o trage spre gaura lui.)* La o parte!

VAGABONDUL *(se dă înapoi):* O… o! O crimă!

SCORPIONUL *(în deschizătura galeriei):* Cucu, fetiţa mea! Hai repede, să vezi ce ţi-a mai adus tata!

VAGABONDUL: A omorât-o! Şi eu… eu am stat aici ca un bolovan. O, Doamne, n-a zis nici pis! Şi nimeni n-a strigat de groază! Nimeni nu i-a sărit în ajutor!

PARAZITUL *(apare din fund):* Bravo, prietene, asta-i şi părerea mea.

VAGABONDUL: Să pieri aşa, fără apărare!

PARAZITUL: Aşa zic şi eu. Tocmai mă uitam! N-aş fi în stare să fac una ca asta. Nu, n-aş fi putut. Fiecare vrea să trăiască. N-am dreptate?

VAGABONDUL: Cine eşti tu?

PARAZITUL: Eu? Nimeni deosebit. Un biet sărac. Un orfan. Mi se spune Parazitul.

VAGABONDUL: Oare ai voie să ucizi aşa?

PARAZITUL: Vorba mea. Crezi că el, Scorpionul, o face de nevoie? Crezi că-i e foame, cum mi-e mie? Ţi-ai găsit! Omoară ca să-şi facă provizii. Grămădeşte. E un adevărat scandal, nu? Unde vezi aici dreptate? De ce să aibă ei provizii, şi altuia să-i ghiorăie maţele de foame? Fiindcă el are pumnal şi eu doar mâinile astea goale? Nu-i aşa?

VAGABONDUL: Se pare că da.

PARAZITUL: Aşa zic şi eu. Nu există egalitate. Eu, de exemplu, nu omor pe nimeni. Am mandibule prea moi. Vreau să zic, am o. Inimă prea bună. Nu dispun de mijloace de trans… trans… transport. Mie mi-e numai foame. Ei bine, aşa trebuie să fie pe lume?

VAGABONDUL: Nu. „nu… nu trebuie să ucizi.

PARAZITUL: Vorba mea, prietenie. Sau, cel puţin, să nu aduni. Mănânci, şi gata! Să aduni, e o tâlhărie faţă de cei ce nu pot aduna. Să mănânci pe săturate, şi gata! Atunci ar ajunge pentru toţi. Ce zici, n-am dreptate?

VAGABONDUL: Nu ştiu.

PARAZITUL: Vorba mea.

SCORPIONUL *(se întoarce din gaură):* Aşa, papă, copilaşule, papă! Alege ce vrei tu. Nu-i aşa că ai un tătic bun?

PARAZITUL: Respectele mele, conaşule!

SCORPIONUL: Noroc. Noroc. Comestibil?

(îl miroase.)

PARAZITUL: Hehe, conaşul glumeşte. Da de unde!

SCORPIONUL: Şterge-o, scârbosule! Derbedeule! Ce cauţi aici? Cară-te!

PARAZITUL: He he, întocmai vorba mea, conaşule!

(Se trage înapoi.)

SCORPIONUL *(Vagabondului):* Noroc. Ei, ai văzut?

VAGABONDUL: Am văzut.

SCORPIONUL: Bună treabă, nu? Ha-ha! Nu oricine e în stare. Pentru asta, domnule, ai nevoie de… *(Se loveşte pe frunte.)*… specializare. De spirit întreprinzător. De i-ni-ţia-ti-vă. Şi de vederi largi şi de dragoste de muncă, ascultă-mă pe mine!

PARAZITUL *(se apropie):* Vorba mea.

SCORPIONUL: Domnule, cine vrea să trăiască trebuie să ştie să se descurce. E la mijloc viitorul. Familia! Şi, nu ştiu cum să-ţi explic, e şi un fel de ambiţie. O personalitate puternică trebuie să se afirme, n-am dreptate?

PARAZITUL: Aşa zic şi eu, conaşule.

SCORPIONUL: Tocmai, tocmai. Să-ţi faci datoria cum trebuie. Să creşti noi scorpioni, să foloseşti talentul care zace în tine. Asta numesc eu viaţă utilă, nu?

PARAZITUL: Întocmai, înălţimea voastră!

SCORPIONUL: Gura, pocitanie, nu vorbesc cu tine.

PARAZITUL: Aşa zic şi eu, înălţimea voastră!

SCORPIONUL: Şi ce bine te simţi când îţi împlineşti astfel menirea! Când îţi faci o parte din treabă! Când simţi că nu trăieşti degeaba! E un sentiment înălţător, nu?

Ei bine, salut, fugi Sluga dumitale! *(Iese în goană.)* Pa, Lărvuţo, la revedere!

(Iese.)

PARAZITUL: Ucigaş bătrân! Crede-mă că mi-a fost greu să mă abţin ca să nu-l sugrum. Doamne, şi eu aş lucra dac-ar trebui. Dar de ce să lucrez eu, când altul are mai mult decât poate să mănânce? Am şi eu iniţiativă, ha-ha, uite-aici. *(Se bate pe burtă.)* Mi-e foame, foame, înţelegi? Asta-i viaţă?

VAGABONDUL: Totul numai pentru o bucată de carne!

PARAZITUL: Vorba mea! Totul numai pentru o bucată de carne, iar săracul să n-aibă ce mânca! E împotriva legilor firii. Fiecare vrea să mănânce. N-am dreptate?

VAGABONDUL *(ridică jucăria şi sună):* Biata de ea! Sărăcuţa de ea!

PARAZITUL: Aşa zic şi eu. Fiecare vrea să trăiască.

(Din culise răspunde un ţârâit.)

GREIERELE: *(intră în fugă şi sună din jucărie):* Aici sunt, nevestico, aici, aici, aici! Unde eşti, iubito? ghici ce ţi-a adus bărbăţelul tău?

SCORPIONUL *(apare în spatele lui):* Aha!

VAGABONDUL: Păzea! Păzeşte-te!

PARAZITUL *(îl ţine):* Lasă-l, cetăţene! Nu te amesteca! Întâmplă-se ce trebuie să se întâmple!

GREIERELE: Mămicuţo!

SCORPIONUL *(îl străpunge cu o mişcare largă şi îl ia cu el):* Fetiţa mea! Lărvuţo, ghici ce-ţi mai aduce tăticuţul tău cel bun.

(Intră în galerie.)

VAGABONDUL *(ridică pumnul):* O, Creatorule! Cum poţi privi una ca asta?

PARAZITUL: Vorba mea. Al treilea greiere pe care-l are ucigaşul ăla, şi eu nimic. Şi la una ca asta trebuie să te uiţi!

SCORPIONUL *(iese în fugă din galerie):* Nu, nu copilaşule, n-am timp. Tăticu trebuie să plece iar la treabă. Papă, papă, papă! Taci, peste o oră mă întorc.

(Iese în goană.)

PARAZITUL: Simt cum fierb. Ce tâlhar bătrân. *(Se apropie de deschizătură.)* Asta e nedreptate! E o ruşine! Stai că-i arăt eu lui! A plecat? Trebuie să arunc o privire înăuntru.

(Intră prin deschizătură.)

VAGABONDUL: Crimă, şi iar crimă! Inimă, nu mai bate aşa tare!

Nu-s decât insecte, nu-s decât gângănii.

Nu e decât o mică dramă printre fire de iarbă.

O simplă luptă între insecte, moravuri de gângănii. Una e viaţa insectelor şi alta e viaţa oamenilor.

Ah, să mă văd iar printre oameni! Aşa măcar îţi poţi da seama

Că, totuşi, sunt mai buni decât vermina asta.

Omul nu vrea numai să mănânce, vrea să creeze şi să construiască, Are, trebuie să recunosc, un ţel şi îşi clădeşte bulgărele…

Nu, asta o fac gândacii! P tiu! Ce Dumnezeu mă tot gândesc la bulgăre!

Bulgărele e al gândacilor, oamenii au idealuri mai umane.

Viaţa tihnită omul o preamăreşte prin întreaga lui activitate.

Ajunge atât de puţin ca să fii fericit! Să ai un cămin cât de mic,

Să nu faci rău nimănui, să te ocupi de treburi puţine şi să zămisleşti copii, Căci viaţa vrea doar viaţă şi e dulce să priveşti Cum tu trăieşti şi cum vecinul tău… dă… din picioruşe.

Nu, asta fac greierii! Sunt zăpăcit, încurc mereu oamenii cu gângăniile! Această existenţă, îngustă, meschină, Această bunăstare neroadă a greierilor, pe om, nu-l satură.

Omul vrea ceva mai mult decât să se-ndoape

Şi, recunoscător, mulţumit, să-şi mestece dumicatul de fericire;

Viaţa cere bărbaţi. Viaţa cere eroi. Viaţa cere luptă! Dacă vrei să cucereşti viaţa, apuc-o puternic cu pumnul.

Dacă vrei să fii om întreg, nu ai voie să fii mic şi slab. Dacă vrei să trăieşti, atunci fii stăpân! Dacă vrei să mănânci, atunci ucide…

A, nu! Iarăşi… asta o fac scorpionii! Linişte! Ce, voi nu auziţi Cum, în toată lumea, clempăne pe înfundate fălcile zeloase;

Cranţ-cranţ-cranţ; plescăitul sângeros al sătulului Deasupra îmbucăturii vii încă… Viaţa e pradă.

NIMFA *(se zvârcoleşte):* Simt ceva măreţ! Ceva măreţ!

VAGABONDUL: Ce e măreţ?

NIMFA: Să te naşti! Să trăieşti!

VAGABONDUL: Nimfo, Nimfo, pe tine nu te părăsesc!

PARAZITUL *(se rostogoleşte prin deschizătură, extraordinar de umflat. Sughiţe):* Ha ha ha, ha ha ha, hâc, ha ha ha ha ha! Hâc! Ce – ha ha ha,

hâc, îşi mai aprovizionase zgârcitul bătrân fata aia găl-hâc – gălbejită. Hâc, ha ha ha ha, ha ha ha, hâc. Mi s-a făcut rău. Hâc! Plesnesc! *(Râgâie.)* Hâc, hâc! Blestemat sughiţ! Doamne, şi eu sunt cineva. N-ar putea oricine, hâc, să mănânce atât, nu-i aşa?

VAGABONDUL: Şi Larva?

PARAZITUL: Ha ha ha, ha ha ha, hâc, da, ha ha ha ha, am hâc. Larva? Am înghiţit-o şi pe ea. Masa naturii e întinsă pentru toţi! Hâc! Hâc! Hâc!

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

FURNICILE

Scena: O pădure înverzită.

VAGABONDUL *(stă dus pe gânduri)*-.

Destul. Ai văzut destule. Ai văzut toate creaturile Sugând, ca ploşniţele, pe trupul uriaş al firii, În foamea îngrozitoare de a-şi mări porţia Smulsă altuia. Să trăieşti, înseamnă să iei, Atunci, ia şi tu. Am văzut destule.

(Pauză.)

Şi ce altceva sunt eu însumi decât o gânganie, Un şvab ce adună din praf firimiturile Lăsate de alţii. Asta-i viaţa mea.

Nu sunt bun de nimic, de nimici Nici măcar să fiu mâncat de cineva nu sunt bun.

NIMFA *(strigă):* Loc I loc! mă nasc,

Eliberez întreaga lume din închisoare!

Ce idee măreaţă!

VAGABONDUL: Eterna luptă pentru măruntul eu.

Goană hulpavă, grijă de insectă

Să-ţi eternizezi propria micime prin naşterea ta, Nu mai vreau, nu vreau! Toate par vrăji blestemate! Aş ieşi din nou pe drumurile bătute de oameni.

Ah, drumurile oamenilor ! După rătăcirile mele, Când o să mă salutaţi iarăşi voi, tăbliţe indicatoare, Care vestiţi pe limba oamenilor Comuna şi plasa, judeţul şi statul.

Statul! Stai, cap prost ce eşti I Mai întâi vine comuna, Pe urmă judeţul, apoi ţara, poporul

Şi patria şi omenirea. Şi, toate astea sunt mai mari

Decât fiecare „eu“ în parte. Ba tocmai în asta constă faptul

Că egoismul de insectă se cunoaşte numai pe sine Şi nu înţelege că e vorba de ceva mai mult, Comună, şi judeţ, un întreg comun… Al tuturor.

NIMFA: O, chinuri ale creaţiei!

Sete arzătoare

După o faptă măreaţă!

VAGABONDUL *(sare):*

„Un întreg comun!“ Acum te-am prins, Gând omenesc! Noi nu suntem decât grăunţele Unei mari recolte, ce aparţine tuturor. Măruntule „eu“, există ceva deasupra ta, Numeşte-l popor, omenire sau stat, Numeşte-l cum vrei, dar slujeşte-l: Tu nu eşti nimic. Cel mai mare preţ al vieţii E jertfirea ei.

(Se aşază.)

NIMFA: Ora mântuirii se apropie.

Semne mari şi cuvinte mari îmi vestesc sosirea.

VAGABONDUL: Omul este mare, mare prin îndatorirea sa. Nu e întreg decât acolo unde este o parte a întregului, Şi trăieşte omeneşte, dacă-şi dă viaţa pentru ceea ce E mai mare decât el. Numeşte-l acest ceva cum vrei, dar slujeşte-l.

NIMFA *(se zvârcoleşte):*

Priviţi ce aripi am!

Ce aripi uriaşe!

VAGABONDUL: De-aş şti numai pe unde s-o iau ca s-ajung la cea Mai apropiată comună! Dar, ce mă pişcă? Tu, furnicuţo? Uite, alta! Şi a treia! Pentru numele lui Dumnezeu, M-am aşezat într-un muşuroi I

(Se ridică.)

Nebunelor, ce v-a găsit să vă urcaţi pe mine? Uite la ele, cum mai fug! Una, două, trei, patru. Şi aici una, două, trei…

Între timp, cortina care acoperă fundalul scenei se ridică şi lasă să se vadă intrarea într-un furnicar. O clădire roşie cu multe etaje. La intrare stă o furnică oarbă şi numără fără întrerupere. Furnici cu raniţe, grinzi, lopeţi etc. Intră şi aleargă pe la etajele clădirii, în ritmul pe care li-l dă Orbul.

ORBUL *(neîntrerupt): Unu* doi trei patru, unu doi trei patru…

VAGABONDUL: Ce-i aici? Unchiule, ce tot numeri?

ORBUL: Unu doi trei patru…

VAGABONDUL: Ce e aici? Vreun depozit sau vreo fabrică, nu? Hei, ce fel de fabrică e asta?

ORBUL: Unu doi trei patru…

VAGABONDUL: Ia spune, ce fel de fabrică o fi asta? Şi de ce tot numără orbul? Aha, le dă ritmul. Toţi se mişcă după cum numără el. Unu doi trei patru. Ca nişte maşini. Fir-ar să fie, a început să mi se învârtă capul.

ORBUL: Unu doi trei patru…

PRIMUL INGINER *(intră în fugă):* Mai repede! mai repede I Unu doi trei patru!

ORBUL *(mai repede):* Unu doi trei patru! Unu doi trei patru!

(Toţi se mişcă mai repede.)

VAGABONDUL: Ce-i asta? N-auzi, domnule, ce fel de fabrică e asta?

INGINERUL: Cine e?

VAGABONDUL: Eu.

INGINERUL: Din ce neam de furnici?
VAGABONDUL: Din neamul oamenilor.
INGINERUL: Aici Furnicaria. Ce vrei?
VAGABONDUL: Mă uit.
INGINERUL: Cauţi de lucru?
VAGABONDUL: Să zicem.
AL DOILEA INGINER *(intră în fugă):* Invenţie! Invenţie!
PRIMUL INGINER: Ce fel de invenţie?
AL DOILEA INGINER: O nouă accelerare a ritmului. Ssă nu sse numere unu doi trei patru. Ssă sse numere numai un doi trei patru! Un doi trei patru! mai sscurt. Economie de timp. Un doi trei patru! Orbule, alo!
ORBUL: Vnll iloi trei patru…
AL DOILEA INGINER: Prosst! Un doi trei patru!
ORBUL: Un doi trei patru! Un doi trei patru!
(Toţi se mişcă mai repede.)
VAGABONDUL: Nu aşa de repede! îmi vine ameţeală!
AL DOILEA INGINER: Cine e?
VAGABONDUL: Un străin.
AL DOILEA INGINER: De unde?
PRIMUL INGINER: Din neamul oamenilor. Unde e furnicarul oamenilor?
VAGABONDUL: Ce-ai spus?
PRIMUL INGINER: Unde e furnicarul oamenilor?
VAGABONDUL: Aha! Acolo. Şi dincolo. Pretutindeni.
AL DOILEA INGINER *(latră):* Hal Ha! Pretutindeni! Ce cretin!
PRIMUL INGINER: Sunt mulţi oameni?
VAGABONDUL: Mulţi. Li se spune stăpânii lumii.
AL DOILEA INGINER: Ha! Ha! Sstăpânii lumii.
PRIMUL INGINER: Noi suntem stăpânii lumii.
AL DOILEA INGINER: Furnicăria.
PRIMUL INGINER: Cel mai mare stat al furnicilor.
AL DOILEA INGINER: Putere mondială.
PRIMUL INGINER: Cea mai mare democraţie.
VAGABONDUL: Cum vine asta?
PRIMUL INGINER: Toţi trebuie să asculte.
AL DOILEA INGINER: Toţi ssă muncească. Toţi pentru El.
PRIMUL INGINER: Numai El porunceşte.
VAGABONDUL: Cine?
PRIMUL INGINER: Colectivitatea. Stalul. Poporul.
VAGABONDUL: Ia te uită, întocmai ca la noi. Noi, de pildă, avem deputaţi. Deputat, înseamnă democraţie. Şi voi aveţi deputaţi?
PRIMUL INGINER: Nu. Noi avem colectivitatea.
VAGABONDUL: Şi cine vorbeşte în numele colectivităţii?

AL DOILEA INGINER: Ha! ha! Ăssta nu ştie nimic!

PRIMUL INGINER: Cel ce porunceşte. Colectivitatea vorbeşte numai prin porunci.

AL DOILEA INGINER: Constă în legi. Ca nicăieri altundeva.

VAGABONDUL: Şi cine vă conduce?

PRIMUL INGINER: Raţiunea.

AL DOILEA INGINER: Legea.

PRIMUL INGINER: Interesele statului.

AL DOILEA INGINER: Da, da, aşa el

VAGABONDUL Asta-mi place. Zău, totul pentru colectivitate.

PRIMUL INGINER: Pentru mărirea ei.

AL DOILEA INGINER: Şi împotriva duşmanilor.

VAGABONDUL: Ce? împotriva cui?

PRIMUL INGINER: împotriva tuturor.

AL DOILEA INGINER: Ssântem înconjuraţi de duşmani.

PRIMUL INGINER; Am învins furnicile negre.

AL DOILEA INGINER: Am şters de pe faţa pământului furnicile ruginii.

PRIMUL INGINER: Şi le-am înrobit pe cele cenuşii. Mai rămân galbenele. Trebuie să exterminăm şi pe cele galbene.

AL DOILEA INGINER: Trebuie ssă exterminăm totul.

VAGABONDUL: De ce?

PRIMUL INGINER: în interesul colectivităţii.

AL DOILEA INGINER: Colectivitatea are interesse ssuperioare.

PRIMUL INGINER: Interese de rasă.

AL DOILEA INGINER: Indusstriale.

PRIMUL INGINER: Coloniale.

AL DOILEA INGINER: Mondiale.

PRIMUL INGINER: Generale.

AL DOILEA INGINER: Da, da, aşa e!

PRIMUL INGINER: Colectivitatea are o mulţime de interese.

AL DOILEA INGINER: Nimeni nu poate avea atâtea intéresse câte are colectivitatea.

PRIMUL INGINER: Interesele menţin colectivitatea.

AL DOILEA INGINER: Şi războaiele o hrănessc.

VAGABONDUL: Aha! Aşadar, voi – voi sunteţi furnici războinice!

AL DOILEA INGINER: Uff, habar n-are de nimic !

PRIMUL INGINER: Furnicarienii sunt cele mai paşnice furnici.

AL DOILEA INGINER: Un popor al păcii.

PRIMUL INGINER: Un stat al muncii.

AL DOILEA INGINER: Nu vor decât domnia lumii…

PRIMUL INGINER:…fiindcă vor pacea mondială.

AL DOILEA INGINER: în interessul muncii lor paşnice.

PRIMUL INGINER: Şi în interesul progresului.

AL DOILEA INGINER: Şi în interessul interesselor lor. Când vom sstăpâni sspaţiul mondial…

PRIMUL INGINER:…vom cuceri timpul. Vrem să-l stăpânim.

VAGABONDUL: Pe cine?

PRIMUL INGINER: Timpul. Timpul este mai mare decât spaţiul.

AL DOILEA INGINER: Timpul n-are încă sstăpân.

PRIMUL INGINER: Stăpânul timpului va fi stăpân peste toate.

VAGABONDUL: Luaţi-o mai încet, pentru numele lui Dumnezeu! încetişor I Daţi-mi răgaz să mă gândesc puţin ! Să stăpâneşti timpul? Stăpânul timpului? Numai veşnicia e stăpânul timpului.

PRIMUL INGINER: Viteza e stăpâna timpului.

AL DOILEA INGINER: Domessticirea timpului.

PRIMUL INGINER: Cine porunceşte vitezei, stăpâneşte timpul.

AL DOILEA INGINER: Un, doi, trei! Un, doi, trei!

ORBUL *(mai repede)*: Un doi trei patru! Un doi…

(Toate furnicile se mişcă mai repede.)

PRIMUL INGINER: Trebuie să accelerăm ritmul.

AL DOILEA INGINER: Ritmul producţiei.

PRIMUL INGINER: Ritmul vieţii!

AL DOILEA INGINER: Ssă sse accelereze fiecare mişcare!

PRIMUL INGINER: Să se scurteze!

AL DOILEA INGINER: Ssă sse calculeze.

PRIMUL INGINER: La secundă.

AL DOILEA INGINER: La ssutimi de ssecundă.

PRIMUL INGINER: Ca să economisim timp.

AL DOILEA INGINER: Ca ssă creasscă producţia.

PRIMUL INGINER: Se muncea prea încet. Prea greoi. Furnicile piereau de oboseală.

AL DOILEA INGINER: Neeconomicoss.

PRIMUL INGINER: Inuman. Acum, pier numai din cauza vitezei.

VAGABONDUL: Şi de ce vă grăbiţi aşa?

PRIMUL INGINER: Interesul colectivităţii.

AL DOILEA INGINER: Problemă de producţie. Problemă de putere.

PRIMUL INGINER: E pace. Pacea e o întrecere.

AL DOILEA INGINER: Purtăm bătălia păcii.

ORBUL: Un doi trei patru.

(Furnica-funcţionar se apropie de cei doi ingineri ţi le anunţă ceva.)

VAGABONDUL: Un doi trei patru! mai repede! Un!… Pocniţi cu biciul grabei vechiul şi greoiul timp, Biciuiţi-l şi mânaţi-l, să zboare mai repede, Căci viteza înseamnă progres. Lumea vrea să se prăbuşească mai repede.

Vrea să zboare spre ţelul ei, chiar dacă zboară spre pieire,

Totul e să fie cât mai repede! Hei, orbule, numără: un!

ORBUL:…doi trei patru…

PRIMUL INGINER: Mai repede! mai repede!

O FURNICĂ *(cade sub povară):* Uf!

AL DOILEA INGINER: Sss! Ce-i assta? Ssuss!

ALTĂ FURNICĂ *(se apleacă peste cel căzut):* Mort.

PRIMUL INGINER: Primele două să-l transporte! Repede!

(Două furnici ridică mortul.)

AL DOILEA INGINER: Ce onoare! A căzut pe câmpul vitezei I

PRIMUL INGINER: Ce faceţi? Cum îl ridicaţi? Prea încet!

Irosiţi timpul! Daţi-i drumul! *(Cele două furnici se pregătesc să dea drumul cadavrului.)* Şi de la cap şi de la picioare deodată. Un doi trei! Prost! Lăsaţi-l jos! *(Cele două furnici dau drumul cadavrului.)* Acum luaţi-l de cap, de picioare! Un doi trei patru! Transportaţi-l, marş! Un doi, un doi, un…

AL DOILEA INGINER:…doi, trei, patru! mai repede!

VAGABONDUL: Bine că a murit destul de repede!

PRIMUL INGINER: La treabă! La treabă! Cine are mai mult, trebuie să muncească mai mult.

AL DOILEA INGINER: Are nevoie de mai mult.

PRIMUL INGINER: Are mai mult de apărat.

AL DOILEA INGINER: Şi mai mult de cucerit.

PRIMUL INGINER: Suntem un popor al păcii. Pacea înseamnă muncă.

AL DOILEA INGINER: Şi munca, putere.

PRIMUL INGINER: Şi, puterea, război.

AL DOILEA INGINER: Aşa, aşa!

UN GLAS: Atenţie, ah, atenţie! La o parte!

(Intră, bâjbâind, Inventatorul.)

AL DOILEA INGINER: Alo, Inventatorul nosstru!

INVENTATORUL: La o parte, la o parte ! Să nu mă loviţi în cap că e de sticlă. E fragil… E mai mare decât mine… La o parte, ar crăpa… s-ar face ţăndări, cioburi. Zdrang! Păzea, eu duc un cap! Nu mă ciocniţi! La o parte!

AL DOILEA INGINER: Alo, ce mai faci?

INVENTATORUL: Doare, crapă… Se loveşte de pereţi, zdrang ! Nu… nu… nu-l pot cuprinde cu amândouă mâinile! Nu… nu… nu mai pot să-l duci Atenţie, auziţi? Fu, fu, fu!

PRIMUL INGINER: Ce-i asta?

INVENTATORUL: O maşină, o maşină nouă. În capul meu. Auziţi cum lucrează? îmi sparge capul! U… u… u.. Uuuu… u… O maşină uriaşă! La o parte! La o parte! Duc o maşină!

PRIMUL INGINER: Ce fel de maşină?

INVENTATORUL: De război – cel mai uriaş, cel mai rapid, cel mai eficient distrugător de vieţi! Cel mai mare progres! O culme a ştiinţei! Fu, fu, fu, o auziţi? Zece mii, o sută de mii de morţi! Fu, fu! Lucrează

fără oprire! Două sute de mii de morţi! Fu, fu, fu, fu!

PRIMUL INGINER: Un geniu, ce zici?

INVENTATORUL: Oh, oh, oh, ce durere! îmi plesneşte capul! în lături, în lături. Păzea, să nu mă ciocnesc I' *(Iese.)* Fu, fu, fu!

PRIMUL INGINER: Un spirit cu totul superior. Cel mai mare savant.

AL DOILEA INGINER: Nimic nu sserveşte sstatul ca ştiinţa.

PRIMUL INGINER: Ştiinţa e un lucru mare. Vom avea război.

VAGABONDUL: Război, de ce?

PRIMUL INGINER: Fiindcă vom avea o nouă maşină de război.

AL DOILEA INGINER: Fiindcă ne mai lipseşte încă o bucăţică din lume.

PRIMUL INGINER: Bucăţica dintre mesteacăn şi pin.

AL DOILEA INGINER; Şi drumul dintre cele două fire de iarbă.

PRIMUL INGINER: Singurul drum de acces spre sud.

AL DOILEA INGINER: E o problemă de presstigiu.

PRIMUL INGINER: Şi de comerţ.

AL DOILEA INGINER: Cea mai mare idee naţională.

PRIMUL INGINER: Ori noi, ori galbenele.

AL DOILEA INGINER: N-a existat niciodată un război mai drept şi mai necessar…

PRIMUL INGINER:…decât acesta pe care trebuie să-l pregătim.

AL DOILEA INGINER: Ssântem gata pregătiţi.

PRIMUL INGINER: Ne trebuie numai un pretext!

ORBUL: Un doi trei patru.

(Gong)

PRIMUL INGINER: Ce s-a întâmplat?

GLASURI: Un sol! Un sol!

SOLUL *(intră în goană):* Raportez: Patrula armatei de la sud.

PRIMUL INGINER: Vorbeşte.

SOLUL: Conform ordinului, am încălcat graniţa galbenelor.

PRIMUL INGINER: Continuă.

SOLUL: Galbenele m-au prins şi m-au dus la căpetenia lor.

PRIMUL INGINER: Continuă.

SOLUL: Scrisoarea căpeteniei.

PRIMUL INGINER: Dă-mi-o! *(Ia scrisoarea şi citeşte.)* „Guvernul furnicilor galbene cere Furnicăriei să-şi retragă, în trei minute, armata amplasată între mesteacăn şi pin, pe drumul dintre cele două fire de iarbă."

AL DOILEA INGINER: Auziţi! auziţi!

PRIMUL INGINER: „Acest teritoriu prezintă un interes istoric, vital, industrial, sfânt şi militar, pentru statul nostru, aşa că trebuie să-i aparţină de drept."

AL DOILEA INGINER: Ce ofenssă! Nu ssuportăm!

PRIMUL INGINER: „Totodată ordonăm regimentelor noastre să

înceapă înaintarea.“ *(Lasă scrisoarea.)* Război! în sfârşit, război!

AI DOILEA INGINER: în sfârşit, războiul ne e impuss!

PRIMUL INGINER: La arme!

UN NOU SOL *(intră în fugă):* Galbenele ne trec graniţa.

PRIMUL INGINER *(aleargă în furnicar):* La arme! La arme!

AL DOILEA INGINER *(în altă galerie):* Mobilizare! La arme!

CEI DOI SOLI *(în alte galerii):* La arme! La arme!

(Sirene de alarmă. Furnicile se îngrămădesc din toate părţile în furnicar.)

ORBUL: Un doi trei patru. Un doi trei patru.

(înăuntru vacarmul creşte.)

VAGABONDUL: La arme! La arme! Drumul dintre cele două fire E – ameninţat! auziţi? Distanţa de la un fir la altul, p palmă de pământ, de la o iarbă la alta, dreptul vostru sfânt, Interesul major al statului, problema majoră a lumii. Totul e în joc! Furnici, la arme!

Cum am putea trăi, dac-ar aparţine altcuiva Lumea dintre cele două buruieni?!

O şută de mii de vieţi pentru două fire de iarbă E prea puţin! Eu am fost la război, o, Asta e-o meserie pentru insecte! Săpaţi tranşee, Scormoniţi lutul, ura *Schwarmlinie**[9]* atacă! *Laufschritt**[10]* peste mormanele de cadavre, baionetele *auf**[11]*!

Cincizeci de mii de morţi, ca să cuceriţi Douăzeci de paşi de latrine! Ura, la arme! Doar e vorba de interesul colectivităţii. De moştenirea istoriei voastre, Mai mult! De libertatea patriei, Ba şi mai mult! De domnia lumii, Ba şi mai mult încă: e vorba de două fire de iarbă! O problemă atât de importantă. O pot rezolva doar morţii! La arme! La arme!

NIMFA: întreg pământul se cutremură!

Se petrece un lucru măreţ!

Mă nasc eu!

(în bătăi de tobe, apar cete de furnici cu puşti, baionete şi mitraliere, cu coifuri de metal şi se aşază în front. În faţă ies: Primul inginer cu insigna de comandant, statul lui major, al doilea inginer, ca şef al stalului major şi o suită de ofiţeri.)

VAGABONDUL *(trece în revistă frontul):*

Se vede că-s muştruluita. Atenţie! *Vergalterung!**[12]* Ostaşi, patria vă trimite la luptă, Ca să cădeţi.

Două fire de iarbă

Se uită la voi.

PRIMUL INGINER *(în bovindou):*

Ostaşi! Ne vedem siliţi să vă chemăm sub drapel. Duşmanul barbar ne-a atacat mişeleşte ca să o ia înaintea pregătirilor noastre paşnice. În aceste Clipe grele, mă proclam dictator.

AL DOILEA INGINER: Trăiască dictatorul! Băieţi, sstrigaţi ssau…

OSTAŞII: Trăiască dictatorul!

PRIMUL INGINER *(salută).*

DICTATORUL: Mulţumesc. Aţi înţeles imperativul vremii Ostaşi, luptăm pentru libertate şi dreptate…

AL DOILEA INGINER: Şi pentru mărirea sstatului…

DICTATORUL: Şi pentru mărirea statului. Vom lupta pentru civilizaţie şi pentru onoarea militară. Ostaşi, sunt cu voi până la ultima picătură de sânge.

AL DOILEA INGINER: Trăiasscă dictatorul nosstru iubit!

OSTAŞII: Trăiască!

DICTATORUL *(salută):* îmi cunosc ostaşii. Vom lupta până la victoria finală. Trăiască bravul nostru material de război! Ural

OSTAŞII: Ura! Ura!

DICTATORUL *(spre inginerul şef de stat major):*

Diviziile întâi şi a doua atacă. Divizia a patra încercuieşte pinul şi năvăleşte în furnicarul galbenelor. Ucide femeile şi nimiceşte ouăle. Divizia a treia – în rezervă. Nu cruţaţi pe nimeni!

AL DOILEA INGINER ŞEFUL STATULUI MAJOR *(salută):* La ordin.

DICTATORUL: Doamne ajută-ne. Ostaşi, stânga-mprejur, marş!

(Răpăit de tobe.)

ŞEFUL STATULUI MAJOR: La stânga-mprejur, marş! Un doi, un doi, un doi!

(O ia la dreapta în fruntea furnicilor.)

DICTATORUL: Un doi! Războiul ne e impus! Un doi, un doi! în numele dreptăţii! Nu cruţaţi pe nimeni! Pentru căminul natal! Un doi! Un doi! Nu facem decât să ne apărăm! Lupta pentru omenire. Pentru o patrie mai mare! Un doi! Duşmanul de veacuri! Voinţa naţională! La luptă, trage, împunge! O necesitate istorică! Ostaşii au moralul ridicat! Un doi! Un doi! *(Intra noi şi noi cete, în răpăit de tobe.)* Noroc, ostaşi! Vin şi eu după voi. Regimentul cinci, ura! Victoria de la pin! O epocă măreaţă! înainte, spre victoriei Cuceriţi lumea! Un minunat elan! Un doi! Regimentul şapte, ura! Măcelăriţi-i, ostaşi! Galbenele sunt nişte laşe! Tăiaţi şi spânzuraţi, eroilor!

SOLUL *(vine în fugă):* Galbenele au năvălit pe câmpia dintre rădăcina pinului şi-o piatră.

DICTATORUL: Totul conform planului. Mai repede, ostaşii Un doi! Războiul ne e impus pentru onoare şi glorie, e o nevoie a statului, nu cruţaţi pe nimeni, e vorba de ideea dreptăţii, ţineţi-vă ostaşi, victoria e pentru noi cel mai mare moment din istoria lumii, marş, marş, marş! *(în depărtare, lovituri surde: bum, bum.)* Lupta începe. Chemaţi sub arme încă un contingent de rezervişti!

(Se uită, printr-o lunetă, spre câmpul de luptă.)

ORBUL: Un, doi trei patru, un doi…

(Vacarmul creşte.)

NIMFA *(strigă):* Pământul crapă. Auziţi semnalul meu! Adâncurile pământului

Lucrează, în dureri, la naşterea mea!

DICTATORUL: încă un contigent! Şi încă unul! La arme! t La arme! *(Spre încartiruitorul general.)* Dă un comunicat !

COMANDANTUL MARELUI CARTIER GENERAL *(strigă)*: Pe o vreme frumoasă, a izbucnit în cele din urmă bătălia. Eroica noastră armată luptă într-o dispoziţie excelentă.

(Noi cele ies din furnicar În răpăitul tobelor.)

DICTATORUL: La dreapta, marş! Un doi! Un doi! mai repede, băieţi!

SOLUL *(soseşte în goană):* Aripa noastră dreaptă în retragere. Regimentul cinci complet nimicit.

DICTATORUL: Conform planului. Şase să-i ia locul.

(Solul pleacă în goană.)

VAGABONDUL: Haha, conform planului! E în ordine, Dacă însăşi moartea e consilier tehnic, cu gradul de general pe lângă statul major, Şi îndeplineşte ordinele: Raportez supus, Regimentul cinci nimicit, *Zubefehl*[13]! conform planului. Oh, ştiu, am mai văzut ceva asemănător. Am văzut câmpul larg semănat cu morţi, Şi carne de om zdrobită, îngheţată în zăpadă. Am văzut marele stat major şi chiar moartea cu lampasuri, Cu pieptul plin de decoraţii şi cu panaşul fluturând în vânt, Trecându-i în revistă pe cei căzuţi, să vadă dacă zăceau, conform planului, Pe harta morţilor.

(Sosesc în goană brancardieri cu răniţi.)

UN RĂNIT *(urlă):* Regimentul cinci! Regimentul nostru! Toţi sân tem măcelăriţi! Terminaţi odată!

(Ţăcăne telegraful.)

OFIŢERUL TELEGRAFIST *(citeşte o depeşă)*: Regimentul cinci, distrus. Aşteptăm noi ordine.

DICTATORUL: Şase, să-i ia locul. *(Spre încartiruitor.)* Dă un comunicat!

COMANDANTUL MARELUI CARTIER GENERAL *(strigă)*: Bătălia se desfăşoară cu succes. Regimentul cinci s-a evidenţiat în mod deosebit, respingând eroic toate atacurile, după care a fost înlocuit cu regimentul şase.

DICTATORUL: Bravo. Îţi confer marele ordin *„Virtutea“*.

COMANDANTUL MARELUI CARTIER GENERAL: Mulţumesc. Nu-mi fac decât datoria.

ZIARISTUL ŞCHIOP *(se apropie cu un notes în mină):* Ziarist, vă rog. Să a… a… anunţăm vi… vi… vi… victoria?

DICTATORUL: Da. Operaţiuni încununate «Ic succes datorită planurilor dinainte stabilite. Moralul demn de admiraţie al armatelor noastre. Elan de nestăvilit. Duşmanul în derută.

ZIARISTUL ŞCHIOP: Pupupu… pu pu… pupupu… pu pu…

DICTATORUL: Poftim?

ZIARISTUL ŞCHIOP: Publicăm totul?

DICTATORUL: Sigur! Contăm pe concursul presei. Nu uitaţi moralul demn de admiraţie.

ZIARISTUL ŞCHIOP: Presa îşi va fafafa… face dadada… datoria.

FILANTROPUL *(intră în goană cu o puşculiţă):* Ajutor pentru răniţi! Totul pentru răniţi! Daruri pentru răniţi! Daţi răniţilor! Ajutor pentru invalizi! Totul pentru invalizi! Ajutaţi rănii îi!

DICTATORUL *(unui ofiţer):* Divizia a doua la atac! Trebuie să străpungă linia duşmană. Cu orice preţ!

FILANTROPUL: Pentru eroii noştri! Anulaţi-vă fraţii! Ajutor pentru răniţi!

VAGABONDUL: Totul pentru răniţi! război, pentru răniţi! Totul pentru rănile lor!

FILANTROPIE: Ajutor pentru invalizi! Daţi răniţilor!

VAGABONDUL *(îşi rupe un nasture şi îl pune în puşculiţă):* Totul pentru răniţi! Ultimul nasture pentru război!

ALT RĂNIT *(geme pe targa):* Au, au, au, omorâţi-mă! Au, au, au, au!

FILANTROPUL *(iese):* Ajutaţi-i pe răniţi…

(Ţăcăne telegraful.)

TELEGRAFISTUL: Aripa dreaptă a galbenelor se retrage.

DICTATORUL: Urmăriţi-le! Măcelăriţi-le! Nu pierdeţi vremea cu prizonierii!

COMANDANTUL MARELUI CARTIER GENERAL *(strigă):* Duşmanul fuge în derută. Regimentele noastre îl alungă într-un elan superb, dispreţuind moartea.

DICTATORUL: Al patrulea apel!

(încaritruitorul se depărtează în furnicar.)

TELEGRAFISTUL: Regimentul şase măcelărit până la ultimul om.

DICTATORUL: Conform planului. Al nouălea să-i ia locul. Mobilizaţi al patrulea contingent! *(Apar noi cete înarmate.)* Pas alergător!

(Furnicile se îndreaptă în pas alergător spre cimpul de luptă.)

TELEGRAFISTUL: Divizia a patra a încercuit pinul şi a năvălit prin spate în furnicarul galbenelor. Garnizoana măcelărită.

DICTATORUL: Una cu pământul! Să ucidă femeile şi să nimicească ouăle!

TELEGRAFISTUL: Linia centrală de rezistenţă a inamicului se clatină. Au evacuat terenul de la poalele bărbii ursului.

DICTATORUL: Victorie pentru noi! *(Îngenunchează şi îşi scoate coiful.)* Dumnezeule mare al furnicilor, ai făcut să învingă dreptatea! Te numesc colonel. *(Sare în picioare.)* Divizia a treia în luptă contra inamicului I Toate rezervele pe urmele lui! Nu cruţaţi pe nimeni! Niciun prizonier! înainte! *(Se aruncă în genunchi.)* Dumnezeule drept al puterii, tu ştii că sfânta noastră cauză… *(Sare în picioare.)* Pe ei! Pe ei!

Atacaţi! Goniţi-i! Nimiciţi totul! Stăpânirea lumii e hotărâtă!

(îngenunchează.) Dumnezeu al furnicilor, în această clipă mare…

(Se roagă în tăcere.)

VAGABONDUL *(aplecat deasupra lui, încet):* Domnia asupra lumii? Biata furnică. Tu numeşti hune mina de iarbă şi humă pe care o cunoşti? Palma asta de pământ mizerabil şi murdar? Dac-aş călca în picioare furnicarul tău, – cu tine, cu tot, coroana copacului de deasupra voastră nici n-ar foşni măcar, nebun ce eşti!

DICTATORUL: Cine eşti tu?

VAGABONDUL: Acum nu sunt decât un glas. Ieri, poate, am fost şi eu un ostaş, în alt furnicar. Cum te simţi, cuceritor al lumii? Eşti destul de mare? Nu-ţi pare prea mic mormanul de cadavre pe care se ridică gloria ta; sărmana?

(Se ridică.)

DICTATORUL: Mi-e totuna. Mă proclam împărat.

(Ţăcăne telegraful.)

TELEGRAFISTUL: Divizia a doua cere întăriri. Materialul nostru se simte epuizat.

DICTATORUL: Ce? Să reziste! Cu biciul pe ei!

TELEGRAFISTUL: Divizia a treia în derută.

O FURNICĂ *(traversează scena)*: Fugim!

DICTATORUL: Mobilizaţi al cincilea contingent! Toţi la arme!

STRIGĂT *(din culise):* Opriţi! Nu, nu! Înapoi!

UN STRIGĂT STRIDENT: Salvaţi-vă I

DICTATORUL: Al cincilea apel! Bolnavii pe câmpul de luptă!

Toţi pe câmpul de luptă!

UN OSTAŞ *(fuge prin stângă):* Ne măcelăresc! Fugiţi!

DOI OSTAŞI *(în fugă, din dreapta):* Ne-au înconjurat! Fugiţi!

UN OSTAŞ *(din stângă):* Spre apus! Fugiţi spre apus!

OSTAŞI *(din dreapta):* Ne-au încercuit din apus. Fugiţi spre răsărit!

DICTATORUL *(urlă):* înapoi! La locurile voastre! Pe câmpul de luptă!

UN GRUP *(din dreapta, în fugă nebună)*: Fugiţi! aruncă flăcări!

UN GRUP *(din stângă):* Spre apus! Salvaţi-vă! La o parte!

O MULŢIME *(din dreapta): Fugiţi,* sunt pe urmele noastre! Spre răsărit!

O MULŢIME *(din stângă):* Spre apus! La o parte! Ne-au ajuns I

(Ambele puhoaie, cuprinse de panică, încep să se bată şi să se ucidă între ele.)

DICTATORUL *(sare la ei şi începe să-i lovească):* înapoi! Laşilor! Vitelor! Eu sunt împăratul vostru!

UN OSTAŞ: Gura! *(îl doboară.)* Fugiţi!

AL DOILEA INGINER (ŞEFUL STATULUI MAJOR) *(intră rănit şi sare pe bovindou):* Au pus mâna pe oraş! Stingeţi luminile!

GALBENELE *(pătrund din amândouă părţile):* Ura! Ura! Furnicarul e al nostru!

(Luminile se sting. Întuneric, vacarm, învălmăşeală.)

GLASUL CELUI DE-AL DOILEA INGINER: La luptă. Au… au!

GLASUL CĂPETENIEI GALBENE: în galerii după ei! Nu cruţaţi pe nimeni! Omorâţi toţi bărbaţii !

STRIGĂTELE BĂRBAŢILOR UCIŞI: Ăăăău!

ORBUL: Un doi ! Un doi! Un doi!

CĂPETENIA GALBENĂ: Omorâţi femeile şi copiii!

STRIGĂTUL FEMEILOR: Vai!

ORBUL: Un doi! Un doi!

CĂPETENIA GALBENĂ: După ele! Omorâţi-le! Măcelăriţi-le!

(Urlete ce se îndepărtează.)

ORBUL: Un doi! Un doi! Un aah!

CĂPETENIA GALBENĂ: Lumină!

(Se aprinde lumina. Avanscena e goală. Galbenele pătrund în galerii şi aruncă jos furnicărienii de la etajele superioare.

Peste tot mormane de cadavre.)

CĂPETENIA GALBENĂ: Bravo, galbenelor! Admirabil! Măcelăriţi-le I

VAGABONDUL *(se învârteşte printre mormanele de cadavre):* Destul, generale!

CĂPETENIA GALBENĂ: Victoria galbenelor! Victoria dreptăţii şi a progresului! Al nostru e drumul dintre cele două fire de iarbă! Nouă, galbenelor, ne aparţine lumea! Mă proclam suveranul universului!

(Vacarmul se îndepărtează în galerii.)

NIMFA: *(se zvârcoleşte):* Eu… eu… eu!

CĂPETENIA GALBENĂ *(îngenunchează şi îşi scoale coiful):* Dumnezeule drept, tu ştii că luptăm numai pentru dreptate. Istoria noastră, onoarea noastră naţională, interesele noastre comerciale…

VAGABONDUL *(se repede la el şi îl doboară cu o lovitură de picior, îl calcă şi îl striveşte cu gheata):* Ptiu, gânganie! Gânganie spurcată!

CORTINA

EPILOG

VIAŢA ŞI MOARTEA

În inima pădurii. Noapte neagră. În avanscenă doarme Vagabondul.

VAGABONDUL *(în vis):* Destul, generale! *(Se trezeşte.)* Ce, am dormit? Unde mă aflu? Ce întuneric îngrozitor! Nu… nu… nu văd… Nu-mi văd nici vârful degetului. Nimfo! Nimfo! *(Se ridică.)* De ce-i atât de întuneric? Nu văd nici la un pas înainte! Cine vorbeşte? Cine-i acolo? *(Strigă.)* Cine-i acolo? Nu e nimeni, e glasul meu! Dar cum se face că nu văd nimic? *(Bâjbâind.)* Nimic… nimic… nimic… *(Strigă.)* O fi cineva pe-aici? Ce-o fi? Beznă! Nimic decât bezna asta cumplită! În

ce parte mă prăbuşesc? De-aş avea măcar ceva de ce să mă ţin! Nimic! Nimic! Oh, Dumnezeule, mi-e frică! Unde a dispărut cerul! De-ar fi rămas măcar cerul! Nicio licărire! Un chibrit! Dacă ar fi rămas cel puţin un licăr de lumină! Unde mă aflu? *(îngenunchează.)* Mi-e frică! Lumină! De-ar fi un pic de lumină!

UN GLAS *(din întuneric):* Dar e lumină. E lumină destulă…

VAGABONDUL *(se târăşte pe pământ):* O singură luminiţă omenească! Numai un licăr.

ALT GLAS: Mi-e foame! Mi-e sete!

ALT GLAS: Te chem! Vino! Te caut, te chem! Vino!

UN GLAS SUBŢIRE: Să beau, să beau, să beau…

VAGABONDUL: Pentru numele lui Dumnezeu, doar o scânteie! Ce-i asta? Unde mă aflu?

GLASUL GÂNDACULUI DE BĂLIGAR *(în depărtare):* Bulgărele meu! Unde e bulgărele meu?

VAGABONDUL: Lumină!

UN GLAS: Mi-e sete! Mi-e foame!

UN GLAS STINS: Omorâţi-mă! Omorâţi-mă!

ALT GLAS: Fii a mea!

ALT GLAS: Aha, aliaha! L-am prins!

VAGABONDUL: Lumină! Ce-i aici? Aha, pietre,

UN GLAS: Mi-e sete! Mi-e sete!

ALT GLAS: Indurare!

VAGABONDUL: Să scapere o scânteie cât de mică! *(Loveşte două pietre.)* O singură scânteie! Ultima scânteie!

(Din piatră ţâşnesc scântei. Interiorul pădurii se luminează de o lumină fantomatică.)

VAGABONDUL *(se ridică):* Lumină!

GLASURILE *(fugind):* Fugiţi! Lumină! Dispăreţi!

VAGABONDUL: Ah, ce frumuseţe!

GLASURI *(în culise, apropiindu-se):* Lumină! Lumină!

NIMFA: Cine mă cheamă?

VAGABONDUL: Lăudat fie Domnul, Lumină!

(Lumină crescândă şi muzică în surdină.)

NIMFA: în genunchi! în genunchi!

Eu… eu… eu cea aleasă

Vin pe lume!

GLASURI *(apropiindu-se):* Uitaţi-vă, lumină!

NIMFA: în durerile naşterii

Crapă închisoarea mea.

Nemaivăzutul şi nemaiauzitul

Devine realitate.

Voi exista!

(În centrul luminii, zboară şi dansează un roi de Efemere.

VAGABONDUL: De unde aţi apărut, gâze transparente?

PRIMA EFEMERĂ *(se desprinde din mijlociii celorlalte şi începe să se rotească):* O… o… ol *(Stă locului.)*

Ca o rază din întuneric

A ţâşnit strălucitoarea, veşnica, Uriaşa viaţă a efemerelor!

Dansaţi, surioare! O… o… o!

(Se roteşte.)

CORUL EFEMERELOR: Ne petrecem viaţa rotindu-ne!

Ne petrecem viaţa dansând!

Noi suntem viaţa însăşi

Viaţă! Viaţă!

PRIMA EFEMERĂ *(se opreşte):*

Din clinchet de raze sunt ţesute aripile noastre, De la o stea la altă stea, le-a ţesut din fire de lumină Eternul ţesător divin. Dansăm prin univers, Noi, sufletul vieţii, născute de lumină!

Noi, chipurile lui Dumnezeu, care…

(Cade moartă.)

A DOUA EFEMERĂ *(iese în faţă şi se roteşte):*…care în noi se vede pe sine. O… o… o! Veşnică, veşnică e viaţa.

VAGABONDUL *(se îndreaptă spre ea împleticindu-se):* Cum, cum ai spus? Aşadar, viaţa e veşnică?

A DOUA EFEMERĂ: Să trăieşti, să te roteşti, să te învârteşti!

Din adâncul universului

Ne răspunde creatoarea, nemăsurata Rotire a aripilor efemerelor. Nouă ne e dată Misiunea tainică a rotirii veşnice Din aripi ne picură armonia sferelor! O! Ce menire şi ce bucurie creatoare Să fii efemeră! Să trăieşti, înseamnă să te roteşti! O, o, o!

(Se roteşte.)

CORUL EFEMERELOR: Veşnică, veşnică e viaţa!

VAGABONDUL *(între ele):* O, ce menire şi ce bucurie creatoare…

CORUL EFEMERELOR:…să te roteşti. Surioarelor, prindeţi-vă în horă!

A DOUA EFEMERĂ *(se opreşte):*

Desfăşuraţi viaţa. Ce altceva suntem Noi, ţesute din cele mai fine pânze Decât ideile şi sufletul fiinţelor?

Suntem transparente! Nu avem greutate şi nu pierim!

Suntem viaţa însăşi! Ca scânteile din focul divin Am ţâşnit şi preamărim…

(Cade moartă.)

VAGABONDUL: Uitaţi-vă, e moartă!

A TREIA EFEMERĂ *(iese în faţă şi se roteşte):* O… O…0!

(Se opreşte.)

întreaga lume se roteşte o dată cu noi, mulţumeşte, laudă,

Preamăreşte, sare şi se învârteşte în faţa ta.

Tu, dar măreţ, plin de iubire, fără sfârşit Al vieţii de efemeră.

Bucurie neostoită. Tu, veşnică îmbătare, Fii binecuvântată! Vârtej al vieţii, Dans de foc, fără de sfârşit, Rămâi cu noi…

(Cade moartă.)

VAGABONDUL *(ridică braţele şi roteşte):* O… o… ol

CORUL EFEMERELOR: Fii binecuvântată, fii binecuvântată I

VAGABONDUL: Viaţă, viaţă tu ne-ai fermecat! Uite că şi eu, bătrână muscă vlăguită, mă învârtesc şi strig: Viaţă!…

CORUL EFEMERELOR: Fii binecuvântată, fii binecuvântată!

VAGABONDUL: Lasă-ne să trăim, cu toţii! Priveşte. Fiecare vrea să trăiască! Fiecare se apără şi fiecare luptă pe cont propriu! Hai, ce-ar fi să încercăm a lupta împreună! Dacă tu însăţi ne-ai conduce împotriva pieirii! împotriva morţii

CORUL EFEMERELOR: Fii binecuvântată! Fii preamărită!

(Efemerele cad moarte una după alta.)

VAGABONDUL: Te-am urmat cu toţii. Toate musculiţele şi toţi oamenii. Şi gândurile, şi operele, şi vieţuitoarele apelor, şi furnicile, şi iarba – totul ţi s-ar alăturai Dar, mai întâi, trebuie să ne unim noi. Noi toţi, cei care trăim într-o singură armată. Iar tu o să ne conduci, viaţă atotputernică!

CORUL EFEMERELOR: Fii binecuvântată, viaţa!

NIMFA *(strigă, ascuţit, pătrunzător):* Loc! *(îşi sfâşie învelişul şi sare, din el, ca efemeră.)* iată-mă!

VAGABONDUL *(se îndreaptă, clătinându-se, spre ea):* Tu, Nimfo? Tu? Ia să te văd! Te-ai născut, în sfârşit?

NIMFA *(vine în fugă şi începe să se rotească):* O… o… o!

VAGABONDUL *(după ea):* Cum, asta e tot?

NIMFA-EFEMERĂ *(se roteşte):* O… o… o! *(Se opreşte.)* Eu vestesc domnia vieţii. Eu poruncesc creaţiei: Trăieşte, căci împărăţia vieţii a venit. *(Se roteşte.)* O… o… o!

ULTIMELE EFEMERE: Veşnică, veşnică e viaţa!

(Cad moarte.)

NIMFA-EFEMERĂ *(se opreşte):* întreaga lume s-a umflat ca să mă nască, Şi a plesnit de durere. Auziţi, o, auziţi? Port o solie uriaşă! Vestesc Lucruri măreţe. Linişte, linişte, Eu rostesc cuvinte mari.

(Cade moartă.)

VAGABONDUL *(îngenunchează Ungă ea):* Ridică-te, gâză! De ce ai căzut? *(O ridică.)* Moartă! E moartă! Ah, obrăjor frumos! Ah! Ochi limpezi şi curaţi. Moartă! Mă auzi, Nimfo? Ce vroiai să spui? Mai vorbeşte! *(O poartă în braţe.)* Moartă! Cât e de uşoară! O, Dumnezeule, cât e de frumoasă! De ce a trebuit să moară? Pentru ce această groaznică absurditate? Musculiţă! *(O aşază jos.)* Moartă! *(Se Urăşte pe pământ şi se uită la efemerele moarte, ridicându-le capul.)* Şi tu eşti moartă, dansatoareo? Şi tu, cântăreaţo! Şi tu, tinerico! Ah, buzele

acestea nu vor mai vorbi niciodată! Moartă! auzi, musculiţă verde? Dacă ai putea deschide ochii, ai vedea că e atât de bine să trăieşti! Trezeşte-te, trăieşte! Fii binecuvântată, viaţă! *(Se Urăşte, pe genunchi, în faţă.)* Fii binecuvântată! Au! Cine a pus mâna pe mine? Pleacă de aici!

(Lumina se stinge, numai o rază puternică cade pe Vagabond.) Cine e? Au, dă-mi drumul, mă în… îngheţi! Cine eşti? *(Loveşte cu braţele în gol.)* ia-ţi mâna rece de pe mine! Nu vreau… *(Se ridică.)* Nu mă atinge! Cine eşti? *(Se apără.)* Dă-mi drumul, de ce mă strângi de gât? Ha, ha, tu erai? Stai puţin, că te ştiu eu cine eşti! Eşti… eşti Moartea. Azi, te-am văzut de atâtea ori! Dar eu nu! Nu vreau! Dă-mi drumul, hârco! Oarbo! Scârboasol Eu încă nu… *(Luptă, în gol.)* Astimpără-te odată!

(Din dreapta, vin, târându-se, doi melci.)

PRIMUL MELC: Stai! Foşneşte ceva!

AL DOILEA MELC: Prostule! Dă-te înapoi, dacă foşneşte!

VAGABONDUL *(se luptă):* Na, rânjito! Ha ha ha, ţi-am tras una I *(Doborât în genunchi.)* Lasă-mă! Nu mă sugruma I Dă-mi drumul! Nu vreau decât să trăiesc! Ce? Şi atâta e prea mult? *(Se ridicaşi dă din mâini.)* Nu-ţi dau viaţa, Moarteol Nu, nu li-o dau! Na! *(Cade.)* Aaa! îmi pui şi piedică!

PRIMUL MELC: Melcule!

AL DOILEA MELC: Ce este?

PRIMUL MELC: Se luptă cu Moartea.

AL DOILEA MELC: Hai să ne uităm şi noi, da?

VAGABONDUL *(se ridică):* Lasă-mă să trăiesc! Ce te deranjează pe tine? Numai de data asta! Măcar, până mâine!

Lasă-mă… să… respir… măcar! *(Se luptă.)* Dă-mi drumul, nu mă sugruma! Nu vreau să mor! Am trăit atât de puţin! *(Strigăt.)* Ah!

(Cade cu faţa în jos.)

PRIMUL MELC: Ce caraghios, nu?

AL DOILEA MELC: Melcule!

PRIMUL MELC: Ce este?

AL DOILEA MELC: A crăpat.

VAGABONDUL *(se ridică în genunchi):* Şi pe cel căzut îl sugrumi, laşo? Dă-mi drumul, ca… să… spun… tuturor… Mai cer numai o clipă… *(Se ridică şi se clatină.* Lasă-mă să trăiesc ! Să trăiesc numai! *(Strigă.)* Nu! Pleacă! mai am încă atâtea de spus! *(Cade în genunchi.)* Acum, ştiu cum să trăiesc.

(Cade cu faţa în sus.)

PRIMUL MELC *(se târâie înainte încet):* Eh, s-a zis cu el.

AL DOILEA MELC: Doamne, Isuse Cristoase, asta da, lovitură!

Ah, vai şi amar de mine! Ce nenorocire! De ce ne-ai părăsit?

PRIMUL MELC: Ce te tot smiorcăi? Ce ne priveşte pe noi!

AL DOILEA MELC: Ştii doar că aşa se spune când moare cineva.

PRIMUL MELC: Da, da. Hai să mergem!

AL DOILEA MELC: Da, da. Aşa-i pe lumea asta.

PRIMUL MELC: Numai de-ar fi cât mai puţini melci şi cât mai multă vrajă.

AL DOILEA MELC: Ei, melcuşorule, ia te uită.

PRIMUL MELC: Ce este?

AL DOILEA MELC: Ce de efemere moarte.

PRIMUL MELC: Măcar de-ar fi bune de mâncat.

AL DOILEA MELC: Da, da. Mergem, nu?

PRIMUL MELC: Bine că trăim noi.

AL DOILEA MELC: Cred şi eu. Ştii ce, melcule?

PRIMUL MELC: Ce?

AL DOILEA MELC: Că e grozav de bine să trăieşti.

PRIMUL MELC: Te cred şi eu! Trăiască viaţa!

AL DOILEA MELC: Hai să mergem.

(Pornesc spre culise.)

PRIMUL MELC: Ce caraghios, nu?

AL DOILEA MELC: Şi-ncă cum. Bine că trăim noi.

(Ies.)

(Pauză. Se luminează de ziuă. Păsările se trezesc.)

TĂIETORUL DE LEMNE *(iese din fund, cu toporul pe umăr. Vede – după un tufiş – cadavrul Vagabondului şi se apleacă spre el):* Cine-i acolo? Unchiaşule, mă auzi? Unchiaşule, trezeşte-te. Ce ai? *(Se ridică, îşi scoate şapca şi îşi face semnul crucii)*. Dumnezeu să-l ierte. Bietul bătrân. *(Pauză.)* Cel puţin a scăpat de toate.

O MĂTUŞĂ *(intră din stângă. Duce un nou-născut la botez):* Bună dimineaţa, deie Domnul. Ce-i acolo, nene?

TĂIETORUL DE LEMNE: Bună dimineaţa, mătuşă. A murit cineva. Ia, un vagabond.

(Pauză.)

MĂTUŞA: Sărmanul.

TĂIETORUL DE LEMNE: Şi dumneata, mătuşă? La botez? La botez?

MĂTUŞA: E băiatul soră-mii. Şşş. Şşş.

TĂIETORUL DE LEMNE: Unul se naşte şi altul moare.

MĂTUŞA: Şi tot sunt oameni destui.

TĂIETORUL DE LEMNE: *(gâdilă copilul sub bărbie):* Şş, şş, băiatule! Aşteaptă să creşti mare!

MĂTUŞA: Ştii, nene, poate că lui o să-i fie mai bine decât nouă.

TĂIETORUL DE LEMNE: Eh, totul e să ai mereu de lucru.

ŞCOLĂRIŢA *(intră din dreapta, cu ghiozdanul în spate):* Lăudat fie Domnul…

MĂTUŞA: Amin.

TĂIETORUL DE LEMNE: Amin.

(Şcolăriţa trece mai departe.)

TĂIETORUL DE LEMNE: Ce frumos e azi, nu-i aşa, mătuşă? Nici nu te pricepi s-o spui.

GLASUL ŞCOLĂRIŢEI: Lăudat fie Domnul…

UN GLAS DE BĂRBAT *(din culise):* Amin.

MĂTUŞA: Zău, frumoasă zi.

PELERINUL *(intră din stângă):* Ziua bună.

MĂTUŞA: Ziua bună.

TĂIETORUL DE LEMNE: Noroc şi ziua bună.

CORTINA

Completare pentru regizor în epilog, Pelerinul este unul şi acelaşi cu Vagabondul. Dacă regizorul simte nevoia unui sfârşit mai blând, să folosească următoarea variantă (de la plecarea Melcilor).

Pauză. Se luminează de ziuă. Păsările se trezesc. Lovituri de topor.

VAGABONDUL *(se trezeşte):* Lovituri!… Lovituri!… Pentru numele lui Dumnezeu! *(Se aşază.)* Ce e asta? *(Tăcere.)* Ah, ce vis urât am avut!

(Lovituri de topor.)

PRIMUL GLAS: Ah, Dumnezeule!

AL DOILEA GLAS: Vezi-ţi de treabă, să trăieşti numai!

VAGABONDUL: Să trăieşti numai… Aşadar, n-am murit?

Şi deci… de fapt… nu s-a petrecut nimic?

Am văzut, într-adevăr, ce am văzut, Sau am visat numai?

Dar, chiar de-ar fi fost adevărat,

Nu s-a întâmplat nimic, nu s-a schimbat nimic, Cu condiţia să continui să trăieşti.

Şi, voi, sunteţi vii.

(Pauză.)

N-ai ce face: Viaţa e aici,

Chiar dacă e numai o viaţă de efemeră.

Orice s-ar întâmpla, ea se naşte din nou

Şi nimic şi nimeni n-o distruge.

N-ai ce face: trebuie s-o duci.

PRIMUL GLAS: Zău, ce trudă.

AL DOILEA GLAS: Taci din gură, totul e să ai mereu de lucru.

VAGABONDUL: Să ai mereu de lucru! Aşa e, da! Căci şi viaţa însăşi are neîncetat de lucru, Ca şi cum ceva nu s-ar fi terminat încă, Ca şi cum ar trebui să mergi mereu mai departe şi, mai departe, după ceva?

Fie că eşti om sau gânganie, Trăieşti pentru ca să trăiască lumea întreagă. Şi mereu, e câte ceva de făcut.

(Intră doi tăietori de lemne.)

PRIMUL TĂIETOR DE LEMNE: Bună dimineaţa, unchiaşule.

AL DOILEA TĂIETOR DE LEMNE: Cauţi de lucru?

VAGABONDUL: Ce spui?

PRIMUL TĂIETOR DE LEMNE: Cauţi de lucru, întreb?

VAGABONDUL: Oameni buni, eu caut mereu, caut de când mă ştiu,

Caut, în viaţă, înţelesul şi viaţa se uită la mine; Priviţi în jur: Totul trăieşte.

Poate, chiar viaţa, caută ceva în ea însăşi De aceea, nu poate fi… niciodată… distrusă, Ori, poate, se distruge pe ea însăşi şi nu ştie ce să facă Şi se jefuieşte pe sine, Continuând ca şi cum i-ar plăcea să aştepte mereu ceva mai bun.

Poate caut şi de lucru.

PRIMUL TĂIETOR DE LEMNE: N-ai vrea să ne ajuţi?

VAGABONDUL: Ce-ai zis?

AL DOILEA TĂIETOR DE LEMNE: Ei, să ne ajuţi să tăiem lemne.

VAGABONDUL: Să vă ajut?

PRIMUL TĂIETOR DE LEMNE: Zău, dacă oamenii nu s-ar ajuta între ei…

VAGABONDUL: Exact, aţi spus ce trebuia! Suntem datori să ne ajutăm!

Nimic nu e pierdut, atâta timp cât există ajutor. Iar tu însuţi nu vei fi pierdut, Când vei vedea viaţa chinuindu-se sau rătăcind; Atâta timp cât ea poate ajuta omului N-ai de ce s-o condamni!

AL DOILEA TĂIETOR DE LEMNE: Ei, spune, vii?

VAGABONDUL: Da, merg cu voi.

(Intră Pelerinul.)

PELERINUL: Bună dimineaţa. La muncă? La muncă?

PRIMUL TĂIETOR DE LEMNE: Da, la muncă.

AL DOILEA TĂIETOR DE LEMNE: Ca în fiecare zi.

PELERINUL: Ce frumos e azi!

VAGABONDUL: Da, va fi o zi frumoasă.

PELERINUL: Atunci ziua bună!

PRIMUL TĂIETOR DE LEMNE: Ziua bună!

VAGABONDUL: Noroc şi ziua bună!

ÎNTREAGA LUME: Noroc şi ziua bună! Noroc şi ziua bună!

CORTINA

REŢETA MAKROPOLOS

Comedie în trei acte şi un tablou final

În româneşte de: Tantzi Economu şi Alexandra Toader

PERSONAJELE

EMILIA MARTY

JAROSLAV PRUS

JANEK, fiul lui

ALBERT GREGOR

HAUK ŠENDORF

AVOCAT DR. KOLENATÝ

SECRETARUl lui, Vítek

KRISTINA, fiica lui

CAMERISTA
DOCTORUL
MAŞINISTUL
ÎNGRIJITOAREA

ACTUL ÎNTÂI

Biroul secretarului doctorului Kolenatý. În fund, o uşă ce dă afară, în stângă altă uşă ce dă spre biroul avocatului. Lângă peretele din fund un dulap-fişier cu numeroase sertăraşe cu index alfabetic. În faţa lui o scară, în stângă, masa secretarului, în mijloc, o masă dublă de birou, în dreapta, câteva fotolii pentru clienţi. Pe pereţi, diferite tabele, ordonanţe, un calendar etc. Telefonul. Pretutindeni hârtii, cărţi, fascicole şi acte.

VÍTEK *(aşezând actele în dulapul-fişier):* O, Doamne! E ora unu… şi bătrânul nu mai vine… Dosarul Gregor-Prus. G, GR, aici. *(Se suie pe scară.)* Cazul Gregor. Uite, s-a terminat şi cu tine. O, Doamne! *(Frunzăreşte dosarul.)* O mie opt sute douăzeci şi şapte. O mie opt sute treizeci şi doi. Treizeci şi doi. O mie opt sute patruzeci. Patruzeci. Patruzeci şi şapte. Peste câţiva ani, am fi putut sărbători jubileul de o sută de ani. Păcat de un proces atât de frumos! *(Pune dosarul la loc.)* Aici… odihneşte… cazul Gregor-Prus. Ah, nimic nu-i veşnic. *Vanitos*… Praf şi pulbere… *(Se aşază îngândurat pe treapta cea mai de sus a scării.)* Bineînţeles, nobilime. Vechea nobilime. Cum să nu, baronul Prus. Şi se judecă o sută de ani, zgârciţii! — *„Citoyens!* Cetăţeni! Veţi răbda mai departe ca aceşti privilegiaţi, această veche nobilime răsfăţată de regele Franţei, această stare care nu mulţumeşte pentru privilegiile sale nici naturii, nici raţiunii, ci tiraniei, această mână de curteni şi demnitari, aceşti uzurpatori ai pământului, ai puterii şi drepturilor"… Ah!

(Gregor apare şi rămâne în pragul uşii, neobservat, ascultând o clipă.)

GREGOR: Bună ziua, cetăţene Marat!

VÍTEK: Nu Marat, ci Danton. Cuvântarea din 23 octombrie 1792. Vă rog preaplecat să mă iertaţi, domnule.

GREGOR: Şeful nu-i aici?

VÍTEK *(coboară de pe scară):* Nu s-a întors încă, domnule.

GREGOR: Şi hotărârea?

VÍTEK: Nu ştiu nimic, domnule Gregor, dar…

GREGOR: Stau prost, nu?

VÍTEK: Nu pot să ştiu. Păcat însă de un proces atât de frumos, domnule.

GREGOR: E pierdut?

VÍTEK: Nu ştiu. Maestrul e de azi-dimineaţă la tribunal. Eu însă n-aş…

GREGOR *(se trânteşte într-un fotoliu):* Cheamă-l pe doctorul Kolenatý la telefon. Grăbeşte-te, te rog!

VÍTEK *(se repede la aparat):* Mă rog, imediat. Alo!… *(Se întoarce cu spatele spre aparat.)* Eu însă n-aş fi trimis procesul la tribunalul suprem, domnule.

GREGOR: De ce?

VÍTEK: Pentru că… Alo, doi, doi, treizeci şi cinci. Trei cinci, da… *(Se întoarce.)* Pentru că asta înseamnă sfârşitul, domnule.

GREGOR: Sfârşitul cui?

VÍTEK: Sfârşitul procesului. Sfârşitul cazului Gregor. Ăsta nu mai era proces, domnule, ci un document istoric. Durează de mai bine de nouăzeci de ani… *(În aparat.)* Alo, domnişoară, domnul avocat Kolenatý mai este acolo? Aici e biroul lui. Îl rog să vină la aparat… *(Se întoarce.)* Dosarul Gregor, domnule, e un crâmpei de istorie. Aproape o sută de ani, domnule… *(în aparat.)* Alo! A şi plecat? Mulţumesc. *(Agaţă receptorul.)* A plecat. O fi în drum spre casă.

GREGOR: Şi hotărârea?

VÍTEK: Nu ştiu nimic, domnule! Aş vrea să nu fie niciuna. Nu pot face nimic, domnule Gregor, dar când mă gândesc că astăzi e ultima zi a acestui caz… Mă ocup de el de treizeci şi doi de ani. Pe atunci venea pe aici răposatul, tatăl dumneavoastră, Dumnezeu să-l odihnească în pace. El şi răposatul doctor Kolenatý, tatăl actualului doctor, au făcut parte dintr-o mare generaţie, domnule.

GREGOR: Mulţumesc.

VÍTEK: Nişte jurişti extraordinari, domnule. Numai casaţii, apeluri şi tot felul de chichiţe. Treizeci de ani au ţinut procesul pe rol, domnule! Iar dumneavoastră, hodoronc-tronc, direct] a tribunalul suprem. Numai ca să-l terminaţi I Păcat de un proces atât de frumos! Din cauza dumneavoastră! Să distrugi în felul acesta un caz secular!

GREGOR: Nu mai trăncăni, Vítek. Eu vreau să câştig.

VÍTEK: Sau să pierdeţi, nu?

GREGOR: Mai degrabă am să pierd decât… decât… Ascultă, Vítek, îţi vine să înnebuneşti, nu alta: să ai mereu în faţa ochilor o sută cincizeci de milioane… Să-i ai aproape în mână… Să auzi de mic copil numai de ei… *(Se ridică în picioare.)* Dumneata crezi că am să pierd?

VÍTEK: Nu ştiu, domnule Gregor. E un caz foarte dificil.

GREGOR: Ei bine. Dacă-l pierd, atunci…

VÍTEK: Atunci vă împuşcaţi, domnule. La fel zicea şi răposatul tatăl dumneavoastră.

GREGOR: Şi s-a împuşcat.

VÍTEK: Dar nu din pricina procesului. Făcuse datorii. Când trăieşti aşa… în contul unei moşteniri…

GREGOR *(chinuit, se aşază iar):* Taci, te rog!

VÍTEK: Ei, nu aveţi nervii destul de tari pentru procese mari. Un material atât de frumos! *(Se urcă pe scară şi scoate dosarul Gregor.)* Uitaţi-vă, domnule Gregor, la actele astea. O mie opt sute douăzeci şi

şapte, cea mai veche dată a biroului nostru. Unicat, domnule. Piesă de muzeu, nu alta! Şi priviţi aici, caligrafia asta frumoasă din o mie opt sute patruzeci, Doamne, ce priceput era omul acela! Uitaţi-vă ce scriere! O adevărată desfătare!

GREGOR: Eşti nebun.

VÍTEK *(pune la loc, cu pietate, dosarul):* Doamne Iisuse Cristoase, poate că totuşi tribunalul suprem îl va amâna cu încă un an.

(Krista deschide încetişor uşa.)

KRISTA: Tată, nu vii acasă?

VÍTEK *(coboară):* Aşteaptă… imediat… îndată… doar să se întoarcă şeful.

GREGOR *(ridicându-se):* Domnişoara e fiica dumneavoastră?

VÍTEK: Da. Du-te, Krista. Aşteaptă-mă afară, pe coridor.

GREGOR: Doamne fereşte, domnişoară. Nu cumva deranjez? De la şcoală?

KRISTA: De la repetiţie.

VÍTEK: Fata mea cântă în corul teatrului. Hai, du-te, Krista. N-ai ce căuta aici.

KRISTA: Tată, Marty este ex-lra-or-di-na-ră!

GREGOR: Cine, domnişoară?

KRISTA: Ei, cine, Marty! Emilia Marty!

GREGOR: Cine este?

KRISTA: Dumneavoastră nu ştiţi nimic. E cea mai mare cântăreaţă din lume. Astă-seară va cânta, de dimineaţă a repetat cu tot ansamblul… Tată!

VÍTEK: Ei, ce-i?

KRISTA: Tată, eu… eu am să părăsesc teatrul! Nu mai pot rămâne acolo! Pentru nimic în lume! Cu niciun preţ!

(începe să plângă şi se întoarce cu spatele.)

VÍTEK *(aleargă spre ea):* Krista, ce s-a întâmplat, ce ţi-au făcut?

KRISTA: Pentru că… nu ştiu… nimici Tată. Marty… Eu…

Dacă ai auzi-o!… Nu vreau să mai cânţi

VÍTEK: Ia uitaţi-vă] a ea! Şi are voce… Taci, prostuţo! Te rog, copila mea!

GREGOR: Cine ştie, domnişoară. Poate că celebra Marty tocmai acum vă invidiază.

KRISTA: Pentru ce să mă invidieze?

GREGOR: Pentru tinereţea dumneavoastră.

VÍTEK: Aşa e! Ei, vezi, Krista? Dânsul e domnul Gregor… Ai răbdare, când vei avea anii ei… cam câţi ani să aibă Marty acum?

KRISTA: Nu ştiu. Nimeni… nu-şi poate da seama. Vreo treizeci.

VÍTEK: Ei, vezi? Treizeci! Ăştia-s ani, fetiţo!

KRISTA: Şi ce frumoasă e! Doamne, cât e de frumoasă!

VÍTEK: Te rog, la treizeci de ani! Asta-i acum! Aşteaptă, când o să

ai…

GREGOR: Domnişoară, astă-seară o să vin la teatru. Dar nu ca s-o văd pe Marty, ci pe dumneavoastră.

KRISTA: Ar trebui să fie cineva mare dobitoc să nu vrea s-o vadă pe Marty. Şi, pe lângă asta, şi orb.

GREGOR: Mulţumesc. Îmi ajunge.

VÍTEK: Ah, ce gură are!

KRISTA: Să nu vorbească de Marty, dacă n-o cunoaşte. Toţi sunt nebuni după ea. Toţi!

(Intră doctorul Kolenatý.)

KOLENATÝ: Ia te uită, Kristinka! Bună ziua… Ah, clientul nostru e şi el aici. Ce mai faceţi?

GREGOR: Cum s-a hotărât?

KOLENATÝ: În niciun fel, deocamdată. Tribunalul suprem abia s-a retras…

GREGOR: Pentru a lua o decizie?

KOLENATÝ: Nu, pentru a lua masa.

GREGOR: Şi hotărârea?

KOLENATÝ': Abia după-amiază, dragă domnule. Ai răbdare.

Ai luat masa?

VÍTEK: Ah, Doamne, Doamne!

KOLENATÝ: Ce s-a întâmplat?

VÍTEK: Păcat de un proces atât de frumos.

GREGOR *(se aşază):* Iar să aştept! E groaznic!

KRISTA *(spre Vitek):* Acum haidem, tată!

KOLENATÝ: Ce mai face Kristinka? Ce bine-mi pare că o văd!

GREGOR: Doctore, te rog, fii sincer, cum stăm?

KOLENATÝ: Oh-la-la.

GREGOR: Rău?

KOLENATÝ: Ascultă, prietene. Ţi-am dat vreodată vreo speranţă?

GREGOR: Atunci, de ce… de ce…

KOLENATÝ: De ce mă ocup de procesul dumitale? Pentru că l-am moştenit, prietene. Procesul dumitale, pe Vitek şi masa de colo. Ce vrei? Cazul Gregor se moşteneşte în familie ca o boală. Doar nu te costă nimic.

GREGOR: Ai să primeşti onorariul când am să câştig.

KOLENATÝ: M-aş bucura…

GREGOR: Dumneata crezi, aşadar…

KOLENATÝ: Dacă vrei să ştii, da.

GREGOR:…că vom pierde?

KOLENATÝ: Bineînţeles.

GREGOR *(zdrobit):* Bine.

KOLENATÝ: Dar nu trebuie să te împuşti.

KRISTA: Tată, vrea să se împuşte?

GREGOR *(încercând să se stăpânească):* Da de unde, domnişoară! Am stabilit doar că astă-seară vin să te ascult.

KRISTA: Nu pe mine.

(Se aude soneria.)

VÍTEK: Cine o mai fi… Am să spun că nu sunteţi aici. *(lese.)* Să-l dăm afară, să-l dăm afară!

KOLENATÝ: Doamne, Kristinka, ce mare te-ai făcut! Ca mâine o să fii femeie în toată firea.

KRISTA: Priviţi, vă rog!

KOLENATÝ: Ce e?

KRISTA: Ce îngrozitor de palid s-a făcut domnul.

GREGOR: Eu? Vă rog să mă iertaţi, domnişoară. Sunt cam răcit.

VÍTEK *(din spatele uşii):* Pe aici, vă rog. Da, poftiţi, vă rog.

(Intră Emilia Marty urmată de Vitek.)

KRISTA: Doamne Isuse Cristoase, e Marty!

EMILIA *(din prag):* Doctorul Kolenatý?

KOLENATÝ: Eu sunt. Cu ce vă pot fi de folos?

EMILIA: Eu sunt Marty. Vin la dumneavoastră în chestiunea…

KOLENATÝ *(cu o plecăciune adâncă arată spre biroul său):* Poftiţi, vă rog!

EMILIA:…în problema procesului Gregor.

GREGOR: Cum? Doamna…

EMILIA: Nu sunt căsătorită.

KOLENATÝ: Domnişoară Marty, acesta e domnul Gregor, clientul meu.

EMILIA *(îl măsoară pe Gregor):* El? Poate să rămână.

(Se aşază.)

VÍTEK *(o împinge pe Krista pe uşă afară):* Du-te, Krista, du-te!

(Iese pe vârfuri, făcând o plecăciune.)

EMILIA: Pe fata asta ani mai văzut-o undeva.

KOLENATÝ *(închide uşa în urma lor):* Domnişoară Marty, e o mare cinste pentru mine…

EMILIA: O, vă rog. Aşadar, sunteţi avocatul…

KOLENATÝ *(ia loc în faţa ei):* La ordinele dumneavoastră.

EMILIA:…care îl reprezintă pe acest Gregor…

GREGOR: Adică pe mine.

EMILIA:…în procesul moştenirii lui Pepi Prus?

KOLENATÝ: Adică a baronului Josef Ferdinand Prus, adormit întru Domnul în 1827.

EMILIA: Nu mai spuneţi! A şi murit?

KOLENATÝ: Din păcate. De altfel, cu aproape o sută de ani în urmă.

EMILIA: Sărmanul. N-am ştiut.

KOLENATÝ: Ah, aşa! Atunci pot să vă fiu de folos în altă chestiune?

EMILIA *(se ridică):* O, nu vreau să vă reţin.

KOLENATÝ *(se ridică şi el):* Pardon, domnişoară. Cred că nu v-aţi deranjat până aici fără niciun motiv.

EMILIA *(se aşază din nou):* Voiam să vă spun ceva.

KOLENATÝ *(se aşază):* În afacerea Gregor?

EMILIA: Poate.

KOLENATÝ: Dar sunteţi străină, nu-i aşa?

EMILIA: Desigur. Abia azi-dimineaţă am aflat de… de procesul acestui domn. Absolut întâmplător.

KOLENATÝ: Serios?

EMILIA: Doar din ziare. Le răsfoiam să văd ce scriu despre mine, şi dau peste un titlu „Ultima zi a procesului Gregor contra Prus“. Ce întâmplare… nu?

KOLENATÝ: Da, s-a scris în toate ziarele.

EMILIA: Şi pentru că… întâmplător… mi-am adus aminte de… Dar puteţi să-mi spuneţi, pe scurt, ceva despre acest proces?

KOLENATÝ: Mă rog, ce anume aţi vrea să ştiţi?

EMILIA: Dar nu ştiu absolut nimic despre el.

KOLENATÝ: Absolut nimic? Nicio vorbă?

EMILIA: Doar aud de el pentru prima oară.

KOLENATÝ: Atunci… scuzaţi-mă… atunci nu înţeleg ce vă interesează.

GREGOR: Spune-i, doctore.

KOLENATÝ: Domnişoară, e o afacere cam putredă.

EMILIA: Dar dreptatea e de partea lui Gregor, nu?

KOLENATÝ: Aşa se pare. Dar asta nu-i de ajuns ca să câştige.

GREGOR: începe odată!

EMILIA: Măcar în linii generale.

KOLENATÝ: Ei, dacă asta vă face plăcere… *(Se lasă într-un fotoliu şi începe să se exprime repede.)* Aşadar, cam în jurul anului 1820, stăpânea peste moşia baronilor Prus, adică peste conacele Semovice, Loukov, Nová ves, Konigsdorf şi aşa mai departe, baronul Josef Ferdinand Prus, un debil mintal…

EMILIA: Pepi debil mintal? O, nu!

KOLENATÝ: Atunci, poate doar un om ciudat.

EMILIA: Spuneţi mai bine nefericit.

KOLENATÝ: Pardon, doar nu puteţi şti asta.

EMILIA: Dumneavoastră cu atât mai puţin.

KOLENATÝ: Eh, Dumnezeu ştie. Aşadar, Josef Ferdinand Prus, care a murit necăsătorit, fără copii şi fără să lase testament, în anul 1827…

EMILIA: Din ce cauză a murit?

KOLENATÝ: Congestie cerebrală sau aşa ceva. Moştenitor s-a declarat un oarecare *cousin*[14] al lui, baronul polonez Emmerich Prus-Zabrze-Pinski. Împotriva acestuia s-a ridicat cu pretenţii asupra întregii moşteniri un anume conte Szephăzy de Marosvăr, nepotul

mamei răposatului, care, de altfel, nu ne interesează. Pretenţii asupra averii a mai ridicat un oarecare Ferdinand Karel Gregor, strămoşul clientului meu.

EMILIA: Când?

KOLENATÝ: Chiar în acelaşi an, 1827,

EMILIA: Staţi puţin. Pe atunci Feidi trebuia să fi fost copil încă.

KOLENATÝ: Întocmai. Era pe atunci elev al Academiei tereziene şi interesele lui erau reprezentate de un avocat vienez. Pretenţiile lui asupra moşiei Loukov se sprijineau pe următoarele fapte: în primul rând, cu un an înainte de moarte, răposatul se dusese personal, *hochpersdnlich,* la administratorul Academiei tereziene şi declarase că dă *„das obengenannte Gut samt Schloss, Hôfen, Meierhôfen und Inventar**[15]**,* deci toată averea sus-menţionată pentru întreţinerea şi educaţia *„des genannten Minderjährigen“**[16]**,* deci a numitului minor Gregor, care numit avea să fie *„falls und sobald er majorenn wird“**[17]**,* sau, în alţi tei meni, după majoiat pus *„în Besilz und Eigentum“**[18]*, adică în deplină proprietate a averii sus-menţionate. În al doilea rând: numitul minor primise la ordinul şi în timpul vieţii răposatului venituri şi asigurări asupra averii sus-menţionate cu titlul *„Besitzer und Eigentiimer des Gutes Loukov“**[19]* ceea ce constituie deci dovada aşa-zisei proprietăţi naturale.

EMILIA: Atunci, totul e în ordine, nu?

KOLENATÝ: Pardon. La aceasta baronul Emmerich Prus a obiectat că donaţia moşiei sus-menţionate nu a fost făcută cu respectarea formelor legale, prin înscrierea ei în cartea funduară, că răposatul nu a lăsat niciun testament scris şi că, dimpotrivă, *hingegen…* în ultimele clipe ale vieţii a făcut un testament verbal în favoarea unei alte persoane.

EMILIA: Nu se poate! Carei persoane?

KOLENATÝ: Aici e aici, domnişoară. Staţi, am să vă citesc imediat. *(Se suie pe scară şi caută în dulapul-fişier.)* Să vedeţi nostimada! Aha, aici e. *(Scoate dosarul Gregor, se aşază pe ultima treaptă şi frunzăreşte repede.)*

Žvzvzvzv, aha. *„Das wdhrend des Ablebens des hochwohigeborenen Majoratsherrn Freiherrn Prus Josef Ferdinand von Semeni tz vorgenommene Prolokoll* hsiv“.[20] Deci, procesul! verbal de deces, domnişoară, semnat de un oarecare pater, de medic şi de notar lângă patul de moarte al lui Josef Prus. Aşadar… muribundul… având febră mare… întrebat de subsemnatul notar dacă mai are vreo dorinţă… a rostit în repetate rânduri… *Wiederholten Male…* că moşia Loukov… *dass das Allodium Loukov… Herm Mach Gregor zukommen soli“… (Închide dosarul.) Herrn* Mach Gregor.[21] *(îl pune la loc.)* Unui oarecare domn Mach, domnişoară. Unui oarecare Gregor Mach, sau în cehă Rehor Mach, pe atunci o persoană necunoscută şi neştiută de

nimeni.

(Rămâne sus pe scară.)

EMILIA: Dar e o confuziei Pepi s-a gândit cu siguranţă] a Gregor, la Ferdi Gregor!

KOLENATÝ: Probabil, domnişoară. Dar ce-i scris – e scris. Pe atunci într-adevăr numitul Gregor a obiectat că cuvântul „Mach“ a ajuns în testamentul verbal doar printr-o greşeală de auz sau de scris, că „Gregor“ trebuie să fie numele propriu şi nu cel de botez ş.a.m.d. Dar, *littera scripla valet*[22]… şi Emmerich Prus a rămas proprietar asupra Loukovului şi a întregii moşteniri.

EMILIA: Şi Gregor?

KOLENATÝ: Gregor nimic. Între timp, acel *cousin* Szepházy, după toate aparenţele un ticălos fără pereche, a scos cine ştie de unde un individ, care din întâmplare se numea Rehor Mach. Aşa că acest Mach s-a prezentat la tribunal, declarând cum că răposatul ar fi avut cu el unele legături tainice… probabil de natură delicată…

EMILIA: Asta-i minciună!

KOLENATÝ: Desigur. Şi a cerut moşia Loukov, după care domnul Rehor Mach a dispărut fără urmă, lăsând în mina domnului Szephăzy un act semnat de notar din care reieşeau drepturile sale asupra Loukovului – în schimbul a ce, istoria n-o mai spune. Şi imediat acest cavaler Szephăzy a deschis în numele lui procesul şi închipuiţi-vă – a câştigat. De data aceasta, Loukovul i-a fost atribuit lui.

EMILIA: E o absurditate!

KOLENATÝ: Nostim, nu? Şi atunci numitul Gregor a intentat proces împotriva lui Szephăzy, cum că respectivul Rehor Mach nu e *de jure* moştenitorul Loukovului, că răposatul făcuse testamentul verbal în timp ce era grav bolnav, cu febră mare şi alte asemenea motive. După o îndelungă tărăgăneală, vechea decizie a fost anulată. Dar Loukovul nu i-a revenit lui Gregor, ci din nou lui Emmerich Prus, înţelegeţi?

GREGOR: Ştiţi, domnişoară, asta se numeşte dreptate.

EMILIA: Şi de ce n-a câştigat-o Gregor?

KOLENATÝ: Ei, scumpă domnişoară, din motive mai mult decât formale; şi apoi, ţinând seama şi de faptul că nici Rehor Mach, nici Ferdinand Karel Gregor nu aveau relaţii de rudenie cu răposatul…

EMILIA: Cum aşa! Era doar fiul lui!

KOLENATÝ: Cine? Al cui fiu?

EMILIA: Gregor! Ferdi era doar fiul lui Pepi!

GREGOR *(sare de pe scaun):* Fiul lui? De unde ştiţi?

KOLENATÝ *(coboară în grabă treptele scării):* Fiul lui? Şi cine a fost mama, mă rog?

EMILIA: Mama? A fost… se numea Ellian Mac Gregor şi era cântăreaţă la Opera imperială din Viena.

GREGOR: Cum spuneţi că se numea?

EMILIA: Mac Gregor. Ştiţi e un nume scoţian.

GREGOR: Auzi, doctore? Mac Gregor! Mac! Mac! Niciun Mach! Înţelegi acum?

KOLENATÝ *(se aşază):* Sigur. Dar de ce atunci fiul ei nu s-a numit tot Mac Gregor?

EMILIA: Ei, din considerente faţă de mamă… Ferdi nu şi-a cunoscut mama.

KOLENATÝ: Aha, aşa. Aveţi vreun document referitor la asta, domnişoară.

EMILIA: Nu ştiu. Mai departe?

KOLENATÝ: Aşadar, mai departe. Ei, de atunci durează – cu câteva mici pauze – procesul în legătură cu moşia Loukov, până în zilele noastre, deci de aproape o sută de ani, generaţii succesive de Prusi, Szephâzi şi Gregoři s-au judecat între ei, cu admirabilul concurs al doctorilor Kolenatý. Datorită acestui concurs, ultimul Gregor va pierde definitiv şi irevocabil în după-amiaza aceasta. Asta-i tot.

EMILIA: Şi merită Loukovul ăsta atâtea strădanii?

GREGOR: Cred şi eu.

KOLENATÝ: Ştiţi, în deceniul al şaselea al secolului trecut a fost descoperită pe moşia Loukov o mină de cărbuni. Valoarea ei nu poate fi stabilită nici cu aproximaţie. Să zicem o sută cincizeci de milioane.

EMILIA: Numai atât?

GREGOR: Da, numai atât. Mie mi-ar fi de ajuns.

KOLENATÝ: Dragă domnişoară, mai aveţi vreo întrebare?

EMILIA: Da. De ce anume aveţi nevoie pentru a câştiga acest proces?

KOLENATÝ: Ei, cel mai binevenit ar fi un testament scris cum se cuvine.

EMILIA: Şi ştiţi cumva de existenţa vreunuia?

KOLENATÝ: Nu există niciunul.

EMILIA: E stupid.

KOLENATÝ: Fără îndoială. *(Se ridică.)* Mai aveţi vreo întrebare?

EMILIA: Da. Cui aparţine acum vechea casă a lui Prus?

GREGOR: Tocmai adversarului meu, lui Jaroslav Prus.

EMILIA: Cum se numesc scrinurile acelea vechi, în care se depozitau actele şi documentele familiei?

GREGOR: Arhivă.

KOLENATÝ: Fişier.

EMILIA: Ascultaţi, în casa lui Prus se află un astfel de scrin-fişier. Fiecare sertar conţinea acte, adunate într-un ari. Acolo îşi punea Pepi conturile, asigurările vechi şi tot felul de hârtii, înţelegeţi?

KOLENATÝ: Da, aşa se obişnuieşte.

EMILIA: Deasupra unui sertar scria anul 1816. Ştiţi, în acel an Pepi a cunoscut pe acea Ellian Mac Gregor. La congresul de la Viena, sau

aşa ceva.

KOLENATÝ: Aha!

EMILIA: în sertarul acela păstra toate scrisorile pe caro le primea de la Ellian.

KOLENATÝ *(se, aşază):* De unde ştiţi?

EMILIA: Nu trebuie să mă întrebaţi.

KOLENATÝ: Scuzaţi. Cum doriţi.

EMILIA: Se mai află acolo scrisori de la administratori şi de la diferiţi oameni de afaceri. Pe scurt, o mulţime de hârtii vechi.

KOLENATÝ: Da.

EMILIA: Credeţi că cineva le-a ars?

KOLENATÝ: Tot ce se poate. Se va vedea.

EMILIA: Vă duceţi acolo să cercetaţi?

KOLENATÝ: Desigur. Bineînţeles, dacă domnul Prus inii permite.

EMILIA: Şi dacă nu permite?

KOLENATÝ: Atunci, ce să fac?

EMILIA: Sertarul acela trebuie să-l obţineţi prin orice mijloc, pricepeţi?

KOLENATÝ: Da, la miezul nopţii, iu o seară de frânghie, cu o pilă şi aşa mai departe. Domnişoară, domnişoară, ce părere aveţi despre noi, avocaţii!

EMILIA: Dar trebuie să puneţi mina pe el!

KOLENATÝ: Bine, vom vedea. Şi mai departe?

EMILIA: Dacă scrisorile sunt acolo… atunci, printre ele… trebuie să fie şi nu plic mare, galben.

KOLENATÝ: Şi în plic?…

EMILIA: Testamentul lui Prus. Scris şi pecetluit cu mina lui.

KOLENATÝ *(se, ridică):* Pentru Dumnezeu!

GREGOR *(sare în picioare):* Ştiţi sigur?

KOLENATÝ: Vă rog, ce cuprinde? Cum e?

EMILIA: Ei, în el Pepi lăsa… moşia Loukov… fiului său nelegitim Ferdinand… născut la Loukov… în ziua şi anul cutare. Data am uitat-o.

KOLENATÝ: Textual?

EMILIA: Textual.

KOLENATÝ: Şi plicul era pecetluit?

EMILIA: Da.

KOLENATÝ: Cu pecetea proprie a lui Josef Prus?

EMILIA: Da.

KOLENATÝ: Atunci foarte mulţumesc. *(Se aşază.)* De ce vă bateţi joc de noi, domnişoară?

EMILIA: Eu? A, vasăzică, nu mă credeţi?

KOLENATÝ: Se-nţelege că nu. Nicio iotă.

GREGOR: Dar eu o cred! Cum poţi să îndrăzneşti…

KOLENATÝ: Fii rezonabil. Dacă plicul era pecetluit, cum putea să afle cineva ce e în el? Hai, răspunde!

GREGOR: Dar…

KOLENATÝ: într-un plic pecetluit de o sută de ani!

GREGOR: Totuşi…

KOLENATÝ: Şi într-o casă străină! Nu fi copil, Gregor!

GREGOR: Eu cred, şi gata!

KOLENATÝ: Mă rog, cum vrei. Dragă domnişoară Marty, aveţi un deosebit talent de a spune… poveşti. O deosebită slăbiciune, în adevăr. Suferiţi des de asta?

GREGOR: Oh, cel puţin taci!

KOLENATÝ: Sigur, ca mormântul. Discreţie absolută, domnişoară.

GREGOR: Află, doctore, cred absolut tot ce ne-a spus domnişoara…

EMILIA: Eşti cel puţin *gentleman.*

GREGOR:… şi de aceea, sau te duci imediat la Prus şi-i ceri hârtiile din anul 1816…

KOLENATÝ: Asta mai mult ca sigur n-am s-o fac. Sau…

GREGOR:… sau apelez la serviciile primului avocat din cartea de telefon şi-i încredinţez cazul Gregor.

KOLENATÝ: Din partea mea…

GREGOR: Perfect.

(Merge la aparat şi răsfoieşte cartea de telefon.)

KOLENATÝ *(se duce la el):* Ascultă, Gregor, lasă prostiile astea. Suntem prieteni doar, nu? De altfel, dacă nu mă înşel, ţi-am fost şi tutore!

GREGOR: Doctor Ábeles Alfred, douăzeci şi şapte şaizeci şi unu.

KOLENATÝ: Omule, măcar nu-l alege pe ăsta! E ultimul meu sfat. Dacă nu vrei că te ruinezi de-a binelea.

GREGOR *(la telefon):* Alo! Douăzeci şi şapte şaizeci şi unii. EMILIA: Bine faci, Gregor!

KOLENATÝ: Nu-ini face asemenea ruşine! Doar n-ai să încredinţezi cazul nostru moştenit din străMoşi unui oarecare.

GREGOR: Doctor Ábeles? Aici Gregor, din biroul…

KOLENATÝ *(îi smulge receptorul):* Aşteaptă. Mă duc.

GREGOR: La Prus?

KOLENATÝ: Chiar şi la dracu. Dar acum să nu mi te mişti de aici.

GREGOR: Doctore, dacă nu te întorci până într-o oră, îl sun…

KOLENATÝ: Tacă-ţi fleanca… Pardon, domnişoară. Şi vă rog să nu mi-l scoateţi de tot din minţi.

(Fuge.)

GREGOR: în sfârşit!

EMILIA: E în adevăr aşa de prost?

GREGOR: Nu. E doar un om practic. Nu ştie să ia în consideraţie minunile. Eu am aşteptat întotdeauna o minune şi ai venit dumneata.

Dă-mi voie să-ţi mulţumesc.

EMILIA: Oh, nu ai pentru ce.

GREGOR: Uite, aproape că sunt sigur… că… că se va găsi într-adevăr testamentul acela. Nu ştiu de ce am o încredere neţărmurită în dumneata. Poate pentru că eşti atât de frumoasă.

EMILIA: Ce vârstă ai?

GREGOR: Treizeci şi patru, domnişoară Marty, de mie am trăit cu speranţa că voi căpăta odată milioanele acelea. Nu poţi să-ţi imaginezi ce înseamnă asta. Am trăit ca un nebun, n-am putut altfel… Dacă n-ai fi venit dumneata…

EMILIA: Datorii?

GREGOR: Da. În noaptea asta ar fi trebuit probabil să mă împuşc.

EMILIA: Prostii.

GREGOR: Nu vă ascund nimic, domnişoară. Nu mai aveam altă scăpare. Şi deodată vii dumneata, de cine ştie unde, celebră, surprinzătoare, plină de mister… pentru a mă salvai… De ce râzi? De ce râzi de mine?

EMILIA: Prostii. Nu-i nimic.

GREGOR: N-am să mai vorbesc despre mine. Dragă domnişoară, suntem singuri. Te conjur, vorbeşte! Explică-mi totul!

EMILIA: Ce să mai explic? Am spus şi aşa prea mult.

GREGOR: E vorba de o chestiune de familie. Ba chiar de o anumită… taină de familie. Dumneata eşti iniţială în ea prin cine ştie ce mijloc neobişnuit. Pentru Dumnezeu, spune-mi totul! *(Emilia clatină din cap.)* Nu poţi?

EMILIA: Nu vreau.

GREGOR: De unde ştii dumneata de existenţa acelor scrisori? De unde ştii de testament? De unde? De când? Cine ţi-a spus? Cu cine eşti în legătură? înţelege că… trebuie să ştiu ce se ascunde aici. Cine eşti? Ce înseamnă toate acestea?

EMILIA: O minune.

GREGOR: Da, minune. Dar orice miracol trebuie explicat. Altfel e… altfel e insuportabil. De ce ai venit?

EMILIA: După cum vezi, ca să-ţi ajut.

GREGOR: De ce vrei să-mi ajuţi? De ce tocrnai mie? Ce interes ai?

EMILIA: Asta mă priveşte pe mine.

GREGOR: Şi pe mine la fel. Domnişoară Marty, dacă îţi voi fi dator pentru tot: pentru avere, pentru însăşi viaţa mea, spune-mi ce aş putea să-ţi depun la picioare? EMILIA: La ce te referi?

GREGOR: Ce-aş putea să-ţi ofer, domnişoară Marty?

EMILIA: Ah, aşa! Vrei să-mi dai… Cum se numeşte asta, comision, nu?

GREGOR: Pentru Dumnezeu, spune-i altfel! Spune-i simplu recunoştinţă; te poate jigni faptul că…

EMILIA: Bah, am eu însămi destul.

GREGOR: Scuză-mă, doar săracul poate avea destul. Bogatul niciodată.

EMILIA *(revoltată):* Ia te uită! Ce neobrăzare: să mi se ofere bani!

GREGOR *(jignit):* Scuzaţi, nu pot primi… binefaceri. *(Pauză.)* Domnişoară, ţi se spune divina Marty. Dar în lumea noastră pământeană şi un prinţ din basme ar cere… partea sa la un astfel de serviciu. E în firea lucrurilor şi pe deplin cuviincios. Înţelege, e vorba de milioane.

EMILIA: Mititelul, ar vrea să le şi iinpartă imediat.

(Merge la fereastră şi priveşte afară.)

GREGOR: De ce vorbeşti cu mine de parcă aş fi un băieţandru? Aş da jumătate din moştenire dacă ai… Domnişoară Martv!

EMILIA: Ce-i?

GREGOR: E insuportabil să mă simt alit de mic pe lângă dumneata, dar aşa o.

(Pauză.)

EMILIA *(se întoarce cu fala spre interiorul camerei):* Cum le numeşti?

GREGOR: Cum?

EMILIA: Cum te numeşti?

GREGOR: Gregor.

EMILIA: Cum?

GREGOR: Mac Gregor.

EMILIA: Numele de botez, prostuţule!

GREGOR: Albert.

EMILIA: Mama îţi spune Beilik, nu-i aşa?

GREGOR: Da. Adică marna a murii.

EMILIA: Of, numai de. Moarte aud.

(Pauză.)

GREGOR: Cum… cum era… Ellian Mac Gregor?

EMILIA: În sfârşit! Bine că ţi-a dat prin cap să întrebi de ea!

GREGOR: Ştii ceva despre ea? Cine era?

EMILIA: O mare cântăreaţă.

GREGOR: Era frumoasă?

EMILIA: Era.

GREGOR: L-a iubit pe… străbunicul meu?

EMILIA: Da. Poate. În felul ei.

GREGOR: Unde a murit?

EMILIA:… Nu ştiu. Ajunge, Beilik. Lasă şi pe altă dată.

(Pauză.)

GREGOR *(se apropie de ea):* Emilia!

EMILIA: Pentru dumneata nu sunt Emilia.

GREGOR: Dar ce sunt eu pentru dumneata? Pentru Dumnezeu, nu mă face să mă înfurii! Nu mă umili! Gândeşte-te o clipă că nu-ţi sunt

prin nimic dator. Că eşti doar o femeie frumoasă care… a orbit pe cineva. Ascultă, aş vrea să-ţi spun… Te văd pentru întâia oară… Nu, nu râde de mine! Eşti grozav de extravagantă!

EMILIA: Nu râd, Bertik. Nu fi nebun.

GREGOR: Sunt nebun. N-am fost niciodată nebun ca acum. Dumneata, dumneata ai darul de a arăta la extrem. Eşti ca alarma în timp de război. Ai văzul vreodată curgând sânge? Asta îl face pe om să înnebunească şi să nu mai ştie de el. La dumneata se simte asta de la prima vedere. E în dumneata ceva grozav de sălbatic. Ai trecut prin multe? Ascultă, nu înţeleg cum de nu te-a ucis nimeni piuă acum.

EMILIA: Nu începe iar!

GREGOR: Acum lasă-mă să vorbesc! Ai fost grosolană cu mine. Asta m-a făcut să amuţesc. Îndată ce ai intrat aici, ani simţit un suflu dogoritor… ca dintr-o gură de cuptor. Ce e asta? Omul adulmecă pe dată şi aşteaptă încordat, ca un animal. Dumneata trezeşti un nu ştiu ce groaznic. Ţi-a mai spus-o cineva? Emilio, ştii că eşti frumoasă, nu?

(Pauză.)

EMILIA *(obosită):* Frumoasă. Oh! Nu spune asta! Uite!

GREGOR: Pentru Dumnezeu! Ce faci? Ce faci cu faţa dumitale? *(Se dă înapoi.)* Emilio, nu mai face aşa! Acum… acum pari bătrână. E îngrozitor!

EMILIA *(încet):* Vezi dar. Du-te, du-te, Bertik, lasă-mă!

(Pauză.)

GREGOR: iartă-mă, am fost… Nu ştiu ce lac. *(Se aşază.)* Sân!, ridicol nu?

EMILIA: Bertik, par foarte bătrână?

GREGOR *(o priveşte):* Nu, eşti frumoasă, înnebunitor de frumoasă.

EMILIA: Ştii ce ai putea să-mi dai?

GREGOR *(ridică capul):* Cum?

EMILIA: Dumneata singur mi-ai oferit… Ştii ce aş vrea de la dumneata?

GREGOR: Totul îţi aparţine.

EMILIA: Ascultă, Bertik, ştii greceşte?

GREGOR: Nil.

EMILIA: Ei, vezi, atunci nu are valoare pentru dumneata. Dă-mi mie hârtia aceea scrisă în limba greacă!

GREGOR: Care?

EMILIA: Aceea pe care a primit-o Ferdi, înţelegi, Gregor, strămoşul tău. De la Pepi Prus. Ştii, e… e o amintire. Mi-o dai?

GREGOR: Eu nici n-am habar despre ea.

EMILIA: Vorbe, trebuie s-o ai! Pepi a promis doar că i-o va înmână. Pentru Dumnezeu, Albert, spune că o ai!

GREGOR: N-O am.

EMILIA *(se ridică brusc):* Cum? Nu minţi! O ai, nu-i aşa?

GREGOR *(se ridică):* N-o am.

EMILIA: Prostule! O vreau! Vreau s-o am. Auzi? Găseşte-o!

GREGOR: Unde e?

EMILIA: Parcă eu ştiu? Caută! Ad-o! Doar pentru asta am venit… Bertik!

GREGOR: Da…

EMILIA: Unde este? Pentru Dumnezeu, gândeşte-te puţin!

GREGOR: Nu este la Prus?

EMILIA: la-i-o! Ajută-mă… ajută-mă…

(Sună telefonul.)

GREGOR: Un moment.

(Dă fuga la telefon.)

EMILIA *(se prăbuşeşte în fotoliu):* Pentru Dumnezeu, găseşte-o, găseşte-o!

GREGOR *(la telefon):* Alo! Biroul doctorului Kolenatý… nu-i aici… Trebuie să-i transmit ceva? Aici Gregor… chiar el… da… da… Bine. Mulţumesc… S-a isprăvit.

(Agată receptorul.)

EMILIA: Ce?

GREGOR: Procesul Gregor-Prus. Tribunalul suprem a pronunţat hotărârea. Deocamdată e doar o informaţie confidenţială. Am pierdut.

(Pauză.)

EMILIA: Măgarul ăla de avocat nu putea să mai aştepte o clipă? *(Gregor ridică din umeri.)* Mai poţi să faci recurs, nu?

GREGOR: Nu ştiu. Cred că nu.

EMILIA: Asta-i prost. *(Pauză.)* Ascultă, Berlik, am să-ţi plătesc datoriile, vrei?

GREGOR: Ce-ţi pasă dumitale de mine? Nu vreau.

EMILIA: Taci! Le plătesc, şi gata. Şi acum ai să-mi ajuţi să caut manuscrisul acela.

GREGOR: Emilio…

EMILIA: Cheamă-mi maşina…

(Intră repede doctorul Kolenatý urmat de Prus.)

KOLENATÝ: Am găsit! Am găsit! *(Se aruncă în genunchi în faţa Emiliei.)* Domnişoară, te rog de un milion de ori, iartă-mă. Sunt un dobitoc prost şi bătrân şi dumneata eşti atoateştiutoare!

PRUS *(dă mina cu Gregor):* Felicitări pentru strălucitul testament.

GREGOR: N-aveţi pentru ce. Tocmai aţi câştigat procesul.

PRUS: Dar o să-l luaţi de la început.

GREGOR: Cum?

KOLENATÝ *(se ridică):* Bineînţeles, drăguţule! Acum o să cerem redeschiderea cazului nostru.

EMILIA: Era acolo?

KOLENATÝ: Sigur: testamentul, scrisorile şi încă ceva…

PRUS; Vă rog să mă prezentaţi.

KOLENATÝ: Ah, pardon. Domnişoara Marty, domnul Prus, principalul nostru adversar.

EMILIA: îmi pare bine. Unde sunt scrisorile acelea?

KOLENATÝ: Care?

EMILIA: De la Ellian.

PRUS: Până acum, la mine. Domnul Gregor îmi trebuie să se nelinişteascâ.

EMILIA: Le va primi?

PRUS: Dacă va moşteni, desigur. În amintirea… străbunicii domnişoarei.

EMILIA: Ascultă, Bertik…

PRUS: Aha, vă cunoaşteţi bine. Mi-am închipuit.

GREGOR: Pardon, am cunoscut-o pe domnişoara Marty abia…

EMILIA: Taci! Bertik, scrisorile acelea mi le înapoiezi, nu-i aşa?

PRUS: „înapoiezi“? Au fost vreodată ale dumneavoastră?

EMILIA: Oh, nu. Dar Bertik mi le va da.

PRUS: Domnişoară, vă sunt recunoscător pentru descoperirea dumneavoastră. Ştii măcar ce ai în casă. Pentru asta v-aş oferi bucuros un frumos buchet.

EMILIA: Nu sunteţi darnic. Bertik mi-a oferit mai mult.

PRUS: O trăsură plină de flori, nu?

EMILIA: Nu, nu ştiu câte milioane.

PRUS: Şi dumneavoastră le-aţi primit?

EMILIA: Ferească Dumnezeu!

PRUS: Bine aţi făcut. Să nu iei niciodată nimic înainte!

EMILIA: (hun? Ne lipseşte ceva?

PRUS: Nu, poate un fleac. Să zicem un document care să dovedească că acel fiu Ferdinand este fără putinţă de îndoială Ferdinand Gregor. Şt îţi, jurist îi sunt foarte pedant i.

EMILIA: Un… aci scris?

PRUS: Cel puţin al îl.

EMILIA: Bine. Doctore, ţi-l voi trimite mâine dimineaţă.

KOLENATÝ: Cum? li porţi cu dumneata prin mine?! Pentru numele lui Dumnezeu!

EMILIA *(tăios):* E aşa de ciudat?

KOLENATÝ. Da de unde, eu nu mă mai mir de nimic. Gregor, fă mai bine numărul douăzeci şi şapte şaizeci şi unu.

GREGOR: Al doctorului Ábeles? De ce?

KOLENATÝ: Pentru că mi se pare că… că… în sfârşit, o să vedem.

PRUS: Domnişoară Marty, alege mai bine buchetul meu.

EMILIA: De ce?

PRUS: Pentru că o mult mai sigur.

CORTINA

ACTUL AL DOILEA

Scena goală a unui mare teatru. Puţină dezordine după reprezentaţia de seară. Decoruri strânse, reflectoare. Scena pustie. În faţă un tron aşezat pe un podium.

ÎNGRIJITOAREA: Doamne, ce glorie! Ai văzut buchetele?

MAŞINISTUL: Nu le-am văzul.

ÎNGRIJITOAREA: De când sunt n-am văzut asemenea succes. Publicul urla de credeam că o să dărâme teatrul. Marty aia a ieşit de cel puţin cincizeci de ori să mulţumească, şi publicul nici gând să înceteze cu aplauzele. Parcă înnebunise.

MAŞINISTUL: Ascultă, o femeie ca asta trebuie să aibă la bani !

ÎNGRIJITOAREA: Ei, Doamne, cred şi eu! Numai buchetele astea cât costă! Uite colo, mai e încă o grămadă de flori, nici nu le-a luat pe toate.

MAŞINISTUL: Am venit aici în culise să o ascult puţin. Ştii, te cutremuri tot când o auzi cântând.

ÎNGRIJITOAREA: Drept să-ţi spun, eu am plâns de-a binelea. Ascultam şi deodată mă pomenesc că-mi curg lacrimi pe obraji. Şi m-am pus pe un plâns… *(Intră Prus.)* Pe cine căutaţi?

PRUS: Nu-i aici domnişoara Marty? La hotel mi s-a spus că a plecat la teatru.

ÎNGRIJITOAREA: E la domnul director. Dar trebuie să vină aici, că mai are ceva de luat din garderobă.

PRUS: Bine, aştept.

(Se dă mai la o parte.)

ÎNGRIJITOAREA: Ăsta-i al cincilea. Se dan în vânt după ea…

MAŞINISTUL: Un lucru nu pricep: oare o femeie ca asta o fi având bărbat?

ÎNGRIJITOAREA: Ba bine că nu! Sigur că are, Kudrno.

MAŞINISTUL: Afurisită de treabă, fir-ar să fie!

ÎNGRIJITOAREA: Ce te-a apucat? Doar nu te-ai amorezat de ea?

MAŞINISTUL: Nu pot pricepe, şi basta.

(Pleacă.)

ÎNGRIJITOAREA: Numai că nu-i pentru tine.

(Pleacă în partea opusă.)

(Intră Kristina urmată de Janek Prus.)

KRISTINA: Janek, vino încoa! Janek! Nu-i nimeni aici.

JANEK: Nu mă dă nimeni afară?

KRISTA: Nu, azi nu sunt repetiţii. Ah, Doamne, Janek, sunt atât de nefericită!

JANEK; De ce?

(Încearcă s-o sărute.)

KRISTA: Nu, Janek, fără sărutări. S-a terminat cu ele. Eu… am acum alte griji. Nu mai trebuie să mă gândesc la tine.

JANEK: Dar, Kristi!!

KRISTA: Fii cuminte, Janek! Dacă vreau să ajung cineva… trebuie să mă schimb complet, serios. Janek, când te gândeşti mereu la ceva, numai şi numai la acel lucru, trebuie să ţi se împlinească, nu?

JANEK: Bineînţeles.

KRISTA: Ei, vezi? Eu trebuie să mă gândesc numai la artă. Nu-i aşa că Marty e grozavă?

JANEK: Este, dar…

KRISTA: Tu nu înţelegi asta. Este o tehniciană teribilă. N-am închis ochii toată noaptea. M-am zvârcolit şi m-am chinuit gândindu-mă dacă să mai rămân în teatru sau nu… Dacă aş fi în stare de ceva, cât de puţin…

JANEK: Doar eşti în stare!…

KRISTA: Crezi? Crezi că trebuie să continui să cânt? Dar atunci totul s-a sfârşit, înţelegi? Trebuie să mă ocup numai de teatru.

JANEK: Kristo!! Măcar o clipă pe zi… două clipe pe zi cu mine…

KRISTA *(aşezându-se pe tron):* Tocmai asta-i, că nu-i numai o clipă. E îngrozitor, ştii, Janek? Mă gândesc toată ziua la tine, secătură! Cum să mai pot face altceva, dacă mă gândesc într-una la tine?

JANEK: Dacă ai şti, Kristo, eu cât… Ce mai, nici nu mai ştiu să mă gândesc la altceva decât la tine.

KRISTA: Tu poţi, doar nu cânţi, şi, de altfel… Ascultă, Janek, ce am hotărât. Dar n-ai dreptul să obiectezi nimic.

JANEK: Nu. Nu sunt de acord. Nu aprob. Eu…

KRISTA: Te rog, Janek, nu-mi îngreuna mai mult situaţia! Fii înţelegător, băiatule. Eu trebuie să încep să fac ceva serios. Şi adevărul e că nu vreau să rămân o fată săracă şi necunoscută, chiar din pricina ta… Şi apoi, abia mi se formează glasul, nu trebuie să vorbesc mult.

JANEK: Atunci am să vorbesc doar eu.

KRISTA: Nu, stai. M-am hotărât. Între noi totul s-a sfârşit, Janek. De tot. O să ne vedem doar o dată pe zi.

JANEK: Dar…

KRISTA: Altfel trebuie să fim străini unul de altul, toată ziua. Eu am să lucrez mult, Janek. Am să cânt, am să reflectez, am să învăţ şi… şi altele. Ştii, aş vrea să ajung o doamnă, aşa cum este ea. Vino încoace, prostule! E loc aici, lângă mine. Doar nu-i nimeni. Crezi că ea iubeşte pe cineva?

JANEK *(aşezându-se pe tron lângă ea):* Cine?

KRISTA: Ea, Marty.

JANEK: Marty? Bineînţeles.

KRISTA: Serios? Ştii, eu nu pot pricepe. Dacă e aşa de mare şi de celebră, cum ar putea să iubească cu adevărat pe cineva?… Tu nu ştii ce înseamnă când o femeie iubeşte pe cineva. E atât de umilitor…

JANEK: Ba de loc!…

KRISTA: Nu, serios, voi nu ştiţi. Nu se mai gândeşte la ea însăşi, s-ar duce după el chiar de-ar fi să-i fie servitoare… nu mai e stăpână pe ea, este a lui… Ştii, câteodată m-aş izbi cu capul de pereţi!

JANEK: Ei, lasă..

KRISTA: Şi pe urmă toţi bărbaţii sunt nebuni după Marty. Pentru ea asta nu are nicio importanţă. Doar să se uite la cineva şi… gata! Serios.

JANEK: Nu-i adevărat!

KRISTA: Mie mi-e frică de ea…

JANEK: Krist inko!

(O sărută pe furiş.)

KRISTA *(lăsându-se sărutată):* Vai, Janek! Dacă ne-ar vedea cineva!

(Prus, făcând câţiva paşi înainte.)

PRUS: Eu nu mă uit.

JANEK *(sare):* Tată!

PRUS: Nu trebuie să fugi. *(Se apropie.)* Domnişoară Kristinko, sunt fericit să te cunosc. Din păcate, nu pot să spun că aş fi ştiut mai dinainte de dumneata. Flăcăul meu putea cel puţin să mi se laude cu dumneata!

KRISTA *(s-a dat jos de pe tron şi-l acoperă pe Janek):* Vă rog domnul Prus a venit doar ca să… ca să…

PRUS: Care domn Prus?

KRISTA: Acesta… domnul…

PRUS: Ăsta-i doar Janek, domnişoară, şi niciun domn Prus. De câtă vreme vă face curte?

KRISTA: De un an.

PRUS: Ei, vezi! Nu-l lua însă prea în serios pe secătura asta, domnişoară! îl cunosc eu. Iar tu, tinere… Ei, nu vă deranjaţi, aici însă o un loc oarecum… incomod, nu?

JANEK: Tată, dacă îţi închipui că mă intimidezi… te înşeli.

PRUS: Foarte bine. Un bărbat nu trebuie să se lase niciodată intimidat.

JANEK: Niciodată n-aş fi crezut că ai să mă spionezi în felul acesta.

PRUS: Minunat, Janek! Nu te lăsa!

JANEK: Eu vorbesc serios. Sunt lucruri care mă privesc personal… de care nu dau socoteală nimănui…

PRUS: Foarte bine, prietene. Dă-mi mâna.

JANEK *(împins deodată de o teamă copilărească, îşi ascunde mâinile):* Nu, tată, te rog…

PRUS *(întinzând mâna):* Ei?

JANEK: Tatăl

(Îi dă şovăielnic mina.!)

PRUS *(strângându-i-o):* Aşa-i în regulă, vezi? Sincer şi prieteneşte!

JANEK *(cu o grimasă de durere pe faţă, făcând sforţări ca să se*

stăpânească, în cele din urmă scoate un strigăt de durere şi se apleacă înainte): Au!!

PRUS *(îi dă drumul):* Ia te uită, eroul! Rezistă destul de bine.

KRISTA *(cu lacrimi în ochi):* Asta-i cruzime!

PRUS *(o apucă uşor de o mână):* Minutele acestea de aur în schimb îl vor compensa când veţi rămâne singuri.

(Intră în fugă Vitek.)

VÍTEK: Kristo! Kristinko! Aha, aici erai! *(Se opreşte surprins.)* Domnul Prus?

PRUS: N-am să vă mai deranjez.

(Se retrage dându-se la o parte.)

KRISTA: Ce e, tată?

VÍTEK: Numele tău în gazetă, Krista! Scrie despic tine în ziar! Ra chiar în cronica despre Marty! Gândeşte-te, alături de Marty!

KRISTA: Arată-mi!

VÍTEK *(deschide ziarul):* Uite aici: „în rolul cutare a cântat pentru prima oară domnişoara Vítek"… E destul de frumos, nu?

KRISTA: Dar aici ce ai?

VÍTEK: Alte ziare, acolo nu-i nimic. Ştii, doar Marty, Marty, numai Marty, de parcă n-ar mai exista pe lume altcineva decât Marty.

KRISTA *(fericită):* Priveşte, Janek, aici e scris numele meu!

VÍTEK: Kristo, cine e domnul?

KRISTA: Domnul Prus.

JANEK: Janek.

VÍTEK: De unde îl cunoşti?

JANEK: Domnişoara a fost atât de amabilă.

VÍTEK: Mă rog, o să-mi spună fiica mea singură. Vino, Krista!

(Intră Emilia.)

EMILIA *(adresându-se celor din culise):* Vă mulţumesc, domnilor, acum însă, lăsaţi-mă să plec. *(îl zăreşte pe Prus.)* Cum, încă unul?

PRUS: O, nu, domnişoară Marty! Eu unul nici nu îndrăznesc să vă felicit. Vin într-o altă chestiune.

EMILIA: Dar aţi fost aseară la teatru?

PRUS: Desigur.

EMILIA: Ei, de aceea. *(Se aşază pe tron.)* Să nu intre nimeni. Mi-ajunge! *(îl priveşte pe Janek.)* E fiul dumneavoastră?

PRUS: Da. Apropie-te, Janek.

EMILIA: Vino mai aproape, Janek, să te văd. Ai fost aseară la teatru?

JANEK: Da.

EMILIA: Şi ţi-a plăcut cum am cântat?

JANEK: Da.

EMILIA: Ştii să spui şi altceva decât da?

JANEK: Da.

EMILIA: Fiul dumneavoastră e un prost.

PRUS: îmi pare rău.

(Intră Gregor cu un buchet.)

EMILIA: Aha, Bertik! Dă-l încoace!

GREGOR: Pentru aseară.

(li întinde buchetul.)

EMILIA: Dă-mi-l! *(Ia buchetul şi scoate din el un etui.)* Ăsta ia-ţi-l înapoi. *(îi înapoiază etuiul.)* E drăguţ din partea dumitale că ai venit. Mulţumesc pentru buchet. *(Miroase florile, apoi le aruncă peste grămada celorlalte.)* Ţi-a plăcut cum am cântat?

GREGOR: Nu mi-a plăcut. Când te aud cântând, mă doare. Cânţi prea perfect. Şi în afară de asta…

EMILIA: Ce-i?

GREGOR: În afară de asta, în timp ce cânţi, te plictiseşti. Felul în care cânţi e supraomenesc, îţi taie suflarea, dar… te plictiseşti grozav. Îţi e parcă lehamite de asta.

EMILIA: Ai simţit asta? Da, s-ar putea să ai dreptate. Am trimis documentul prostului acela, avocatul dumitale. Ştii, acela despre Ellian, Cum stai cu procesul?

GREGOR: Nu ştiu. Nu mă interesează.

EMILIA: în schimb cumperi fleacuri în cutiuţe, încăpăţânatule. Imediat să-l duci înapoi. Cât ai dat pe el?

GREGOR: Ce-ţi pasă dumitale?

EMILIA: Te-ai împrumutat, nu? Ai alergat toată dimineaţa pe la cămătari, nu-i aşa? *(Caută în geantă şi scoate un teanc de bancnote.)* Uite, ia-i! ia-i repede!

GREGOR *(dându-se înapoi):* Cum? îmi oferi bani? Ce-ţi închipui despre mine?

EMILIA: Ţi-am spus doar; ia-i! Că de nu, te trag de urechi!

GREGOR *(înfuriindu-se):* Aş vrea s-o văd şi pe asta!

EMILIA: Ia uitaţi-vă, vrea să-mi poruncească mie! Bertik, nu mă înfuria! Te învăţ eu minte să mai faci datorii! Ei, haide, îi iei?

PRUS *(către Gregor):* Pentru Dumnezeu, terminaţi odată!

GREGOR *(smulgându-i banii din mină):* Ai nişte capricii ciudate. *(Îi dă banii lui Vitek.)* Du-i la birou – Contul domnişoarei Marty.

VÍTEK: Da, vă rog.

EMILIA: Ascultă. Banii să fie ai fetiţei. Înţelegi?

VÍTEK: Da, vă rog.

EMILIA: Ai fost la teatru? Ţi-a plăcut cum am cântat?

VÍTEK: Dumnezeule, şi încă cum! O adevărată Strada!

EMILIA: Ai auzit-o pe Strada? Ascultă, Strada urla. N-avea pic de voce.

VÍTEK: Păi, Strada a murit acum o sută de ani!

EMILIA: Cu atât mai rău! Ar fi trebuit s-o auzi. Strada! Ce-aveţi de

vă legaţi mereu de Strada asta?

VÍTEK: Vă rog să mă iertaţi, eu… eu, bineînţeles, n-am auzit-o. Dar după cum spune istoria…

EMILIA: Ascultă, istoria minte. Am să-ţi spun ceva: Strada urla, iar Corrona avea găluşti în gură când cânta. Cujari era o gâscă, iar Faustina sufla ca nişte foaie. Asta-i istoria dumitale.

VÍTEK: Oh, mă rog… în domeniul acesta… în ce priveşte muzica…

PRUS *(zâmbind):* Numai să nu vă atingeţi de Revoluţia franceză. Asta-i slăbiciunea domnului Vitek.

EMILIA: De ce să nu mă ating?

PRUS: De Revoluţia franceză. E slăbiciunea lui.

EMILIA: Ce are cu ea?

PRUS: Nu ştiu. Dacă l-aţi întreba, de pildă, de cetăţeanul Marat…

VÍTEK: Ah, nu, vă rog! La ce bun?

EMILIA: Marat? Nu era deputatul acela, căruia îi transpiră mâinile?

VÍTEK: Nu-i adevărat!

EMILIA: Ştiu foarte bine. Când dădeai mina cu el, parcă atingeai o broască, brr!!

VÍTEK: Ba nu-i aşa, vă înşelaţi! Nu scrie nicăieri despre asta. Vă rog să mă iertaţi!…

EMILIA: Las' că ştiu eu, nu mă crezi? Şi cum îl chema pe vlăjganul acela ciupit de vărsat?

VÍTEK: Care, vă rog?

EMILIA: Ăla, care a fost decapitat.

VÍTEK: Danton?

EMILIA: întocmai. Ăla era şi mai rău.

PRUS: De ce?

EMILIA: Oh, avea toţi dinţii stricaţi. Era dezgustător!

VÍTEK *(afectai):* Vă rog, nu e permis să vorbiţi aşa! E un neadevăr istoric! Danton… Danton n-avea dinţii stricaţi. Nu puteţi dovedi acest lucru! Şi chiar dacă aţi putea, asta nu arc nicio importanţă. Absolut niciuna!

EMILIA: Cum să nu aibă? E dezgustător doar!

VÍTEK: Nu, vă rog, nu permit! Danton… vă rog să mă iertaţi, dar nu se vorbeşte în felul acesta! Asta ar însemna să nu mai rămână nimic măreţ în istoric!

EMILIA: Şi nici nu a fost nimic măreţ.

VÍTEK: Cum?

EMILIA: Niciodată n-a fost nimic mărci. O ştiu prea bine.

VÍTEK: Dar Danton…

EMILIA: Ei, vedeţi? Omul ăsta vrea să se cere cu mine.

PRUS: E nepoliticos din partea lui.

EMILIA: Oh, nu, dar o stupid.

GREGOR: Să mai aduc câţiva oameni, să le spui grosolănii?

EMILIA: Nu-i nevoie. Vin ei singuri. Se târăsc în patru labe.

KRISTA: Janek! Hai să plecăm de-aici!

EMILIA *(căscând):* Ăştia doi fac o pereche? Au şi trecut porţile raiului?

VÍTEK: Cum aţi spus, vă rog?

EMILIA: întreb dacă au trăit împreună.

VÍTEK: Doamne Dumnezeule, nu!

EMILIA: Ei, doar nu-i nimic rău în asta! Dumneata nu le-ai îngădui?

VÍTEK: Kristo, nu-i aşa că nu-i adevărat?

KRISTA: Vai, tată… cum poţi…

EMILIA: Taci, proasto, ce n-a fost va fi. Şi nici măcar nu are vreo valoare, ştii?

PRUS: Atunci, ce are valoare?

EMILIA: Nimic. Absolut nimic.

(Intră Hauk Sendorf cu un buchet în mină.)

HAUK ŠENDORF; Permiteţi-mi, permiteţi-mi, vă rog…

EMILIA: Cine o mai fi şi ăsta?

HAUK: Domnişoară, dragă domnişoară, perniiteţi-mi să… *(îngenunchează în faţa Iranului.)* Scumpă domnişoară, dacă aţi şti… dacă… aţi şti… *(Plânge.)* Vă rog să mă iertaţi…

EMILIA: Ce i s-a întâmplat?

HAUK: Semănaţi atât… atât… de bine!

EMILIA: Cu cine?

HAUK: Cu Eugenia – Eugenia… Montez.

EMILIA *(se ridică în picioare):* Cu-um?

HAUK: Cu Eugenia! Eu… eu am cunoscut-o… Doamne, doar… doar sunt… cincizeci de ani de atunci!

EMILIA: Cine e bătrânul ăsta?

PRUS: Hauk Sendorf, domnişoară.

EMILIA: Max? *(Coboară de pe tron.)* O! Doamne! Ridică-te, te rog!

HAUK *(se ridică):* Aş putea… aş putea… aş putea să vă spun… Eugenia?

EMILIA: Spuneţi-mi cum doriţi. Semăn atât de mult cu ea?

HAUK: Dacă semănaţi? Scumpă domnişoară, ieri… ieri, la teatru, am crezut că… am crezut că e… că e ea! Ea, Eugenia!… dacă aţi şti!… Şi glasul… Şi ochii… Era atât de frumoasă!… Doamne, şi fruntea… *(Deodată se opreşte.)* Dar dumneavoastră sunteţi mai înaltă.

EMILIA: Mai înaltă? Poate că vă înşelaţi?…

HAUK: Puţin mai înaltă. Daţi-mi voie, Eugenia îmi venea… până aici. Puteam s-o sărut pe frunte.

EMILIA: Numai pe frunte?

HAUK: Cum… cum aţi spus, vă rog? Sunteţi… sunteţi leită Eugenia! Scumpă domnişoară, pot să vă ofer acest buchet?

EMILIA *(îi ia florile):* Mulţumesc.

HAUK: Daţi-mi voie să vă privesc, să mă satur!

EMILIA: Poftim, ia loc, dragul meu! Bertik, un scaun!

(Se aşază pe tron.)

JANEK: Aduc eu, vă rog.

(Dă fuga după scaun.)

KRISTA: Nu acolo!

(Fuge după el.)

PRUS *(către Hauk): Cher comte[23]…*

HAUK: Dumnezeule, e domnul Prus! Vă rog să mă iertaţi, eu… nu v-am văzul.. Ce plăcere! Cum merge?

PRUS: Ce să meargă?

HAUK: Cum merge procesul dumneavoastră? Aţi scăpat de băiatul acela?

PRUS: Da de unde! Daţi-mi voie, domnule Gregor, să vă prezint…

HAUK: E domnul Gregor? îmi pare bine. Ce mai faceţi?

GREGOR: Mulţumesc.

(Janek şi Kristina aduc un scaun.)

EMILIA: Ei, voi doi, de ce v-aţi certai?

JANEK: Doar aşa…

EMILIA: la loc, Max.

HAUK: Mulţumesc frumos.

(Se aşază.)

EMILIA: Voi ceilalţi, aşezaţi-vă. Bertik poate să-mi stea în braţe.

GREGoR: Prea amabilă.

EMILIA: Dacă nu vrei, stai în picioare.

HAUK: Frumoasă, divină domnişoară, în genunchi vă rog să mă iertaţi.

EMILIA: Pentru ce?

HAUK: Sunt un om bătrân. Ce poate să vă pese dumneavoastră de o femeie care a murit?

EMILIA: E moartă?

HAUK: Da.

EMILIA: Cât e de stupid!

HAUK: E moartă de cincizeci de ani. Am iubit-o. Atunci, acum cincizeci de ani.

EMILIA: Da.

HAUK: I se spunea Gitana. Ştiţi, ţiganca. Şi chiar era ţigancă. Îi ziceau *la chula negra.* Asta acolo, în sud, în Andaluzia. Pe atunci lucram la ambasada din Madrid, vă rog să înţelegeţi. Acum cincizeci de ani. O mie opt sute şaptezeci.

EMILIA: Da.

HAUK: Ştiţi că dansa şi cânta prin târguri? O-a-a! Doamne, toată lumea era nebună după ea! Minunată gitană! Şi cu acompaniament de castaniete!… Vă rog să înţelegeţi, eu eram pe atunci tânăr… şi ea, ea

era…

EMILIA: Ţigancă.

HAUK: Da, exact, ţigancă. Şi plină de foc! Doamne, asta nu se poate uita, nu se poate uita… Aţi crede că omul nici nu-şi mai poate reveni din asta? De alunei am rămas ca prostit pentru totdeauna…

EMILIA: Oh!

HAUK: De fapt sunt un idiot, domnişoară. Hauk idiotul. Sunt, Doamne, cum se zice?

GREGOR: Debil mintal.

HAUK: Exact, debil mintal. Înţelegeţi? Am lăsat lotul acolo, lângă ea. După aceea n-am mai trăit, a fost doar un fel de vegetare… *Vaya quérida! Saleio! Mi dios!* Cât de bine semănaţi cu ca! Eugenia! Eugenia! *(începe să plângă.)*

PRUS: Domnule Hauk, fii atent!

HAUK: Da, da… Vă rog să mă iertaţi… Ar trebui să plec, nu-i aşa? Oacheşă zvăpăiată (spân.).

EMILIA: La revedere, Max!

HAUK: Exact. Am… pot să mai vin pe la dumneavoastră, nu? *(Se ridică.)* îmi daţi voie să mă retrag, cu voia dumneavoastră? Doamne, când mă uit aşa la dumneavoastră…

EMILIA *(se apleacă puţin):* Sărută-mă!

HAUK: Cum, vă rog?

EMILIA: *Besa me, bobo, bobazo**[24]***

HAUK: *Yesus mii veces, Eugenia!**[25]***

EMILIA: *Animal, un besito**[26]***

HAUK: *(o sărută): Eugenia… moza negru… nina quèrida… carisima…*

EMILIA: *Chite, tonto! Quieta! Fucra**[27]***

HAUK: *Es ella, es ella! Gitdna endiablada, ven commigo, pronto.*

EMILIA: *Yo no lo soy, loco! Ahora callatc! Vaya! Hasla maňana, entiendes.'*

HAUK: *Vendre, vendré, mis amor es*

EMILIA: *Vaya!*

HAUK: *(se retrage): Ay, por Dios! Cielo de mi, es ella! Şi, cs ella!* Eugenia…[28]

EMILIA: *Caramba, vaya! Fuera!**[29]***

HAUK *(se dă înapoi): Vendré! Hijo de Dios, ellamisma!**[30]***

(Pleacă.)

EMILIA: Următorul. Cine mai doreşte să mă vadă?

VÍTEK: Vă rog să mă iertaţi. Dacă aţi vrea să semnaţi pentru mine… pentru Kristinka… fotografia dumneavoastră.

EMILIA: Prostii. O fac pentru Kristinka. Un toc! *(Se iscăleşte.)* Şi acum, adio.

VÍTEK *(face o plecăciune):* Mii de mulţumiri!

(Iese împreună cu Krista.)

EMILIA: Următorul. Nimeni nu mai vrea nimic?

GREGOR: Când o să fiţi singură.

EMILIA: Altă dată. Acum nimeni?… Ei, atunci o să plec.

PRUS: Vă rog, o clipă doar.

EMILIA: Doriţi ceva?

PRUS: Probabil.

EMILIA *(cască):* Fie. Daţi-i drumul!

PRUS: Voiam doar să vă întreb… Dumneavoastră ştiţi unele lucruri despre Josef Prus, nu?

EMILIA: Poate.

PRUS: Atunci, nu vă e cunoscut, din întâmplare, un nume?

EMILIA: Care?

PRUS: Să zicem Makropolos.

EMILIA *(se ridică brusc):* Ce-aţi spus?

PRUS *(se ridică în picioare):* Dacă nu vă este cunoscut numele de Makropolos…

EMILIA *(încearcă să-şi recapete stăpânirea de sine):* Mie?… Câtuşi de puţin… îl aud pentru întâia oară… Oh, plecaţi cu toţii! Plecaţi! Lăsaţi-mă odată singură!

PRUS *(se înclină):* Regret nespus.

EMILIA: Dumneata nu, aşteaptă! Şi Janek ăsta de ce a rămas aşa? Să plece! *(Janek iese. Către Gregor.)* Tu ce mai vrei?

GREGOR: Trebuie să-ţi vorbesc.

EMILIA: Acum n-am timp de tine.

GREGOR: Trebuie să vorbesc cu dumneata.

EMILIA: Te rog, Bertik, lasă-mă! Du-te, dragă, du-te acum! întoarce-te mai târziu!

(Se înclină rece în faţa lui Prus şi pleacă.)

GREGOR: Mă întorc.

EMILIA: în sfârşit!

(Pauză.)

PRUS: Iertaţi-mă, domnişoară, n-am ştiut că numele acela o să vă impresioneze atât.

EMILIA: Ce ştiţi despre Makropolos?

PRUS: Tocmai asta vă întreb şi eu.

EMILIA: Ce ştiţi despre Makropolos?

PRUS: Vă rog, domnişoară, luaţi loc. Va dura cam mult, poate. *(Se aşază amândoi. Pauză.)* în primul rând, domnişoară, îngăduiţi-mi… o întrebare intimă. Poate chiar prea intimă. *(Emilia aprobă fără să rostească o vorbă.)* Aveţi vreun… interes special pentru persoana domnului Gregor?

EMILIA: Nu.

PRUS: Doriţi să câştige negreşit?

EMILIA: Nu.

PRUS: Vă mulţumesc. Nu vreau să vă întreb, domnişoară, de unde ştiţi ce se află în dulapurile încuiate din casa mea. E, probabil, taina dumneavoastră.

EMILIA: Da.

PRUS: Bine. Aţi ştiut că sunt acolo anumite scrisori. Aţi ştiut că se află acolo testamentul lui Prus… ba chiar că era sigilat. În treacăt fie zis, ştiţi că acolo… se mai află ceva?

EMILIA: Ce anume? Aţi găsit ceva? Ce anume?

PRUS: Nu ştiu. Tocmai asta aş vrea să aflu.

EMILIA: Nu ştiţi ce e?

PRUS: Dumneavoastră ştiţi?

EMILIA: Dar până acum nu mi-aţi spus…

PRUS: Am crezut că v-a spus Kolenatý… sau Gregor.

EMILIA: Niciun cuvânt.

PRUS: E un plic sigilat şi pe el scris de mina lui Ferdinand Prus: „Fiului meu Ferdinand, confidenţial“. Nimic altceva. Se afla lângă testament.

EMILIA: N-aţi deschis plicul?

PRUS: Nu. Nu-mi era adresat mie.

EMILIA: Atunci daţi-mi-l!

PRUS: Cum aşa? De ce dumneavoastră?

EMILIA: Pentru că aşa vreau eu! Pentru că… pentru că…

PRUS: Ei? ’

EMILIA: Pentru că am oarecare drepturi asupra lui!

PRUS: Pot să ştiu care?

EMILIA: Nu.

PRUS *(se aşază):* Hm. E probabil… iar vreo taină de-a dumneavoastră.

EMILIA: Desigur. Mi-l daţi?

PRUS: Nu.

EMILIA: Bine, o să mi-l dea Bertik. De altfel, îi aparţine.

PRUS: Asta se va vedea. Puteţi să-mi spuneţi ce e în plicul acela?

EMILIA: Nu. *(Pauză.)* Ce ştiţi despre… procedeul Makropolos?

PRUS: Pardon. Ce ştiţi dumneavoastră despre aceea pe care o numiţi Ellian Mac Gregor?

EMILIA: Aveţi scrisorile ei.

PRUS: Dumneavoastră poate că ştiţi mai multe. Ştiţi ceva despre… aventuriera aceea?

EMILIA *(sare în sus):* Daţi-mi voie!

PRUS *(se scoală):* Bine, dar, stimată domnişoară…

EMILIA: Cum îndrăzneşti?! Cum îndrăzneşti să vorbeşti astfel?!

PRUS: Ce-i cu dumneavoastră? Ce vă pasă de o femeie oarecare, de moravuri îndoielnice, de acum o sută de ani?

EMILIA: Nimic. Absolut nimic. *(Se aşază.)* A fost, deci, o

aventurieră?

PRUS: Am citit scrisorile ei. Era un tip extraordinar de pasionant femeiuşcă aceea.

EMILIA: Oh, nu trebuia să citeşti…

PRUS: Sunt acolo referiri la… amănunte extrem de intime. Nu mai sunt tânăr, domnişoară, dar trebuie să recunosc că cea mai de jos *rouée* nu are atâtea… cunoştinţe într-un anumit domeniu ca fata aceea galantă.

EMILIA: Ai vrut să spui prostituată.

PRUS: N-ar fi fost de ajuns, domnişoară.

EMILIA: Ştii ceva? Dă-mi mie scrisorile!

PRUS: Poate că te interesează… tocmai acele amănunte intime?

EMILIA: Poate.

(Pauză.)

PRUS: Ştii ce-aş vrea să aflu?

EMILIA: Ce?

PRUS: Cât de pricepută eşti în dragoste.

EMILIA: Acum te gândeşti dumneata la… amănunte intime. PRUS; Poate.

EMILIA: Nu cumva îţi amintesc întrucâtva de acea Ellian? PRUS: Doamne fereşte!

(Pauză.)

EMILIA: Aşadar: a fost o aventurieră; a fost o desfrânată; nimic mai rău?

PRUS: Care-i era numele adevărat?

EMILIA: Ellian Mac Gregor. Doar e scris acolo, în scrisori.

PRUS: Pardon, acolo e numai E.M. Nimic mai mult.

EMILIA: Şi asta, bineînţeles, înseamnă Ellian Mac Gregor.

PRUS: Poate, bineînţeles, că însemna şi altceva. De exemplu, Emilia Marty, Eugenia Montez sau o mie de alte nume.

EMILIA: Dar este Ellian Mac Gregor, scoţiană.

PRUS: Sau, mai degrabă, Elina Makropolos, grecoaică din Creta.

EMILIA: Blestematul!

PRUS: Ia te uită, ştiai deci?

EMILIA *(furioasă):* Lasă-mă-n pace! *(Pauză.) (Ridică capul.)* Ei, drace, de unde ştii?

PRUS: Foarte simplu. În testament se vorbeşte… despre un oarecare Ferdinand, născut la Loukov, 20 noiembrie 1816. Asta am aflat-o ieri. Azi-dimineaţă la ora trei, preotul din Loukov, în cămaşă de noapte, m-a dus la registrul matricol. Săracul, îmi lumina cu felinarul ca să pot citi. Şi acolo am găsit asta. O notare matricolă. Iat-o. *(Scoate o hârtiuţă şi citeşte.) Nomen infantis:* Ferdinand Makropolos. *Dies nativitalis:* 20 noiembrie 1816. Thorus: nelegitim. Tatăl – linie. Mama: Elina Makropolos, născută în Creta. Asta-i tot.

EMILIA: Nu ştii nimic mai mult?

PRUS: Nu, nimic mai mult. Dar asta îmi e de ajuns.

EMILIA: Săracul Gregor! Acum Loukovul îţi va rămâne dumitale, nu-i aşa?

PRUS: Cel puţin cât timp nu se iveşte niciun domn Makropolos.

EMILIA: Şi plicul acela închis?

PRUS: Oh, va fi păstrat la loc sigur pentru el.

EMILIA: Şi dacă nu va apărea niciun Makropolos?

PRUS: Atunci va rămâne pur şi simplu închis. Şi nu-l va căpăta nimeni.

EMILIA: Atunci va apărea, înţelegi? Şi dumneata vei rămâne fără Loukov.

PRUS: Cum o vrea Dumnezeu.

EMILIA: Cum poţi fi atât de prosti *(Pauză.)* Ascultă, dă-mi mai bine plicul acela!

PRUS: îmi pare rău că mai vorbim despre asta.

EMILIA: Atunci, va veni să-l ceară acel Makropolos.

PRUS: Hm! Şi cine e? Unde-l ţineţi? în cufăr?

EMILIA: Vrei să ştii? Este Bertík Gregor.

PRUS: Ia te uită, iarăşi el?

EMILIA: Da. Elina Makropolos şi Ellian Macgregor a fost una şi aceeaşi persoană. Mac Gregor a fost numele ei de afiş, înţelegi?

PRUS: Perfect. Şi Ferdinand Gregor a fost fiul ei?

EMILIA: Doar asta îţi spun şi eu.

PRUS: Atunci de ce nu s-a numit Makropolos?

EMILIA: Pentru că… pentru că Ellian voia ca numele acesta să dispară de pe faţa pământului.

PRUS: Ei, lăsaţi asta, domnişoară!

EMILIA: Nu mă crezi?

PRUS: N-am spus asta. Nici măcar nu întreb de unde ştiţi.

EMILIA: Doamne, la ce bun să mai ascund? Am să-ţi spun, Prus, dar să păstrezi asta doar pentru dumneata. Ellian… şi acea Elina Makropolos a fost… mătuşa mea.

PRUS: Mătuşa dumneavoastră?

EMILIA: Da. Sora mamei mele. Acum ştii lotul.

PRUS: Desigur, asta explică totul, de minune.

EMILIA: Ei, vezi?

PRUS *(se ridică):* Păcat numai că nu o adevărat, domnişoară Marty.

EMILIA: Vrei să spui că mint?

PRUS: Din păcate. Dacă aţi fi spus că a fost străbunica mătuşii dumneavoastră, ar fi fost ceva mai plauzibil.

EMILIA: Oh, ai dreptate. *(Pauză.) (îi întinde mâna lui Prus.)* Cu bine.

PRUS *(îi sărută mâna):* Sper să-mi îngăduiţi să vă prezint şi altă dată omagiile mele?

EMILIA: Mulţumesc. *(Prus pleacă.)* Aşteaptă puţin! Ce-mi ceri în schimbul plicului acela închis?

PRUS *(se întoarce cu faţa):* Ce-aţi spus, vă rog?

EMILIA: Vreau să-l cumpăr. Cumpăr şi scrisorile. Dau cât vei dori.

PRUS *(se întoarce spre ea):* Pardon, domnişoară, dar despre asta nu pot trata aici… cu dumneavoastră. Vă rog să trimiteţi pe altcineva la mine.

EMILIA: De ce?

PRUS: Ca să-l dau pe uşă afară.

(Cu o uşoară plecăciune iese.) (Emilia rămâne nemişcată, cu ochii închişi.) (Intră Gregor, care rămâne în picioare, ţintuit locului.)

EMILIA *(după o clipă):* Tu eşti, Bertik?

GREGOR: De ce stai cu ochii închişi?… Pari suferindă… Ce-i cu dumneata?

EMILIA: Sini obosită. Vorbeşte mai încet.

GREGOR *(se apropie de ea):* Mai încet? Te avertizez că dacă am să vorbesc încet, n-am să ştiu ce vorbesc. Am să-ţi spun lucruri nebuneşti. Auzi, Emilia? Opreşte-mă să vorbesc încet. Te iubesc. Sunt nebun! Te iubesc. Nu râzi? M-aş fi aşteptat să sări în sus şi să-mi dai o palmă. Te-aş fi iubit şi mai nebuneşte. Te iubesc. Dar ce faci? Dormi?

EMILIA: Mi-e frig, Bertik. E răcoare. Să nu răceşti.

GREGOR: Te iubesc. Fii atentă la ce-ţi spun, Emilia. Te porţi urât cu mine, dar şi asta îmi produce plăcere. Mă înspăimânţi, dar şi în asta aflu plăcere. Şi aş vrea să te sugrum când mă umileşti. Aş vrea… Sunt nebun, Emilia, probabil că am să le omor. E ceva respingător la dumneata, dar şi aceasta e un deliciu. Eşti rea, ai un suflet mic, groaznic. Eşti o bestie nesimţitoare.

EMILIA: Nu sunt, Bertik.

GREGOR: Eşti. Nimic nu valorează doi bani pentru dumneata. Eşti rece ca oţelul. Parcă te-ai sculat din mormânt. Ascultă, e o nesocotinţă faptul că te iubesc. Dar te iubesc! Te iubesc, aş fi în stare să-mi smulg carnea de pe mine pentru dumneata.

EMILIA: Îţi place numele Makropolos? Spune!

GREGOR: Termină odată! Nu mă mai scoate din fire! Mi-aş da viaţa ca să fii a mea. Poţi să faci cu mine tot ce doreşti, orice, orice lucru nemaiauzit. Te iubesc. Sunt un om pierdut, Emilia!

EMILIA: Atunci, ascultă: dă fuga la avocatul acela al tău. Spune-i să-ţi înapoieze documentul pe care i l-am trimis.

GREGOR: E fals, nu?

EMILIA: Pe cuvânt de onoare, că nu-i, Albert. Dar avem nevoie de acest act. Ştii, pe numele Makropolos. Stai, aşteaptă, am să li explic. Ellian…

GREGOR: Lasă asta. M-am saturat până-n gât de scamatoriile dumitale.

EMILIA: Nu, aşteaptă. Trebuie să fii bogat, Bertik. Vreau să fii grozav de bogat.

GREGOR: Atunci ai să mă iubeşti?

EMILIA: încetează odată! Bertik, mi-ai promis să-mi faci rost, de documentul acela grecesc. Îl arc Prus, auzi? Tu trebuie să moşteneşti totul, pentru a-l obţine!

GREGOR: Ai să mă iubeşti?

EMILIA: Niciodată, înţelegi? Niciodată!

GREGOR *(se aşază):* Am să te omor, Emilia!

EMILIA: Prostii! Dacă ţi-aş spune trei cuvinte s-ar isprăvi totul… la te uită, vrea să mă omoare! Vezi aici, pe gât, cicatricea asta? Tot aşa a mai vrut unul să mă omoare. N-am să mă dezbrac în pielea goală ca să vezi câte alte asemenea amintiri păstrez. Ce, sunt bună doar ca să vă satisfaceţi pofta de a ucide?

GREGOR: Te iubesc.

EMILIA: Atunci, omoară-le, prostule! Mare pagubă! E nemaipomenită dragostea asta a voastră! Oh, dacă ai şti… dacă ai şti cât sunteţi de ridicoli, voi, oamenii! Dacă ai şti cât sunt de obosită! Dacă ai şti ce indiferentă mă lasă totul! Oh, dacă ai şti!

GREGOR: Ce-i cu dumneata?

EMILIA *(frângându-şi mâinile):* Biata Elina!

GREGOR *(cu vocea scăzută):* Hai, Emilia, hai să plecăm. Nimeni nu te-a iubit vreodată atât cil te iubesc eu. Ştiu… ştiu, păstrezi amintiri desperate şi groaznice. Emilio, sunt tânăr şi puternic. Am să te copleşesc cu dragostea mea. Ai să uiţi… Pe urmă vei putea să mă arunci ca pe o zdreanţă. Auzi, Emilia? *(Emilia respiră regulat şi tare. Gregor se ridică emoţionat în picioare.)* Ce-i asta?… Dormi?… îţi baţi joc?… Doarme.

Ca un om beat. *(întinde mâinile spre ea.)* Emilio, sunt eu… eu… Nu mai e nimeni aici… *(Se apleacă spre ea.) (Apare îngrijitoarea care tuşeşte tare, pentru a-l preveni. Gregor se ridică.)* Ce este?… A, dumneata erai!… Domnişoara a adormit. Să n-o trezeşti.

(Sărută mâna Emiliei şi se depărtează în fugă.)

ÎNGRIJITOAREA *(se apropie de Emilia şi o priveşte în tăcere):* Nu ştiu de ce, dar parcă mi-e milă de ea.

(Pleacă.) (Pauză.)

(Din culise apare Janek, care se opreşte la zece paşi de Emilia şi o priveşte pierdut.)

EMILIA *(Uitându-se):* Tu eşti, Bertik?

JANEK *(dându-se înapoi):* Nu, vă rog. Sunt doar eu, Janek.

EMILIA *(ridicându-se în capul oaselor):* Janek? Vino aici, Janek. Ai vrea să-mi faci un serviciu?

JANEK. Da, vă rog.

EMILIA: Orice l-aş cere?

JANEK: Da!
EMILIA: Ceva măreţ, Janek. O faptă eroică.
JANEK: Da.
EMILIA: Şi… ai să ceri ceva pentru asia?
JANEK: O, nimic, vă rog.
EMILIA: Vino mai aproape. Ştii că-i drăguţ din partea dumitale? Ascultă, tatăl dumitale are acasă un plic închis pe care e scris: „Fiului meu Ferdinand, confidenţial“. Il ţine în birou, în casa de bani sau mai ştiu eu unde. *Compris**[31]**?*
JANEK: Da, vă rog.
EMILIA: Să mi-l aduci.
JANEK: Mi-l dă tata?
EMILIA: Nu ţi-l dă. Trebuie să i-l iei.
JANEK; Nu se poate.
EMILIA: A, băieţelul se teme de lata.
JANEK: Nu mă tem, dar…
EMILIA: Dar? Janek, pe cinstea mea e doar o amintire… fără valoare… Ţin atât de mult să-l am!
JANEK: Am… am să încerc.
EMILIA: Sigur?
(Din umbra apare Prus.)
PRUS: Nu te osteni, Janek. E în casa de bani.
JANEK: Tată… iar…
PRUS: Du-te! *(Spre Emilia.)* Ca să vezi, domnişoară, ce înseamnă întâmplarea! Am crezut că dă târcoale teatrului din cauza Kristinkăi, şi când colo…
EMILIA: Dar dumneata de ce dai târcoale teatrului?
PRUS: V-am aşteptat… pe dumneavoastră.
EMILIA: *(vine foarte aproape de el):* Atunci dă-mi plicul acela!
PRUS: Nu-i al meu.
EMILIA: Adu-mi-l!
PRUS: Ah!… Când?
EMILIA: în noaptea asta.
PRUS:… de acord.

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

O cameră de hotel. La stângă, o fereastră, la dreapta – uşa spre coridor. În mijloc, intrarea în dormitorul Emiliei, mascată de o draperie.

(Emilia, iese din dorienilor îmbrăcată, într-un peignoir. În urma ci, Prus în smoching, dar fără guler. Prus se aşază în tăcere pe un scaun din dreapta. Emilia se duce la fereastră şi ridică storul.)

(Se crapă de ziuă.)

EMILIA *(întorcându-se cu spatele la fereastră):* Ei? *(Pauză.) (Vine mai*

aproape de el.) Dă-mi-l! *(Pauză.)* Auzi? Dă-mi plicul! *(Prus scoate în tăcere din buzunarul de la piept un portvizit de piele, scoate din el un plic sigilat, pe care îl aruncă fără să spună o vorbă pe o măsuţă. Emilia ia plicul şi merge cu el la masa de toaletă, unde se aşază. Ezită, apoi rupe repede cu un ac de păr plicul şi scoate din el o foaie îngălbenită. Citeşte cu o exclamaţie de bucurie, apoi împătureşte repede manuscrisul şi-l ascunde în sân. Se ridică în picioare.)* Perfect!

(Pauză.)

PRUS *(încet):* M-aţi furat.

EMILIA: Ai avut… ce ai dorit.

PRUS: M-aţi furat. Sunteţi rece ca gheaţa. Parcă aş fi ţinut o moartă în braţe… *(Se cutremură.)* Şi pentru asta am înstrăinat hârtii care nu-mi aparţineau! Vă mulţumesc!

EMILIA: îţi pare rău de plicul sigilat?

PRUS: îmi pare rău că v-am cunoscut… Nu trebuia să-l dau. Am impresia că l-am furat. Mi-e scârbă, mi-e scârbă!

EMILIA: Vrei să iei micul dejun?

PRUS: Nu vreau nimic. Nimic. *(Se ridică şi se duce spre ea.)* Arătaţi-mi! Arătaţi-mi, să văd!… Nu ştiu, de fapt, ce v-am dat. Poate că are vreun preţ, dar… chiar dacă ar fi să aibă doar valoarea că era sigilat, că era ceva ce nu cunosc…

(Dă din mină.)

EMILIA *(se ridică În picioare):* Vrei să mă scuipi în obraz? PRUS: Nu pe dumneavoastră, ci pe mine.

EMILIA: Oh, eşti liber, poftim. *(Bale cineva la uşă.) (Se duce la uşă.)* Cine-i acolo?

CAMERISTA *(din spatele scenei):* Eu, domnişoară.

EMILIA: Intră. *(Descuie.)* Adu ceva de mâncare!

(Intră camerista, în halat şi cămaşă de noapte, gâfâind.)

CAMERISTA: Vă rog, domnişoară, nu-i aici domnul Prus?

PRUS *(se întoarce cu faţa):* Ce s-a întâmplat?

CAMERISTA: A venit un servitor al domnului Prus. Zice că vrea să vorbească cu el. Ţi-a adus ceva.

PRUS: Cum dracii o fi aflat… Spune-i să aştepte. Ba nu, stai puţin.

(Intră în dormitor.)

EMILIA: Piaptănă-mă.

(Se aşază în faţa măsuţei de toaletă.)

CAMERISTA *(îi desface părul):* Doamne, ce spaimă am tras! A venit portarul la mine să-mi spună că e aici slujitorul acela şi că vrea să urce la dumneavoastră. Şi să-l vedeţi, parcă-i nebun, nici să vorbească nu poale. S-a năpustit la mine ca o ghiulea. S-o fi întâmplat ceva domnişoară.

EMILIA: Fii atentă, mă tragi de păr.

CAMERISTA: Şi-i alb ca varul. Ce m-am speriat…

(Din dormitor iese grăbit Prus, cu gulerul şi cravata la gât.)

PRUS: Mă iertaţi o clipă.

(lese pe uşa din dreapta.)

CAMERISTA *(periindu-i părul):* E un domn mare, nu? Grozav aş vrea să ştiu ce s-a întâmplat! Dacă aţi fi văzut, domnişoară, cum tremura slujitorul ăla…

EMILIA: Să-mi faci după aceea o omletă.

CAMERISTA: Avea o scrisoare, sau aşa ceva, în mină. Să mă duc să trag cu urechea?

EMILIA *(căscând):* Cât e ceasul?

CAMERISTA: Şapte trecute.

EMILIA: Stinge lumina şi taci.

(Pauză.)

CAMERISTA: Avea buzele albe. Am crezut că leşină sau, Doamne fereşte! Şi lacrimi în ochi.

EMILIA: îmi smulgi părul, proasto! Ia arată-ini pieptenele. Poftim, ce de fire smulse!

CAMERISTA: Dacă îmi tremură mâinile! Cred că s-a întâmplat ceva…

EMILIA: Dar ăsta nu-i un motiv ca să te las să-mi smulgi părul din cap. Hai, vezi-ţi de pieptănat. *(Pauză.) (Se întoarce Prus cu o scrisoare nedesfăcută în mină pe care o netezeşte cu gesturi mecanice.)* Te-ai întors repede. *(Prus caută cu mina un scaun şi se aşază.)* Ce iei la micul dejun?

PRUS *(cu voce răguşită):* Vreau să rămânem singuri.

EMILIA: Du-te acum. Te sun eu. Du-te! *(Camerista pleacă.) (După o pauză.)* Ce s-a întâmplat?

PRUS: Janek… s-a împuşcat.

EMILIA: Ei, nu mai spune!

PRUS: Capul… spart. De nerecunoscut. E mort.

EMILIA: Sărmanul. Cine ţi-a scris despre asia?

PRUS: Mi-a spus slujitorul. Scrisoarea… a scris-o Janek. Au găsit-o la el. Priveşte aici, e pătată de sânge.

EMILIA: Ce scrie?

PRUS: Mi-e teamă… s-o deschid… Cum, de unde putea să afle că sunt la dumneavoastră? De ce mi-a trimis-o aici? Credeţi că…

EMILIA: Că te-a văzut.

PRUS: De ce a făcut-o? De ce… s-a omorât?

EMILIA: Citeşte scrisoarea.

PRUS: N-aţi vrea… s-o citiţi dumneavoastră mai întâi?

EMILIA: Nu.

PRUS: Cred… că vă pomeneşte şi pe dumneavoastră… Deschideţi-o dumneavoastră…

EMILIA: Ol Nu.

PRUS: Ar trebui să mă duc la el… Ar trebui… S-o deschid?

EMILIA: Bineînţeles.

PRUS: Fie. *(Rupe plicul şi scoale scrisoarea.) (Emilia îşi face manichiura.) (Prus citeşte încet.)* Oh!

(Scapă scrisoarea din mină.)

EMILIA: Câţi ani avea?

PRUS: Pentru asta, aşadar, pentru asta!

EMILIA: Sărmanul Janek!

PRUS: V-a iubit…!

EMILIA: Ah!

PRUS *(hohotind):* Singurul meu copil, unicul meu fiu… *(îşi acoperă faţa cu palmele.) (Pauză.)* Optsprezece ani, avea doar optsprezece ani! Janek! Băiatul meu! *(Pauză.)* Doamne, Dumnezeule… am fost… prea aspru cu el. Niciodată nu l-am mângâiat, niciodată… nu l-am alintat, niciodată nu l-am lăudat… Iar când mă îndemna inima… măcar să-l sărut, îmi ziceam: nu, să fie tare… tare ca mine… pregătit pentru viaţă… Nu l-am cunoscut de loc! O, Doamne, ce mult m-a iubit băiatul ăsta!

EMILIA: N-ai ştiut asta?

PRUS: Doamne, de-ar mai trăi! Să se îndrăgostească atât de prosteşte, atât de absurd… M-a văzut venind aici… două ore a aşteptat la intrare… apoi s-a dus acasă şi…

EMILIA *(ia pieptenele şi se piaptănă):* Sărmanul!

PRUS: La optsprezece ani! Janek, copilul meu… Mort, de nerecunoscut… Şi cu ce scris de copil îmi scrie:… „tată, am cunoscut viaţa. Fii fericit, tată, eu…“ *(Se ridică în picioare.)* Ce faceţi acolo?

EMILIA *(cu acele de păr între buze):* Mă pieptăn.

PRUS: Poate că n-aţi înţeles. Janek vă iubea. S-a omorât din pricina dumneavoastră!

EMILIA: Ei, câţi nu se omoară!

PRUS: Şi puteţi să vă mai pieptănaţi?

EMILIA: Crezi că din cauza asta ar trebui să umblu ciufulită?

PRUS: Pentru dumneata, s-a omorât, auzi?

EMILIA: Cu ce sunt eu vinovată? Din cauza dumitale de asemeni. Să-mi smulg părul? Mi-a smuls destul camerista.

PRUS *(se dă înapoi):* Taci, sau…

(Ciocănituri în uşă.)

EMILIA: Intră.

(Intră camerista, acum gata îmbrăcată.)

CAMERISTA: Domnul Hauk Sendorf vă roagă, domnişoară…

EMILIA: Condu-l aici!

(Camerista iese.)

PRUS: îl… îl primeşti… acum? în faţa mea?

EMILIA: Du-te deocamdată dincolo.

PRUS:… *Canaille!* ***[32]***

(Dispare în spatele ei.) (Intră. Hauk Sendorf.)

EMILIA: *Buenos dias[33],* Max. De ce vii aşa de dimineaţă?

HAUK ŠENDORF: Pst! Psst! *(Se apropie în vârful picioarelor de ea, o sărută pe gât.)* Îmbracă-te, Eugenia. Mergem.

EMILIA: Unde?

HAUK: Acasă, în Spania. Hihi, nevasta mea nu ştie nimic. Te rog să înţelegi, eu nu mă mai întorc la ea. *Por dios,[34]* Eugenia, grăbeşte-te!

EMILIA: Eşti nebun?

HAUK: Exact. De fapt eu sunt sub cuiatelă, ştii? Dacă ne-ar prinde, ne-ar trimite înapoi, sss, ca pe un pachet, ştii? Eh! Eu, de fapt, vreau să fug de ei. Dumneata ai să mă conduci.

EMILIA: în Spania? Ce să fac acolo?

HAUK: O-la-la! Să dansezi! *Midios, hija[35],* am fost totdeauna gelos! Şi să dansezi *sabe?* Iar eu am să bat din palme. *(Scoate, din buzunar castaniete.) Ay, salero[36]! Vaya, qiiérida. (Cântă.)* La, lala, lalala… *(Se opreşte.)* Cine plânge aici?

EMILIA: O, nimeni.

HAUK: Sss, parcă ar plânge cineva. Ovoce de bărbat. *Chite! Escucha*

EMILIA: Ah, da. Locuieşte cineva alături. Am auzit că i-ar fi murit fiul sau cam aşa ceva.

HAUK: Cum? A murit? Asta-i trist; *vamos, Gitana*. Vezi ce am luat cu mine? Bijuterii. Bijuteriile Matyldei. Te rog să pricepi, Matylda e soţia mea, eh? E bătrână, ştii? E urât să fii bătrân. E îngrozitor, e înfiorător să fii bătrân. Şi eu eram bătrân, dar de când te-ai întors dumneata… *Chiquirritiea[37],* am douăzeci de ani, eh? Nu mă crezi?

EMILIA: *Şi, şi seňor.[38]*

HAUK: Nici dumneata n-ai îmbătrânit. Ascultă, omul n-ar trebui să îmbătrânească. Ştii că nebunii trăiesc mult? O, eu am să trăiesc mult! Şi cât timp îi place omului să iubească… *(Rate castanietele.)* Foloseşte-te de dragoste! La lala, ia ia… ţiganco, mergem?

EMILIA: Da.

HAUK: O viaţă nouă, nu? Începem iar de la douăzeci de ani, *nine.* Ştii ce plăceri ne aşteaptă! Adu-ţi aminte! Ha-ha, îţi aminteşti? Restul nu are nicio importanţă. *Nada!*. Plecăm?

EMILIA: *Şi. Ven aqui, chucho! (Ciocăneşte cineva.)* Intră!

(Camerista bagă capul pe uşă.)

CAMERISTA: Domnul Gregor vă roagă să-l primiţi.

EMILIA: Să intre.

HAUK: Ce vrea? *Midios,* să fugim!

EMILIA: Aşteaptă puţin. *(Intră, Gregor, Kolenatý, Krista şi Vítek.)* Bună ziua, Bertik. Vai de mine, pe cine-mi aduci?

GREGOR: Nu sunteţi singură?

HAUK: Aaa, domnul Gregor! Ce plăcere!

GREGOR *(o împinge pe Kristinka înaintea Emiliei):* Uitaţi-vă în ochii

acestei copile! Ştiţi ce s-a întâmplat?

EMILIA: Janek.

GREGOR: Şi ştiţi de ce?

EMILIA: Oarecum.

GREGOR: Dumneavoastră îl aveţi pe conştiinţă pe băiatul acela, înţelegeţi?

EMILIA: Şi de aceea mi-ai adus aici atâţia oameni, cu avocatul în frunte?

GREGOR: Nu numai de aceea. Şi vă rog să nu mă mai tutuiţi.

EMILIA *(burzuluindu-se):* Ia te uită! Ce cauţi aici!

GREGOR: Veţi vedea. *(Se aşază fără a cere voie.)* De fapt cum vă numiţi?

EMILIA: îmi iei un interogatoriu?

KOLENATÝ: Da de unde, domnişoară. E doar o convorbire prietenească.

GREGOR: Arată, Vitek! *(la din mâna llui Vitek o fotografie.)* Aţi iscălit fotografia aceasta pentru domnişoara. Kristinka? E scrisul dumneavoastră?

EMILIA: Da.

KOLENATÝ: Perfect. Şi acum, permiteţi mi: mi-aţi trimis ieri această hârtie? E o declaraţie scrisă cu propria ei mină de o oarecare Ellian Mac Gregor, care atestă că o mama lui Ferdinand Gregor. Datată 1836. Este exact?

EMILIA: Da.

GREGOR: E scrisă însă cu cerneală proaspătă. Ştiţi ce înseamnă asta? Aud? Că e un fals, prea stimată domnişoară!

EMILIA: De unde să ştiu?

GREGOR: Cerneala e proaspătă. Poftim, priviţi, domnilor. *(îşi umezeşte degetul şi-l trece peste hârtie.)* Se mai ia încă. Ce aveţi de spus despre asta, dumneavoastră, domnişoară?

EMILIA: Nimic.

GREGOR: A fost scrisă ieri, înţelegeţi? Şi a fost scrisă de aceeaşi mină care a iscălit fotografia, E up scris cu caractere foarte deosebite,

KOLENATÝ: Parcă ar fi greceşti, pe viaţa mea. Bunăoară, acest alfa.

GREGOR: Aţi scris documentul acesta sau nu?

EMILIA: Chiar ţie o să mă şi spovedesc.

HAUK: Dar, domnilor, domnilor, daţi-mi voie…

KOLENATÝ: Lăsaţi, domnule, lăsaţi, aici se petrec lucruri extrem de interesante, domnişoară, puteţi cel puţin să ne spuneţi de unde aţi luat actul acesta?

EMILIA: Jur că l-a scris Ellian Mac Gregor!

KOLENATÝ: Când? Ieri dimineaţă?

EMILIA: Asta n-are importanţă.

KOLENATÝ: Are, dragă domnişoară. Are o importanţă grozav de

mare. Când a murit Ellian Mac Gregor?

EMILIA: Plecaţi! Plecaţi! Nu mai răspund la nicio întrebare!

(Prus iese repede din dormitor.)

PRUS: Vă rog să-mi arătaţi şi mie actul acela.

KOLENATÝ *(se ridică în picioare):* Pentru numele lui Dumnezeu… dumneavoastră…

GREGOR: Eraţi aici? Emilia, ce înseamnă asta?

HAUK: Doamne, e domnul Prus! Ce bine-mi parc! Cum o duceţi?

GREGOR: Ştiţi că fiul dumneavoastră…

PRUS *(rece):* Da. Daţi-mi hârtia aceea, vă rog. *(Kolenatý i-o întinde.)* Mulţumesc.

(Îşi pune ochelarii şi citeşte cu atenţie.)

GREGOR *(se apropie de Emilia, încet):* Ce-a căutat aici? Răspunde!

EMILIA *(îl măsoară):* Cu ce drept?

GREGOR: Cu dreptul celui care îşi pierde minţile.

PRUS *(pune hârtia pe masă):* Actul acesta nu e falsificat.

KOLENATÝ: Ei, drace! Aşadar, l-a scris Ellian Mac Gregor, nu?

PRUS: Nu. L-a scris grecoaica Elina Makropolos. E acelaşi scris ca şi cel din scrisorile ce se află la mine. Nu încape îndoială.

KOLENATÝ: Dar pe acelea le-a scris…

PRUS: Elina Makropolos. Nu a existat nicio Ellian Mac Gregor, domnilor. E o eroare.

KOLENATÝ: Simt că-mi pierd minţile! Dar iscălitura de pe fotografia aceasta?

PRUS *(o cercetează):* E fără îndoială scrisul Elinei Makropolos.

KOLENATÝ: Ca să vezi! Şi e propria iscălitură a acestei domnişoare. Ai văzut, Kristinka?

KRISTINA: Lăsaţi-o în pace!

PRUS *(îi înapoiază fotografia):* Mulţumesc. Iertaţi-mă că m-am amestecat.

(Se aşază ceva mai departe cu capul sprijinit În mâini.) (Pauză.)

KOLENATÝ: Şi acum, pentru numele lui Dumnezeu, ce credeţi despre toate acestea?

VÍTEK: Poate că e doar o întâmplare că… scrisul domnişoarei Marty… seamănă aşa… puţin…

KOLENATÝ: Bineînţeles, Vitek. Şi venirea domnişoarei e tot o întâmplare şi falsul acesta e de asemeni o întâmplare şi mai ştii ceva, Vítek? Mai tacă-ţi gura cu întâmplarea dumitale!

EMILIA: Vă atrag atenţia, domnilor, că plec chiar în cursul acestei dimineţi.

GREGOR: Unde, vă rog?

EMILIA: Peste graniţă.

KOLENATÝ: Domnişoară, să nu faceţi asta! Ştiţi ceva? Rămâneţi de bunăvoie, pentru a nu ne vedea siliţi să ne adresăm… să apelăm la…

EMILIA: Să mă aresteze?

GREGOR: Deocamdată nu. Mai ai o posibilitate.

(Ciocăneşte cineva.)

KOLENATÝ: Intră.

(Camerista bagă capul pe uşă.)

CAMERISTA: Doi domni îl caută pe domnul Hauk.

HAUK: Cum, vă rog? Pe mine? Nu mă duel Eu… pentru Dumnezeu, vă rog… faceţi ceva…

VÍTEK: Am să-i întreb eu ce vor!

(Iese.)

KOLENATÝ *(se îndreaptă spre. Kristina):* Haide, Kristinko, nu mai plânge. Îmi pare atât de rău…

HAUK: Vai ce frumoasă e! Ia să te văd! Doamne, nu mai plânge!

GREGOR *(lângă Emilia, încet):* Jos e o maşină. Treci cu mine graniţa, sau…

EMILIA: Haha, asta voiai?

GREGOR: Ori eu, ori poliţia. Vii?

EMILIA: Nu.

(Se întoarce Vitek.)

VÍTEK: Vă rog, pe domnul Hauk, îl aşteaptă… medicul lui… şi încă un domn. Spun că trebuie să-l conducă acasă. HAUK: Vedeţi, hihi! Au pus mâna pe mine. Vă rog să le spuneţi să aştepte!

VÍTEK: Le-am spus.

GREGOR: Domnilor, întrucât domnişoara Marty nu binevoieşte să ne explice nimic, vom îndrăzni să-i cercetăm noi sertarele şi cuferele.

KOLENATÝ: Oho! N-avem dreptul să facem asta, Gregor! Asta înseamnă încălcarea proprietăţii şi alte complicaţii.

GREGOR: Să chem poliţia să facă asta?

KOLENATÝ: Eu mă spăl pe mâini.

HAUK: Vă rog să-mi permiteţi, domnule Gregor, dar ca un *gentleman…*

GREGOR: Domnule, vă aşteaptă la uşă medicul dumneavoastră, cu un detectiv. Să-i poftesc să intre?

HAUK: Nu, asta nu, vă rog. Dar domnul Prus, desigur…

PRUS: Faceţi cu femeia aceasta… ce vreţi.

GREGOR: Bine. Începem.

(Se îndreaptă spre birou.)

EMILIA: încetează! *(Deschide sertarul măsuţei de toaletă.)* Mai îndrăzneşte acum!

KOLENATÝ *(sare asupra ei):* Aiaiai, domnişoară!

(îi smulge ceva din mină.)

GREGOR *(deschide sertarul biroului, fără să se întoarcă):* Ce, a vrut să tragă?

KOLENATÝ: Păi, era încărcat. Gregor, să lăsăm asta. Am să chem pe

cineva, da?

GREGOR: Nu, o să aranjăm singuri treaba asta. *(Caută prin sertare.)* Poftim, deocamdată distrează-te cu astav

EMILIA; *(lui Hauk):*. Maxy, tu permiţi una ca asta? *Caspita! Y usted quiere pasar porcaballero* ***[39]***

HAUK: *Cielo de mii'* ce să fac?

EMILIA *(lui Kolenatý):* Doctore, dumneata eşti un om de onoare…

KOLENATÝ: Regret nespus, domnişoară, dar v-aţi înşelat. Sunt un spărgător şi un hoţ internaţional. Sunt Arsène Lupin.

EMILIA *(lui Prus):* Atunci, dumneata, Prus! Doar eşti un *gentleman!* Nu poţi permite…

PRUS: Vă rog să nu-mi vorbiţi.

KRISTINA *(plângând în hohote):* E oribil ce faceţi cu ea. Lăsaţi-o în pace.!

KOLENATÝ: Şi eu spun, Tinkotinko, că este un lucru urât ce facem, urât de tot.

GREGOR: Dar, domnişoară, dumneata îţi cari toată arhiva cu dumneata.

KOLENATÝ: Asta e ceva pentru dumneata, Vítek. Hârtii de prima calitate, nu vrei sa le triezi?

EMILIA: îndrăzniţi să le citiţi!

KOLENATÝ': Dragă domnişoară, vă rog serios să nu vă mişcaţi. Altfel voi fi nevoit să fiu brutal. Paragraful 91. Codul penal.

EMILIA: Sunteţi avocat?

KOLENATÝ: Vedeţi, am şi prins gust pentru procese penale. Cred că înclinaţia asta o am de când m-am născut. Dar uneori abia la bătrâneţe îşi dă omul seama de adevărata lui vocaţie.

(Pauză.)

VÍTEK: Domnişoară Marty, îmi permiteţi să vă întreb, unde veţi cânta în viitor?

HAUK: *Mon Dieu, je suis désolé… désolé…* ***[40]***

VÍTEK: Aţi citit cronicile despre dumneavoastră?

EMILIA: Nu!

VÍTEK *(scoale din buzunar nişte decupaje):* Sunt magnifice, domnişoară. Bunăoară, asta: „O voce de o surprinzătoare strălucire şi putere, o nemaipomenită stăpânire a registrelor înalte, o siguranţă de cânt suverană…" şi aici alta: „… o apariţie splendidă… într-o interpretare dramatică fără egal… o interpretare unică în istoria operei noastre şi, poate, în istoria artei muzicale în general". În istorie, domnişoară, gândiţi-vă!

KRISTINA: E adevărat, adevărat, doar!

(Din dormitor apare Gregor cu braţele încărcate de hârtii.)

GREGOR: Aşa, doctore. Asta-i deocamdată tot. *(Aruncă hârtiile pe masă.)* La treabă!

KOLENATÝ: Cu plăcere! *(Miroase hârtiile.)* Sunt pline de praf, domnişoară. Vítek, praful ăsta este istoric.

GREGOR: Am mai găsit şi o pecete cu iniţialele E.M. Această pecete se află şi pe declaraţia Ellianei Mac Gregor.

PRUS *(se ridică):* Arătaţi-mi-o şi mie!

KOLENATÝ *(cufundat în cercetarea hârtiilor) Pentru* Dumnezeu, Vítek, văd aici anul 1603!

PRUS *(înapoind sigiliul):* E sigiliul Elinei Makropolos.

(Se aşază.)

KOLENATÝ *(cu nasul în hârtii):* Ca să vezi, câte nu află omul!

HAUK: Doamne, Dumnezeule…

GREGOR: Domnule Hauk, nu cunoaşteţi acest medalion? Cred că se află încrustat pe el respectabilul dumneavoastră blazon de odinioară.

HAUK *(privind medalionul):* Da… adică… Bine, dar cu însumi i l-am dăruit!

GREGOR: Când?

HAUK: Atunci… în Spania… în urmă cu cincizeci de ani.

GREGOR: Cui?

HAUK: Păi, cui alteia decât ei… Eugeniei… Eugeniei Montez, vă rog să înţelegeţi.

KOLENATÝ *(ridicând ochii de deasupra hârtiilor):* Aici scrie ceva în limba spaniolă. Cunoaşteţi spaniola?

HAUK: Desigur, arătaţi-mi… Hihihi, *Eugenie,* asta-i din Madrid!

KOLENATÝ: Ce anume?

HAUK: Din partea poliţiei… expulzare… pentru viaţă imorală! *Ramera Gitana, que se clama Eugenia Montez*[41]… hihihi! Ştiu acum, asta a fost din cauza bătăii aceleia, nu?

KOLENATÝ: Pardon? *(Frunzăreşte hârtiile.)* Paşaport de călătorie pe numele Eisa Millier, din anul 1709. Actul de deces al… Ellianei Mac Gregor, 1836. Ia te uită! Ce harabaură! Domnişoară, o să clasăm actele în regulă, după nume. Ekaterina Mâşkina, cine o mai fi fost şi asta?

VÍTEK: Ekaterina Mâşkina a fost o cântăreaţă rusă prin deceniul al patrulea al secolului trecut.

KOLENATÝ: Dumneata ştii totul, omule.

GREGOR: Ciudat, totdeauna iniţialele E.M.

KOLENATÝ: Domnişoara colecţionează probabil doar iniţialele acestea. Ciudată preferinţă, nu? Poftim! *„Dein Pepi.“*[42] Trebuie să fie străstrăunchiul dumitale, Prus. Să o citesc? *„Meine liebste, liebste Ellian.“*[43]

PRUS: Poate Elina? Nu?

KOLENATÝ: Da de unde, Ellian! Pe plic e scris: Ellian Mac Gregor, Opera imperială. Să vezi, Gregor, tot o să câştigăm noi în cazul Ellianei. *„Meine liebste, liebste Ellian…“*

EMILIA: *(ridicându-se în picioare):* Stai. Nu citi mai departe. Sunt scrisorile mele.

KOLENATÝ: Dar sunt pentru noi atât de interesante!

EMILIA: Nu citi. Am să vă spun totul. Răspund la tot ce mă veţi întreba.

KOLENATÝ: Adevărat?

EMILIA: Jur.

KOLENATÝ *(împăturind scrisoarea):* Atunci, vă cerem de un milion de ori scuze, domnişoară, că a trebuit să vă silim în felul acesta.

EMILIA: Mă veţi judeca?

KOLENATÝ: Ferească Dumnezeu! O să avem o discuţie cu totul şi cu totul amicală.

EMILIA: Vreau să mă judecaţi!

KOLENATÝ: Aşa! Vă vom îndeplini dorinţa în limitele competenţei noastre. Poftim, începeţi.

EMILIA: Nu, trebuie să fie ca la tribunal. Crucifix şi toate celelalte.

KOLENATÝ: Da, da. Aveţi dreptate. Altceva?

EMILIA: Să mă lăsaţi să mănânc şi să mă îmbrac. N-am să apar în faţa curţii în cămaşă de noapte.

KOLENATÝ: Are dreptate. O ţinută decentă, potrivită cu împrejurările, e absolut necesară.

GREGOR: Ce comedie!

KOLENATÝ: Linişte, nu minimaliza actul justiţiei. Acuzată, vi se acordă zece minute… sunt suficiente pentru a vă isprăvi toaleta?

EMILIA: Nu sunteţi în toate minţile? Cel puţin o oră.

KOLENATÝ: Atunci, o jumătate de oră de pregătire şi reculegere înainte de a apărea în faţa tribunalului. Vă trimitem camerista. Duceţi-vă!

EMILIA: Mulţumesc.

(Intră în dormitor.)

PRUS: Mă duc la… Janek.

KOLENATÝ: Dar să vă întoarceţi peste o jumătate de oră.

GREGOR: Doctore, n-ai vrea să fii măcar o clipă serios?

KOLENATÝ: Tăcere! Eu sunt foarte serios, Gregor. Ştiu ce se petrece cu ea. E isterică. Vítek!

VÍTEK: Poftim?

KOLENATÝ: Dă fuga la serviciul de pompe funebre şi spune-le să ne trimeată un crucifix, luminări şi nişte postav negru. Pe urmă o biblie şi ce crezi că mai lipseşte. Repede!

VÍTEK: Da, mă rog.

KOLENATÝ: Şi fă rost şi de un craniu.

VÍTEK: De om?

KOLENATÝ: De om sau de animal, e totuna. Numai să reprezinte moartea.

CORTINA

SCHIMBARE DE DECOR

Aceeaşi cameră, dar aranjată ca o sală de tribunal. Mesele, sofaua, scaunele etc. Acoperite cu postav negru. Pe masa mai mare, din stângă, un crucifix, o biblie, luminări aprinse şi un craniu. În spatele mesei Kolenatý, ca preşedinte al tribunalului, şi Vitek – ca grefier. Gregor, la masa mai mică din mijloc, ca procuror. Pe sofa Prus, Hauk şi Kristina – ca juraţi. În dreapta, un scaun liber.

KOLENATÝ: Ar fi timpul ca Marty să vină.

VÍTEK: Doar n-o fi băut… niscaiva otravă?

GREGOR: Ţi-ai găsit! Prea se iubeşte pe sine însăşi.

KOLENATÝ: Aduceţi acuzata.

(Vítek bute în uşa spre dormitor, apoi intră.)

PRUS: N-aţi putea să mă scutiţi de farsa asta?

KOLENATÝ: Nu, trebuie să fiţi jurat.

KRISTINA *(plângând):* Parcă… e… o înmormântare !

KOLENATÝ: Nu plânge, Tinkotinkol Pace celor morţi!

(Vitek o conduce pe Emilia în toaletă de gală, cu o sticlă şi un pahar în mină.) Condu acuzata la locul ei.

VÍTEK: Acuzata bea whisky.

KOLENATÝ: E beată?

VÍTEK: Este, mă rog!

EMILIA *(se sprijină de perete):* Lăsaţi-mă! Am băut doar… ca să-mi fac curaj. Mi-e sete.

KOLENATÝ: l-ai sticla!

EMILIA *(strânge sticla la piept):* Nul N-o dau! Altfel nu vorbesc! Hahaha… parcă aţi fi nişte ciocli! Ce caraghioslâc! Hahahaha, ia te uită, Bertik, Theotokos, mor de râs!

KOLENATÝ *(sever):* Acuzata, poartă-te cuviincios!

EMILIA *(surprinsă):* Vreţi să mă înspăimântaţi, nu? Bertik, nu-i aşa că-i doar o glumă?

KOLENATÝ: Vorbiţi doar când curtea vă pune întrebări. Locul dumneavoastră e aici. Puteţi sta jos… Rog procurorul să dea glas acuzării.

EMILIA *(neliniştită):* Trebuie să jur?

KOLENATÝ: Acuzaţii nu jură.

GREGOR: Acuzata zisă Emilia Marty, cântăreaţă, e învinuită în faţa lui Dumnezeu şi a noastră că a recurs la înşelătorie şi fals de acte din motive de interes. Drept care, făcându-se vinovată de abuz de încredere şi încălcare a bunei-cuviinţe, a vieţii însăşi, nu poate fi judecată după codul uman. Să se disculpe în faţa unui tribunal mai înalt.

KOLENATÝ: Are cineva ceva de spus în legătură cu actul de acuzare? Nimeni… Trecem la interogatoriu. Ridică-te, acuzată.

Numele?

EMILIA: Al meu?

KOLENATÝ: Bineînţeles, al dumneavoastră. Cum vă numiţi?

EMILIA: Elina Makropolos.

KOLENATÝ *(fluieră):* Cum?

EMILIA: Elina Makropolos.

KOLENATÝ: Născută?

EMILIA: în Creta.

KOLENATÝ: Când?

EMILIA: Când?

KOLENATÝ: Ce vârstă aveţi?

EMILIA: Ei, cât îmi daţi?

KOLENATÝ: Să zicem, treizeci.

VÍTEK: Vă rog, peste treizeci.

KRISTINA: Peste patruzeci.

EMILIA: *(scoate limba la ea):* Puştoaice!

KOLENATÝ: Purtaţi-vă cuviincios în faţa curţii.

EMILIA: Par atât de bătrână?

KOLENATÝ: Doamne fereşte! Aşadar, născută?

EMILIA: în 1585.

KOLENATÝ *(sare În sus):* Când?

EMILIA: 1585.

KOLENATÝ *(aşezându-se):* în anul 85. Aşadar, în vârstă de treizeci şi şapte de ani, nu-i aşa?

EMILIA: De trei sute treizeci şi şapte de ani, le rog.

KOLENATÝ: Vă atrag atenţia insistent să vorbiţi serios.

Ce vârstă aveţi?

EMILIA: Trei sute treizeci şi şapte de ani.

KOLENATÝ: Asta-i prea de tot! Şi cine a fost tatăl dumneavoastră?

EMILIA: Hieronymus Makropolos, medicul împăratului Rudolf al II-lea.

KOLENATÝ: Afurisită de treabă! Oameni buni, eu nu mai stau de vorbă cu ea!

PRUS: Cum vă numiţi de fapt?

EMILIA: Elina Makropolos.

PRUS: Elina Makropolos, amanta lui Josef Prus, era din familia dumneavoastră?

EMILIA: Eu sunt aceea.

PRUS: Cum asta?

EMILIA: Aşa, bine, chiar eu am fost amanta lui Pepi Prus. Cu el am avut doar pe acel Gregor.

GREGOR: Şi Ellian Mac Gregor?

EMILIA: Tot eu sunt.

GREGOR: V-aţi pierdut minţile?

EMILIA: Eu îţi sunt străbunică sau cam aşa ceva. Ferdi a fost băiatul meu, pricepi?

GREGOR: Care Ferdi?

EMILIA: Ei, Ferdinand Gregor. În actul de naştere însă e trecut Ferdinand Makropolos, pentru că… acolo a trebuit să spun adevăratul meu nume. Aşa se obişnuieşte.

KOLENATÝ: Desigur. Şi când v-aţi născut?

EMILIA: în 1585. Doamne Isuse Cristoase, da mai lasă-mă odată în pace!

HAUK:…şi… dacă-mi permite-ţi… dumneata eşti deci Eugenia Montez?

EMILIA: Am fost, Max, am fost, dar pe atunci aveam abia două sute nouăzeci de ani. Tot eu am mai fost şi Ekaterina Mâşkina şi Eisa Millier şi altele şi altele. În lumea voastră, omul nu poate să rămână în viaţă trei sute de ani.

KOLENATÝ: Mai ales o cântăreaţă, nu?

EMILIA: Cred şi eu.

(Pauză.)

VITEK: Şi dumneavoastră aţi trăit, vasăzică, şi în secolul al optsprezecelea?

EMILIA: Bineînţeles.

VÍTEK: L-aţi cunoscut poate… personal… pe Danton?

EMILIA: L-am cunoscut. Dezgustător om!

PRUS: Dar cum de aţi putut cunoaşte ce conţine un plic sigilat?

EMILIA: Pentru că Popi mi-a arătat totul înainte de a-l sigila. Pentru ca să-i spun odată asta prostului aceia de Ferdi Gregor.

GREGOR: Şi de ce nu i-aţi spus-o?

EMILIA: Ce, eram nebună să mă îngrijesc de toate odraslele mele?!

HAUK: Vai de mine! Cum puteţi vorbi aşa?

EMILIA: Ehei, băiete, de mult nu mai sunt o doamnă.

VÍTEK: Vă rog, aţi avut mai mulţi copii?

EMILIA: Vreo douăzeci, poate mai mulţi. Uneori omul nu mai ţine socoteală. Nu vrea nimeni să bea? Sfântă născătoare, ce uscată mi-e gura! Ard toată!

(Se prăbuşeşte pe scaun.)

PRUS: Atunci, scrisorile acelea semnate E.M. Le-aţi scris dumneavoastră?

EMILIA: Eu. Ştii ceva, dă-mi-le înapoi. Câteodată îmi place să le citesc. E o porcărie, nu?

PRUS: Le-aţi scris ca Elina Makropolos sau ca Ellian Mac Gregor?

EMILIA: E totuna. Pepi ştia cine sunt. Lui Pepi i-am spus tot. Pe el l-am iubit.

HAUK *(se ridică supărat):* Eugenia!

EMILIA: Taci, Max, şi pe tine. Era frumoasă viaţa alături de tine,

ştrengarule! Dar Pepi… *(Plânge.)* Pe el l-am iubit cel mai mult dintre toţi! De aceea i-am împrumutat… reţeta Makropolos… dorea atât de mult s-o aibă…

PRUS: Ce i-aţi împrumutat?

EMILIA: Reţeta Makropolos.

PRUS: Ce-i asta?

EMILIA: Hârtia pe care mi-ai înapoiat-o azi. Plicul acela închis. Pepi a vrut să încerce, mi-a promis că mi-o va înapoia… şi, când colo, a anexat-o la testamentul acela! Poate că ar fi trebuit să vin s-o iau… Dar am venit abia acum! Cum a murit Pepi?

PRUS: în febră… a avut nişte spasme groaznice.

EMILIA: Fiindcă a încercat! Asta a fost criza! *Aia Maria,* i-am spus doar!

GREGOR: Aţi venit aici doar pentru hârtia aceea scrisă în greceşte?

EMILIA: Ha, ha, nu v-o dau! Acum e a mea! Să nu-ţi închipui, Bertik, că-mi pasă de procesul tău tâmpit. Puţin îmi pasă că eşti al meu. Nici nu ştiu câte mii de bastarzi de-ai mei or fi împrăştiaţi prin lume. Am vrut doar să pun mina pe hârtia asta, căci… altfel…

GREGOR: Altfel?…

EMILIA: Îmbătrânesc. Pentru că am ajuns la capăt. Vreau să încerc din nou. Pune mâna, Bertik, să vezi cât sunt de rece. *(Se ridică în picioare.)* Atingeţi-mi mâinile! Oh, Doamne, mâinile mele!

HAUK: Şi ce e, mă rog, reţeta asta, Makropolos?

EMILIA: Acolo scrie ce trebuie să facă omul pentru ca să trăiască trei sute de ani. Pentru ca să rămână trei sute de ani tânăr. Tatăl meu a scris-o pentru împăratul Rudolf… vei, însă, nu o cunoaşteţi, nu-i aşa?

VÍTEK: Doar din istorie.

EMILIA: Din istorie nu puteţi şti nimic. Istoria e o prostie. Ce-am vrut să spun? *(Priveşte dintr-o cutioară.)* Nu doreşte nimeni?

GREGOR: Ce-i asta?

EMILIA: Mai nimic. Cocaină, sau aşa ceva. Despre ce vorbeam?

VÍTEK: Despre împăratul Rudolf.

EMILIA: Aha, dragii mei, ce depravat era! Ştiu despre el anumite lucruri…

KOLENATÝ: Vă rog să reveniţi la subiect.

EMILIA: Da, şi când şi-a dat seama că îmbătrâneşte, a începui să caute elixirul vieţii, sau nu ştiu cum îl numea. Dorea să întinerească iar, înţelegeţi? Atunci tatăl meu i-a prescris acea reţetă, acel procedeu magic, prin care rămâneai tânăr trei sute de ani. Împăratul Rudolf însă se temea ca magia aceea să nu-l otrăvească şi a poruncit: încearcă mai întâi pe fiica ta. Fiica eram eu. Aveam pe atunci şaisprezece ani. Tatăl meu a încercat procedeul cu mine. În vremea aceea îi ziceau „magie“, dar era cu totul altceva.

HAUK: Ce anume?

EMILIA: *(cutremurându-se):* Asta n-o spun. Aşa ceva nu se poate spune. Am zăcut după aceea o săptămână sau mai mult fără cunoştinţă, cu temperatură mare, dar m-am făcut bine.

VÍTEK: Şi împăratul?

EMILIA: Nimic, s-a ars. Cum ar fi putut să se convingă că voi trăi trei sute de ani? L-a băgat în temniţă pe tatăl meu acuzându-l că ar fi un şarlatan, iar eu am fugit cu tot ce lăsase el scris. În Ungaria sau în Turcia, nu-mi mai amintesc.

KOLENATÝ: Aţi mai arătat cuiva acest… procedeu Makropolos?

EMILIA: L-am arătat. L-a încercat un preot din Tirol, aceasta s-a întâmplat cam prin anul 1660 sau în jurul lui. Poate c-o mai fi trăind, nici nu ştiu, dar într-o vreme era papă şi-şi zicea Alexandru sau Prus sau cam aşa ceva. Pe urmă un ofiţer italian, dar pe ăsta l-au omorât. Se numea Ugo. Frumos bărbat! Pe urmă Năgeli Ondřej, apoi ticălosul de Bombita şi, în sfârşit, Pepi Prus, care a murit din cauza asta. Pepi a fost ultimul. Hârtia a rămas la el… Mai mult nu ştiu. Întrebaţi-l pe Bombita. Bombita trăieşte, dar nu ştiu cum şi-o fi zicând acum. Ştiţi, e… cum îi zice?… logodnic de profesie, nu?

KOLENATÝ: Mă scuzaţi. Aveţi deci două sute patruzeci şi şapte de ani, nu?

EMILIA: Nu, trei sute treizeci şi şapte.

KOLENATÝ: Sunteţi beată. Din 1585 până azi sunt două sute patruzeci şi şapte de ani, înţelegeţi?

EMILIA: Nu mă încurca! Am trei sute treizeci şi şapte de ani.

KOLENATÝ: De ce aţi falsificat scrisul Ellianei Mac Gregor?

EMILIA: Dar eu însămi sunt Ellian Mac Gregor!

KOLENATÝ: Nu minţiţi! Dumneavoastră sunteţi Emilia Marty, pricepeţi?

EMILIA: Da, dar de doisprezece ani abia.

KOLENATÝ: Atunci, recunoaşteţi că aţi furat medalionul Eugeniei Montez?

EMILIA: Ferească sfântul! Nu-i adevărat! Eugenia Montez…

KOLENATÝ: E consemnat în procesul-verbal. Aţi recunoscut…

EMILIA: Nu-i adevărat!

KOLENATÝ: Cum se numeşte complicele dumneavoastră?

EMILIA: Nu am niciun complice!

KOLENATÝ: Nu negaţi! Ştim totul. Când v-aţi născut?

EMILIA *(tremurând):* în 1585.

KOLENATÝ: Acum, beţi paharul ăsta plin!

EMILIA: Nu… nu vreau! Lăsaţi-mă!

KOLENATÝ: Trebuie! Tot paharul! Repede!

EMILIA: *(înfricoşată):* Ce faceţi cu mine? Bertik! *(Bea.)* Mi se învârteşte… asta.

KOLENATÝ *(se ridică şi vine lângă ea):* Cum vă numiţi?

EMILIA: Mi-e rău.

(Se prăbuşeşte de pe scaun.)

KOLENATÝ *(a prins-o şi o aşază uşor pe podea):* Cum vă numiţi?

EMILIA: Elina… Makro…

KOLENATÝ: Nu minţiţi! Ştiţi cine cânt eu? Sunt preotul. Spovediţi-vă!

EMILIA: Preot… *hémon… hos.. Eis… en úranois*[44].

KOLENATÝ: Cum vă numiţi?

EMILIA: Elina… polos.

KOLENATÝ: Craniul!… Primeşte, Doamne, sufletul păcătoasei tale roabe Emilia Marty *himnum în saeculorum amen*[45]… Gata. *(înfăşoară craniul cu o bucată de postav negru şi-l arată Emiliei.)* Ridică-te! Cine eşti?

EMILIA: Elina…

(Leşină.)

KOLENATÝ *(îi dă drumul, lăsând-o să se prăbuşească la pământ):* Afurisita!

(Se ridică şi pune craniul pe masă.)

GREGOR: Ce este?

KOLENATÝ: Nu minte! Strângeţi cârpele astea, repede! *(Sună.)* Gregor, un doctor!

KRISTINA: Aţi otrăvit-o?

KOLENATÝ: Numai puţin.

GREGOR *(vorbeşte din uşă în coridor):* Vă rog, medicul e aici?

(Intră doctorul.)

DOCTORUL: Domnule Hauk, vă aşteptăm de o oră. Haideţi acasă!

KOLENATÝ: Stai puţin. Mai întii, dă ajutor aici, doctore!

DOCTORUL *(aplecat asupra Emiliei):* A leşinat?

KOLENATÝ: E otrăvită.

DOCTORUL: Cu ce? *(îngenunchează lângă Emilia şi aspiră mirosul buzelor.)* Aha. *(Se ridică.)* Culcaţi-o.

KOLENATÝ: Gregor, du-o în dormitor! Întrucât eşti ruda ei cea mai apropiată…

DOCTORUL: Apă caldă!

PRUS: Îndată.

DOCTORUL: Frumoasă treabă, nu? îmi daţi voie? *(Scrie o reţetă.)* O cafea neagră, da? Şi cu asta repede la farmacie.

(Intră în dormitor.)

KOLENATÝ: Aşadar, domnilor…

(Intră camerista.)

CAMERISTA: Domnişoara a sunat?

KOLENATÝ: Bineînţeles. Ar dori o cafea neagră, Lojzicko. O cafea neagră, grozav de tare, ştii, Lojzi?

CAMERISTA: Hi-hi, de unde ştie domnul…

KOLENATÝ: îmi dau şi singur seama. Iar cu asta dă fuga la farmacie, da? Hai, fuguţa!

(Camerista pleacă.)

KOLENATÝ *(se aşază pe un scaun în mijloc):* Să fiu al naibii, dacă nu-i ceva adevărat în toată povestea asta.

PRUS: Ştiu. De aceea nu trebuia s-o îmbătaţi.

HAUK: Eu… eu… vă rog să nu râdeţi, dar eu cred tot ce spune.

KOLENATÝ: Dar dumneata, Prus?

PRUS: O cred pe deplin.

KOLENATÝ: Şi eu. Ştiţi ce înseamnă asta?

PRUS: Că Gregor va căpăta Loukovul.

KOLENATÝ: Hm, vă e chiar atât de neplăcut?

PRUS: Nu mai am moştenitori.

(Se întoarce Gregor cu mâna înfăşurată în batistă.)

HAUK: Vă rog, cum se mai simte?

GREGOR: Ceva mai bine. Dar m-a muşcat, bestia! Ştiţi că eu cred tot ce spune?

KOLENATÝ: Din păcate, noi de asemeni.

(Pauză.)

HAUK: Dumnezeule, trei sute de ani! Trei… sute… de ani!

KOLENATÝ: Domnilor, să păstrăm o discreţie absolută. De acord? Kristinko!

KRISTINA *(cutremurându-se):* Trei sute de ani! E îngrozitor!

(Intră camerista cu cafeaua.)

KOLENATÝ: Kristi, ia-o dumneata şi du-i-o domnişoarei. Fă puţin pe sora de caritate. *(Kristina merge cu cafeaua în dormitor, iar camerista iese.) (Kolenatý se convinge că ambele uşi sunt închise.)* Şi acum, domnii mei, să ne gândim bine ce facem cu asta!

GREGOR: Cu ce?

KOLENATÝ: Cu reţeta Makropolos. Avem la îndemână, în apropierea noastră, o reţetă pentru prelungirea vieţii la trei sute de ani. Putem să intrăm în posesia ei.

PRUS: Hârtia şi-a vârât-o în sân.

KOLENATÝ: Putem să i-o luăm de acolo. Domnilor, e ceva de necrezut documentul ăsta. Ce vom face cu el?

GREGOR: Absolut nimic. Reţeta îmi aparţine. Eu sunt moştenitorul ei.

KOLENATÝ: Vezi-ţi de treabă! Cât timp trăieşte, nu eşti niciun moştenitor. Şi poate să mai trăiască încă trei sute de ani, dacă o să vrea. Noi însă trebuie să intrăm în posesia hârtiei, înţelegeţi?

GREGOR: Prin înşelătorie.

KOLENATÝ: Să zicem. Dar e ceva atât de important… pentru noi şi pentru toată omenirea că… hm, domnii mei, dumneavoastră mă

înţelegeţi. Trebuie să i-o lăsăm ei? De ce să tragă foloase de pe urma ei doar ea şi un ticălos oarecare, Rombiţa? Cine o va căpăta?

GREGOR: în primul rând, urmaşii ei.

KOLENATÝ: Ehei, băiete, urmaşi din ăştia trebuie să fie cu duiumul. Chestia asta n-o interesa prea mult. Să te luăm, de pildă, pe dumneata, Prus: dacă lucrul acesta s-ar afla în proprietatea dumitale, mi l-ai împrumuta şi mie? Ca să trăiesc trei sute de ani.

PRUS: Nu.

KOLENATÝ: Vedeţi, domnilor? Trebuie să ajungem la o înţelegere în privinţa asta. Ce facem cu reţeta?

VÍTEK *(ridicându-se în picioare):* Să dăm publicităţii reţeta Makropolos!

KOLENATÝ: Ei, haide, doar nu vorbeşti serios!

VÍTEK: Să o dăm tuturor! Omenirii întregi! Toţi oamenii au drepturi egale la viaţă! Ah, Doamne, viaţa e atât de scurtă! Cât de puţin, Doamne, cât de puţin îi este dat omului să trăiască!

KOLENATÝ: Ce-are a face?

VÍTEK: E o situaţie de plâns, domnilor! Gândiţi-vă numai… spiritul uman, setea aceea de cunoaştere, creierul, munca, dragostea, talentul creator – totul, totul… Doamne, ce poate face un om în cei şaizeci de ani de viaţă? Ce folos are din ei? Ce învaţă? Nu apuci să vezi fructele pomului pe care l-ai sădit; nu poţi învăţa tot ce a cunoscut omenirea înaintea ta; mori şi nici nu ai trăit măcar! Doamne, Isuse Cristoase, trăim atât de puţin!

KOLENATÝ: Pentru Dumnezeu, Vítek…

VÍTEK: Nici n-ai apucat să te bucuri, nu ai avut timp să gândeşti, nu ai avut răgaz să faci nimic, nimic decât să alergi după o bucată de pâine! Şi nu ai văzut nimic, nu ai terminat nimic, nu ai cunoscut nimic, nici pe tine însuţi, sărmană frântură de viaţă! De ce ai trăit? A avut vreun rost?

KOLENATÝ: Vrei să mă faci să plâng?

VÍTEK: Murim ca animalele. Doamne, ce altceva e viaţa viitoare, ce e nemurirea sufletului decât un puternic protest împotriva scurtimii vieţii? Niciodată, niciodată omenirea nu s-a împăcat cu această fărâmă de viaţă animală. Nu poate accepta asta, e prea nedrept. E înfiorător de nedrept să trăieşti atât de puţin. Omul înseamnă mai mult decât o broască ţestoasă sau un corb. Omul arc nevoie de mai mult timp ea să trăiască. Şaizeci de ani e o încălcare a libertăţii, o dovadă «le slăbiciune şi animalitate, înseamnă o neştiinţă.

HAUK: Vai mie, care am şaptezeci şi şase de ani!

VÍTEK: Să dăm tuturor trei sute de ani de viaţă! Va fi cel mai mare eveniment de la crearea omului. Va fi eliberarea, va fi o nouă şi definitivă creare a omului! Câte nu poate face omul în trei sute de ani! Cincizeci de ani să fie copil şi elev; cincizeci de ani să cunoască lumea

şi să vadă tot ce există; o sută de ani să muncească pentru a fi folositor celorlalţi şi alţi o sută de ani, după ce a cunoscut totul, să trăiască în înţelepciune, să stăpânească, să înveţe pe alţii şi să le fie exemplu! Oh, cât de preţioasă ar fi viaţa omului, dacă ar dura trei sute de ani I N-ar mai fi războaie. N-ar mai fi goana aceasta ruşinoasă după pâine. N-ar mai exista teamă şi egoism. Fiecare om atoateştiutor ar fi un demn *(îşi împreună mâinile.)* stăpân pe el însuşi, perfect, un adevărat fiu al lui Dumnezeu, şi nu o lepădătură a lui. Să dăm oamenilor viaţa! Să le dăm o viaţă plină, omenească!

KOLENATÝ: Da, e foarte frumos. Foarte frumos, dar…

GREGOR: Foarte mulţumesc. Să fii trei sute de ani un biet funcţionăraş sau să împleteşti la ciorap!

VÍTEK: Dar…

GREGOR: Dar omule, dacă am fi toţi atotştiutori şi independenţi, cine ar mai îndeplini meseriile folositoare omenirii, pe care le exercită tocmai cei lipsiţi de prea multă învăţătură?

KOLENATÝ: Dă-te bătut, Vítek. Din punct de vedere juridic şi economic, e absurd. Sistemul nostru social e întemeiat pe termenul scurt de vârstă. Să luăm, de exemplu… contractele, pensiile, asigurările, plăţile, dreptul de moştenire şi mai ştiu eu ce. Şi căsătoria.. Băiete, nimeni nu se însoară pentru trei sute de ani. Nimeni n-o să semneze o convenţie pentru trei sute de ani. Omule, eşti un anarhist! Vrei să răstorni întreaga ordine socială!

HAUK: Şi… dacă-mi daţi voie, după acei trei sute de ani omul poate întineri din nou…

KOLENATÝ:…şi să trăiască de fapt veşnic. Pur şi simplu nu se poate.

VÍTEK: Mă rog, asta s-ar putea interzice! După trei sute de ani toţi ar trebui să moară!

KOLENATÝ: îl vedeţi? Din pură umanitate, ar fi în stare să interzică oamenilor să trăiască!

HAUK: Dacă-mi permiteţi, eu… eu cred că reţeta aceea s-ar putea împărţi în doze mai mici.

KOLENATÝ: Cum asta?

HAUK: Vă rog să mă înţelegeţi bine, în ani. O doză… zece ani de viaţă. Trei sute de ani e cam mult, poate că… unii nici n-ar vrea. Zece ani însă ar cumpăra orice om, nu?

KOLENATÝ: Am întemeia în cazul acesta o firmă *en-gros* cu vânzare de ani. Oameni buni, e o idee! Parcă văd comenzile: „Trimiteţi retur una mie două sute de ani de viaţă în ambalaj uman. Kohn et. Comp.“; „Express două milioane de ani, Prima“. „Ambalaj de lux. Filiala Viena.“ Domnule Hauk, să ştii că nu-i rea ideea.

HAUK: Eu… eu nu sunt om de afaceri, ştiţi? Dar când ajunge omul la bătrâneţe, ar cumpăra bucuros… puţină viaţă… Trei sute de ani însă e prea mult, nu-i aşa?

VÍTEK: Pentru a cunoaşte, nu.

HAUK: Mă rog, cunoaşterea nu o cumpără nimeni. Dar zece ani de plăceri, asta da, sss, ie-te, asta da, bucuros.

(Intră camerista.)

CAMERISTA: Poftiţi, de la farmacie.

KOLENATÝ: Mulţumesc, Lojzicko. Cât timp ai vrea să trăieşti?

CAMERISTA: Hi-hi, încă vreo treizeci de ani.

KOLENATÝ: Mai mult nu?

CAMERISTA: Nu. Ce-aş face cu ei?

KOLENATÝ: Ei, vezi, Vitek?

(Camerista pleacă.)

(Kolenatý bate în peretele dormitorului.) (Doctorul apare în uşă.)

DOCTORUL: Ce s-a întâmplat? Aha, bine.

(Ia medicamentul.)

HAUK: Vă rog, cum se simte domnişoara?

DOCTORUL: Nu prea bine!

(Dispare în dormitor.)

HAUK: Vai, sărmana!

PRUS *(se ridică):* Domnilor, o… întâmplare deosebită ne-a pus la îndemână o anumită taină. E vorba, probabil, de prelungirea vieţii. Să admitem că e posibila. Nimeni dintre noi, sper, nu intenţionează să o folosească pentru el însuşi.

VÍTEK: Tocmai asta spun şi cu. Trebuie să prelungim viaţa tuturor.

PRUS: Nu. Doar viaţa celor puternici. Viaţa celor mai capabili. Pentru obişnuita drojdie umană, chiar şi viaţa aceasta scurtă, efemeră, e prea mult.

VÍTEK: À, daţi-mi voie!

PRUS: Mă rog, nu vreau să ne certăm. Îmi daţi voie, omul obişnuit, mic, prost, nu moare; omul mic trăieşte veşnic şi fără ajutorul dumitale. Micimea se naşte fără răgaz, aşa cum se nasc muştele sau şoarecii. Doar grandoarea moare. Numai forţa şi capacitatea moare, deoarece sunt de neînlocuit. Poate în mâinile noastre se află posibilitatea de a le menţine. Putem întemeia aristocraţia vârstei înaintate.

VÍTEK: Aristocraţiei Il auziţi? Privilegiul vieţii!

PRUS: Aşa e. Doar cei mai buni au importanţă în viaţă! Doar conducătorii, oamenii capabili de reînnoire, de acţiune. Despre femei nici nu vorbesc. Sunt însă pe lume zece sau douăzeci de mii de bărbaţi de neînlocuit. Avem posibilitatea să-i menţinem. Putem să le dăm o capacitate de a raţiona supraomenească şi o putere supranaturală. Putem creşte zece sau o sută de mii de asemenea conducători cu calităţi supraomeneşti.

VÍTEK: O crescătorie de magnaţi ai vieţii!

PRUS: Da. Selecţia acelora caro au dreptul la o viaţă nelimitată.

KOLENATÝ: Şi, mă rog, cine i-ar desemna pe aceşti aleşi? Guvernele? Plebiscitul? Academia elveţiană?

PRUS: Fără alegeri idioate! Cei mai puternici ar preda din mână în mână viaţa celor mai puternici. Stăpânii materiei – stăpânilor spiritului. Inventatorii – ostaşilor.

Fabricanţii – despoţilor. Ar fi o dinastic de stăpâni ai vieţii. O dinastie independentă de toată drojdia omenirii civilizate, oricare ar fi ea.

VÍTEK: Până când drojdia aceea va veni să-şi ceară dreptul la viaţă!

PRUS: Nu dreptul lor, *ci al celorlalţi! Din când în când, ar fi omorâţi câţiva dintre ei. Şi ce-i cu asta? Răzvrătirea e dreptul robilor, dar singura cale posibilă de progres a societăţii e înlocuirea celor mici şi slabi cu despoţi puternici şi mari. Privilegiul vârstei înaintate e despotismul celor aleşi. Este… domnia raţiunii. Autoritatea supraumană a cunoaşterii şi acţiunii. Domnia asupra oamenilor. Cei ce vor trăi mult vor deveni neîndoios stăpânii omenirii. Şi aceasta stă în puterea dumneavoastră, domnilor. Vă puteţi folosi de asta. Asta am avut de spus.

(Se aşază.)

KOLENATÝ:: Hm. Facem parte din cei aleşi să zicem eu sau Gregor?

PRUS: Nu.

GREGOR: Dar dumneata desigur, faci parte?…

PRUS:…Azi nu mai fac parte.

GREGOR: Domnilor, să lăsăm vorbele de prisos. Secretul prelungirii vieţii e proprietatea familiei Makropolos. Lăsaţi ca familia Makropolos să facă cu el ce va dori.

VÍTEK: Cum aşa?

GREGOR: Reţeta aceea o vor folosi doar membrii familiei. Doar acela care e urmaşul Elinei Makropolos, oricine ar fi el.

KOLENATÝ: Şi va trăi secole în şir doar pentru că a fost conceput de un vagabond sau de un baron şi de o femeie nebună, perversă şi isterică? Doamne, cred şi eu că face mult o asemenea afacere de familie.

GREGOR: Ce vă pasă?

KOLENATÝ: Avem cinstea să cunoaştem un reprezentant al familiei. Este – te rog să mă ierţi – dar dracu să-l ia, pe scurt e un subiect degenerat. Splendidă familie, nu?

GREGOR: Spune ce doreşti. Pot fi nebuni sau chiar maimuţe. Pot fi degradaţi, depravaţi, cocoşaţi san idioţi, orice veţi vrea. Pot fi chiar întruchiparea răului! Nu asta contează. Va fi a lor.

KOLENATÝ: Şi e bine aşa, n-am ce zice!

(Din dormitor apare doctorul.)

DOCTORUL: E în ordine. Lăsaţi-o să stea culcată.

HAUK: Aşa, aşa, să stea. Asta-i bine.

DOCTORUL: Haideţi acasă, domnule Hauk. Vă conduc.

Hauk: Vai, avem tocmai o consfătuire destul de serioasă, nu-i aşa? Mai lăsaţi-mă! Eu… eu… sigur!…

DOCTORUL: Vă aşteaptă cineva pe coridor. Moşulică, te rog să nu faci prostii, că altfel… Vă salut, domnilor.

(Pleacă.)

KOLENATÝ: Gregor, ai vorbit serios?

GREGOR: Foarte serios.

(Din dormitor iese Kristina.)

KRISTINA; Vorbiţi mai încet. Vrea să doarmă.

KOLENATÝ: Kristinko, vino aici. Ai vrea să trăieşti trei sute de ani?

KRISTINA: Nu.

KOLENATÝ: Dacă ai avea reţeta acestei vieţi atât de lungi, ce ai face cu ea?

KRISTINA: Nu ştiu.

VÍTEK: Ai da-o tuturor oamenilor, nu?

KRISTINA: Nu ştiu. Ar fi mai fericiţi dacă ar trăi atât de mult?

Kolenatý: Tinkotinko, orice-ai zice, viaţa e totuşi o fericire.

KRISTINA: Nu… nu ştiu. Nu mă întrebaţi pe mine.

Hauk: Ah, domnişoară, omul e atât de bucuros să trăiască!

KRISTINA *(îşi acoperă ochii):* Nu întotdeauna… cineva… acum câteva ore…

(Pauză.)

PRUS *(apropiindu-se de ea):* Mulţumesc pentru Janek.

KRISTINA: De ce?

PRUS: Pentru că ţi-ai amintit de el acum.

KRISTINA: Amintit? Ca şi cum aş putea să mă mai gândesc… la altcineva.

KOLENATÝ: Şi noi ne certăm aici pentru viaţa veşnică.

(Intră Emilia ca o umbră, cu o compresă pe frunte. Toţi se ridică în picioare.)

EMILIA: Scuzaţi-mă că… v-am părăsit… o clipă…

GREGOR: Cum vă simţiţi?

EMILIA: Mă doare capul… îl simt gol… înfiorător…

HAUK: Lasă că trece.

EMILIA: Nu trece. Niciodată nu va trece. De două sute de ani am asta.

KOLENATÝ: Ce anume?

EMILIA: Plictiseala. Nu, nu-i plictiseală. Este… este… ah, voi oamenii nu aveţi nume pentru asta. În nicio limbă nu există cuvânt pentru ea. Şi Bombita vorbea de asta… E îngrozitor.

GREGOR: Dar ce anume este?

EMILIA: Nu ştiu. Totul e atât de prostesc, de gol, de zadarnic… Sunteţi toţi prezenţi?… Ca şi când n-aţi fi. Ca şi cum aţi fi nişte

obiecte neînsufleţite sau umbre… Ce să fac cu voi?

KOLENATÝ: Ar trebui poate să plecăm?

EMILIA: Nu, e totuna. Să mori sau să ieşi pe uşă, e totuna… Doar n-are nicio importanţă dacă ceva există sau nu… Iar voi vă zbuciumaţi atâta pentru orice moarte absurdă! Sunteţi ciudaţi… ah!

VÍTEK: Ce s-a întâmplat?

EMILIA: Omul nu trebuie, nu trebuie să trăiască atât!

VÍTEK: De ce?

EMILIA: Nu suportă. Până la o sută, o sută treizeci de ani suportă, dar pe urmă, pe urmă… pe urmă îşi dă seama… îşi dă seama că… Pe urmă sufletul lui încetează de a mai trăi.

VÍTEK: De ce îşi dă seama?

EMILIA: Doamne, asta nu poate fi exprimat prin cuvinte. Omul nu mai poate crede după aceea în nimic. În nimic. Şi de aici – plictiseala aceea. Ştii, Bertik, tu spuneai că atunci când cânt, par de gheaţă. Vezi, arta are sens, câtă vreme omul nu o stăpâneşte. Abia când ajunge stăpân pe ea, când o stăpâneşte pe deplin, vede că e în zadar, E zadarnică, Krjstjnka, zadarnică, la fel ca şi sforăitul. A cânta e la fel ca şi a tăcea. Totul e la fel. Nu e nicio deosebire.

VÍTEK: Nu-i adevărat! Când cântaţi… oamenii sunt mai buni şi mai mari.

EMILIA: Oamenii nu sunt niciodată mai buni. Nimic nu se poate schimba. Nimic, nimic, nimic nu se întâmplă. Dacă s-ar trage acum gloanţe, dacă ar fi cutremur, dacă ar fi sfârşitul lumii, sau mai ştiu eu ce, nu se întâmplă nimic. Nici cu mine nu se întâmplă nimic. Voi sunteţi aici, iar eu sunt nemăsurat de departe… de tot… la o depărtare de trei sute de ani… Ah, Doamne, dacă aţi şti cât de uşor vă vine vouă să trăiţi!

KOLENATÝ: De ce?

EMILIA: Voi sunteţi atât de aproape de tot! Pentru voi totul are un sens! Pentru voi totul are un preţ, pentru că în acei puţini ani pe care îi trăiţi nici nu vă folosiţi îndestul de tot… Oh, Doamne, dacă încă o dată aş mai… *(îşi frânge mâinile.)* Proştilor, voi sunteţi fericiţi! Sunteţi chiar nesuferit de fericiţi I Şi asta doar din cauza întâmplării aceleia absurde că veţi muri curând! Vă interesează totul, ca pe nişte maimuţe! Credeţi orice, credeţi în dragoste, în voi înşivă, în virtute, în progres, în omenire, şi mai ştiu eu în ce! Tu, Max, crezi în plăcere. Tu, Kristinko – în dragoste şi credinţă. Tu crezi în forţă. Tu crezi în tot felul de prostii, Vitek. Fiecare, fiecare crede în ceva! Ce frumoasă e viaţa voastră… nebunilor!

VÍTEK: *(contrariat):* Dar daţi-mi voie, există doar… valori supreme… idealuri… ţeluri…

EMILIA: Există, dar numai pentru voi. Cum să vă explic? Există, poate, dragostea, dar numai pentru voi. Îndată ce nu mai e în voi, nu

se mai află nicăieri, nu mai există nicio dragoste… nicăieri în univers… Omul nu poate iubi trei sute de ani. Nu rezistă. Îl plictiseşte totul. Îl plictiseşte să fie bun şi se satură să fie rău. Îl plictiseşte şi cerul, şi pământul. Pe urmă vede că, de fapt, nici nu există. Nimic nu există. Nici păcatul, nici durerea, nici pământul, absolut nimic! Doar asta are un preţ. Pentru voi, însă, totul are valoare. O, Doamne, am fost şi eu ca voi! Am fost fată tânără, am fost apoi femeie, am fost fericită, am… am fost om! Dumnezeule!

HAUK: Ce e? Ce-ai păţit?

EMILIA: Dacă aţi şti ce mi-a spus Bombita! Noi… noi bătrânii ştim prea multe. Voi însă cunoaşteţi mai mult decât noi, proştilor! De nemăsurate ori mai mult! Cunoaşteţi dragostea, mărirea, ţelul, totul. Voi aveţi totul! Nici nu puteţi dori mai mult! Voi cel puţin trăiţi, dar în noi viaţa s-a oprit şi nu mai poate merge mai departe… Doamne, singurătatea asta groaznică!

PRUS: De ce aţi venit atunci… după reţeta Makropolos? De ce vreţi să mai trăiţi o dată?

EMILIA:…Pentru că mă tem de moarte.

PRUS: Cum, nici nemuritorii nu scapă de această teamă?

EMILIA: Nu.

(Pauză.)

PRUS: Domnişoară Makropolos, am fost aspru cu dumneata.

EMILIA: Nu-mi dau seama de asta. Dar aţi avut dreptate.

E nedemn să fii atât de bătrân. Ştiţi că copiii se tem de mine? Nu-i aşa, Kristinko, că ţi-e silă de mine? KRISTINA: Nu! Mi-e… mi-e tare milă de dumneavoastră!

EMILIA: Milă? Bine am ajuns! Nici măcar nu mă invidiezi?

(Pauză.)

(Se cutremură şi scoate din sân o foaie de hârtie împăturită.) Aici e scris totul. *„Ego Ilieronymus Makropolos, iatros kaisaros Rodolfu*[46]… şi aşa mai departe, cuvânt cu cuvânt, tot ce trebuie făcut… *(Se ridică în picioare.)* Ia-o tu, Bertik! Eu n-o mai vreau.

GREGOR: Mulţumesc. Dar nici eu n-o vreau.

EMILIA: Nu? Dar tu, Max? Ţie îţi place viaţa. Ai să poţi iubi mult, ştii? Ia-o!

Hauk: Te rog… se poate muri din asta? Şi doare când se produce efectul?

EMILIA: Doare. Te temi de durere?

HAUK: Da.

EMILIA: Dar pe urmă vei trăi trei sute de ani!

HAUK: Dacă… dacă n-ar durea… hihi eu n-o vreau.

EMILIA: Doctore, dumneata eşti un om înţelept. Îţi dai seama… la ce ar servi şi la ce nu. O vrei?

KOLENATÝ: Sunteţi foarte amabilă. Dar nu vreau să am nimic

comun cu asta.

EMILIA: Dumneata, Vítek, eşti un om aşa de ciudat! Ţi-o dau dumitale. Cine ştie? Poate cu hârtia asta vei ferici toată omenirea.

VÍTEK: *(se dă îndărăt):* Vă, vă rog. Cred că… mai bine nu.

EMILIA: Prus, dumneata eşti un om puternic. Şi dumitale ţi-e teamă să trăieşti trei sute de ani?

PRUS: Da.

EMILIA: Cum, nimeni n-o vrea? Nu interesează pe nimeni? Tu eşti aici, Kristinka? Nici nu ţi-am auzit glasul, uite, fetiţo, ţi-am luat iubitul. Ia asta în schimb. Eşti frumoasă, vei trăi trei sute de ani. Vei cânta ca Emilia Marty. Vei fi celebră. Gândeşte-te, peste câţiva ani vei începe să îmbătrâneşti. Atunci are să-ţi pară rău… Ia-o, fetiţo!

KRISTINA *(ia hârtia):* Mulţumesc.

VÍTEK: Ce ai să faci cu ea, Kristo?

KRISTINA: *(despătureşte foaia):* Nu ştiu.

GREGOR: încerci?

KOLENATÝ: Pentru Dumnezeu, nu ţi-e teamă? Dă-i-o înapoi!

VÍTEK: înapoiază-i-o!

EMILIA: Lăsaţi-o!

(Pauză.)

(Kristina ţine tăcută foaia deasupra luminării care arde.)

VÍTEK; N-o arde! E un document vechi!

KOLENATÝ: Atenţie! Las-o.

HAUK: Doamne, Dumnezeule!

PRUS *(îi împiedică):* Lăsaţi-o să facă ce vrea!

(O tăcere copleşitoare.)

HAUK: A, ie-ie, priviţi, nu vrea să ia foc!

GREGOR: E pergament.

KOLENATÝ: Ce încet se face scrum. Kristinko, n-o arde de tot!

HAUK: Lăsaţi-mi măcar o bucăţică! Măcar o bucăţică!

(Tăcere.)

VÍTEK: Prelungirea vieţii! Veşnic o va căuta omenirea şi aici, aici poate că era…

KOLENATÝ: Puteam să trăim veşnic. Mersi frumos!

PRUS: Prelungirea vieţii… Aveţi copii?

KOLENATÝ: Am.

PRUS: Ei, vedeţi? Viaţă veşnică! Dacă ne-am ghidi la naştere… în loc de moarte… Viaţa nu-i scurtă. Atâta vreme cât putem fi cauza vieţii.

GREGOR: Se stinge. A fost totuşi o idee… ciudată să trăieşti veşnic. Sunt niţeluş întristat, dar parcă şi mai uşurat că de aci încolo nu se mai poate…

KOLENATÝ: Nu mai suntem tineri. Doar tinereţea poate arde atât de splendid… frica noastră de moarte. Bine ai făcut, Tinkotinko.

HAUK: Dacă-mi daţi voie… aici… miroase atât de ciudat…

(Deschide fereastra.)

VÍTEK:…a ceva ars.

EMILIA: Hahaha, s-a sfârşit cu nemurirea!

CORTINA

BOALA ALBĂ

Dramă în trei acte (paisprezece tablouri)

în româneşte de: *Tantzi Economu* şi *Paul B. Marian*

PERSONAJELE

Actul întâi

CONSILIERUL AULIC

CONSILIERUL AULIC PROF. DR. SIGELIUS

DOCTORUL GALÉN

PRIMUL ASISTENT AL CLINICII

AL DOILEA ASISTENT AL CLINICII

PRIMUL / AL DOILEA /AL TREILEA – PROFESOR

MAREŞALUL

AGHIOTANTUL

GENERALUL

MINISTRUL SĂNĂTĂŢII

ALT DOMN

SORA

ZIARISTUL

ALT ZIARIST

MEDICI, PERSONALUL SPITALULUI, ZIARIŞTI, SUITĂ

PRIMUL / AL DOILEA / AL TREILEA – BOLNAV

MAMA

FIICA

FIUL

Actul al doilea

BARONUL KRÜG

CONSILIERUL AULIC SIGELIUS

BARONUL KRÜG

DOCTORUL GALÉN

MAREŞALUL

AGHIOTANTUL

PRIMUL / AL DOILEA – BOLNAV

TATĂL

MAMA

Actul al treilea

MAREŞALUL

MAREŞALUL

FATA MAREŞALULUI

TÂNĂRUL KRÜG

MINISTRUL PROPAGANDEI

AGHIOTANTUL

DOCTORUL GALÉN
FIUL
UN OM DIN MULŢIME
MULŢIMI DE OAMENI

ACTUL ÎNTÂI

CONSILIERUL AULIC

Tabloul întâi

Trei leproşi pansaţi

PRIMUL LEPROS: Ciumă, asta-i sigur ciumă. Pe strada noastră, aproape că nu e casă fără un bolnav. Îi spuneam vecinului: „Ai şi dumneata pe bărbie pata albă“, da el: „Aş! n-am nimic! Nu simt nimic.“ Şi acum, cade carnea de pe el ca şi de pe mine. E ciumă!

AL DOILEA LEPROS: Nu-i ciumă. E lepră. I se spune boală albă. Mai bine i-ar fi spus pacoste. O boală ca asta nu vine din senin. E pedeapsă de la Dumnezeu.

AL TREILEA LEPROS: Doamne Dumnezeule! Doamne Isuse Cristoase! Doamne Dumnezeule!

PRIMUL LEPROS: Pedeapsă! Pedeapsă! Tare aş vrea să ştiu de ce sunt pedepsit. N-am avut nicio bucurie, omule, am trăit toată viaţa în mizerie. Ce fel de Dumnezeu este ăsta, care pedepseşte aşa de aspru tocmai pe cei mai amărâţi? Ei! Ce spui?

AL DOILEA LEPROS: Stai să vezi cum vine. La început ai numai o pată albă pe piele, dar mai târziu, când începe să te sape pe dinăuntru, cum vezi la omul ăsta, îţi spui că nu-i cu putinţă să fie o simplă boală. Fără doar şi poate e o pedeapsă şi trebuie să fie şi o pricină la mijloc.

AL TREILEA LEPROS: Doamne Isuse Cristoase…

PRIMUL BOLNAV: Fără îndoială că-i şi o pricină. Suntem prea mulţi oameni pe pământ şi trebuie să crape jumătate din ei, pentru ca cealaltă jumătate să poată trăi. Aşa-i rânduiala. Tu eşti brutar şi laşi locul altui brutar. Eu sunt calic, las locul unui alt calic, să tragă pe dracu de coadă în locul meu şi să crape de foame. De-aia a venit ciuma asta peste oameni.

AL DOILEA LEPROS: Nu-i ciumă, omule! E lepră. Dacă ar fi ciumă, te-ai face negru la faţă, pe când la lepră eşti alb – alb ca varul.

PRIMUL LEPROS: Alb sau negru, mi-e totuna. Numai de n-aş duhni aşa.

AL TREILEA LEPROS: Doamne Isuse Cristoase… Doamne… Isuse Cristoase, îndură-te…

AL DOILEA LEPROS: Tu, tu cel puţin eşti singur. Dar să vezi că nevestei şi copilului le e scârbă de tine, bieţii de ei, cum să poată îndura aşa ceva! Şi nevesti-mii i-a apărut o pată albă pe piept. Lângă noi locuieşte un tapiţer. Şi ăsta se vaită zi şi noapte, zi şi noapte.

AL TREILEA LEPROS: Doamne Isuse Cristoase!

PRIMUL LEPROS: Mai taci din gură! Cine poate să te mai asculte,

leprosule!

CORTINA

Tabloul al doilea

Biroul consilierului aulic, profesor doctor Sigelius.

CONSILIERUL:…Poftim, domnule redactor, dar nu dispun decât de trei minute, ştiţi… pacienţii mei! Cu ce vă pot fi de folos?

ZIARISTUL: Domnule consilier aulic, ziarul nostru ar vrea să informeze publicul, şi de aceea se adresează persoanei celei mai indicate.

CONSILIERUL:…Desigur, despre aşa-zisa boală albă sau lepra peipineză. Din păcate, la noi s-a scris prea mult despre chestiunea aceasta. Şi – prea laic, domnule. După părerea mea, bolile trebuiesc lăsate pe seama medicilor. Cum se scrie despre ele în ziare, majoritatea cititorilor încep să-şi descopere toate simptomele bolii, nu-i adevărat?

ZIARISTUL: Desigur, dar ziarul nostru ar dori tocmai să liniştească publicul…

CONSILIERUL: Să-l liniştească? Cu ce vrei să-l liniştească, omule? Ascultă, asta-i o boală… foarte grea, care se întinde ca o lavină. E drept că în toate clinicile de pe glob se lucrează cu înfrigurare în direcţia aceasta, dar… *(Dă din umeri.)* Până acum, ştiinţa noastră a rămas neputincioasă. Spuneţi mai bine oamenilor ca la primele simptome să se adreseze cu încredere medicului, asta-i tot.

ZIARISTUL: Şi medicul?

CONSILIERUL:…Le va prescrie alifii: celor săraci – cu hipermanganat, iar celor mai bogaţi cu balsam de Peru.

ZIARISTUL: Şi ajută la ceva?

CONSILIERUL: Da, împotriva duhoarei, atunci când se deschid plăgile. Acesta este al doilea stadiu al bolii.

ZIARISTUL: Dar în al treilea stadiu?

CONSILIERUL: Morfină, tinere. Nimic altceva decât morfină. Şi destul despre asta, nu? E o boală urâtă.

ZIARISTUL: Şi e foarte molipsitoare?

CONSILIERUL *(cu tonul profesorului care predă un curs):* Cum vrei s-o iei. Foarte! Nu se cunoaşte încă microbul care transmite boala, ştim doar că se întinde extraordinar de repede, ştim că nu e transmisibil la niciun animal şi că omului nu-i poate fi inoculat, cel puţin oamenilor tineri. Această frumoasă experienţă a făcut-o asupra lui însuşi doctorul Hirota din Tokio. Luptăm, prietene, luptăm, dar cu un duşman necunoscut. Puteţi scrie că în clinica mea se lucrează de trei ani în această direcţie; am publicat o serie de articole ştiinţifice, apreciate şi adesea citate în literatura de specialitate. *(Sună.)* Deocamdată s-a constatat doar incontestabil că… Ce păcat că nu dispun decât de trei minute.

SORA *(intră):* Aţi sunat, domnule consilier aulic?

CONSILIERUL: Pregătiţi pentru domnul redactor publicaţiile ştiinţifice ale clinicii noastre.

SORA: Da.

CONSILIERUL: Le puteţi menţiona în ziarul dumneavoastră, tinere prieten. Lucrul acesta ar putea linişti spiritele, văzând cât de intens luptăm noi împotriva aşa-zisei lepre peipineze. De fapt, noi nu-i spunem lepră. Lepra este o boală de piele, pe când boala aceasta este o boală generalizată – prin excelenţă a organelor interne. Domnii colegi din clinica dermatologică şi-au asumat şi ei dreptul de a ţine conferinţe despre ea. Dar să lăsăm asta. Boala n-o-a-s-t-r-ă, domnule, nu este o râie oarecare. Puteţi linişti publicul în sensul că nu-i vorba de nicio lepră. Nici nu se poate compara lepra cu boala n-o-a-s-t-r-ă!

ZIARISTUL: E… o boală mai gravă decât lepra?

CONSILIERUL: Desigur că da. Cu mult mai gravă şi mai interesantă. Numai primele simptome amintesc lepra obişnuită… o mică pată albă undeva pe suprafaţa corpului, rece ca marmora, absolut insensibilă, aşa-numita *macula marmorea**[47]*. De aceea chiar i se mai spune şi boala albă. Evoluţia ei însă este cu totul tipică şi deosebită de obişnuita *leprosis maculosa**[48]*. Noi îi spunem simplu: boala Cieng sau *morbus Ciengi**[49]*. Doctorul Cieng, elevul lui Charcot, internist, fireşte, a descris cel dintâi câteva cazuri din spitalul din Peipin. O lucrare foarte interesantă, domnule. Am făcut un referat asupra ei încă în 1923, când nimeni nici nu bănuia măcar că boala lui Cieng va deveni odată o boală pandemică.

ZIARISTUL: Cum, vă rog?

CONSILIERUL: Pandemică. Boală care va cuprinde întreaga lume, ca o lavină. În China, domnule, aproape în fiecare an izbucneşte câte o boală nouă şi interesantă, datorită mizeriei de acolo. Niciuna însă n-a avut atâta succes ca boala lui Cieng. Asta e pur şi simplu boală la ordinea zilei. Până acum a ucis cinci milioane de oameni, aproape douăsprezece milioane sunt în momentul de faţă contaminaţi şi cel puţin de trei ori pe atâta circulă prin lume, fără să ştie, că undeva, pe corp, au o pată albă, rece şi insensibilă, de mărimea unui bob de linte. Şi nu sunt nici trei ani de când această boală a apărut şi la noi. Puteţi scrie că primul caz în Europa a fost identificat chiar în clinica mea. Putem fi mândri de aceasta, tinere. O caracteristică frumoasă a maladiei lui Cieng a fost denumită chiar simptomul lui Sigelius.

ZIARISTUL *(scrie):* Simptomul domnului consilier aulic – profesorul doctor Sigelius.

CONSILIERUL: Da, simptomul lui Sigelius. Cum vedeţi, lucrăm din răsputeri. Deocamdată e incontestabil că boala lui Cieng atinge numai persoane de la patruzeci şi cinci-cincizeci de ani în sus. Fără îndoială că găseşte teren favorabil în transformările normale, organice, pe care

le numim îmbătrânire…

ZIARISTUL: E extrem de interesant.

CONSILIERUL: Credeţi? câţi ani aveţi?

ZIARISTUL: Treizeci de ani.

CONSILIERUL: Cred şi eu. Dacă aţi fi mai bătrân, n-aţi găsi-o chiar aşa de interesantă. Mai departe ştim absolut sigur că de la primul simptom al bolii se recunoaşte *prognosis infaustissima*[50]. Moartea survine după trei sau cinci luni, de obicei din cauza septicemiei. După părerea mea şi a şcolii mele, care până astăzi se poate lăuda că este clinica marelui Lilienthal, răposatul meu socru – puteţi nota şi acest lucru – aşadar, după concepţia şcolii lui Lilienthal, *morbus Ciengi* este o boală infecţioasă, transmisă de un agent necunoscut până astăzi. Terenul favorabil îl prezintă organismul la primele simptome ale îmbătrânirii. Cred că simptomele şi evoluţia bolii le putem omite, nu? Nu e un lucru prea agreabil, domnule. În ceea ce priveşte tratamentul, *sedativa tantum praescribere opportei*[51].

ZIARISTUL: N-am înţeles. Cum, vă rog?

CONSILIERUL: Lasă asta, tinere, aceasta priveşte numai pe medici. Reţeta clasică a marelui Lilienthal. Ăsta doctor, amice! De Lam mai avea şi astăzi! mai aveţi vreo întrebare? Nu avem decât trei minute răgaz.

ZIARISTUL: Dacă domnul consilier aulic permite… pe cititorii noştri i-ar interesa foarte mult să ştie cum se pot feri de această boală…

CONSILIERUL: Ce – cum? Feri? De loc! Absolut de loc! *(Sare în sus.)* Dar dumneata nu pricepi, domnule, că toţi vom pieri din cauza ei? Oricine trece de patruzeci de ani este condamnat dinainte… Dumitale îţi este totuna, cu cei treizeci de ani stupizi ai dumitale, ce-ţi pasă! Dar noi, noi cei care am atins apogeul în toamna vieţii… Ia apropie-te de mine! Nu vezi nimic? Nu am cumva pe obraz o pată albă? Cum? încă nu? Vezi dumneata, în fiecare zi, de zece ori pe zi, mă uit în oglindă… Cred şi eu că pe cititorii *dumitale* i-ar interesa cum să se ferească de această descompunere de viu! Dar pe mine crezi că nu m-ar interesa? *(Se aşază iar jos cu capul în palme.)* Doamne, cât este de zadarnică toată ştiinţa omenească!

ZIARISTUL: Domnule consilier aulic, poate că aţi putea să ne spuneţi, ca încheiere, câteva cuvinte de încurajare…

CONSILIERUL: Da. Scrieţi… scrieţi la gazetă… că trebuie să ne împăcăm cu gândul acesta.

(Sună telefonul.)

CONSILIERUL *(ridică receptorul):* Alo… Da… Ce? Ştiţi doar că nu primesc pe nimeni… Doctorul? Cum se numeşte? Hm, doctorul Galén. Are vreo recomandaţie? Nu? Ce vrea atunci de la mine? Vă rog, în interesul ştiinţei! Să se adreseze celui de al doilea asistent, eu nu am acum timp pentru chestiuni ştiinţifice… Bine, atunci, dacă m-a căutat

de cinci ori, trimiteţi-l la mine, dar spuneţi-i că nu pot să-i acord mai mult de trei minute. Da. *(Pune receptorul la loc şi se ridică.)* Vezi dar, tinere prieten, cât de greu e să te concentrezi şi să lucrezi pe tărâm ştiinţific!

ZIARISTUL: Domnule consilier aulic, vă rog să mă iertaţi că v-am răpit un timp atât de preţios…

CONSILIERUL: Nu-i nimic, prietene, nu face nimic. Ştiinţa şi publicistica trebuie să se servească reciproc. Dacă mai aveţi nevoie de ceva, vă stau la dispoziţie.

(li dă mâna.)

ZIARISTUL: Respectele mele, domnule consilier aulic.

(Pleacă, înclinându-se mereu.)

CONSILIERUL: La revedere!

(Se aşază la birou.) (Bătaie în uşă.)

CONSILIERUL *(ia locul şi scrie; după o clipă)*-. Poftiţi! *(Intră doctorul Galén şi rămâne timid la uşă. Consilierul scrie, fără să-şi ridice capul. După o pauză mai ' lungă.)* Mă laşi să te aştept, colega!

DR. GALÉN *(timid):* Iertaţi-mă, domnule consilier aulic, nu aş vrea să vă deranjez… Eu sunt doctorul Galén…

CONSILIERUL *(scriind):* Ştiu. Cu ce vă pot fi de folos, domnule doctor Galén?

DR. GALÉN: Eu… eu am practică de dispensar, domnule consilier aulic… cum s-ar zice, şi acolo am avut prilejul să văd o mulţime de cazuri, înţelegeţi… deoarece în rândurile săracilor… bântuie tot felul de boli…

CONSILIERUL: Cum? Bântuie?

DR. GALÉN: Da, se răspândesc.

CONSILIERUL: Aşa da! Medicul nu trebuie să folosească înfloriturі de stil, domnule coleg.

DR. GALÉN: Mă rog. Mai ales în ultima vreme… când boala albă se întinde atât de grozav…

CONSILIERUL: *Morbus Ciengi,* domnule coleg. Omul de ştiinţă se exprimă precis şi scurt.

DR. GALÉN: Când omul vede această mizerie… când vede cum bolnavii se descompun de vii… în mijlocul familiei… şi, pe deasupra, duhoarea aceasta îngrozitoare… nu-i aşa?…

CONSILIERUL: Trebuie să aplicaţi mijloacele pentru înlăturarea mirosului acesta greu, domnule coleg.

DR. GALÉN: Da, dar eu aş dori să-i salvez pe aceşti oameni! Am avut sute de cazuri… cazuri îngrozitoare, domnule consilier aulic. Şi când mă găseam în faţa lor, atât de neputincios… eram de-a dreptul deznădăjduit…

CONSILIERUL: Asta e o greşeală, domnule coleg. Medicul nu trebuie să se lase niciodată pradă desperării…

DR. GALÉN: Dar e cumplit, domnule consilier aulic! Şi-atunci mi-am zis că trebuie să se întâmple ceva…

Că trebuie să încerc ceva, să nu mai stau aşa degeaba. Mi-am procurat toată literatura în domeniul acestei boli, dar, domnule consilier aulic, iertaţi-mă… n-am găsit nimic acolo… acolo nu se găseşte absolut nimic.

CONSILIERUL: Ce anume nu se găseşte acolo?

DR. GALÉN: Drumul adevărat.

CONSILIERUL *(lasă tocul din mină):* Şi dumneata cunoşti acest drum, nu-i aşa?

DR. GALÉN: Da. Cred că îl cunosc.

CONSILIERUL: Aha, aşa crezi. Ai, poate, vreo teorie proprie asupra bolii lui Cieng?

DR. GALÉN: Da. Teoria mea proprie.

CONSILIERUL: Am înţeles, domnule coleg Galén. Dacă nu ştim cum să mai tratăm o boală, inventăm măcar o teorie asupra ei. E şi asta o uzanţă. Dar după părerea mea, practicianul trebuie mai bine să folosească toate mijloacele care s-au verificat. Cu ce drept vrei să verifici pe bolnavii dumitale nişte idei îndoielnice? Pentru asta sunt făcute clinicile, domnule coleg.

DR. GALÉN: Da, tocmai de aceea am…

CONSILIERUL: Nu mi-am terminat fraza, domnule doctor Galén. V-am spus că n-am la dispoziţie mai mult de trei minute. În ceea ce priveşte boala lui Cieng, v-aş recomanda să aplicaţi numai mijloacele pentru înlăturarea mirosului şi apoi morfina, domnule coleg, mai ales morfina. La urma urmelor, suntem aici, ca să calmăm suferinţele – cel puţin ale pacienţilor care plătesc. Asta-i tot, domnule coleg. Sunt încântat.

(Reia tocul.)

DR. GALÉN: Dar eu… domnule consilier aulic…

CONSILIERUL: Mai doriţi ceva?

DR. GALÉN: Bine, dar eu pot vindeca boala albă.

CONSILIERUL *(scriind):* Eşti cam a douăsprezecea persoană care vine la mine cu această problemă. Printre ele au fost chiar şi câţiva medici.

DR. GALÉN: Eu însă am şi aplicat metoda mea în practică, la câteva sute de cazuri şi am obţinut chiar anumite rezultate…

CONSILIERUL: Ce procent de vindecare?

DR. GALÉN: Vreo şaizeci. La alţi douăzeci nu sunt încă sigur…

CONSILIERUL *(lasă tocul):* Domnule, dacă mi-ai fi spus că procentul e de sută la sută, te-aş fi dat afară, ca pe un nebun sau şarlatan. Acum ce să fac cu dumneata?… Eu te înţeleg, domnule coleg, e foarte ispititoare închipuirea că ai găsit leacul împotriva bolii lui Cieng. Asta ar însemna glorie, clientelă splendidă, premiul Nobel şi eventual chiar

o catedră universitară, nu? Ai fi ceva mai mult decât Pasteur, decât Koch, mai mult chiar decât Lilienthal. Într-adevăr, cu aceste perspective omul îşi poate pierde capul, dar câte decepţii apoi…

DR. GALÉN: Aş vrea să încerc metoda mea în clinica dumneavoastră, domnule consilier aulic…

CONSILIERUL: în clinica mea? Asta-i o copilărie. Dumneata eşti… de origină străină, nu?

DR. GALÉN: Da, de origină greacă, din Pergamon.

CONSILIERUL: Vezi doar! Eu nu pot lăsa un străin să lucreze într-o clinică Lilienthal!

DR. GALÉN: Dar eu sunt cetăţean al acestui stat încă din copilărie.

CONSILIERUL: Da, dar origina e străină, domnule coleg! Origina asta!

DR. GALÉN: Lilienthal era de asemeni de origină străină, nu-i aşa?

CONSILIERUL: Vă atrag atenţia, domnule, că profesorul doctor Lilienthal, titularul catedrei, a fost socrul meu. De altfel, astăzi sunt alte vremuri. O ştiţi prea bine… Şi afară de asta, domnule doctor Galén, mă îndoiesc foarte mult că marele Lilienthal ar fi îngăduit ca la institutul său ştiinţific să lucreze un doctor oarecare, cu practică făcută într-un dispensar. Nu vă supăraţi! DR. GALÉN: Pe mine m-ar fi lăsat să lucrez aici, domnule consilier aulic. Eu am fost cândva asistentul său…

CONSILIERUL *(sare în sus):* Dumneata i-ai fost asistent, dar de ce nu mi-ai spus asta de la început? Poftim, colega, ia loc… Şi fără mofturi, Galén! Aşadar, dumneata ai fost asistentul socrului meu! Curios lucru. Nu-mi amintesc să-mi fi pomenit vreodată de numele dumitale!

DR. GALÉN *(stând pe marginea scaunului):* DânsuL.. Dânsul îmi spunea doctorul Naivul.

CONSILIERUL: Pentru Dumnezeu, atunci dumneata eşti Naivul? „Naivul, cel mai bun elev al meu, spunea Lilienthal: păcat de doctorul Naivul!“… Dar bine, dragul meu, de ce nu ai rămas la el?

DR. GALÉN: Au fost atâtea, domnule consilier aulic… în primul rând am vrut să mă însor… şi ca asistent, n-aş fi putut întreţine o familie, nu-i aşa?

CONSILIERUL: Greşeală. Eu spun mereu studenţilor mei: dacă vreţi să faceţi ştiinţă, nu vă însuraţi, iar dacă da, atunci cu o fată bogată. Viaţa particulară trebuie sacrificată ştiinţei. Fumezi, Galén?

DR. GALÉN: Nu, mulţumesc… Sufăr de *angina pectoris.*

CONSILIERUL: Haide, haide, sper că nu este atât de grav. Să te examinez, colega, vreau să văd…

DR. GALÉN: Mulţumesc, domnule consilier aulic… dar nu mă gândesc în momentul de faţă la asta. Eu v-aş ruga numai să-mi îngăduiţi să aplic metoda mea în clinica dumneavoastră… asupra unor leproşi, pe care îi consideraţi pierduţi…

CONSILIERUL: Păi toţi sunt pierduţi, Galén. N-aş vrea să se ştie, colega. Această chestiune nu ar fi bine privită, colega… Doar aşa, pentru că eşti dumneata cel mai iubit elev al socrului meu, ia stai, am o idee: spune-ne în ce constă metoda dumitale şi noi o vom lua în studiu, eventual o vom experimenta în clinică. Voi avea grijă să nu fim deranjaţi de nimeni…

(Apucă receptorul.)

DR. GALÉN: Vă rog să mă iertaţi, domnule consilier aulic, dar până ce nu va fi experimentată în clinică… eu n-am să spun nimănui cum tratez boala albă. Vă rog să mă credeţi. Nu pot.

CONSILIERUL: Nici chiar mie?

DR. GALÉN: Nimănui, fără supărare. Mi-e cu neputinţă.

CONSILIERUL: Vorbeşti serios?

DR. GALÉN: Cât se poate de serios, domnule consilier aulic.

CONSILIERUL: Bine, atunci nu se poate face nimic. Mă ierţi, Galén, dar ar fi împotriva regulamentului clinicii şi împotriva… cum să spun…

DR. GALÉN:…Împotriva răspunderii dumitale ştiinţifice, ştiu… Dar am şi eu motivele mele…

CONSILIERUL: Care?

DR. GALÉN: Domnule consilier aulic, regret foarte mult… dar aş vrea să le spun mai târziu.

CONSILIERUL: Cum doreşti. În acest caz, terminăm cu această chestiune, nu? îmi pare totuşi bine că v-am cunoscut personal, doctore Naivul.

DR. GALÉN: Nu, nu trebuie să-mi refuzaţi acest lucru! Trebuie să mă lăsaţi în clinică, domnule consilier aulic!

CONSILIERUL: De ce?

DR. GALÉN: Domnule consilier aulic, eu garantez pentru tratamentul meu! Pe cuvânt de onoare! Vedeţi, eu n-am avut niciun caz de recidivă. Am aici scrisori de la colegi… toţi îmi trimit leproşii lor din cartiere… Din cartierele sărace nu se poate ajunge la publicitate. Vă rog, binevoiţi să vă uitaţi, domnule consilier aulic…

CONSILIERUL: Nu mă interesează.

DR. GALÉN: Păcat… Aşadar, trebuie să plec, nu?

CONSILIERUL *(se ridică):* Da, regret.

DR. GALÉN *(şovăie încă la ieşire):* O boală atât de îngrozitoare… Cine ştie, poate că odată şi domnul consilier aulic însuşi…

CONSILIERUL: Ce?

DR. GALÉN: Nimic… Spun numai… poate că şi domnul consilier aulic ar putea să aibă vreodată nevoie de acest tratament.

CONSILIERUL: N-ar fi trebuit să spui asta, Galén!… *(Se plimbă de colo până colo.)* Hidoasă boală, omule, e prea hidoasă. N-aş suporta să mă descompun de viu.

DR. GALÉN: Şi atunci… domnul consilier aulic ar putea folosi chiar dânsul mijlocul care să alunge duhoarea.

CONSILIERUL: Mulţumesc! Să văd scrisorile.

DR. GALÉN: Poftiţi, domnule consilier aulic…

CONSILIERUL *(citeşte scrisorile):* Hm! *(Tuşeşte.)* Ei, ei… doctorul Stradella, elevul meu, nu-i aşa? Unul aşa, înalt, nu?

DR. GALÉN: Da, domnule consilier aulic, unul foarte înalt.

CONSILIERUL *(citind mai departe):* Drace! *(Dă din cap.)* Afurisit lucru, colega „, Adevărat, sunt numai practicieni, dar omule, ai nişte rezultate splendide!… Uite, Galén, ce-mi trece prin cap. Numai pentru că eşti dumneata la mijloc, aş încerca eu personal metoda dumitale în câteva cazuri. Mai mult decât atât nu poţi cere, nu?

DR. GALÉN: Nu, dar… deşi ştiu că ar fi o mare cinste pentru mine, totuşi…

CONSILIERUL: Dar dumneata vrei să-ţi aplici deocamdată personal metoda şi mai departe, aşa-i?

DR. GALÉN: Da, domnule consilier aulic… Aş dori… s-o aplic în clinică eu însumi.

CONSILIERUL: După aceea vei publica această metodă?

DR. GALÉN: Da, dar cred că numai cu anumite condiţii, înţelegeţi.

CONSILIERUL: Ce condiţii?

DR. GALÉN: Vi le-aş comunica mai târziu, domnule consilier aulic.

CONSILIERUL *(se aşază la masă):* înţeleg. Dumneata ai dori deci să-ţi verifici metoda în clinica mea, dar folosirea ei să-ţi fie mai departe rezervată numai dumitale. Cam aşa vezi dumneata lucrurile, nu?

DR. GALÉN: Da, domnule consilier aulic, totuşi…

CONSILIERUL: Destul! Găsesc că este o îndrăzneală fără margini, domnule doctor Galén, să ceri aşa ceva clinicii lui Lilienthal. Am o poftă nebună să te zvârl pe scări, cu mina mea!… înţeleg că fiecare doctor vrea să câştige ceva de pe urma ştiinţei lui, dar să facă dintr-un tratament secretul său comercial, e un procedeu nedemn de un medic, e mai curând demn de un şarlatan, de un vraci, de un doctor de bâlci. În primul rând, domnule coleg, este inuman pentru omenirea suferindă şi, în al doilea rând…

DR. GALÉN: Dar eu, domnule consilier aulic…

CONSILIERUL: O clipă, te rog. În al doilea rând, este culmea necolegialităţii faţă de alţi medici. Şi aceştia vor să-şi vindece bolnavii, domnule coleg, căci din asta trăiesc. Aşa stau lucrurile. Dumneata priveşti metoda dumitale ca un mijloc de câştig personal. Din păcate, eu trebuie să privesc chestiunea ca om de ştiinţă şi ca medic conştient de menirea sa faţă de omenire. Deci, punctele noastre de vedere, domnule doctor

Galén, se deosebesc fundamental. O clipă. *(Ia receptorul.)* Trimiteţi-mi pe primul meu asistent. Da, numaidecât. *(Pune receptorul la loc.)*

Este chiar scandalos, cât de jos a coborât nivelul moral al medicilor, în fiecare moment apare câte un doctor miraculos, care cerşeşte bani pentru cine ştie ce metode secrete. Dar o neruşinare ca asta, să-şi mai facă şi reclamă la o clinică ştiinţifică, încă nu s-a mai pomenit, domnule coleg.

(Bătaie în uşă.)

CONSILIERUL: Intră!

PRIMUL ASISTENT *(intră):* Domnul consilier aulic m-a chemat?…

CONSILIERUL: Vino încoace. În ce saloane avem *Morbus Ciengi?*

ASISTENTUL: Aproape în toate, domnule consilier aulic, în saloanele doi, patru, cinci…

CONSILIERUL: Şi fără plată?…

ASISTENTUL: Săracii care suferă de boala albă sunt în salonul numărul treisprezece.

CONSILIERUL: Şi cine îngrijeşte bolnavii acestui salon?

ASISTENTUL: Al doilea asistent, domnule consilier aulic…

CONSILIERUL: Bine, domnule prim-asistent, anunţă-l pe domnul asistent secund că de aci înainte toate tratamentele medicale de la salonul numărul treisprezece vor trece în sarcina acestui coleg, doctorul Galén. Vor fi cazurile dumisale.

ASISTENTUL: Bine, domnule consilier aulic, dar…

CONSILIERUL: Ce? Ai ceva de obiectat?

ASISTENTUL: Nimic, domnule consilier aulic…

CONSILIERUL: Mă miram! Am crezut că faci ceva obiecţii. Şi mai spune, te rog, domnului asistent secund să nu se sinchisească de loc cum şi cu ce îşi va trata colegul Galén cazurile sale. E dorinţa specială a mea.

ASISTENTUL: Cum doriţi, domnule consilier aulic…

CONSILIERUL: Poţi pleca.

(Asistentul dispare.)

DR. GALÉN: Nu ştiu… nu ştiu cum să vă mulţumesc, domnule consilier aulic.

CONSILIERUL: Nu-i nevoie. Fac asta numai în interesul ştiinţei medicale, domnule coleg. Ştiinţei trebuie să-i jertfeşti totul… chiar aversiunea cea mai profundă. Dacă vrei, te poţi duce chiar acum în salonul dumitale. *(Ridică receptorul.)* Soră şefă, condu te rog pe domnul doctor Galén în salonul numărul treisprezece. *(Pune receptorul la loc.)* Şi de cât timp ai nevoie, domnule coleg, pentru acest tratament?

DR. GALÉN: Mi-ar fi de ajuns… şase săptămâni.

CONSILIERUL: Aşa? S-ar părea, domnule doctor, că vrei să faci minuni. Mă închin.

DR. GALÉN *(se retrage spre uşă):* Vă rămân, într-adevăr, profund recunoscător, domnule consilier aulic.

CONSILIERUL: Mult succes! *(Ia tocul.)*

(Dr. Galén, emoţionat, se strecoară afară.)

CONSILIERUL *(aruncă tocul pe masă):* Afacerist ticălos! *(Se duce la oglindă şi îşi cercetează cu atenţie faţa.)* Nu, nimic! Până acum, n-am nimic!

CORTINA

Tabloul al treilea

Seara. O familie adunată în jurul unei mese, pe care se află o lampă aprinsă.

TATĂL *(citeşte ziarul):* Iarăşi un articol despre boala aceea. De ne-ar lăsa în pace! Are omul destule griji toată ziua!

MAMA: Se zice că doamna de la etajul trei se simte rău de tot. Nu se mai poate duce nimeni Ia dânsa. N-ai simţit pe scări duhoarea aia?

TATĂL: Nu. E aici în ziar un interviu cu doctorul Sigelius. Ăsta e o somitate mondială, mamă. Ce zice ăsta, e sfânt. Ai să vezi cum confirmă el vorbele mele.

MAMA: Care?

TATĂL: Că este un bluf cu lepra asta. Ici, colo cele un caz şi ziarele fac din asta ceva senzaţional. Şi oamenii nu mai ştiu altceva: cum are vreunul un guturai, gata, toată lumea e convinsă că are boala albă,

MAMA: Sora mea îmi scrie că şi la ei sunt foarte multe cazuri TATĂL: Prostii! E numai panică. Interesant, doctorul Sigelius spune că boala asta a venit din China. Vezi, eu spun mereu că trebuie să se facă din China o colonie europeană. Să se facă acolo ordine, şi ar fi linişte. Asta e din pricină că mai tolerăm astfel de ţări înapoiate. Numai foamete şi mizerie, nicio igienă, iar rezultatul: lepra. Sigelius spune că este totuşi o boală molipsitoare. Ar trebui să se ia măsuri.

MAMA: Ce s-ar putea face?

TATĂL: Să fie închişi leproşii ăştia ca să nu mai vină în contact cu nimeni. Cum apare la cineva boala albă, afară cu el! Este o grozăvie, mamă, să fie lăsată baba aceea de sus să moară în casa noastră. Omului îi este şi frică să mai intre în casă – şi duhoarea asta îngrozitoare pe scări.

MAMA: Eu i-aş duce măcar o farfurie de supă, doar nu are pe nimeni lângă ea.

TATĂL: Asta ne-ar mai trebui! E doar molipsitoare! Tu, cu inima ta bună, ne-ai aduce-o aici… Asta ne-ar trebui! Ar fi bine să dezinfectăm coridorul într-un fel.

MAMA: Cu ce?

TATĂL: Stai puţin! Ce idiot!

MAMA: Cine?

TATĂL: Ziaristul ăsta. Scrie aici… Mă mir că nu i-au confiscat numărul de azi! Cum se poate îngădui să se publice astfel de prostii! Am să scriu la redacţie… Ce, îşi bat joc! E un imbecil!

MAMA: Ce spune?

TATĂL: Scrie că nimeni nu se poate apăra împotriva acestei boli… şi că toţi oamenii în jurul vârstei de cincizeci de ani se vor îmbolnăvi.

MAMA: Dă-mi să văd şi eu.

TATĂL *(azvârlă ziarul pe, masă şi umblă de colo până colo):* Idiotul! E permis să se scrie aşa ceva? N-am să mai cumpăr ziarul ăsta. Am să le arăt eu! Am să-i blagoslovesc eu…

MAMA *(citeşte):* Dar, tată, asta o spune chiar doctorul Sigelius!

TATĂL: E absurd! Nu se poate! în stadiul în care se găseşte astăzi ştiinţa şi civilizaţia, nu-i cu putinţă. Ce, suntem în Evul Mediu, să mai existe astfel de boli molipsitoare? Şi apoi, ce, vârstă de cincizeci de ani e o vârstă aşa de înaintată? La noi s-a îmbolnăvit un coleg care are abia patruzeci şi cinci de ani. Ce fel de dreptate ar fi asta ca să atingă numai pe cei care se apropie de cincizeci de ani! De ce, de ce, mă întreb?

FATA *(care până atunci stătuse pe divan şi citise un roman):* De ce, tată? E foarte simplul Ca să se mai facă loc şi celor tineri! înţelegi, altfel n-ar mai avea unde să se învârtească!

TATĂL: Aşa? Frumos! auzi, mămico?! Părinţii care vă hrănesc, părinţii care muncesc pentru voi, vă sunt o piedică? Vă iau locul? Şi trebuie să fie exterminaţi de lepră, pentru ca voi, tinerii, s-aveţi mai mult spaţiu, nu? Frumoase concepţii!

MAMA*: Dar, tati, fata nu s-a gândit la aşa ceva!

TATĂL: Nu, dar a spus-o! Adică, după tine, ar fi în ordine ca tata şi mama, la cincizeci de ani, să dispară, aşa-i, fetiţo?

FATA: Nu trebuie să iei asta imediat ca o aluzie personală.

TATĂL: Dar cum vrei s-o iau? Când ţie îţi convine ideea că la cincizeci de ani oamenii trebuie să crape toţi? Atunci, cum vrei să înţeleg ce-ai spus?

FATA: Eu am vorbit în general, tată. Tinerii de azi nici nu-şi mai pot câştiga existenţa. Pur şi simplu nu mai e loc pe lume. Ceva trebuie să se întâmple, pentru ca şi noi, tinerii, să putem, în sfârşit, trăi şi întemeia o familie.

MAMA: Aici are dreptate, tată.

TATĂL: Poftim! Ea are dreptate! Şi noi acum, de dragul vostru, să crăpăm la vârstă cea mai frumoasă, nu?

(Intră fiul.)

FIUL: Alo, ce este?

MAMA: Nimic. Uite, tata s-a enervat numai pentru că a citit în ziar despre boala asta…

FIUL: Ei şi, ce l-a putut enerva?

FATA: Eu am adăugat doar, că trebuie să se întâmple odată ceva ca să se facă loc şi oamenilor tineri.

FIUL: Şi asta l-a supărat pe tata? Mă mir, fiindcă toată lumea

vorbeşte la fel…

TATĂL: Adică voi, tineretul, nu? Cred şi eu că vouă vă convine!

FIUL: Desigur, tată. Dacă n-ar fi lepra asta, nu ştiu ce s-ar mai alege de noi. Fata noastră nu se poate mărita, iar eu trebuie să dau zor cu examenele.

TATĂL: Nu-i timp de pierdut, băiete! Sunt vremuri prea grele ca să umbli haimana!

FIUL: Ei şi? Dacă ţi-ai luat examenele, tot nimic n-ai făcut. Acum poate va fi ceva mai uşor.

TATĂL: Numai după ce vor crăpa odată oamenii de cincizeci de ani, nu?

FIUL: întocmai, măcar de-ar mai dura câtva timpi

CORTINA

Tabloul al patrulea

Pe sala spitalului, în faţa saloanelor 12 şi 13

CONSILIERUL *(În fruntea unui grup de profesori):* Poftiţi, domnilor, pe aici… *Par ici, chers confrères. Here we are, gentlemen. Ich bitte meine verehrten Herren Kollegen hereinzutreten[52].*

PRIMUL ASISTENT: Bătrânul a înnebunit de tot! Mereu, Galén încoace, Galén încolo… Şi acum a adus aici somităţi mondiale, ca să vadă aceste minuni. Dar dacă se vor ivi recidive, să vezi atunci scandal, colega! Uite, fac prinsoare că bolnavilor ăstora o să le reapară petele albe.

AL DOILEA ASISTENT: De ce?

PRIMUL ASISTENT: Doar nu sunt novice în medicină, colega! Medicina are şi ea limitele ei, şi cu asta, basta. Bătrânul s-a scrântit la cap, ca să poată crede că putem vindeca bolnavii de lepră! Eu sunt aici de opt ani, mi-am găsit acum un cabinet frumos şi încep să lucrez pe cont propriu. Lepra asta e un excelent prilej de câştig. Eu am să tratez boala lui Cieng.

AL DOILEA ASISTENT: După metoda lui Galén?

PRIMUL ASISTENT: După metoda clinicii Lilienthal. Doar n-am stat degeaba opt ani aici! Acum se va bate toba că am obţinut nişte rezultate…

AL DOILEA ASISTENT: Dacă Galén n-ar face din metoda lui un mister…

PRIMUL ASISTENT: Să-şi facă el un renume din ea! Nici nu vorbesc cu el. Ştiu doar de la sora din salonul nr. 13 că face leproşilor săi nişte injecţii cu o substanţă galbenă ca muştarul. Am amestecat şi eu nişte medicamente reconfortante şi calmante din cele pe care le aplicăm suferinzilor de boala albă, şi le-am colorat cu galben. Merge strună, colega, le-am încercat şi asupra mea şi n-am observat nicio reacţie neplăcută, iar bolnavii se liniştesc pentru un timp. Cu asta încep tratamentul. *(Ascultă la uşă.)* Aha, bătrânul predică! Cu publicarea

metodei noastre trebuie să mai aşteptăm. „Şmecherul“! Ştie despre metodă tot atâta cât ştiu şi eu. Acum povesteşte asta mandarinilor în englezeşte. Limbi ştie destule, bătrânul crai! Numai căsătoriei lui îi datorează cariera medicală! Drace, numai de nu şi-ar publica Galén secretul, înainte de a mă pune eu la punct cu practica!

AL DOILEA ASISTENT: Îţi poţi închipui că după publicare toţi vor alerga la el.

PRIMUL ASISTENT: În privinţa asta, nu mă tem câtuşi de puţin. Galén a fost nevoit să-şi dea cuvântul de onoare bătrânului că nu se va folosi de metoda sa pentru cazuri particulare, până ce nu se vor termina toate experienţele în clinica noastră. Până atunci, eu voi fi aflat tratamentul leprei.

AL DOILEA ASISTENT: Şi Galén ăsta îşi va respecta cuvântul dat ca un… ca un…

PRIMUL ASISTENT *(dă din umeri):* Nebun. Şi ştii, se zice că şi-a închis taraba din mahalaua lui şi nu mai dă niciun fel de consultaţii. Spunea sora de la numărul treisprezece că aproape nu mai are ce mânca. Îşi aduce câteva chifle în buzunar. Sora a vrut să-i aducă şi lui masa, o dată cu a bolnavilor, dar administratorul s-a opus, spunând că doctorul Galén nu-i trecut în condica… internaţilor, şi gata. Are dreptate!

AL DOILEA ASISTENT: Măicuţa mea are şi dânsa o pată albă, la ceafă. L-am rugat pe doctorul Galén s-o examineze, dar Galén spune că nu poate… că şi-a dat cuvântul de onoare lui Sigelius!

PRIMUL ASISTENT: Bădăranul! Asta se potriveşte cu caracterul lui, o purtare atât de necolegială.

AL DOILEA ASISTENT: M-am dus apoi la bătrânul nostru să vorbească cu el şi să-i îngăduie această singură excepţie, fiind vorba de mama mea.

PRIMUL ASISTENT: Ei, şi ce-a spus?

AL DOILEA ASISTENT: „Domnule asistent, în clinica mea nu admit excepţii. La revedere“…

PRIMUL ASISTENT: Aşa-i bătrânul. E ca o cremene. Dar Galén ar fi putut s-o facă. Ce fel de cuvânt de onoare între colegi?… N-am dreptate? E un ticălos!

AL DOILEA ASISTENT: Dacă n-ar fi vorba chiar de mama mea! Cât s-a sacrificat sărmana ca să pot termina eu medicina! Şi eu cred, sunt sigur că ar fi vindecat-o…

PRIMUL ASISTENT: Galén? Ţi-ai găsit! Ce-ţi trece prin cap!

AL DOILEA ASISTENT: Colega, sunt rezultate… E un adevărat miracol.

(Din salonul nr. 13 ies un grup de profesori şi consilierul.)

UNUL DIN PROFESORI: *I congratulate you, profesor! Splendid! Splendid!* ***[53]***

AL DOILEA PROFESOR: *Wirklich iiberraschend! Ja, es ist erstaunlich!* ***[54]***

AL TREILEA PROFESOR: *Mes félicitations, mon ami! Cest un miracle!* ***[55]***

(Grupul se Îndepărtează discutând.)

AL PATRULEA PROFESOR: O clipă, domnule coleg! Felicitările mele pentru strălucitul succes…

CONSILIERUL: Nu, colega, nu. Acesta-i succesul clinicii Lilienthal.

AL PATRULEA PROFESOR: Vă rog, cine era tinerelul?

CONSILIERUL: Acela de la nr. 13? Aha! E doctorul… cum se numeşte… da, cred că Galén!

AL PATRULEA PROFESOR: E asistentul dumneavoastră?

CONSILIERUL: Nu, ferească Dumnezeul Vine la noi numai aşa… se interesează de boala Cieng. Face şi el parte din şcoala Lilienthal.

AL PATRULEA PROFESOR: Într-adevăr, e un succes formidabil. Mă gândesc… am şi eu un pacient… un lepros… care mă interesează foarte mult. Este vorba de domnul…

(Şopteşte ceva la urechea consilierului.)

CONSILIERUL *(oftând):* Ah, sărmanul!

AL PATRULEA PROFESOR: Să îndrăznesc să-l trimit aici?

CONSILIERUL: Fireşte, nu mai încape vorbă, colega. Spuneţi numai pacientului dumneavoastră să mi se adreseze mie. De fapt, noi nu aplicăm încă metoda noastră pacienţilor particulari.

AL PATRULEA PROFESOR: Se înţelege, aveţi perfectă dreptate, domnule profesor, dar…

CONSILIERUL: Dar dacă pot să vă fac un serviciu…

AL PATRULEA PROFESOR:…şi fiindcă e vorba de un astfel de pacient! Bravo!

CONSILIERUL: Bucuros, foarte bucuros, colega.

(Urmează grupul de profesori.)

PRIMUL ASISTENT: Ai auzit? Asta va aduce multe parale…

AL DOILEA ASISTENT: Şi vezi, pentru maică-mea n-a vrut să facă nimic.

PRIMUL ASISTENT: Dragul meu, aici e vorba de bani şi de relaţii… Drace, dacă mi-ar pica mie un astfel de pacient…

(Doctorul Galén scoale capul pe uşa de la nr. 15.)

DR. GALÉN: Au plecat?

AL DOILEA ASISTENT: Aveţi nevoie de ceva, domnule doctor?

DR. GALÉN: Nu, nu, mulţumesc, domnule coleg… mulţumesc frumos…

PRIMUL ASISTENT: Vino, frate, doctorul Galén preferă sa rămână singur aici…

(Pleacă amândoi. Doctorul Galén se uită jur-împrejur şi când se convinge că a rămas singur, scoate o chiflă din buzunar şi o mestecă

rezemat de uşă.)

(Se întoarce consilierul.)

CONSILIERUL: Bine că te văd, Galén. Trebuie să te felicit din toată inima. Avem un succes splendid, colega… Superb succes!

DR. GALÉN *(înghiţind):* Cred că… Mai trebuie încă… să mai aşteptăm, domnule consilier aulic.

CONSILIERUL: Se înţelege, fireşte, doctore Naivul, se înţelege! Rezultatele sunt totuşi atât de surprinzătoare… Apropo, să nu uit, ai să primeşti un pacient particular.

DR. GALÉN: Eu… cu nu am pacienţi particulari.

CONSILIERUL: Ştiu, colega, ştiu şi meriţi toată lauda pentru asta. Trebuie să te dedici exclusiv practicii ştiinţifice, dar cazul *acesta* l-am ales anume pentru dumneata. E un pacient de prima clasă, Galén dragă.

DR. GALÉN: V-am dat doar cuvântul meu de onoare, domnule consilier aulic, că nu voi folosi tratamentul meu… decât aici, în salonul nr. 13…

CONSILIERUL: E adevărat, colega. Dar pentru acest singur caz te dezleg de cuvântul dat.

DR. GALÉN: Eu însă doresc să mi-l ţin, domnule consilier aulic.

CONSILIERUL: Şi ce vrei să spui cu asta, colega?

DR. GALÉN: Că nu voi trata pe nimeni, până nu termin totul aci în clinică.

CONSILIERUL: Îţi atrag atenţia, Galén, că eu personal mi-am luat această obligaţie.

DR. GALÉN: Regret foarte mult, dar…

CONSILIERUL: Cred că în clinica mea eu sunt stăpân. Sarcinile le repartizez eu aici.

DR. GALÉN: Dacă dumneavoastră veţi interna pacientul în salonul nr. 13, atunci, bineînţeles… desigur…

CONSILIERUL: Unde, omule?

DR. GALÉN: La nr. 13, pe jos, pe duşumea, căci nu mai am niciun pat liber.

CONSILIERUL: Dar asta-i exclus, Galén! Un astfel de bolnav nu-l putem înghesui în clinică! Ar prefera să moară decât să fie culcat printre ăştia… E un om foarte bogat, colega, aşa că nu merge! Te rog, doctore Naivul, lasă prostiile…

DR. GALÉN: Eu tratez numai bolnavii de la nr. 13, domnule consilier aulic… Mi-am dat cuvântul de onoare, nu-i aşa? Şi acum, daţi-mi voie, am fost reţinut destul de domnii profesori. Îmi permiteţi să mă duc la bolnavii mei?

CONSILIERUL: Poţi să le duci şi la dracu!… Dumneata… dumneata…

DR. GALÉN: Mulţumesc respectuos…

(Se strecoară în salonul nr. 13.)

CONSILIERUL: Ce idiot afurisit! Să mă blameze în halul ăsta!…

(Se apropie primul asistent.)

PRIMUL ASISTENT *(tuşeşte):* Dacă domnul consilier aulic îmi permite… fără să vreau, am prins câteva cuvinte… Purtarea doctorului Galén e nemaiauzită! Şi m-am gândit… Vreau să spun că am preparat şi eu o substanţă injectabilă care aminteşte, prin culoarea ei, injecţiile doctorului Galén. Nici nu se poate deosebi, domnule consilier aulic.

CONSILIERUL: Ei, şi ce putem face cu asta?

PRIMUL ASISTENT: Am putea-o folosi… în locul injecţiilor doctorului Galén. Este garantat inofensivă.

CONSILIERUL: Dar efectul curativ?

PRIMUL ASISTENT: Conţine oarecare substanţe reconfortante, pe care le prescrieţi chiar dumneavoastră. Bolnavul se simte ceva mai bine un timp oarecare.

CONSILIERUL: Dar boala progresează, nu?

PRIMUL ASISTENT:…Şi injecţiile doctorului Galén au rămas, în anumite cazuri, fără efect, domnule consilier aulic.

CONSILIERUL: Ai dreptate, tinere. Dar profesorul Sigelius nu face astfel de lucruri.

PRIMUL ASISTENT: Desigur este un lucru binecunoscut, dar… poate că nu vă place să refuzaţi pe vreunul dintre pacienţii de care aveţi mare interes…

CONSILIERUL: Aici ai dreptate… *(Scoate blocul de reţete şi scrie. Apoi, cu dispreţ rece.)* Nu crezi, tinere, că-i păcat de dumneata ca să-ţi pierzi timpul cu munca asta ştiinţifică? N-ar fi mai bine să-ţi deschizi un cabinet medical pe cont propriu?

PRIMUL ASISTENT: Tocmai mă gândeam la asta…

CONSILIERUL: Acelaşi sfat ţi-l dau şi eu… *(îi întinde o filă pe care a rupt-o din bloc.)* Treci cu asta pe la colegul meu. Te va lua cu dânsul, ca să mergeţi împreună la un pacient. Înţelegi?

PRIMUL ASISTENT *(se înclină):* Mulţumesc respectuos, domnule consilier aulic!

CONSILIERUL: Mult noroc, tinerel

(Pleacă grăbit.)

PRIMUL ASISTENT *(îşi strânge singur mâna):* Felicitările mele! Te felicit, băiete dragă! Felicitări, domnule doctor! Ai câştigat

CORTINA

Tabloul al cincilea

Aceeaşi sală a spitalului. Un cordon de bărbaţi în halate albe, dar în poziţie evident militară. O persoană oficială se uită la ceas.

AL DOILEA ASISTENT *(vine în fugă, abia răsuflând):* Domnule comisar, s-a telefonat chiar acum că domnul Mareşal s-a urcat în

maşină…

PERSOANA OFICIALĂ: Deci, încă o dată: toate saloanele bolnavilor…

AL DOILEA ASISTENT: De la nouă dimineaţa, încuiate. Tot personalul se adună jos, în vestibul. A şi sosit ministrul Sănătăţii. Trebuie să zbor.

(Dispare.)

PERSOANA OFICIALĂ: Atenţiei *(Bărbaţii în halate iau poziţie de drepţi.)* Repet pentru ultima oară: n-are voie să treacă nimeni pe aici, în afară de suita excelenţei-sale. Pe loc repaus! *(Claxonul maşinii.)* A sosit! Atenţie!

(Se retrage în culise.)

(Linişte. De undeva, de jos, se aude discursul de primire. Doi domni în civil străbat repede sala, bărbaţii în halate salută. Vine Mareşalul, în ţinută de campanie, încadrat de consilier şi de ministrul Sănătăţii. În urma lor, suita, militari, medici.)

CONSILIERUL: Aici la nr. 12, avem în observaţie pacienţii atinşi de boala lui Cieng. Pe aceştia însă nu-i tratăm cu noua metodă, ca să putem compara rezultatele obţinute…

MAREŞALUL: înţeleg. Să-i vedem.

CONSILIERUL: îngăduiţi-mi, excelenţă, să vă avertizez: boala este molipsitoare. Apoi, bolnavii au o înfăţişare îngrozitoare şi, în ciuda tuturor măsurilor luate, în saloane stăruie un miros insuportabil.

MAREŞALUL: Noi, soldaţii şi medicii, trebuie să suportăm totul. Să mergem.

(Intră în salonul nr. 12 şi toată suita după el.) (O clipă de linişte. Se aude numai vocea consilierului aulic din salonul nr. 12. Puţin după aceea iese Generalul, clătinându-se, sprijinit de cel de al doilea asistent.)

GENERALUL *(gemând):* îngrozitor! îngrozitor!

(Din salonul nr. 12 ies, înghesuindu-se, alţi membri ai suitei.)

MINISTRUL SĂNĂTĂŢII: E înspăimântător! Deschideţi fereastra!

AGHIOTANTUL *(cu batista la nas): E* scandalos! Să aduci aici oaspeţi!

ALT DOMN: Doamne, Isuse Cristoase! Doamne, Dumnezeule!

GENERALUL: Cum poate Mareşalul să suporte aşa ceva?!

MINISTRUL: Domnilor, simt că leşin!

AGHIOTANTUL: Cum l-au putut invita aici pe Mareşal! Imbecilii! Am să le arăt eu!

ALTÏ DOMN: Aţi văzut… aţi văzut… Aţi văzut…

GENERALUL: Vă rog să nu mai vorbim de asta… Ptiu!…

Mi-ajunge pentru toată viaţa. Şi, ca soldat, credeţi-mă că am văzut destule, domnilor…

AL DOILEA ASISTENT: Să vă aduc puţină apă de colonie, domnilor!

MINISTRUL: Asta ar trebui s-o ţii asupra dumitale, omule!

(Al doilea asistent pleacă în grabă.)

AGHIOTANTUL: Atenţie!

(Suita se dă la o parte de lângă uşă. Iese Mareşalul, urmat de consilier şi de medici.)

MAREŞALUL *(oprindu-se):* Precum văd, domnii nu pot suporta prea mult. Să trecem mai departe…

CONSILIERUL: în salonul nr. 13 aspectul este cu totul altul. Căci acolo aplicăm noua noastră metodă. Excelenţa-voastră se va convinge singur…

(Mareşalul intră în salonul nr. 13, urmat de consilier şi medici. Cei din suită ezită, se uită pe uşă, apoi intră unul câte unul în salonul nr. 13. Linişte. Se aude iarăşi numai glasul, mai înăbuşit, al consilierului. Un glas din culise: „Stai!“ Alt glas: „Lasă-mă, trebuie să mă duc acolo…“)

PERSOANA OFICIALĂ *(iese din culise):* Ce este? Cine-i ăsta? *(Doi bărbaţi în halate albe îl duc pe doctorul Galén de mină.)* Cine l-a lăsat să intre? Ce cauţi, omule, aici?

DR. GALÉN: Lăsaţi-mă să mă duc la bolnavii mei !

(Apare al doilea asistent, cu sticla de colonie.)

PERSOANA OFICIALĂ: îl cunoaşteţi pe omul acesta?

AL DOILEA ASISTENT: E doctorul Galén, domnule comisar.

PERSOANA OFICIALĂ: Are vreo treabă aici?

AL DOILEA ASISTENT: Desigur, adică… are. Lucrează aici, la nr. 13.

PERSOANA OFICIALĂ: Vă cer iertare, domnule doctor. Lăsaţi-l să treacă! Dar de ce n-aţi venit înainte de ora nouă, ca toţi ceilalţi medici?

DR. GALÉN *(frecându-şi braţele):* Eu… n-am putut. Am fost ocupat cu prepararea medicamentului pentru bolnavii mei.

AL DOILEA ASISTENT *(încet):* De fapt, doctorul Galén n-a fost invitat.

PERSOANA OFICIALĂ: Aha! Vă rog să rămâneţi cu mine, domnule doctor. Nu puteţi intra până ce nu pleacă domnul Mareşal…

DR. GALÉN: Dar aş vrea…

PERSOANA OFICIALĂ: Binevoiţi să mă urmaţi…

(’ll duce între culise. Din salonul nr. 13 iese Mareşalul, urinat de consilier şi de ceilalţi.)

MAREŞALUL: Te felicit, dragă Sigelius. Este un adevărat miracol.

MINISTRUL SĂNĂTĂŢII *(citind o hârtie):* „Excelenţă, iubite domnule Mareşal, îmi permiteţi ca în numele departamentului meu…“

MAREŞALUL: Vă mulţumesc, domnule ministru al Sănătăţii…

(Se întoarce spre consilier.)

CONSILIERUL: Excelenţa-voastră, sunt prea emoţionat ca să vorbesc, dar pentru clinica noastră, pentru clinica Lilienthal, este o mare cinste… Noi, cercetătorii ştiinţifici, suntem însă conştienţi cât de mic şi neînsemnat e meritul nostru faţă de meritul aceluia care a reuşit

să îndepărteze o excrescenţă mult mai periculoasă, excrescenţa anarhiei, epidemia libertăţii barbare, lepra corupţiei şi ciuma descompunerii sociale, care a cuprins şi a adus într-o stare de descompunere organismul poporului nostru.

MURMURE ELOGIOASE: Foarte bine! Bravo!

CONSILIERUL: Şi de aceea, profit de acest prilej rar, să mă înclin adânc ca simplu doctor în faţa acestui geniu al medicinii caro ne-a vindecat pe toţi de această lepră naţională, printr-o terapie dură, uneori chirurgicală, dar mereu salvatoare.

(Se înclină adânc în faţa Mareşalului.)

MURMURE ELOGIOASE: Bravo! Bravo!

MAREŞALUL *(îi dă mâna):* Îţi mulţumesc, dragă Sigelius. Ai realizat o operă de o importanţă capitală. La revedere! CONSILIERUL: Cea mai adâncă recunoştinţă, excelenţa-voastră.

(Mareşalul pleacă, condus de consilier, de suită, de medici etc.)

PERSOANA OFICIALĂ *(apare din culise):* Aşa, gata, atenţie! Formaţi un şir dublu şi închideţi cortegiul.

(Bărbaţii în halate albe urmează suita.)

DR. GALÉN: Acum pot intra înăuntru?

PERSOANA OFICIALĂ: O clipă, domnule doctor, îndată ce va pleca domnul Mareşal. *(Se duce spre salonul nr. 12, bagă capul pe uşă şi apoi o închide repede.)* Drace! Şi acolo lucrează doctorii?

DR. GALÉN: Cum? Sigur că da!

PERSOANA OFICIALĂ: Ce vrei, domnule doctor, e un om mare, un adevărat erou.

DR. GALÉN: Cine?

PERSOANA OFICIALĂ: Mareşalul nostru. A rezistat acolo două minute. Am stat cu ceasul în mână. *(Claxonul maşinii.)* A plecat. Acum puteţi intra, domnule doctor. Şi mă iertaţi că v-am reţinut câteva minute.

DR. GALÉN: Nu face nimic. M-a bucurat foarte mult…

(Se retrage în salonul nr. 13.) (Vine în fugă al doilea asistent.)

AL DOILEA ASISTENT: Repede! Unde sunt ziariştii?

(Fuge.)

PERSOANA OFICIALĂ *(se uită la ceas):* Mda! Nici n-a ţinut prea mult!

(Pleacă.)

VOCEA CELUI DE AL DOILEA ASISTENT: Pe aici, domnilor, pe aici! Domnul consilier va fi aici într-o clipă.

(Intră un grup mic de ziarişti, însoţiţi de al doilea asistent.)

AL DOILEA ASISTENT: Aici, domnilor, în salonul nr. 12, puteţi să vedeţi cum arată aşa-zisa boală albă, când nu este tratată după metoda noastră. Dar nu vă sfătuiesc, domnilor…

(Grupul de ziarişti pătrunde În salonul nr. 12, dar se retrage îngrozit.)

VOCI: Ce-i acolo? înapoi! Lăsaţi-mă!… E înspăimântător !

UNUL DIN ZIARIŞTI: Aceştia… sunt pierduţi, nu?

AL DOILEA ASISTENT: Desigur! Iar aici, la nr. 13 vă puteţi convinge singuri care sunt rezultatele după tratamentul nostru de câteva săptămâni. Poftiţi, nu vă fie teamă…

(Grupul de ziarişti, şovăind, intră în salonul nr. 13.

Consilierul se înapoiază radios.)

AL DOILEA ASISTENT: Domnule consilier, ziariştii au intrat chiar acum în salonul nr. 13…

CONSILIERUL: Să mă lase acum în pace! Sunt aşa de emoţionat! Aş vrea să termin repede. Unde sunt?

AL DOILEA ASISTENT *(la uşa salonului nr. 13):* Poftiţi, domnilor, domnul consilier a venit.

(Grupul de ziarişti iese pe culoar.)

VOCI: Asta e minunat! Uimitor!

AL DOILEA ASISTENT: Vă rog, domnilor, împrăştiaţi-vă, domnul consilier va face câteva comunicări.

CONSILIERUL: Domnilor, vă rog să mă iertaţi, dar sunt atât de emoţionat! Dacă aţi şti cu câtă milă şi cu câtă forţă morală s-a aplecat Mareşalul nostru asupra paturilor celor mai nenorociţi… A fost un moment de neuitat, domnilor!

UNUL DIN ZIARIŞTI: Şi ce a spus?

CONSILIERUL: S-a exprimat în termeni foarte măgulitori…

AL DOILEA ASISTENT: Dacă îmi daţi voie, domnule consilier aulic, excelenţa-sa a spus: „Vă felicit, iubite Sigelius. Este o minune. Aţi realizat o operă măreaţă, domnule consilier aulic.“

CONSILIERUL: Ei da, domnul Mareşal a binevoit să supraaprecieze meritul meu. Acum, când s-a găsit mijlocul eficace împotriva aşa-zisei boli albe, puteţi scrie, domnilor, că… a fost cea mai grozavă boală care se cunoaşte în istorie, mai rea decât ciuma din Evul Mediu. Acum nu mai e nevoie să trecem sub tăcere proporţiile acestei calamităţi. Sunt mândru, domnilor, că laurii triumfului revin poporului nostru şi mai ales că acest triumf a fost dobândit tocmai în clinica marelui meu învăţător şi predecesor Lilienthal.

(Dr. Galén stă obosit la uşa salonului nr. 13.)

CONSILIERUL: Vino aici, Galén. Domnilor, şi acesta este unul dintre coluptătorii de merit. În ştiinţa noastră medicală nu au importanţă succesele personale, muncim cu toţii pentru binele omenirii. Să nu te ruşinezi, dragă Naivule. Toţi ne-am făcut datoria… până la cea din urmă infirmieră. Sunt bucuros că în această mare zi, pot mulţumi din inimă tuturor colaboratorilor mei devotaţi.

UNUL DINTRE ZIARIŞTI: Aţi putea să ne spuneţi, domnule consilier aulic, în ce constă metoda dumneavoastră curativă?

CONSILIERUL: Nu e a mea, domnule, nu e a mea. Metoda e a

clinicii Lilienthal… în ce constă – aceasta o vom comunica medicilor: medicamentele trebuie să intre numai în mâinile specialiştilor. Aduceţi la cunoştinţa publicului tot ce aţi văzut aici. Scrieţi numai atât: medicamentul contra celei mai ucigătoare boli din lume a fost descoperit. Nimic mai mult. Dar dacă voiţi să eternizaţi această zi fericită, atunci scrieţi, domnilor, despre vestitul comandant de armată… despre şeful statului nostru… despre marele erou care a păşit între leproşi, înfruntând groaza şi molima. Acesta este un act de curaj supraomenesc, domnilor! Într-adevăr, nu am cuvinte… Iertaţi-mă, dar mă aşteaptă bolnavii mei. Vă salut, domnilor. Dacă mai aveţi nevoie de ceva, voi fi mereu la dispoziţia dumneavoastră.

(Pleacă grăbit.)

UN ZIARIST: Atunci am terminat, nu?

DR. GALÉN *(trece înainte):* Vă rog, domnilor, încă o clipă… Vă rog, comunicaţi că eu, doctorul Galén, doctorul celor săraci…

ZIARISTUL: Cui trebuie să comunicăm?

DR. GALÉN: Cui? Tuturor regilor şi stăpânitorilor lumii. Scrieţi-le că-i rog… Eu am fost în război, domnilor, ca medic, şi aş vrea să nu mai fie războaie, înţelegeţi? Vă rog, scrieţi-le aceasta!

ZIARISTUL: Credeţi că o să vă asculte?

DR. GALÉN: Da, adică… Spuneţi-le că altfel vor pieri de lepră, nu-i aşa… Medicamentul împotriva maladiei lui Cieng eu l-am descoperit, pricepeţi? Şi nu-l voi face cunoscut până ce ei nu-mi vor promite că nu se va mai ucide I Vă rog, domnilor, spuneţi-le că îi avertizez!… Nimeni afară de mine nu cunoaşte leacul… întrebaţi aci la clinică. Doar eu singur cunosc tratamentul, numai eu… Spuneţi-le că sunt bătrâni… toţi cei care guvernează acum, sunt bătrâni. Spuneţi-le că vor putrezi devii… ca şi aceştia de aici… Spuneţi-le că lepra îi aşteaptă pe toţi, fără excepţie…

ALT ZIARIST: Şi dumneavoastră aţi putea lăsa să moară oamenii, aşa?

DR. GALÉN: Şi dumneavoastră aţi lăsa să fie omorâţi într-un război? De ce vă întreb? Dacă oamenii pot fi ucişi cu plumb şi cu gaze… atunci de ce noi, doctorii, să luptăm ca să-i salvăm, nu? Dacă aţi şti ce efort e necesar uneori ca să salvezi un copil… sau să vindeci o carie… Şi mereu se vorbeşte de război! Ca medic, trebuie să fiu împotriva gloanţelor şi iperitei, înţelegeţi? Eu am văzut ce nenorociri aduc eie oamenilor. Gândiţi-vă, eu sunt medic. Nu sunt politician, domnilor, dar ca medic sunt dator să lupt pentru fiecare viaţă omenească, nu? E pur şi simplu o obligaţie profesională înlăturarea războiului.

ZIARISTUL: Vă rog, şi cum aţi dori să-l înlăturaţi?

DR. GALÉN: Cum? Foarte simplu… Să se renunţe la violenţa războiului şi eu le voi da leacul bolii albe.

(Al doilea, asistent pleacă grăbit.)

ZIARISTUL: Cum vă închipuiţi că aţi putea sili guvernele întregii lumi să…

DR. GALÉN: Da, cum… Tocmai aici este greutatea, aşa-i? Eu ştiu că nu vor sta de vorbă cu mine, dar dacă dumneavoastră veţi scrie despre asta în ziare… Scrieţi că acest leac nu-l va primi niciun popor, până ce nu-şi va lua obligaţia să renunţe pentru totdeauna la război, aţi înţeles?

ZIARISTUL: Nici chiar când ar trebui să se apere?

DR. GALÉN: Să se apere… Şi eu m-aş apăra dacă cineva m-ar ataca… aş trage, desigur… Dar de ce să nu se desfiinţeze armele de agresiune, de ce să nu se limiteze înarmarea în toate statele?

ALT ZIARIST: Exclus! Niciun stat nu va face lucrul acesta, astăzi.

DR. GALÉN: Nu? Şi atunci… lasă poporul să moară în chip atât de îngrozitor? Atâţia oameni să sufere degeaba? Şi credeţi că oamenii vor tăcea? Credeţi că nu se vor revolta? Şi chiar cei care deţin puterea se vor descompune de vii, domnule. Tuturor o să le fie teamă, tuturor…

ZIARISTUL: Aveţi oarecum dreptate. Trebuie să se ţină seamă de opinia publică.

DR. GALÉN: Aşa e. Şi dumneavoastră spuneţi-le: nu vă temeţi, există un leac… Siliţi pe stăpânitorii voştri să făgăduiască pacea veşnică… să încheie cu toate popoarele o convenţie în acest scop… şi boala albă va dispărea, nu e aşa?

ZIARISTUL: Şi dacă niciun guvern nu va consimţi?

DR. GALÉN: Credeţi-mă, mi-ar părea foarte rău… în acest caz, leacul meu ar rămâne necunoscut. N-aş putea…

ZIARISTUL: Şi ce aţi face cu el?

DR. GALÉN: Ce? Eu? Ca medic, trebuie să vindec, nu? Mi-aş lecui săracii.

ZIARISTUL: De ce numai pe săraci?

DR. GALÉN: Pentru că ei sunt mulţi. Asta ar fi o practică colosală, omule! Ştiţi, cel puţin aş putea dovedi pe o mulţime de cazuri, că boala albă e vindecabilă.

ZIARISTUL: Şi pe bogaţi nu-i veţi îngriji?

DR. GALÉN: Regret, domnule, dar n-aş putea. Bogăţii… ei sunt cei cu influenţa, nu? Dacă cei puternici şi bogaţi ar dori cu adevărat pacea, ar obţine-o. Şi contează mai mult, înţelegeţi?

ZIARISTUL: Nu vi se pare că sunteţi nedrept cu cei bogaţi?

DR. GALÉN: Se poate, domnule. Ştiu. Dar nu vi se pare că şi sărăcia e o nedreptate? N-aţi observat că întotdeauna mor mult mai mulţi oameni săraci decât bogaţi? Şi n-ar fi trebuit să fie aşa, domnule, n-ar fi trebuit! Oricine are dreptul la viaţă, nu? Domnule, dacă s-ar cheltui pentru spitale cât se cheltuieşte pentru vasele de război…

(Consilierul vine repede cu cel de-al doilea asistent.)

CONSILIERUL: Rog pe domnii ziarişti să părăsească clinica. Domnul

doctor Galén are o criză de nervi.

ZIARISTUL: Dar am vrea să-l mai ascultăm.

CONSILIERUL: Domnilor, dincolo de uşa aceasta este o boală infecţioasă. Este în interesul dumneavoastră să vă îndepărtaţi. Domnule asistent, condu pe domnii ziarişti spre ieşire. *(Grupul de ziarişti se îndepărtează.)* Ai înnebunit, Galén! Eu nu tolerez ca în clinica mea să aibă loc astfel de discuţii, absurde şi subversive – şi mai ales într-o zi ca asta. Ar trebui să cer arestarea dumitale pe loc, pentru aţâţare la revoltă. Înţelegi? Din fericire, te iert fiindcă eşti medic. Cred că eşti prea surmenat. Vino cu mine, Naivule!

DR. GALÉN: De ce?

CONSILIERUL: Să-mi spui formula precisă a medicamentului dumitale. După aceea vei pleca să te odihneşti. Ai mare nevoie de asta.

DR. GALÉN: Domnule consilier aulic, eu v-am spus dintru început condiţiile mele, nu? Aşa că…

CONSILIERUL: Aşa că… ce? Hai, spune, ce se va întâmpla? DR. GALÉN: Vă rog să mă iertaţi, dar eu… altminteri nu-mi pot divulga leacul, domnule consilier aulic.

CONSILIERUL: Trebuie să fii sau nebun, sau trădător de patrie, Galén! îţi cer stăruitor să te porţi ca un medic. Datoria dumitale este să-i ajuţi pe bolnavi. Restul… nu te priveşte.

DR. GALÉN: Dar, în calitatea mea de medic, doresc ca oamenii să nu se mai ucidă între ei…

CONSILIERUL: Iar eu interzic astfel de concepţii în clinica mea. Noi nu servim aici întreaga omenire, ci ştiinţa şi poporul nostru, domnule coleg. Nu uitaţi că sunteţi într-o instituţie a statului.

DR. GALÉN: Dar oare statul nostru nu ar putea să încheie şi el o pace definitivă?

CONSILIERUL: Nu I Nu poate şi nu are voie! Domnule Galén, se vede că dumneata, ca orice om de origină străină, habar nu ai ce înseamnă viitorul poporului nostru. Şi acum, destul cu nebunia asta. Doctore Galén, ca şef al clinicii, îţi cer pentru ultima oară să-mi dai formula leacului dumitale!

DR. GALÉN: Regret foarte mult, domnule consilier aulic, dar… asta n-o pot face!

CONSILIERUL:…Atunci, pleacă! Şi să nu mai intri niciodată în clinica mea!

DR. GALÉN: Bine, domnule consilier aulic! Să ştiţi însă că regret cu adevărat acest lucru.

CONSILIERUL: Şi eu, omule. Crezi că mie nu mi-e milă de bolnavii care vor muri mai departe de boala lui Cieng? Şi crezi că nu mi-e penibil când mă gândesc la situaţia mea? îţi dai seama? Am anunţat atât de solemn că avem leacul împotriva leprei şi acum totul s-a

sfârşit, iar eu… amin cu onoarea mea de om de ştiinţă, doctore Naivul. Ştiu prea bine ce ruşine mă aşteaptă! Dar prefer această înfrângere, decât să admit… şantajul dumitale utopic, Galén! Prefer să moară toată lumea de lepră, decât să îngădui… în clinica mea o singură clipă… ciuma dumitale pacifistă.

DR. GALÉN: Cred că n-ar trebui… ca medic n-ar trebui să spuneţi aceasta!

CONSILIERUL: Eu nu sunt numai medic, domnule. Eu, slavă Domnului, îmi servesc şi ţara… Afară!

CORTINA

ACTUL AL DOILEA

BARONUL KRÜG

Tabloul întâi

Pe inserat, familia este adunată în jurul mesei, sub lumina lămpii.

TATĂL *(citind ziarul):* Vezi, draga mea, au şi descoperit un medicament împotriva leprei ăşteia. Uite ce scrie aici! MAMA: Slavă Domnului!

TATĂL: Cred şi eu! Vezi, eu am spus-o demult. În stadiul actual al civilizaţiei, nu se poate să fie lăsaţi să piară atât de mulţi oameni. Parcă cincizeci de ani reprezintă o vârstă la care omul trebuie să moară? Acum pot să-ţi spun, draga mea, că mă bucur iarăşi că trăiesc. Oricum, tot îţi era teamă! Numai la noi au murit peste treizeci de colegi de boala asta albă, toţi oameni în jurul vârstei de cincizeci de ani…

MAMA: Sărmanii!

TATĂL: Şi ca să ştii… Azi-dimineaţă m-a chemat chiar baronul Krug şi mi-a spus: „Prietene, ne-a murit directorul contabilităţii; deocamdată vei conduce dumneata secţia de contabilitate, iar peste patrusprezece zile vei fi numit director“. Ştii, am vrut să-ţi fac o surpriză şi să nu-ţi spun decât atunci când voi fi primit numirea, dar fiindcă azi e o zi mare, ţi-am spus-o. Ei, ce zici?

MAMA: Ştii, mă bucur foarte mult pentru tine.

TATĂL: Şi pentru tine nu? Gândeşte-te, mamă, asta face un plus de douăsprezece mii pe an! Dacă mai ai acolo sticla de vin pe care ţi-am dăruit-o de ziua ta…

MAMA *(se ridică):* Să nu aşteptăm până vin şi copiii?

TATĂL: De ce să aşteptăm! Fata e pe undeva cu iubitul ei, iar băiatul trebuie să-şi dea mâine examenul de stat. Adu sticla încoace!

MAMA: Cum vrei tu.

(Iese.)

TATĂL *(citeşte ziarul):*…Scrie aici că boala este mai periculoasă decât ciuma din Evul Mediu. Numai că azi nu mai trăim în Evul Mediu, frate! în vremea noastră lumea nu va muri atât de prosteşte.

(Citeşte mai departe.) Mda, Mareşalul nostru e un adevărat erou. Eu n-aş fi avut curajul să intru la leproşi. Eu nu. *(Aruncă ziarul, se ridică şi umblă prin odaie, frecându-şi mâinile.)* Vasăzică am ajuns directorul contabilităţii. Cu plecăciune, domnule director! Cum aţi dormit, domnule director? Aşa şi aşa. Vă puteţi închipui, am o mare răspundere…

MAMA *(aduce o sticlă de vin şi un singur pahar.)*

TATĂL: Doar un pahar? Tu nu vrei să bei cu mine?

MAMA: Nu, eu… Bea numai tu.

TATĂL: Atunci în sănătatea ta, draga mea. *(Bea.)* Nu-mi dai o sărutare?

MAMA: Nu, te rog, lasă-mă.

TATĂL *(umple paharul):* Directorul contabilităţii la Krüg… Frate, prin mâinile mele vor trece zilnic milioane, milioane! Milioane în cifre. Să ştii, aşa ceva n-ar putea să facă un ţingău. Şi se mai spune după aceea că oamenii trecuţi de cincizeci de ani ar fi inutili. O să vă arăt eu vouă cine-i inutil! *(Bea.)* Cine s-ar fi gândit acum treizeci de ani, când am intrat în slujbă la Krüg, că o să ajung directorul contabilităţii! Draga mea, asta e carieră, nu glumă! E adevărat, m-am chinuit destul, am muncit cinstit. Mie, baronul Krüg îmi zice întotdeauna „prietene“, şi nu „domnule Cutare sau Cutare“ cum le spune celor tineri. „Prietene, deocamdată vei conduce dumneata direcţia contabilităţii.“ „Da, vă rog, domnule baron.“ Aşa cum mă auzi acum. Ştii, la cinci colegi le lăsa gura apă după postul ăsta. Şi, vezi, toţi au murit. Şi toţi de boala albă. Aproape ai putea să spui că…

MAMA: Ce?

TATĂL: Nimic, mă gândeam doar… Când stai să te gândeşti că acum se va mărita şi fata noastră, iubitul ei şi-a găsit totuşi o slujbă… Şi băiatul nostru va primi, desigur, un post după ce-şi va termina examenul de stat… Ştii, draga mea, îţi spun aşa cum simt: trebuie să mulţumim lui Dumnezeu pentru lepra asta!

MAMA: Te rog, cum poţi vorbi astfel!

TATĂL: Dar aşa stau lucrurile. Vezi, noi am profitat şi mulţi alţii la fel. Draga mea, omul trebuie să fie recunoscător soartei. Dacă n-ar fi venit boala asta albă, nu ştiu, zău, dacă aş fi ajuns aşa de bine ca acum. Aşa se prezintă situaţia. Şi acum au găsit un medicament împotriva acestei boli. Nouă nu ni se mai poate întâmpla nimic. Ei, dar n-am isprăvit de citit… *(Ia ziarul.)* Ia te uită, eu spuneam mereu că profesorul Sigelius este un mare om de ştiinţă. Tocmai în clinica lui s-a făcut această descoperire. Mareşalul nostru i-a vizitat clinica, trebuie să citeşti şi tu. Scrie că a fost un moment sublim. Cred şi eu! L-am văzut când a trecut strada: zbura ca o săgeată. Este un om mare. Un ostaş fără seamăn, draga mea…

MAMA: Ia spune-mi, crezi că va fi război?…

TATĂL: Se înţelege că va fi. Ar fi un păcat de neiertat, dacă n-ar fi, când avem un comandant atât de strălucit. La noi, la concernul Krüg, se lucrează acum în trei schimburi numai muniţii. Nu cumva s-o spui cuiva, dar la noi s-a început fabricarea unui gaz nou… Se spune că este ceva formidabil. Baronul construieşte şase fabrici noi. Să ştii, este o dovadă de mare încredere să fii numit tocmai acum directorul contabilităţii. Îţi spun deschis, nici n-aş fi acceptat numirea asta, dacă nu ar fi vorba de o obligaţie patriotică. Crede-mă.

MAMA: Mă gândesc numai… ca băiatul nostru să nu fie mobilizat şi el.

TATĂL: Nu-i nimic, trebuie să-şi facă şi el datoria, draga mea. *(Bea.)* De altfel, e prea slab pentru serviciul militar. N-avea nicio grijă, viitorul război nu va dura nicio săptămână. Inamicul va fi făcut praf şi pulbere mai înainte chiar de a fi aflat că a izbucnit războiul. Aşa se procedează acuşi. Ei, dar lasă-mă să citesc.

(Pauză.)

TATĂL *(aruncă ziarul):* Lua-l-ar dracu de pezevenchi! Cum e posibil să se admită aşa ceva… Mare mirare că ziarele tipăresc astfel (le lucruri. Eu aş porunci ca mizerabilul ăsta să fie arestat şi împuşcat. Ăsta-i sigur un trădător!

MAMA: Cine, tăticule?

TATĂL: Uite ce scrie… Medicamentul acesta a fost descoperit de un oarecare doctor Galén. Şi el nu vrea să-l pună la dispoziţia nici unui stat, care nu este decis să încheie o pace veşnică…

MAMA: Socoti că asta e rău?

TATĂL: Auzi întrebare!… Astăzi niciun stat n-ar mai putea s-o facă ! Ce, am cheltuit fără rost atâtea miliarde pentru înarmare? Pace veşnică! Asta e pur şi simplu o crimă! Ar însemna să închizi toate întreprinderile krug, nu? Şi două sute de mii de oameni să fie azvârliţi pe drumuri, aşa judeci tu? Şi mai mă întrebi dacă e rău! Nemernicul ăsta trebuie închis. Asta e o aţâţare la revoltă, să vorbeşti, în vremurile astea, de pace. Cu ce drept îşi îngăduie ticălosul ăsta să ceară ca de dragul lui să dezarmeze lumea întreagă?!

MAMA: Dar dacă el a descoperit medicamentul ăsta…

TATĂL: Asta mai rămâne de văzut. Eu cred că ticălosul ăsta nici nu-i doctor, ci un agent secret şi provocător, plătit de un stat străin. Ei, ce vorbeşti, domnule, să bage de seamă cu el! Să fie închis fără multă vorbă şi după aceea silit să mărturisească adevărul… Aşa trebuie procedat!

MAMA: Dar dacă omul ăsta are într-adevăr medicamentul?…

(Pune mâna pe ziar.)

TATĂL: Cu atât mai rău. I-aş pune degetele în menghini şi aş strânge până când nemernicul ăsta ar spune tot… Avem azi destule mijloace ca să constrângem oamenii să vorbească! Tu crezi că

netrebnicul ăsta ar putea să ne lase să crăpăm de lepră numai de dragul unei utopii idioate cum e pacea? Frumos umanitarism ar mai fi ăsta!

MAMA *(citind ziarul):* Doctorul ăsta spune doar că vrea să fie desfiinţat măcelul.

TATĂL: Pungaşul! Ca şi cum gloria poporului nu contează! Şi… dacă statul nostru are nevoie de un teritoriu mai mare, există cineva să i-l cedeze de bunăvoie? Cine vorbeşte împotriva măcelului, vorbeşte împotriva intereselor sfinte ale patriei, mă înţelegi?

MAMA: Nu, tată, nu înţeleg… Eu aş dori să fie pace… în interesul nostru al tuturor.

TATĂL: Draga mea, nu vreau să mă cert cu tine, dar… îţi vorbesc clar, dacă aş avea de ales… între boala asta albă şi pacea veşnică, atunci aş prefera mai degrabă boala. Cred că acum te-am lămurit.

MAMA:…Fie cum crezi tu, tăticule.

TATĂL: Ia spune-mi, ce ai? Ce-i cu line? De ce porii şalul ăsta? Ţi-e frig?

MAMA: Nu, de loc.

TATĂL: Atunci, scoate-l, ai să răceşti. Ia să văd!

(li smulge şalul.)

MAMA *(Se scoală, fără să spună vreun cuvânt, în picioare.)*

TATĂL; Doamne Isuse Cristoase, mamă!… Mamă, ai o pată albă pe gât!

CORTINA

Tabloul al doilea

În faţa uşii cabinetului medical al doctorului Galén, un pilc de leproşi fac coadă. Tatăl şi mama, ultimii din coadă.

PRIMUL LEPROS *(din actul întâi):* Uită-te, aici pe gât…

AL DOILEA LEPROS *(din actul întâi):* E mult mai bine. PRIMUL LEPROS: Te cred. Doctorul a spus că vindecarea progresează foarte frumos.

AL DOILEA LEPROS: Când m-a văzut ultima dată, mi-a spus şi mie că se şi observă o schimbare. Mi s-a micşorat foarte mult pata.

PRIMUL LEPROS: Ei, vezi, prostule!

AL DOILEA LEPROS: La început n-a vrut să mă primească. Spunea: „Dacă eşti brutar, atunci nu eşti om sărac; eu tratez numai pe săraci“. Dar i-am zis: „Domnule doctor, dacă brutarul are lepră, atunci nimeni nu mai cumpără de la el nicio chiflă; situaţia mea e deci mai proastă decât a unui cerşetor“. Aşa că, în sfârşit, m-a primit…

(Intră în cabinet.)

TATĂL: Vezi, mamă, lotuşi, până la urmă, l-a primit. Şi era vorba de un brutar.

MAMA: Dumnezeule, mi-e teamă…

TATĂL: Cad în genunchi în faţa lui şi-i spun: „Domnule doctor, fie-

vă milă de noi, avem copii necăpătuiţi… Doar nu-i un păcat dacă omul a ajuns prin muncă cinstită la o poziţie mai înaltă! Am răbdat toată viaţa! Doctorul ăsta nu poate să fie atât de hain.

MAMA: Se spune însă că tratează doar pe cei foarte săraci!

TATĂL: Aş vrea s-o văd şi pe-asta! Să nu te primească! l-aş spune eu câteva…

MAMA: Te rog să nu te înfurii în faţa lui!

TATĂL: Fireşte că nu I Dar am să-i spun limpede care e datoria lui de om. Am să-i zic: „Domnule doctor… oricât ar costa… e vorba de soţia mea…“

(Iese doctorul Galin.)

DR. GALÉN: Ce… doriţi?

TATĂL: Domnule doctor… dacă vreţi să fiţi aşa de bun… soţia mea care e aici…

DR. GALÉN: Cine sunteţi dumneavoastră?

TATĂL: Eu, mă rog… eu sunt directorul contabilităţii… întreprinderilor Krüg.

DR. GALÉN: întreprinderilor Krüg? îmi pare rău, dar nu pot face nimic… tratez numai pe săraci. Ştiţi doar…

TATĂL: Domnule doctor, fie-vă milă de noi! Vă vom binecuvânta toată viaţa…

DR. GALÉN: Vă rog să mă credeţi, nu pot… Eu, în adevăr, nu tratez decât pe cei săraci. Săracii mei nu pot face nimic, pe când ceilalţi ar putea mult mai uşor…

TATĂL: Mă rog, sunt dispus să fac orice… oricât ar costa.

DR. GALÉN: înţelegeţi, cei bogaţi au mai multe şanse să împiedice pregătirea războaielor. Ei au un cuvânt de spus… au o influenţă mai mare… Spuneţi-le să facă cu toţii uz de influenţa lor…

TATĂL: Domnule doctor, eu aş dori asta, dar personal nu pot face nimic…

DR. GALÉN: Da, da… aşa spun toţi! Dar ascultaţi-mă pe mine, dacă i-aţi spune baronului krug să nu mai fabrice tunuri şi muniţii… Dacă l-aţi atrage pe baronul krug de partea noastră…

TATĂL: Dar asta nu e cu putinţă, domnule doctor… Cum aş îndrăzni eu… Asta-i absolut exclus!

DR. GALÉN: Vedeţi? Eu cum să pot atunci? Regret foarte mult… dar nu-i nimic de făcut.

TATĂL: Domnule doctor, vă rog, măcar dintr-o datorie umană…

DR. GALÉN: Aşa e, vedeţi… Eu mi-am asumat această datorie, domnule, tocmai asta-i problema… E foarte greu… nu-i aşa… Ascultaţi-mă, dacă aţi renunţa la serviciul ce-l deţineţi la baronul krug… dacă i-aţi spune că nu mai vreţi să lucraţi pentru muniţiile lui…

TATĂL: Şi din ce să trăiesc?

DR. GALÉN: Ei, vedeţi că şi dumneavoastră trăiţi de pe urma războiului?

TATĂL: Dacă aş găsi într-alt loc un post de contabil şef… Domnule doctor, omul abia la bătrâneţe îşi ajunge ţinta. Aşa ceva nu-mi puteţi cere!

DR. GALÉN: Da, îmi dau seama… nu poţi cere nimic oamenilor. Asta e, nu-i nimic de făcut!… La revedere, domnule, regret.

(Pleacă.)

MAMA: Ai văzut, ai văzut…

TATĂL: Vino! E un mizerabil, un om fără inimă! Ar dori să mă facă să renunţ la un post atât de important!

CORTINA

Tabloul al treilea

Biroul consilierului aulic.

CONSILIERUL AULIC *(stând lângă uşă):* Poftim, intraţi, scumpe baroane krug.

BARONUL KRÜG *(intrând):* Vă mulţumesc, dragă consiliere. Credeam că nici n-am să mai ajung până la dumneavoastră.

CONSILIERUL: Cred şi eu! în vremurile de azi… Poftim, luaţi loc. Aveţi mari răspunderi în momentele astea, nu-i aşa?

BARONUL KRÜG: Da, grozav de mari. Aveţi dreptate.

CONSILIERUL: Ei, dar trăim timpuri măreţe.

BARONUL KRÜG: Cum măreţe? Aha, vă gândiţi în sens politic. Da, da, timpuri măreţe. Măreţe şi grele.

CONSILIERUL: Pentru dumneavoastră sunt, desigur, grele, domnule baron.

BARONUL KRÜG: De ce?

CONSILIERUL: Mă gândesc… la pregătirea războiului care, slavă Domnului, pare inevitabil. Să conduci în astfel de timpuri întreprinderile Krüg, nu-i o jucărie…

BARONUL KRÜG: Aşa-i, aveţi dreptate… Uite, domnule consilier, m-am gândit să donez clinicii dumneavoastră o sumă de bani… pentru cercetarea bolii albe.

CONSILIERUL: Asta este caracteristic baronului Krüg. Chiar în timpuri atât de grele şi încordate să se gândească la scopuri ştiinţifice… Totdeauna la fel de generos. Desigur, domnule baron, acceptăm cu dragă inimă şi, în măsura posibilităţilor noastre, vom folosi acest dar pentru viitoarele cercetări…

BARONUL KRÜG: Vă mulţumesc.

(Depune pe masă un plic voluminos.)

CONSILIERUL: Să vă dau o chitanţă?

BARONUL KRÜG: Nu-i nevoie. Şi în ce stadiu sunt, dragă Sigelius, cercetările în…

CONSILIERUL: în boala lui Cieng? Hm. Boala se răspândeşte din ce

în ce mai mult. Noroc că oamenii se gândesc azi mai mult la viitorul război decât la boala albă. Lumea este foarte optimistă, domnule baron Krüg. Are încredere absolută.

BARONUL KRÜG: Vasăzică, oamenii sunt convinşi că boala va fi făcută inofensivă?

CONSILIERUL: Nu, nu. Că vom câştiga războiul. Întregul popor are încredere în persoana Mareşalului, în dumneavoastră şi în brava noastră armată. N-a existat nicicând un moment mai prielnic…

BARONUL KRÜG: Şi până acum nu s-a descoperit niciun medicament?…

CONSILIERUL: Nu, până azi, încă nu. Doar preparatul lui Galén. Fireşte, cercetările continuă stăruitor…

BARONUL KRÜG: Şi ce face fostul dumneavoastră asistent? Se spune că bolnavii fac coadă la el. Se pare că el tratează boala după metoda clinicii Lilienthal.

CONSILIERUL: Mofturi, simple mofturi, domnule baron, între noi fie vorba, nu-i nimic serios. Îmi pare bine că am scăpat de individul ăsta.

BARONUL KRÜG: M-da! Cam asta doream să ştiu… în treacăt fie zis… ce face acest… doctor Galén?

CONSILIERUL: îşi tratează sărmanii. Să ştiţi, asta nu-i altceva decât un gest demagogic… dar rezultatele obţinute de acest nebun sunt pozitive…

BARONUL KRÜG: Sigure?

CONSILIERUL: Din păcate, aproape sută la sută. E bine că la noi lumea este foarte înţeleaptă. Nebunul de Galén a crezut că va putea şantaja cu ajutorul medicamentului lui… în favoarea utopiei lui neroade. Şi, vedeţi, nu La urmat aproape nimeni… desigur din păturile sociale superioare. Între noi fie vorba, poliţia cercetează în mod discret pe cei care merg la el… Acum s-a dovedit că poporul nostru este patriot. El îl boicotează, ca să zic aşa, pe Galén împreună cu medicamentul lui miraculos… Asta-i demn de admiraţie, nu sunteţi de aceeaşi părere?

BARONUL KRÜG: Desigur, aşa e… Doctorul Galén refuză, aşadar, din principiu… să trateze pe cei bogaţi, nu-i aşa?

CONSILIERUL: Chiar aşa! E un fanatic. Norocul nostru e că avem pe tânărul acela care a fost asistent în clinica mea. Toată clientela selectă îl asaltează… Se spune că el ar fi luat de la noi reţeta secretă a lui Galén… E drept că n-a obţinut niciun rezultat pozitiv… dar în schimb are o clientelă strălucită. Iar despre Galén aproape nu se mai vorbeşte. A dispărut în gloata calicilor lui… şi încă mai aiurează despre pacea veşnică. Asta-i ideea lui fixă I în calitatea mea de medic, sunt de părere că ar trebui să fie internat într-un spital de alienaţi mintali.

BARONUL KRÜG: Deci în această situaţie… nu se poate face nimic împotriva bolii albe, nu este aşa?

CONSILIERUL: Dimpotrivă, domnule baron. Slavă Domnului, se poate face ceva! Zilele astea am reuşit să obţin un frumos succes; acuma sunt speranţe că în curând vom reuşi să limităm răspândirea bolii lui Cieng.

BARONUL KRUG: îmi pare bine să aud aceasta, dragă Sigelius. Într-adevăr, îmi pare bine… Şi cu ce fel de mijloace o veţi realiza?

CONSILIERUL: Deocamdată chestiunea este strict confidenţială, totuşi… Pe scurt, peste câteva zile se va publica o dispoziţie care va reglementa izolarea obligatorie a aşa-zişilor leproşi. Aceasta e opera mea, domnule baron. Chiar Mareşalul mi-a făgăduit că se va interesa de această problemă… Asta constituie cel mai mare succes dobândit împotriva bolii Cieng, în lumea întreagă.

BARONUL KRÜG: Desigur, fără îndoială… un frumos succes. Şi la ce fel de izolare vă gândiţi?

CONSILIERUL: Lagăre, domnule baron. Fiecare bolnav, orice persoană, pe care va apărea pata albă, va fi transportată în lagăre bine păzite.

BARONUL KRÜG: Am înţeles. Acolo va fi lăsat să; moară cu încetul.

CONSILIERUL: Da, însă sub supraveghere medicală. Boala lui Cieng este o infecţie, care este transmisă mai departe de fiecare bolnav. Trebuie să ne ferim de această infecţie pe noi, şi să-i ferim şi pe ceilalţi, dragă baroane. Orice sentimentalism ar constitui o crimă. Cine va încerca să fugă din lagăr va fi împuşcat. Fiecare cetăţean de peste patruzeci de ani va trebui să se prezinte lunar la un control medical obligatoriu. Infecţia va fi combătută, folosind forţa. Altă scăpare nu există.

BARONUL KRÜG:…S-ar putea să aveţi dreptate, dragă Sigelius. Păcat că nu aţi reuşit mai devreme.

CONSILIERUL: Da, mare păcat. Cu medicamentul stupid al lui Galén am pierdut ceva timp; în intervalul acesta, boala albă s-a răspândit. Nu mai putem amina izolarea celor bolnavi între sârme ghimpate. Şi nu trebuie să se facă nicio excepţie…

BARONUL KRÜG *(se ridică în picioare):* Desigur. Mai ales să nu se permită nicio excepţie. Vă mulţumesc, dragă domnule consilier.

CONSILIERUL *(se ridică în picioare):* Ce este, nu vă simţiţi bine, domnule baron? îmi permiteţi…

BARONUL KRÜG *(îşi desface cămaşa la piept):* Vă rog, uitaţi-vă aici, dragă Sigelius…

CONSILIERUL: Daţi-mi voie, pentru Dumnezeu! *(îl întoarce spre lumină şi examinează pieptul baronului. Îi atinge pieptul cu cuţitul de tăiat hârtie.)* Nu simţiţi nimica? *(După o scurtă pauză.)* Vă puteţi îmbrăca, domnule baron.

BARONUL KRÜG: Este deci…?

CONSILIERUL: Deocamdată nu se ştie… doar o mică pată albă…

Pare-se o uşoară dermatoză…

BARONUL KRÜG: Şi dumneavoastră mă sfătuiţi…

CONSILIERUL *(face un gest neputincios):* Dacă doctorul Galén ar putea fi cumva convins… ca să examineze pe domnul baron…

BARONUL KRÜG: Vă mulţumesc, domnule Sigelius. Nu trebuie să vă strâng mina, nu-i aşa?

CONSILIERUL:…Nimănui, domnule baron. Să nu mai strângeţi nimănui mina.

BARONUL KRÜG *(în pragul uşii):* Spuneaţi că dispoziţia… cu privire la bolnavi… va apărea în curând? Trebuie, deci, să dispun ca în fabricile mele să fie mărită producţia de sârmă ghimpată.

CORTINA

Tabloul al patrulea

Cabinetul medical al doctorului Galén.

DR. GALÉN: Ascultă-mă, omule, totul merge bine. Te poţi îmbrăca.

LEPROSUL *(din actul întâi):* Şi când trebuie să mai vin, domnule doctor?

(Se îmbracă în dosul unui paravan.)

DR. GALÉN: Peste două săptămâni, să mai văd, nu? Iar după aceea, cred că nu va mai fi necesar… *(Deschide uşa.)* Următorul!

(Intră baronul Krüg, neras, în haine de cerşetor.)

DR. GALÉN: Ce-i cu dumneata?

BARONUL KRÜG: Domnule doctor, sunt bolnav de boala aia albă…

DR. GALÉN: Jos cămaşa… Şi dumneata de colo, ce faci? îmbracă-te mai repede, omule…

LEPROSUL: Domnule doctor, eu aş vrea… Ce vă datorez?

DR. GALÉN: Mai trebuie să vii încă o dată.

LEPROSUL: Atunci, deocamdată, vă mulţumesc foarte mult.

(Se strecoară afară.)

DR. GALÉN *(adresându-se baronului Krug):* Ia să văd, omule. *(îl examinează.)* Ascultă-mă, cazul nu este încă prea grav. Ce-i drept, e vorba de boala albă, dar… Cine eşti?

BARONUL KRÜG: N-am servici, domnule doctor. Am lucrat la uzina metalurgică…

DR. GALÉN: Şi acum?

BARONUL KRÜG: Pe unde se nimereşte… Am auzit că domnul doctor ajută pe cei săraci…

DR. GALÉN: Ascultă-mă, ai nevoie de un tratament de patrusprezece zile… în patrusprezece zile ai putea fi vindecat. Eu ţi-aş face şase injecţii… Eşti în stare să plăteşti şase injecţii?

BARONUL KRÜG: Sigur că da… Adică depinde, cât ar costa…

DR. GALÉN: Ar costa… foarte mult, domnule baron Krüg.

BARONUL KRÜG: Dar domnule doctor… Eu nu sunt niciun baron Krüg…

DR. GALÉN: Uite ce e, domnule, aşa nu merge şi… în felul ăsta nu putem discuta mai departe. Ar fi păcat să ne pierdem vremea. Nu sunteţi de aceeaşi părere?

BARONUL KRÜG: Aveţi dreptate, doctore. Păcat de timp. Ştiu foarte bine că dumneavoastră trataţi… numai pe oamenii săraci. Dar dacă m-aţi trata şi pe mine, eu aş pune… la dispoziţia dumneavoastră personală… să zicem… un milion?

DR. GALÉN *(mirat):* Un milion?

BARONUL KRÜG: Aveţi dreptate. Cinci milioane. Doctore, asta-i o sumă respectabilă… Am spus zece milioane, nu-i aşa? Cu zece milioane se pot face multe… De pildă, dacă vă gândiţi la o anumită propagandă…

DR. GALÉN: Staţi un moment… Aţi spus… zece milioane?

BARONUL KRÜG: Douăzeci.

DR. GALÉN: Pentru propagandă în favoarea păcii?

BARONUL KRÜG: Pentru orice doriţi. Domnule, cu această sumă puteţi cumpăra presa… Pe mine, propaganda mea nu mă costă atâta nici în timp de un an.

DR. GALÉN *(uimit):* Spuneţi-mi, să coste atâţia bani, ca să se scrie… pentru pace?

BARONUL KRÜG: Desigur. Ca să se scrie pentru pace… sau pentru război costă uneori o grămadă de parale.

DR. GALÉN: Vedeţi, aşa ceva nu mi-a trecut prin cap… *(Spală seringa de injecţie în alcool şi-o ţine înflăcăra unei spirtiere.)* Aici, omul nu află niciodată nimic… Şi vă rog, cum trebuie procedat?

BARONUL KRÜG: Trebuie să ai relaţii.

DR. GALÉN: Dumnezeule, şi eu… Trebuie să fie foarte dificil să ai relaţii, nu? Asta cere enorm de mult timp, nu-i aşa?

BARONUL KRÜG: într-adevăr. Aproape o viaţă întreagă.

DR. GALÉN: Atunci, eu nici nu ştiu cum aş putea… *(înmoaie o bucăţică de vată în benzină.)* Vă rog, domnule baron krug, n-aţi vrea să vă ocupaţi chiar dumneavoastră de aceasta?

BARONUL KRÜG: Vă gândiţi… să organizez propaganda pentru pacea perpetuă?

DR. GALÉN: Da, să organizaţi propaganda *(Şterge cu vată o bucăţică de piele de pe antebraţ.)* Dumneavoastră aveţi relaţii… Iar eu, după cum vedeţi… în schimb, eu v-aş vindeca.

BARONUL KRÜG: Vă cer iertare, domnule doctor, dar nu cred că m-aş pricepe la aşa ceva!

DR. GALÉN: Nu? *(Aruncă bucăţica de vată.)* Vedeţi, domnule… este ciudat, dumneavoastră sunteţi… în felul dumneavoastră… un om extraordinar de cinstit.

BARONUL KRÜG: Se poate. Dar şi dumneavoastră sunteţi un om extraordinar de naiv, domnule doctor. Dumneavoastră credeţi că

puteţi singur, absolut singur, pe socoteala dumneavoastră, să impuneţi pacea…

DR. GALÉN: Nu, domnule, nu singur. Am un aliat foarte puternic, ştiţi doar!

BARONUL KRÜG: Ştiu, boala albă. Şi frica. Omule, ai dreptate, mi-e frică… Doamne Isuse Cristoase, mi-e frică! Ei, dar dacă doar frica singură ar putea să-i stăpânească pe oameni, atunci n-ar mai fi niciodată războaie. Credeţi dumneavoastră că majoritatea oamenilor nu se tem de război? Şi vedeţi… totuşi, va fi… întotdeauna vor fi războaie.

DR. GALÉN *(ia seringa în mână):* Atunci, vă rog, cum ar putea fi influenţaţi oamenii?

BARONUL KRÜG: Nu ştiu. Eu am încercat, de obicei, cu bani. Şi rareori am dat greş, doctore. Eu nu pot să vă ofer altceva… decât bani. Şi vă fac, după cum vă exprimaţi chiar dumneavoastră, în felul meu… o propunere cinstită. Douăzeci… treizeci de milioane, în schimbul unei singure vieţi!

DR. GALÉN: Vă este… atât de frică de boala albă?

(Trage medicamentul în seringă.)

BARONUL KRÜG: Da…

DR. GALÉN: îmi pare foarte, foarte rău… *(Se apropie de baronul Krüg cu seringa în mână.)* Ascultaţi-mă, n-aţi putea… să opriţi fabricarea armelor şi muniţiilor în întreprinderile dumneavoastră?

BARONUL KRÜG:…N-aş putea.

DR. GALÉN: Doamne, grea problemă… în definitiv, ce-mi puteţi oferi atunci?

BARONUL KRÜG:…Doar bani.

DR. GALÉN: Dar vedeţi şi dumneavoastră foarte bine că eu n-aş şti cum… *(Pune seringa pe masă.)* Nu, aceasta n-ar avea niciun rost… niciun rost, vă daţi seama şi dumneavoastră…

BARONUL KRÜG: Atunci, nu vreţi să-mi aplicaţi tratamentul?

DR. GALÉN: Regret foarte mult… Vă puteţi îmbrăca, domnule baron.

BARONUL KRÜG: Atunci ăsta-i… sfârşitul. Doamne Isuse Cristoase… Doamne Isuse Cristoase, care ai fost răstignit pe cruce!

DR. GALÉN: O să mai reveniţi, domnule.

BARONUL KRÜG *(se îmbracă în dosul paravanului):* Să mai vin… să mai vin încă o dată?

DR. GALÉN: Da. Şi puteţi să citiţi colo, în fund, cât costă o consultaţie.

BARONUL KRÜG *(ieşind, încheindu-şi nasturii):* Doctore, mi se pare… că nu sunteţi chiar atât de naiv.

DR. GALÉN: După ceva veţi răzgândi… veţi reveni. *(Deschide uşa.)* Următorul!

CORTINA

Tabloul al cincilea

Biroul Mareşalului

AGHIOTANTUL *(intră):* Domnul baron krug.

MAREŞALUL *(scrie la biroul său):* Să intre.

AGHIOTANTUL *(îl introduce pe baronul krug şi se retrage.)*

MAREŞALUL *(scriind):* Ia loc, dragă domnule baron. Termin imediat. *(Pune tocul la o parte.)* Te-am chemat să-mi prezinţi dumneata personal raportul. Cum stăm?

BARONUL KRÜG: Am făcut tot ce am putut, excelenţă… Am recalculat toate posibilităţile…

MAREŞALUL: Şi rezultatul?…

BARONUL KRÜG: Nu sunt încă mulţumit. Optzeci de tancuri grele pe zi.

MAREŞALUL: în loc de cele şaizeci şi cinci cerute?

BARONUL KRÜG: Da. Apoi, şapte avioane de vânătoare pe zi. O sută douăzeci de avioane de bombardament… Capacitatea de producţie ar trebui sporită mai mult acum. Nu vom fabrica numai pentru armata noastră…

MAREŞALUL: Da, da, desigur. Şi mai departe?

BARONUL KRÜG: În privinţa muniţiilor stăm binişor. Putem livra cu treizeci la sută mai mult decât o cere Marele Stat Major…

MAREŞALUL: Şi gazul C?

BARONUL KRÜG: în orice cantitate. Ieri am avut un accident… La un atelier a crăpat un recipient…

MAREŞALUL: Câţi morţi?

BARONUL KRÜG: Toţi. Patruzeci de fete şi trei bărbaţi. Moartea a fost fulgerătoare.

MAREŞALUL: E trist, dar, de altfel, un rezultat foarte frumos. Te felicit, dragă Krüg.

BARONUL KRÜG: Mulţumirile mele, excelenţă.

MAREŞALUL: Vasăzică, în direcţia asta totul e pregătit…

BARONUL KRÜG: Da, excelenţă.

MAREŞALUL: Ştiam bine că mă pot bizui pe dumneata. În altă ordine de idei: ce mai face nepotul dumitale?

BARONUL KRÜG: Mulţumesc, excelenţă, este sănătos.

MAREŞALUL: Fiica mea vorbeşte adesea de el. Mi se pare, dragă baroane, că ne vom încuscri… Ce părere ai?

BARONUL KRÜG *(se ridică în picioare):* Ar fi o mare cinste pentru mine, excelenţă.

MAREŞALUL *(se ridică în picioare):* Pentru mine, o sinceră bucurie, domnule Krüg. Mai ales că fără sprijinul dumitale nu aş fi devenit ceea ce sunt… Aşa ceva nu se uită, prietene.

BARONUL KRÜG: A fost doar datoria mea, excelenţă. Am făcut-o

din dragoste pentru ţară… Şi… în interesul concernului meu industrial.

MAREŞALUL *(se apropie de baron):* îţi aduci aminte, Krüg, cum ne-am strâns mina atunci, înainte de a porni cu soldaţii mei împotriva guvernului?

BARONUL KRÜG: Domnule Mareşal, asemenea zile nu se uită!

MAREŞALUL: Atunci, vechiul meu prieten, să ne strângem mâinile şi acum… înaintea unei campanii mai mari şi mai glorioase.

(Îi întinde mâna.)

BARONUL KRÜG *(se dă înapoi):* Nu pot să vă strâng mina, excelenţă.

MAREŞALUL: De ce?

BARONUL KRÜG: Excelenţă, eu sunt… lepros…

MAREŞALUL *(se dă înapoi):* Pentru Dumnezeu, Krüg… ai fost la Sigelius?…

BARONUL KRÜG: Am fost.

MAREŞALUL: Şi?…

BARONUL KRÜG: M-a trimis… la doctorul Galén. Am fost… şi acolo.

MAREŞALUL: Şi ce-a spus Galén?

BARONUL KRUG: Că mă pot vindeca în timp de patrusprezece zile.

MAREŞALUL: Slavă Domnului! Nici nu-ţi poţi închipui ce bine îmi pare… Ei, vezi, prietene, vei fi iarăşi sănătos!

BARONUL KRUG: Desigur, dacă voi îndeplini o condiţie.

MAREŞALUL: Krüg, trebuie s-o îndeplineşti! Chiar eu îţi ordon… Avem prea mare nevoie de dumneata, domnule baron Krüg, indiferent cât va costa. Ce fel de condiţie trebuie să îndeplineşti?

BARONUL KRÜG:…Atâta doar: să opresc în fabricile mele producţia de armament.

MAREŞALUL:…Ah, aşa?! Se vede că Galén ăsta este într-adevăr nebun.

BARONUL KRÜG: Se poate. În ochii dumneavoastră, excelenţă, desigur.

MAREŞALUL: Şi în ochii dumitale, nu?

BARONUL KRÜG: Domnul Mareşal mă va ierta, dar eu privesc problema aceasta… dintr-un punct de vedere cu totul special…

MAREŞALUL: Krüg, dar este exclus ca fabricile dumitale să oprească livrarea…

BARONUL KRÜG: Din punct de vedere tehnic, nu este imposibil, excelenţă.

MAREŞALUL: Dar din punct de vedere politic, da. Trebuie să-l convingeţi pe Galén să nu stăruie în sensul acesta.

BARONUL KRÜG: Singura condiţie pe care o pune… este pacea.

MAREŞALUL: Copilăriei Nu putem admite să ne impună condiţii un utopist oarecare!… Uite care e părerea mea, Krüg: mi-ai spus că el te

poate vindeca în patrusprezece zile? Să presupunem că timp de patrusprezece zile opreşti fabricarea materialului de război… Desigur, ar fi un lucru foarte neplăcut, dar ce putem face! Am proclama că facem un gest paşnic… că mai facem încă o încercare de a soluţiona diferendele dintre state, prin tratative… Da, desigur, pentru dumneata, krug, aş face acest lucru. Şi imediat cum te vei însănătoşi…

BARONUL KRÜG: Vă mulţumesc, excelenţă, dar ăsta ar fi un joc necinstit.

MAREŞALUL: Baroane, în timp de război n-are importanţă cum joci.

BARONUL KRÜG: Ştiu bine, excelenţă, dar Galén ăsta nu-i atât de prost. El ar putea prelungi tratamentul…

MAREŞALUL: Ai dreptate, vei fi în mâinile lui. Atunci, spune, domnule krug, dumneata ce părere ai?…

BARONUL KRÜG: Excelenţă, azi-noapte m-am hotărât… să accept condiţia pusă de Galén.

MAREŞALUL: krug, asta e nebunie!

BARONUL KRÜG: Da, frica este nebunie, excelenţă.

MAREŞALUL: Ţi-e chiar atât de frică?

(Baronul dă din umeri, neputincios.)

MAREŞALUL *(ia loc la masă):* în cazul acesta… din păcate, problema este foarte grea.

BARONUL KRÜG: Domnule Mareşal, dacă aţi şti… Când frica te-a pătruns până în măduva oaselor… te cuprinde un fel de dezgust… E îngrozitor! Mă văd mereu pe mine însumi strigând de după sârma ghimpată… Pentru numele lui Dumnezeu, ajutor, oameni buni! Doamne Dumnezeule, nimeni nu va avea milă de mine…

MAREŞALUL: îmi eşti drag, domnule krug. Te iubesc ca pe un frate. Ce să fac pentru dumneata?

BARONUL KRÜG: Faceţi pace, excelenţă… Faceţi pace! Salvaţi-mă, salvaţi-ne pe toţi… *(Cade în genunchi.)* Mareşale, salvaţi-mă I

MAREŞALUL *(se ridică în picioare):* Ridică-te, baroane krug.

BARONUL KRÜG *(se ridică în picioare):* Da, excelenţă.

MAREŞALUL: Baron krug, trebuie să măriţi producţia materialului de război. Nu sunt mulţumit cu cifrele ce mi-aţi raportat. Mai mult, mai mult, înţelegi?

BARONUL KRÜG: La ordinele dumneavoastră, excelenţă.

MAREŞALUL: Sper că îţi vei îndeplini datoria faţă de patrie până la capăt.

BARONUL KRÜG: Desigur, excelenţă.

MAREŞALUL *(se apropie de birou):* Dă-mi mâna şi promite-mi că îţi vei face datoria.

BARONUL KRÜG: Nu, mareşale! Sunt lepros.

MAREŞALUL: Nu mi-e frică, Krüg. În clipa când aş simţi ce e frica, n-aş mai fi… conducător. Dă-mi mâna, baroane Krüg.

BARONUL KRÜG *(îi întinde mâna, şovăielnic):* Mareşale… la ordinele dumneavoastră.

MAREŞALUL: îţi mulţumesc, baroane Krüg.

(Baronul Krüg iese afară, clătinându-se.) (Mareşalul sună.)

AGHIOTANTUL *(apare în uşă):* Ordonaţi, excelenţă.

MAREŞALUL: Trebuie să mi-l găseşti pe doctorul Galén.

CORTINA

Tabloul al şaselea

Acelaşi cabinet de lucru al Mareşalului

AGHIOTANTUL *(în uşă):* Doctorul Galén.

MAREŞALUL *(scriind):* Să intre.

(Aghiotantul îl introduce pe doctorul Galén. Amândoi rămân în picioare lângă uşă. Mareşalul continuă să scrie.)

MAREŞALUL *(după o pauza):* Doctorul Galén?

DR. GALÉN *(speriat):* La dispoziţia dumneavoastră, domnule consilier aulic.

AGHIOTANTUL *(îi suflă):* Excelenţă.

DR. GALÉN: Adică, excelenţă, nu-i aşa?

MAREŞALUL *(scriind mai departe):* Apropie-te.

DR. GALÉN: La ordinele dumneavoastră, domnule… excelenţă.

(Se apropie cu un pas.)

MAREŞALUL *(pune creionul pe masă şi-i aruncă o privire scurtă):* Am ţinut să te felicit, doctore Galén, pentru succesele dumitale în tratamentul bolii albe… Sunt informat… prin serviciile mele… despre rezultatele dobândite. *(Ia în mână un dosar cu acte.)* Rezultatele au fost verificate, doctore. Este un lucru uimitor. DR. GALÉN *(zăpăcit şi mişcat):* Vă mulţumesc prea supus, domnule… excelenţă.

MAREŞALUL: Am pregătit aici un fel de proiect… Vreau să transform spitalul Sfântului Duh într-un institut pentru combaterea bolii lui Cieng. Vei primi postul de medic-şef, doctore Galén.

DR. GALÉN: Dar eu… asta nu s-ar putea, domnule… eu am o anumită clientelă, excelenţă, nu e aşa… Vă rog, credeţi-mă, într-adevăr n-aş putea.

MAREŞALUL: Consider-o un ordin, dragă domnule Galén.

DR. GALÉN: Aş primi cu dragă inimă, excelenţă… Eu însă nu pot conduce… Nici n-am experienţa necesară, nu-i aşa?

MAREŞALUL: Atunci o să ţi-o spun altfel. *(Se uită la aghiotant, care se retrage.)* Dumneata ai refuzat să-l tratezi pe baronul Krüg.

DR. GALÉN: Asta nu, vă rog. Eu doar… am pus o anumită condiţie…

MAREŞALUL: Ştiu. Îl vei trata totuşi pe baronul Krüg… fără nicio condiţie, doctore Galén.

DR. GALÉN: Regret foarte mult, domnule… excelenţă… dar asta, din păcate, este imposibil… Eu… eu trebuie să menţin condiţia pusă

de mine…

MAREŞALUL: Doctore, există mijloace prin care oamenii pot fi constrânşi… să îndeplinească ordinele primite.

DR. GALÉN: Desigur, dumneavoastră puteţi dispune să fiu închis, nu-i aşa, dar…

MAREŞALUL: Bine.'

(Pune mina pe sonerie.)

DR. GALÉN: Ascultaţi-mă, domnule, să nu faceţi asta! Am atâţia pacienţi… Dacă daţi ordin să fiu închis, îi omorâţi.

MAREŞALUL *(retrage mâna de pe sonerie):* N-ar fi primii morţi în calea mea. Dar te vei răzgândi. *(Se ridică în picioare şi se apropie de el.)* Omule, eşti nebun… sau un fel de erou?

DR. GALÉN *(se dă înapoi):* Nu, mă rog, eu… Erou, în niciun caz; dar am făcut războiul… ca medic… şi când am văzut atâţia oameni murind… în plină sănătate… nu-i aşa…

MAREŞALUL: Şi eu am făcut războiul, doctore. Dar am văzut acolo oameni luptând pentru patrie. Şi i-am adus înapoi ca învingători.

DR. GALÉN: Tocmai aici e deosebirea. Eu mai degrabă i-am văzut pe cei pe care… pe care nu i-aţi mai adus înapoi. Aceasta e deosebirea, domnule… excelenţă.

MAREŞALUL: Ce grad ai avut?

DR. GALÉN *(ia poziţia de drepţi):* Medic asistent, la regimentul treizeci şi şase infanterie, domnule Mareşal.

MAREŞALUL: Un regiment strălucit… Ai vreo decoraţie?

DR. GALÉN: Crucea de aur cu spade, domnule Mareşal.

MAREŞALUL: Bravo.

(îi întinde mâna.)

DR. GALÉN: Vă mulţumesc, domnule Mareşal.

MAREŞALUL: Bine. Vei merge la domnul baron krug.

DR. GALÉN:…Vă rog să fiu arestat pentru neexecutare de ordin.

MAREŞALUL *(dă din umeri şi sună.)*

AGHIOTANTUL *(apare în uşă.)*

MAREŞALUL: Doctorul Galén va fi arestat.

AGHIOTANTUL: La ordinele dumneavoastră, excelenţă.

(Se apropie de dr. Galén.)

DR. GALÉN: Ascultaţi-mă, să nu faceţi asta!

MAREŞALUL: Pentru ce?

DR. GALÉN: Poate că o să aveţi nevoie de mine, chiar şi dumneavoastră.

MAREŞALUL: Eu, în niciun caz. *(Către aghiotant.)* Nu-i nimic. Poţi pleca. *(Aghiotantul se retrage.)* Ia loc, Galén. *(Se aşază lângă el.)* Cum să-ţi explic asta, încăpăţânatele? Vezi dumneata, personal am mare nevoie de baronul Krüg. Este un om de valoare… Şi e singurul meu prieten. Nu-ţi poţi închipui în ce singurătate trăieşte un dictator. Eu

vorbesc cu dumneata… ca om. Doctore, salvează-l pe Krüg. De mult… de foarte mult timp nu m-am rugat de cineva.

DR. GALÉN: Dumnezeule, e un lucru foarte greu… aş dori-o atât de mult… Ascultaţi-mă, aş avea şi eu o rugăminte.

MAREŞALUL: Asta nu-i un răspuns.

DR. GALÉN: Vă rog, excelenţă, numai o clipă… Dumneavoastră sunteţi un mare om de stat şi dispuneţi de o putere nemăsurată… Nu vreau să vă măgulesc, dar… din păcate, asta e situaţia, nu-i aşa… Şi vedeţi, dacă dumneavoastră aţi propune o pace trainică… Doamne ! Cum s-ar mai bucura toţi. Numai de dumneavoastră se teme toată lumea… Toţi se înarmează numai din cauza dumneavoastră. Dacă dumneavoastră aţi declara că doriţi pace, s-ar linişti întreaga omenire, nu-i aşa…

MAREŞALUL: Vorbeam de baronul Krüg, doctore.

DR. GALÉN: Desigur, tocmai… dumneavoastră puteţi să-l salvaţi şi, o dată cu el, pe toţi ceilalţi leproşi! Declaraţi doar că doriţi să asiguraţi lumii o pace durabilă… că veţi încheia un tratat cu toate popoarele… şi totul va fi în ordine. Vedeţi, excelenţă, totul depinde numai de dumneavoastră. Vă rog, pentru numele lui Dumnezeu, salvaţi-i pe săracii leproşi! Cât despre baronul Krüg, mi-a părut foarte rău… Credeţi-mă, tocmai fiindcă e vorba de dânsul…

MAREŞALUL: Baronul Krüg nu poate accepta condiţia dumitale.

DR. GALÉN: Dar dumneavoastră o puteţi accepta… Dumneavoastră puteţi orice!

MAREŞALUL:…Nu pot. Mai trebuie să-ţi explic, ca unui copil? Crezi că războiul sau pacea depind de voinţa mea? Eu trebuie să mă conduc doar după interesele poporului meu. Dacă poporul meu va trebui să înceapă într-o zi un război, atunci este… de datoria mea să-l pregătesc pentru acest război.

DR. GALÉN: Numai că… fără dumneavoastră… poporul dumneavoastră n-ar porni niciun război de cucerire, nu-i aşa?

MAREŞALUL: N-ar porni. N-ar putea. N-ar fi aşa de bine pregătit. N-ar fi atât de conştient de forţa sa… şi de şansele sale. Astăzi, slavă Domnului, le cunoaşte, iar eu nu fac altceva decât să îndeplinesc voinţa lui…

DR. GALÉN:…pe care chiar dumneavoastră aţi trezit-o.

MAREŞALUL: Aşa e. Am trezit în poporul meu voinţa de a trăi. Dumneata crezi că pacea este preferabilă războiului. Eu cred că un război victorios este mai bun decât pacea. Şi nu pot admite ca poporul să fie lipsit de victoria lui.

DR. GALÉN: Nici de morţii lui, nu-i aşa?

MAREŞALUL: Nici de morţii lui. Omule, tocmai sângele celor căzuţi în război face dintr-un petec de pământ o patrie. Numai războiul face din oameni un popor şi din bărbaţi eroi…

DR. GALÉN: Şi morţi. Ştiţi, în timpul războiului, eu am văzut mai mulţi morţi…

MAREŞALUL: Asta ţine de profesia dumitale, doctore. Eu, în profesia mea, am văzut mai mulţi eroi.

DR. GALÉN: Da, eroii au venit mai pe urmă, excelenţă. Noi, în tranşee, n-am fost atât de curajoşi.

MAREŞALUL: Pentru ce fapte ai fost decorat dumneata?

DR. GALÉN: Numai pentru că am pansat nişte răniţi.

MAREŞALUL: Ştiu, dar aceasta s-a întâmplat pe câmpul de luptă, în tranşee. Asta nu înseamnă eroism?

DR. GALÉN: Nu, vă rog. Asta era numai o datorie… a medicului, nu-i aşa? Nu puteam face altfel.

MAREŞALUL: Ia ascultă, ce-i cu pacea asta a dumitale? De ce, cu ce drept întreprinzi această acţiune? Spune-mi, ai vreo… însărcinare?

DR. GALÉN: Nu înţeleg, ce vreţi să spuneţi.

MAREŞALUL *(cu voce scăzută)* Omule, ai vreo misiune înaltă?

DR. GALÉN: Nu, de loc. Doar ca simplu om… nu-i aşa?

MAREŞALUL: Atunci, n-ai voie să acţionezi astfel, doctore.

Omul trebuie să aibă o misiune înaltă… trebuie să fie o voinţă superioară, care să ne conducă…

DR. GALÉN: Voinţa cui?…

MAREŞALUL: A lui Dumnezeu. Pe mine m-a desemnat providenţa, altfel n-ar fi posibil să conduc…

DR. GALÉN: Aşadar… trebuie să purtaţi acest război?

MAREŞALUL: Da. În numele poporului.

DR. GALÉN: Ai cărui fii vor cădea în luptă…

MAREŞALUL:…şi vor câştiga victoria. În numele poporului…

DR. GALÉN:…din mijlocul căruia atâţia taţi şi mame se vor prăpădi din cauza leprei…

MAREŞALUL *(se ridică în picioare):* Ăştia nu mă interesează atât de mult, doctore. Ăştia nu vor mai fi niciodată soldaţi. Mă mir că nu am dat încă ordin să fii arestat.

DR. GALÉN *(se ridică în picioare):* Excelenţă, dispuneţi.

MAREŞALUL: Ai să-l vindeci pe baronul Krug. Patria arc nevoie de el.

DR. GALÉN: Dacă-i aşa, atunci… domnul baron să vină la mine, nu-i aşa…

MAREŞALUL:…şi să accepte condiţia dumitale imposibilă, nu?

DR. GALÉN: Da, excelenţă. Numai dacă va îndeplini această… condiţie imposibilă.

MAREŞALUL: Aşadar, stărui în ideea aceasta? Atunci nu-mi rămâne decât… *(Se îndreaptă spre masă. În aceeaşi clipă sună telefonul. Mareşalul ridică receptorul.)* Da, chiar el… Cum? Da, ascult… Şi este… Când s-a întâmplat asta? Da. Mulţumesc. *(Pune receptorul la loc. Cu*

vocea răguşită.) Poţi pleca. Slavă Domnului, acum cinci minute… baronul Krug s-a împuşcat.

CORTINA

ACTUL AL TREILEA

MAREŞALUL

Tabloul întâi

La Mareşal

MAREŞALUL: Adică, în linii mari…

MINISTRUL PROPAGANDEI:…peste tot creşte agitaţia împotriva războiului. Mai cu seamă presa engleză… Englezilor le-a fost întotdeauna teamă de boală. Guvernul a primit o petiţie cu mai multe milioane de semnături…

MAREŞALUL: Bine. Îşi subminează singuri ţara. Continuaţi.

MINISTRUL: De data aceasta, din păcate, şi cercurile cele mai înalte pledează pentru pace; până şi regele…

MAREŞALUL: Ştiu.

MINISTRUL: Majestatea-sa se teme îngrozitor de boala albă. O mătuşă de-a dumisale a fost atinsă de această boală… Se spune că regele pregăteşte un apel către guvernele din lumea întreagă, ca să participe la o conferinţă pentru o pace perpetuă…

MAREŞALUL: Asta ar fi neplăcut. Nu s-ar putea interveni în prealabil?

MINISTRUL: Lucrurile au mers prea departe. Pe scurt, opinia publică din întreaga lume se va împotrivi cu înverşunare oricărui război. Aceasta se datorează fricii de lepră, excelenţă. Oamenii resping orice politică, vor numai medicamentul, numai salvarea. Am primit informaţii că şi la noi se vorbeşte destul… Trebuie s-o spunem, oamenii sunt de-a dreptul împotriva războiului… Sănătatea este preferabilă laurilor…

MAREŞALUL: Laşii Tocmai acum, când suntem atât de bine pregătiţi. Greu întâlneşti o conjunctură ca aceasta! Nicio dată la o sută de ani. Ascultaţi-mă, îmi puteţi garanta că această… atmosferă poate fi reprimată la noi?

MINISTRUL: Excelenţă, eu nu pot garanta multă vreme. Tineretul este plin de elan şi vă va urma în foc, dar printre oamenii mai vârstnici îşi face loc descurajarea şi teama…

MAREŞALUL: Eu am mai multă nevoie de cei tineri.

MINISTRUL: Se înţelege, dar din punct de vedere economic, cei bătrâni sunt mai puternici. Pe lângă aceasta, ei mai deţin încă posturile de conducere şi instituţiile superioare sunt în mâna lor… în caz de război, s-ar putea întâmpla ca ici, colo să scârţâie câte ceva. Este absolut necesar ca spiritele să se liniştească.

MAREŞALUL: Cum?

MINISTRUL: Medicul acela ar trebui constrâns să pună la dispoziţia

publicului medicamentul lui.

MAREŞALUL: Omule, nici dacă-l puneţi pe scaunul de tortură, nu obţineţi nimic. Totul e în zadar. Eu îl cunosc.

MINISTRUL: Avem mijloacele noastre speciale, bine verificate, ca să-i constrângem pe oameni…

MAREŞALUL:…numai că aceste mijloace se termină de obicei cu moartea. Nu, mulţumesc. În cazul nostru, aceasta n-ar face o impresie bună.

MINISTRUL: Atunci, nu ar rămâne altceva de făcut decât… să permitem… acest apel pentru pace… măcar temporar…

MAREŞALUL:…şi să pierdem o situaţie atât de favorabilă! Excludeţi această idee.

MINISTRUL: Sau, să atacăm atât de rapid, încât frontul păcii să nu ia fiinţă. Aceasta înseamnă…

MAREŞALUL:…să atacăm imediat. Şi să atacăm în punctul cel mai slab. În ceea ce priveşte motivele pentru o intervenţie armată…

MINISTRUL:…le avem pregătite de multă vreme. Conspiraţii împotriva statului nostru, provocări sistematice şi aşa mai departe. La momentul oportun se săvârşeşte un atentat politic de mai mică importanţă… apoi e de ajuns ordonarea arestărilor pe scară întinsă, şi un semnal pentru presă. Astfel vor avea loc demonstraţii spontane pentru război… Eu vă garantez entuziasmul patriotic… până nu va fi prea târziu.

MAREŞALUL: Vă mulţumesc. Ştiam că mă pot bizui pe dumneavoastră… în sfârşit! Dumnezeule, în sfârşit, voi conduce poporul meu spre glorie!

CORTINA

Tabloul al doilea

Înainte de ridicarea cortinei se aud marşuri militare, trompete şi bătaia tobelor, care se pierd în larma entuziastă şi crescândă a maselor. Cortina se ridică. Biroul Mareşalului. Pe balconul deschis, Mareşalul vorbeşte maselor. În birou se află fiica Mareşalului şi tânărul baron Krug, în uniformă militară.

MAREŞALUL *(către mase):*…în acest moment, când avioanele noastre argintii împrăştie prăpădul deasupra oraşelor duşmanilor noştri asasini… *(Strigăte entuziaste)*… vreau să mă justific în faţa poporului meu pentru acest pas grav. *(„Trăiască Mareşalul! Slavă Mareşalului!“)* Da, am pornit războiul şi l-am pornit fără declaraţie de război. Am făcut pasul acesta ca să cruţ viaţa miilor de copii, care în momentul de faţă câştigă prima lor victorie, înainte ca inamicul să se fi putut dezmetici din spaima lui. Vă cer acum consimţământul… *(Strigăte frenetice: „Da! Da! Suntem de acord! Trăiască Mareşalul!“)* Am declanşat lupta fără tratative înjositoare cu acest stat mizerabil, care credea că îi este îngăduit să; provoace şi să jignească nepedepsit

poporul nostru mare… *(Strigătul indignat al maselor)*… subminându-i ordinea şi siguranţa prin bandiţii săi plătiţi. *(Răcnetul maselor: „Să-i omorâm! Pe ei! Trădători! La spânzurătoare cu ei!“)* Linişte. Cu strigăte nu ne vom lecui de pacostea asta ! Ne-a rămas o singură cale: să distrugem printr-o expediţie represivă acest micuţ, dar supărător stat, care a periclitat sistematic pacea noastră, să distrugem acest popor mic şi inferior care nu are nici dreptul la viaţă, să-l nimicim, fără să ne pese de cei ce-l vor apăra… Şi acum, celelalte puteri să-şi dea cărţile pe faţă I Eu declar că nu ne e frică de nimeni *(Strigate puternice: „Nu ne e teamă! Trăiască Mareşalul! Trăiască războiul!“)* Ştiam că mă veţi urma. Pentru onoarea noastră am trimis admirabila mea armată la luptă. Declar, de asemeni, în numele vostru, în faţa întregii lumi că noi nu doream acest război, dar că îl vom câştiga. Îl vom câştiga prin voinţa celui-de-sus… îl vom câştiga! *(îşi loveşte pieptul cu pumnii)*. Pentru că dreptatea e de partea noastră. De partea noastră… *(Cu voce mai scăzută)*. De partea… noastră… *(Strigăte puternice: „Dreptatea este de partea noastră! Trăiască războiul! Trăiască Mareşalul!“) (se retrage, împleticindu-se, de pe balcon, îşi loveşte pieptul cu pumnii):* Dreptatea e de partea noastră… Dreptatea e de partea noastră… Dreptatea… Eu…

KRÜG *(se apropie în fugă de el):* Ce aveţi, excelenţă?

FIICA: Ce ai?

MAREŞALUL: Lăsaţi-mă… Plecaţi… *(îşi loveşte pieptul cu pumnii)*. Dreptatea e de partea noastră… Ce-i asta? *(îşi descheie haina şi îşi pune mina pe piept)*. Dreptatea… e de partea… *(îşi sfâşie cămaşa)*. Ia uitaţi-vă aici…

KRÜG: Daţi-mi voie!

(Krüg şi fata se apleacă deasupra pieptului Mareşalului.)

MAREŞALUL: Nu simt nimic aici… Parcă este din marmoră…

FIICA *(speriată):* Dar nu-i nimic, tată… N-ai nimic acolo, nici nu te mai uita…

MAREŞALUL: Lasă-mă… *(îşi pipăie pieptul)*… Nu simt nimic… absolut insensibil…

FIICA: Tată, nu-i nimic… ai să vezi!

(De afară creşte chemarea: „Mareşalul! Mareşalul! Mareşalul!“)

MAREŞALUL: Ştiu bine ce este. Du-te fetiţo, du-te… lasă-mă…

(Chemarea de afară: „Mareşalul! Vrem pe Mareşal!“)

Da. Vin imediat. *(îşi încheie haina)*. Copii, vă rog, plecaţi de aici. N-are niciun rost să mai… Asta nu mai e pentru voi. *(„Mareşalul! Vrem pe Mareşal!“)* Vin imediat. *(Iese pe balcon, se îndreaptă, cu mâna ridicată pentru salut)*.

(Strigăte puternice: „Trăiască Mareşalul! Slavă Mareşalului! Trăiască războiul!“)

FIICA *(izbucneşte în hohote de plâns)*.

KRÜG: Asta nu se poate! Ascultă, draga mea…

FIICA: Paul… dacă tata…

KRÜG: Ştiu, dar acuma nu-i voie să plângi. *(Se duce la telefon, caută febril în cartea de telefon, formează un număr).* Alo… Consilierul aulic Sigelius? Aici Krüg. Veniţi imediat aci, la palatul Mareşalului… Da, la Mareşal personal… Da, pata albă. *(Pune receptorul la loc).* Te rog, Aneta, nu plânge!

(Se aude de afară chemarea: „Trăiască Mareşalul! Trăiască războiul! Trăiască armata! Slavă Mareşalului!")

MAREŞALUL *(venind de pe balcon):* Totuşi, oamenii mă iubesc… Este o zi măreaţă. Nu, nu mai plânge, micuţo!

KRÜG: Excelenţă, mi-am permis să-l chem pe consilierul aulic Sigelius…

MAREŞALUL: Da, Paul. Ca să fiu bolnav conform prescripţiilor ştiinţifice, nu e aşa? *(Face semn cu mâna).* N-a sosit încă… nicio veste… despre avioanele noastre? *(De afară se aud cântece şi muzică militară).* Auziţi cum aclamă… în sfârşit, am reuşit să fac din ei un popor. *(Se pipăie sub haină).* Ciudat lucru… E rece ca marmura. Ca şi cum n-aş mai fi eu… *(De afară: „Mareşalul! Mareşalul! Mareşalul!")* Vin îndată… vin îndată…

(înaintează nesigur, clătinându-se, spre balcon.)

KRÜG: Permiteţi-mi, excelenţă! *(Aleargă spre balcon şi face cu mâna un semn, ca să se liniştească mulţimea de oameni).* Excelenţa-sa, domnul Mareşal, vă mulţumeşte. Acum trebuie să lucreze.

(„Trăiască Mareşalul! Trăiască războiul! Slavă Mareşalului!")

MAREŞALUL: E un băiat bun… Bătrânul Krug îmi era foarte drag. *Se aşază pe scaun).* Bietul baron Krug! Săracul… săracul de el…

KRÜG: *(se înapoiază de pe balcon):* Te rog, Aneta…

(Arată spre ferestre. Amândoi lasă în jos perdelele grele şi aprind lampa de pe masă. În birou s-a făcut semiîntuneric şi linişte; de afară se aud înăbuşit cântece şi marşuri.)

MAREŞALUL: Foarte bine. Cel puţin acum camera asta arată ca a unui bolnav.

FIICA *(se aşază la picioarele lui):* Tu n-ai să fii bolnav. Au să vină medicii cei mai vestiţi din lume şi au să te vindece. Acum trebuie să te culci, tată…

MAREŞALUL: Nu, mie nu mi-e îngăduit să fiu bolnav. Eu trebuie să conduc războiul, fetiţo! Ai să vezi că nici n-am să mă mai gândesc la asta… Numai acum, când sunt cu voi… mă odihnesc puţin. Zgomotul ăsta e de vină. Ştii, omul se simte mai bine, când poate să se retragă în întuneric… şi să ţină pe cineva de mână. Dar asta va trece, o să vedeţi, eu trebuie să fac acest război… Numai de-ar veni primele ştiri! auziţi cum cântă oamenii afară? Parcă ar veni… de pe un alt tărâm…

KRÜG: Dacă vă deranjează zgomotul, excelenţă…

MAREŞALUL: Nu, lăsaţi-i. Acum pretutindeni fâlfâie steagurile… Ar trebui să ies în oraş… să mă arăt… şi să spun tuturor că dreptatea este de partea noastră, a noastră… a noastră…

(îşi loveşte pieptul.)

FIICA: Nu, tată, nu! Nu mai trebuie să te gândeşti la asta!

MAREŞALUL: Nu, n-am voie, fetiţo! O să vezi tu, când voi merge în fruntea soldaţilor, ca învingător… Tu nu m-ai văzut în ultimul război, în fruntea soldaţilor noştri pe care-i conduceam spre casă. Erai încă prea micuţă, ştii? Dar acum ai să mă vezi… Aşteaptă să vezi cum ai să te bucuri! Paul, războiul este un lucru minunat! Pentru noi bărbaţii este lucrul cel mai de seamă! Să ataci aripa dreaptă! apoi încercuirea! Să arunci acolo zece corpuri de armată…

AGHIOTANTUL *(apare în uşă): A* sosit domnul consilier aulic Sigelius. Să-l poftesc aici?

MAREŞALUL: De ce? Ce doreşte?

FIICA: Pofteşte-l… în dormitorul tatii.

AGHIOTANTUL: Am înţeles.

(Iese.)

MAREŞALUL: Ah, da, acum pricep. Cei mai buni medici din lume, nu e aşa? *(Se ridică în picioare)*. Păcat. Cu voi mă simţeam mai bine.

FIICA *(îl conducea până la uşă):* Tată, nu trebuie să-ţi fie frică.

MAREŞALUL: Ce spui? Mareşalul nu ştie ce-i frica, fetiţo. Mareşalul are misiunea lui.

(Iese.)

(Tăcere. Numai de afară se aude un marş militar.)

KRÜG: Acum poţi să plângi, Aneta! Acum ai voie!

FIICA: Ascultă-mă, Paul… Poate că are într-adevăr o misiune. Poate că într-adevăr lui nu i se poate întâmpla nimic.

KRÜG: E o grozăvie, Aneta! Într-o fază atât de înaintată… Doamne Isuse Cristoase, cum e posibil să nu fi ştiut nimic până acum?

FIICA: Dacă… dacă nu s-a gândit de loc la el… Era atât de sigur…

(Plânge în suspine, sprijinită de şemineu.)

KRÜG: Aneta, astă-seară mă prezint la regimentul meu.

FIICA: Doar tu nu trebuie…

KRÜG: în familia noastră datoria trebuie totdeauna împlinită. E o tradiţie prostească, înţelegi?

FIICA: Dar războiul ăsta nu poate dura prea mult! Tata spunea că în câteva zile…

KRÜG: Se poate. Dar, în orice caz… câtva timp, tu ai să rămâi singură aici. Trebuie să fii curajoasă, Aneta.

FIICA: Am să fiu.

AGHIOTANTUL *(intră):* Radiotelegrame, vă rog.

KRÜG: Puneţi-le pe biroul domnului Mareşal.

AGHIOTANTUL: Am înţeles!

(Depune telegramele pe masă şi pleacă.)

FIICA: Paul… ce să fac?

KRÜG: O clipă *(Se duce la birou şi cercetează telegramele).* Iartă-mă, n-ar trebui să fac asta, dar… Este nemaipomenit. Un popor atât de mic…

FIICA: Ce fac ei?

KRÜG: Au început să se apere. Ca nişte hârciogi. Am obţinut succese, dar atacul asupra capitalei n-a reuşit. Am pierdut acolo optzeci de avioane… Tancurile au întâlnit la graniţă o rezistenţă puternică…

FIICA: Situaţia e deci proastă?

KRÜG: în orice caz pierdere de timp. Între timp, pot primi ajutor, ştii? Mareşalul a calculat, se pare, că va fi de ajuns prima lovitură… Uite, aici, două mari puteri ne dau ultimatum; au şi decretat mobilizarea. Doamne, dar repede mai merge! Trei, patru… cinci ultimatumuri deodată…

FIICA: Aşadar, de fapt… veşti proaste?

KRÜG: Cred că foarte proaste, Aneto.

FIICA: Trebuie să i le arătăm?

KRÜG: Trebuie. Fetiţo, să nu-ţi fie frică, Mareşalul este un om tare. Un astfel de om nu se lasă doborât de boală. O să vezi, cum se va apleca deasupra hărţii de război şi va uita totul… E un adevărat ostaş. Să-l pui în faţa gurilor de tun şi nici nu va clinti…

(În cabinetul de lucru, intră Mareşalul, clătinându-se, îmbrăcat într-un halat larg deschis, care fâlfâie în juru-i.)

MAREŞALUL *(suspinând):* Doamne Isuse… Cristoase… Isuse Cristoase… Isuse Cristoase, care ai fost răstignit!… FIICA: Tată!

KRÜG *(aleargă la el):* Excelenţă, veniţi-vă în fire…

(îl conduce spre fotoliu.)

MAREŞALUL: Plecaţi! Plecaţi de aici! O să-mi treacă… numaidecât… Doamne Dumnezeule, Isuse Cristoase… încă şase săptămâni… Doar şase săptămâni a spus doctorul, şi apoi sfârşitul… un sfârşit ca ăsta… Cristoase! Cum este posibil ca omul să nu-şi dea seama mai înainte! Abia când o vede pe trupul lui… Doamne, fie-ţi milă de mine!

KRÜG *(face semn Anetei, casă lase toiul pe seama lui):* Excelenţă, au sosit ştirile de pe front.

MAREŞALUL: Ce zici? Acum, lăsaţi-mă, nu pot… Plecaţi cu toţii. Oameni buni, nu vă daţi seama…

KRÜG: Excelenţă, au sosit veşti proaste.

MAREŞALUL: Ce-ai spus? Dă-mi-le! *(Ia telegramele şi le studiază în tăcere).* Asta… desigur… schimbă situaţia. *(Se ridică în picioare).* Cheamă-l pe… Nu, nu, nu chema pe nimeni. Voi da ordinele în scris.

(Se aşază la birou.)

KRÜG *(se postează lângă el. Fiica stă nemişcată şi se roagă. De afară se aud cântece).*

MAREŞALUL *(scrie în grabă):* Să se mobilizeze contingentele următoare.

KRÜG *(ia de la el foaia):* Da, excelenţă.

MAREŞALUL *(scrie până când i se rupe creionul. Krüg îi dă un alt creion):* Dispoziţie către aviaţie.

KRÜG *(luând foaia de la el):* Da, domnule Mareşal.

MAREŞALUL: Iar aici… *(Şterge ceva înfrigurat.)* Nu, asta nu se poate. *(Rupe fila din bloc, o mototoleşte şi o aruncă la coş.)* Trebuie făcut altfel… *(Scrie şi iarăşi se opreşte.)* Nu. O clipă doar.

(Îşi sprijină capul pe masă.)

KRÜG *(se uită neputincios la Aneta).*

MAREŞALUL:… Dumnezeule, fie-ţi milă! Dumnezeule, fie-ţi milă!

KRÜG: Excelenţă, aştept ordinele dumneavoastră.

MAREŞALUL *(ridică capul):* Da, imediat. *(Se ridică în picioare şi merge, clătinându-se, spre centrul scenei.)* Ordon deci… Aneto, mâine, mâine pornesc chiar eu în fruntea armatei la atac. Chiar eu voi comanda toate operaţiunile… Aceasta e misiunea mea, pricepi? Şi când vom învinge… voi merge călare în fruntea soldaţilor… *(De afară se aude un marş militar.)* printre mormane de ruine. Ştii, se va spune… acolo a fost odată o capitală. Şi eu voi călări, carnea se va fi desprins de mult de pe trupul meu… numai ochii îmi vor rămâne, dar voi călări mai departe în fruntea soldaţilor, un schelet pe un cal alb… Şi oamenii vor striga: „Trăiască Mareşalul! Trăiască excelenţa-sa Stârvul!“ FIICA *(izbucneşte în hohote de plâns, acoperindu-şi faţa cu mâinile).*

KRÜG: Nu trebuie să vorbiţi aşa, domnule Mareşal!

MAREŞALUL: Ai dreptate, Paul… Să nu vă temeţi, asta nu se va întâmplă. Ştiu ce am de făcut. Mâine… mâine pornesc în fruntea soldaţilor. Dar nu la Marele Stat Major… Acolo… Generalii mei n-ar putea să-mi suporte duhoarea. Dar în fruntea atacului… cu sabia în mână… Băieţi, urmaţi-mă, urmaţi-mă pe mine! Iar dacă voi cădea, Paule… de fapt eu trebuie să cad. Atunci cel puţin soldaţii vor răzbuna moartea Mareşalului lor. Se vor bate ca nişte diavoli… Băieţi, înainte! La baionetă! Ura, băieţi, ară taţi ce puteţi! *(Se loveşte, în piept.)* Victoria e a noastră! A noastră… A noastră. *(îşi pipăie pieptul.)* Eu… Aneto! Aneta, mi-e teamă…

FIICA *(se duce spre el, hotărâtă, maternă):* N-ai voie, tată. Aşază-te aci şi nu te gândi la nimic, ai înţeles?

(îl aşază în fotoliu.)

MAREŞALUL: Da. Nu trebuie să mă gândesc fiindcă… fiindcă, ştii… eu am văzut clinica aceea. Un bărbat a vrut să se ridice în picioare, să mă salute… şi atunci i-a… i-a căzut, uite-aşa, o bucată… Doamne

Isuse Cristoase! Isuse Cristoase! Oare nu există nicio îndurare?

KRÜG *(schimbă o privire cu Aneta, dă din cap şi se duce la telefon. Caută în cartea de telefon).*

FIICA *(dezmierdând capul Mareşalului):* Acuma nu te mai gândi la asta, tăticule. N-o să te părăsim. O să te faci iarăşi sănătos. Lasă asta pe seama noastră… Trebuie să te vindeci, trebuie, pur şi simplu, trebuie! Spune şi tu că vrei să te faci sănătos…

MAREŞALUL: Eu vreau… Ştii, trebuie să câştig acest război. Dacă aş mai putea trăi jumătate de an! Dumnezeule, doar un an; pentru acest război.

KRÜG *(a format numărul de telefon):* Alo… doctorul Galén?… Aci vorbeşte Krüg. Doctore, trebuie să veniţi la Mareşal… Da, este… foarte grav bolnav. Numai dumneavoastră puteţi… Da, înţeleg. Condiţia dumneavoastră este să încheie pacea. Da, o să-i comunic. Vă rog, aşteptaţi puţin la telefon. *(Acoperă cu palma mâinii pâlnia telefonului.)*

MAREŞALUL *(sare în picioare):* Nu! Nu! Nu vreau pace! Eu trebuie să-mi duc războiul. Acum nu mă mai pot retrage… Asta ar fi o înjosire. Ai înnebunit, Paul! Noi trebuie să câştigăm acest război. Dreptatea este cu noi…

KRÜG: Nu-i cu noi, domnule Mareşal!

MAREŞALUL: Eu ştiu, tinere, că nu-i cu noi, dar vreau ca poporul meu să învingă. Nu e vorba de mine, omule, ci numai el… în numele poporului… Pune receptorul la loc, Paul, pune-l la loc; eu pot!… să mor pentru poporul meu.

KRÜG *(întinde telefonul Anetei):* Puteţi, domnule, dar ce va fi după aceea?

MAREŞALUL: După moartea mea? Băiatule, la asta trebuie să vă gândiţi… sunt şi eu muritor, nu-i aşa?

KRÜG: Dar dumneavoastră nu vă gândiţi la asta, domnule Mareşal? Nimeni nu vă poate înlocui… în plin război. Dumneavoastră sunteţi singurul conducător. Fără dumneavoastră vom pierde războiul. Fără dumneavoastră va fi haos. Să ne ferească Domnul de ceea ce s-ar putea întâmpla după ce dumneavoastră…

MAREŞALUL: Ai dreptate, Paul, eu… nu pot să dispar în plin război. Trebuie să-l câştig mai întâi.

KRÜG: Războiul acesta nu se va termina în şase săptămâni, domnule Mareşal.

MAREŞALUL: Desigur, în şase săptămâni… Dumnezeu n-ar fi trebuit să-mi facă una ca asta! Dumnezeu… n-ar trebui să admită asta… Doamne, ce să fac!

KRÜG: Să împiedicaţi debandada, domnule Mareşal. Acum aceasta-i sarcina dumneavoastră… Aneta…

FIICA *(vorbeşte la telefon):* Doctore, alo! Eu sunt fiica lui. Veniţi! Da,

va accepta condiţia pusă de dumneavoastră. Nu, n-a spus-o încă, dar nu-i rămâne altceva de făcut. În acest caz, veniţi? Şi-l veţi salva? Atunci o să-i spun… *(Acoperă pâlnia telefonului.)* Tată, spune că dacă dumneata a irosit doar un singur cuvânt…

MAREŞALUL: Nu. Pune-l la loc, Aneta. Eu… nu pot. Am terminat.

KRÜG *(calm):* Vă rog să mă iertaţi. Excelenţa-sa trebuie s-o facă.

MAREŞALUL: Ce trebuie să fac? Să chem la mine pe acest…

KRÜG: Da.

MAREŞALUL: Şi după aceea, să propun, umilit, pace, aşa credeţi? Să rechem armata, nu-i aşa?

KRÜG: Da.

MAREŞALUL: Şi să cer scuze… să accept şi pedeapsa…

KRÜG: Da.

MAREŞALUL: Să umilesc atât de grozav, atât de absurd poporul meu…

KRÜG: Da, domnule.

MAREŞALUL: Şi apoi să plec totuşi, să demisionez din funcţia mea, dezonorat…

KRÜG: Da. Să plecaţi, însă în plină pace, domnule.

MAREŞALUL: Nul Mă auziţi? Nu! Asta s-o facă altcineva.

Sunt destui aceia care mi s-au împotrivit. S-o facă ei acum… Eu voi demisiona, desigur, şi altcineva să propună această pace înjositoare…

KRÜG: Altcineva nu poate face lucrul acesta, excelenţă.

MAREŞALUL: De ce?

KRÜG: Asta ar însemna război civil. Numai dumneavoastră puteţi ordona armatei să se retragă…

MAREŞALUL: Atunci să piară un popor, care nu ştie să se cârmuiască! Să mă lase să plec… să se sfătuiască ei singuri, fără mine…

KRÜG: Nu i-aţi învăţat acest lucru, excelenţă!

MAREŞALUL:… Atunci, nu mai rămâne decât ultima soluţie ostăşească.

(Se îndreaptă spre uşă.)

KRÜG *(se postează În drum):* N-o să faceţi asta, domnule…

MAREŞALUL: Cum? N-am eu oare dreptul să dispun de viaţa mea?

KRÜG: Nu-l aveţi, excelenţă. Până când nu terminaţi războiul.

MAREŞALUL: Poate că ai dreptate, tinere… Aneta, el e un băiat bun, dar raţionează prea mult. Nu va reuşi niciodată să facă un act măreţ.

FIICA *(îi întinde receptorul)*. Hai, tăticule!…

MAREŞALUL *(respinge receptorul):* Nu, fetiţo dragă. Nu vreau. Nu pot. Nu mai am pentru ce trăi…

FIICA: Te rog, tată! Te rog în numele tuturor leproşilor.

MAREŞALUL: În numele tuturor… Ai dreptate, Aneta.

Mai sunt aci şi alţii… Aici suntem noi, noi, leproşii! Milioane de leproşi în lumea întreagă… Adevărat, eu trebuie să mă duc cu ei. Priveşte, Universule, priveşte, aci se află Mareşalul celor leproşi… Şi nu mai este în fruntea armatelor, ci în fruntea cărnii omeneşti bolnave, de pretutindeni… Faceţi loc, faceţi loc, acuma pornim noi… Dreptatea este de partea noastră, de partea leproşilor, noi nu vrem altceva decât îndurare… Aneta, dă-mi receptorul! *(la receptorul.)* Alo, doctore… Da, chiar el… Da… da… V-am şi spus că da! Bine. Vă mulţumesc. *(Pune receptorul la loc.)* Aşa, am terminat cu asta. Va fi aci peste câteva minute.

FIICA: Slavă Domnului! *(Plânge de bucurie.)* îmi pare atât de bine, tată… atât de bine, Paul…

MAREŞALUL *(mângâindu-i părul):* Ei, lasă… Nu ţi-e încă scârbă de mine? Ştii… când va fi pace… vom pleca. FIICA: Când vei fi sănătos.

MAREŞALUL: Da, când vom fi toţi sănătoşi. Şi după ce voi pune totul în ordine, nu? Nu va fi uşor, Paul… Numai de-ar veni doctorul mai repede. Trebuie să oprim ofensiva… şi să comunicăm tuturor guvernelor… *(Ia de pe masă ordinele sale şi le rupe în bucăţi.)* Păcat, ar fi putut să fie un război frumos, măreţ.

FIICA: Ei vezi, tată, poate că niciodată nu va mai fi război! Dacă tu desfiinţezi cea mai mare armată din lume…

MAREŞALUL: Da, fetiţo, era o armată frumoasă, fetiţo…

Nici nu-ţi poţi închipui ce armată strălucitoare era. Timp de douăzeci de ani am creat-o…

KRÜG: Veţi crea pacea, domnule. Spuneţi oamenilor că Dumnezeu v-a inspirat…

MAREŞALUL: Dumnezeu… Dacă aş şti sigur că Dumnezeu vrea asta. Paul, nu crezi că şi pacea poate fi o misiune?

KRÜG: Da, domnule. Ar fi ceva măreţ.

MAREŞALUL: Muncă pentru vreme îndelungată, ştiu. Doar cunosc diplomaţii, băiatule. Dar dacă aş mai trăi eu vreo câţiva ani… Omul rezistă mult, dacă are o misiune. Pacea… Dumnezeu vrea să realizez pacea. Aneta, repetă cuvintele astea… ca să-mi dau seama cum sună.

FIICA: Dumnezeu vrea să realizezi pacea, tată.

MAREŞALUL: Adevărat, nu sună rău… Asta ar fi o misiune măreaţă, nu-i aşa, Aneta? Chiar numai faptul că în lume n-ar mai exista boala albă şi tot ar fi o victorie nemaipomenită, ce zici? Să realizezi pacea: în cazul acesta, poporul nostru ar fi primul între popoare. Desigur, va fi o muncă de lungă durată, dar dacă voi trăi… Numai să ştiu că am o misiune din partea lui Dumnezeu!… Da unde-i doctorul ăsta, Aneta? Unde-i doctorul ăsta?

CORTINA

Tabloul al treilea

Strada

Mulţime de oameni cu steaguri. Cântece. Din când în când strigăte: „Trăiască Mareşalul! Trăiască războiul!

Slavă Mareşalului !“

FIUL *(din primul act):* Acum, toţi deodată: „Trăiască războiul!“

MULŢIMEA: Trăiască războiul!

FIUL: Cu Mareşalul în frunte!

MULŢIMEA: Cu Mareşalul în frunte!

FIUL: Trăiască Mareşalul!

MULŢIMEA: Mareşalul! Mareşalul!

(Se aude claxonul unui automobil, care nu poate pătrunde prin mulţimea de oameni.)

DR. GALÉN *(iese cu trusa în mină): O* iau pe jos… Daţi-mi voie, vă rog, vă rog, ; lăsaţi-mă… sunt aşteptat de cineva.

FIUL: Cetăţene, strigă şi tu: „Trăiască războiul! Trăiască Mareşalul!“

DR. GALÉN: Nu! Războiul nu. Nu trebuie să fie niciun război. Ascultaţi-mă, nu, nu trebuie să fie război!

VOCI: Ce-ai spus? Trădătorul! Laşul! Pe el!

DR, GALÉN: Trebuie să fie pace. Lăsaţi-mă. Mă duc la Mareşal…

VOCI: L-ai jignit pe Mareşal! Să-l spânzurăm Ucideţi-l!

(Mulţimea de oameni înconjoară gălăgioasă ’ pe doctorul Galén. Larmă nebunească.)

(Mulţimea se împrăştie. Pe jos zace doctorul Galén şi trusa lui.)

FIUL (îi dă cu piciorul): Scoală-te, bestie! Ia seama să nu te mai văd, sau…

UNUL DIN MULŢIME *(îngenunchează lângă cel ce zace întins la pământ):* Stai, cetăţene. A murit.

FIUL: Nicio pagubă. Un trădător mai puţin. Slavă Mareşalului!

MULŢIMEA DE OAMENI: Trăiască Mareşalul! Mareşalul! Mă-reşalul!

FIUL *(deschide trusa):* Uite, era medici *(Sparge sticluţele cu medicamente şi le calcă în picioare.)* Aşa ! Trăiască războiul! Trăiască Mareşalul!

MULŢIMEA DE OAMENI *(înaintează mai departe):* Mareşalul! Mareşalul! Trăiască Mareşalul!

CORTINA

MAMA

Piesă în trei acte

În româneşte de: *Tudor Muşatescu* şi *Paul B. Marian*

PERSONAJELE

MAMA
TATĂL
ONDRA
JlRI
KORNEL
PETR
TONI
BĂTRÂNUL DOMN
O VOCE BĂRBĂTEASCĂ (la radio)
O VOCE de FEMEIE (la radio)

ACTUL ÎNTÂI

Camera „tatălui“, cu ferestrele larg deschise. În faţă, fotografia tatălui, în uniformă de ofiţer; ceva mai încolo sunt atârnate săbii, spade, pistoale şi puşti, ciubucuri, relicve, din expediţii coloniale, ca: suliţi şi scuturi, arcuri, săgeţi şi iatagane, coarne de cerb, cranii de antilopă şi alte trofee de vânătoare. Ceilalţi pereţi sunt ocupaţi de bibliotecă, de un dulap sculptat, un rastel cu un şir de puşti lustruite, de ţesături orientale, hărţi şi piei de animale. În general, încăperea este plină de tot felul de vechituri: un birou masiv, pe care se află dicţionare, un glob, pipe, un *presse-papier* făcut dintr-un şrapnel, vase mici pentru tutun şi alte nimicuri asemănătoare, o canapea cu perne turceşti, jilţuri şi taburete roase, o mesuţă arabă cu tablă de şah, o mesuţă pe care se află un gramofon de călătorie; pe dulapuri, şepci şi căşti militare şi, peste tot, obiecte exotice, măşti de negri şi tot ceea ce se aducea, acum 20—30 de ani, din voiajuri şi din colonii, drept amintire. La prima vedere, totul pare foarte învechit şi demodat, semănând mai degrabă cu un muzeu de familie, decât cu o cameră de locuit. Toni stă pe canapea, cu genunchii la gură. Pe genunchi ţine o carte mare drept „masă“ şi scrie ceva pe o foaie de hârtie. Apoi citeşte în şoaptă ce-a scris şi bate tactul cu mina; dă din cap, şterge ceva şi scandează, încet, mai departe.

PETR *(intră fluierând):* A, Toni! Ce faci?

(Se îndreaptă, distrat, spre birou şi învârteşte globul, fluierând un cântec.)

TONI: Ce zici?

PETR: Scrii versuri?

TONI: Da de unde! *(Ascunde hârtia în carte.)* Şi ce te priveşte pe tine?

PETR *(se uită la Toni cu mâinile în buzunare, fluierând):* Nici nu mă interesează! Arată-mi-le, totuşi, şi mie.

TONI *(se preface că citeşte):* Nici nu merită să-ţi arăt.

PETR: Hm! *(îl apucă pe Toni de păr.)* Atunci, păstrează-le pentru tine, măi… *(Se îndreaptă spre birou şi îşi umple pipa, cu tutun, dintr-un vas mic.)* De altceva, mai bun, nici nu eşti în stare?

(Deschide sertarul.)

TONI: Şi tu la ce eşti bun?

PETR: Să trândăvesc, Toni! *(Scoate din sertar o carte veche şi o răsfoieşte.)* Trândăvesc, şi o fac de-a dreptul cu pasiune. Ştii, vremea mea n-a sosit încă. *(Se duce spre mesuţa pe care se află tabla de şah.)* Uite, tata a încercat – cândva – să rezolve problema asta de şah… Dar n-a terminat-o. Ar trebui să încerc şi eu odată.

(Aşază pe tabla de şah un pumn de figuri negre şi albe şi compară poziţia lor cu cartea, fluierând încet.)

TONI *(ezitând):* Ascultă, Petr, nu ştii nimic?

PETR *(distrat):* Ce anume?

TONI: Despre Jitka al nostru.

PETR: Ce să ştiu?

TONI: Nu încearcă, azi, să stabilească… un record?

PETR: Ce te face să crezi asta?

TONI: Fiindcă mi-a spus aseară: „Toni, mâine, să ţii pumnii strânşi, că vreau să încerc ceva. Cam pe la ora trei“, zicea.

PETR: Pe la trei? *(Se uită la ceas.)* Păi, asta înseamnă peste câteva minute. Nouă nu ne-a pomenit nimic. *(Aşază mai departe figurile şi fluieră încet.)* Poate că n-a vrut să ştie mama. Mamei îi e mereu teamă când Jitka o ia din loc… Aşa că să nu pomeneşti nimic în faţa ei despre asta! *(Se uită în carte şi pe tabla de şah.)* d5. D5. Tata a notat, ca primă mişcare, d5, dar – mie – nu mi se pare, tocmai… ştii la ce mă gândesc de multe ori, Toni? Mult trebuie să se mai fi plictisit, uneori, tata, în coloniile alea, ca să-şi omoare timpul cu dezlegarea problemelor de şah.

TONI: Şi tu te plictiseşti?

PETR: Teribil! Nu cred c-a mai existat, vreodată, un secol atât de tâmpit ca ăsta! *(Se întoarce.)* Hai! Nu mai face atâtea fasoane şi arată-mi versurile.

TONI: Nu ţi le-arăt. Mai întâi, că nu sunt gata.

PETR *(se duce spre el):* Ei, haide, nu mai face nazuri!

TONI *(scoate foaia de hârtie scrisă):* Dacă nu sunt reuşite, o să râzi de mine!

PETR *(îi ia foaia de hârtie din mână}:* Mă uit numai să văd dacă n-ai făcut greşeli de ortografie.

(Citeşte poezia încet şi cu atenţie.)

(Intră Kornel cu o puşcă în mână.)

KORNEL: Aici eraţi? *(Apasă cocoşul puştii care ţăcăne.)* Rabla! A trebuit s-o demontez toată, dar acum merge strună, de ţi-e mai mare dragul. *(Aşază puşca în pastel.)* Ar trebui s-o încercăm, Petr. Ei, ce faceţi, băieţi?

(Ia o altă puşcă şi îi încearcă cocoşul.)

TONI *(se uită cu încordare la Petr):* Ia, mai nimic.

PETR. Toni, în versul ăsta ai două silabe în plus.

TONI. În care? Arată-mi!

PETR: Ăsta, care începe: „Tu, Frumoasă Necunoscută, totuşi vei veni!“

KORNEL *(suflă în cocoşul puştii):* Ia te uită, versuri! Ce, iar nu i-a reuşit rima lui Toni?

(Pune puşca pe masă şi scoate din sertar ulei şi cllţi.)

PETR: Şi cine-i „Frumoasa asta Necunoscută“?

TONI *(sare şi vrea să-i smulgă foaia de hârtie):* Dă-o încoa! Ştiu că am greşit. Dă-mi-o, s-o ard!

PETR* Te întreb serios, Toni! Nu fi prost! Şi vrei să ştii ceva? Întâmplător, versurile astea nu sunt chiar atât de proaste.

TONI: Eşti sigur?

PETR *(citeşte încet):* Te cred! Nu sună rău, parc-ar fi scrise de Arion[56].

TONI: Tu doar trebuie să-ţi dai seama mai bine cine-i… Necunoscuta aia…

PETR: Te gândeşti la… moarte, Toni, nu?

(li dă înapoi foaia de hârtie.)

TONI: Dacă ştii, de ce mă mai întrebi!

PETR: Nu-nţeleg însă de ce chemi tu, aşa, moartea? Un băieţandru ca tine!

KORNEL *(curăţă puşca pe birou):* Tocmai de aceea, omule, pentru că e încă un copil. Toni suferă de pesimism. „Frumoasa Necunoscută“!… Fugi, domnule, de-aici cu de-alde astea! Eu nu văd ce poate fi frumos în moarte, afară doar dacă…

PETR:…dacă mori pentru un ideal, nu?

KORNEL: Exact! Vorbe de aur, Petříček! De pildă, pentru zdreanţă aceea neagră a voastră din vârful prăjinii, nu? Moartea pe baricade!… Mai ieftin n-o lasă Petr al nostru. Bum!

TONI *(aproape cu lacrimi în glas):* Isprăviţi odată, c-o să vă certaţi iarăşi.

PETR *(se aşază la masa de şah):* Aş, n-o să ne certăm, copile! Nici prin gând nu-mi trece. Cine ascultă ce spune fosila asta bătrână, furioasă şi reacţionară! Ce să-i facil S-a născut cu jumătate de ceas mai devreme decât mine. Ăsta-i pragul dintre generaţii, băiete. Numai că, roţile istoriei nu se pot opri: apare o generaţie nouă, cu o jumătate de ceas mai tânără. *(Mişcă una din figuri pe tabla de şah.)* d5. D5. Da! Cred că nu merge aşa cum şi-a închipuit tata.

(Retrage figura.)

KORNEL: Nu mi-arăţi şi mie versurile, Toni?

TONI: Ar trebui mai întâi să le refac.

KORNEL *(îşi şterge degetele de câlţi):* Lasă-le aşa cum sunt I Cu cât îndrepţi mai mult un lucru, cu atât iese mai rău.

TONI *(li dă hârtia):* Dar să nu râzi de mine, Kornel.

PETR *(aplecat asupra tablei de şah):* Da de unde! Kornel nu râde niciodată. Kornel cercetează doar, cu atenţie, dacă nu există cumva vreo tendinţă subversivă, vreun vers liber, să zicem.

TONI: Asta nu este în versuri libere!

PETR: Norocul tău, Toni. Altfel, Kornel te-ar fi declarat trădător de ţară şi bolşevic. Nu trebuie să fii un element destructiv, Toni. Lasă asta pe seama mea. Eu sunt capra râioasă a familiei… Ce-ar fi să mut nebunul? *(Clatină din cap.)* Ba nu, nu mă las eu descoperit, pentru ca albul să mă nimerească drept în inimă. Mai aştept!… Tu, Frumoasă Necunoscută, o să vii totuşi…

TONI: Lasă-l pe Kornel să citească!

PETR: Iartă-mă, eu gândesc cu voce tare. Din cauza talentului meu oratoric.

KORNEL *(lasă hârtia):* E o grozăvie!

TONI: E proastă?

KORNEL: E pur şi simplu revoltător! Din băiatul ăsta o să iasă un poet!… Dintr-o familie de ofiţeri atât de cumsecade!… Nu crezi, c-ar trebui să-i trag o mamă de bătaie?

TONI *(foarte fericit):* îţi place cu adevărat?

KORNEL *(Il trage prieteneşte de păr):* De, mai ai însă mult de învăţat, Toni. Şi să nu începi cu moartea, înţelegi? Asta nu e pentru tine, tu, comoara mamei! Se pot face poezii şi despre viaţă…

TONI: Crezi că merită să continui?

KORNEL *(începe din nou să-şi cureţe puşca):* Ştii doar foarte bine că în familia noastră fiecare face altceva. Eu cred că e un blestem!

PETR: Dar tu ştii că Jitka al nostru va încerca – probabil azi – să stabilească un record?

KORNEL *(se opreşte din citit):* Cine ţi-a spus asta?

PETR: Toni zice că Jiří La rugat să-i ţină pumnii.

TONI: O, Doamnei Am şi uitat!

(îşi strânge repede pumnii.) ’

KORNEL *(se uită pe fereastră):* Vremea e frumoasă! Dacă ar mai avea şi puţin noroc.

TONI: Despre ce record e vorba?

PETR: De înălţime.

KORNEL: Cu greutate.

(Se apleacă din nou asupra puştii.)

TONI: Trebuie să încerci un sentiment extraordinar… să zbori atât de sus… să te roteşti acolo, sus, unde nu-i decât cerul albastru şi să cânţi: Mai sus! Tot mai sus!

PETR: Trebuie să-ţi fie frig, mai ales la mâini, omule.

KORNEL: Pariez că Jitka va bate odată recordul ăsta. Seamănă cu tata.

TONI: La ce?

PETR *(cufundat în şah):* E la fel de curajos ca şi el.

KORNEL *(aplecat asupra puştii):* Are acelaşi simţ al datoriei, Petr.

TONI: Voi cel puţin l-aţi cunoscut pe tata, dar eu… Şi Ondra semăna cu tata?

KORNEL: Da. De aceea a plecat acolo, în sud.

TONI: Dar tu?

KORNEL: Şi eu mă străduiesc în acest sens, Toni. Fac ce pot.

TONI: Dar Petr?

KORNEL: Ăsta face eforturi desperate să semene cât mai puţin cu el.

PETR: Eu? Camarade, eu mă străduiesc, cu desperare, să dezleg problemele lui de şah.

KORNEL: Măcar asta, dar altceva… Ce s-ar mai mira, omule, bietul tata! El, maior de cavalerie şi fiu-său vrea să răstoarne lumea. O adevărată dramă familiară… De ce au ruginit atâta puştile tatii?

PETR: Nu-l crede, băiete. Tata se afla mereu acolo unde se mergea înainte. În privinţa asta, semăn cu el. *(Mută o figură pe tabla de şah.)* De-aia, trebuie ca pionul ăsta negru să înainteze la f4. Albul se apără.

KORNEL: Albul se apără? Ia să văd!

(Se duce la tabla de şah.)

PETR: Negrul trece la atac. Albul pierde teren.

KORNEL *(aplecat asupra şahului):* Stai puţin, Petr, asta n-a fost *fair*. Tata ar fi mutat calul ăsta la d5.

PETR: Poate! Astăzi sunt însă alte timpuri. Tata era cavalerist, pe când inima mea e de partea infanteriştilor. Infanteristul merge mereu înainte. Infanteristul poate cădea, dar nu poate da înapoi. Pioni ai lumii, uniţi-vă!

KORNEL: Dar dacă s-ar muta calul la d5…

PETR: Nu te amesteca în partida mea!

KORNEL: E partida tatii. Uite, cu d5, albul te face mat în trei mişcări.

PETR: Şi eu tocmai asta nu vreau, frăţioare. Vreau să-l învinq pe

alb. De aceea, pionul negru va înainta pe baricadă şi va alunga calul alb.

KORNEL: La naiba! în cazul ăsta, problema e greşită! Problema n-a ţinut seamă de acest lucru.

PETR: Păi, vezi? Pentru rezolvarea partidei, există două soluţii, stimate domn.

KORNEL: Prima soluţie e a tatii.

PETR: Iar a doua e revoluţionară. Înainte, cu pionii asupriţi. Turnul alb este în primejdie. Atenţie!

KORNEL: Ascultă, Petříček! Mută înapoi pionul ăsta negru. Altminteri, strici toată partida.

PETR: Care partidă?

KORNEL: A tatii. Tata ar fi mutat la d3.

PETR; Tata a fost soldat, omule. Ar fi spus, negrul e băiat curajos, negrul nu se lasă şi s-ar fi aruncat în luptă pentru victoria albilor.

KORNEL: Atunci retrage pionul ăsta!

PETR: De ce?

KORNEL: Aş vrea să ştiu cum ar fi terminat tata jocul.

PETR: Acum se joacă o altă partidă. Nu mai e vorba de tata, ci de noi. În zadar scaperi din copite, calule alb! Nimeni nu va mai opri înaintarea pionului negru. Cu a patra mişcare, va deveni o atotputernică regină… Numai că noi îi spunem altfel.

KORNEL: Cum?

PETR *(deodată grav):* O nouă guvernare, frăţioare. Guvernarea celor negri. Vom apuca şi vremea asta.

KORNEL: Ba nu, Petr. Uiţi că mai e o mişcare de făcut.

PETR: Care?

KORNEL: Asta!

(împrăştie, cu mina, figurile de pe tabla de şah.)

PETR: Aha! Asta se cheamă drumul forţei. *(Se ridică.)* Mă rog. Fie şi-aşa… Problema, însă, o vom rezolva altfel.

TONI *(care a citit pe canapea, ridică capul şi strigă aproape isteric):* Dar mai lăsaţi odată politica asta! Nu mai pot să suport!

KORNEL: Dar asta nu-i decât un joc, mimozol Un duel. Nu, Petr?

TONI: Nu e un joc. Ştiu eu ce gândiţi voi.

PETR: Chiar aşa e, Toni! E un lucru grozav de serios. Lupta dintre lumea veche şi cea nouă. Dar nu te teme, o să-l împung pe Kornel, ca pe un gândac. *În tyrannosl[57] (îşi îndeasă o cască pe cap.)* Să piară lumea veche, cea laşă! Bu, bu, bu, Kornele!

KORNEL *(pune casca de cavalerist pe cap):* Imediat *(Ia de pe perete două spade.)* Binevoiţi să alegeţi, domnule adversar.

PETR *(îndoaie o spadă):* Merge. Dar, oameni buni, nu se mai luptă nimeni azi cu acelaşi fel de arme, sunt grozav de învechite. *(Se pun amândoi în gardă.)* Aşa, Toni, dă *comandai*

TONI *(cu ochii în carte, îşi astupă urechile):* Nu vreau!

KORNEL: Atenţie! începem!

(Rid amândoi şi încep să se lupte.)

PETR: Jos cu tiranii şi cu toţi trădătorii! Prima lovitură!

KORNEL: Umărul. O rană uşoară. Lupta continuă! Norocul e când de o parte, când de alta.

PETR: Şi apoi vom domni noi!

KORNEL: La sfântul-aşteaptă! *Touché!**[58]*

PETR: O mică zgârietură. Înainte!

KORNEL: Oho, stăm ca o stâncă, domnule! La! La!

PETR: „Hai la lupta cea mare!“ *Toccato**[59]*

KORNEL: Da de unde! Na! *(Se opreşte.)* Ascultă, Petříček, te doare?

PETR: Nu-i nimic. *En garde!**[60]*

(Mesuţele şi taburetele sunt răsturnate.)

PETR: Stop! Asta ar fi fost vena jugulară, Kornel. Eşti mort.

KORNEL: Rănit, dar lupta continuă. Până la ultima suflare.

TONI *(strigă):* încetaţi!

PETR: îndată, Toni. Pionul atacă. Lumea veche se clatină din temelii.

KORNEL: *Finito!**[61]* Lovitura asta ţi-a pătruns direct în inimă, Petr!

(Petr apleacă spada.)

PETR *(salută cu spada):* Mulţumesc. Sunt mort.

KORNEL *(salută cu spada):* îmi pare rău.

PETR: Dar după mine se vor ridica mii de pioni negri. Ura, prieteni!

(Intră mama şi se opreşte în prag.)

MAMA: Copii, copii, ce-aţi mai născocit iar?

PETR: Aoleu, mama! *(Atârnă în grabă spada pe perete.)* Kornel tocmai m-a ucis, mamă. O rană în inimă.

(Pune casca la loc.)

KORNEL *(atârnă spada):* Iar mie, Petr mi-a străpuns gâtul, mămico. Tot o lovitură excelentă.

(Pune casca la loc.)

MAMA: Voi parcă n-aţi fi gemeni de vă certaţi mereu! Ia uitaţi-vă, răilor, ce-aţi făcut aici! Şi tocmai în camera tatălui vostru!

PETR: N-ai grijă, mamă! Facem noi iarăşi ordine. Hai, Kornel!

(Amândoi fac repede ordine, ridică mesuţele şi taburetele răsturnate.)

MAMA: Lăsaţi, lăsaţi. Cunosc eu ordinea pe care o faceţi, voi, bărbaţii. Cu cât faceţi mai multă, cu atât e mai rău.

KORNEL *(în patru labe, îndreaptă covoarele):* Mamă, e gata imediat. Dă-i drumul, Petr!

PETR *(lot în patru labe, îl împinge):* Dă-i drumul tul *(Pe neaşteptate, se cuprind în braţe şi se iau la trântă, rostogolindu-se pe podea.)* O să te pun cu umerii la pământ.

KORNEL *(gâfâie):* încearcă!

PETR: Aşteaptă numai.

(Se rostogolesc prin încăpere.)

MAMA: Gata! Ajunge! într-o zi, chiar că o să spargeţi tot ce e aici! Nu vă e ruşine?! Băieţi mari! Oameni în toată firea. Ce-o să creadă Toni despre voi?

PETR *(dându-i drumul lui Kornel):* Vino, Toni, să te învăţ şi pe tine.

TONI: Nu vreau!

MAMA: Pe Toni să-l lăsaţi în pace. Şi nici pe voi să nu vă mai prind pe-aici. De ce s-au încăierat, Toni?

TONI: Petr n-a vrut să mute figura la d5.

KORNEL *(adună de pe jos figurile de şah):* Ştii, mamă, asta era mişcarea tatii. Eu n-am făcut decât să apăr tradiţia familiei.

PETR: Nu-i adevărat, mamă. Problema se putea rezolva în două feluri.

KORNEL *(aşază figurile pe tabla de şah):* Atunci, de ce să nu fie jucată aşa cum a vrut tata?

PETR: Şi de ce să nu fie jucată altfel? Astăzi, poate că şi tata ar fi jucat-o ca mine.

MAMA: Nu vă mai certaţi şi ştergeţi-o de aici! Trebuie să-ţi pun totul la loc, după voi – dezordonaţilor !

KORNEL: îţi ajutăm şi noi, mamă.

MAMA: Să-mi ajutaţi, voi?! Ce ştiţi, voi, ce-i aia ordine?

KORNEL: Adică, să pui lucrurile acolo unde au fost.

PETR: Nu. Adică să pui lucrurile acolo unde trebuie să fie.

MAMA: Ba nu. Să le aşezi acolo unde e locul cel mai potrivit pentru fiecare. Dar asta n-o înţelegeţi voi. Acum gata, băieţi!… Plecaţi de-aici!

KORNEL: Petr, să mergem în grădină să tragem cu puşca!

PETR: Bine! Să vedem cine nimereşte sticla de la o sută de paşi. Da?

MAMA: Voi numai de asta sunteţi buni, să spargeţi

KORNEL: Nu vii şi tu, Toni? *(la, din rastel, puşca pe care a adus-o la început.)*

MAMA: Nu, lui Toni nu-i place să tragă cu puşca, aşa cum vă place vouă. Nu-i aşa, Toni?

PETR: Eu ştiu de ce! De frică!

MAMA: Nu-i e frică, voi însă nu-l înţelegeţi. El e cu totul altfel decât voi. Ăsta-i adevărul.

KORNEL: Fiecare din noi este altfel, mămico.

MAMA: Mai puţin decât credeţi. Şi acum, hai, ştergeţi-o, ştrengarilor!

KORNEL *(o sărută pe obraz):* Nu mai eşti supărată?

PETR *(o sărută pe celălalt obraz):* Mama? Da de unde! E obişnuită cu noi!

MAMA: Da Jiří, ştiţi unde e?

KORNEL: Ei, unde să fie? Tu ştii, Toni?

TONI: Nu! zicea… zicea că are o întâlnire.

MAMA: Cu cine?

PETR: Parcă tu nu ştii, mami! Cu o frumoasă necunoscută.

(Amândoi fraţii ies, îmbrâncindu-se, pe uşă.)

MAMA: Şi tu ce treabă ai avut aici, Toni?

TONI: Nimic. Am citit… doar…

MAMA: Din cărţile tatii?

TONI: O carte de călătorie, mamă.

MAMA: Mereu ţări îndepărtate… Aşa ceva nu e pentru tine, Toni. Tu n-o să pleci niciodată, nu-i aşa?

(Umblă prin cameră, aranjând încet lucrurile.)

TONI: Poate că n-o să călătoresc, dar aşa îmi pot imagina multe lucruri. Înţelegi?

MAMA: De exemplu, ce?

TONI: Nu ştiu. Poate iarba din stepă şi, deodată, o turmă de antilope! Mamă, eu nu înţeleg cum poate cineva să împuşte animale.

MAMA: Tata le-a împuşcat, dar tu o să fii altfel, nu? *(îl îmbrăţişează.)* Eu, cel puţin, aş dori să rămâi totdeauna aşa cum eşti acum. Ştii, Toni, cineva trebuie să rămână acasă, altfel n-ar mai exista niciun cămin pe lume. *(îl sărută.)* Şi acum, du-te! Am treabă aici.

(Toni iese.)

MAMA *(face, în tăcere, ordine în încăpere):* Toni o să fie altfel. Toni trebuie să fie altfel. *(Se opreşte înaintea fotografiei tatălui şi se uită la ea. Tresare, apoi se duce să lase perdelele grele de la ferestre. În încăpere se face semiîntuneric. Mama se întoarce la fotografia tatălui şi aprinde, în faţa ei, lampa cu picior.)* Vezi? Mereu îi atragi aici! Şi ştii bine că asta nu-mi place. Chiar şi Toni, care s-a născut după moartea ta! Nici nu te-a văzut vreodată, şi, când poate, tot aici se ascunde… Spune, de ce-mi faci una ca asta?! Vreau şi eu să-i am pentru mine. Nu vreau, Richard, să se ţină tot timpul numai după tine.

TATĂL *(înaintează, încet, dintr-un colţ întunecat; poartă uniforma din portret):* Nu-i atrag eu aici, scumpo! Vin singuri. Ştii bine că, de când erau mici, se jucau cu vechiturile astea de aici. Nu trebuie să te mire.

MAMA *(se întoarce spre el, fără să se arate surprinsă):* Aşa spui mereu, dragul meu. Acum, însă, sunt puţin cam prea mari pentru jucăriile astea ale tale şi totuşi mereu îi ai aici!

TATĂL: Deh, amintirile din copilărie. Puteai însă şi tu să arunci, de mult, lucrurile astea, draga mea. La ce mai servesc?

MAMA: Cum adică, ai fi vrut să arunc amintirile care au rămas după tine? Nu, nu, Richard! De ele dispun numai eu. Sunt ale mele. Lucrurile acestea – erai tu. *(Se aşază pe un fotoliu.)* Dar când intră copiii aici, în urma lor, rămâne mereu ceva în aer… Ceva, ca şi cum ai fost chiar tu aici. Chiar tu…

TATĂL *(se aşază călare pe un scaun):* E numai mirosul de tutun, scumpo.

MAMA: Mirosul de tutun şi viaţa. Tu nu ştii cum mă simt după aceea. E de ajuns să închid ochii, ca să simt tot, atât de puternic! Richard a fost aici… Richardi… Richard! Mereu e plin de tine aici. Aproape că omul te respiră. Nu spune că asta o fac vechiturile: eşti tu, eşti tu! Şi-mi strici băieţii, Richard!

TATĂL: Da de unde, mama! Nu-ţi mai băga şi asta în cap: Cum aş putea să-i stric eu, rogu-te? O dată ce omule… Câţi ani sunt de atunci?

MAMA: Ar trebui s-o ştii. Şaptesprezece.

TATĂL: Au şi trecut şaptesprezece ani? Aşadar, vezi că o dată ce omul e mort de şaptesprezece ani, nu prea mai rămâne mare lucru din el, iubito! Din ce în ce mai puţin şi mai puţin. Nu mai sunt bun de nimic, sufletul meu! Doar ca să ştergi praful de pe vechiturile astea care au rămas de la mine.

MAMA: N-are importanţă! îi atragi. De aceea vin mereu aici. Pentru băieţi, asta are mare însemnătate: tata a fost soldat, tata a fost erou! Ştii cât îi încântă şi cât i-a încântat, întotdeauna.

TATĂL: Nu trebuia să le fi vorbit despre mine, fetiţo. Greşeala e a ta.

MAMA; Nu trebuia?! Ţie ţi-e uşor s-o spui! Dar cine altul să păstreze memoria ta, dacă nu eu? De la moartea ta, Richard, afară de amintirea ta şi de copii, n-am prea avut bucurii. Eu ştiu ce-ţi datorez, adoratul meu. Crezi că mulţi copii pot fi atât de mândri de tatăl lor?… Nici nu-ţi închipui ce-ai însemnat tu pentru băieţii noştri! Spune, aveam dreptul, eu, să-i privez de asta?

TATĂL: Exagerezi, mamă. Nu te supăra, dar, în privinţa asta, ai exagerat întotdeauna. Care eroism? N-a fost cine ştie ce scofală. O luptă lipsită de importanţă, cu indigenii… pe care am mai şi pierdut-o, pe deasupra.

MAMA: Lasă! Ştiu eu că aşa spui mereu. Dar generalul tău mi-a scris atunci: „Doamnă, plângeţi pe un erou. Soţul dumneavoastră s-a oferit să execute cea mai primejdioasă misiune“.

TATĂL: Vorbe, fetiţo! Poate că au vrut numai să-ţi uşureze durerea… că m-a păscut nenorocul, mai ştii? Ce fel de erou? Cineva trebuia să se ducă acolo. Şi dacă nu m-aş fi oferit eu, s-ar fi oferit altul. Asta e tot.

MAMA: Dar, Richard, poate că altul, acela, n-avea cinci copii acasă.

TATĂL: Da, e adevărat. Dar dacă cineva are cinci copii, nu înseamnă că – pentru asta – trebuie să fie un ostaş prost, iubito. Nici măcar n-am făcut ceva deosebit… Dar tu nu înţelegi asta, mamă. În război, omul gin cleşte cu totul altfel, şi e greu de explicat de ce. Mai târziu, s-ar putea credo ca a fost vorba de Dumnezeu ştie ce act de eroism… Da când te afli în plină luptă, n-ai ce face! E în ordinea

firească a lucrurilor. Pur şi simplu, un flanc trebuia acoperit, fetiţo. Uite, pe aici înainta coloana principală, iar aici, în flanc, era defileul muntelui, vezi? Şi defileul ăsta trebuia să-l ocupăm cu un detaşament mic. Asta a fost tot. Şi, în total, au fost doar cincizeci şi doi de morţi. Vezi, dar, că n-are nicio importanţă.

MAMA: Cincizeci şi doi de morţi… din câţi oameni?

TATĂL: Ei, din cincizeci şi doi, mamă. În schimb, însă, am rezistat şase zile încheiate. Şi, să-ţi spun drept, cu setea am dus-o cel mai greu. Acolo n-aveam apă, ştii? Mi-era o sete teribilă… şi eram tare necăjit. Grozav m-am mai înfuriat acolo, dragostea mea.

MAMA: Pentru ce?

TATĂL: Pentru că, de fapt, acţiunea aceea a fost inutilă. Colonelul nostru a făcut o greşeală, înţelegi? Coloana principală trebuia să aştepte jos şi, în defileul acela, trebuiau trimise cel puţin două batalioane. Şi bateria de munte. Eu am ştiut asta dinainte. I-am spus-o colonelului, dar el mi-a replicat: „După cât se pare, maiorule, ţi-e frică?“

MAMA: Richard! Şi de asta te-ai dus la… moarte?

TATĂL: Mai cu seamă de asta, sufleţelule, mai ales de asta.

Ca să vadă colonelul nostru că eu am avut dreptate, înţelegi? Ce imbecil! Să cazi în cursa indigenilor! MAMA: Şi din cauza lui… din cauza lui…

TATĂL: Ţie ţi se pare o prostie, nu? Dar, la regiment, fetiţo, asta se numeşte onoare. Ştii, în război nu merge altfel.

MAMA: Richard, despre asta nu mi-ai vorbit până acum.

Aşadar, tu ai căzut numai pentru că colonelul ăla a dat un ordin greşit?

TATĂL: Aşa se întâmplă uneori, mamă. Dar, cel puţin, s-a văzut că eu am avut dreptate. Şi pentru asta făcea să înfrunţi moartea.

MAMA: Aşadar, la asta te-ai gândit: să dovedeşti că tu ai avut dreptate! Şi la noi nu te-ai gândit, nu-i aşa? La faptul că tocmai aşteptam al cincilea copil – nici la asta nu te-ai gândit?

TATĂL: M-am gândit, dragoste, cum să nu mă gândesc! în astfel de situaţii, nici nu-ţi închipui la câte se gândeşte omul! De exemplu: mergi călare şi-ţi spui: „Peste trei luni, aş putea fi acasă. Până atunci va veni pe lume şi copilul. Va trebui să-mi las foarte încet sabia în antreu şi să merg în vârful picioarelor… să merg în vârful picioarelor… Atunci, Ondra al nostru îmi va întinde mâna ca un bărbat în toată firea. „Sal’tare, tată“, va spune. „Sal’tare, Ondra! Ce se-aude cu şcoala?“ „Nimic, tată!“ şi Jitka îmi va arăta vreo maşinuţă: „Priveşte tată!“ Iar gemenii vor face ochii mari şi se vor certa care dintre ei să-mi sară mai întâi în braţe. „Ei, hai ştrengarilor, veniţi amândoi aici, nu vă mai certaţi!“ Iar nevasta… n-am mai văzut-o mai bine de o jumătate de an. De peste o jumătate de an! Când am s-o

prind în mâini, o să i se frângă iarăşi trupul şi o să se lase moale, de parcă n-ar avea oase! Atunci va şopti oftând: Richard…

MAMA: Richard…

TATĂL *(se scoală):* Dar tu, sufleţelule? Tu cum ţi-ai petrecut timpul ăsta?

MAMA *(cu ochii închişi):* Ştii bine, scumpule, te-am aşteptat. Ţi-am născut încă un fecior… al cincilea… Este slăbuţ, Richard! Dumnezeu ştie de ce-i atât de plăpând. Poate din pricină că am plâns atâta după tine.

TATĂL: O să crească, mamă! O să iasă din el un voinic, un erou, ai să vezi!

MAMA *(cu neaşteptată impetuozitate):* Nu! Nu vreau! Nu vreau ca Toni să devină erou. Sunt sătulă de asta, Richard, auzi? Am suferit destul din pricina eroismului vostru! Oare nu-mi ajunge că ai căzut tu? Ştii tu, ştiţi voi, ce înseamnă să-ţi pierzi bărbatul? Dacă ai şti ce-a rămas din minei… Ce mi-ai făcut, omule? Cum ai putut să te laşi ucis aşa, fără niciun rost?

TATĂL: Scumpo, n-aveam încotro. Ce era să fac, dacă imbecilul ăla de colonel a spus că mi-e frică… a trebuit să mă duc, nu? Şi a spus-o în faţa celorlalţi ofiţeri. „Se pare, maiorule, că ţi-e frică.“ Dacă ai fi fost acolo, nu ştiu zău, fetiţo, ce mi-ai fi spus.

MAMA *(se scoală încet):* Ţi-aş fi spus: „Du-te, Richard. Nu poţi admite una ca asta.“

TATĂL: Vezi, draga mea, şi tu ai fi simţit la fel!

MAMA: Fiindcă te-am iubit, Richard, fiindcă te iubesc mereu! Dar nu, nu asta trebuie s-o iei în seamă, unica mea dragoste. Nu ştii ce înseamnă pentru o femeie când iubeşte pe cineva, aşa, fără minte, femeieşte! Nici eu nu ştiu ce e în noi, femeile! Ştiu numai că ceea ce mi-a plăcut cel mai mult la tine a fost felul tău milităros de a fi, Richard! Zăngănitul pintenilor tăi, curajul tău şi fanfaronada ta, onestitatea şi uşurinţa ta… Nu ştiu pentru ce te-am divinizat I Poate că eram proastă, îndrăgostită, nebună… Dar nici acum… dar nici acum, n-aş putea suporta să te umilească cineva.

TATĂL: Aşadar, vezi! Şi dacă nu m-aş fi dus atunci…

MAMA: Nu, nu, Richard, nu trebuie să crezi ce-ţi spun! Poate… cu siguranţă, că m-aş fi împăcat şi cu asta, adică dacă nu te-ai fi purtat atunci… ca un soldat. Te-ai fi întors la mine şi la copii… şi ai fi demisionat din armată. Eu m-aş fi obişnuit. Şi te-aş fi iubit şi aşa. Poate… puţin altfel. Ştiu că… fără onoarea de militar, ai fi fost foarte mâhnit… Dar am fi trecut şi peste asta… amândoi. Te-aş fi avut cel puţin lângă mine, Richard, şi aş fi putut să am grijă de tine…

TATĂL:…ca de un om care nu mai e bun de nimic altceva decât să se chinuiască. Ţi-ar fi fost de ajuns, iubito?

MAMA:…ar fi trebuit să-mi fie de ajuns. Gândeşte-te că şi aşa, a

trebuit să mă mulţumesc… cu foarte puţin.

TATĂL: Ştiu, mamă. Regret foarte mult. Pensioara de maior, care a rămas de pe urma mea…

MAMA: Au fost cinci copii, Richard… şi uită-te Ia ei. Tu nu ştii ce înseamnă asta pentru o femeie singură. Nu, nu, aşa ceva nu poţi tu să înţelegi. Iartă-mă, iubitul meu, n-ar trebui să vorbesc de aşa ceva, dar voi n-aveţi idee despre asemenea lucruri… Haine, mâncare, şcoală şi iarăşi haine, mâncare, şcoală… Mereu, mereu să fiu nevoită să socotesc, să întorc de cinci ori aceeaşi zdreanţă şi fiecare bănuţ… Ce ştiţi voi despre asta?! Desigur, nu e vorba de niciun fel de eroism, e nevoie şi de aşa ceva, iubitul meu. Dragule, dragul meu, de ce te uiţi aşa la mine? Vezi ce a rămas din mine?

TATĂL: Eşti frumoasă, mamă. Eşti mai frumoasă ca oricând.

MAMA: Nu vorbi prostii, Richard. Noi, cei vii, ne schimbăm foarte mult. Tu, nu! Tu nu te-ai schimbat de loc. Mă ruşinez chiar, cât de bătrână mă simt pe lângă tine. Nu trebuie să te uiţi la mine, dragostea mea! Am avut prea multe griji, ştii? A fost greu fără tine…

TATĂL: Sufletul meu, eu nu ţi-am fost, totuşi, de niciun folos!

MAMA: Cel puţin, n-aş fi fost singură! Şi cel mai mult… cel mai mult am avut nevoie de tine, când au început copiii să crească. Dar să ştii că au fost copii buni. Toţi: Ondra, Jiří, gemenii… ar fi făcut totul pentru mine. Dar, de cum au crescut, parcă au început să vorbească altă limbă. Eu nu-i înţeleg destul de bine, Richard. Tu i-ai înţelege mai bine.

TATĂL: Nu ştiu, fetiţo, nu ştiu. Cred că nici eu nu i-aş putea înţelege. Ce ştiu eu despre medicină sau aviaţie, sau despre prostiile alea pe care le au gemenii în cap…

MAMA: Te gândeşti la politică?

TATĂL: Da. Pe mine nu mă duce capul la aşa ceva, mamă. Eu n-am fost altceva decât soldat.

MAMA: Totuşi, pe tine te preţuiesc mai mult. Ştiu că tu ai fi vrut să-i vezi soldaţi, dar – când ai căzut – mi-am spus: „Nu!“ Vezi, puteam să-i dau… fără plată, la şcolile militare, dar mai bine… mai bine mi-am căutat de lucru, ca să-i dau să înveţe altceva. M-am gândit, poate, la medicină, sau tehnică… orice, numai la militărie nu. Să facă ceva folositor… ceva care nu-ţi cere să-ţi pierzi viaţa. Dacă ai şti cât m-am zbătut ca să-i trimit la şcolile acelea… Şi vezi ce am de la ei!

TATĂL: Da, dragoste, dar cred că poţi fi mulţumită de ei, nu?

MAMA: Să-ţi spun drept, nu ştiu. Parcă aş fi o găină care a clocit vulturi. Stau pe pământ şi cotcodăcesc de spaimă, când zboară unul după altul. Uneori îmi spun: „Nu trebuie, nu trebuie să fii atât de fricoasă, nu trebuie să lefii o piedică“… Richard, este înfricoşător ce devine o fiinţă omenească atunci când e mamă! Am avut şi eu cândva nebuniile mele şi credeam fel de fel de lucruri mari despre mine… Tu

ştii asta, dragul meu.

TATĂL: Ştiu, scumpo.

MAMA: Doar de dragul tău am fugit de acasă. Nu mi-a păsat de nimic! Chiar şi viaţa mi-aş fi jertfit-o. Şi acum, acum aş dori să-mi apăr, ca un avar, ceea ce e viaţa mea şi să strig fiecăruia: nu dau! Nu dau! Am dat destul, Richard. Pe tine… şi pe Ondra al nostru. Mai mult nu mi se poate cere. Ştii, pe mine m-a costat prea mult ceea ce oamenii numesc… eroism. Mai întâi tu, apoi Ondra…

TATĂL: Nu-i nimic, mamă. Ondra a avut o moarte frumoasă. Frumoasă şi… foarte onorabilă…

MAMA: Onorabilă, o ştiu. Vouă vi se pare foarte onorabil să muriţi pentru un ideal, dar că, prin moartea voastră, zdrobiţi inima cuiva, la asta nu vă gândiţi. Tu, Richard, tu poate că trebuia să te duci la moarte, tu ai fost soldat! Dar Ondra n-a trebuit. Ondra era medic şi cercetător. Putea fi undeva la vreun spital – nu era nevoie să se molipsească…

TATĂL: Lucrurile astea li se întâmplă foarte des medicilor. La noi, la regiment, a murit tot aşa odată un doctor. Era un om foarte simpatic, jucam cu el şah. Şi aşa, din senin, s-a molipsit de holeră.

MAMA: Dar Ondra al nostru nu trebuia să se ducă acolo, în colonii. Din cauza ta s-a întâmplat asta!

TATĂL: Dar, mamă, eu eram de mult mort!

MAMA: N-are nicio importanţă, dar Lai atras aici, în camera ta. Ai avut influenţă asupra lui, dragul meu. Ondra învăţa mereu aici, aici a stat cufundat cu nasul în cărţi, aici îşi petrecea – măsurând de la un capăt la altul camera – ore întregi şi fuma… Şi tot aici mi-a spus într-o zi, pe neaşteptate: „Mamă, plec la ecuator, să văd şi eu puţin lumea“. Dar, că se duce să lupte cu frigurile galbene… asta a uitat să-mi spună. Ascundeţi mereu de mine gândurile voastre tainice. Mie îmi spuneţi doar: Mami! E vorba numai de o simplă excursie. Şi, pe urmă, rămâneţi acolo. A fugit ca un hoţi

(Din. Colţul întunecos, se apropie Ondra, îmbrăcat într-un halat alb, de doctor.)

ONDRA: Dar mamă, ţi-am explicat de atâtea ori. N-am vrut să-ţi faci griji… De aceea nu ţi-am spus nimic. Asta e tot!

MAMA: Şi tu numeşti asta explicaţie? Ştiu, te-ai gândit la mine, să nu-mi faci griji. Dar, că ai putea să te molipseşti acolo, nu. La asta însă m-am gândit eu, Ondra. Aici e deosebirea.

ONDRA: Ei, şi la ce ţi-ar fi folosit, mamă? Oricum, tot aş fi plecat…

MAMA: Vezi, Ondra, tu ai fost totdeauna un băiat serios şi cu judecată. De multe ori, dacă n-ai fi fost tu, nu ştiu ce m-aş fi făcut. Ai ţinut loc de tată celorlalţi copii… erai atât de înţelept şi aveai atâta simţ de răspundere… Şi, deodată, hop! pleci la ecuator şi mori acolo de friguri galbene. Să nu-mi spui că erai obligat, Ondra!

TATĂL: Ştii, sufletul meu, medicul are şi el datoria lui. Asta este menirea lui, nu-i aşa, Ondra?

MAMA: Dar de ce ţi-a intrat în cap să vindeci frigurile alea galbene? Puteai să rămâi acasă, să vindeci oamenii de alte boli sau să ajuţi copiilor să vină pe lume…

ONDRA: Vezi, mamă! De friguri galbene mureau în fiecare an sute şi sute de mii de oameni. Ar fi fost ruşinos să nu se găsească vreun leac şi împotriva lor. Era… pur şi simplu o datorie, nu?

MAMA: Datoria ta?

ONDRA: Datoria ştiinţei. Ştii, mamă, că e o boală necruţătoare. Şi oamenii aceia, de-acolo… dacă i-ai fi văzut murind, ai fi spus chiar tu: „Ondra, nu-i poţi lăsa aşa !“ E un lucru primejdios, mamă, dar cineva trebuie, totuşi, să se ducă acolo.

MAMA: Dar nu trebuia să fii tocmai tu acela, Ondra. N-o să mă convingi niciodată…

TATĂL: Şi de ce să nu fie tocmai el? Cred că a judecat foarte bine. Pentru astfel de misiuni, fetiţo, trebuie să se ducă, întotdeauna, cei mai buni.

MAMA: Şi, de aceea, cei mai buni trebuie să moară?

TATĂL: Da. Nu se poate altfel, scumpo. Cei mai buni trebuie să meargă întotdeauna înainte, nu? Să nu regreţi ce-ai făcut, Ondra! Ai procedat cum trebuia.

MAMA: Ştiu! Voi, voi bărbaţii, vă uniţi întotdeauna împotriva mea! Ţie îţi vine uşor să spui: „Bine ai făcut“. Dar dacă ai şti ce-am simţit când am primit telegrama aceea… Nu puteam înţelege în ruptul capului. „Doamnă, fiul dumneavoastră a căzut ca un erou pe câmpul de onoare al ştiinţei…“

TATĂL: Ai văzut, mamă? Ca un erou. Ca un erou! Măcar pentru atât şi tot merita.

ONDRA: Nu, tată. Vezi, asta mă interesa mai puţin. Mă interesa numai… să cunosc cauza frigurilor galbene. Nu e niciun fel de eroism în asta. Când omul se ocupă de ştiinţă… trebuie să caute cauzele, ştii? Altceva nu-l interesează! Ce contează onoarea sau eroismul?… Astea-s copilării, tată! Dar pentru un grăunte de cunoaştere… pentru asta, merită să-ţi dai viaţa.

MAMA: Şi-ai descoperit ceva?

ONDRA: Eu nu, mamă! Dar, alţii… Un suedez şi un american.

TATĂL: Păcat. Nu-mi plac americanii.

MAMA: Vezi, Ondra, c-a fost în zadar? N-a fost oare inutil?

ONDRA: Nu, mamă. Dar tu nu poţi să înţelegi aşa ceva.

MAMA: Aşa e, nu înţeleg. Vi se pare că eu nu v-am înţeles niciodată. Îi aud mereu, şi pe Jitka, şi pe gemeni: „Mami, tu nu poţi să înţelegi asta…“ Nu înţeleg! Nu înţeleg! Doamne Isuse Cristoase, am ajuns să nu mă mai înţeleg nici pe mine. Voi sunteţi doar o părticică din

trupul! meu… Şi tu, Richard! Ai pătruns în mine şi eşti tot trupul meu, eşti tot sufletul meu. Şi eu nu vă înţeleg? Nu-i aşa? Dar ce aveţi voi atât de deosebit, de nu vă mai pot înţelege eu?

ONDRA *(se apropie de ea):* Mamă! Tu n-ai voie să te enervezi: Ai inima slabă şi poate să-ţi facă rău.

MAMA: Nu, lasă-mă. Doar v-am înţeles atât de bine când aţi fost mici! Îţi aminteşti, Ondra? Deşi eram în casă, ştiam când unul dintre voi îşi zdrelea genunchiul afară şi alergam imediat… şi când stăteaţi toţi în jurul mesei, simţeam atât de puternic că eu sunt voi şi voi toţi – eu. Simţeam asta absolut fiziceşte. Şi acum… „Marni, tu nu poţi să înţelegi!“ Richard, ce gânduri străine au pus stăpânire pe copiii ăştia şi… împotriva mea!

TATĂL: Tu ştii, dragoste: acum sunt mari… şi au propriile lor interese, nu?

MAMA: Dar pentru mine au existat întotdeauna numai interesele lor, înţelegi? Voi toţi vă duceţi după treburile voastre, aşa cum vă dictează onoarea voastră, vocaţia voastră, după nu mai ştiu ce idei, care mai de care mai înaltă, că nu mă pricep la aşa ceva. Dar eu, eu v-am urmat numai pe voi. Eu n-am avut nici o altă misiune decât pe voi. Ştiu, n-a fost nimic măreţ: numai să vă port de grijă şi să vă iubesc… Dar când vă aduceam vouă, celor cinci copii, la masă, castronul cu mâncare, pentru mine asta era ca o slujbă religioasă. Ondra, Ondra, tu nu ştii cât de pustiu e totul aici, fără tine!

ONDRA: îmi pare rău, mamă.

MAMA: Poate că aveţi dreptate voi, şi sunt unele lucruri pe care nu le înţeleg. De pildă, tatăl tău a căzut, pentru că era necesar să omoare nişte sălbatici. Iar tu, Ondra, tu ai murit, pentru că ai vrut să le salvezi vieţile. Vezi, poate că sunt prea proastă ca să înţeleg astfel de lucruri. Fiecare face exact pe dos decât a făcut celălalt şi fiecare îmi spuneţi: „Sunt sarcini mari, mamă, pe care tu nu le poţi înţelege“. Unul din voi va clădi ceva, celălalt va dărâma, iar mie îmi veţi spune că „sunt lucruri măreţe, mamă! Trebuie să le înfăptuim chiar cu riscul vieţii!“ Viaţă! Vouă vă vine uşor să vorbiţi aşa! Să mori de unul singur – asta o poate face oricine, dar să-ţi pierzi bărbatul sau copilul!… Voi nu ştiţi ce poate să însemne.

ONDRA: Aici… poate că ai dreptate, mamă.

MAMA: Şi chiar dacă n-aş avea! Eu nu vreau să ani dreptate. Vreau să vă am pe voi, vreau să-mi am copiii mei! Tu nu trebuia să mori, Ondra! Ai fost un băiat atât de bun şi de serios… Şi ai avut o logodnică, fiule. Trebuia să te căsătoreşti… Cred că asta pot s-o înţeleg şi eu.

ONDRA: Da, mamă. MAMA: Păi, vezi?…

(Se aud împuşcături în grădină.)

TATĂL *(înalţă capul):* Ce-o fi?

MAMA: Nimic. Băieţii trag la ţintă, Kornel şi Petr.

TATĂL: Foarte bine. Cine nu ştie să tragă, nu-i bun de nimic.

MAMA: Toni al nostru nu va trage cu puşca, Richard. El are altă fire. Nici lui Ondra nu-i plăcea să împuşte) nu-i aşa, Ondra? Pentru tine n-a existat decât cartea, la fel ca şi pentru Toni…

ONDRA: Numai că, pentru Toni, parc-ar fi haşiş, mamă, visează cu ochii deschişi, nu? Şi nu e bine. E o greşeală.

MAMA: Bine, dar e încă un copil. **

ONDRA: Tu o să crezi întotdeauna aşa despre el.

MAMA: Pentru că e slab.

TATĂL: Ar trebui să-l îndemni, iubito, să se ocupe de ceva serios.

Mama Nu vreau! Nu vreau ca lui Toni să-i intre de pe acum cine ştie ce în cap! Nu-l mai las în camera asta…

TATĂL: De ce?

MAMA: Pentru că vreţi să-l influenţaţi! Pentru că o să-i şoptiţi: „Fii bărbat, Toni, fii bărbat! Fă ceva! Du-te să mori pentru ceva: pentru glorie, pentru onoare, pentru adevăr.“ Nu, asta n-o vreau, auziţi? Lăsaţi-l în pace pe Toni!

TATĂL: Dar mamă, sper că nu vrei să faci din Toni o fetiţă?

MAMA: Vreau să-l am pentru mine. Tu n-ai niciun drept asupra lui, Richard! Toni s-a născut după moartea ta! Toni este al meu, numai al meu, înţelegi? Nu trebuie să mai intre aici!

ONDRA: Mama consideră compania noastră dăunătoare.

MAMA:…Da. Pentru că sunteţi morţi.

(împuşcături în grădină.)

ONDRA: Mamă, te temi de noi?

MAMA: Cum să mă tem de voi, băiatule! Vino mai aproape, Ondra, să te văd mai bine! Dacă ai şti cât de bine îţi stă cu halatul ăsta alb! Mereu m-am gândit că o să mai fii odată lângă mine. Atunci când va trebui să-mi iau ultimul rămas bun de] a copii…

ONDRA: Dar, mamă, tu o să trăieşti încă multă vreme! O să fii mereu aici.

TATĂL: Mama e mai puternică decât îşi închipuie. *(Se duce spre masa cu tabla de şah.)* Cine a jucat, aici, iubito?

MAMA: Gemenii. Spuneau că e o problemă a ta.

TATĂL: E adevărat. Cândva, începusem s-o dezleg… Era o problemă frumoasă.

MAMA: Băieţii s-au certat pentru ea. Kornel voia ca Petr să mute calul la d5.

TATĂL: Exact. Şi eu tot la d5 l-aş fi mutat.

MAMA: Dar Petr a spus că mai există şi o altă soluţie. Ştii doar că se ceartă mereu amândoi.

TATĂL *(distrat):* Altă soluţie? Aş vrea s-o cunosc şi eu… O fi, azi, altă şcoală de şah. Poate dacă s-ar merge înainte cu pionul…

Interesant! într-adevăr, s-ar putea ca Petr să aibă dreptate…

(Prin uşă intră foarte încet Jiří, îmbrăcat într-un combinezon de aviaţie.)

JlRI: Bună seara, mamă. Salutare, tată! Noroc, Ondra!

TATĂL *(se întoarce):* A, uite-l pe Jitka!

ONDRA: Noroc!

MAMA: Aşa devreme, Jitka?… Ai zburat azi?

JlRI: Am zburat, mamă. Astăzi a fost o zi de zbor minunată.

MAMA: Bine că te văd acasă! Mie nu-mi place când zbori.

Mi-e aşa de frică… Bine că ai venit mai devreme.

Jlri: Ştii, mamă, că primul meu drum… e la tine.

TATĂL: Exact. Mă uit la tine, băiete, ce bine îţi stă.

MAMA *(se scoală îngrozită):* Ia stai… Jiří! Tu vezi… pe tata şi pe Ondra?

JIŘÍ: îi văd, mamă. Cum să nu-i văd?

MAMA: Dar ei… ei sunt morţi, Jirko! Cum o să poţi să-i vezi tu?… Cum poţi vorbi cu ei… Jiří?

JIŘÍ: Să vezi, mamă… Dar n-o să te superi pe mine? Ştii, avionul s-a defectat. Asta-i toată povestea.

MAMA: Jiří, ţi s-a întâmplat ceva?

JIŘÍ: Nimic, mamă. Într-adevăr, nu m-a durut de loc. Ştii, în timpul zborului, mi s-a frânt o aripă… şi-aşa, ştii?…

MAMA: Jiří, tu îmi ascunzi ceva!

JIŘÍ: Nu trebuie să te superi, mami, dar eu am murit.

MAMA: Tu… tu…

JIŘÍ: Te rog, mamă, fii calmă.

MAMA:…deci… tu eşti mort, Jiříček?

JIŘÍ: Da, mamă. Eu sunt… aşa cum se zice, mort.

MAMA *(plângând):* Doamne, Isuse Cristoase. Jiří…! Jiříček!

ONDRA: încet, încet, mamă. Trebuie să fii calmă.

MAMA: Jirko, ai murit şi tu!

TATĂL: Trebuie să suporţi lovitura cu bărbăţie, iubito. Vezi doar că a murit ca un erou. A fost o moarte frumoasă.

MAMA *(ca împietrită):* Moarte frumoasă… Uite ce-ai făcut, Richard! Priveşte ce-ai făcut.

JIŘÍ; Mamă, nimeni nu e vinovat de ce mi s-a întâmplat. Ştii, am încercat ceva… dar mi s-a stricat motorul. Nu ştiu nici eu cum s-a întâmplat.

MAMA: Jiří al meu.

(Se lasă în fotoliu şi plânge.)

ONDRA: Las-o. Plânsul o s-o liniştească.

(Rămâne lângă ea.)

TATĂL *(îl trage pe Jiří deoparte):* Ce-ai încercat, Jiřík?

JIŘÍ: Recordul de înălţime, tată. Cu greutate. O mie cinci sute de kilograme.

TATĂL: Şi… are vreo importanţă un astfel de record?

JIŘÍ: Da, tati. De exemplu, în război… Să zbori cât mai sus, cu cea mai mare încărcătură de bombe, înţelegi?

TATĂL: Adevărat. Asta ar putea să aibă mare importanţă. JIŘÍ: Sau când e vorba de un transport aerian… Acolo, nu sunt furtuni şi nori, înţelegi? Asta ar putea să aibă o importanţă extraordinară.

TATĂL: Bine, şi la ce înălţime ai ajuns?

JIŘÍ: Ceva peste douăsprezece mii de metri, dar, deodată, motorul a început să dea rateuri…

TATĂL: E un record?

JIŘÍ Da, tată.

TATĂL: Atunci, bravo, băiete. Mă bucur foarte mult.

JIŘÍ: Numai că… atunci când am căzut, m-am făcut zob, tată. Cred că s-a spart altimetrul. Păcat.

TATĂL: De ce?

JIŘÍ: Nu se mai poate constata că am zburat atât de sus.

TATĂL: N-are nicio importanţă, Jirko. O dată ce ai atins înălţimea asta!

JIŘÍ: Dar nu va şti nimeni lucrul acesta.

TATĂL: Ai făcut-o însă, şi ăsta e principalul. Cine ar fi crezut aşa ceva despre tine? Pe tine te-au interesat numai jucăriile. Te felicit, fiule.

MAMA *(suspină):* Jiří… Jiříčku…

ONDRA: Linişteşte-te, mamă!…

TATĂL: Nu plânge, sufleţelule. Merită să mori pentru aşa ceva. Aşa că, nu mai plânge. Vezi, acum vor începe grijile cu înmormântarea…

JIŘÍ: Mămico, te rog să nu te uiţi la mine când mă vor aduce, auzi? Ceea ce vor aduce nu mai sunt eu. Eu sunt aici… aşa cum am fost… şi niciodată n-o să mă vezi altfel, nu-i aşa?

MAMA: De ce nu mi-ai spus că vrei să zbori atât de sus? Nu te-aş fi lăsat…

JIŘÍ: Nu se putea, mamă. Trebuia s-o fac.

MAMA: Ce ţi-a venit, Jiřičku, ce ţi-a trecut prin cap? De ce-ai vrut să baţi recordul ăla?

JIŘÍ: Dacă omul poate dispune de un avion atât de perfect, trebuie să încerce. Un avion ca ăsta te obligă, îţi impune de la sine să încerci. Ştii, te simţi pur şi simplu îmboldit. Tu, însă, nu poţi să înţelegi aşa ceva…

(Se aud bătăi în uşă.)

TATĂL *(stinge becul de sub tabloul lui; s-a întunecat de tot):* Nu te mai chinui, iubito!

MAMA: Jirko al meu! Ce băiat voinic! Pentru ce, pentru ce?…

JIŘÍ *(cu voce din ce în ce mai scăzută):* Tu n-ai să poţi înţelege, mamă, tu nu poţi înţelege asta…

(Bătăi în uşă.)

ONDRA *(şoptind):* Trebuie să te liniştești, mami. Trebuie să fii tare.

TATĂL *(şoptind):* Iubito, cu bine!

(Bătăi în uşă.)

MAMA *(se scoală):* Da.

(în uşa plină de lumina zilei, stă Kornel.)

KORNEL: iartă-mă, mamă… n-am vrut să te deranjez. Dar trebuie să-ţi spun ceva.

MAMA: Da.

KORNEL: Am primit chiar acum… vestea, ştii? Vestea că… lui Jirka al nostru i s-a întâmplat ceva… un accident de avion. Dar să nu te sperii, mamă. Nu-i atât de grav…

MAMA: Da.

KORNEL: Dar Jiří… Mamă! Tu ştiai? Ai şi aflat?

CORTINA

ACTUL AL DOILEA

Aceeaşi încăpere, dar completată cu un aparat de radio.

TONI *(în genunchi, lângă aparatul de radio, întoarce butonul. Se aude un marş militar. Toni, cu o strâmbătură de nemulţumire, învârteşte mai departe. Se aude Crainicul.)*

VOCEA DE LA RADIO: Atenţiune, atenţiune, atenţiune!

TONI: Vocea ta seamănă cu vocea lui Kornel al nostru.

VOCEA DE LA RADIO: Adresăm un stăruitor apel către toţi cetăţenii pentru a păstra liniştea şi ordinea. Îi prevenim insistent să nu se îngrămădească pe străzi, altfel organele poliţiei şi cele militare vor interveni cu cea mai mare severitate…

TONI: Brrr!

(întoarce butonul mai departe; se aude o muzică delicată, îndepărtată. Toni ascultă, în genunchi, bătând tactul cu mina.)

(Intră Kornel În ţinută semi militară, cu pantaloni de călărie şi haina cu însemne militare.)

KORNEL: Isprăveşte, Toni. Ştii că mamei nu-i place să umble cineva la aparatul ăsta de radio. E o amintire de la Jirka al nostru…

TONI: Ascultă, Kornel, ce frumuseţe!

KORNEL: Da, dar acum nu e timp pentru niciun fel de frumuseţi. Închide-l, Toni. Nu pot asculta aşa ceva.

TONI *(închide aparatul şi rămâne îngenuncheat):* Păcat. Era un post străin, de pe undeva, din nord. Îţi sugera întinderi înzăpezite…

KORNEL: Tu totdeauna trebuie să-ţi imaginezi ceva! *(Aprinde o ţigară şi umblă, neliniştit, prin cameră.)* E o prostie că trebuie să rămân acasă. *(Se uită la ceasul de la mină.)* Acum muncitorii ies de la lucru. S-ar putea întâmpla ceva pe afară… A dracului treabă, de aş putea să fiu şi eu acolo!

(Se opreşte la fereastră şi ascultă.)

TONI: Kornele!

KORNEL: Ce?

TONI: Ce-i cu Petr?

KORNEL: Nu ştiu. E închis undeva. Nu trebuia să se amestece.

TONI: Dar şi tu te amesteci, Kornel.

KORNEL: Da, dar eu sunt din tabăra cealaltă. E o deosebire.

TONI: Care deosebire?

KORNEL: Noi suntem pentru ordine… şi pentru fericirea poporului. Tu nu înţelegi încă asta, Toni. Şi fii bucuros.

TONI: Şi Petr era tot pentru fericirea oamenilor. Şi totuşi, l-aţi arestat.

KORNEL: Pentru că el şi-a închipuit altfel această fericire. Credea că pe noi ne va putea conduce gloata aceea mârşavă… Mersi frumos, bună treabă ar fi ieşit! Ne-au şi arătat de ce sunt în stare. Să jefuiască şi să se răzbune. *(Striveşte ţigara.)* Asta ar însemna pieirea patriei, Toni!

TONI: Bine, dar Petr a intervenit împotriva jafurilor!

KORNEL: Cu atât mai rău! Petr ar fi vrut ca din turma asta să se formeze guvernul. Noi nu putem admite una ca asta, pentru nimic în lume.

TONI: Noi? Care noi?

KORNEL: Partidul nostru. Noi, naţiunea. Dacă ne-ar guverna ăia, cu utopiile lor… cu ideile lor despre pace şi egalitate… ar fi îngrozitor, băiete. Brrr! Ceea ce cer becisnicii ăştia înseamnă trădare naţională! Să desfiinţeze armata… să preia instituţiile… să exproprieze fabricile… asta ne-ar mai lipsi! Asta ar însemna sfârşitul culturii şi, în general, sfârşitul… Nu, nu, Petr, noi nu vom admite această ruşine naţională! A sosit clipa cea mare, omule, să terminăm cu toţi trântorii şi trădătorii ăştia… Dar nu te mai dăscălesc, Toni.

TONI *(se scoală):* Kornel…

KORNEL: Ce vrei?,

TONI: Ce se va întâmpla cu Pctr?

KORNEL *(dă din umeri):* Nu se poate face nimic. Trebuie să aşteptăm. L-au arestat ai noştri… şi deocamdată e în închisoare.

TONI: Ca un criminal?

KORNEL: Ca ostatec. Nu te teme, acolo nu i se întâmplă nimic. Dar dacă banda aceea neagră va începe din nou să tragă în stradă, atunci… nu ştiu.

TONI: Atunci, îl împuşcaţi pe… Petr?

KORNEL: Eu nu, Toni, dar ştii, lupta e luptă. Petr nu trebuia să se înroleze în mişcarea lor. Îţi poţi închipui cât de mult aş regreta dacă… dacă i s-ar întâmplă ceva. Dar asta nu mai depinde de noi… Să depună bandiţii ăia armele… apoi şi ai noştri îi vor da drumul lui Petr… şi celorlalţi ostateci. Aşa stau lucrurile. TONI *(cu ochii holbaţi):*

închipuie-ţi, Kornel… închipuie-ţi cum trebuie să se simtă Petr. Cum se uită spre uşă şi aşteaptă, aşteaptă mereu… să se deschidă… *(Cu voce aspră.)* Vino cu noi!… încotro?… înainte, marş! O să vezi!

KORNEL: Stai! *(Ascultă.)* E linişte. Din fericire, acolo nu se trage. Dacă s-ar mai auzi undeva o împuşcătură, atunci e rău, Toni. Atunci, ai noştri vor porni fără să mai ţină seama de nimic… Dar eu cred că haita aceea s-a retras. Sunt nişte laşi. Cel puţin, Petr să vadă cu cine s-a înhăitat! Dacă le pui mitraliera în faţă, fug ca nişte găini… Auzi? Acolo e linişte. Poate că se negociază. Deşi nu înţeleg cum poate să negocieze cineva cu astfel de gangsteri.

TONI: Kornel, i se leagă mâinile?

KORNEL: Cui? Când?

TONI: Când îl duc la execuţie.

KORNEL: Desigur. Se înţelege că trebuie să fie legate. De ce întrebi?

TONI *(îşi împreunează mâinile la spate, ca şi cum le-ar avea legate):* Ştii, îmi imaginez lucrul acesta, nemaipomenit de real. Ce simte omul în astfel de clipe… în faţa plutonului de execuţie? Ştii, cum priveşte, undeva… pe deasupra capului soldaţilor… cum simte, prin păr, o adiere rece. Încă nu!… încă o clipă… La ochi, arm'!… Doamne, Dumnezeule!

KORNEL: Isprăveşte!

TONI *(urlă):* Clinilor! Clini turbaţi!

KORNEL: Toni!

TONI: Trageţi!

(Se clatină şi cade în genunchi.)

KORNEL *(îl apucă de umeri şi-l zgâlţâie):* Gata! Ajunge! Ai o fantezie bolnăvicioasă!

TONI *(îşi acoperă ochii şi se scoală):* Kornel, cum de se pot urî oamenii atât de îngrozitor?!

KORNEL: Tu nu poţi să înţelegi asta, băiete! N-ai învăţat încă să crezi cu patimă…

TONI: în ce să cred?

KORNEL: în propriul tău adevăr. Niciodată omul n-a putea face pentru sine ceea ce face pentru stindardul său. Nu trebuie să fii atât de sensibil, Toni. Şi numa mama te strică.

TONI: Cu ce?

KORNEL: Cu educaţia pe care ţi-o dă. Din cauza asta, din tine n-o să iasă niciodată un bărbat care să lupte pentru ceva. Pace, dragoste, milă… da, ştiu, e foarte frumos, dar… dar astăzi nu mai e timp pentru de-alde astea, Toni. Astăzi, vremurile sunt prea grave… şi prea măreţe. Mama nu poate să înţeleagă. Noi trebuie să fim pregătiţi… pentru orice, Toni. Dacă i s-ar întâmplă ceva lui Petr… mama nu trebuie să afle. Trebuie să-i spunem numai că e la închisoare, înţelegi? Şi poate că, într-adevăr, totul s-a terminat. Poate că gloata aceea

neagră a capitulat în sfârşit, fiindcă văd că domneşte… o linişte foarte suspectă… Nu trebuie să ieşi afară, Toni.

TONI; Dar tu?

KORNEL *(dă din umeri):* Ar fi trebuit să fiu cu ai noştri, acolo, afară. Doamne, numai să nu lipsesc, dacă s-ar întâmplă ceva! E atât de stupid că trebuie să stau înfipt aici, acasă, lângă mămica! Dar ştii, dacă s-ar întâmplă ceva, oricât de neînsemnat… Mama are inima atât de slabă… Cu mojicimea asta, omul nu mai ştie cum o va scoate la capăt. Şi dacă vor începe jaful… trebuie să vă păzească cineva aici. *(Cu spatele la Toni, scoate din sertar un revolver şi îl încarcă, apoi îl pune iar la loc.)* Eu ştiu unde mi-e locul. Dar mama nu trebuie să ştie că lucrurile sunt atât de grave, Toni. Aşa că eu… o să rămân acasă, o fac numai pentru mama… şi pentru tine.

(Intră mama.)

MAMA: Kornel, unde-i Petr? De ce nu s-a întors încă? De dimineaţă mi-ai spus că e vorba numai de o simplă neînţelegere şi că îl vor elibera la noapte… Auzi, Kornel?

KORNEL: Da, mamă, dar… lucrurile astea nu merg atât de repede. Ştii probabil că au arestat sute şi sute de oameni şi până ce vor fi toţi cercetaţi… mai poate să dureze… chiar şi o săptămână…

MAMA: Toată săptămână? Kornel, se poate să-l chinuiască aşa pe Petr al nostru? Nu, nu, nu las eu lucrurile aşa. Am să mă duc acolo la ei şi am să le spun…

KORNEL: Nu se poate, mamă. Nici nu te vor lăsa.

MAMA: Asta-i bună, să nu lase acolo o mamă! O să-i duc lui Petr rufe şi ceva de mâncare… Şi nimeni nu poate să împiedice o mamă, Copilule. O mamă are acest drept.

KORNEL: Trebuie să mai aştepţi, mamă. Priveşte! Până şi străzile sunt barate de armată. Nimeni n-are voie să meargă în centrul oraşului.

MAMA: Dar pe mamă o vor lăsa. O să le spun că duc ceva fiului meu… Kornel, trebuie să-l văd pe Petr. Trebuie să ştiu ce este cu el. Petr nu-i un tâlhar ca să îndrăznească să-l închidă. Şi am să le-o spun, n-avea grijă. O să le spun că n-au dreptul să ţină pe fiul meu în închisoare!

KORNEL: E o chestiune foarte dificilă, mamă. Ei au acest drept.

MAMA: Dar ce, Petr e criminal? A făcut vreun rău cuiva?

KORNEL: Nu este criminal, mamă. Nu spune nimeni asta.

MAMA: Păi, vezi? Atunci n-au dreptul să-l aresteze aşa, pe degeaba.

KORNEL: Mamă, mi se pare că tu nu poţi să înţelegi destul de bine treaba asta…

MAMA: Ştiu… ştiu! Du-te, Toni, du-te. Tu nu trebuie să auzi cât e de proastă mama ta.

(Toni – de voie, de nevoie – se strecoară afară.)

MAMA: Kornel, îmi dau silinţa să înţeleg totul. Dar nu pot, şi pace. Cum poate aresta cineva pe fiul meu, când n-a făcut niciun rău nimănui? Probabil că asta am s-o înţeleg greu.

KORNEL: iartă-mă, mamă. Tu nu vrei să pricepi cu niciun chip că, de fapt, e… război civil.

MAMA: Ei şi? Era nevoie de acest război civil?

KORNEL: Da, mamă, era nevoie. Pentru că oamenii sunt împărţiţi în două tabere şi numai una din ele poate să guverneze, înţelegi? Şi de aceea lupta trebuie să hotărască, mamă, cine ne va guverna.

MAMA: De aceea se trage?

KORNEL: Da. Nu se poate altfel.

MAMA: Spune-mi, te rog, de ce ţin atât de mult să guverneze? N-au oare familii? Să se îngrijească fiecare de familia lui.

KORNEL: Numai că, familia nu e totul.

MAMA: Ba este, Kornel. Pentru mine este. Şi să nu-mi spui că Petr ar vrea să stăpânească. Eu îl cunosc bine. Nu e în stare să bată un câine. Mai curând tu, Kornel, dar Petr nu. Nu e în firea lui să poruncească cuiva.

KORNEL: Asta n-are nicio importanţă, mamă. Partidul lui însă ar vrea să poruncească tuturor; ar vrea să răstoarne totul după bunul său plac… Asta ar fi o nenorocire pentru întreaga naţiune, înţelegi? Ei nu sunt decât o bandă de hoţi şi de trădători, mamă. Ar răsturna şi ar jefui totul…

MAMA: Nu, Kornel, nu spune asta! Eu îl cunosc pe Petr… Petr nu s-ar întovărăşi cu astfel de oameni. Nici tu nu te-ai însoţi cu hoţi şi trădători, Kornel.

KORNEL: Din păcate, Petr prea crede orbeşte în oameni…

MAMA: Dar e tânăr! Tu n-ai fost niciodată atât de tânăr şi de prietenos, Kornel. Tu nu te-ai împrietenit cu oricine, şi mai degrabă aş zice că eşti puţin cam mândru… Petr al nostru nu se poate împrieteni cu cineva! rău.

KORNEL: Atunci înseamnă că eu sunt în stare s-o fac. Unul din noi trebuie să fie pe un drum al naibii de greşit şi ori partidul meu, ori al lui, are dreptate.

MAMA: Firea ta are ceva cavaleresc şi nobil. Nici tu n-ai putea face ceva josnic… şi necinstit.

KORNEL: Păi, vezi! Şi dacă îţi dau cuvântul meu de onoare că Petr al nostru a fost în tabăra celor răi şi că haita lor trebuie lichidată, ca să fie ordine în lume…

MAMA: Stai, băiete. A trebuit să-l închidă pe Petr al nostru, ca să fie ordine în lume?

KORNEL: Da, mamă. Fiindcă s-a amestecat!…

MAMA: Atunci, e o ruşine, Kornel, şi nu se poate să aibă dreptate, dacă l-au închis pe Petr al nostru!

KORNEL: Mamă, dacă Petr ar fi avut posibilitatea, ar fi lăsat să mă aresteze pe mine…

MAMA: Petr?

KORNEL: Adică oamenii lui. Partidul lui, înţelegi?

MAMA: Atunci trebuie să fie şi proşti… şi ticăloşi! Fiindcă tu, Kornel, nu te poţi gândi la nimic rău. Cum să te aresteze? Ar fi fost tot atât de nedrept ca şi închiderea lui Petr al nostru. Sunt oameni răi, Kornel. Răi, brutali, oameni înapoiaţi. Doamne, dacă aş putea să-i lovesc cu pumnul ăsta în faţă…

KORNEL: Te rog, mamă!

MAMA: Nu trebuie să-l lăsăm acolo, Kornel! Trebuie să mă ajuţi într-un fel… Spui că-l pot ţine acolo încă câteva zile?

KORNEL: Poate, mami, dar, sunt sigur, că după aceea îi vor da drumul. Acum e linişte afară; o să vezi că, până mâine, totul se va termina.

MAMA: Şi-o să mergi, după aceea, cu mine să-l căutăm pe Petr?

KORNEL: Da, mamă.

MAMA: Şi n-aş putea să-i duc de azi câte ceva?

KORNEL: Azi nu, mamă.

(Se aud în depărtare câteva împuşcături. Se întunecă.)

MAMA: Ce-i asta?

KORNEL *(nervos):* Nimic. Undeva, pe stradă… Te rog să nu iasă nimeni afară, mamă.

MAMA: Bine, dar Petr cu siguranţă ne aşteaptă…

KORNEL: Iarăşi Petr! Dar nu e vorba numai de Petr, mamă!

MAMA: Crezi că s-ar putea întâmplă ceva lui Toni… sau ţie?

KORNEL: iartă-mă, mamă, mă gândesc la poporul nostru.

(Se aud în depărtare câteva împuşcături.)

MAMA: Numai de nu i s-ar întâmpla ceva lui Petr!

KORNEL *(ascultă la fereastră):* Numai de nu s-ar întâmpla ceva poporului nostru, mamă… Acolo, undeva, afară, stă pregătit un pluton. Dacă ai şti ce băieţi minunaţi sunt… I se spune plutonul de elită. Trăgaci aleşi, care vor intra primii. Aşteaptă clipa şi se uită unul la altul. „Unde-i Kornel?“ Sunt aici, camarazi! Eu nu pot. Eu… trebuie să rămân acasă. Trebuie să fie cineva aici, dacă s-ar întâmpla ceva. Băieţi, ţineţi-vă bine, dar eu… pe mine mă puteţi şterge de pe lista voastră.

MAMA: Ce-i cu tine, Kornel?

KORNEL: Nimic, mamă. Nu te teme, eu… voi rămâne cu tine… şi cu Toni. Ştii, când sunt tulburări pe stradă, apar tot felul de oameni. Să nu-ţi fie frică de nimic, mamă. Eu rămân acasă.

(Se duce la rastelul cu puşti.)

MAMA: Ce cauţi acolo?

KORNEL: Puşca tatii, pe care o avea în Africa. Trebuie iarăşi

curăţată.

(Scoate puşca din rastel.)

MAMA: Dar o şterg zilnic de praf!

KORNEL: Tu nu te pricepi la asta, mamă. Puşca cere mai mult. Uneori trebuie să şi tragi cu ea, ştii? *(Pune mâna pe umărul mamei.)* Nu-ţi mai face griji, mamă! Totul o să fie în ordine, o să vezi.

MAMA: Şi Petr o să se-ntoarcă?

KORNEL: O să se-ntoarcă, mamă.

(Iese cu puşca. Se face din ce în ce mai întuneric.)

MAMA: *(se uită după el):* Eu ştiu că nu-mi spui adevărul, Kornel.

(Umblă prin cameră şi aranjează, ici şi colo, lucrurile.) (În depărtare se aud câteva împuşcături.)

MAMA: Doamne, ce-o fi cu Petr? *(Se aşază în fotoliu şi îşi împreunează mâinile.)* Doamne Dumnezeule, ocroteşte-l! pe Petr al meu. Fecioară Maria, maică prea îndurerată, milostiveşte-te de mine şi ocroteşte-mi copiii! Doamne Isuse Cristoase, înapoiază-mi-l pe

Petr. Fecioară Maria, roagă-te Domnului pentru copiii mei. Isuse cel răstignit pe cruce, aibi milă de copiii mei!

(Petr apare încet în uşă; e numai în pantaloni şi are cămaşa desfăcută. E aproape întuneric.)

PETR: Noroc, mamă!

MAMA *(sare):* Petr! Ţi-au dat drumul?

PETR: Da de undei? Numai că, eu, nu mai am ce vorbi cu ei, mamă.

MAMA *(seduce la el):* M-am temut atât de mult pentru tine…

Vino la mine, Petříčku!

PETR *(se fereşte):* Nu, mamă. Te rog, rămâi acolo!

MAMA *(se îndreaptă spre el):* Ce-i cu tine, fiule? Unde ţi-ai lăsat haina?

PETR *(ferindu-se):* Acolo. Acolo. Ţi-o vor trimite ei, mamă. Haina şi lucrurile. Sunt grozav de ordonaţi.

MAMA: Cine?

PETR: Ei. Albii. Înţelegi? Nu aprinde, mamă. Îmi pare foarte rău, dar ar trebui să-ţi spun ceva. Tocmai de aceea am venit la tine. Poate că va fi mai bine, dacă ţi-o spun chiar eu.

MAMA: Petr, ce s-a întâmplat? *(Întinde mâna spre el.)* Vino aici!

PETR *(se fereşte):* Nu trebuie să te superi pe mine, dar nu sunt eu de vină, mamă. Nici Kornel nu e vinovat.

MAMA: Ce vină?

PETR: Doamne, mamă, tu nu poţi să înţelegi, dar trebuia să te aştepţi la asta. Kornel o ştia dinainte. Aşa, acum totul s-a terminat, ştii?

MAMA *(cu teamă crescândă):* Ce s-a terminat, Petříčku?

PETR: A trecut îngrozitor de mult de atunci, mamă. S-a întâmplat acum o jumătate de oră.

MAMA: Ce s-a întâmplat?

PETR: Păi, mamă, m-au împuşcat!

MAMA: Petr!

(Se clatină şi se prăbuşeşte la pământ.)

PETR: Mamă I Doamne, ce am… Veniţi-mi cineva în ajutor! Ondra!

(Din întuneric apare imediat Ondra în halatul lui alb.)

ONDRA: Ce s-a Întâmplat?

PETR: Uite, mama…

ONDRA *(îngenunchează lângă ea şi-i ia pulsul):* Ia să vedem, mamă…

(Din întuneric se apropie tatăl în uniformă militară.)

TATĂL: I s-a-ntâmplat ceva?

PETR: Nu ştiu, s-a prăbuşit deodată la pământ.

TATĂL: De ce nu bagi de seamă! *(îngenunchează lângă mama.)* Suflete, ce e cu tine?

(Din întuneric apare Jiří, în salopetă de aviator.)

JIŘÍ: Noroc, Petr. Mamei nu-i e bine?

(Aprinde lampa de pe birou.)

ONDRA *(îngenuncheat lângă ea):* Inima. Dacă aţi şti cât de neregulat îi bate pulsul… Biata mamă!

TATĂL: Dacă am putea chema pe cineva!

ONDRA: La ce bun? Doar suntem noi aici. O să rămână câtva timp în nesimţire. Şoc nervos, înţelegi? Cel mai bun lucru e s-o lăsăm în linişte… Daţi-mi câteva perne!

PETR *(aduce perne):* Poftim!

JIŘÍ *(aduce mai multe perne):* Uite!

ONDRA: Ridică-i capul, tată! *(îi pune perna sub cap.)* Aşa. Şi acum stai întinsă şi liniştită, mamă. *(Se scoală.)* Plecaţi de lângă ea, să aibă linişte.

TATĂL *(se scoală):* Cu ce ai speriat-o aşa, Petr? Şi, ia spune-mi, de unde ai apărut aici?

ONDRA: O clipă, tati. *(îl întoarce pe Petr spre lumină şi se uită la fruntea lui.)* Vai! Una şi încă una. *(îi dă deoparte cămaşa, descoperindu-i pieptul şi loveşte cu degetul.)* Una, două, trei. Asta a trecut direct prin inimă, băiete.

TATĂL: Ia să văd şi eu. Ciudat lucru, asta arată aproape ca… Odată am executat, cu un singur glonte, pe un arab… Băiete, dar cum ai ajuns aici?

PETR: Execuţie cu gloanţe, tati.

TATĂL: Fiule, fiule, ai fost executat de soldaţi?

PETR: De soldaţi, tată.

TATĂL: Petr, sper că n-ai săvârşit o trădare…

PETR: Nu, tată. M-am dus, îndemnat de un ideal măreţ şi cinstit…

TATĂL: împotriva soldaţilor? Nu prea pâre verosimil, tinere.

PETR: Şi din tabăra noastră fac parte soldaţi, tată.

TATĂL: În amândouă taberele sunt soldaţi?

PETR: Da.

TATĂL: Ai noştri împotriva alor noştri…

PETR: Da, tată.

TATĂL: Asta nu-mi place, Petr; ai noştri împotriva alor noştri. Aţi încurcat lucrurile, tinerilor… Şi tu ai făcut pe iscoada, Petříček?

PETR: Nu, tati. Am scris numai la gazete.

TATĂL: Nu minţi, Petr… Pentru asta nu te-ar fi împuşcat soldaţii. Noi am executat numai spioni şi trădători.

JIŘÍ: Astăzi sunt alte vremuri, tăticule.

TATĂL: Aşa se pare. Aveţi, probabil, alte reguli de joc, băieţi.

(Se întoarce spre mama.) E! Cum îi mai e?

ONDRA *(stă aplecat deasupra ei):* E leşinată; parcă ar dormi.

TATĂL: Atunci e bine. Numai ea ne poate auzi…

ONDRA:…şi vorbi cu noi. Numai mama ne mai poate vedea. Ea n-a pierdut legătura cu noi.

PETR *(învârteşte distrat globul de pe birou):* Băieţi, a fost o clipă chinuitoare când a trebuit să-i spun ce s-a întâmplat…

Uf: Cunosc asta, camarade. Încerci atunci un sentiment atât de neplăcut, ca şi cum ai mărturisi o ştrengărie. *(Deschide sertarul biroului şi scotoceşte în el.)* Băieţi, ştiţi că mama a păstrat chiar şi pipele noastre? Ce bună e mama! De când o ştiu spunea: „Ieşi afară cu pipa!“ *(îşi pune în gură luleaua goală, cu mişcările automate ale unui fumător.)* Mm… Mm. Aici te simţi lotuşi ca acasă.

(Afară se aud împuşcături.)

TATĂL *(se duce la fereastră):* Parcă s-ar trage undeva. Poc! Poc! Puşti militare.

(Ascultă.)

PETR *(mută fără niciun ţel precis scrumierele şi presse-papier-ul):* Ăştia sunt ai noştri. Trag ai noştri.

JIŘÍ: Şi caietele mele sunt tot aici. E de necrezut câte mai păstrează mama noastră! *(Răsfoieşte caietul.)* A, aici am schiţat… Ce nostim e! Aici am încercat să schiţez un nou profil de aripă.

PETR *(aşază pe birou o statuetă făcută de negri, care se afla pe dulap):* Dă-mi voie.

JIŘÍ: Pentru ce o pui aici?

PETR: Aşa… nici eu nu ştiu. Ca să fac ceva, nu?

TATĂL *(pleacă de la fereastră):* Lasă-l, Jirka! Asta e doar nelinişte a celor morţi. Vor să atragă atenţia că au fost aici, ştii? O să-i treacă şi asta odată… Ascultă, Petr, cel puţin te-ai purtat bărbăteşte?

PETR *(pune undeva cutia cu tutun):* M-am purtat, tată. Nici n-am clipit.

TATĂL: Atunci e bine. N-aveai dreptul să ne faci de ruşine, nu-i aşa?

ONDRA *(lângă mama):* Trebuie să încerci… un sentiment grozav de

neplăcut când eşti executat.

PETR: Nici nu mă mai întreba! Când stai cu mâinile legate la spate, şi-n faţa ta, şase soldaţi de la ţară… Mi-era milă de ei, frate. Eu n-aş fi putut executa pe cineva…

TATĂL: Nu ţi-au legat ochii?

PETR Nu, tată. Am refuzat.

TATĂL: Curajos băiat! Cine a comandat execuţia?

PETR: Un locotenent sfrijit şi piţigăiat, tată. Grozav făcea pe nebunul, ca să nu se vadă că-i face rău execuţia. Şi-a încărcat revolverul chiar în faţa mea… ca să-mi tragă ultimul glonte, dacă ceilalţi soldaţi nu m-ar fi nimerit bine.

ONDRA: La naiba!

TATĂL: Trebuia, Ondra. Nu se poate altfel.

PETR: Ei, drăcia dracului, mi-am zis. Câinele ăsta mă scoate din sărite. I-am spus: „Pleacă de aici, neisprăvitule, o să comand singur…“

TATĂL: Nu trebuia să faci asta, Petr. Execuţia… este un lucru serios. Şi eu am asistat o dată la una şi… ce să mai vorbim…

PETR: Tată, trebuie să-ţi faci într-un fel curaj. E o situaţie atât de idioată… Soldaţii au râs, eu la fel. Asta ne-a făcut pe toţi să ne simţim mai uşuraţi. Ei, şi el s-a roşit, a scos sabia şi a răcnit: „La umăr, arm'!“… Băieţi, vă spun…

JlRI: Ce?

PETR: A trebuit să lupt, ca să nu cad în genunchi. Picioarele îţi sunt cuprinse deodată de o senzaţie de slăbiciune groaznică… Iar în stomac… Brrr! M-am simţit ca o cârpă. Ciudat, dar nici nu-mi amintesc când a strigat neisprăvitul ăla „Foc“. Am simţit doar un suflu rece prin păr.

ONDRA: Asta era frica.

PETR: Poate. *(Mută din nou, agitat, din loc în loc, obiectele.)* Vă spun însă… e o senzaţie teribilă. Îngrozitoare.

JIŘÍ *(îşi ridică ochii de pe caietul lui):* Mie nu e nevoie să-mi spui.

PETR: Nu, nici tu nu-ţi poţi închipui, Jirka. Nimeni nu-şi poate închipui.

JIŘÍ: Cunosc senzaţia asta, dragul meu. Ştii, când m-am prăbuşit cu avionul meu.

PETR: Nu sé compară. Atunci a fost doar o clipă.

JIŘÍ: Să nu crezi asta. De la douăsprezece mii de metri înălţime, durează câteva clipe. Omul nu-şi dă seama niciodată cât timp se prăbuşeşte, dar i se pare… o veşnicie. Şi are impresia, tot timpul, tot timpul, că întreg pământul se repede asupra lui.

ONDRA: La ce te gândeai atunci?

JIŘÍ: De fapt, la nimic. Mă simţeam numai înspăimântător de liniştit. „Vasăzică, ăsta e sfârşitul. Sau, cam aşa ceva“, gândeşti liniştit de tot, clar, prosteşte aproape. Şi, în acelaşi timp, te uiţi cam unde o

să te zdrobeşti. „Acolo n-aş vrea.“ Dincolo, sunt pomi. Dar poate că, totuşi, aici, pe câmp, ar fi mai bine.

PETR: Atunci, n-a fost prea rău, Jirko.

JIŘÍ: Te înşeli. Nepăsarea asta este mai rea şi… mai respingătoare decât nu ştiu ce durere. Ca şi cum ar înţepeni ceva în tine de viu şi nu te mai poţi mişca… Brr!

ONDRA: Asta nu e nepăsare, Jirko! mai curând groază. JIŘÍ: Nu ştiu, dar n-aş mai vrea să încerc a doua oară această înspăimântătoare senzaţie!

(Pauză.)

PETR: Şi cu tine cum a fost, Ondra?

ONDRA: Eu, frate, am avut timp berechet. La mine a durat… câteva zile şi nopţi,

PETR: Agonia?

ONDRA: Da. De trei zile ştiam… că totul se va termina. În clipele acelea, omul se gândeşte la atâtea… îşi aminteşte multe! Of! Of! Şi, în acelaşi timp, mă autoobservam; acum am ajuns la simptomul cutare şi cutare. „Ficatul ţi-e distrus, Ondroušku. Adică am ajuns până la…“

TATĂL: Ia spune-mi, Ondra, cum ai luat frigurile alea galbene?

ONDRA: în timpul unei experienţe, tată. Am vrut să constatăm dacă ţânţarul acela mizerabil „Stegomyia“, transmite boala şi de la bolnavii care au trecut de primul stadiu al infecţiei. Asta nu se ştia încă sigur. Aşa că m-am lăsat înţepat de ţânţarii cu care făceam experienţe.

TATĂL: Şi te-ai îmbolnăvit?…

ONDRA: Da. M-am îmbolnăvit în toată legea. Dar era cu totul contrariu presupunerii.

TATĂL: Ascultă, are vreo valoare o astfel de experienţă?

ONDRA *(dă din umeri):* Are, cel puţin ştiinţifică. Voiam să j ştim cum se dezvoltă microbul, în ţânţar. E destul de important, tată.

JlRI: Şi se moare greu de frigurile astea?

ONDRA: Greu, băiete. Zaci ca şi Lazăr, ai friguri şi gălbinare, ba… chiar mai rău. O boală scârboasă, prietene. Brr! N-aş dori-o nimănui.

PETR: în cazul acesta, numai tăticul nostru a avut o moarte frumoasă.

TATĂL: Eu? De ce crezi?

PETR: Să mori în luptă I Cel puţin termini repede… şi te mai poţi şi apăra…

TATĂL: Dar eu n-am murit în luptă, fiule!

PETR: Nu? Cum asta? Noi am crezut întotdeauna…

TATĂL:…că am căzut la ultimul asalt, ştiu. Aşa s-a spus de dragul mamei, copii. Ei nu i s-a putut povesti cum a fost cu adevărat.

JIŘÍ: Şi cum a fost?

TATĂL: Nici pomeneală să fi căzut! Am rămas doar acolo, băieţi.

ONDRA: Rănit?

TATĂL: Da. Şi acolo m-au găsit indigenii.

PETR: Şi apoi?…

TATĂL: Apoi m-au torturat până ce am murit. *(Face un gest cu mâna.)* Dar să nu mai vorbim de asta, nu? Ondra, ce face mama? Copii, se înţelege că mama nu trebuie să afle asta niciodată.

(Pauză.)

JIŘÍ *(aplecat peste caietul lui):* Ştiţi, e uşor de spus: „Să mori pentru ceva măreţ; pentru ştiinţă, pentru patrie, pentru credinţă, pentru mântuirea lumii“ sau mai ştiu eu pentru ce. Dar când ajungi în situaţia asta…

ONDRA:…ştiu, atunci totul arată altfel. Dacă ar izbuti cineva să-şi imagineze ce simte omul în clipa aceea, atunci poate că s-ar face mai puţină risipă de fraze: „O! cât e de frumos… să mori pentru ceva!“ Frumos! Eu n-am găsit nimic frumos în moartea mea.

PETR: Nici eu, frate.

(Afară, În depărtare, se aud câteva împuşcături.)

TATĂL: Mereu s-a murit pentru ceva, cine mai ştie pentru ce… Se pare că nu se poate altfel. Dar mă gândesc uneori… Dacă aş fi acum colonel sau general în retragere şi aş trăi, aici, cu voi şi cu mama – mi-aş scrie memoriile şi aş săpa pământul din grădiniţă… N-ar fi rău, băieţi. Dar n-ai ce face! Viaţa e viaţă, cel puţin omul poate face ceva. Ştiu că voi toţi v-aţi dat viaţa pentru ceva măreţ… Ondra, pentru ştiinţă, Jirka, pentru progresul tehnicii, iar Petr… De fapt, tu pentru ce ai murit, Petříček?

PETR *(aşază figurile pe tabla de şah):* Pentru egalitate şi libertate, tată.

TATĂL: Aha. Şi eu pentru rege, pentru patrie şi pentru onoarea drapelului. Sau, poate, din cauza ordinului tâmpit al unui colonel – asta n-are nicio importanţă. Tot lucruri frumoase şi mari, numai că… ştiţi, eu am murit înaintea voastră şi vă spun: n-ar fi fost rău să mai fi trăit puţin. Mie îmi plăcea mult viaţa, copii. Foarte mult. Şi când mă uit la voi, mă gândesc: unul din băieţii ăştia ar fi reuşit, poate, să înfăptuiască cu adevărat ceva serios… sau chiar măreţ. Dar, din nefericire, suntem toţi doar nişte eroi. E păcat, tinerilor. Am fi putut trăi şi astăzi.

ONDRA *(se scoală şi se întinde):* E plicticos, nu? Să priveşti numai ce fac ceilalţi. Noi, cei morţi, nu mai suntem buni de nimic. *(Se duce la bibliotecă.)* Oameni dragi, dacă aş fi acum în viaţă, aş munci ca un nebun. M-ar fi atras „boala somnului“!

JIŘÍ *(peste caietul lui):* Ce nebunie!

TATĂL: Ce anume?

JIŘÍ: Ideea asta de construcţie. E un lucru absolut posibil, tată. Drace, de ce n-am terminat-o! Ia stai, ar trebui să se facă aşa… *(Se aşază pe scaunul de la birou şi desenează.)* Aşa ar merge.

ONDRA *(deschide biblioteca):* Cât de extraordinară e mama noastră!

PETR *(aplecat peste tabla de şah):* De ce?

ONDRA: Mai e încă abonată la revistele mele medicale! Uite, aici e un număr nou din „Buletinul bolilor tropicale“. Colaboram şi eu la acest Buletin.

PETR: Ştii, în revista asta a apărut cândva un necrolog foarte frumos despre tine.

ONDRA *(scoate o revistă):* Aş vrea să văd ceva!

(Se aşază în fotoliu şi se uită în revista netăiată.)

TATĂL *(aplecat asupra mamei):* Vezi, sufletul meu, sunt iarăşi toţi cu tine. Se simt aici ca acasă. Pentru tine, mamă, suntem de-a pururi vii, nu-i aşa?

PETR *(aplecat deasupra tablei de şah):* Nu, aşa nu e bine. Drace, ce situaţie complicată!

JIŘÍ *(aplecat deasupra desenului):* Ar merge, dar centrul de greutate trebuia să fie situat mai jos.

TATĂL *(deschide gramofonul portativ):* Gramofonul acesta îl căram cu mine peste tot, copii. Şi la război. *(îl învârteşte cu gesturi mecanice.)* Asta era placa mea preferată. Săraca mama! A lăsat-o acolo ca amintire. *(Dă drumul gramofonului. Gramofonul cântă încetişor. Tatăl ascultă, ceilalţi sunt preocupaţi de ale lor.)*

ONDRA *(aplecat deasupra revistei):* Ia te uită, au găsit ceva împotriva leprei. Ei! Asta mi place!

(Se aud împuşcături.)

JIŘÍ *(deasupra desenului):* Trag mereu.

PETR *(la tabla de şah):* Staţi, acum abia începe. Taţi, problema ta se va termina, probabil, remiză. Nu poate fi câştigată. Nici de negru, nici de alb. Păcat ! *(împuşcăturile se înmulţesc. Cântecul gramofonului e pe terminate.)*

TATĂL: Asta îmi era cea mai dragă. *(Se întoarce şi ascultă.)* Auziţi? Ra-ta-ta. Sunt mitraliere, Petr.

PETR: Asta înseamnă începutul! *(Sare.)* Păcat, aş fi vrut să fiu prezent. Acum, camarazi, nu vă lăsaţi!

ONDRA *(se scoală şi aruncă revista):* Iar o să mai fie o mulţime de eroi, nu-i aşa? Băieţi, nu-mi place să aud aşa ceva.

PETR: Frate, asta-i muzică! Acum înaintează ai noştri. În sfârşit, băieţii lată-i! Pornesc la atac. Acum mătură străzile din faţa lor cu puştile mitraliere şi merg, merg repede, înainte… Ce splendoare! Băieţi, totuşi n-am murit degeaba!

(împuşcăturile sunt mai dese şi mai puternice.)

TATĂL: Ăsta e un tun cu tragere rapidă. Pac-pac-pac. Distanţa trei kilometri, direcţia… acolo.

JIŘÍ *(se scoală):* Centrul oraşului, tată.

PETR *(febril):* Sunt tunurile noastre! Acum am câştigat!

TATĂL: Numai să n-o sperie pe mama.

ONDRA: Ea nu ştie nimic. *(înfăşoară şi desfăşoară, mecanic, pe degete, o bucată de faşă pe care a scos-o din buzunar.)* Nebunii! Să tragă pe străzi! Un adevărat măcel!

PETR: Să fie! Trebuie să se facă loc pentru o lume nouă, Ondra! Jiří, pentru asta merită să lupţi chiar dacă ar costa mii şi mii de vieţi… Auziţi împuşcăturile astea? Ce frumuseţe! Oameni buni, dacă aş putea să fiu şi eu acolo…

TATĂL: Acum se trage şi aici, şi acolo… Mie nu-mi place. Asta nu mai e luptă, băiete. Sună a asasinat.

PETR: Fie şi aşa! Nu se poate altfel. Poporul trebuie să se răfuiască odată cu trădătorii… Lasă să-i împuşte odată pe bandiţii ăştia albi! auziţi cum se întinde lupta? Ai noştri nu se lasă! Infanteria e de partea noastră. Marinarii merg cu noi! Poporul e cu noi. Doar ofiţerii sunt de partea lor. Au aviaţie şi tunuri, dar nu pot trage cu ele în oraş. Căci şi-ar distruge oraşul, nu, tată?

TATĂL: Nu ştiu, Petr. Voi aveţi acum alte reguli.

JIŘÍ *(la aparatul de radio):* Şi în mâna cui e staţia de emisiune?

PETR: Bineînţeles că în mâna alor noştri. Încearcă, Jirko, vreau să-i aud…

JIŘÍ: Bine. *(întoarce butonul aparatului de radio.)* Atenţiune!

VOCEA DE LA RADIO *(care aminteşte pe aceea a lui Kornel):* Alo, aici comandamentul albilor.

PETR *(stupefiat):* Nu se poate!

VOCEA DE LA RADIO: Alo, alo! Comandamentul armatei albe invită pentru ultima oară bandele negre să înceteze măcelul de pe străzile oraşului. Depuneţi armele! Dacă peste cinci minute nu se vor depune armele, comandamentul va ordona artileriei să tragă asupra oraşului.

PETR *(strigă):* Asta n-o pot face! Tată, Ondra, nu-i aşa că asta n-o pot face? Oamenii aceştia au înnebunit!

VOCEA DE LA RADIO: Alo, alo! Comandamentul armatei albe ordonă cetăţenilor să se refugieze, imediat, în pivniţe. Dacă negrii nu părăsesc poziţiile lor, atunci, peste patru minute, se va ordona bombardarea centrului cu artileria. Dacă va fi nevoie, se vor folosi şi forţele aviaţiei.

PETR: Barbari! Barbari! Să nu faceţi asta! Bestii albe, vreţi să ne intimidaţi…

VOCEA DE LA RADIO: Alo, alo! Răspunderea pentru distrugerea oraşului şi a vieţilor omeneşti va cădea asupra comandamentului celor negri. V-am avertizat la timp. Am negociat până în ultima clipă, în timp ce negrii au început să masacreze ostatecii, ofiţerii şi cetăţenii oraşului.

PETR: E o minciună! Voi aţi început, voi, câinilor, voi, câini sângeroşi! *(îşi descoperă pieptul.)* Ce-a fost asta?

VOCEA DE LA RADIO: Respingem alte negocieri. Cine va fi găsit cu arma în mină, va fi împuşcat pe loc. Oricine a fost de partea celor negri, va fi chemat în faţa curţii marţiale. Alo! Alo! Peste două minute, centrul oraşului va fi bombardat. Somăm pentru ultima oară pe negri să se predea. Numai aşa va putea fi evitat dezastrul oraşului nostru.

PETR: Nu, nu, nu, nu ascultaţi! Camarazi de afară, nu trebuie să vă predaţi! Să se distrugă tot oraşul. Fie ce-o fi!

ONDRA: Ca să ai pentru ce muri, nu? închide radioul, Jiří!

(JJIŘÍ închide aparatul de radio.)

PETR: Da, să ai pentru ce muri! La luptă, negrilor! Pentru libertatea noastră! Pentru victoria noastră! Pentru o lume nouă! Tovarăşi, tovarăşi, nu vă lăsaţi! Chiar dacă s-ar distruge tot oraşul, chiar dacă ar cădea, măcelărit, tot poporul, chiar dacă ar fi distinsă întreaga lume, cauza noastră trebuie să triumfe! mai bine să murim cu toţii, decât să învingă câinii albi…

(În depărtare se aude o salvă de tun.)

TATĂL: Astea, astea sunt tunurile. Cele de cincisprezece. Vedeţi, s-au ţinut de cuvânt.

JIŘÍ: Ştiţi, oameni buni, sunt aproape bucuros că…

TATĂL:…eşti mort? Te cred. Bun! Ăsta era un tun de douăzeci şi patru, băieţi.

PETR: Asasinii! Asasini ticăloşi!

ONDRA: Staţi… Linişte. Mama îşi revine.

JIŘÍ: Biata mamă, tocmai acum.

TATĂL: Stingeţi lumina!

(Se face întuneric. Se aude bubuitul lunurilor şi răpăitul puştilor.)

VOCEA LUI ONDRA: Cu bine, mamă.

VOCEA TATĂLUI: Nu te teme, iubito. Noi suntem mereu alături de tine.

VOCEA LUI JIŘÍ: Nu e decât o furtună, mami! Trece.

VOCEA LUI PETR: Asasini! Asasini!

(Bubuitul tunurilor şi împuşcături. La fereastră, creşte lumina roşie a unui incendiu îndepărtat.)

MAMA *(se scoală):* Petr!… Kornel!… Toni!… Ce se-ntâmplă, Kornel? Unde-i Petr? Toni, unde-i Kornel, Kornel, auzi?

(în uşă apare Toni.)

TONI: Mamă, mămico, eşti aici? *(Aprinde lumina.)* Ďe când te caut.

MAMA *(îşi acoperă ochii):* Toni, unde-i Petr? N-a venit încă?

TONI: Nu, mamă. Te rog…

MAMA: Ce se petrece acolo, Toni?

TONI: Se trage cu puşca, mamă, dar ştii, foarte departe. Să nu-ţi fie teamă. Oricum eu am să fiu cu tine… *(Deschide sertarul mesei şi vrea să scoată revolverul, pe care l-a încărcat Kornel.)* Să nu-ţi fie frică!

MAMA: Ce ai luat, Toni? Lasă acolo revolverul. Nu pune mâna pe

el, nu-i pentru tine!

TONI: Ştii, mamă… m-am gândit că, dacă ceva… Kornel spunea…

MAMA: Unde-i Kornel? Cheamă-l pe Kornel!

TONI: Nu te supăra, mamă…

MAMA: Toni, unde-i Kornel al nostru?

TONI: S-a dus acolo, mami. A luat puşca şi a spus: „Toni… spune mamei să nu se supere c-o las aici singură… dar eu trebuie să mă duc.“

(În bubuitul tunurilor, cortina, cade.)

ACTUL AL TREILEA

Aceeaşi încăpere, dar armele de pe perete şi din rastele au fost îndepărtate.

MAMA *(scoate de pe perete ultima pereche de pistoale, le închide în sertar şi ia cheia):* Aşa. Nu vreau catoni să aibă numai arme în faţa ochilor. *(Se uită jur-împrejur.)* Nu vreau! *(Se duce la fereastră şi închide jaluzelele.)* Şi nici afară n-am să mă uit. *(Răsuceşte comutatorul electric de lângă uşă şi aprinde lumina.)* Nu mai e nimic aici? *(Se duce spre aparatul de radio.)* Şi tu o să încetezi a mai vorbi. Toni nu trebuie să ştie ce se petrece afară. *(Ezită lângă aparat.)* Şi nici eu… nici eu nu trebuie să ştiu. Nu mai vreau să aud nimic. Nu-mi pasă de nimic. *(Şovăie.)* Vezi, acum trebuie să taci. Şi nu-i aşa că ai vrea să vorbeşti? Ai vrea să zăpăceşti, din nou, capul lui Toni? Nu, nu, n-ai să mai răcneşti aici. Anunţă ce vrei… dar nu aici. Aici nu. Aici sunt eu! N-o să-l mai zăpăceşti pe Toni al meu… *(Întoarce butonul aparatului de radio.)* E! Ce zici de-asta? Şi-acum, ia să vedem, ce mai spui?

VOCEA DE LA RADIO *(o voce de femeie, pătimaşă, stăruitoare):* E o crimă. S-a săvârşit o crimă împotriva dreptăţii, sunt călcate în picioare toate tratatele, s-a săvârşit cea mai brutală violenţă. Ascultaţi, ascultaţi, ascultaţi! Fără să se declare război, fără niciun fel de motiv, fără niciun cuvânt de negociere, armata străină a trecut hotarele ţării noastre. Fără niciun cuvânt de avertisment, fără motiv, fără declararea războiului, tunurile şi avioanele au început să bombardeze oraşele noastre. Duşmanul a profitat de clipa când poporul nostru era slăbit de moarte de pe urma neferici tului război civil şi a atacat teritoriul nostru, sub pretextul că vine să restabilească ordinea. Cine i-a dat acest drept? Ce motive are pentru a justifica această intervenţie? Nu există niciun motiv, nu există niciun drept. Adresăm, prin radio, un apel către întreaga lume! Ascultaţi, s-a săvârşit o crimă, s-a săvârşit o crimă îngrozitoare!

We call the World: hear, hear, it is an outrage, it îs an awfull crime! Nous appelons toute l'humanité; voyez, quel crime! Wir rufen die ganze Welt: es wurde ein schreckliches Verbrechen begangen! ***[62]***

Poporul nostru, nefericitul nostru popor, sleit de puteri, este exterminat ca fiarele sălbatice!

MAMA *(închide aparatul de radio):* Degeaba strigi la mine! Nu vreau să te ascult! Crimă! Crimă! Când l-au împuşcat pe Petr al meu n-a fost crimă? Şi când a căzut şi Kornel al meu, n-a fost crimă? Kornel al meu! Petr al meu! Mie îmi vorbeşti de crime? Eu le cunosc, eu, mama! împotriva mea s-au săvârşit cele mai multe. Ştiu, tu nu mi-ai cunoscut băieţii. Dacă i-ai fi văzut, cât de plină era casa de ei… Strigi să te audă lumea! Şi eu am strigat, şi crezi că am primit vreun răspuns?

(Întoarce din nou butonul aparatului de radio.)

VOCEA DE LA RADIO: Noi singuri, noi singuri trebuie să ne ajutăm. Ne vom apăra până la ultima suflare. Vom face zid de apărare din trupurile şi inimile noastre. Regimentele noastre, trimise împotriva duşmanului, se luptă cu un curaj desperat, dar nu pot rezista, dacă nu vor primi întăriturі. Chemăm pe toţi bărbaţii, până la cel din urmă. Vă chemăm pe voi, bărbaţi ai acestei ţări: prezentaţi-vă, prezentaţi-vă la arme! Vă chemăm pe voi, femei ale acestei ţări: treceţi la muncă în locul bărbaţilor şi fiilor voştri, pe care îi trimiteţi să lupte sub drapelul patriei.

MAMA *(închide butonul aparatului de radio):* Nu, nu! E în zadar. Eu nu-ţi pot trimite pe nimeni, eu n-am pe nimeni. Toni nu poate, el este încă copil. Nu există niciun ordin pentru ca şi copiii să se ducă la război. Asta-i o absurditate. Cine ţi-a dat dreptul să trimiţi pe bărbaţii sau fiii altora sub drapel? Nu sunt ai tăi, aşa că nu mai vorbi! Spune-mi, ai tu vreun fecior?

(Deschide iarăşi aparatul de radio.)

VOCEA DE LA RADIO: Acum nu vă mai cheamă o voce omenească, ci vă cheamă însăşi patria. Eu, patria, chem pe toţi bărbaţii. Eu, patria mamă, rog pe fiii mei: apăraţi-mă! Apăraţi-mi copiii!…

MAMA *(închide aparatul de radio):* Nu, tu nu eşti mamă! Mamă sunt eu, eu, înţelegi? Ce drept ai tu asupra copiilor mei? Dacă ai fi mamă, n-ai putea să-i trimiţi la război. I-ai ascunde, ca şi mine, i-ai încuia, ca şi mine, şi ai striga: nu-i dau; nu-i dau! Eu nu mai am pe cine să dau, să-ţi intre bine în cap! Aici nu mai este nimeni. Aici sunt numai eu, o femeie bătrână, nebună. I-am dat pe toţi fiii mei. Nu mai am, nu mai am.

(În uşă a apărut Toni.)

TONI: Mamă!

MAMA *(se întoarce):* Ce cauţi aici? *(Strigă îngrozită.)* Toni!

Şi tu? *(Se repede la el şi-l pipăie.)* Nu, slavă Domnului, eşti tu, tu eşti. Eşti viu, nu? Cât m-ai speriat! Ce cauţi aici, Toni? Ştii că eu nu vreau ca tu să… să asculţi aici… pe femeia asta. Nu vreau, Toni!

TONI: Mamă, dar are o voce atât de frumoasă! De extraordinară! Ştii, pot să mi-o închipui foarte clar: este înaltă şi palidă… şi are nişte ochi atât de mari…

MAMA: Nu te ocupa tu de ea!

TONI: Dacă mă cheamă!

MAMA: Nu te priveşte pe tine, Toni. Las-o să spună ce vrea.

Şi nu mai veni aici. O să încui camera asta.

TONI: De ce?

MAMA *(se aşază):* Uite aşa, o închid. Am să aduc aici proviziile noastre. Dacă o să fie război, trebuie să am ce-ţi da de mâncare, micuţul meu. Camera asta tot nu mai foloseşte la nimic. Slavă Domnului că am avut grijă de provizii! 0 să locuim jos, în pivniţă. Ca să nu ne vadă nimeni. O să fie o casă părăsită, din care toată lumea a pierit.

TONI: Dar, mamă…

MAMA: Taci, Toni! Nu te teme! O să te ascund bine şi nimeni n-o să ştie că eşti acasă. N-ai voie să te duci afară. O să rabzi… O să răbdăm totul, până o să se liniştească afară. Nici n-o să ştii că e război. Războiul nu e pentru tine! Tu eşti prea tânăr pentru asta! O să stăm ascunşi în pivniţă ca şobolanii, şi tu o să citeşti cărţi şi o să te gândeşti cum străluceşte afară soarele. Spune, nu-i aşa că n-o să ne fie rău acolo?

TONI: Mamă, te rog… te rog, mamă, lasă-mă!

MAMA: Ce tot vorbeşti, copilule? încetează cu prostiile.

TONI: Te rog, mamă, lasă-mă, lasă-mă să mă prezint voluntar! Mamă, eu nu pot rămâne aici…

MAMA: Eşti nebun, Toni?! Tu nu te poţi duce! Nici n-ai împlinit optsprezece ani…

TONI: N-are importanţă, mamă. O să vezi că se duc toţi. Toată clasa noastră o să se prezinte, mamă. Te rog, mamă, trebuie să mă laşi.

MAMA: Ar fi curată nebunie, copilule! Ce să facă acolo cu tine?

TONI: Fii sigură, mamă, că şi eu o să fiu tot atât de bun soldat ca oricare din clasa noastră! Mi-am şi dat cuvântul…

MAMA: Cui?

TONI: Colegilor mei de la şcoală, mamă.

MAMA: Toni, cred că asta mă priveşte mai mult pe mine, mama ta, decât pe colegii tăi.

TONI: iartă-mă, mamă, dar de vreme ce merg toţi…

MAMA:…atunci, nu trebuie să te duci şi tu, micuţul meu. O să rămâi acasă.

TONI: De ce tocmai eu să nu mă duc?

MAMA: Pentru că tu ai altă fire, Toni. Pentru că tu eşti debil, nu eşti făcut pentru serviciul militar. Şi pentru că nu vreau eu, fiule. E de ajuns?

TONI: Nu te supăra, mamă, dar… vezi tu, este vorba… de patrie… de naţiune…

MAMA: Şi tu o să salvezi naţiunea, da? Că fără tine nu se poate, nu? Cred, copilule, că prezenţa ta n-o să fie hotărâtoare.

TONI: Dacă fiecare mamă ar vorbi aşa…

MAMA: Nu m-aş mira, dragul meu. Crezi că o mamă s-ar putea resemna săi se ia copiii, unul după altul? N-ar mai fi mamă, băiete, dacă ar îngădui aşa ceva.

TONI: Dar dacă este un război atât de îngrozitor, mamă?…

MAMA: Nu sunt eu de vină, Toni. Nicio mamă nu e de vină că a izbucnit războiul. Noi, mamele, fiule, n-am pornit niciodată război. Noi l-am plătit cu copiii noştri. Dar eu n-am să mai fiu atât de proastă să-l dau şi pe ultimul pe care îl mai am. Să se facă războiul şi fără mine. Eu nu mai dau nimic. Pe tine nu te dau, Toni.

TONI: Nu trebuie să te superi, mamă, dar… eu trebuie. Ştii, e un ordin. Toţi bărbaţii trebuie să se prezinte.

MAMA: Tu nu eşti bărbat. Toni. Tu eşti copilul meu. E de ajuns să închid ochii, şi ştii ce văd? Un copilaş care gângureşte, care stă pe jos şi bagă în guriţă orice jucărie. „Nu e voie, Toni! Nu trebuie să faci aşa! Scoate jucăria din gură!“

TONI: Eu nu mai sunt copil, mamă!

MAMA: Nu? Vino mai aproape, să te văd! Vrei să te duci la război? Toni, eu am avut într-adevăr un băiat mare, dar acela nu mi-a făgăduit să se ducă la război, ci altceva. Îţi aminteşti? Am avut un fiu pe care l-am învăţat să urască războiul, nu? Un fiu care spunea: „Mamă, când vom fi mari, n-o să mai fie niciodată război. Noi nu-l vrem, noi nu vom ucide, noi nu ne vom mai lăsa duşi la abator.“ Şi mai spunea: „Mamă, cum poate cineva să ia arma în mină împotriva unui om?“ Nu-i aşa, Toni?

TONI: Da, mamă, dar acum e cu totul altceva. Acum este vorba de apărare, înţelegi?

MAMA: Dar tu ai putea fi în stare să omori pe cineva? TONI: Da, mamă. Adică, cred… dacă trebuie…

MAMA: Şi te-ai duce bucuros?

TONI:…foarte bucuros, mamă.

MAMA: Ei, vezi, Toni, vezi? Şi tu mi-ai scăpat din mână, băiatul meu. Nici pe tine nu mai pot să te înţeleg. Cum te-ai mai schimbat, micuţule!

TONI: Mamă, plângi? Atunci… mă laşi?

MAMA: Nu, Toni. Sunt o femeie bătrână şi încăpăţânată. Eu nu-mi dau fiul… pentru un lucru pe care l-am blestemat. Războaiele voastre m-au costat prea mult, fiule. Tu nu te vei duce. Nu te las.

TONI: Mamă, tu nu poţi să mă opreşti. O să vezi!… O să fug! O să fug! O să fug!

MAMA *(se scoală):* Atunci, aşteaptă ! Uită-te la mine, Toni! Uită-te la mine!

TONI: Mamă, dacă te rog atât de mult…

MAMA: Ai putea să mă laşi aici, tu, unicul meu fiu? Dar la ce s-ar

putea întâmplă cu mine, nu te gândeşti? Cum aş mai putea trăi dacă ai pleca şi tu? Nu-mi poţi face asta, Toni. Nu te am decât pe tine.

TONI: Dar n-o să mi se întâmple nimic, mamă, nu te teme! Pe cinstea mea. Simt. Să nu-ţi închipui nicio clipă că mi s-ar putea întâmplă ceva.

MAMA: Nu, nu-ţi poţi închipui, dar eu da, Toni. Eu da! Toţi, toţi, v-aţi dus ca la o plimbare şi mi-aţi spus la fel: „Nu te teme, mamă! într-o clipă, vom fi cu toţii iarăşi aici!“… Eu vă cunosc, băiete! Şi e greu să mă mai convingi.

TONI: Nu, mamă, nu vreau să te conving de nimic. Ştiu… ştiu că pot să cad, acolo. Mi-am imaginat lucrul acesta, foarte exact… Din clipa în care m-am hotărât… să mă duc, am căzut de atâtea ori… trăiesc lucrul acesta atât de viu. Sau văd, acolo, zăcând, pe băieţii clasei noastre. Ca şi cum toţi ar fi căzut, ştii? O grămadă de băieţi zăcând acolo, cu degetele încă pline de pete de cerneală… Şi, credemă, totul îmi e absolut indiferent. Nu mi-e frică de loc. Înţelegi, asta înseamnă că trebuie, nici nu-mi pot închipui că aş putea să nu mă duc.

Noi ne-am spus că asta este o simplă datorie… a noastră, a tuturor!

MAMA: Ştii care e datoria ta, Toni? Să rămâi lângă mine. Asta îmi eşti dator mie, pentru tata… pentru fraţii tăi. Pe unul, trebuie să mi-l lăsaţi aici. Poate că am şi eu… vreun drept, copii!

TONI: Ştiu, mamă, dar acum e vorba de o datorie mai mare, şi nimic nu contează mai mult decât datoria…

MAMA: Mai mare, mai mare… Ştiu, băiete, că, pentru lucrul mai însemn nimic. Că, în definitiv, eu n-am fost pentru voi decât… ceva secundar. Toni, eu cunosc acum bine înaltele voastre datorii de bărbaţi. Dar, ca să consider datoria tot atât de însemnată ca voi – asta nu mi-o poate cere nimeni. Sunt prea bătrână pentru asta. Bătrână de mii şi mii de ani, băiatule.

TONI: Mamă, dacă nu mă laşi, atunci… atunci…

MAMA: Atunci ce? N-o să mă mai iubeşti, nu? O să mă urăşti, da? O să mă dispreţuieşti pe mine şi pe tine însuţi, o să te zbaţi ca un om în lanţuri? Ştiu, Toni. Poţi să nu mă iubeşti, copilul meu, dar o să fii lângă mine. Şi când o să se termine războiul, o să spui: „Ai avut dreptate, mamă, şi viaţa are nevoie de bărbaţi“, *(li pune mâna pe umăr.)* Ei, ce zici, Toni?

TONI *(se smulge din mâna ei):* Te rog, mamă, lasă-mă…

MAMA: Bine. Poţi să nu mă iubeşti, fiule. De-acum încolo, sunt destul de tare şi… pentru asta. La urma urmelor, dragul meu, şi dragostea e crudă şi rea. Sunt ca o lupoaică. Nu există ceva mai de nestăpânit, pe lume, decât instinctul matern. Deci, dacă vrei, du-te, du-te, Toni, însă să ştii că mă omori. Ei bine, de ce nu pleci?

TONI: Te rog, mamă, nu te supăra pe mine. Eu nu mă pricep să-ţi vorbesc cum trebuie! Dar o să-ţi vorbească ea, Patria! Şi o să vezi şi tu

că trebuie să mă duc ca şi ceilalţi…

MAMA: N-o să văd nimic, Toni. Cum? încă n-ai observat c-am orbit de atâta plâns? Ce trebuie să văd eu, o mamă bătrână? întotdeauna eu nu v-am văzut decât pe voi, copii. Pe voi, copilaşi în cămăşuţe… Poate că nu m-am deprins încă cu gândul să văd că aţi crescut atât de mari!

Vino să te văd, băiatule, vino-ncoace! Ce mare eşti! Ştii, Toni, trebuie să te porţi ca un bărbat!

TONI: Da, mamă. Trebuie.

MAMA: Vezi dar. Nu trebuie să laşi aşa o mamă bătrână, nebună, de cinci ori îndurerată, să se chinuiască. Tu nici nu ştii ce aş fi în stare să fac! M-aş duce în stradă şi aş striga că blestem războiul ăsta, că blestem pe cei care vă trimit la el.

TONI: Mamă!

MAMA: N-ai dreptul să-mi faci una ca asta, Toni. Trebuie să fii sprijinul mamei… şi apărătorul ei. Eu nu te mai am decât pe tine. Ştiu foarte bine că pentru tine e un sacrificiu… Dar ca bărbat, Toni, eşti obligat să suporţi şi un astfel de sacrificiu.

TONI *(îşi muşcă buzele ca să-şi biruie plânsul):* Mamă, eu… Tu ştii, dacă ai nevoie de mine… atunci, eu… cu adevărat, nu mai ştiu…

MAMĂ *(îl sărută pe frunte):* Vezi? Vezi? Am ştiut ce pot aştepta de la tine. Eşti înţelept… eşti un băiat curajos. Tata s-ar bucura de tine. Vino, Toni! Trebuie să ne pregătim pentru… războiul ăsta.

(Se sprijină de braţul lui ţi îl duce afară. La uşă stinge lumina electrică. Întuneric.)

(Se aude cum mama încuie pe dinafară şi scoate cheia.)

VOCEA LUI ONDRA: Biata mamă!

VOCEA TATĂLUI: Bietul Toni!

VOCEA LUI KORNEL: Pentru băiatul ăsta, trebuie să fie groaznic!

(Pauză. Afară se aud bătăile de tobă şi marşul soldaţilor.)

VOCEA LUI PETR: Auziţi? Soldaţi.

VOCEA LUI Jiří: Se duc pe front.

VOCEA TATĂLUI: Mărşăluiesc frumos. Un, doi! Un, doi!

VOCEA LUI KORNEL: îmi vine să mă duc şi cu cu ei.

(Pauză. Afară tobele se aud mai slab.)

VOCEA TATĂLUI: Jiří, poate că ai putea să prinzi ceva ştiri la radio. Ar trebui să ştim ce se petrece.

VOCEA LUI JIŘÍ: Da, tată.

(Se aude, pocnind, butonul aparatului de radio.)

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO *(înăbuşită):* Armata noastră din răsărit se retrage mereu, în lupte grele. Flancul drept s-a oprit, acoperit de o coastă de munte şi opune duşmanului o rezistenţă înverşunată.

VOCEA TATĂLUI: Numai de nu ne-ar cădea în spate.

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: în luptele aeriene,

şaptesprezece avioane inamice au fost doborâte, iar nouă dintre avioanele noastre nu s-au întors la bazele lor.

VOCEA LUI JIŘÍ: Nouă faţă de şaptesprezece. Nu e rău!

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Bombardarea oraşelor noastre deschise continuă. Numărul persoanelor civile ucise este evaluat la opt mii. Până acum nu avem ştiri mai exacte despre soarta oraşului Villamedia, atacat de aviaţia duşmană.

VOCEA TATĂLUI: închide-l, Jiří. Vine cineva.

(Se aude cum pocneşte butonul. Se aude cheia, iar În camera întunecată intră mama.)

MAMA *(închide uşa după ea, face câţiva paşişi rămâne nemişcată)*: Ştiu că sunteţi aici. Vă adunaţi aici, ca gândacii la pâine… Ce vreţi de la mine?

VOCEA TATĂLUI: Am venit numai să te vedem, suflete.

MAMA: Nu ca să mă vedeţi pe mine, Richard.

(Aprinde lampa de pe birou şi se uită împrejur.) (În încăpere se află, ici şi colo – în picioare sau stând – domnul bătrân, tatăl, Ondra, Jiří, Kornel şi Petr.)

KORNEL: Bună seara, mamă.

MAMA: Poftim, sunteţi toţi aici!

TATĂL: Dragă, tu nici n-ai observat… A venit şi bunicul cu noi.

DOMNUL BĂTRÂN *(stă într-un fotoliu, îmbrăcat în haine negre, demodate, cu decoraţii pe piept)*: Bună seara, fetiţo.

MAMA: A venit şi bunicul? Tată, pe tine nu te-am văzut de mult.

DOMNUL BĂTRÂN: Ei vezi, fato! Nici nu m-am schimbat mult, nu-i aşa?

MAMA: Nu te-ai schimbat. Dar pentru ce… te rog… *(Se uită când la unul, când la altul.)* De ce v-aţi adunat cu toţii aici? E vorba de vreun consiliu de familie?

ONDRA: Nici gând, mamă. Am vrut doar să fim lângă tine, căci sunt zile atât de grele.

MAMA: Nu minţi, Ondra? Nu prea mi-amintesc să vă fi gândit vreodată atât de mult la mine. Despre ce aţi vorbit aici?

JIŘÍ: Despre nimic, mamă. Am ascultat ştirile, la radio.

MAMA: Ia te uită! Nici n-ai crede că vă mai pot interesa atât de mult.

PETR: Pe noi, morţii? Foarte mult, mamă. Mai mult decât îţi închipui.

MAMA: Numai că, slavă Domnului, nu vă mai puteţi amesteca în lucrurile astea.

TATĂL: Te înşeli, sufleţelule! mai mult decât crezi. Mai mult decât ştiţi voi, cei vii. Când e război, noi, morţii, ne sculăm…

KORNEL: La drept vorbind, noi nu suntem atât de morţi cum îţi închipui tu, mamă.

PETR: Şi ceea ce se petrece continuă să fie destinul şi opera noastră.

MAMA: Opera voastră, ştiu. Dacă asta-i opera voastră, atunci n-aţi avea de ce să vă lăudaţi cu ea.

TATĂL: Dar, dragoste, războiul acesta nu s-a terminat încă. Ba chiar poate fi câştigat onorabil. Numai să se aducă forţe noi. Mi-e teamă de aripa stângă. Bătrânico, unde ai pus hărţile mele de stat-major?

MAMA *(descuie biroul):* Sunt aici. Ce vrei cu ele?

TATĂL: Să mă uit la ceva. Mulţumesc.

(Desface hărţile pe birou.)

KORNEL: Taţi, cel mai rău e că avem efectivele distruse. Şi ofiţeri puţini. Au fost omorâţi în războiul civil. A fost o grozăvie. Abia acum îţi dai seama ce dezastru a fost!

PETR: Voi aţi provocat dezastrul ăsta, Kornel.

KORNEL: Nu noi, Petr. Voi îl aveţi pe conştiinţă. Voi, cu anarhia voastră, cu gloata voastră, cu pacifismul vostru ucigaş…

PETR: Şi voi cu tunurile voastre, omule. Alea au fost mai rele.

KORNEL: Nu mai spune aşa. Oare puteam să privim, în linişte, cum răsculaţi poporul? Nu, mulţumesc frumos, asta mai lipsea! Slavă Domnului că am putut salva, cel puţin, elita armatei noastre de spiritul vostru destructiv.

PETR: Iar noi, slavă Domnului, am învăţat, ce] puţin, poporul să lupte. O să fiţi chiar bucuroşi că poporul s-a obişnuit să se ducă la moarte!

KORNEL: Dar nu să se şi supună.

PETR: Nu, faţă de voi, nu. O să vezi după război.

KORNEL: Ce, crezi că, după război, o să se mai gândească cineva la utopiile voastre nebuneşti?

PETR: O să se gândească! Sigur că o să se gândească. Băiete, o dată ce-ai înarmat poporul… Abia atunci o să se vadă la ce-a fost bun războiul ăsta!

KORNEL: Petr, din războiul acesta numai naţiunea noastră va ieşi victorioasă. O naţiune puternică, disciplinată, conştientă de valoarea ei. De aceea, binecuvântez acest război. Pentru că va pune capăt tuturor flecărelilor prosteşti despre o nouă şi o mai bună orânduire a lumii…

MAMA: Copii, copii, tot n-aţi încetat să vă certaţi? Nu vă e ruşine, gemenilor? Amândoi aţi murit pentru ideile voastre şi tot nu vă ajunge? Ce-o să creadă bunicul despre voi?

DOMNUL BĂTRÂN: Eu nu înţeleg lucrurile astea. Ei au sângele mai tânăr!

PETR: iartă-mă, mamă. Dar atâta timp cât mai dăinuie ideile noastre… până nu se va decide pentru ce am luptat… n-avem linişte nici după moarte.

ONDRA: Noi toţi, mamă, ducem mai departe lupta noastră, fiecare

după puterile lui. Pentru adevăr, pentru naţiune, pentru omenire. Vrem ca ideile noastre să biruie. Şi ştim că mai putem pierde totul… chiar şi după moarte.

TATĂL *(aplecat peste harta statului-major)*: Linia asta ar putea fi apărată. Băieţi, ar fi o manevră clasică; întărim cât mai solid centrul, apoi străpungem aripa şi-i azvârlim pe nemernicii ăştia în mare.

KORNEL: Nu ştiu, tată. Dar pentru străpungerea asta ar trebui să aruncăm în luptă forţe extraordinar de puternice.

TATĂL: Ar trebui, tinere, ar trebui. Şi la acţiunea asta vom participa toţi, nu?

MAMA: Care toţi, Richard?

TATĂL: Toţi, sufleţelule. Şi noi… Şi noi…

MAMA *(ironică):* De mare folos veţi fi voi acolo!

ONDRA: Mai mult decât crezi, mamă. Naţiunea trebuie să-şi aibă acolo morţii ei.

MAMA: De aceea sunt ucişi atâţia, nu?

PETR: Ştii, mamă, de data asta e vorba şi de noi. Dacă s-ar pierde războiul acesta…

KORNEL:…ar însemna că noi toţi am murit degeaba. Atunci, mamă, n-ar mai rămâne nimic… nici după noi, morţii.

MAMA: Richard, copii, voi… voi vreţi cu adevărat să vă duceţi?

Jiří: Trebuie, mamă, este datoria noastră. Ştii doar că ne cheamă. Tata se va duce cu vechiul lui regiment…

PETR: Eu m-aş duce cu voluntarii.

Jiří: Iar eu… rămân la aviaţia mea.

TATĂL: De-ar nimeri Toni la regimentul meu!

MAMA: Richard!

TATĂL: Era un regiment excelent, suflete. Un regiment glorios. A avut întotdeauna cei mai mulţi soldaţi căzuţi pe câmpul de luptă.

MAMA: Aşadar, de aceea aţi venit aici? Mi-am închipuit eu. Dar pe Toni nu vi-l dau, auziţi? Toni nu poate să meargă! Toni nu poate…

TATĂL: Ar fi mare păcat, mamă. Mi-ar părea grozav de rău pentru băiatul ăsta.

ONDRA: Trebuie să înţelegi, mamă. Toni s-ar simţi grozav de umilit, dacă ar trebui să |rămână acasă. Este atât de sensibil! Pentru el, asta înseamnă o problemă de conştiinţă.

JIŘÍ: Doar e fiu de maior. Tatăl lui a căzut pe câmpul de luptă… ca un erou. Ce-ar zice lumea, dacă băiatul nostru nu s-ar prezenta? E o chestiune de onoare, înţelegi?

KORNEL: Este lupta pentru patrie, mamă. Trebuie. E datoria lui.

PETR: Mamă, şi eu te rog. Ştii că eu am fost şi… sunt şi azi împotriva războiului, dar împotriva unei asemenea brutalităţi trebuie să ne apărăm, mamă. Este o chestiune de conştiinţă.

MAMA *(se uită în jur, hăituită):* Voi aţi vrea să cadă şi el? Aţi venit

după el, nu? Prin urmare, sunteţi toţi împotriva mea! Toţi sunteţi împotriva mea!

TATĂL: Dar, suflete, asta nu înseamnă că suntem împotriva ta!

MAMA: Sunteţi! Se vede după cum aţi venit la mine! Onoare! Conştiinţă! Convingere! Datorie! Şi asta-i totul? Altceva nu ştiţi?

ONDRA: Ce vrei să spui, mamă?

MAMA: Aţi uitat să-mi spuneţi: „Tu nu poţi să înţelegi, mamă.

Asta-i o treabă bărbătească."

TATĂL: Ai dreptate, Dolores, este o problemă care îi priveşte pe bărbaţi…

MAMA: Aţi văzut? Şi eu am făcut din ea o problemă femeiască… problema mea de mamă. După cum văd, Richard, noi… noi nu ne înţelegem. Şi voi, copii… nu mai am ce vorbi nici cu voi. Cred că n-are niciun rost să discutăm mai mult.

JIŘÍ; Dar, mamă…

MAMA: Lăsaţi-mă! Şi plecaţi de aici! Eu… eu nu vreau să vă mai văd.

(Se întoarce.)

(Pauză. Morţii se uită unul la altul nedumeriţi.)

ONDRA: Mama nu ne crede…

MAMA: Am şi de ce, Ondra.

ONDRA: Noi suntem, pentru Toni, un exemplu rău, nu? Dar dacă ţi-ar spune asta bunicul?

DOMNUL BĂTRÂN: Ce, eu? *(Toţi întorc capul spre el.)* Doamne, este un lucru atât de greu, copii! Eu nu sunt nici soldat, nici erou. Eu nu-mi amintesc de niciun război.

MAMA: Tată, ai putea să-ţi trimiţi ultimul copil la război?

DOMNUL BĂTRÂN: Fetiţo, noi aparţinem unei lumi vechi…

Voi sunteţi altfel.' Voi v-aţi deprins cu războiul şi cu lucruri asemănătoare. Un mort, o mie, o sută de mii de morţi, ce înseamnă asta pentru voi? Dar noi, de unde! Pentru noi, războiul era ca un mit, nu? Ceva care nici nu poate exista cu adevărat la noi.

MAMA: Dar dacă ar exista, tată, dacă ar exista?

DOMNUL BĂTRÂN: Stai… stai puţin. Noi nu rezolvam lucrurile aşa, cu una, cu două. Despre război, am citit doar şi am învăţat că este o mare cinste să mori pentru patrie… Noi, bătrânii, credeam asta, fetiţo. E drept că pe atunci nu cădeau atâţia ca acum… cazurile erau mai rare, ştii? Dar eu am rămas aşa cum am fost şi, prin urmare, m-aş duce, fetiţo, să mor pentru patrie… M-aş duce, fără să şovăi.

MAMA: Te cred, tată. Dar ţi-ai trimite, la război, copiii?

DOMNUL BĂTRÂN: Stai, asta-i altă întrebare, n-o amesteca aici. Eu zic numai că dacă aş fi ca Toni, m-aş duce. Sunt un om bătrân, copii, şi multe fapte de eroism n-am făcut în viaţă… Şi, totuşi, am ajuns ceva, este? O carieră frumoasă, un serviciu foarte important, decoraţii

şi titluri… Stai puţin, oare ce vream să spun?

MAMA: Tată, copiii ţi i-ai trimite la moarte?

DOMNUL BĂTRÂN: A, da, ştiu ce vream să spun. Că mi-am trăit viaţa până la capăt, mi-am îndeplinit toate obligaţiile şi am lăsat, în urma mea, o amintire bună. A fost o viaţă fericită. Şi totuşi, uneori mă gândesc: oare asta să fi însemnat totul? De, fetiţo, vezi, aşa stau lucrurile.

MAMA: Şi ce vrei să spui cu asta? Ce legătură are cu Toni?

DOMNUL BĂTRÂN: Nimic, fetiţo, nimic, doar ca să ştii ce-i viaţa. Când te-ai născut tu… n-a lipsit mult ca mama ta să moară. Am îngenuncheat lângă ea… şi m-am simţit grozav de ruşinat. Mi-am spus: nevasta mea riscă totul ca să aducă pe lume un copil… Dar eu ce risc? Vezi, în asta constă, uneori, preţul vieţii: trebuie plătită cu viaţa însăşi. Asta-i tot o problemă femeiască, fetiţo. Şi aşa se întâmpla cu toate, înţelegi? Dacă patria n-ar trebui salvată cu preţul vieţii… dacă onoarea, adevărul, libertatea n-ar trebui plătite cu viaţa, atunci preţul lor n-ar fi atât de mare, atât de uriaş… înţelegi? Lasă-l pe fiul tău să plece. Aşa totul va fi în ordine.

MAMA: Tatăl Asta e tot ce poţi să-mi spui?

DOMNUL BĂTRÂN: Nici eu nu ştiu, copila mea. Ştiu doar atât: că aş vrea şi eu să fiu de folos în războiul ăsta. Dacă aş putea să trimit cel puţin un nepot… cel puţin unul, ca să nu fiu mort de tot, ca să fiu şi eu bun la Ceva. Un om atât de bătrân şi mort ca mine nu poate da prea mult.

MAMA: Tată, nu l-ai văzut niciodată pe Tonii Cum poţi vorbi aşa?

DOMNUL BĂTRÂN: Adevărat, nu l-am văzut, dar e din neamul meu. S-ar duce acolo pentru noi. Un neam atât de vechi şi bun.

MAMA: Tată, Tůni nu se va duce.

DOMNUL BĂTRÂN: Cum crezi, fetiţo. Dar e păcat. Am fost un neam bun…

(Pauză.)

TATĂL: Ei, sufleţelule, gândeşte-te. Lasă băiatul să plece!

MAMA: Richard! Tu nu-l cunoşti de loc pe Tonii Nu l-ai ţinut niciodată în braţe, nu l-ai ţinut niciodată pe genunchi I Dacă ai şti ce plăpând era când s-a născut, dacă i-ai fi văzut mânuţele… Tu nu poţi simţi ce simt eu pentru el şi n-ai putea vorbi aşa, dacă Lai cunoaşte. Toni nu poate pleca. Toni e debil, nu e făcut pentru armată. Tu îl ştii, Ondra. Ai fost doar medic şi spune, mărturiseşte, cât de slab a fost Toni tot timpul. Chiar tu i-ai prescris medicamente, îţi aminteşti? Ondra, tu i-ai ţinut loc de tată. Spune aici, spune că Toni nu se poate duce.

(Ondra ridică din umeri, tăcut.)

MAMA: Nu vrei să vorbeşti? Spune atunci tu, Jiří. Dintre toţi copiii, ţie ţi-a plăcut cel mai mult să te joci… Cât l-ai chinuit pe Toni că nu

ştia şi nu voia să se joace ! Spuneai întotdeauna că Toni nu-i bun de nimic, că Toni e ca o fetiţă, că e un fricos… Adu-ţi aminte cât râdeai de el! Spune, Jirko, recunoaşte! Cum s-ar putea duce la război un băiat atât de fricos? îţi poţi închipui aşa ceva?

(JiH ridică din umeri, tăcut.)

MAMA: Nici tu nu vrei să vorbeşti? Atunci spune tu, Kornel, spune tu, Petr: voi ştiţi bine cum e Toni! Bolnăvicios de sensibil! Când voi doi vă încăieraţi, se făcea alb ca varul şi se pornea pe plâns. Vă amintiţi când a văzut o dată cum era maltratat un cal? Gata-gata să facă o criză de nervi… şi, după mai multe săptămâni, tot mai striga din somn… Spune, Kornel, te rog, ce-ar putea face la armată? Pentru Dumnezeu, Petr, spune cel puţin tu… Voi doi l-aţi cunoscut cel mai bine.

KORNEL: E greu, mamă. Vor trebui să plece toţi.

MAMA: Voi nu-l iubiţi pe Toni! Niciunul dintre voi!

TATĂL: Ba îl iubim, sufletele, îl iubim cu adevărat, numai că… băiatul va suferi, dacă va trebui să rămână acasă. Noi, de dragul lui…

MAMA: Lasă să sufere! Dacă-i aşa… dacă pentru el e o jertfă, să rămână cu mama… Nici Toni nu mă mai iubeşte.

ONDRA: Te iubeşte, mamă. Nespus de mult. Te iubim cu toţii, o ştii foarte bine.

MAMA: Taci, Ondra, taci! Habar n-aveţi ce înseamnă să iubeşti. Voi aţi avut mereu şi altceva, Dumnezeu ştie ce, mai măreţ decât iubirea, eu însă nu. Eu n-am nimic mai măreţ, Richard. Nici nu-mi pot închipui ceva mai măreţ. Dacă aţi şti ce înseamnă un copil ca ăsta… Richard, dacă l-ai fi văzut pe Toni, când s-a născut! Era atât de neputincios şi de dulce… Dacă ai fi văzut ce păr caraghios avea! Cum, oameni buni, puteţi crede că Toni s-ar putea duce la armată?!

JIŘÍ Mamă, Toni e băiat mare acum.

MAMA: Aşa vi se pare vouă, mie nu. Toni este un copil care s-a născut plângând, pe care l-am crescut la sinul meu, un copil pe care-l duceam de mânuţa cu degetele întotdeauna încreţite, din cauză c-avea prostul obicei să şi le sugă… Doamne, Isuse Cristoase, voi aţi înnebunit! Cum pot lăsa un copil ca ăsta să plece singur undeva?

KORNEL: Şi pe noi, până la urmă, a trebuit să ne laşi, mamă.

MAMA: Nu-i adevărat. Nu v-am lăsat. Dar voi, voi aţi avut mereu lumea voastră, unde eu nu puteam pătrunde… aţi avut lumea voastră, unde vă jucaţi de-a oamenii mari… Ce, credeţi că pentru mine aţi fost vreodată mari, oameni maturi? Voi? Credeţi că am văzut vreodată în voi nişte eroi? Nu, băieţi, n-am văzut decât nişte pui ucişi, nişte copii mici, copii proşti, cărora li s-a întâmplat o mare nenorocire. Iar tu, Richard! Ştii ce-ai fost tu pentru mine? Bărbatul care doarme lângă mine cu gura deschisă, pe care îl aud cum respiră şi pe care, cu tot trupul meu, cu toată bucuria mea, îl simt că este al meu. Şi, deodată,

mi l-au ucis undeva, departe. Cum de nu înţelegi cât este de absurd? Cum am ajuns eu să te pierd? Ce-mi pasă mie de Africa voastră stupidă şi străină? Şi, totuşi, pentru ea a trebuit să-mi dau bărbatul, care era al meu…

TATĂL: Asta s-a petrecut atât de demult, dragă.

MAMA: Nu, Richard, pentru mine, nu. Pentru mine, totul e prezent. Sau tu, Ondra. Pentru mine, eşti mereu acelaşi băiat ursuz şi încruntat, care se crede foarte deştept pentru vârsta lui. Mă plimb cu tine prin grădină, cu mâna pe umerii tăi, ca şi cum m-aş sprijini de tine… Sau tu, Jirka… Ce de pantaloni ţi-am cârpit! Te căţărai mereu în pomi… îţi aminteşti cum îţi ungeam cu iod, în fiecare seară, veşnicele tale jupuieli şi zgârieturi. „Nu doare, mamă“, spuneai, „nu-i nimic“… Sau tu, Kornel…

KORNEL: Astea sunt fleacuri, mamă! Nu mai vorbi de ele!

MAMA: Să nu mai vorbesc de ele? Vezi, voi, tocmai asta nu înţelegeţi. Că mie fiecare fleac mi se pare şi acum de o mie de ori mai important decât toate expediţiile şi războaiele voastre. Şi ştii pentru ce? Pentru că eu, mama voastră, am avut parte numai de aceste fleacuri. Eu v-am putut sluji numai la aceste fleacuri. Asta era lumea mea. Cum v-aţi băgat în cap „ceva măreţ“, mi-aţi şi scăpat din mână. Nici nu v-aţi mai putut uita în ochii mei, de parcă v-ar fi mustrat conştiinţa. „Tu nu poţi să înţelegi, mamă“. Şi acum, toţi aveţi iarăşi aceiaşi ochi care fug de mine. Ştiu eu, iarăşi aveţi ceva de tăinuit, ceva al vostru, ceva măreţ…

ONDRA: Nu trebuie să te superi, mamă, dar de astă dată este într-adevăr vorba de ceva foarte însemnat…

MAMA: Nici nu vreau să aud, Ondra. Dacă e vorba de Toni, nu vreau să aud nimic. Voi aveţi motivele voastre, iar eu le am pe ale mele. Ştiu eu! Voi aveţi sarcinile şi datoriile voastre, gloria voastră, onoarea voastră, patria voastră şi aşa mai departe.

TATĂL: Slujba noastră, mamă!

MAMA: Da, slujba voastră. Şi eu am avut gloria mea, dar aceea aţi fost voi. Am avut casa mea şi aceea aţi fost voi. Eu am avut slujba mea şi aceea aţi fost voi. Voi! Voi!… Explicaţi-mi, atunci, pentru ce tocmai eu, pentru ce în toată istoria lumii sunt mereu eu, numai eu, eu, mama, eu, femeia care trebuie să plătească atât de cumplit pentru faptele voastre mari?!

DOMNUL BĂTRÂN: Nu trebuie să te superi pe ei, fetiţo.

MAMA: Eu nu mă supăr pe ei. Mă supăr pe lume, li trimite mereu pe copiii mei la moarte pentru ceva măreţ, pentru glorie, sau mântuire, sau… Şi spune-mi, tată! A devenit lumea ceva mai bună din cauza asta? Au avut vreun rost toate astea?

DOMNUL BĂTRÂN: Au avut, fetiţo, au avut. E necesar să existe şi un trecut glorios.

TATĂL: Ştiu, suflete, pentru tine a fost greu, dar când mă uit la tine…

MAMA: Nu te mai uita, Richard. Nu vă mai uitaţi la mine, copii! Arăt rău când mă supăr.

TATĂL: Fiindcă eşti iute din fire! Şi tu te-ai duce la moarte, draga mea, dacă ar fi nevoie.

MAMA: Dar pentru voi, omule! Pentru voi şi pentru nimic altceva! Pentru bărbatul meu, pentru familia mea, pentru copii. Când m-a interesat vreodată altceva pe mine, pe orice femeie? Nu, nu, nu, pe Toni nu vi-l dau.

(Pauză.)

ONDRA: Ştii, tată, mama are puţină dreptate. Toni este într-adevăr foarte slab. Un băiat plăpând, nedezvoltat cum trebuie.

JIŘÍ; Aş zice mai curând că e slab din fire, Ondra. Exaltat şi, în acelaşi timp, foarte timid. N-am văzut încă un băiat care să aibă atât de puţin curaj în viaţă.

KORNEL: Nu e el de vină, Jiří, ci nervii. Toni este talentat, dar prea nervos. Nu ştiu ce va ieşi din băiatul ăsta.

PETR: Păcat de el! N-o să fie niciodată bun de ceva.

MAMA: A, nu trebuie să vorbiţi aşa! îl nedreptăţiţi! Richard, să nu-i crezi. Ei l-au subapreciat întotdeauna. Toni este pur şi simplu… prea sensibil. De altfel, s-a mai schimbat. Te-ai bucura să-l vezi cât arată de sănătos şi de voinic astăzi. Să ştii, chiar el a voit să se prezinte la armată. A venit singur şi s-a rugat. Toni nu are nicio vină. Eu nu l-am lăsat. Eu nu-l las.

TATĂL: Şi pentru ce, Dolores?

MAMA: Pentru că nu vreau să rămân singură… Poate că asta înseamnă egoism… Dar, Richard, eu nu-l mai am decât pe Toni! Vă rog, copii! Te rog, tată, lăsaţi-mi-l! N-aş mai avea pentru cine trăi, n-aş mai avea pe cine servi, n-aş mai avea nimic… Oare nu am niciun drept la viaţa pe care am zămislit-o? Oare nu merit nimic pentru aceşti mii de ani? Vă rog, copii, faceţi asta de dragul meu, de dragul mamei voastre, neghioabe, obosite de muncă şi spuneţi singuri că nu trebuie să-l dau pe Toni… Spuneţi! Ce, n-auziţi?

(Pauză.)

DOMNUL BĂTRÂN: Doamne, Doamne, grea treabă! Nu trebuie să te turburi aşa, fetiţo! Poate că nici n-o să-i vie rândul băiatului. Poate că e prea târziu şi suntem înfrânţi…

TATĂL *(se apleacă deasupra hărţii):* încă nu suntem, bunicule. Linia asta ar putea fi apărată. Dacă s-ar arunca în luptă toate forţele…

PETR: Eu mă bizui pe poporul nostru, tată. Poporul are arme şi va ieşi în stradă. O să vezi, vor ieşi chiar şi copiii. Înarmaţi cu puştile părinţilor.

KORNEL *(priveşte în jurul lui):* Mamă, unde ai pus armele de aici?

MAMA: Ce zici, dragul meu?

KORNEL: Unde ai pus armele tatii?

MAMA: Le-am ascuns să nu le vadă Toni.

KORNEL: Păcat. Puşca aceea mare ar mai fi trebuit unsă.

JIŘÍ *(deschide sertarul biroului şi-şi scoate vechiul său caiet pe care apoi îl răsfoieşte):* Păcat că nu mi-am putut termina construcţia. Ar fi fost bună.

(Se aşază cu caietul în mină.)

TATĂL *(deasupra hărţii):* Poziţia asta de aici aş fi vrut s-o apăr eu, băieţi. Un defileu atât de frumos…

KORNEL: Te rog, mamă, unde e puşca aceea?

MAMA: Voi vă chinuiţi mereu. *(Descuie dulapul de stejar.)* Uite-o acolo!

KORNEL: Mulţumesc. *(Scoate puşca şi o cercetează.)* Ar fi bună.

(O pune pe masă şi începe s-o cureţe cu ulei şi colţi.) (Pauză.)

DOMNUL BĂTRÂN: Vezi, fetiţo, acum aproape toată familia s-a strâns laolaltă.

PETR: Auziţi?

JIŘÍ: Ce?

PETR: Liniştea asta.

ONDRA: Ca şi cum ar vrea cineva să spună ceva.

PETR: Cine? *(Îşi plimbă privirea de la unul la altul, apoi se îndreaptă spre aparatul de radio.)* Ştiu cine.

TATĂL *(ridică capul):* Ce este?

(Se întoarce spre aparat.)

JIŘÍ *(ridică capul):* Ce aveţi?

(Se uită încordat spre aparat. Toţi şi-au întors faţa spre aparat.)

(Pauză.)

MAMA: Dacă vreţi… Pe voi nu vă mai interesează nimic altceva decât războiul.

(Întoarce butonul aparatului de radio.)

KORNEL: Dacă-i război, mami, atunci nu poate interesa decât războiul.

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Avangarda se apropie de râu. Detaşamentele de voluntari au aruncat în aer podurile şi sunt pregătite să apere capul de pod până la ultimul om. Duşmanul trebuie oprit cu orice preţ.. Voluntarii vă comunică: vom muri, dar nu vom ceda!

VOCEA FEMEIASCĂ DE LA RADIO: Atenţiune, atenţiune, atenţiune! Chemăm pe toţi bărbaţii la arme! Chemăm pe toţi bărbaţii la arme! Nu mai este vorba de noi nu ne mai luptăm pentru noi, ci pentru pământul părinţilor şi copiilor noştri. Chemăm la arme întregul popor, în numele morţilor şi al urmaşilor!

MAMA: Nu, Toni n-o să se ducă! Nu ţi-l dau!

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Alo, alo! Comandamentul armatei de nord comunică noi retrageri. Se luptă pentru fiecare palmă de pământ, pentru fiecare hat, pentru fiecare casă. Ţăranii au refuzat să-şi părăsească vetrele, le apără cu arma în mână. Duşmanul face una cu pământul fiecare sat şi fiecare casă în parte pierderile de vieţi omeneşti sunt neasemuit de grele.

ONDRA: Sărmanii oameni…

TATĂL: Lasă! Tot e bine că-i aşa! Oricum, se încetineşte înaintarea duşmanului.

VOCEA FEMEIASCĂ DE LA RADIO: Atenţiune, atenţiune, am recepţionat tocmai acum o ştire transmisă prin radio de vaporul „Gorgona“. Rămâneţi la aparat, n-o pot citi. Vaporul nostru „Gorgona“. Ah, Doamne. *(Vocea se frânge.)* Iertaţi-mă, am un fiu pe bordul vasului! *(Tăcere.)* Atenţiune, atenţiune, atenţiune! Vasul nostru şcoală „Gorgona“, cu patru sute de elevi marinari la bord, a încercat să spargă blocada duşmană, ca să se întoarcă în portul lui. La ora cinci şi şapte minute… a fost lovit de o torpilă inamică. Vaporul… se cufundă. *(Suspin.)* Elevii de pe vaporul „Gorgona“ trimit… ultimul lor salut celor de acasă. Roagă să li se cânte… pentru ultima oară… imnul nostru. Fiul meu! Băiatul meu I

MAMA: Cum? Atunci ai şi tu un fiu? Ai şi tu un copil?

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Alo, alo! întrerupem transmiterea ştirilor. Alo, alo, alo! Chemăm vaporul şcoală „Gorgona“. Chemăm „Gorgona“! Alo! Alo, ne auziţi? Cădeţi de pe „Gorgona“, atenţiune! Cădeţi de pe vaporul „Gorgona“, patria vă trimite ultimul ei salut.

(La aparat răsună imnul. Toţi morţii, fără să rostească vreun cuvânt, se ridică şi rămân în poziţie de drepţi.)

MAMA: Patru sute de băieţi. Cum de se îngăduie să se ucidă astfel!?

PETR: Te rog, mamă, acum nu vorbi.

(Toţi stau ca împietriţi. Imnul se termină.)

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Alo, alo, alo! Vaporul şcoală „Gorgona“ nu mai răspunde.

KORNEL: Cu bine, cădeţi!

(Atârnă puşca pe perete.)

VOCEA FEMEIASCĂ DE LA RADIO: Atenţiune, atenţiune, atenţiune! Chemăm pe toţi bărbaţii! Chemăm poporul la luptă! Patria îşi cheamă fiii la arme! La armei

MAMA: Ce, tot strigi? Nu-ţi ajunge, mamă? Mai trimiţi şi pe alţii acolo?

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Alo, alo! Comandamentul sectorului de vest comunică: luptăm pe tot frontul cu un inamic superior. Lupta pe amândouă liniile e din ce în ce mai înverşunată. Aviatorii noştri anunţă apariţia unor noi divizii inamice.

(Bătăi în uşă.)

VOCEA LUI TONI: Mamă, mămico!

MAMA *(închide aparatul):* Linişte.

(Bătăi în uşă.)

VOCEA LUI TONI; Mamă, eşti acolo?

MAMA: Da, micuţule. *(Face semn ca cineva să stingă lumina.)* Vin!

(întuneric. Pauză.)

(Descuie uşa): Ce cauţi aici, Toni?

TONI: Stai aici, în întuneric?

MAMA: Aprinde luminai

TONI *(aprinde policandrul, întorcând comutatorul de lângă uşă. Încăperea e goală, numai pe masă au rămas întinse hărţile de stat-major.)* Cu cine vorbeai, mamă?

MAMA: Cu nimeni, fiule.

TONI: Am auzit însă nişte glasuri.

MAMA: Era doar… ăsta, băiete.

(Deschide aparatul de radio.)

TONI: Şi ce-i cu harta asta?

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: Alo, alo! Cartierul general comunică: în cursul atacului aviaţiei de azi-dimineaţă, inamicul a distrus oraşul Villamedia. Au pierit peste opt sute de persoane civile, majoritatea femei şi copii. Vechiul castel, tezaurul istoriei noastre, a fost prefăcut în cenuşă.

TONI: Auzi, mamă?

VOCEA BĂRBĂTEASCĂ DE LA RADIO: O bombă aruncată din avion a atins un spital, ucigând şaizeci de bolnavi. Oraşul Villamedia este în flăcări.

TONI: Mamă, te rog…

VOCEA FEMEIASCĂ DE LA RADIO: Atenţiune! Atenţiune! Atenţiune! Lansăm un apel întregii lumi! Ne adresăm întregii omeniri! Aviaţia inamică a atacat azi-dimineaţă satul Borgo şi a aruncat bombe asupra şcolii primare. Copiii care fugeau au fost mitraliaţi. Optzeci de copii au fost răniţi. Nouăsprezece copii ucişi. Treizeci şi cinci de copii au fost sfârtecaţi de explozie.

MAMA: Ce spui? Copii? ! Cum, omoară, oare, cineva copiii?

TONI *(priveşte harta):* Unde vine asta? Unde vine?

MAMA *(stă ca împietrită):* Copii, copii mici, copilaşi neastâmpăraţi I

(Linişte.)

mama (smulge puşca din perete şi i-o întinde de-amândouă mâinile lui Toni. Cu un gest măreţ): Du-te!

CORTINA

[1] Doamne, Dumnezeule! Sint țigancă bătrlnă; mă doare capul ((ig.).
[2] Conașule, domnișoară dragă, da{i-mi și mie ceva, că sini săracă (| ig.)
[3] Mititico (tig.).
[4] Iubit (tig.).
[5] Fanka e treaza, aude tot (fr.).
[6] Aici (fr.).
[7] Aștcaptă-mă, vin (fr.).
[8] în traducere textuală, *sobol* ** vultur: aici — membru al asociației sportive de masă „Sokol“.
[9] Lanț de trăgători (germ.).
[10] Pas alergător (germ.).
[11] Sus (germ.).
[12] Adunarea! (germ.).
[13] Ordonatii (germ.).
[14] văr (fr.).
[15] sus-amintita mope, împreună cu castelul, acareturile, fermele şi Inventarul (germ.).
[16] A numitului minor (germ.).
[17] Dacă şi îndată ce va deveni major (germ.).
[18] În posesia şi proprietatea (germ.).
[19] Posesor şi proprietar al moşiei Loukov (gerrn.).
[20] „Act Întocmit pe patul de moarte din vrerea preaonoratului baron Prus Josef Ferdinand von Semenit/, proprietar În virtutea dreptului de primogenitur;! ş.a.m.d.” (germ.).
[21] …ca domeniul Loukov… să revină domnului Mach Gregor… (germ.)
[22] Ceea ce e scris decide (lat.).
[23] Dragă conte (fr.).
[24] Sarută-mă, prostule, prosrule! (Span.)
[25] Doamne, de o mie de ori (Span.).
[26] o singură sărutare! (Span.)
[27] O să vin, o să vin, dragostea mea! (Span.)
[28] O, Doamne! O, cerule! Este ea, este ea, Eugenia... (Span.)
[29] Ei, drace! Pleacă! Du-te de aici! (Span.)
[30] O să vin! Dumnezeule, este ea cu adevărat! (Span.)
[31] Ai înţeles? (Fr.)
[32] Canalie! (Fr.)
[33] Buna ziua (span.).
[34] Pentru Dumnezeu (span.).
[35] Ah, ștrengări(o! Hai, iubito! (Span.)
[36] Psst! Ascultă! (span.).
[37] etito (span.).
' Da. Vino-ncoaee, căfeliișnle ! (Span.)

[39] Drace! Vroiai doar să ni socotit cavaler! (Span.)
[40] Dumnezeule, sini dezolat... dezolat (f .).
[41] Prostituata țigancă, pe nume Eugenia Montez (spân.).
[42] Pepi al tău (germ.).
[43] Iubita, iubita mea Ellian (germ.).
[44] Tatăl... nostru... carele... ești... In ceruri (grec.).
[45] In vecii vecilor, amin (lat.).
[46] „E.i, Uronimus Maimpalns, me Ile al imp traiului limlolf-“ (lat.).
[47] pată marmorată (lat.).
[48] lepră cu pete (lat.).
[49] boala lui Cieng (lat.).
[50] prognoza cea mai nefastă (lat.).
[51] se recomandă a se prescrie numai sedative (lat.).
[52] Pc aici, dragi colegi (fr.). Am ajuns, domnilor (cngl.). Rog pestiinații mei colegi să poftească (germ.).
[53] Vă felicit, domnule profesor! Splendid! Splendid! (Engl.)
[54] E de-a dreptul zguduitor! Da, e uimitor! (Germ.)
[55] Felicitările inele, prietene! E un miracol! (Fr.)
[56] Poet liric grec din secolul VII l.e.n.
[57] Jos tiranii! (Lat.)
[58] Atins! (Fr.)
[59] Atins! (It.)
[60] In gardă! (Fr.)
[61] S-a sfîrșit! (It.)
[62] Lansăm un apel Întregii lumi: ascultați-ne, ascultați-ne, se săvlrșcște un abuz grosolan, o crimă Îngrozitoare! (Engl.) Lansăm un apel Întregii lumi: priviți ce crimă! (Fr.) Lansăm un apel Întregii lumi: s-a săvîrșit o crimă Îngrozitoare! (Germ.)

Table of Contents

KAREL ČAPEK, DRAMATURG
TÂLHARUL
R. U. R.
DIN VIAŢA INSECTELOR
REŢETA MAKROPOLOS
BOALA ALBĂ
MAMA